

E könyv a lent jelzett napig visszahozandó!

50

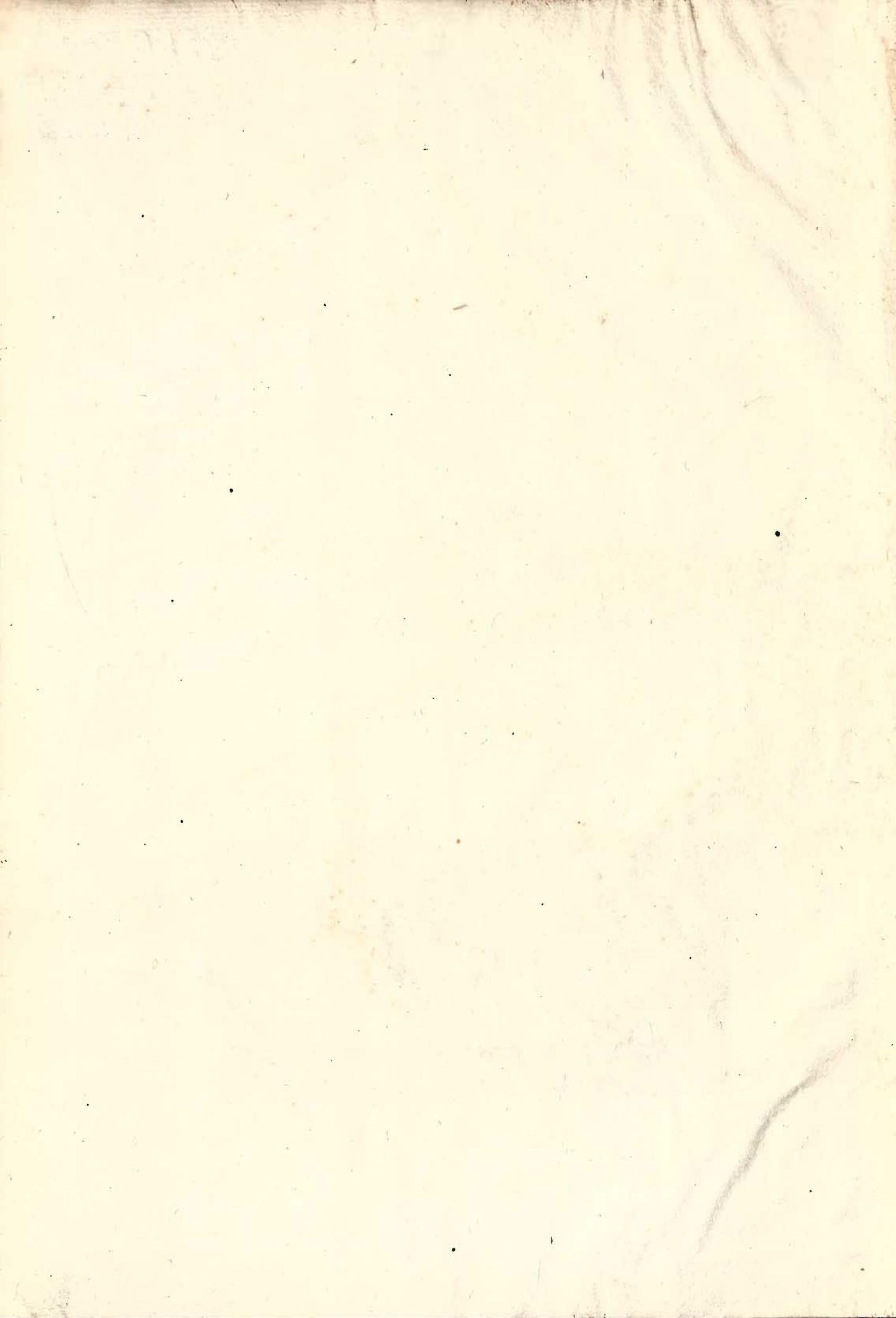
17

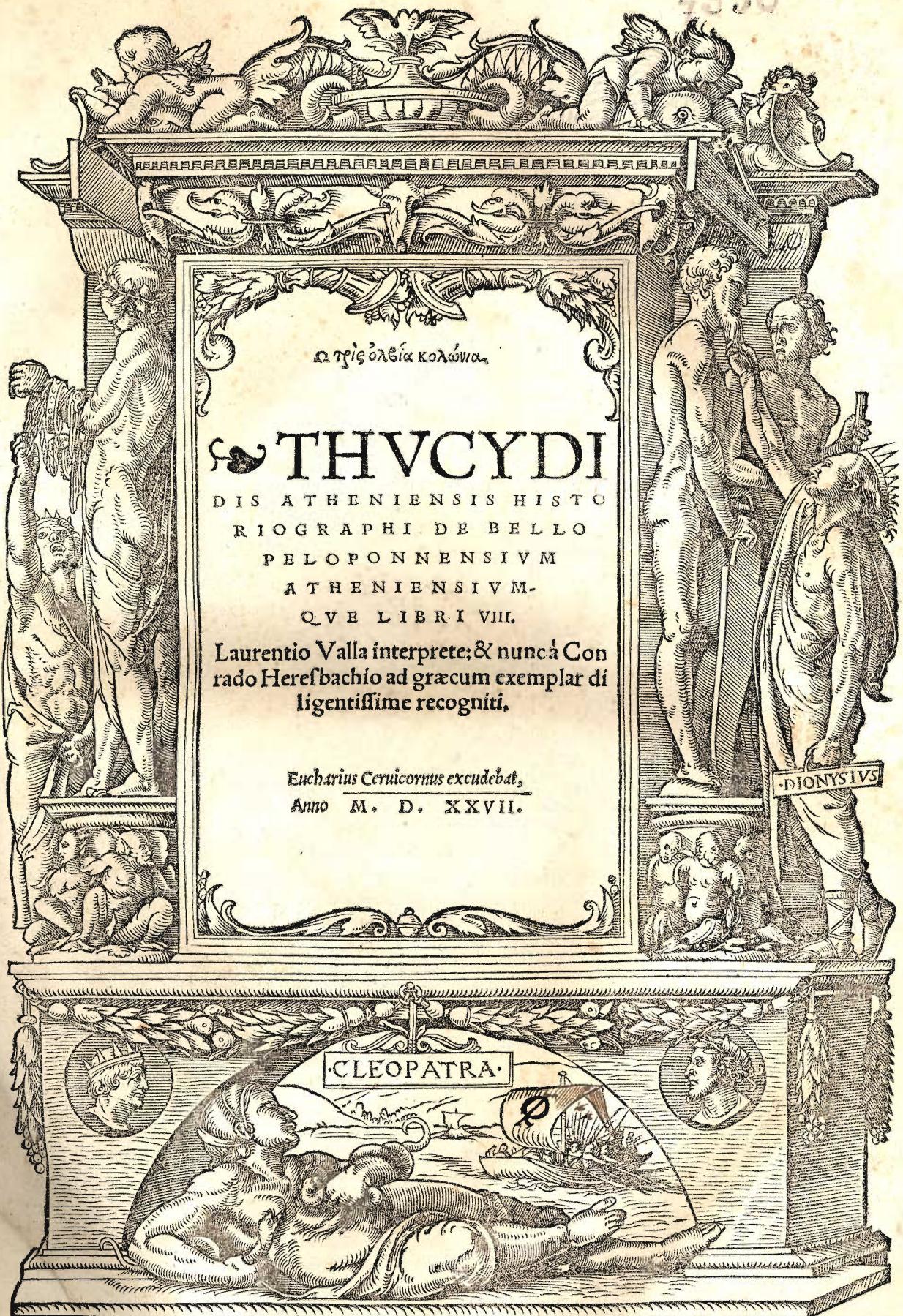
Az olvasó szives figyelmébe.

1878. évi V. törvénycikk:

418. §. „Aki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít: vétséget követ el, három évig terjedhető fogházzal és 100 K-tól 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.”

420. §. „A 418. §. rendelkezése szerint büntetendő az: aki vallási szertartásra rendelt épületet vagy más tárgyat, ugyszintén aki sirt vagy sitemléket, nyilvános emlékszobrot, közkönyvtárban őrzött könyvet, kéziratot, vagy a tudomány, művészet vagy ipar céljainak szolgáló nyilvános gyűjteményben őrzött egyéb tárgyat, nyilvános levéltárban vagy közhivatali irattárban őrzött okmányt, iratot, vagy más tárgyat jogtalanul megrongál, elpusztít, vagy megsemmisít.”

53.060

Pro L. Hospitiano Teguri Empf Amo 1531 M. Aug

D1

9

I N D E X O P E R I S.

A bronchus Lysiclis	22 Agnonis monumentum	128. Amyrteus rex saltuum	27
A bydus deficit	219. Agragās urbs	152. Anactorium oppidum	13. 133
A bydus	231. Agrai	64. Anactorij Laced.auxilium	39
A canthus Andriorum colonia.	112. 130. Agrais oppidum	92. Anaea oppidum	209
A canthij Brasidae acquiescūt	113. Agrai populi.	90. Anaitij	69
A carnane urbs Peloponnesi	38. Agrianes	62. Aneorum legati adierunt Alcidam	71
A carnanes funda periti.	58. Agrigentum oppidum	192. Anapus fluuius	58 177.
A carnanes unde appellati	65. Agrigentini	196. Anaxarchus	231
A carnanum Ambraciōrum fœdera	92. Albus murus tertia pars Memphidis	25. Anaxiles	152
A carnanes	195. Alcamenes	206. Anceps conditio bellorum	39
A ccusatio quando fiet.	17 Alcamenti cedes	207. Andocides nauium praefectus	13
A ccīne fluuius	99. Alcibiades	136. 140. 153. 154. Andrij	195. 221
A chaei Peloponnesi.	39. Alcibiades orō apud Athenien.	155. Adroclis cedes	220
A charnē oppidū obſidetur	42 Alcibiades accusatur	158. Andromedes	136
A charnē diuersa opiniones	ibidē. Alcibiadis sententia de exercitu	164. Androsthenes Arcas	139
A chelous annis	64. Alcibiades Athenas reuocatur	165. Annus primus belli Peloponnesiaci	1
A cheron Acherusia	12 Alcibi. exigitur ad multā	167. Annus secundus belli Pelop.	48
A cra ciuitas	152. Alcibi. capite condemnatur	ibid. Annus tertius belli Pel.	54
A crothous oppidum	119 Alcibi. magistratu abrogatur	171. Annus quartus bel.	65
A cta locus	119 Alcibiades Lacedāem. concedit	175. Annus quintus belli Pel.	70.
A ctæa	105 Alcibiadis oratio apud Lacedāem.	ibi. Annus sextus	86
A ctuarium nauigium	108 Alcib. qb. causis Laced. suspect. factus.	215. Annus septimus	95
A dmetus Molosorum rex	35. Alcibiadi Tissaphernes assentitur	216. Annus octauus	105
A dmetus Themistoclem seruat	ibidē. Alcibiadis querimonia	224. Annus nonus	120.
A egaleus mons. Plin. Aegialus legit	42 Alcib. ab exilio reuocatus, pristinē digni	Annus decimus	125
A egeum pelagus	119 tati restituitur	225. Annus undecimus	131
A egestani	195 Alcib. in patriā meritū	226. Annus duodecimus	136
A eginetæ incurſionibus infestatur	228. Alcibi. iubetur reuocari in patriā	230. Annus decimustertius	139
A eginetæ	195 Alcidas nauarchus	68. Annus denius quartus	140.
A eginetæ Athenienses fugiunt	106 Alcmæon Amphiarai.	64. Annus decimus quintus	146
A eginetæ ad Athen. deditio[n]e fecerūt.	26 Alexarchus prefectus Corcyreniū	184. Annus decimus sextus	147:
A eginetæ ē sedibus ejiciuntur ab Athē.	43 Alexicles comprehenditur.	228. Annus decimus septimus	153
A eginetis cū Atheniensi. pactio	16 Alluisionis causa	68. Annus decimus octauus	177
A eginium	88 Almopia ciuitas	63. Annus 19.	184.
A egyptus regibus restituitur	26 Alope oppidum	43. Annus 20.	206
A enius mons	62 Alycei	188. Annus uicefimus primus	219
A enesius Spartanorum ephorus	37. Ambracijs	196. Antandrij populi	232
A eneas Ocytae	121 Ambraciōrum exuiae	92. Antandros capitū	105. 110
A einates	139 Ambraciōrum præstantia	91. Anthēstion mensis	65
A eoles	195 Ambraciōrum cedes	57. Antimenidas	41.
A eolis insula	89 Ambraciōrum rebellio	54. Anticles Athenieh.	136
A eontides 167. Aeson	136 Ambraciōrum & Argiuorū odiū	39. Antiphemus	28.
A ethees populi	24 Ambraciote subsidū Lacedāem.	69. Antiphon	152
A etna proluuiū ignis	93 Ameas Corebi filius	221. Antiphon Rhānius	233
A etolorum gens bellicoſa	88. Amexitus	125 Antissa oppidum	210
A etoli omophagi	ibidē Aminias	4. Antissa	69
A etolorum uictoria	ibi. Aminocles naupegus	76 Antisthenes	212
A etoli.	195 Amor quibus officiat.	211. Antitanae	57
A gamemnon ad Troiam	3 Amorges	121 Apocatharses quid	48
A gatarchus Syracusanus	186. 199 Amphiās Epeidæ	54 Apodoti populi	88.
A gis Lacedāemon. rex	94. 140 Amphilochus Amphiarai	ibi. Apidanus fluuius	111
A gis Samythū populatur	141 Amphilochia regio	89. Apollinis oraculum	28
A gidis multa	142 Amphilochicum oppid.	117. Apollinis Malcentis festum	65.
A gidis exercitus contra Athenien.	222 Amphiapolis unde nomen fortuita	24. 117 Apollinis templum uastabatur	88.
A gisdridas Spartiata	227. 229 Amphiapolis oppidum	130 Ara duodecim decorum	165
A gnō Athenien.	28. 117 Amycleum	26. Arcadia	18
A gnon Nicia	50. 62 Amyrteus rex		

4350

I N D E X O P E R I S.

Arcades	195. Asine	177 Atheniensium fugā	115. 128
Arcadia regio	132. Asopus fluvius	38 Athenienses & Lacedæ. dissentunt.	134.
Archageti Apollinis ara	131 Asopius dux	66. Atheniensium Lacedæm. dissidij redinte-	
Archedices epigramma	167 Apendus	224. 226. grati occasio	136
Archelaus regno potitus	64 Assinarus fluvius.	204. Atheni. legatorū uerba ad Melios.	147.
Archeptolemus	233 Astacum urbs.	44. Atheniensium responsio ad Meliorū uer-	
Archias Corinthius	151 Astymachus Asopolai.	77. ba ibidem & 148. 149. 150.	
Archidamus Lacedæmoniorum rex. 39.	Astyochus consiliorum detectio	217. Athenien. apud Camarinam illusi	165
Archidami regis ad Pelopon. oratio ibi.	Astyochus	212. Atheniensium atrox factum	167
Archidamus segnitici insimulatur	42. Astyochus suspectus habitus.	214. Atheniensium & Syracuse. conflictus	169
Archidami regis oratio apud Lace. 20.	Astyochus mortem aufugit	225. Athenien. in Syracuse. excursio.	178
Archidami responsum ad orati. Platæ. 55	Atalanta oppidum	130. Atheniensium clades	181
Archidami contestatio	ibidem. Atalanta	64. 86. Atheniensium uictoria	ibidem
Archonidis obitus.	180. Atalante insula	44. Atheniensibus uires deficiunt	182
Argenteo arare uomere	129 Athæi populi	53. Atheniensium diligentia	184
Argia	90 Athenagoræ orō apud Syracuse. nos.	161 Atheniensium peritia rei navalis	185
Argij intra isthmum	39 Athenæus Periclide	121 Atheniensium angustie	187
Argilijs	117 Athena urbs	136 Athenienses uicti à Corinthijs	189.
Argilijs commentum	32. Athenienses apprehendunt Bœotios	38 Athen. exercitus morbo implicitus.	192
Argilus ciuitas	130. Athenienses parant se ad bellum	ibidē. Athenienses uincuntur	192.
Arginussæ	231 Atheniensium partium fautores	39. Atheniensium ad fugam molitio	193
Arginum	212 Atheniensium facultates	40. Atheniensium consultatio	196.
Argiutorum & Ambraciotorū odiū. 54.	Atheniensium ingenia	17 Atheniensium factiones	220
Argiutorum cū Lacedæmonijs pacta. 141.	Atheniensium munitiones	40. Atheniensium lamentabilis clades	201
Argiutorum exercitus ordo	143 Athen. cōmigratio ex agris in urbes.	41. Atheniensium fugientium copiæ	ibidē
Argiui Lacedæmonios populantur. 177.	Athenien. Peloponnesum inuadunt.	43 Athæ. fuga in patriam	202.
Argiui agri depopulatio.	180. Athenien. pecuniae in usum belli	ibidē. Atheniensium confernatio	205
Argiutorum exercitus fusus	211 Atheniensium incursions	44. Athenienses Clazomenis potiuntur.	210
Argos Amphilochicum	54. Athen busum fecerūt publice qui primi. Athæ. aduersus Pelopon. uictoria	211.	
Argos amicum optant Laced.	135 Atheniensium cultus. 2.	obierūt ibidē. Atheniensium de Alcibiade reducēdo cō-	
Aristagoras	117. Athenienses causa bellorum	6. filium	216
Aristarchus	227 Atheniensium concio	13. Athæ. intestinū ad Pyreum bellum.	229.
Aristeus Adimantifilius	14. 125. Atheniensium apud Lace. oratio	18. Atheniensium respublica	230.
Aristeus Corinthius	55 Atheniensium murus	23 Athos mons	119.
Aristides Archippi	104. Atheniensium & Lace. prima et ex pro-	Atramytteum	125
Aristides Lysimachi filius	22. 110 fesso dissensio	25 Attica	11.
Aristocles	144 Athenienses uincunt uincunturq;. 25. 26. Attica uastatur à Peloponnesibus.	27.	
Aristocrates	227 Atheniensium & Laced. conflictus.	26. Attica à Lacedæmonijs irruptitur.	184.
Aristogiton	165. Athenien. duce Myronida Bœotios uice-	Aulon	117
Ariston dux Larissorum	43. Athenienses uincuntur. 61.	(runt. 26 Autocles Tolmei	121.
Ariston	132 Atheniensium instauratio	61. Autocheridas	128
Aristonis Corinthij consilium	190. Athenienses Lace. persequuntur	96 R Acchi in Limnis templum	41
Aristophon.	226. Athenienses Aegyptio potiuntur	26. Belli Athen. Peloponnesiūq; initi	
Aristoteles Timocratis	90 Athenienses (q Græci) ex Memphis ejici	Bellum Peloponnesiacum. I.	(um) 37.
Armatorum Atheniensium catalogus. 163	Athenienses cum Pelopon.	Untur. 26 Bellum Medicū cum Athen.	5.
Armorum ferendorum mos.	2. in eunt quinquennale foedus	27 Belli Peloponnesiaci causa	15
Arna oppidum. 4.	Arne oppi. 117. Atheniensium imprudentia	55. Bellum Doricum	50
Arrhiana. 231.	Atheniensium & Chalcideniū præliū. 57	86. Bellum Syracuse. nunt	86
Arrhibæ regio inuaditur.	122. Atheniensium fuga ad Potidæam	57. Belli Peloponnesiaci diuturnitas	132.
Arsacus Tissaphernis præfetus	232 Atheniensium uictoria navalis	59 Bellum Lepreatarum	135
Artabazus Xerxis legatus.	31. 89. 90. Athen. & Mitylenæorum foedera	66. Bellum Phocensium & Locrensiū ibid.	
Artaphernes.	104. Athenienses quinquaginta naues in Sicili	Bellum Epidaurium cum Argiuis	140
Artas princeps	188. ammittunt	93 Bellum de aqua inter Mantineos & Te-	
Artaxerxes rex	25 Atheniensium postulata	98 geatas	143.
Artaxerxes	104. Atheniensium in Lace. irruptio	101. Berrhoea oppidum	15
Asianorum pugiles.	2. Atheniensium & Megarenſiū pacta. 108 Bios oppidum	109. Eisaltia oppidum.	26
Asina	96. 105 Atheniensium consultatio		67.

I N D E X O P E R I S.

4350.

Bithyni	110. Camarineorum responsum	174. Chij.	195. 206. 208.
Bœotiorum astutia	37. Camarina 86. 99. 165. 202. Chimerium		8. 12
Bœotia capiuntur ab Atheniensibus.	38. Cambyses Cyri regis filius.	4. Chromon Messenius	88.
Bœotiæ migrationes	1. Camirus	214. Chrysis sacerdos quinquaginta annis	
Bœotiorum naues	3. Canastræum	119. Chrysis sacrificia. 127. (apd Argos. 37)	
Bœotia prius Cadmeia.	4. Canis sepulchrum	232. 234. Chthæron	55
Bœotia ex Arna electi	4. Capita quercus	70. Cimon dux Miltiadis filius	24
Bœotia	88. Captiuorum numerus.	102. Citheron	70
Bœotiorum magistratus	114. Captiuorum dira calamitas	204. Citinius oppidum	26.
Bœotiorū & Atheniensiū conflictus.	115. Carætij ab Atheniensib. subiguntur.	24. Citium obfidetur	27.
Bœotiorum tropheum	116. Carcinus Xenomii filius Athen. dux. 45	Ciuitatum nomina ab Aristide tributo ad	
Bœotiorum quatuor consilia	135. Carex plurimas insulas incolebant	2 actarum	150.
Bolben palus	14. Caria accessa à Pericle	28. Clarus	72
Bolbe stagnum	177. Carnea dies festus apud Lacedæmo.	145. Classiariorum militum stipendia	68
Bonenses.	88. Carthaginenses implorantur ab Atheni	Classis Atheniensium	68. 159. 163.
Boriades Euritanes	89. Carystij. 103. 195. 221. (ensib. 175.	Clazomenes	208
Bottiae	14. 63. Casmene	152. Clearchus	207. 224
Bottia	63. Castoris & Pollucis templum	85. 119. Cleippides Dinij filius	65.
Brasidæ honores	121. Catana urbs	151. 126. 171. Cleobulus & Xenares ephori	135
Brasidæ oratio ad milites	123. Catanenses	195. Cleomenes	70.
Brasidæ copiæ & peritia	126. Cataphractæ naues	3. Cleon Cleenæti	72. 98.
Brasidas Amphipolim adit	127. Caunus	28. 214. 227. Cleonis oratio apud Athenenses	72.
Brasidæ oratio ad milites	127. Cecrops Atheniensium dux	41. Cleonis consilium	99.
Brasidas vulneratur	128. Cecryphalea	25. Cleonis cum Nicia simblas	100
Brasidæ honores	ibidē. Cenchrea	103. 207. Cleonis levitas	100
Brasidas mortuus	233. Centorips	177. Cleonis promissio	102
Brasidia	234. Centoripini	188. Cleonis expeditio	125
Brasid. Tellidis si. uir Spartiates.	43. 82. Centumuri	221. Cleonis ignavia	126
Brasidæ consilium	95. Cephalenitæ situs & ciuitates	44. Cleonis cædes	128
Brasidæ casus	96. Cephalenia urbs in Peloponneso	38. Cleon suppétias fert urbib. Thraciæ. 233	
Brasidas	109. Cephalaenses	195. Cleone oppidum	119.
Brasidæ consultatio	110. Ceramicus locus.	166. Cleopompus dux Atheniensium.	45. 50.
Brasidas cum Perdicca in contentionem	112. Chæronea	126. Cnemus Spartiatæ	53. 57
uerit.	112. Chæronea capitul	110. Cnemi & Pelopon. ducū ad milites ora-	
Brasidæ oratio ad Acanthios	118. Chærades insule.	127. 114. Cnidus. 213. (tio. 59.	
Brasidas Amphipoli potitur	(qua. 120. Chalæ	188. Cæla	233. 234
Brasidæ oratiuncula ad Toronæos obli-	43. Chalce	223. Commodis quenq; suis studere par est. 19	
Braures uxor. 118.	126. Chalcedon	89. Conciones Atheniensium	
Brileffus mons	117. Chalcideus	214. Congylus Eretriensis	71.
Ericimias	62. Chalcidæ cædes	110. Conon Naupacti pres	188.
Eromiscus.	120. Chalcidenses	208. Conspiratio in Astyochum	225
Eudorum castellum	203. Chalcidenium & Athenien. præliu.	210. Consultationi bone contraria	74
Bufrades	4 Chalcidonie Palladis templum	195. Commenta inter Lace & Argiuos. 144	
C Acyparis fluuius.	87. Chalcis capta ab Atheniensibus	57. Copeenses	115
Cadmeia que & Bœotia	102. Chaones populi	32. Corcyra Peloponnesi urbs	38.
Cæneum Eubœæ trajectus	89. Chaonum insultus	26. Corcyrenium naues quinquaginta.	45.
Cæfum numerus.	110. Chaonum fuga	57. Corcyreniū cū Corinthijs conflictus ini-	
Caicus fluuius	41. Charadrus locus	58. Corcyrenium uictoria. 8. (tium. 7.	
Callirhoe fons.	45. Charicles	58. Corcyrenium apud Athe. oratio	89.
Callisti monumentum	14. Charæades Euphiletii	141. Corcyrae situs	10
Callias Calliadi filius	15. Charæade cædes	184. Corcyrenia gesta	28.
Callie interitus	206. 213. Charmini cædes	86. Corcyrenium cū Ath. cōfederatio.	12
Calligetus Megarensis.	8. 89. Charminus	87. Corcyren. & Corinth. naualis pugna	12.
Calydon	171. 196. Cherronesus	212. Corcyrenium intestina discordie.	82.
Camarinenses populi	106. Chij ditissimi	214. Corcyrenium intestina pugna	83.
Camarinei incūt cū Gelois inducias.		103. Coreyrenses uincuntur à Pelopon.	84.
		215. Corcyrenium cruenta seditio	84

I N D E X O P E R I. S.

Coryrensum crudelē facinus	104. Defectiōis Mityleneorū ab Athē. cā. 67.	Dryopes	195
Coryrensum seditionis finis.	104. Deli tremor	38. Duces Corinthiorum qui	58
Coryrei	195. Delia festa	90. Dyme oppidum	59.
Corinthiorum inventum	4. Delius Apollo	ibidē. Brus fluvius.	63.
Corinthiorum nobile emprium	ibid. Delium. 110. Delium obſidetur. 114.	E Echinadum insularum situs.	64.
Corinthiorum cū Corcyren. cōflictus.	7. Delium capitur	Eclipsis solis	45. 105
Corinthijs postulantib. mittuntur p̄fici-	Delii reducentur.	157. Edonica urbs	14.
dia à uarijs	7. Deli expiatio	89. Edoni populi.	ibidē.
Corithij uicti à Corcy. bellū instaurat.	8. Delphinium	215. Eetionia	227.
Corinthiorum oratio apud Lacedēm.	16. Delubra deorum apud Athenas	41. Egestanorum commentum	263
Corinthiorum oratio apud Lacedē.	28. Demarchus	225. Egesta oppidum	151
Corinthij tumultus magistri	153. Democracy Athen. antiquata	221. Eione urbs apud Strymonem	24.
Corinthij à Syrcusanis deficiunt.	175. Democracy Atheniensium	45. Eione urbs	94. 104.
Corinthii uictores Atheniensium	189. Demodotus	110. Eleus insula	211. 231.
Corinthij	196. Demosthenes Athenien.	87. Elaphebolion mensis	121. 130.
Corinthiorum oratio ad Athenienses.	10. Demosthenes Ambraciotorum dux defi-	Eleorum atq; Lacedēsimultas.	133
Corinthiorū & Corcy. naualis pugna.	208. 212. Demosth. & Eudemontis adūetus.	91. Eleusis depopulatur	42
Corinthiorū in Corcy. naualis pugna.	12. Demosthenes in Aetolos. 88 (natur)	95. Elimiota populi	63.
Corinthij uincuntur ab Atheniensib.	26. Demosthenis oratio ad milites	ibi. Ellomenus	87.
Corinthij p̄fedium mittunt in Ambra-	Demosthenes	146. Elymi populi	151
Coronei populi. 115. (ciam. 93. Demosthenis in Pelopon. nauigatio.	186. Embatus		71.
Corycus.	208. 212. Demosth. & Eudemontis adūetus.	191. Entimus	152.
Coryphaison.	94. 120. Demosthenis institutum	192. Eordia ciuitas	65
Cos insula	232. Demost. cōsiliū de relinquēda Sicilia.	99. Ephamidas Corinthius	140
Cos Meropidis	214. Demoteles	165. Ephesia festa	90
Cranij po. 44.	Cratoniī po. 43. Deorum duodecim ara	219. Ephororum autoritas	32
Cratemenes	152. Dercylidas Spartiata	Dercei. 64. Ephori fœdera frangere contendunt.	152.
Crateria. 231.	195. Derdas. 14.	211. Ephorus	206
Crissēus sinus	54. Derus.	30. Ephyre	12.
Crocylion. 88.	Crommyon. 103. Dialia festa.	154. Epicydidas.	128.
Crusis regio	57. Dictydienses ceperunt Thysson	86. Epidamnus urbs.	6.
Cuma in Aeolide	71. Didyma.	151. Diemporus Onetarida Bœotio. dux. 57. Epidamnus expugnatur	7.
Cyclopes populi	151. Diemporus Onetarida Bœotio. dux. 57.	146. Epidamnus deditur	8.
Cydonia uastatur	59. Dienses deficiunt ab Atheniensibus.	209. Epidauri magnam partem populati Pelo	
Cyllene	146. Epidamnus deditur	74. ponenses.	50.
Cylon Atheniensis	30. Diodoti oratio contra Cleonem	76. Epidaurium cum Arguiis bellum.	140
Cylon arcem aggreditur	ibid. Diodoti sententia superior fuit	209. 218. Epipolæ quid	171
Cynethes Theolyti filius	64. Diomedon.	177. Epipolarum situs & appellatio	177.
Cynuria	105. 129. 136. Diomilus prefectus	111. Epipolæ capte	191
Cyprus à Græcis infestatur	25. Dion oppidum	228. Epitadas	95. 101. 102
Cypro arma inferuntur	27. Dionysiacum theatrum	229. Equites apud Lacedæmonios	144
Cyrus primus rex Persarum	4. 53. Dionysii cades	131. Eras oppugnatur	209.
Cyrenei. 193. Cyrrhus oppid.	64. Dionysia.	12. Eresus	69
Cythereis	120. Diotimus Lacedæmonius	88. Eresus	230
Cytheriorum magistra	105. Diuersorū ducenum pedum extructū.	119. Eretrienes	195.
Cytinium Doricum.	88. Dius oppi.	65. Erineus	26. 103
D Amagon dax	87. Doberus.	24. 139. Erythrai	206. 208
Damotimus Naucratis	121. Dolopes populi	25. Eryx oppidum	151
Dardanum	231. Dorcis	4. 87. 172. Erycis Veneris templum	163
Dardanius quos subegit.	5. Dores populi	50. Euales Spartiates.	209.
Darii legati	206. Doricum bellum	66. Euarchus tyrannus	44
Dascylitē prouincia accepit Artaba.	31. Doricus Rhodius uictor	213. Eubœa debellata	37.
Daulia à Tereo incolitur	44. Dorieus.	III Eubœam Athenienses tutantur	43
Declea oppidum	184. 206. Dorus.	24. 117. Eubœa omnis subiecta à Lacedæmo.	27.
Decem uiae oppidum	24. Drabescus oppidum	212. Eubœi ad Lacedæmo. deficiunt	206
Decem scribarum electio apud Athē.	221. Drimysa oppidum	64. Eubœi	227
Decemuirales leges	221. Droi		

I. N D E X O P E R I S.

4350

Buboii populi	24. Goaxis	118 Hierophon Antimnesti filius	90
Eucles	179 Gongylus	180. Hippagretus	102
Euclides	152. Gortynia	64. Hipparchus	168
Euctemon	212. Græcia instabiliter olim habitata	1. Hipparchi cædes	5.
Euetion Atheniensis dux	182 Græcorum latrocinia	2. Hippias Pisistrati filius	5. 165
Euhesperitæ	193. Græci sepe è suis sedibus expulsi	4. Hippiaëtyrannis	165.
Eumachus Chrysidis.	44. Græcorum res nautica	4. Hippiaëoccisio.	72.
Euphamidas Aristonymi Atheniensium prefectus	44.121. Græcorum coniuraciones	118 Hippocles Menippi	208
Euphemioratio Atheniensis legati apud Camarinenses.	Græcorum emulationis certamen	135 Hippocrates	108
Eupolpidas Daimachi	172 Græcorum motus in Athenienses	159 Hippocratis exercitus	115.
Eupolian Locridis	69. Grestonia	205. Hippocratis exhortatio ad milites Athene	
Europus oppidum	88.89 Gylippi ad milites oratio	64. niens.	115.
Euryclus	64. Gylippus Peloponnesi repetes ab Athene	197. Hippolochidas	III.
Eurylochus Locris Ozolis imperauit.	Gylippus Cleandridæ. 177.179.180.192	Hipponicus Calliae.	87.
Eurmachus Thebanorum	(89.91 Gylippus ad Syracusanos	208 Hipponoides	144.
potentissimus	57 Gymnicum certamen	185 Holophyxus oppidum	119.
Eurymachi cædes	38 Gyrtionij populi	146. Homeri uersus ex hymno	
Eurymedon fluuius	24. H Alex fluuius	43. Εἰς Ἀπόλλωνα	90.
Eurymedon Thucleis filius	84.104 H Halia	89 Hostis uehementer solet nocere, at amic	
Euritanes populi	88. Halias	25. cus prodeesse.	177.
Eustrophus	136. Halys fluuius. 5. Haliartij populi.	50 Hyacinthia	131.
Euthidemus	185. Halicarnassus.	115. Hyæi populi	89.
Euxinus pontus	65. Harmatus	214. Hybla	168.
Exhortatio Hippocratis ad mili. Ath.115	Harmodius	231. Hyblon Hyblei	152.177
Fœdera tricennalia inita	37 Harpagius	131. Hyccarica mancipia	185.
Fœderata inter Laced. & Athene. 130.	Hegeſandrus Thespico	271. Hyccara uicus	168.
Fœderum initiorum uerba	ibidem. Hegeſippidas Lacedæmonius	184. Hylas fur	189
Fœderis percussores	130. Helixus	139 Hyllaicus portus	85
Fœderum ruptorum occasio	132 Hellanicus historicus	224. Hysia oppidum	147
Fœderi initia apud reliquā Græciā. 132.	Hellenes unde dicti	24. I Apyses	195.
Fœdera frangunt ephori.	135. Helleſpontus	.1. Iapygia	159.
Fœdera Atheniensium cum Argiuis, Mæ	Helorina via	230 Iasicus fluvius	211.
tineisq; et Eleis ad annos centum. 138	Helos	169 Iasus diripitur	ibid.
Fœdera Argiiorum & Laced.	146. Heraclea	105 Icarus	71.230.
Fœminarum Corcyrenium uirtus.	83 Heraclidis	87.III.128. Idamons	232
Fonti templum apud Athenas	41. Heraclenses	170.179. Idacus	231
Forma induciarum pangendarum,	120 Herculis sacra	139 Idomene capitur	64.92
Formula societatis inter regē et La.	209 Hermæ lapidet	200. Ielyssus	215.
Formula pactionum	213 Hermionidas Thebanus	158 Ignominia notati	134.
Fortuna quid efficiat	76 Hermionis	66 Illyrij	122
G Allienses populi	88. Hermocratis oratio ad Sicilienses	50. Imbrij popu.	66.195. Imæra.
Gauletes Cara	225. Hermocratis ad Syracusanos orō.	106 Imera urbs	168.18
Gapſelus Thasiorum colonia	118. Hermocratis orō apud Camarinenses.	160. Inarus Libyus	28
Gela	106.152.202. Hermocratis suspicio	171 Inarus Libyorum rex in crucē actus.	26
Gelatinus ager	168. Hermocratis admonitio	200 Incendij uis	56.
Geloī populi	196 Hermocratis commentum.	170. Inducie inter Lace. & Athenienses.	120.
Gelorum cum Camarineis inducie. 106	Hermon præfectus uigilum	200 Induciarum pangendarum forma	ibid.
Gelon tyrannus	177 Hestiodi cædes	221 Induciarum oratores	122
Geræstus	65. Hessij	88. Inessæ. 177.	Iolaus dux 15
Geranica promontorium	25 Hestieenses	89 Iones populi	4.173.195.
Gerania mons	109. Hestieenses incole eiſciuntur ab Atheni-	195. Ipnenses 89	Irenei 196.
Getæ populi	62. ensibus	1ster fluuius 62.	Isthmi 2.
Gigonium usq; peruenere Athenienses. 15	Hestiodorus Calimachi	27. Isthmiorum celebritas	207
Glauca Micales	224 Hiera	54 Istione 86.	Istone mons 104
Glaucon præfectus nauis	13. Hices populi	86 Italia.	4.
		87 Italia unde Italus rex	151.

I N D E X O P E R I S.

Ithome oppidum	24 Lemnii populi	66. 195 Malum malo sanare oportet.	143.
Itones populi	126 Leocorum	5. 166. Mamertinorum deditio	87
Itys obitus aut fabula	44. Leocrates Stroebi filius	25 Mamertini populi	164.
Iunonis templū ab Andocrate cōditū. 70.	Leon dux	87. Mantinei à Lacedēm. deficiunt	132
Iunonis tēplū deflagratū. 125.	(82. Leon Lacedēmoniorum legatus. 157. 218 Mantinei		195.
Iusurandū domeſticū Athē. & Lace. 150	Leon locus. 177. Leontini. 86. 126. Mantinei populi		125
Iusurandum confederatorum	138 Leontychides Lacedēmoniorum rex. 22 Mantinorum fuga		191.
Iupiter Ithometa	25 Lepreatarum bellum	133 Manus ferrea.	197.
Iupiter Nemæus	88 Lepreum	134 Manus ferrea et remedia	ibidē.
L Acedēmonij Italos ac Siculos in Lesbos omnis præter Methymnam defe- Marathon			5
L auxiliū uocant	38 cit ab Atheniensibus	56 Marathussa	212.
Lacedēmonij que ciuitates auxilio fue-	Lesbiorum multatio	77. Maria urbs super Pharum	25.
Lace. edictum ad socios. 59	(rūt. 39 Lesbiorum defecū.	206. Massarius Spartiata	85
Lacedēmoniorum cultus iūctusq;	2. Leucadū pro Lacedēmoniis	39 Massiliam Phocenses incolunt.	4.
Lacedēmoniorum libertas.	5. Leucadii	196 Mecyberna capti	132
Lace. cohortati socios ut cām dicerēt. 16.	Leucas Corinthiorum colonia	8. Medeon	90
Lacedēmoniorum suffragia	22. Leucimna promotorum Corcyra. 8. 84 Medicum Atheniensib. pugnauerunt.	5.	
Lacedēmoniorum plebiscitum	22. Leuconicum	210 Medi ab Atheniensibus inuaduntur. 24.	
Lacedēmoniorum & Athē. dissensio. 25	Leuctra	140 Medi populi	65.
Lacedēmon. & Athē. conflictus	26 Lex de bellicis muneribus Lacedē. 145. Megabatus præfes Dascylitis	31.	
Lacedē. tarditas in puniendo	32 Lichas uirgis cœsus	139. 145 Megareses exules reuocant	110
Lacedē. legati ad Athenienses	34 Lichas	225 Megareses extra Peloponnesum	39
Lacedē. legati enumerātur aliquot.	53. Ligyi populi	151. Megara incurritur ab Atheniensib.	44
Lacedē. legati trucidantur	ibidē. Limera	105. 180 Megareses à Lacedēmoniis deficiunt.	25
Lacedēmoniorum conatus	95. Limnae	57. Megaresum commentum	108
Lacc. ab Athē. inducias petunt	96. Λιμός	50. Megaresum & Atheniēsum pacta. 108	
Lacedē. oratio apud Athenienses	97. Lindus	215 Megareses	195
Lacedē. in dicendo obseruantia	ibidē Literæ Persæ ad Lacedēmonios.	104 Melei	126.
Lacedēmonii cuiusdam responsum.	102. Lithotomia custodia	204 Melanthus	206.
Lacedē. & Athē. dissentiunt	43. 154 Lithotomiarum situs.	ibi. Meleas Lacon.	66
Lacedēmo. responsio ad Argiuos	156 Locri epizephyrī.	180. Melesia	226
Lace. legati p̄ Alcibiadē decipiūtur. 157 Locri Lacedēmoniis præstō crant.	39. Melesippus Diocriti filius Athenas mit-		
Lacedēmoniorum terror	145. Locris ab Atheniensibus inuaditur	Melichius Iupiter. 50. titur. 40	
Lace. ad tibicinū cantū incessus ad præ-	Locri Ozoli	25 Melineus sinus	205.
Laced. exercitus ordo. 143.	(lia. 144 Locrensum & Phocensum bellum.	153 Meliorū uer. ad Athē. 147. 148. 149. 150	
Lacedēmoniorum uictoria	144 Logographi	6. Melitia III. Melon	87.
Lacedē. cum Argiuis paciscuntur. 145. Λοκρός.	50 Melos insula		147
Laches Melanopi	86 Lorymi.	214. Menander Atheniensis	185
Lacon Aimnesti	77 Lucinia prius philomena	44 Menda ab Athē. occupatur	124.
Læspodia	226 Lunæ splendor	192 Menda deficit ad Lacedēmonios	122.
Læstrigones populi	151. Luſtralia festa Athen.	90 Menda urbs	121.
Laodicum	125. Lycaeum	140 Mendærum colonia Eione	94
Labdalum.	178. Lychas	213 Mendesum.	27.
Labdalum capitul	181 Lycophron	103 Menecrates Amphidori	121.
Lamachus	110. 153 Lycus Thrasybuli pater	223 Menedæus.	91.
Lamachi sententia	164 Lynceste	63. 122 Menedatus Spartiata.	89.
Lamachi cædes	179 Lyncus oppidum	122. 124 Menon præfectus Pharsalorum.	45.
Lampacus	219. Lysimelia palus	194. Messana capitul	93
Lariſſa	231. Lysistratus	119 Messana fit Locrensum	126.
Latmos insula	72 M Acarius	91 Messana oppidum	170
Laurus mons	50 Macedones quibus præsunt. 63. Messapij populi	176. Messenij expugnant Phiam.	89
Laurii argentifodinae	176. Macedoniam maritimam adepti sunt Te	65 Messenij	45.
Leei 62. Lebedus	209. menide	ibidē. Messeniorum mancipia	24
Lectus	231 Machaferi	214 Methone oppidum	43. 103. 155
Lecythus. 119. Lecythū capitul.	120. Malea	88. 116 Methydrium. 141. Methymna. 68. 210.	
Legati Argiuorū apud Lacedēm.	156. Maliacus sinus	65 Methymnei.	(230.
Lemnos.	231 Maloentis Apollinis festum		

I N D E X O P E R I S.

4350

Mileſii	195. Nicias Cretensis	59-77.87. Opus oppidum	44.
Mileſiorum contra Samios bellum.	27. Nicias Nicerati	121.124. Oraculum Pythicum	41.
Mimas	212. Niciae repugnat Alcibiades	137 Oratio Archidami regis	39.
Mindarus successor Astyochi	225. Nicias	153. Oratio Periclis funebris.	45.
Minerue simulacrum quo talēta auri. 40	Niciae oratio ad Athenienses	153 Oratio Coreyrenſ. apud Atheni	89.
Minoa insula	77.108.120 Niciae oratio ad Athenien.altera	157 Oratio Corinth.ad Athenienses	10.
Minos insularum Cycladum dominus.	2. Niciae sententia	164 Oratio Corinthi.apud Lacedæmo.	16.
Minyeum	110 Niciae deditio	204. Oratio Atheniensium apud Laced.	18.
Mityleneorū discrimen et multatio. 77	Niciae uerba ad milites	169 Oratio Archidami regis apud Lace.	20.
Mitylene	65 Niciae epistola ad Athenienses	182. Oratio Sthenelaidæ ephori apd Lace.	21.
Mityleneorū apud Lacedæ.oratio. 66.	Niciae oratio ad milites	196 Oratio Corinthiorū apud Lacedæ.	28.
Mityleneo. ab Athen. defectionis cā. 67	Niciae desperatio	198 Oratio Periclis apud Athenienses.	34.
Mitylenai cū Athenien.paciscuntur. 71	Niciae oratio ad milites	201 Oratio Periclis iucundissima	51.
Mitylene ab Atheniensibus capitur. 210.	Nicomedes Cleombroti filius	26 Oratio legatorum Platæensiu	54.
Molosſi.	57. Nicostratus Diotrepheis Athe.dux.	83.121 Oratio Phormionis Athen.ad milites.	60.
Molycrion Corinthiorum colonia	89. Niconidas.III.	124. Oratio Mityleneo.apud Lacedæmo.	66.
Molycricum promontorium	59. Nicon Thebanus	184. Oratio Cleonis apud Athenien.	72.
Morbo implicitus Athen.exercitus.	192. Niſea oppugnatur	89 Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleo-	
Morgantina	107. Niſeam Athenienses exciderunt	44. ni contrariam.	74.
Mortuum cauſa	49. Niſea oppidum	62.98. Oratio Thebanorū contra Platæen.	80.
Motya oppidum	151. Niſeorum deditio	109 Oratio Demosthenis ad milites	95.
Munichia	229. Notion urbs	72. Oratio Lacedæmon.apud Athenien.	97.
Muri Peloponensi.structure.	69. Nouem fistulæ templum	41 Oratio Brasidæ ad Acanthios.	112.
Mycala insula	22. Nouem uilæ oppidum	117 Oratio Pagondæ ad milites	114.
Mycalusss capitur.	187. Nouus murus	104 Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad mi-	
Mycene urbs	5. Numerus occisorum	103. lites	197.
Myconus	71. Numerus nauium ab Atheniensibus	ibid. Oratio Nicie apud Athenienses.	157.
Mygdonia	14 Nymphedorus Abderites	Oenoe. 230. Oratio Hermocratis apud Syracus.	160.
Mylae Messaniorum	87 Pythei filius	41. Oratio Athenagore apud Syracusa.	161.
Myletidæ	152 Domanti	210. Oratio Hermocra.apud Camarinen.	171.
Mylienes in tres partes distinguitur. 87	Oeantenses	118 Oratio Euphemii Atheniens.legati apud	
Myonesus insula Teiorum	71 Oeneon	205 Camarinenses.	174.
Myones	89 Oeniades.27.	110.162 Oratio Nicie ad milites	196.208.
Myronides dux Atheniensium	25. Oenoemuris prædita	233. Orchomenus deditur	142.
Myrcinus ciuitas	118 Oenussæ insule	90. Orchomeno infertur bellum ab Athe.	27.
Myrrhina Callidae Hiperochidae fil. 166.	Oesyma Thasiorum colonia	139 Orcum ubi. 229.	(86.
Myſcon dux Syracusanorum	225. Octei populi	168. Ordo exercitus Lacedæmoniorum.	143.
Myus oppidum	69. Oligarchia quid	66. Orestes Echecratidæ filius	27.
N Aualis pugne instructio	58 Olorus pater Thucydidis	41 Orobie	86.
Nauale præliu Syrac. atq; Athe	Olpe capiuntur ab Ambracijs	III. Oroedus	57.
Nauale præl.alterum.190. (nienſ.189	Olympia certamina	15. Oropi situs.	229.
Nauale præl. Atheniē.atq; Syracus.194.	Olympici loci capiendi cōmentum.	14. Oropus	87.219.
Nauclides Plateensis	37. Olympias festum	122 Oropij Atheniensibus subditi	43.
Nauigia ueterum	3. Olympij Louis templū apud Athenas.	121 Oscium fluuius	65.
Nauium primi excoigitatores	4 Olympus mons.	103. P Achetes Epicuri filius	69.
Nauium ædificatio	206. Olynthi situs	233. P achetis gesta	72.
Naumachia Syracusanorū & Atheniē.	Olyntus oppidum	212. Paſtiorum formula	213.
ad Plemmyrium	185 Olyntus Chalcidica	210 Paſtiones inter Lacedæmonios et regem	
Naxij ab Atheniensibus subiguntur. 24	Onasimus Megacis	88. societatis	219.
Naxus Chalcidica	99. Oneus mons.	ibidē. Peanismus	192.
Naxus.	164. Onomacles	116. Peana cancre	13.61.
Naxij	95 Onomaches	216 Pedaretus	211.218.
Nemeus Iupiter	88. Onomocles		
Nericum	66 Ophionei populi		
Nestus fluuius	63 Ophiones populi		
Nicanor	57. Oppugnandi callidū inuentum		
Nicasius Cecalio.	121. Optimates qui		

I N D E X O P E R I S:

Pædareti sedulitas	212.	Peloponneses post triennale fœdus ine-	Phœnicus portus	212.
Pædareti cædes	218.	unt cum Athenien. quinquennale.	Phœnices	2
Pæones populi	62.	Peloponneses Atticā depopulantur.	Phœnices Siciliæ incole	151
Pagaude oratio ad milites Bœotios.	114.	Peloponnesum nauium confusio	58. Phœnissarum nauium ad Aspendū appul	
Pales urbs Cephaleniorum	207	Peloponneses uincuntur	91 sarum numerus	226
Palenses	44.	Peloris	98 Phormionis prudentia.	58.
Palirenses populi	ibidē.	ibidē. Peperathum	86. Phormio	50.
Palladis Chalcidonie piaculū tollitur.	31.	Peræbia	III Phormio Aesopi filius	15.28
Pannilus	152.	Perdiccas	44.62 Phormionis Athen.oratio ad milites.	60.
Panactum	126.	Perdicca in Arrhibæ expeditio.	112.122. Phrynes	206
Panæi populi	64.	Perdiccas à Peloponnesibus dissociatus	Phrynicbi epistolæ clamdeflue	217
Panærus	III	Atheniensibus iungitur	123. Phrynicbus	221.227.210
Panathenea festa	166	Perdicca ē Atheniensib. fœdus.	125. Phrynicbi cædes	228
Panathenaica pompa	5	Perdiccas Alexandri filius	14. Phthiotia. I. Phrycus murus.	159.
Pandion Prognis pater	44.	Pericles Xanthippi Athen. dux decimus.	Physca	63
Panhormus	59.151	Pericles concio ibidem.	(274. Phytia.	90.
Pantacius flumen	152.	Pericles prudentia.	42. Piaculum Atheniensum	30
Parali qui	222	Pericles oratio funebris	45 Pieria	63
Parala nauis	72.84.	Pericles piaculi Athen. affinis.	51. Pierius mons.	128.
Paralij populi	87	Pericles apud Athenienses oratio	34. Piericus.	63.
Paranei	57.	Pericles oratio alia	51 Pindus mons.	64.
Parrhasit	43.154	Pericles mori & laus	55. Piræi murus	23.227
Parnassus	88	Perieres	152. Piræus Atheniensis portus	62.
Parnethus mons	45	Peripolion capitul.	89. Piræi murus diruitur	228.
Pastelidas	125	Pefsis Atheniensum	48.86. Piraite regio	43
Patre urbs	58	Petra Rheginorum	189. Pirasit	ibidē.
Pausanias ducatu priuatur	25.	Phacium.	III. Pisander	217
Pausanias ad Xerxes epistola.	31.	Phæax	126. Pisces promontorium	43.
Pausanias in uincula coniicitur	32	Phædimus Atheniensum legatus	Pisistratus tyrannus	89.165
Pausanias distichon in tripode	ibidem.	Phagres.	53. Pisistrati epigramma	166.
Pausanias iubetur comprehendendi	ibid.	Phænus sacerdos	125. Pissuthne Hylæaspis	28.71
Pausanias interitus	ibidem.	Phalerum uersus murus extruitur	26. Pitianates cohors que	5.
Pegæ	98	Phalericus murus	40. Pithia accusatio	82
Pela	212.	Phalius Corinthius	6 Pithia cædes	83
Pelasgicum templum	41	Phane	210. Pithiodorus Thebanus	110.
Pellene	121.	Pharacus	102 Pittacus rex	118.
Pelle Macedonia	64	Pharnabazus.	206.213 Platæensium legatorum oratio.	54.
Pellenenses Laced. auxilio.	39.	Pharnaces Pharnabazi	53 Platæa à Thebis quantum abfit	38
Pelops unde Peloponn.	3.	Pharsalij populi	43 Platæa Bœotia Atheniensi socia tradi-	
Peloponnesum ducū et Cnemi concio.	59.	Pharsalus Thessaliæ	27 Platæenses ab Ath. (tur Theban. 37	
Pelopon. uincunt Corcyrenses	84.	Pharsalus	III. inuiti deficiebant.	ibidem.
Peloponnen. Atticam inuadunt	93	Phælis	227 Platæensium contra Thebanos subita re	
Peloponnesum fuga	108	Phæces populi	7 bellio	ibidem.
Peloponnesiaci belli diuturnitas.	132.	Phenomachus Callimachi	54. Platæensium perfidia	38
Peloponnesum naues	188.	Pherei	43. Platæensium sedulitas.	58.
Peloponnesum uictoria	229.	Phia	43.88. Platæa obſidio.	54.55.
Peloponneses uincuntur	61	Phia expugnatur à Messenijs.	ibid. Platæensium de obſidione consilium.	69
Peloponneses causa bellorum	6	Philippus	14 Platæenses per castra hostium perrum-	
Peloponnesum concio.	13.	Philocharidas Eryxidaidæ	121.137 pentes fugam capessunt	70
Peloponnesiaci belli longitudo et detri-	Philoctetes		3 Platæensium et Pelopon. sœdera.	77.
Peloponnesi urbes.	38.	(mentū. 6. Philomena in luciniam	44 Platæensium apud Laced. oratio	77.
Peloponneses in Atticam.	48.	Phliatia	180. Platæensium cædes.	82.
Peloponnesus	1.	Phlius oppidum	125 Platæarum demolitio.	ibidem.
Peloponnesum exercitus in Atticā.	41.	Phoces locus	126 Platæenses populi.	195.
Pelopon. ab Atheniensib. inuadūtur.	43.	Phocenses Lace. auxiliū præstabant.	39. Plaistra uice muri.	37.
Pelopon. & Syracusanorū fuga	232	Phocenses contra Dores	26 Plemyrium	181
Peloponnesiaci belli causa	15	Phocensiū & Locrensiū bellum	133 Plemyrium capitul	185

I N D E X O P E R I S.

Pleuron	89 Rhegini	86.93.172. Sicilia ambitus.	151.
Plistarchus Leonidae filius	32 Rhēgiū multo tpe seditionib. agitabatur. siciliensium sententia		197.
Plistoanax rex Lacedæmoniorum	42 Rhegiū Italie pmonotoriū.163 (93.98. Siculum bellum.		87.
Plistoanax Pausaniae regis filius	26 Rhenia insula.		98.
Plistoanacta accusatur	129 Rhiti loca ubi	4.90 Siculum fretum	172.
Poetarum mos	3. Rhitum.	42 Siculorum origo	172.
Polichnitæ	59. Rhodope mons	103. Siculorum defectio ad Athenienses.	178.
Polis uicus	89 Rhodus.	62 Siculi Siciliæses	188.
Polla Macedonum	63. Rhodus ad Peloponnesos deficit	213. Sicyonij uincuntur	26.
Polles rex	126 Rhœtium	215. Simonides dux.	94.
Pollucis & Castoris templū	83.119 Rhypica locus.	231. Simus	152.
Polyanthes Corinthius	189 S Abylinthus	188. Sinti populi.	63.
Polycrates Samiorum tyrannus	90 Sacon	57 Siphae oppi. soli Thespici	110.
Polydamidas pfectus	122 Sacrum bellum à Laced. sumitur.	152 Sitalces filius Terci	44.
Polymedes dux Larissæiorum	45. Sadocus	27. Sitalcis Odrysif Tereifi. expeditio	62.
Populatis status	162 Salæthus Lacedæ..	44 Sitalcis interitus.	117.
Potamis dux Syracusanarum nauij. 225 Salæthi cædes	Salaminæ nauis	70. Societas initæ uerba	131.
Potidea pugna commissa ab Atheniensi- Salaminem inuadunt Athenienses.	14. Salynthius Agreorum rex	72. Societas inter Lacedæ. & regem	209.
bus.37.	28 Samei populi.	27 Socrates Antigenis filius	43.
Potidaenses.	88. Saminthum populatur Agis	72.84 Solion Corinthiorum oppidum	133.
Potidænia gesta	191 Samij	11.93. Solion usq; nauigauit Demosthenes	88.
Potidania expugnatur	50.180. Sami situs.	44. Solois oppidum	151.
Premium nocturnum & anceps	232. Samiorum facinus	141. Solygius collis	103.
Praeſie	27. Samiorum factio	195. Solygia castellum	ibidem.
Priapus	89 Samiorum contra Milesios bellum.	224. Sophocles Sostratidæ	95.
Priene	44 Sana oppidum	209. Sophocles dux Atheniensium.	104.107.
Proclis cædes	44 Sandius collis	222 Spartolus oppidum	57.
Progne Pandionis filia	234 Sargeus Sicyonius	27 Sparte quantum distet à Pylo	94.
Promæi populi	89 Scæptrum Agamemonis	119 Spes plurimum officit	76.
Procemium Thucydidis	12 Scholasticorum clades atrocissima.	69. Sphaeteria insula	94.
Proſchium Aetolie	43 Sciona ciuitas	184. Stagirus Andriorum colonia.	113.126.
Proſopitis insula	89 Sciona muris conclusa	105. Status paucorum instauratur	220.
Proteas Epiclis filius	212. Sciona expugnatur	5. Status paucorum sublatus	230.
Proteus Atheniensium dux	210. Sciona ab Atheniensib. recuperata.	125. Strati obſidio	58.
Proxenus Capitonis	104. Sciritium oppidum	134 Stratiorum tropheum	ibidem.
Ptelei proditio tentata	229 Scirphondas	187. Stratonicæ datur Seutho in matrimonio.	
Pteleum	91. Scomius mons	62. um.64.	
Ptychia insula	230 Scyros insula	24. Stratos oppidum	64.
Pugna acris	14. Scythæ populi	62. Strombichides	208.212.
Pugnas ad Olpas.	94 Seditionum occasiones	84. Strongyle	86.
Pycne	92.102.195. Seditionis mala commemorantur.	85 Strophacus	111.
Pydna oppugnatur	69. Sedulitas militum Atheniensium	94. Stryenses	195.
Pylos oppugnatur.	207 Selinuntij	195 Strymon fluvius	62.182.
Pylos	70 Selinus	152.164. Styphon	102.
Pyra	152. Sententia memorabilis	116. Sunium munitur	206.
Pyreus	Pythagelus Phylida Boeotiorū dux.37. Sermijli populi	130 Sybota	12.13.83.
Pyrrha	179.199 Sestus oppugnatur	22.219. Syca obſidetur	178.
Pyſtilus	Pythen Corinthius	231 Syluæ incensio.100.	Syma.214.
Pythagelus Phylida Boeotiorū dux.37. Sermijli populi	17. Sicanus urbs	63.117 Symethus flumen	168.
Pythen Corinthius	179.199 Sestus oppugnatur	151. Syracusanum bellum.	86.
Pythodorus Athenien. præses.37.93.107. Sestus	74 Sicanus Exceſti filius	192 Syracusanū cū Atheniensib. configit.98.	
Quadrinctorū in curiā introdu-	Quadrinctorū in curiā introdu-	170. Syracusanis alter ex magistratib. qd re-	
Querela eſt amicorum.	Seuthus rex	199 ſponditer.	162.
R Eipublicæ tria pernicioſa.	(ſtio.2.21 Sicani populi.	4 Syracusanorū in Athenienses pbra.168.	
Reſponſum cuiusdā Lacedæ. festi- Sicanus prefectorus classis Syracusa.			
Rhamphias.128,	(num.102. Sicilia,		

I N D E X O P E R I S.

Syracusani et Atheniensium conflictus.	169	Theopompus	234	Tisandrus	89.
Syracusani duces.	170.	Theramenes Agnonis filius	221.	Tissaphernes Peloponnesib. reconciliat.	
Syracusani bellicus apparatus.	171	Therma potiti Atheniensis	14	Tissaphernes. 206. (tur. 218)	
Syracusani clades	178	Thermae oppidum	44.	Tissaphernis cum Lacedaemoniis societas formula	209.
Syracusani uincuntur.	179	Thermopyla. 87. Thermo Sparta. 207	234	Thissaphernes Alcibiadis	216.
Syracusorum uictoriae.	182. 190. 192	Theseus regno Atheniensium potitus. 41	167.	Titulus lapideus de tyranno scelere. 166	
Syracusano. ad milites oratio.	197	Thesei templum	115.	Tolophus. 89. Tolophonij. ibidem.	
Syracusani et Peloponnesii fuga. 232		Theespenses populi.	125.	Tomius. 120. Torilaus. III.	
T Ablantij barbari, gens Illyrica. 6		Theespensum muri dirutti	1.	Torone capitulatur	126.
Taleta Atheni. mille intacta ex le		Thessalia	43.	Torona Chalcidica	119.
Tamus Ionie prator. 212. 226. (gib. 208		Thessali Atheniensium adiutores	78.	Trachinij. 87. Tragia insula. 28.	
Tanagra Boetiae oppidum.	26.	Thessali populi	78.	Traces populi	62.
Tanagri. 115		Thessali expectabant in armis Archelaus	167.	Treress populi	
Taurus Echetimidae Lacedaemonius	121	Thraces ad aglonem qui. 64.	64.	Tria recip. pernicioſa	74.
Tea urbs. 208.		Tegeata. 125 Thraces macherophori	186.	Triballit	62.
Teij populi. 195		Tellias. 179. Thraces portae. 127.	186.	Tributi uigesima exigitur	187.
Telluris sive Apollinis templum.	141	Thraces qui. 110 Thracum in Mycalestos truculentia.	187.	Triginta uirorum tyrannis	234.
Temenide	63.	Thrasonides Corinthius	182.	Trinacria Sicania	151.
Temples inhabitantur ab Atheniensibus.		Thrasicles praefectus.	208.	Triopij situs	213.
quibus domus non erant.	141	Thrasibus trierarchus	312.	Trioze oppidum	27. 42.
Tempus obsidionis Atheniensium	102.	Thrasyllus praes militum ibidem. &	230.	Tripodiscus uicus	109.
Temporum distinctiones more Thucydi-		Thrasyllus lapidari cceptus.	142.	Tritanes, alijs Tritaeenses	89.
Tenedij. 65.	(co. 131.	Thrasymelidas Cratesiclis	95.	Træzene. 27. Træzenis. 50.	
Tenedos. 71.	221.	Thriasius campus	42.	Troezena. 98. Trogilus locus. 178	
Tereus Dauliam incolit	44	Thronium capitulatur	43.	Troianum bellum	3.
Terea flumen	164. 177.	Thucydides peste corruptus	48.	Trophæa Corinthiorum et Corcyrenium. 15	
Terineus sinus	180	Thucydidis in tradendo fides	6.	Trophæa duplicita	61.
Terremotus in Eubœa	86.	Thucydides Atheniensis	28.	Trotillum locus	152.
Terremotus in Corintho	213	Thucydides Olori filius.	117.	Turres murorum Atheniensium inhabita-	
Teuglissa insula.	214	Thucydidis descriptio	132.	Tyrrheni. 194. (batur. 41	
Teutiapi Elei oratio ad duces Athen. 71.		Thucydidis exilium	ibidem.	V Erba initia societatis	131.
Thapsus	177.	Thucydides Pharsalus	228.	Vicesima exactio.	165.
Thasii respub. immutatur	220.	Thucydidis epitaphium	224.	Vlysses quæ deuenit ad patriam	98.
Thasii pugna nauali ab Atheniensib. uin		Thucydidis procemium	ibidem.	Vrbs uocatur summa ps urbis Athen. 41	
Theagenes Megarensis. 30. (cuntur. 24.		Thucydidis exiliu et his storia.	ibi.	Vulcanus in Hiera creditur exercere	
Thebani Thraces persequuntur.	187	Thuria. 167. 188.	Thuriatæ. 24.	ærarium	86.
Thebanorum contra Plataenses oratio. 80		Thurini	195.	X Enares & Cleobulus ephori. 135	
Thebanorum clades maxima.	37	Thyamus mons	90.	Xenaris cædes	139.
Thebani dedunt se Plataensib.	38	Thyamis amnis	13.	Xenoclydes Euthyclis	95.
Theænetus Timidi.	69.	Thyrea incolenda datur	43.	Xenophantidas Lacon.	218.
Thelamiae naues	101	Thyrea. 105	Thyrea capitulatur. 106.	Xenophon	234.
Themistoclis usfrum consilium	22	Thyrea urbs	156.	Xenophon Euripidis.	54.
Themistoclis profugum	33	Thyssus oppidum	119. 134.	Xerxis epistola ad Pausaniam.	31.
Themistocles ab Admeto dimittit	33	Ticheon. 88	Tilitæi populi. 62.	Z Acynthij	195.
Themistocles ad Artaxerxe epistola. 33.		Timagoras	206. 213.	Zacynthus urbs Peloponensi.	38.
Themistocles preconium.	ibidem.	Timocratis interitus	61.	Zancla unde appareat	152.
Theocles.	151	Timoxenus Timocratis Athenensis. 4. 4.	87.	Zazynthos insula	53.
Theogenes	100	Tisamenus legatus		Zenon Thebanus	184.

E R R A T A.

Numer. 10. uer. 20. cuiquam confederatos. Nu. 24. uer. ulti. 11 homines erant. Nu. 26. uer. 18. dispicere. Nu. 27. uer. 5. ab Oreste Echecratidæ filia Thessalam regis fug. Nu. 28. uer. 21. Ex Athenis. & uer. 35. inc. mben. Nume. 32. uer. 12. emulatione, ne. Nu. 6. 4. uer. 5. Atalantam. Nu. 86. uer. 18. Camarinam, & deinceps si occurrerit. Nu. 115. uer. 17. Haliartij. Nu. 125. uer. 18. Phliuntcm. Nume. 130. uer. 20. Stagirus. Nu. 131. uer. 4. 4. Aestasq; undecimi. Nu. 139. uer. 24. audientibus, rur. Nu. 152. uer. 15. urbem à. Nu. 169. uer. 1. otium copias. Nu. 183. uer. 10. Sub dio agent. Nu. 196. uer. 16. utriq; parti sua. Nu. 197. uer. 8. obfuit, ser. Nu. 199. uer. 36. nauim cæsum ire. 212. uer. ultimo. Mimanti. 221. uer. 29. Agnonis filius.

THUCYDIDES ATHENIENSIS HISTORICI GRA
VISSIMI HISTORIA RVM
PELOPONNESENSIVM LI
BER PRIMVS.

Præfatio.

HVC YDIDES ATHENIENSIS bellum Peloponnesiū Atheniensiumq; quod inter se gesserunt, cōscripsit, exorsus statim ab eo morto: sperans etiam fore tum magnum, tum superiori bus memorabilius, certis hinc signis, & utriq; florabant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia e suis finibus ad alterutros accessit, alij quidem proponnesiacum. continet, alij uero post consultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus exitit, & quadam ex parte Barbarorū, ac, prope dixerim, plurimorū hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæq; uetus stiora adhuc fuerunt, plane comperta esse propter longitudinem æui non quierunt, sed ex conjecturis (per quas longissime repetenti mihi contingit credere) non magna sane extitisse existimo, neq; bellicis neq; cæteris in rebus. Nam constat eam quæ nunc Græcia uocatur, haudquaquam stabiliter olim fuisse habitatam, crebroq; illinc migratum, q; facile sua quiq; relinquebant, ab aliquorum maiore numero coacti. Quippe nulladum negotiatioe, nullo inter se citra formidinem cōmercio, uel terra uel mari sua quisq; eatenus colētes, quatenus suppeteret uictui: nō pecuniæ copiam habentes, nec humū arboribus conserentes, utpote incertam quoties quis alias superueniens auferret ab ihs, præsertim qui muris caretent, & existimantes se necessarium quotidie uictum ubiq; adepturos, haud ægre pellebantur. Ideoq; neq; magnitudine ciuitatum ualidi erant, neq; alio bellico apparatu. Adeo quæq; tellus præcipue patiebatur assiduas incolarum migrationes, ueluti ea quæ nunc Thessalia uocatur, Thessalia. & Bœotia, & pleraq; Peloponnesus, præter Arcadiam, quæq; alia terrarum huberrima Bœotia. erat. Nam propter bonitatem soli maiores aliquorum iam uires effectæ, tum seditiōes Peloponnesus. excitabant, tum uel magis alienigenarum insidijs obnoxij erat. Itaq; magis Atticam ob Arcadia. sterilitatem segetis lōgo æuo pacatam h̄dem semper incoluere homines. Cuius rei nō minimum indicium est, propter colonias, quas dimisit, non in cæteris peræq; adauitā fuisse. Nam ex reliqua Græcia, qui aut bello aut seditione exciderant ad Athenienses, tanquam ad stabiles potentissimi quiq; se recepere, confessimq; ciues effecti, iam inde à uetus state maiorem etiā hominum frequentia ciuitatem fecere, ita, ut postea non suffici ente iā Attica, colonias Ioniam quoq; dimiserint. Facit autē apud me fidem priscae imbecillitatis hoc quoq; non minimum, q; ante Troianum bellū constat Græciā Helladē nihil communiter egisse, ne ipsum quidem hoc nomen tota utiq; mihi uidetur habuisse. Sed quædam loca ante Hellenē Deucalionis filium, nec usq; quaq; hoc fuisse cognomen, sed tū suum cuiusq; gentis proprium, tum Pelasgicum à seipsis cognomē impositum, Hellene aut eiusq; liberis in Phthiotia rerum potitis, & eas gentes emolumēti gra Phthiotia.

A

tia in alias ciuitates adduentibus, singulos iam maxie propter linguæ cōmerciis, Hellenes, id est, Græcos, esse uocatatos. Quæ res longo tpe nō potuit obtineri, qđ indicat p̄cipue Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaq; cūctos sic uocauit, nec alios, q; qui cū Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerūt. Danaos uero & Argiuos & Achæos in carminib; prædicat, nec tñ appellabat Barbaros, ea re, q; necdum Hellenes, id est Græci, in unum nomen barbaro (ut mihi uide) oppositū cōcessissent.

*Homerus.
Danai.
Argui.
Achei.
Barbari.*

Qui igitur tanq; Græci essent oēs, & inter quorū ciuitates cōmerciū eiusdem linguæ erat, postea uno uocati noīe, nihil ante Troiana tpa propter inopiam & impermixtū ui- tæ genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem q; mari iam plerunq; usi essent exierunt. Nam Minos eoꝝ quos auditu cognouimus antiquissimus classem comparauit, maximamq; partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit; & insularū Cycla- dum dominus, primus in earum plerisq; colonias posuit, Caribus eiectis, filiosq; suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones ē mari (ut credibile est) sustulit po-

Minos.

tius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbarorū quicunq; in conti- nente maritimi erant, quiq; insulas incolebant, ubi cooperunt crebrius aliꝝ ad alios nauis bus transire, ad latrocinium conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tū pauperū uictus gratia. Atq; adorti ciuitates muro uacantes, uicatimq; habitantes diri- piebant, ac maximā uictus partem hinc cōparabant, nullo ob id pudore, nonnihil poti- us sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiā nunc in cōtinente, quibus decori est hoc egregie exercere, tum uetusissimi poetæ, apud quos illi ultro citroꝝ nauigātes interrogant, nunquid latrones sint, tanq; non inficiaturos opus ut turpe, quod scire stu- derēt. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædanū, & adhuc pleraq; in Græcia uetus mos colit, uti apud Locros, qui uocantur Ozolæ, & Aetolos & Acarnanas & hanc ipsam continentē. Quinetiam arma fentre apud hos ex ueteri latrocinio permane- sit. Omnis em Græcia arma gestabat, q; uidelicet nec penates munitionibus cincti, nec difficiles mutuo incursions esent, uitamq; assidue sub armis agebant ritu Barbarorū.

*Latrocinia
Græcorum.*

Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita uiuentibus, publica hac inter omnes aliqñ iuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt, & ex

*Atheniensium
cultus.*

illo soluto uitæ genere, in lautius trāsierunt. Nec multū tēpus est ex quo seniores eoꝝ utiq; beatī, ferre desierūt lineas tunicas, cycladasq; ī seriem aureas, ac cincinnoꝝ ī plexi- lem modum cōcinnatos. Vnde apud Ionum quoꝝ seniores propter cognitionem ui-

Iones.

guit hic cultus. Modica aut ueste ad præsentes usq; mores usi sunt primi Lacedæmōnij, & cum cæteris rebus tum præcipue in uitū, locupletiores uulgo sunt similes. Idem

*Lacedæmonio-
rum cultus uti-
tusq;.*

primi corpora certaturi nudauerunt, propalām se exuētes oleoꝝ unixerunt, cum olim etiam in Olympiaco certamine athletæ subligacula circū uerenda habentes pugnarent.

*Asianorum
pugiles.*

Nec ita multi anni ex quo illa haberī sunt desita, quæ adhuc uisunt apud Barbaros cū alios, tum uero Asianos, à quibus præmia pugilibus ac luctatoribus proponūtur, brac- catis hoc agētibus. Multis præterea ex alijs oñderet quis Græcam antiquitatem cū Bar-

*Atheniensibus
cultus.*

barorum qui nunc sunt moribus cōgruentē. A' ciuitatibus autem quæ nouissime sunt contractæ, præsertim quæ pecunijs abundant hominibus iam rei maritimæ scientio- ribus ad ipsa littora urbes conditæ sunt, occupatis isthmis (id est terrarum inter diuersa

Isthmi.

maria angustijs) tum negotiationis causa, tū tutelæ aduersus suos quæq; finitimos. At uetusæ urbes propter assiduā latronū infestationē procul à mari sunt sitæ, siue in insu- lis, siue in continente. Quia quæ deorsum ad mare ciuitates erant ignaræ rei maritimæ,

Phœnices.

mutuo se se spoliabant, & adhuc muris carent. Nec minus latrocinabant qui ex insulis erant Cates, Phœnicesq;. Nā hi insularū plurimas incolebant. Quod pba testimonio:

Cares.

Siquidē cū expiaret ab Atheniensibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eoꝝ qui- cunq; in ea insula deceſſent, supra dimidiū Cares agniti sunt, tum gñe armorū cū qui- bus sepulti erāt, tū ipso more q; nūc quoq; sepeliunt. Minoe aut re nautica potito, libe- rius ultro citroꝝ nauigatu est, sublati ab eo insularū pdonibus, in eaꝝq; plerasq; dedu- ctis ab eodē colonijs, maritimī hoīes iā magis cōficiendæ pecuniæ dediti tutius habita-

uerunt, & inter eos quidā, ut ditiones effecti, muris ciuitatē circūdederunt. Etenim cupi-
ditate lucrandi, & qui tenuiores erant sustinuerunt seruire potioribus: & qui potēto-
res, cū facultates haberent, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderūt. Atq; hunc in
modū magis cū profecissent, insecuris tibibus ad Troiā cū exercitu profecti sunt. Ex qui Troianum bel-
lum.
bus mihi uide Agamemnō tunc uiribus antecelluisse, nec tñ classem coegisse, qui du-
ceret Helenæ procos iure iurando Tindari adactos. Etenim ferunt qui exploratissime
Peloponnesiū gesta à maioribus natu per manus trādita cognouerunt, Pelopem pri-
mū uī pecuniaꝝ, quā portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentia uenit, & si
peregrinus erat, tñ cognomē regiōis obtinuisse, & postea ab ipsius posteris Atreo Aga-
memnō plus pecuniaꝝ fuisse cumulatum, Eurystheo per Aeacidas in Attica interfec-
to, cuius Atreus erat auunculus. Huic Eurystheus patrē fugienti propter Chrysippi
necem, cū ipse in expeditione ageret Mycenar, regni curam propter propinquitatē
delegauerat: ubi non rediit Eurystheus, amplius Atreum uolentibus Mycenis Aeaci-
darum metu, simulq; q; strenuus uideret esse & multitudinis studiosus, cum adesset re-
gno potūtum esse Mycenar, & quibuscumq; sororis filius imperitauerat, maioresq; Pe-
lopidas q; Persidas extitisse. Quas Agamemnon (ut mea fert opinio) accipiens, & præ-
terea re nautica longe cæteris præstans, exercitum cōparauit non pluribus ḡra q; metu
adductis. Constat enim eum & pluribus cū nauibus profectum esse q; quenq; alioꝝ, &
eas Arcadibus præbuisse, ut Homerus testatus est, satis quoq; signi fuerit in sceptri tra-
ditione; Ait illum cōpluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas præter q; uicinas, ne autem non multæ fuissent, nemo qui foret in cōtinente tenuisset, nisi aliquid
classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoq; exercitu quales prius extiterūt,
q; Mycenæ exiguum oppidum fuit: aut si quid tunc oppidum pro magno habebat, Sceptrum
nunc non tale uideatur. Nec parum certo signo quis utatur ad nō credendum tantam
classem fuisse, quantā & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. Nam si urbs Lacedæmo-
niꝝ desoletur relictis sacrīs & publicoꝝ opere pauimentis, multam opinor congressu
ætatis defuturam potentia fidem, quod gloriæ apud posteros cedat. tametsi ex quinq; Peloponnesi partibus duas colant, & totius ditionem teneant, multorumq; extra eā so-
ciorum, & tñ si ea urbs non frequens populo esset, neq; templis atq; sumptuosis operi-
bus prædita, pagatimq; uetusto more Græciæ habitaretur, manifestum est inferiorem
uīsum iri. Ac si Atheniensibus hoc idem contingere, coniectare licet ex euidenti urbis
aspectum duplum uirium esse, q; sit. Itaq; debemus non prouersus fidem habere, nec ma-
gis urbium speciem considerare, q; uires existimareq; illum maiore quidē superiorib;
fuisse, sed ijs qui nunc sunt inferiorem, siquid hic Homeri poesi credere conuenit, quē
uerisimile est, ut potē poetam, in maius eū ornando extulisse, q; sic quoq; inferiorem
esse manifestum est. Ex mille nanq; ac ducentis nauibus fecit, Bœotiorum quidem sin-
gulas centenum ac uicenum uirorum, Philoctetæ autem quinquagenū, demonstras
ut mihi uideatur maximas minimasq; cum magnitudinis cæterarum in nauium recēsi-
ne non meminerit. Nam q; omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges & ijsdem bella-
tores, aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq; credibile est mul-
tos superasse in nauigando, exceptis regibus ac præfectis, cum præsertim transfretatu-
ri essent cū bellico apparatu, nec cataphractas (id est tectas naues) haberent, sed ueteri Cataphracta
ac magis prædonum more constructas. Ex quo inter maximas ac minimas medium te naues.
nenti non multi conuenisse uidentur, ut à cuncta Græcia communiter missi. Cuius rei Nauigia uite
causa non tam extitit hominum quām pecuniaꝝ penuria. Cōmeatus em defectu minoꝝ rum.
rem duxere exercitum, tantumq; modo quantū sperabant ibidem belligerando alitum
iri. Postq; autem appulerūt, prælio obtinuisse clarum est. Non enim muris exercitum
ac castra cinxissent. Ne hic quidem copijs omnibus usos esse constat, sed ad agriculturā
Cheronnesi se conuertisse, adq; latrocinium cōmeatu non suppetente, quo magis Tro-
iā dispersis eis decē annos ui restiterunt, certātes assidue cū ijs demū qui reliqui eēnt,
atq; eis pares, Quod si suppeditante illi cōmeatu Troiam adissent, & conferti citra la-

trocinium agriculturāq; continenter bellū gessissent, facile in prælio superiores eam euertissent, euersuri minori & tpe & labore, si non infrequentes ea tñ quæ aderat par te repugnassent, sed oēs in obsidione mansissent. Vez ob exiguitatem pecuniae & quæ ante Troianū bellum gesta sunt ualida fuere, & hoc ipsum qd illis celebratus fuit, daē intelligi ex operibus minus fuisse fama ac sermone, qui de eo propter poetas inualuit. Qm̄ etiam post Troiana tpa Græci & è sedibus suis expulsi sunt, & alio se habitatum cōtulerūt, ne per otium eis liceret augescere. Nā ipsoꝝ ab Illo reditu tā sero, & multæ res nouæ, & in plerisq; ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde qui exciderant urbes cōdi derunt. Siquidē Bœotij qui nūc sunt sexagesimo ab euersione Ilij anno, ex Arna electi à Thessalīs, incoluerunt terrā, quæ nunc Bœotia prius Cadmeia uocabat, in qua pars eorū quondā fuerat, unde profecti sunt in Iliū cū exercitu. Dores quoq; septuagesimo & ipsi anno Peloponnesum tenuere. Aegre aut longo tpe plane pacata Græcia, nec ultra sedibus suis electa coloniam emisit, & Ionas quidē ac plerosq; ex insulis Atheniēses forte ὡρισαꝝ * collocarunt; Italiam uero Siciliamq; maxima ex parte Peloponneses & quædam re liquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellū Troianū sunt condita. Robustiore autē Græcia effecta & ui pecuniæq; indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus sunt cōstitutæ auctis iam prouentibus. Regna enim prius haereditaria erāt * certis cum uiribꝫ, & nauticæ rei incubebat ac tñ mari Græcia operam dabat. Corinthij primi ferunt ex cogitasse naues, quæ ad eam quæ nunc in usu est formā proxime accederent. Et Corinthi primū ex omni Græcia triremes ædificatae sunt. Constat autē Aminoclem Corinthium naupegum Samijs etiā quatuor naues cōpegiſſe. Suntq; ex quo hiceoꝝ se cōtulit, anni ad perfectum hoc bellum ferme trecenti, uetusq; oīm quæ nouimus naua le prælium extitit Corinthioꝝ cum Corcyrenibꝫ, & ipsum ducentos ad summum ac sexaginta ad hoc tēpus annos. Etenim cū urbē incolant Corinthij ad Isthmum sitā, emporiū ferè semper habuerunt, Græcis quondā terra magis q; mari negociatibus, & qui intra quicq; extra Peloponnesum incolunt per illoꝝ terrā inter se cōmercū habētibus. Pecunia quoq; p̄potentes erant, ut etiam ab antiquis poetis demonstrat̄, locuples oppidum cognominatibus. Postea uero q; à Græcis studiosius nauigari cœpti, cōparatisq; nauibꝫ latrocinium summotum est, utrobiq; emporiū præbentes, ualidam pecuniæq; prouentu urbem habuerūt. Ac multo pōst penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri pri mi Persarum regis eiusq; filij Cambysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes suo mari potiti sunt. Polycrates quoq; qui Sami tyrannidem tenuit sub Cambysē classe præpotens, cum alias insulas in suam potestatem redegit, tum Rheniam, quā subactam Apollini Delio consecravit. Iam uero Phocenses hi, qui Massiliam incolunt, Carthaginenses pugna nauali uicerunt. Nam ualidissimæ omnium hæ res fuerunt. Quas cōstat multis post Troica tempora ætatibus extitisse, exiguo triremis usu, sed adhuc illo uetusq; mo re quinquagenū remigum, nauiumq; longaꝝ. Pauloq; ante Medicum bellum & Darīj mortem, qui secundum Cambysē regnauit in Persis, triremium copia fuit tum penes tyrannos circa Siciliam, tum penes Corcyrenes. Hæ nāq; postremæ ante Xerxis regis exercitum dignæ memoratu res nauticæ in Græcia extiterūt. Aeginetæ enim Atheniensesq; & si qui alijs paruam uim nauium habuerunt, & harum ex magna parte quin quagenū remigi, ac sero utiq; ex quo Themistocles Athenienses, cum Aegineti sbel sum gerentes simulq; aduentum Barbari expectantes persuasit, ut facerent naues quibus & pugnauerunt, quæ nec ipsæ catastromata totæ habuerunt. Et tales quidem Græcorum res nauales fuerunt, tum uetusq; tum sequentium temporum. Non minimam tamen qui illis studuerunt, sibi uim cōparauerunt uel pecuniarum redditu uel aliorum dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt, & ij præcipue qui regionem nō oīa suppeditantem habebant. Nam in terra bellum, unde potentia aliqua procederet, nullum excitatum est: sed quæcumq; fuerunt, ea contra suos quibusq; finitos gessa sunt, Græcis in peregrinas expeditiones longe à domo ad alios subigendos non exerūtibus, Neq; enim aduersus ciuitates maximas subditi cōsurgebant, neq; ipsi ex quo cō-

Arna.
Cadmeia.
Bœotia.
Dores.
Iones.
Habitarunt
Forte ὡρισαꝝ *
Italia.
Sicilia.
Corinthiorū
inuentum.
certis muneri
bus fortasse
leg. ἐπι γη
Nauiū primi
excogitatores
apud Gr̄cos.
Aminocles
naupeguſ.
Corinthiorū
nobile empo
rium.
Cyrus.
Cambyses.
Polycrates.
Darius.
Rhenia.
Massilia.

muniter exercitum comparabant, inter se potius finitimi (ut semper fit) belligerabant, præcipue usq; ad uetus illud quod inter Chalcidenses & Eretrieos gestum est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox alijs aliunde ne augescerent impedimenta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem rerum proficentibus, Cyrus & Persicum regnum Crœso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare usq; circumferens arma cepit, & urbes quæ in continente sunt in seruitutem redegit. Darius dehinc Phœnicum classe insulam subegit. Tyranni autē quicq; in Græcis urbibus erant, suis tantum rebus prospicientes, & corpori ipsorumq; domui amplificandæ tutelæ gratia, quoad poterant in ipsis urbibus plurimum se tenebant. A quibus nullum opus memoria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; uicinos. Nam qui apud Siciam erant in multum potentiaz euaserunt. Ita undiq; Græcia longo sane tempore prohibita est, tum communiter quipiam agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia uti. Postea uero tyranni & Atheniensium, & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyran-nis subditam pleriq; ac postremi præterquam Siculorum deiecti sunt à Lacedædomijs. Nam Lacedæmon post accessionem Doricorum, qui nunc eam incolunt, perdiu quantum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex ultima uetusitate, & bonis legibus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt enim anni circiter trecentos & paulo plures ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonij eadem reipublicæ administratione utuntur. Eaq; re posuunt illam in alijs quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis autem è Græcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus pugnauerunt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Græciam cū immensa classe Barbarus uenit; & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonij Græciæ communiter bellum gerentis duces extiterunt, ut qui essent præcipui in uiris bus. Et Athenienses aduentantibus Medis cum decreuissent deserere urbem, consensis quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neq; multo post, quam pariter Barbarum repulerunt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios, tam illi qui ab rege descierant Græci, quam contra illum cum cæteris pugnauerant. Enim uero constabat maximas illis duobus adesse uires, alteris terra, alteris classe præualentibus, & exi-guo quidem tempore concordia bellandi mansit. Postea uero dissociati Lacedæmonij Atheniensesq; bellum cœperunt cum suis utrinq; socijs, cæteriq; Græci, si quispiam dissidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaq; à Medico ad hoc bellum assidue nunc passionibus pacificati, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis deficietes, probe quæ ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, usu in periculis facto. Et Lacedæmonij quidem non habebant imperij sui socios tributarios, atq; hoc solum studebant ut illi pariter sub paucorum principatu, quæ oligarchia dicitur, res publicas administrarent. Athenienses autem, quas ipso tempore ex hostibus ceperant, nauibus præerant, præter Chiorum Lesbiorumq; iussis socijs certas pecunias pendere, extititq; eorum separatim ad bellum apparatus maior, quam quantus unq; maximus uiguit, dum syncera societas fuit. E quidem uetera talia esse comperi, ut difficultia fint ad credendum per omnia gradatim indicia. Homines enim famam rerum ante ipsos gestarum, et si domesticæ sint, nulla prouersus examinatione mutuo admittunt. Siquidem Athenienses uulgo opinantur Hipparchum ab Harmodio & Aristogitone, quod tyrannus esset, imperfectum, nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maximum tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus, atq; eo die Harmodium & Aristogitonem aliquid suspicantes à suis conscijs esse patefactum Hippiæ, ab hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse. Verum priusquam comprehendetur uolentes quipiam agendo periculum facere, noctos Hipparchum ad fanum quod Leocorium uocatur in Panathenaica pompa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoq; multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græci non recte opinantur, ueluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quenq; calculos pitanates immittere sed binos. Et Pitanatem cohortem esse apud eos, quod reor nunquam fuit.

Lacedæmoni-orum libertas

Medicu-m bellum.

Hipparchi cædes.

Leocorium.

pitantes cohors.

Poetæ.

Logographi.

Thucydidis in
tradēdō fides.Bellī Pelopon-
nesiaci longi-
tudo & detri-
menta.Atheniens. &
Pelopōnen-
ses
causā bello-
rum.epidamus.
Tablantij.
Phalius.

ita segnis apud multos est ueritatis uestigatio, ad ea se potius quæ impromptū sunt conuertentes. Verum ex his quæ dixi necessarijs signis talia quis existimans, & potissimum quæ narravi non errauerit, neq; credet magis aut poetis quid de his prædicant in maius extollentes, aut logographis qui consueuerunt quod suauius auditu est q̄ ueri dicere, & multa eorum, cum nullis nitantur argumentis, spatio temporis sine fide fabu lositatē profecisse, sentierq; compertum esse manifestissimis signis ita se uetera habuisse. Et licet homines præsens bellum in quo uersantur semper maximū iudicent, eoq; finito uetera ex ipsis operibus uehementius admirentur, tamen hoc bellum ostendetur animaduertentibus extitisse maius illis. Atqui omnia quæ dixerū singuli uel post gestū bellum uel iam gerentes, difficile fuerit exacte referre, siue à me ipso audita, siue aliunde ab aliis mihi enarrata. Verum ut quisq; semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi uidebatur, & communi opinione proxime ad ueritatem accedere, sic à me commemorata sunt. At uero res in bello gestas, non quas à quocunq; audiuī dignas duxi quas scriberem, neque ut mihi uidebantur, sed eas, quibus ipse interfui, quasq; sigillatim ab alijs q̄ potui diligentissime inuestigauī. Quod tñ difficillime eruerē potui, quoniam qui singulis gerendis rebus affuerant, non eandem de ipsis dicebāt, sed prout quis aut in alterutros amore propensior erat, aut reminiscebatur. Verū quia non fabulosæ sunt, minus erunt fortassis auditu suaves, tñ quicunq; uolent rerum gestarum synceritatem intueri, & cum aliquando talia iterum similiaq;, ut sunt res humanae, uentura sint, discernere utilia abunde poterit. Nam emolumētum potius in perpetuum quam ludicum ad tempus audiendi componitur. Et superiorum quidem opere maximum gestum est cum Medis, & id tamē duobus naualibus prælijs, & totidem per destribus celeriter finitum est. At uero huius bellī tum longitudo in immensum processit, tum detrimenta cunctæ Græciæ contigerunt, qualia duntaxat intra tantundem temporis aliás nulla. Nam neq; tot urbes vacuae factæ sunt, alia à Barbaris, alia ab ipsis Græcis mutuo expugnatae, alia fugatis oppidanis nouis incolis cessere, neq; tot fugae hominum ac mortes, hæ ex ipso bello, illæ ex seditionibus. Atq; superiora illa quæ fama memorat, re ipsa minus solida fidem acceperunt, uel terræmotuum, qui hoc bello in plerisq; orbis terrarum partibus & h̄dem uehementissimi præstiterunt, uel solis defectionum, quæ crebriores q̄ unq; fando cognitæ sunt contigerunt, uel æstus immensis ex quibus fames ingens, & qui nō minime grassatus partem quandam absumpsit pestilens morbus. Omnia enim ista unā cum bello hoc acciderunt. Cuius autores fuerunt

Athenienses Peloponnesiæ, ruptis quæ post Eubœam captam inierant foederibus tricennalibus. Cur autem ruperint, causas primum ac dissensiones scribendas statui: ne qui requirant aliquando unde constatum est tantum inter Græcos bellum. Nam uerisimilam quidem sed minime sermone celebratam arbitror extitisse causam, Athenienses magnos effectos & Lacedæmonijs formidolosos necessitatem imposuisse bellandi. Quæ autem propalam ferebantur utrinq; causæ, propter quas ruptis foederibus itum est in bellum, istæ fuerunt;

NARRATIO.

PIDAM NVS est urbs ad dextram sita nauigantibus Ioniam sinum uersus, cui finitimi sunt Tablantij Barbari, gens Illyrica. Hanc habitatum uenerunt Corcyrenses coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus Eratoclidæ filius, ex metropoli secundum ueterem legem accersito. Non nulli etiam Corinthij, & alij præterea Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progressu temporis res Epidamnenis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum multos iā annos seditionibus laborarent (ut fertur) ex bello quodam cum finitimis Barbaris & se & uires ex magna parte attruerunt. Nouissima uero ante hoc bellū seditione plebs eorum principes eiecit, At illi cum Barbaris, ad quos cōfugerant, eos qui in urbe erat

terra mariq; prædabantur. Hi autem qui intus erant cum sic uexarentur, legatos Corcyram (ut ad metropolim) mittunt, orantes ne se perditū iri sinerent, sed reconciliarēt p- fugos secum, & bellum Barbarorum componerēt. Hæc supplices in Iunonis templo sedentes precabantur. Corcyrenses non admissis precibus, illos infecto negotio remi- serunt. Epidamnenses nullam sibi uidentes à Corcyrenibus iniuriæ propulsationem, ambigebant quid re præsentī agerent. Mittentes itaq; Delphos deū consuluerunt, nū quid Corinthijs dederent ciuitatem, ut coloniæ deductoribus, & nū aliquod conaren ab h̄s exigere præsidium. Ille respondit, ut dederent ducesq; facerent. Profecti Corin- thum ex oraculo Epidamnenses dedunt coloniam, demonstrantes tū deductorem co- loniæ fuisse Corinthium, tum dei oraculum, precanturq; ne se perditum iri sinerent, sed tutarent. Corinthij tū quia iusti esset, ultionē promiserunt, existimantes nō minus esse suam coloniā q; Corcyrensiū, tū odio in ipsos Corcyrenses à quibus contemnerē- tur. Nam cum sit Corinthioꝝ coloniā, tñ neq; in publicis solēnitatibus legitimos ho- nores reddebāt, neq; in suis sacrī uitrum Corinthium præficiebant, ut cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & ui pecuniāꝝ, quā tunc habebant quantā dītissimi quiꝝ Græcoꝝ, & ualidiore bellī apparatu freti. Etenim elati erāt & propter rem naualē qua aliqñ multo præstantiores fuerant, & propter Pheacum, qui prius Corcyram incolue- Pheacos, rāt, nauticā gloriā. Quo magis parandæ classi incumbebant, nec erant parum ualidi. Quippe centū eis ac uiginti naues fuerunt cū bellum incepere, Ob hæc oīa Corinthij Corcyrenibus succensentes, Epidamnū p̄sidia miserūt, p̄ter sua Ambraciotaꝝ Leuca- diorumq; facta, qui uellent, illuc habitatum eundi potestate. Profectū est autem præsi- Apolonia dium Apoloniā, quæ erat Corinthiorum colonia, pedestri itinere, Corcyrensiū me- Corinthi tu, ne ab illis mare transeuntes inhiberentur. Corcyrenses ubi colonos ac p̄sidia Epida- colonia. mnū peruenisse nouerunt, coloniamq; Corinthiis deditam, ægre acceperunt, statimq; Corcyren- illuc quinq; & uiginti cum nauibus profecti, deinde reliqua cum classe, iubent pro sua & Corinthi autoritate simul recipere exules, uenerunt enim exules Epidamnenses Corcyram, ac conflictus sepulchra cognitionemq; demonstrantes atq; allegantes, obsecrauerunt ut & ipsi resti- initium. tuerentur, & p̄sidia coloniæq; à Corinthiis missi expellerentur. Illos haudquaq; impe- Epidamus rata facientes infesto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exilibus tanquā oppugnatur, eos restituturi, Illyriis in societatem acceptis, obsidentes urbem denuntiant licere cuili- bet Epidamnensium hospitū ue impune abire, alioqui illum pro hoste se habituros. Corinthii postquam eis allatum est ex iis qui intus erant Epidamnum oppugnari, exerci- oppugnatur, tum comparant, simulq; deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas similesq; partes fore ire uolentibus, si quis protinus cum cæteris nauigare uelit, & tamen parti- Epidamus ceps fieri coloniæ numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere mane- re. Fuerunt autem permulti & qui nauigatunt & qui pecuniā nūferauerunt. Ad hæc rogarunt Megarenses ut suis nauibus comitatum præstarent, si forte à Corcyrenibus interpellarentur. Illi instructas eis cōmodarunt octo, & Pales urbs Cephalenioꝝ qua- oppugnatur, tuor. Rogati quoq; Epidaurii præbuerunt quinq; Hermiones unam, Trœzenii duas, Leucadii decem, Ambraciotaꝝ octo. A Thebanis pecuniās petierunt, & à Phliasiis, ab Eleis naues uacuas, pecuniāsq;. Ipsos uero Corinthiorum fuerunt instructæ naues tri- oppugnatur, ginta, & tria milia peditum. Hunc apparatum Corcyrenses ubi acceperunt Corinthi p̄fecti cum Lacedæmoniis Sicyoniisq; legatis, quos adhibitos uolebant, iusserunt Corinthios deducere p̄sidia colonos que Epidamno tanquam ad eos nihil pertinen- te. Quod si quid aduersus eos ficerent, uelle se subire iudicium in Peloponneso apud illas ciuitates, de quibus inter utrosq; conueniret, & utris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicū relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui necessarium fore aiebant, si sibi ius fieret amicos facete quos nollent ex alterua- tris eorū, qui nūc præpotentes essent, tutelæ grā. Corinthii rñdent, si naues & Barbaros Epidamno abducant, sc cōsultaturos, Nā prius nō bñ habere cū illi oppugnent ipsos.

Iudicio contendere. E contrario Corcyrenses dicere, si & illi eos, qui intra Epidamnum essent abduceret, se ista facturos, paratosque esse & sancte promittere, dum id per utrosque fiat sedere, donec de causa foret pronuntiatum. Corinthi nihil horum audientes, quoniam iam & naues eis plenae, & socii praestò erant, caduceatore praemisso, qui Corcyrensis bellum indiceret, soluentes è portu cum quinq[ue] & septuaginta nauibus, duobusque milibus militum Epidamnum uersus nauigauerunt cum Corcyrensis pugnaturi. Prae erat nauibus Aristeus Pellichæ, Callicrates Calliae, Timanor Timanthis filius, peditibus autem Archetimus Eurytimi & Isarchidas Isarchi filius. Ut uentum in Actium terræ Anactoriae, ubi templum Apollinis est, in fauibus sinus Ambraci, Corcyrenses caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduersus se uetaret illos nauigare, simulque naues complent uetus, ut nauigationi sint utiles innectunt, alias expediunt. Postquam caduceator nihil à Corinthiis pacatum renuntiat, & naues ipsorum expletæ sunt numero octoginta: nam Epidamnum quadraginta oppugnabant: obuiam itur, pugnaque nauali commissa, Corcyrenses egregie uincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodem die contigit, ut iij qui intra Epidamnum oppugnabantur deditioinem facerent, hac lege, ut externi quidem uenderentur, Corinthi autem in uinculis haberentur dum aliud quippiam uictoribus uideretur. Secundum pugnam, Corcyrenses trophaeum in Leucimna Corcyrae promontorio statuerunt, cæterisque captiuis necatis, Corinthios uinctos asseruarunt. Post haec cum Corinthi sociique nauali prælio uicti domum redissent, Corcyrenses omni circa mari potitisunt. Nauigantesque in Leu cada Corinthiorum coloniam agrum eius populati sunt: & Cyllene, ubi erant naualia Eliensium, incenderunt, quæ naues pecuniasque Corinthiis præbuissent. Ac plurimo a pugna nauali tpe mare tenuerunt, Corinthiisque socii ad nauigando calamitates infestebant, donec circuacta iam æstate Corinthi cū sociis ipsoque laborarent nauibus, atque exercitu missio, castra in Actio posuerunt, & circa Chimerum Thesprotidos, Leucadis tandemæ causa, aliarumque ciuitatum quæcunque suaque partium erant. Castra metatis sunt aut è regione Corcyrenses in Leucimna nauibus, peditatuque, ac neutrīs in alteros nauigantibus, sed altrinsecus sedentibus haec æstas extracta est, appetenteque iam hyeme domum utriusque reuerterunt. Toto eo post pugnam & in sequenti anno Corinthi indigne fessum instaurat.

*Corcyrensiis
victoria.*

*Epidamnum
deditur.*

Leucimna.

Leucas.

Cyllene.

Chimerum.

rentes id bellum cum Corcyrensis, naues compegerunt, & robustissimas quasque ad classem instruxerunt, cogentes ex Peloponneso remiges, & ex reliqua Græcia sollicitates mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenses extimescebant, quippe qui non essent cum aliquo Græcorum confederati, quæ se non ascripserint neque Atheniensium, neque Lacedæmoniorum fœderibus. Vismum itaque eis est ut Athenas irent ad contrahendam societatem, tandemque aliquid ab illis impetrare subsidij. His cōpertis Corinthi mitunt, & ipsi Athenas legationem, quæ diceret ne sibi classis Attica ad Corcyrensem adiecta impedimento esset quo minus bellum gererent arbitrio suo. Itaque coacta concione in disceptationem uenerunt, & Corcyrenses quidem in hunc modum dixerunt:

Oratio Corcyrensum.

Par est uiri Athenienses ut qui externos adeunt, ut quæadmodum nunc nos implora tum auxilia, si neque magna ipsorum beneficentia, neque societas intercedat, demonstrat primum, quod maximum est, ea quæ poscunt fore illis utilia, à quibus poscunt: Sicut minus, certe non damnosa, deinde firmam se eis gratiam habituros. Horum si nihil demonstrauerint, ne irascantur si non impetraverint. Ista probaturos se sperantes uobis, Corcyrenses ad poscendam nos societatem miserunt. Consilium nostrum uiri Athenienses antehac in consultum, impræsentiarum est uobis fructuosum, nobis ipsis damnum. Quippe nunquam hactenus cuiuspiam socii voluntarij cum fuerimus, nunc ea de causa desolati in bello, quod cū Corinthiis gerimus, ad orandam aliorum societatem uenimus. Ex quo accidit ut quod uidebatur prius esse prudentiae, nolle cū exteris societate inita periclitari, id nunc imprudentiae & infirmitati detur. Itaque Corinthiorum classem nobis bellum inferente ipsi p̄ nosmet cōpescimus, At ubi maiori apparatu & à Pe-

Ioponneso & à reliqua Græcia statuit hostis in nos uenire, cernentes esse nostras tantum
uires illi impares, & simul magnum periculum fore, si ei subiçiamur, necesse habemus
nos quoq; aliunde auxilia undecunq; implorare, utiq; uenia digni si qd antea non pra-
uitate, sed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc ē contrario audeamus.
Quod si audieritis honesta, & uobis bona existet ista societas nostræ necessitatibus multis 33
de causis; Primum q; iniuriam accipientibus, non facientibus opē feretis: deinde q; eos
qui in maximaq; rerum discrimen adducuntur, recipiendo optime beneficium colloca-
tis, & eterno apud nos testimonio. Et cum classem secundum uestrā possideamus maxi-
mam, considerate quænam rarior occasio uestræ prosperitatis, quæ ue hostibus tristior
esse possit, q; hoc, quam potentiā uos magnæ pecuniæ ac grā loco astimaretis, eam ultro
uobis adesse atq; offerri citra pericula citraq; sumptus; afferentem præterea tum apud
plerosq; laudem, tū apud eos quos protexeritis gratiam, tū ipsis uobis uires, quæ cūcta
perpaucis ex omni memoria pariter cōtigerunt. Pauciq; extiterunt qui à quibus socie-
tatē belli pterent eisdem ipsi p̄starent nō minus præfidij & ornamenti q; acciperēt. Qd
si quis bellū (uobis in hoc asūt utiles esse possumus) nō immīnere opinatur, is profecto
fallit opinione, nec intelligit & Lacedæmonios metu uestri spectare ad bellū, & Corin-
thios cū per se ualidos tum uobis inimicos, p̄occupando nos affectare uiam ad uos in-
uadēdos, ne nos cōmuni in ipsos odio mutuo p̄sidio simus, ne'ue eos alterutra spe frua-
stremur aut nocēdi nobis aut seipso corroborandi. Quos p̄uenire, & nos in societatē
recipere, hoc poscentes, & insidias anticipare potius, q; insidiātibus cōtra insidiari uīae
sunt partes. Quod si negent æquum esse suos colonos recipi à uobis, discant coloniam 34
oēm ita honore prosequi metropolim suā, si sibi ab ea beneficiat: Sin uero male, ab illa se
cedere. Neq; enim ea re coloniae emittunt, ut seruant ihs qui relinquunt, sed ut sint pa-
res. Nā istos iniurios esse in nos, hoc uero palā est. Quippe citati i iudicis de Epidāno,
tñ bello maluerunt obiecta refellere, q; iute. Atq; hæc quæ in nos agunt cognatos suos,
indicio uobis quodammodo sint ad nō errandū quo minus ab ipsis secedatis, & nobis
supplicib; protinus subuēniatis. Quisquis em̄ gratificando hostibus minime sibi p̄ce-
nitēda cōmittit, is sane tutissime degit | Neq; uero fœdera quæ uobis cū Lacedæmonijs 35
sunt frangetis recipiendis nobis, qui neutroq; socij sumus, cum in illis dicatur, SI Q V A
GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD V-
TROS LIBVERIT ACCEDERE. Et certe indignum prorsus est, si istis fas est ex so-
cialibus hominib; cum reliqua Græciæ, tum uero uestrorum subditorum, suas na-
ues armare, uobis interdici societate quæ offertur & alia undiq; utilitate: & postea cri-
minis loco ponit, si ea nobis quæ oramus indulseritis, multo maiores causam uos insi-
mulandi simus habituri. Nam si nos repelletis homines & periclitantes, nec uobis in-
imicos repellentis; & istos qui uestri sunt inimici atq; hostes non solum non arcebītis, sed
etiam præceptores uestrarum uirium esse negligetis, quas nequaq; debetis præripi sine
re, uerum prohibere ullos ē uestra ditione tributarios illog; fieri debetis: quinimo q; tu
cordi fuerit uobis auxiliorum trāsmittere ad nos aperte transmittere, propalam nobis
in societatem receptis. Ex qua re multæ (quæadmodum initio attigimus) cōmoditates
ostenduntur, & ante omnia, q; ut manifestissima fides est, isti & hostes nobis fuerunt,
& nunc ualidi sunt ad rebelles suos coercendos. Et cum uobis offerat classis non medi-
terraneis socijs armata, sed talis, ut nihil uobis damnosius sit q; eam amittere, decet uos
si potestis, quod præcipuum est, neminem pati alium classe pollere, si minus tutissimæ
quenq; uobis pro socio habere. Verum enim uero cui ista quæ dicimus uidentur utilia
quidē esse, sed timendū ne ea factantes rumpatis fœdera, hic intelligat diffidere fœderi-
bus ualidorem esse rem ad hostes deterrendos, & contrā illis confidere, & ob id nos
in societatem non recipere, rem infirmam fore & minus tutam, q; hostes ob id reddit
robustiores. Præterea cum non magis de Corcyra q; de Athenis consultetur, non pro Corcyra
spicit hic quæ præcipue sunt è dignitate atq; ex utilitate Athenarum, & cum cernat belū situs,
Iam non futurum, sed tantum non iam p̄sens esse de recipienda in societatem no-

stra ciuitate hæsit, quæ ad maxima tempore momenta uel socia uel hostis est. Sita est enim opportune sane ad trajectum in Italia atque in Siciliâ, uel ad phibendâ illinc ire classem in Peloponnesum, uel ad eandem illuc alia ue in loca transmittendam, atque ut uniuersa & singula breuissime in summâ cōtraham, sic habere, ut sciatis non debere nos deseriri, tres apud Græcos classes esse magnificendas, uestram, nostram, Corinthiorum. Harum duas, si in unum coire contēperitis, & Corinthi nos occuparint, bellum nauale cum Corcyrenibus pariter ac Peloponnesibus geretis. At nobis receptis plus nauium habebitis, quibus cum hoste dimicetis. Hæc quidem Corcyrenses, post eos autem Corinthi hæc:

Oratio Corinthiorum.

Quoniam Corcyrenses isti non solum de se recipiendis uerba fecerunt, sed etiam de nobis tanquam iniuste bellum sibi intulerimus, necessarium nobis est ut nos quoque de utrisque mentionem faciamus, sic ad reliquam orationem deuenturi, ut & nostrâ postulationem syncerius prospiciatis, & istoque utilitatem non sine ratione repudietis. Autem modestiae studio nullius unquam societatem se receperisse, id non uitutis, sed maleficij studio fecerunt, quod uidelicet nollent ullum malefactorum suorum aut socium habere, aut testem, a quo uerecundia admonerentur. Et sane urbs sua ipso situ apposita ad istorum consilium, reddit eos magis iniutarum quas faciunt arbitros, quam subiicit a quo iudicio, propter infrequentem ipsorum ad exteris commemationem, & frequentem aliquum illuc uia appulsorum receptionem. Atque decorum quod prætendunt, noluisse se esse cum iuspiam confederatos, non eodem spectabat ne alienæ iniustitiae socij forent, sed sine arbitris iniuriam facerent, utque ubique præualerent, alijs uim afferrent: & cum latuissent plus emolumenti adipiscerentur, & quod adepti essent eius erexit pudere non posset. Quod si quemadmodum prædicant forent uiri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris, eo magis uitutem suam licebat ostendere iusta dando & accipiendo. Verum neque erga nos tales existunt, qui cum sint coloni nostri, tamen cum semper antea secesserunt a nobis, tum uero nunc bellum nobiscum gerunt, allegantes non ideo se a nobis missos colonos, ut acciperent iniuriam, quibus iniucem respondemus, ne nos quidem idcirco collocasse eos ut ab ipsis iniuriam acciperemus & contumeliam, sed ut præsides eorum essemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliae coloniae præstant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam est, si ceterorum, qui plures sunt, gratia sumus, iniuria istis solis esse iniuisos. Neque ab re, neque qualiter cunquam de re laesi bellum eis intulimus: quod etiam si ab re intulissetmus, decuerat eos nostræ iracundiæ cedere, sicut nos uicissim decuisset modestiae ipsorum uim afferre. Sed fredi diuinitus cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum uero hoc quod Epidamnum quæ nostræ ditionis est, cum uexaretur bello non uindicauerunt, sed cum uindicatum nos uenissimus, tunc eam occuparunt, uicquam tenent: Et aiunt se priusquam id facerent, uoluisse disceptare iudicio. cum perinde sit ac nihil dicere, si quis re occupata, alterum è tuto in iudicium uocet: sed si quis ex æquo & antequam dimicetur, res & uerba in medium afferat. At isti non priusquam oppidum ob siderent, sed postea quā rebantur nos illud non neglecturos, tunc uero æquitatem iuris allegauerunt, atque hoc uenerunt, non contenti peccasse illic, postulantes etiam a uobis non belli, sed iustitiae societatem ut se recipiatis hostes nostros. Qui tunc potius adire debebant uos cum procul à periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata est & ipsi periclitantur, nec quando uos qui nullius eorum tunc potentiae participes fuistis, nunc ipsis uestram utilitatem impertiatis, & qui à peccatis eorum abfuistis, tantundem erga nos culpæ cōtrahitis. Nam qui olim cum alijs uires suas cōmunicassent, non debent quæ illis contingunt habere cōmunia. Vos uero ut criminibus modo istorum affines non fuistis, sic neque post eorum de actiones affines esse debetis. Et planum quidem fecimus eo quod oportet æquitatis ingressu nos uenisse, & istos uiolente in nos auarequæ fecisse. Nunc autem uos haud iuste recepturos esse hōbū societati, planum faciendū est. Nam in fœderibus cū dicitur licere cuilibet non ascriptarum ciuitatum ad utros uelit se conferte, non ita dicitur, ut id fiat

αγέρωντες
τομεντοι

in petniciem partis alterius, nec de ea quæ tutelam imploret aduersus eos à quibus secedit, quæc hjs à quibus recipit (nō recepturis si saperent) bellum pro pace afferat, id qd uobis nunc, nisi nos audiatis eueniet. Nā non tam istis auxiliares, uerum etiam pro fœderatis hostes efficiemini. Necesse enim est si ab eis steteritis, ut dum ipsos, tūc uos unā ulciscamur. Qui profecto iuste feceritis, præcipue si non fueritis in partibus; Si minus, econtrario atq; isti petunt, si nobiscum steteritis, quibus cū fœderati estis aduersus hos, quibus cum ne induciae quidem unq; uobis extiterūt, neq; legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi. Quoniā neq; nos cum à uobis Samij defecissent, & an illis succurrere oporteret in diuersum traherent, cæteri Peloponnenses cōtra uos sententiam diximus. Itaq; aperte negamus aliquem à puniendis suis esse prohibendū. Nam si eos qui aliquid facinoris admiserint receptando defenderitis, palam ē uestros, qui non pauciores sunt ad nos esse uenturos, legemq; condetis quæ in uos magis, q; in nos recidat. Hactenus quæ dicere habuimus apud uos de iure nostro, quod satis est secundum Græciæ leges, reliqua exhortandi & flagitandi munera gratia. Hoc quod petimus, non petimus ut hostes, quo noceamus, neq; amicī quo abutamur, sed quo utazmur, quodq; uos reddere nobis debere affirmamus. Nam cum aduersus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicæ nauium laboraretis, uiginti naues commodato à Corin thijs accepistis. Quod nrm beneficium, & item alter; bello Samio, q; propter nos non tulere Samijs auxilia Peloponnenses, præstitit uobis de Aeginetis quidem uictoriam, de Samijs autem ultionem. Atq; hjs tpibus hoc factum est, quibus homines studio uincendi hostis, in quem eunt, cætera curare omittunt, habentes pro amico quemcunq; operam sibi nauantem, etiam si antea fuisset inimicus; rursus pro hoste quemcunq; ex aduerso stantem, etiā si amicus sit, qui domesticis quoq; rebus male cōsulunt præsentis contentionis peruicacia. Hæc uos beneficia memoria tenentes, & qui intet uos sunt iuniores à senioribus edocti, sentite similibus officijs esse remuneranda, neq; ista quidē quæ dicuntur à nobis esse iusta, sed si bellum fiat, alia fore utilia. Ut quisq; enim aliqua in re minime peccat, ita maxima ex ea utilitas sequitur. Et bellum cuius metu uos terrentes ad iniuste agendum hortantur Corcyrenses, adhuc non constat futurum sit nec ne, nec dignum uobis est, ut propter incerta belli, certa iam & præsentanea Corinthiorum suscipiatis odia. Nam quod ad suspicionem pertinet, quæ prius propter Megareuses supererat, prudentiae fuerit eam extenuare potius. Posterius namq; beneficium opportune collatum etiam si minus fuerit, tamen maius crimen diluere potest. Neq; uero q; magnam ad societatem offerunt classem, ob hoc polliceamini, qm non afficeret iniuria parentes firmior est potentia, q; præsenti terum specie elatos cum periculis plura acquirere. Itaq; nunc aduersa nos usi fortuna, tñ postulamus, id quod apud Lacedæmonem ipsi p diximus, lícere suos quenq; socios plectere, ut idē nunc à uobis impetremus, ne' ue sub leuatí uos nostro decreto nos uestro lædatis, sed æquā uicem rependatis, memores hoc illud esse tempus, quo maxime & qui inseruit amicus est, & qui aduersat inimicus. Et Corcyrenses hos neq; in societatem recipiatis inuitis nobis, neq; de nobis malemeritos defendatis; quod facientes, tum ex officio uestro egeritis, tum uobis ipsis optime cōsulueritis. Talia autem & Corinthijs dixerat. Athenienses utrisq; auditis, cum bis concionem coegissent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum, in posteriori uero mutato consilio decreuerunt se confœderationem cum Corcyrensisibus non ita facere, ut eosdem hostes ducerent, eosdem amicos. Si enim aduersus Corinthios iuberentur à Corcyrensisibus simul nauigare, ruptum iri fœdera, quæ sibi essent cum Peloponnesibus, subsidiariam tamen inire societatem, ut utriq; forent alteris auxilio, si quis aduersus Corcyram eat, Athenas ue aut horum socios. Nam & citra hoc rebanatur bellum sibi cum Peloponnesibus fore, nec Corcyram Corinthijs prodì uolebant tantum nauium habentem, sed eos quām maxime collidi inuicem, ut inualidioribus effectis, si quid opus esset, Corinthijs alijsq; classem habentibus bellum capesserent: si mul' que quia Italiam uersus Siciliamq; nauigantibus, commode sita insula uidebatur,

Hoc Athenienses cōfilio Corcyrenses in societatē accepertunt, nec multo post Corin-

Atheniensium, thior̄ discessum decē naues illis auxilio miserunt, ducibus Lacedæmonio Cimmonis,

& Corcyren. Diotimo Strombichi, & Protea Epicles filio. Quibus p̄ceperunt, ne cū Corinthijs pu-

cōfederatio. gnarent, nisi aduersus Corcyrā nauigantibus, in terramq̄ descēdere uolentib⁹, aut ad

Lacedæmonius Diotimus. uersus aliquot ex illoq̄ oppidis, ita demum pro uiribus phiberent prouidētes hoc p̄-

Proteas. cepto ne foedera rumperent. Et naues quidē in Corcyram profectæ sunt. Corinthij ue-

ro postq̄, quæ opus erant instruxerunt, aduersus eandem uela fecerunt cum centū quin-

Corinthiorū in Corcyram quaginta nauibus; quarum erant Elior̄ & Leucadior̄ denæ, Megarensum duodecim,

naualis expe- Ambraciotorum uigintiseptē, Anactorior̄ una, ipsoq̄ Corinthioq̄ nonaginta. Prae-

ditio. &ti aut̄ sui singularum ciuitatū, & ex Corinthijs Xenoclides Euthydīs filius cum quatu-

Xenoclides. or collegis. Hi postq̄ coierunt ad continentē, quæ spectat Corcyram, uelificantes à Leu-

Chimerium. cade tendunt in Chimerū, quod est oræ Thesprotidis. Est autem portus & super eū

Ephyre. urbs à mari distas in palustribus Thesprotidos sita, noīe Ephyre. Iuxta hanc exit in ma-

Acherusia. Acheron. Thyamis. psūm in eā effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinēq̄ disterminās,

Sybota. intrā quos Chimerū promontorium coeret. Ad hanc itaq̄ continentē Corinthij cū

classe subeuntes castra posuerunt. Quoq̄ aduentu in se cognito Corcyrenses expletis

centum & decem nauibus, quibus praeerant Miciades, Aesimides, & Eurybatus, castra

metati sunt in una insularum quæ uocat Sybota. Aderant eis & Atticæ decem, pedita-

Corinthior. tusq̄ in Leucimna promontorio cum mille armatis Zacynthior̄ auxiliaribus. Præsto e-

& Corcyren. & Corinthijs auxilio futuri multi ex barbaris in proxima continente, ex qua sem-

naualis pugna per omnes amici sunt illis. Re instructa Corinthij sumptisq̄ trium dierum cibarijs, no-

cte à Chimerio soluunt tanq̄ pugnaturi, nauigantesq̄ prima luce, Corcyrensum naues

conspicantur altum tenentes, ex aduersoq̄ uenientes. Vt mutuo se cōspexerunt ad cō-

fligendum oīa instruunt, Corcyrensi dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum

ip̄si tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quoq̄ singulis singuli p̄erant. Hunc in

modum dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Me-

Garenses naues & Ambratienses, medium locū alij socij, ut quibusq̄ cōmodū erat: Læ-

uum cornu ip̄si Corinthij cū nauibus, quæ uelociſſimæ erant ē regione Atheniensium

& dextri Corcyrensum cornu. Postq̄ utrinq̄ sublata sunt signa, cōcurrentes prælii cō-

miserunt, multos utriq̄ habentes super catastromata milites, multosq̄ sagittarios ac ia-

culatores, uetusto adhuc more inscienter instructi. Erat autē pugna naualis aspera, sed

non perinde ex arte, pedestri prælio similior. Nā ubi cōmixti fuerunt non facile exime-

ban̄ p̄ turba & multitidine nauium, plus aliquāto de uictoria cōfidentes armatis qui su-

per catastromata erant. Pugnabantq̄ statariā pugnā nauibus quietis, quibus irruere, p̄

rumpere, erumpere nō licebat, uerum aīo magis & robore q̄ scientia pugnabat. Mul-

tus ubiq̄ erat tumultus, & turbulentū certamen, in quo naues Atticæ Corcyrensisbus si

cubi satagebant præsto erant, metū quidē incutientes hostibus, pugnā tñ nequaq̄ capes-

sentes. Quippe uerebant p̄fecti, Atheniensiu præceptū. Maxime aut̄ dextrū Corinthij cornu laborabat.

Nā eos in fugam uersos dispersosq̄ uiginti nauibus persecuti

Corcyrenses in continentē usq̄ ad eoq̄ castra, egressiç in terrā deserta tentoria incēde-

runt, pecuniasq̄ dirípuerunt. Hac in parte Corinthij superati, Corcyrenses superiores

fuerunt. At in finistro ubi ip̄si Corinthij erāt, facile uicerunt, absentibus ēminori nūero

Corcyrensum uiginti nauibus in persequendo occupatis. Athenienses cum cernerent

Corcyrenses fatigentes, iā minus dissimulanter suppetias eunt, primū quidē temperā-

tes ab inuadendo. At ubi fuga apte facta est, & Corinthij ingruerant, tunc unusquisq̄

operi uacat, nullo iam hoīm discriminē. Cū eo necessitatis uentū esset, ut inuicem Co-

rinthij Atheniensesq̄ consererent manus, in fugam uersis hostibus, Corinthij non reli-

garunt scaphas nauium quas demiserant, traxeruntq̄ remulgo, sed inter nauigandum

conuerterunt animū ad trucidandos homines potius, q̄ ad uiuos capiendos, & amicos

suos, nesci illos in dextro cornu superatos, p̄ imprudentiā occidebant. Nā cū pmultæ

forent utrorumq; naues, & late mare occuparēt, ubi promiscui fuerunt, non facile inter noscebant, qui quos uicissent. Siquidem pugnæ naualis hæc Græcorum cum Græcis maxima omnī extitit, quæ ad hunc diē fuere, nauium nūero. Corinthii posteaquam Corcyrēses ad terram usq; sunt persequuti, ad naufragia sua cælosq; reuersi sunt, ac ple rosque nocti, ut ad Sybota cōportarent, ubi Barbarorū exercitus, qui erat in terra ipsis auxilia tulerat. Est aut̄ desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis frequētibus rur sus tēdunt in Corcyrenses, illisq; nauibus, quæ agi poterant, et quæcunq; reliquæ erāt, unā cū Atticis & ipsi cōtra dīrigunt, timentes ne in suam oram descendere conarent. Et iam serum dīei erat, ac pæana sunt canere orsi, tanquam in eos inuaderent, cum Corinthiū repente remos inhibere cōperunt, conspectis uiginti nauibus Atheniēsium ue nientibus, quas post decē priores subsidio miserant, Atheniēses ueriti id, qđ acciderat, ne Corcyrenses superarētur, ne'ue decem naues suæ pauciores essent, quām ut eos tutarētur. His īgīt̄ prospectis Corinthiū, suspicatiq; Athenis uenire, nō quot cernebant, sed plures sensim retro abierunt. Porro Corcyrēses cum Atticas naues nō uiderent, minus enim ipsi erat apertus illaꝝ aduētus, mirabān̄ Corinthios ire + cæsim, donec quidam cernētes dixerunt, naues illaꝝ hue tendūt. Tunc et ipsi abierunt. Iam em̄ noctis tenebrae erāt, & Corinthiū abeūtes dissociati sunt. Ita utriq; dīrepti, pugnaq; usq; ad noctē extra ca, Corcyrēsibus apud Leucimnam castra habētibus. Ipsa uiginti naues Athenis profectæ, quibus præerant Glaucon Leagri, & Andocides Leogori filius, p̄ occisos & nau fragia ductæ subierunt castra, nō multo pōst, quām conspectæ sunt Corcyrēsibus; erat em̄ nox; metuentibus ne hostiles essent, postea cognitæ admissæ sunt. Postero die eges fæ triginta Atticæ naues, & Corcyrensum quæcunq; nauigationi idoneæ erant, uela faciunt in portum, qui est in Sybotis, ubi stationem Corinthiū habebant, animo cogno scēdi an nauali prælio certaturi essent. Illi à terra soluētes, altumq; capessentes instru eti quiescebat, nō incepturi sua sponte certamen, cum uiderēt accessisse naues Atheniē sium integras, & sibi multa dura accidisse, tum circa captiuorū custodiam, quos in manib; haberēt, tum penuriam instruēdarum nauit in loco deserto. Itaq; magis spectabant, quā se domum recipēt, timentes ne rupta Atheniēses foedera existimantes, quo niam ad manum uenissent, se illinc nauigare nō finerēt. Igitur placitum est eis impos itos in actuariū nauigium, sine caduceo ad Atheniēses præmittere tētandī gratia, p̄ quos talia dixere: Iniuriū Atheniēses estis, bellum incipiētes, foederaq; rumpētes, qui nobis hostes nostros ulciscētibus impedimento estis, cōtra ferētes arma. Quod si uobis constitutū est nos prohibere, quo minus in Corcyrēses, alio'ue si quō libeat nau gemus, & foedera rūpit̄, nos capite primos, pro hostib; utamini; & Corinthiū qui dem talia dixerunt. Corcyrēsium uero quicunq; audierunt, exclamant, ut protinus capiantur trucideturq; Atheniēses aut̄ hūc in modum respōderunt: Neq; bellum incipimus uiri Pelopōnenses, neq; foedera rumpimus, sed istis socijs Corcyrēsibus auxilio uenimus. Quod si usquam alio nauigare libet, nauigetis licet: Sin aduersus Corcyrēses aliquem'ue illorum locū nauigabit̄, nō negligemus quoad poterimus. Hæc cum Atheniēses respōdissent, Corinthiū se ad discedēdum domum accinxerūt, simulq; trophæum apud Sybota in cōtinente statuerūt. Corcyrēses naufragia mortuosq; quæ æstus ac uetus nocte exortus passim dispulerāt, ad ipsos delata, ut quodq; eiectum erat, sustulerūt, ac trophæū in insula Sybotis ē regiōe statuerunt, uelut uictores. Hac utrinque ratione uictoram sibi uindicantes: Corinthiū quidem φ ad noctem usque superaserent, ita ut naufragia plurima mortuosq; receperint, captiuorū nō min⁹ mille habētes, depresso nauibus cīrciter septuaginta, trophæum statuerūt. Corcyrēses aut̄, φ trīgīta ferme naues illorum corrupserint, & superueniētibus Atheniēsibus naufragia circa se, mortuosq; legissent, quodq; pridie Corinthiū + cæsum eūtes pugnam detrectassent, cōspectis Atticis nauibus, neq; ueniētibus occurrisserent ex Sybotis, ob hæc statuerunt trophæum. Ita utriq; se interpretabant uicisse. Corinthiū illinc domū nauigantes, Ana Anactorium.

ctoriū, quod est in ore sinus Ambraciū, coperit fraude. Erat em̄ illis cōmune cū Corcyrenibus, positisq; in eo Corinthiis incolis, domum reuerterunt. Et Corcyrenisū octingentos q; serui erant uendiderunt, ducētos quinquaginta afferuarunt uinctos, magna adhibita cura, ut per illos repetita Corcyra potirentur. quorum plerique erant potētisimi ciuitatis. Sic igitur Corcyra bello defuncta est aduersus Corinthios, & ab ea naues Atheniensium recesserunt. Hæc prima Corinthiis extitit belli causa aduersus Athenienses, q; contra se foederatos pro Corcyrenibus dimicassent. Post hæc statim contigit, has fieri Atheniensibus Peloponnesibusq; simulates ad bellum mouendum. Nam Corinthiis ut Athenienses ulciserentur elaborantibus, suspicantes ipsi Athenienses eosq; inimicitiam Potidaenses, qui ad Isthmū Palenes incolunt, Corinthiorum colonizationam socios suosq; uectigales, iubent murum Palenē uersus demoliri, obsidesq; dare atq; opifices eiicere, nec in posterum admittere, quos Corinthii quotānis mittebant, ueriti ne à Perdicca Corinthiisq; sollicitati deficerent, & alios in Thracia socios ad defctionem traherent. Hæc Athenienses statim post nauale ad Corcyram prælium apd Potidaenses præpararunt. Nam & Corinthii odium præ se ferebant, & Perdiccas Alexander filius, Macedonum rex erat hostis, cum socius antea atq; amicus fuisset. Ideo autem hostis, q; cum Philippo fratre suo, & Derda, aduersus se communiter bellum gerētibus, societatem fecissent. Eoq; timens misit Lacedæmona, atq; egit ut illis bellū esset cum Peloponnesibus. Corinthiosq; sibi conciliauit, Potidææ abalienandæ gratia. Ad hæc, sermones habuit cum Chalcidenibus Thraciæ & Bottiæis de rebellando, existimans si has finitimas ciuitates haberet socias, fore ut facile cū illis gereret bellū. Quæ intelligentes Athenienses ciuitatūq; defctionem uolentes occupare, mittebant enim in illius terram triginta naues ac mille pedites Archestrato Lycomedis filio, cū decem aliis pfecto, mandant ipsis præfectis obsides à Potidæebus sumant, murū demoliant, proximaq; urbisi custodiā gerant, ne desciscant. At uero Potidæes misilis ad Athenienses legatis, si forte persuadeat, ne quid apud se noui agatur, pfecti etiam cū Corinthiis Lacedæmona egerunt, ut illi pararet si opus foret defensione. Vbi uero ab Atheniensi bus diu opera cōsumpta, nihil impetrant, sed naues quæ in Macedoniā, itemq; in ipsis mittebantur, profectæ sunt, simulq; quæstores Lacedæmoniorum pollicti, si Athenienses aduersus Potidæam irent, se Atticam inuasuros, tunc demum defecerunt, cum Chalcidenibus ac Bottiæis cōmuniter coniurati. Perdiccas quoq; Chalcidenibus persuafit, ut relictis maritimis urbibus atq; excisis, migraret Olynthum, unamq; hanc urbem ualidam faceret. Atque his qui suā terram relinquebant, Mygdoniam, quæ circa Bolben paludem est, dedit incolendam, quoad foret cum Atheniensi bus debellatus. Et illi quidem suas urbes demoliti migrauerunt, ad bellumq; sese parauerunt. At ubi triginta Atheniensium naues in Thraciam ueniētes acceperunt, Potidæam aliasq; ciuitates defecisse, duces nō existimantes se præsentibus cū copiis posse gerere bellū, aduersus Perdiccam, & ciuitates quæ defecissent, in Macedoniā quò primum missi fuerant cōueruntur, congressi q; cum hostibus Philippo & fratribus Derdi, qui ex montanis cū exercitu superuenerant. Interea Corinthii cū Potidæa defciuisset, & Atticæ naues circa Macedoniā agerent, timentes illi oppido, ac domesticum existimantes periculū, mittunt ex suis uoluntarios, & ex aliis Peloponnesibus mercede adductos mille sexcentos, cum iustis omnes armis, & quadrangētos leuiter armatos duce Aristeo Adimanti filio, cuius propter gratiam nō parum multi ex Corintho milites ultro comitatū præstiterunt. Fuerat em̄ semper Potidæensiū studiosus. Peruenerūtq; in Thraciam septuagesimo die quam Potidæa defecerat. Affer autē repente Atheniensi bus nuntius de ciuitatum defctione, qui ut cognouerūt etiam alios cū Aristeo accessisse, mittunt eo ex suis duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadī filio, cum quatuor collegis. Qui profecti Macedoniā, offendunt mille priores iam Therma potitos, Pydnāq; oppugnantes. Eam & ipsi obſidentes oppugnauerunt, sed postea pacificati cum Per-

Perdiccas Alexander filius.

Philippus.

Derda.

Potidaenses.

Bottiæis.

Olynthus.

Mygdonia.

Bolben palus.

Aristeus Adimanti filius.

Callias Calliadī filius.

60

61

mittunt ex suis uoluntarios, & ex aliis Peloponnesibus mercede adductos mille sexcentos, cum iustis omnes armis, & quadrangētos leuiter armatos duce Aristeo Adimanti filio, cuius propter gratiam nō parum multi ex Corintho milites ultro comitatū præstiterunt. Fuerat em̄ semper Potidæensiū studiosus. Peruenerūtq; in Thraciam septuagesimo die quam Potidæa defecerat. Affer autē repente Atheniensi bus nuntius de ciuitatum defctione, qui ut cognouerūt etiam alios cū Aristeo accessisse, mittunt eo ex suis duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadī filio, cum quatuor collegis. Qui profecti Macedoniā, offendunt mille priores iam Therma potitos, Pydnāq; oppugnantes. Eam & ipsi obſidentes oppugnauerunt, sed postea pacificati cum Per-

dicca, & necessaria societate inita, qd eos urgeret Potidæa & Aristei aduertus, soluerit ex Macedonia: cūq; Berœam uenissent, & id oppidū conati prius, expugnare ne quis sent, illinc itinere terrestri Potidæam perrexerunt, tria milia peditum sui corporis, præter multos sociorum, equites que Macedonum sexcentos, cum Philippo Pausaniamq; ac nauibus septuaginta terram legentibus, paulumq; præeuntibus, tertio die Gigonū Gigonum. 62. peruererunt, castra que posuerunt. Potidæenses & qui cum Aristeo erant Peloponenses aduertum Atheniensium expectantes, castra habebant ante Olynthum in Isthmo, mercatumq; extra urbem agebant. Itaque socij Aristeum cuncti peditatus ducen delegerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Atheniensibus, atque à Potidæensibus stetit, Iolao pro se duce substituto. Erat autem Aristei consilium cum exercitu, quem secum habebat, excipere Athenienses si aggredierentur. Chalcidenses uero & socios qui extra Isthmum, equites que ducetos, qui cum Perdicca erant, intra Olynthum manere: & cum in eum tenderent Athenienses, auxilio uenire à tergo hostis, eum in medio clausuros. Callias Atheniensium dux ac collegæ, Macedonum equites, paucosq; sociorum Olynthum mittit, illinc auxilium ferri prohibituros. Ipsi motis castris Potidæam tendunt, progressi usque ad Isthmum, ubi uident hostem se se ad bellum parantem, ex aduerso aciem & ipsi instruit, nec multo post configunt: & ipsum quidem Aristei cornu, & quicunque circa illum erant, ex Corinthijs cæteris que bellatores, auerterunt oppositum cornu: petrumpentesq; longe persecuti sunt. Reliquus exercitus Potidæensium Peloponnesium que ab Atheniensibus superatus est, & usque ad muros fugatus. Rediens Aristeus à persecutione ut uidit alterum exercitum uictum, hæsitabat, utro tendens periclitaretur Olynthum ne, an Potidæam. Visum est igitur coactis, qui secum erant, Potidæam, ut in propinquissimum oppidum cursu contendere, perq; mare inter muros & faxa, quæ ad arcendas un das mari obiecta erant, multis missilibus iactis ægre euasit, paucis amissis, plerisque saluis. At qui ex Olyntio auxiliares Potidæensium erant (abest autem Olyntus sexaginta ferme stadii, sita edito in loco) ubi pugna commissa est, & signa sublata, paululum progressi sunt, ut opem laturi, & Macedones equites aciem opposuere tanquam inhibiti. At postquam repente uictoria penes Athenienses fuit, signaq; reuulsâ, rursus ad muros sece receperunt, & Macedones ad Athenienses, ita equites neutrîs affuerit. Post pugnam Athenienses trophæum statuerunt, mortuos que ex iure Potidæensibus reddiderunt. Cecidit ex Potidæensibus, sociis que paulominus trecenti: Ex Atheniensibus centum quinquaginta, & Callias dux. Mox que Athenienses murum qui spectat Isthmum uallo cinixerunt, ubi & præsidium imposuerunt. Nam Palenen uersus murus non erat. Non enim se suspecturos arbitrabantur tueri Isthmum, & ad Palenæ trâgressos murum ducere, uerentes ne se diuctos inuaderent Potidæenses ac socij. Cūq; accepissent, qui Athenis erant, Palenen non esse muris circundatam, post aliquantum temporis mittunt ex suis mille sexcentos pedites, duce Phormione Asopii filio, qui Palenen petens ex Aphite egressus admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedes, simulq; agros uastans, tandem que nemine prodeunte in pugnam, muro Palenen cinxit. Atque ita Potidæa iam utrinque uehementer oppugnabatur, necnon à mari infestabat nauibus, urbe uallata. Aristeus nullam spem salutis habens, nisi quod ex Peloponneso aut aliud inopinatum cōtingeret, suadebat ut præter quinquaginta, quorum ipse unus uolebat esse, cæteri obseruato uento nauibus abirent, quo diutius suppeteret res frumentaria. Vbi non persuadet, ut quæ in rem erant appararet, utq; exterius negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Atheniensium custodibus: Manensq; apud Chalcidenses, illis sociis cum alia prælia fecit, tum permultos Sermyliorum, locatis ante urbem insidijs, occidit. Etiam cum Peloponnesibus egit, ut aliquid subsidij Belli pelopon nesci ac causa. 63. mitteretur. Post Potidæam muro circundatam, Phormio mille sexcentos habens, Chalcidicam plagam Botticamq; oppugnauit, quædam etiam castella cepit, atq; hæ subea 64. 65. 66.

rant cause mutuo succensendi Atheniensibus Peloponnesibusq; Corinthijs quidem quod Potidæam ipsorum coloniam Corinthios que uiros ac Peloponenses, qui in ea erant oppugnarent: Atheniensibus autem, quod ciuitatem sociam sibi que uectigalem ad defectionem induxissent, & ex prouiso uenientes, pro Potidæensibus cū ipsis dimicassent. Nondum tamen bellum usquequaque conflatum erat, sed habebat aliquid laxamenti, separatim enim hæc Corinthijs egerant. Idem cum oppugnaretur Potidæa nunquam quieuerunt, cum de ciuibus suis, tum de oppido solliciti: orarunt socios, ut Lacedæmonia irent, & ipsi uenientes contra Athenienses uociferabantur, quod fœderum ruptores & in Peloponnesum iniurijs essent. Aeginetæ quoq; non illi quidem palam legatione missa, sed claram non minimum cum istis ad mouendum bellum incumbebant, dicentes non esse sui se iuris ex fœdere. Lacedæmonii coacto concilio, cohortati si quis sociorum alius ue quis accepisset ab Atheniensibus iniuriam, ex more dicere iussérunt. Et procedentes, alijs fere omnes, itemq; Megarenses accusationibus usi sunt. demonstrantes cum alia non pauca, quæ succéserent, tum uero quod sibi præter fœdera inter dictum esset sub Atheniēsum imperio, portibus & terræ Atticæ mercato. Nouissimi Corinthijs permisit alij prius acuere Lacedæmonios, processerunt, atq; ita uerba fecerunt:

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

Fides uestra Lacedæmonii, quam inter uos publice priuatimq; seruat is facit, ut nobis alij, si quid in uos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo uobis sapitis, in eo circa exteriores magis despiciatis: quippe qui nobis sæpenumero prædicentibus ac prædicantibus apud uos, quomodo nos læsuri forent Athenienses, nunquam tamen ausculare uolueritis, quæ docebamus, sed potius ea dici suspicabamini, propter priuatas, quæ nobiscum erant cum illis, similitates. Ideoq; non priusquam læderemur, sed postquam læsi sumus, socios uocando putastis, apud quos æquum est, quo plus criminum habemus, quæ obijciamus, & ab Atheniensibus læsi, & à uobis neglecti, eo plus uerborum faciamus. Quod si aliqua ratione non manifestari solet, qui Græciam uexant, opus erat, ut planum faceremus apud nescientes. Nunc quid attinet longa uti oratione cū cernatis ab Atheniēibus alios in seruitutem redactos, alijs insidias tendi, & præcipue ijs, qui nostri sunt socii, & olim iam ad bellum, si quando bellum sibi inferretur, illos se instruere. Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum urbium altera accommodissima est ad prouinciam Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnesibus classem præstabat. Cuius rei culpa penes uos est, qui tunc primum permisistis eos post bellum Medicum reficere urbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem assidue priuantes libertate non modo socios suos, sed iam etiam nostros. tametsi non tam is, qui redigit alium in seruitutem, quam is, qui cum possit hoc prohibere cōtemnit, id facere existimandus est, uti que si præclarum præ se ferat titulum, Græcia in libertatem asserenda. At nunc uix tandem congregati sumus, ac ne sic quidem ista pro manifestis habentes, quos oportebat, nō an iniuriam acceperimus, discutere amplius, sed quo pacto illam ulcisceremur. Nam Athenienses ad iniuriam faciendam non inconsulto, aduersus nos nondum ista intelligentes, nec tardī ueniunt. Nec nos fallit, qua uia in nos illi paulatim progrediuntur ulterius, arbitrantes se latere, ne uos id sentiatis, min? idcirco audēt: enīxius ausuris, ubi uos hoc sentientes, tamē negligere cognouerint. Soli enim uos Græcorū Lacedæmonij tenetis otium, non uim uia ab aliquo, sed tarditate repellentes, soliq; uires hostiū non cum incipiūt, sed cum duplicatae sunt perditum itis. Et dicebatis uos esse in tuto, fortius loquentes, quam pro rei ueritate. Nam & ipsi scimus Medium ab extremo terrarū prius in Peloponnesum peruenisse, q; à uobis pro dignitate occurseret, & nūc Athenienses, nō longinquos ut ille erat, sed uicinos negligitis. & inuadētibus resistere mauulis, q; inuadere, & cū multo q; antea fortioribus dimicando incerta fortunæ subire, cum sciatis & Barbarū ipm magis aduersis casibus, & Athenienses dū nobiscū belligerant;

potius crebris erroribus suis, quam nostra ultione fuisse superatos, eo que nonnullos aliquando quod imparati essent, spe uestri fretos in exitium deuenisse. Neque alius uestrum haec dici a nobis existimet odio magis, quam querela. Nam querela quidem est amicorum, de amicis officio non fungentibus. Accusatio autem est de hostibus, qui iniuria affecerunt. Et sane si qui alii sunt, q uobis dedecori sunt indefensi, nos ut arbitramur iij sumus, qui praesertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum uos sensum nobis habere uidemini, nec unquam considerare, quibusnam cum hominibus res est. Atheniensibus eisdem prorsus aduersariis uestris, ac nouarum rerum studiosis, & tum ad excogitandum, tum ad ea, quae sentiunt exequenda, uelocibus. At uos ea quae possidetis conseruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad necessaria quidem exequenda sufficitis. At haec illis quidem adest maior, quam pro uiribus audacia, maiore hominum opinionem pericula subeuntibus, etiam inter asperima quae que bene sperantibus. Vos autem & ad agendum infra uires animosi, tutis etiam consiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam uos eruptum iri arbitramini. Praeter ea illi impigri, uos pigri: illi peregre degentes, uos domi desides. Opinantur enim se lucrificare absentiam suam. Vos dum alios inuaditis, res domesticas absumi putatis, illi superato hoste, longius progrediuntur, superati uel minimum animo consternantur. Quinetiam in defendenda urbe ministerio alienissimorum quoq; utuntur, sed consilio tamen intimum. Nisi cogitata cōficerint, de rebus domesticis deperire, & quae inuadendo obtinuerunt, parua prae illis esse, quae animo agitant, existimantes: & si quid irrita spe tentauerint, noua rursus spe amissa reparantes. Soli enim omnium pariter habent ac sperant ea, quae destinauerunt. Tanta est eorum in aggrediendis, que animo constituerunt celeritas. Atque in omnibus his per labores atque pericula, æuum omne cōterunt, rebus partis uel minimum fruentes, studio assidue acquirendi, non dies festos esse, non aliud quippiam putantes, nisi confidere quae expedient, nec minus damnum esse quiete desidē, q operam laboriosam. Vsque adeo (ut breui complectar) si q dicat illos hoc ingenio natos esse, ut neq; ipsi queant, neq; alios finant, qescere, is recte dixerit. Hac itaque tali ciuitate uobis aduersaria Lacedæmonii cunctamini, censemq; ijs 71 demum hominibus plerumq; quietem sufficere, qui quae ad apparatus pertinēt, probe exequuntur, præ se ferentes eos se animo esse, ut si quis lacerterit, cessuri non sint, ita uos ut non laedere alios, sic ne ipsi laedamini, uim propulsare, in hoc colitis æquitatem. Quod uix cōsequeremini, uel si similis uobis uicina ciuitas esset. Nunc autem id quod iam etiam ostendimus, priscis moribus agitis aduersus Athenienses. Atqui necessarium est, assidue ueluti artis alicuius, ut recentissima quæque euincant, & ciuitati tranquillæ optimum, non immutari instituta. At ea quae ab alia urgetur, ad multa se conserre debet, & multa artificia machinari. Ideo que Athenienses propter multam experientiam, multo quam nos magis student rebus innouandis. Hactenus uestra tarditas progressa finem faciat, & iam cum aliis, tum uero Potidæatis, quemadmodum recessistis, opem feratis, maturime Atticam iuuadentes, ne uiros uobis amicos, atque cognatos inimicissimis prodatis, ne ue nos cæteros cogatis præ desperatiōe, ad aliam nos aliquā societatem cōuertere, nihil profecto iniuste acturos, aut erga deos iurauius, aut erga hoīes qui ista sentient. Non enim qui destituti ad alios se cōferunt, fœdifragi sunt, sed qui coniuratis suis auxilia denegant, ad quae auxilia præbenda, si prompto fueritis animo, permanebim⁹. Alioqui scelestè faceremus, nec alios, quam uos estis magis propensos, inueniremus. De his uos probe consulatis, detis que operam ne Peloponneso cum minori dignitate præsideatis, quam cum quanta pax eam uobis tradiderunt.

Et haec quidem Corinthi dixerunt. Aderat autem Lacedæmonie iam antea Atheneum legatio, aliorum negotiorum causa. Qui cum haec uerba cognouissent, uisum est eis è dignitate sua esse Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quae ciuitates criminis darent, sed ostensuros in uniuersum non esse illis festinatò decernēdum, sed im-

Querela.
Accusatio. 70.

Athe. ingenia

falsus.

72.

pensus considerandum. Necnon se in animo habere, quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quæ nossent, tum commemorando iunioribus, quorum inexperti essent, sperantes fore ut cum audissent, propensiores essent ad quiescedum, quam ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmoniis dixerunt, uelle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses processerunt, atque in hunc modum locuti sunt:

Oratio Atheniæ apud Lacedæmonios.

EQuidem non ad disceptandum, nos cum sociis nostris legati uenimus, sed ad alia transigenda à ciuitate missi. Verum cognita non exigua aduersus nostram, aliarum ciuitatum querela, processimus; non criminibus responsuri (neque enim iudices uos aut nostri aut istorum estis, apud quos habeatur oratio) sed ne uos ad sociis credendum faciles, de rebus magnis deterius consulatis, simul quia uolumus de rationibus nostris omnibus quo pacto se habeant, uos facere certiores, neque ea quæ tenemus improbe obteta, & nostram ciuitatem magni pretii esse. Et peruetusta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama testis est apud audientes, quam aspectus? At gesta bello Medico & quæcunque ipsi nouistis, & si propter uulgas magis sunt assidue prædicanda, tamen commemorari necesse est. Quæ dum gessimus, si cum periculo, & ex utilitate cōmuni gessimus, cuius uos participes extitistis, non est ab eorum prorsus mentione cessandum. Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur, quam testificandi demonstrandí que aduersus qualem ciuitatem non bene uobis consulendo, uos bellum suscipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos solos in Marathone aduersus Barbarum periculis obuiam isse. Cui rufus reuerso, cum impares terrestri certamine essemus, consensis uniuersi nauibus ad Salaminem pugna nauali confliximus. quæ res præstitit, ne ille Peloponnesum præ nauigando oppidatim expugnaret, cum non possent ciuitates uestræ contra ingentē classem sibi mutuo auxilio eē. Atq; huius rei Barbarus ipse maximum testimonium perhibuit, qui classe uictus, tanquam nunquam amplius futura sibi pari potentia, properato cum maiore copiarum parte abscessit. Ex quo tali facto cū patuisset plane res Græciæ classe cōstare, tria nos in id utilissima cōtulimus, plurū nauis nōierum, ducē solertissimū uiꝝ, exertissimam animi alacritatē. Nauis quidē ad quadrinētas, paulominus duas toti⁹ classis partes. Ducē uero Themisto clē q̄ p̄cipiuſ autor extitit, ut pugna naualis fieret inter angustias, res pculdubio statu Græciæ salutifera, quo noīe uos eū singulari honore psecuti estis, præ externis oībus, q̄ ad uos uenissent. Alacritatē aūt eamq; p̄stantissimā declarauimus, q̄ cū terra iuuare murā nemine, iam cæteris ad nos usq; redactis in seruitutē statuimus, urbē eē deserēdam, rē familiarē destruendam, nō sicut cæteri socii societatē deserentes, necq; dispersi, qui nullo sociis usui fuissimus, sed consensis nauibus, discrimina adeuentes, nec uobis, quod antea non tuissetis opem succentes. Itaque profitemur non minus esse de uobis nos meritos, quam ut hoc à uobis impetremus. Nam uos quidem exhibitatis urbis proficiscentes, postquam timere cœpistis, ut eas in posterum habitaretis, pro uobis multo plus, quam pro nobis auxilio uenistis, ideo que cum iam salui fuimus, amplius non affuistis. Nos autem ab urbe ubi nulla iam ciuitas erat profecti, pro hac ipsa quæ exigua spe erat, periculis nos cōmittētes, et uobis ex parte, et nobis saluti fuimus. Qui si ad Medium transissemus, metu subacti, quemadmodum terræ suæ timentes, aut non ausi postea fuissimus classem concendere, tanquam deplorati, nihil sane oportuisset, iam nos non satis nauium habentes, classe pugnare, res que sine certamine ad uotum hosti cessisset. Quapropter digni sumus Lacedæmonii illius nostræ generositatis, & prudentiæ gratia, qui principatu quem habemus potiamur, non ita multum Græcis inuidiosos; quippe quem non uisumus adepti, sed tum uobis reliquias Barbari persequi recusantibus; tum sociis, qui nos adierunt precantibus, ut fibi præcessemus. Quo ex facto coacti primum sumus illum hucusque propagare, p̄cipue timoris,

deinde honoris, postremo utilitatis gratia. Neque amplius uidetur tum nobis esse, ut
 cum multis simus inuisi, nonnullos que qui iam defecerant, subegerimus, uobis quo-
 que non perinde amicis, sed in suspicionem aductis ac discordantibus, intermissa in-
 dustria periclitemur; nanque qui à nobis, ī ad uos deficerent. Nec inuidiosum est
 aliquem qui in summum periculum deducatur, consulere utilitatibus suis quoniam
 uos quoque Lacedæmonii ciuitatibus, quæ sunt in Peloponneso, ad uestram utilita-
 tem constitutis præstis. Enimuero si imperio, quod obtinuistis, hactenus perseue-
 rassetis, si fuissetis inuisi, quemadmodum nos (utpote quod) probe scimus, non minus
 quam nos in socios seueri, cogeremini que aut imperiose damnari, aut uestri peris-
 culum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neque à moribus humanis abhor-
 rentem, si traditum nobis imperium suscepimus, nec id deponimus maximis rebus
 coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaquam primi autores, quod sem-
 per factitatum est, ut imbecillior à potentiore coerceretur, quod que ut nos facia-
 mus, & nostra opinione digni sumus, & uobis uidemur, eatenus sectati utilitatem,
 quatenus iustitiae ratio permisit. Quam rationem nemo unquam ita utilitati præpo-
 suit, ut oblatam sibi occasionem, plus aliquid ui adipiscendi prætermitteret. Dignisq; Suis quæc; cō-
 illi sunt laude, qui humana natura usi, ad alijs imperandum benigniores extiterunt, modis studere
 quam ipsum imperiū tulit. In quo quā modeste nos geramus, illi ut arbitramur, ma- pare se.
 xime ostenderent, si qui hoc imperium acciperent. Quanquam ex nostra lenitate (qd
 indignum est) plus dedecoris assequimur, quam laudis siquidem quod in rebus con- 77.
 trahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi utuntur, quod nobis contumeliosum
 est, tamen litigiosi putamur: neq; eoz quispiam cōsiderat, alias quoscunq;ne qui rerū
 potiuntur, quorum ut quisque se minime lenem præbet erga subiectos, ita minime ab
 illis uituperatur. Vi enim cum obnoxii, non iudicio sibi agendum putant. At nostri
 socii consuetudine nobiscum ex æquo agendi, si quid uel quantulumcunque sibi detra-
 ctum est, uerbo facto' ue propter rationem imperii, quod opinione ipsorū detractum
 non oportuit, non habent gratiam de pluri non ereto sibi, sed illud modicum deesse
 grauius ferunt, quam si ab initio secum non iure, sed aperte rapaciter egissemus. Tunc
 enim isti hiscere quidē cōtra nos ausi fuissent, tanquam fas non foret imbecilliori detre-
 ctare imperia superioris. Atque ī homines indignari potius solent, quibus iniuria in-
 fertur, si ipsis credimus, quam quibus uis. Nam fraudare quidem alium, significat il-
 lic esse iuris æquabilitatem: Cogere uero, illlic esse superiorem. Eoq; cum atrociora sub
 Medo paterentur, tolerabant, eisdem nunc nostrum imperium durū uidetur, neq; im-
 merito. Semper em̄ subditi p̄sentī grauant im̄p̄io. Quin uos si euerso dominatu nostro
 ipsi dominaremīni, iam benevolentia, quam metu nostri contraxistis, in malevolentia
 mutaretur. Et quæ tunc ad breue tempus, cum aduersus Medos præfuitis, declarastis,
 eisdem similia agnosceretis. Vesta enim instituta ac leges cū aliis non communicatis.
 præterea quisquis à uobis dux mittitur, is neq; eisdem quibus antea moribus, neq; qui
 bus reliqua Græcia uritur/Quapropter tanq; de rebus non exiguis diu deliberate, neq;
 alienis consiliis criminacionibusq; fidem habentes, domesticū laborem præligatis, at
 que huius belli incertū quantū sit, priusquam ingrediamini considerate. Belli em̄ diu
 turnitas solet plerasq; res fortuitis ob̄j̄cere. A quib; fortuitis utriq; æqualiter absimus,
 incertū utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella inēfūt prius in negotiis uersan-
 tur, quæ posteriora consiliis esse debeant. Idem cū aduenit calamitas, tunc ad rationē
 fese cōferunt. Cui culpæ, cū neq; nos ullo pacto affines simus, neq; uos esse uideamus,
 prædicimus dum integrum utrīsque est bene consultare, ne foedera rumpatis, neque
 iusurandum præuaricemīni, sed controuersias nostras ex conuentis dirimamus. Ali-
 oqui deos, quos iurauimus testamur, nos bellum propulsaturos eatenus, quatenus uos
 eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienses. Postquam audierunt Lacedæmo- 79.
 nj sociorum querelas aduersus Athenienses, & quæ Athenienses dixerunt, submotis

omnibus, apud seipso de rebus præsentibus cōsultauerunt, & plurimū in idem conuere sententiæ, iam iniuste agere Athenienses, & quamprimum bello ulciscēdos. Procedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & modestus, ita uerba facit:

80.

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

Mulierum iam bellorum Lacedæmonii & ipse sum expertus, & tales esse scio ex uobis, qui ætatis eiusdem sunt, ut neq; per imperitiam quis, id quod multis contingit, bellum concupiscat, neq; ipsum expedire ac tutum esse existimet. Hoc autem quo de nunc agimus, si quis sagaciter ratiocinetur, non inter minima habendum esse comperietis. Nam aduersus quidem Peloponneses atque finitimos, nostræ uires pares sunt, cum possimus contra singulos arma circunferre: aduersus autem uiros qui procul incolunt, qui que rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris rebus omnibus præclarissime muniti, diuitijs, & priuatissimis, publicis, classe, equitatu, armis, hominum copia, quanta in Græcia nusquam est alibi, duntaxat uno in loco: præterea sociis multis tributariis. quo tandem modo bellum debemus sumere? & qua freti re, cum simus imparati illos inuadere? An classem at ea inferiores sumus, cui instruenda si operam impendamus, ut pares simus, tempore opus est. An pecunias at ista multo etiam sumus inferiores. Quam neque in publico habemus, neque unde precepit ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis, quod & armis eos & hominum multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrandes, uastare possimus. Atqui res liquum terræ quod habent, permultum, & quibus indigebunt ea mari importabunt. Quod si eorum socios ad defectionem sollicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insulanis. Itaque quodnam erit nostrum bellum, qui nisi aut nauibus superauimus, aut prouentus, unde classem alunt, præripuerimus, plura de nostris simus destructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius autores fuisse uideamur. Neque uero spe illa subleuemur cito debellandi, si agrum eorum peruastemus, cum timeam magis ne bellum liberis nostris relinquamus. Neque credibile est, Athenienses eos spiritus habere, ut aut propter agrum uastatum inducantur ad seruendū, aut bello perterritantur, tanquam inexperti bellandi. Neque rursus ita desipio, ut uos iubeam sinere ab illis laedi socios uestros, nec castigare insidiantes, sed nondum ad arma prorumpere, uerum mittere ad eos expostulatum, neque bellum ualde ostendentes, neque tanquam sine bello talia permisuri. Et interea nostra ipsorum apparare sociorum prouentum, tum Græcorum tum Barbarorum, sic unde virium aliquid, uel ad classem, uel ad rem pecuniariam asciscemus. Extra inuidiam est, quibusunque tenduntur insidiæ, quemadmodum nobis ab Atheniensibus eos asciscendis, non Græcis modo, uerum etiam Barbaris saluti suæ consulere, tamen è nostris rebus copiae suppeditabuntur. Quod si legatos nostros exaudierint, optimū fuerit: Si minus, duorum trium ueniorum spatio, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam nostrum apparatum, eum que congruere cum uerbis, quibus ista significauimus, magis concedant utique illæsum adhuc agrum habentes, & de bonis præsentibus nondum ab hoste corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipsorum agrum putetis esse, quam obfidem, cum eum obtinent, atque eo magis, quo melius excolitur, cui quamplurimum parcere debemus, nec ad desperationem cōpulsos illos inexpugnabiles redere. Si enim nondum apparati sociorum accusationibus induci eum uastemus, uide te ne deformius atque damnosius Peloponneso consulamus. Quoniam accusationes & publicæ & priuatæ extingui possunt, bellum autem quod priuatorum causa sumit ab uniuersis, incertum quoniam sit euasurum, non facile deponitur cum decore! Quod ne cui uideatur ignauia dandū, multas urbes aduersus unam non cōtinuo suscipere, sunt & illis sui socii, nō pauciores, quam nobis, & h̄ stipendiarii, & bellū fere nō magis stat

83.

ope armorum quam sumptibus, per quos utilia sunt arma, præsertim hominibus mea
diterraneis aduersus maritimos. Quare demus operam prius, ut suppetant sumptus,
non sociorum uerbis effe ramur, qui certe ut plus cause in utram partem res cadet, ha-
bebimus, ita per quietem utro sit res casura prouidebimus. Nec uos tarditatis atque
cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad
bellum, serius illud finietis, quod imparati adieritis: & quia nostra ciuitas semper exti-
tit libera & gloriosissima, potest ista cunctatio præcipue uideri germana nostræ gra-
uitatis. Propter hanc enim soli nos, neque superabimus, & aduersis minus, quam cæte-
ri consternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficultiora, quam nobis uidean-
tur capessenda, erigimur uoluptate. Neque si quis accusationibus exacuit, idcirco ma-
gis ad assentiendum inducimur, propter modestiam bellaces, & h[oc]dem circumspecti:
Bellaces quidem, quia modestiae uerecundia particeps est, uerecundiæ rursus, præ-
stantia animi; Circumspecti uero, quod edocti sumus, indoctorum esse leges cōtemne-
re, modestius que uel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc sumus ualde
solertes, ut apparatum hostilem speciosa, sed inutili oratione uituperemus: & bellum
mox nō p[ro]inde ut ipso opere ineamus, sed sentiamus cogitatione hominum nō longin-
quorum proximas esse nostris, nec fortuitos casus sub orationem uenire. Tanquam
aduersus hostem recto consilio utentem, nos factis semper instruamur, nequaquam
spem habentes ex illo, tanquam pacaturo, sed quemadmodum ipsi nos, diligenter sibi
prouisuro. Neque debemus arbitrari, inter hominem & hominem magnopere differ-
re, sed illum esse præstantissimum, qui in rebus necessariis maxime eruditus. H[oc]c i[st]i-
tur instituta, quæ nobis nostri maiores tradiderunt, quæ que ipsi tenentes, perpetuo
profecimus, ne omittamus: ne uer breui momento temporis adducamur ad consultan-
dum de multorum capitibus, de multis pecunias, de multis urbibus, de gloria, sed per
otium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter ceteros agere licet. Mittite
ad Athenienses de Potidæa, mittite de aliis expostulatum, quibus illatam iniuriam fo-
cij aiunt, eo quidem magis, quod iudicio se offerunt: quod qui faciunt, aduersus eos, tan-
quam iniuriam inferentes, ire legitimu[m] non est, & nihilominus bellum appareat.
H[oc]c facientes & præclarissime cōsulueritis, & hostem maxime terrueritis. Et Ar-
chidamus quidem ita locutus est. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas, qui tunc
unus erat ex ephoris (hoc est tribunis plebis) sic apud Lacedæmonios inquit:

Oratio Sthenelaïdæ ephori apud Lacedæmonios.

Verba quæ Athenienses multa fecerunt, equidem non intelligo. Nam seipso ma-
forem in modum iactauerunt, nihil sane refellentes, se non intulisse iniuram soci-
is nostris atque Peloponneso. Qui etsi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quod er-
ga nos mali sunt, duplisci sunt digni supplicio, mali ex bonis effecti. Nos autem nostri
similes, quales tunc, tales nunc sumus. Qui si sapimus, socios nostros nō habebimus con-
temptui affectos iniuria, nec eos ultum ire differemus, cum ipsorum non differatur in-
iuria. Nam aliis quidem suppeditat multitudo pecuniarum, nauium, equorum, at no-
bis strenui socij, haud digni, quos Atheniensibus prodamus, nec quorum causa iudicij
discutiatur, & uerbis, cum non sunt ipsi uerbis læsi, sed uindicetur mature atque
omni conatu. Neque uos quisquam lacesitos iniuria, doceat, quonam modo consul-
tare conueniat. Eis conuenit potius diu consultare, qui sunt illatui iniuriam. Qua de-
re Lacedæmonii è dignitate Spartanæ bellum decernite. Nec Athenienses sinatis effi-
ci maiores, nec socios à nobis proditos esse, sed d[icitur] ducibus bellum inferamus, iniuri-
am inferentibus. H[oc]c locutus cum esset ephorus, rem ad suffragia retulit in con-
cionem Lacedæmoniorum, ac negauit (clamore enim, nō calculis dant Lacedæmonij
suffragia) dignoscere se, clamor uter maior esset, sed uolens eos aperte sententiam dea-
clarantes, ad sumedium bellum priores esse, inquit, Cui uestrum uidentur Lacedæ-
monii rupta foedera, & Athenienses iniurii esse, surgat in loci illum, ostendens ei cer-

Lacedemonio rū suffragia. tum locū : cui non uidentur, in alterū. Illi transeuntes cum altrīnsecus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta uideretur, accitisq; socijs dixerūt, sibi quidem uide re iniuste agere Athenienses, uelle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia, ut communi cōsilio bellum, si uideatur, gerat. Et illi quidem cōfectis ijs domū abiere, & post eos legati Athenienses, cum responsum retulissent de ijs, quorum gratia uenerant. Hoc autē plebiscitum, fœdera esse rupta, factū est quarto decimo anno, quām tricennalia sunt inita fœdera, Euboicum bellum secuta. Enim uero decreuerunt Lacedæmonij fœdera rupta esse & bello uindicanda, nō tam inducti sociorū uerbis, quām metu, ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modū ad eas res uenerunt, in quibus aucti sunt.

Posteaquam Medi ex Europa decesserunt, nauali pariter ac pedestri pugna à Græcis uicti, & eorum qui mari effugerunt, apud Mycalen absumpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erat dux, abiit domum, habens q; ex Peloponēso erant socios. Athenienses uero socii q; ex Ionia & Hellespōto, qui iam ab rege defecerant, perstando Sestum Medis insessam oppugnarunt, ibi q; hybernanter ceperunt, Barbaris dilapsis. Post quod omnes fere in urbes redierunt, nauigantes ex Hellesponto. Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice ubi depoſuerant, recipiunt liberos, uxores, & quæ supererant, rem familiarem, urbemq; excitare ædificijs parant, ac muris. Ambitus enim parum extabat, domus pleræq; conciderant, paucæ in quibus manserant primores Persarum, incolumes erant. Quod futuri intelligentes Lacedæmonii uenere legati, quibus quædam uoluptati fuerunt, cernenti bus, neq; se, neq; alium quenquam muros habentem, hoc autē molestum utiq; sociis ex acuentibus, q; timerent, tum nauium copiam quanta nō antea fuisset, tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros reficerent; sed potius omnium extra Peloponnesum urbium quarumcunque starent ambitus demolirētur. Quid uellent ac suspicarentur, non patesciantes illi quidem Atheniensibus, prætendentes tamen ne Barbarus si rursus rediret, haberet unde ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet, Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios confestim dimittunt, cum se missuros illuc de hac re legatos respondissent, Themistoclis consilio. Is iussit ut se quamprimum Lacedæmonia mitterent legatum: socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandem retinerent, usque dum muros ad iustam altitudinem excitassent, unde commode saltem pugnari posset omnibus prorsus, qui in urbe eēnt adiuuantibus, et ipsijs, & uxoribus & liberis, nulli parcentes, neque priuato, neq; publico ædificio, unde aliqua in id opus utilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, significasset que alia quæ illuc esset acturus, discessit. Cūque Lacedæmonia uenisset, non adiit magistratus, sed multa prætendebat, ac causabatur, quotiesq; aliquis questorū interrogaret, cur in senatū non procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatiōē enim eos aliqua distineri, sperare se tamen propediem uenturos, & mirari nondū adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam acquiescebant. Cū autē alijs uētitarent, aperteq; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes esse, non habebant, unde nō crederent. Quod sentiēs Themistocles, iubet eos potius q; uerbis seducantur, certos ex ipsijs mittere, qui rem fideliter exploratam renuntient. Illis mittentibus quosdam ēsuīs, & ipse clam per nuntium Athenienses admonet, ut eos qui mitterentur à Lacedæmoniis retineant, idq; q; minime aperte, nec prius dimittant, q; se iterū receperint. Et iam collegæ eius uenerat, Abronychus Lyſiclis, & Aristides Lyſimachi filius, inſtitantes iam iustam habere altitudinem murū. Tū muerat em ne nō à Lacedæmoniis ubi rem plane rescissent, amplius dimitterent. Athenienses ut iussi erant, legatos retinēt. Et Themistocles tunc demum audiens Lacedæmonios, palam (inquit) urbem suam iam muris præditam esse, ita ut idonea sit ad eos qui incolunt tutandos, Quod si illuc uelint Lacedæmonij socij ue legationem

Themistoclis uafri consiliū

Abronychus. Aristides.

mittere, missuros in posterū tanquam ad eos qui dignoscant, quæ sibi cōducant, quæq;
 è republ. sint. Nam cum antiquius uisum fuit, ipsiis urbem deserere, nauesq; conser-
 dere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quæcunq; cum eisdem consultare, ea nul-
 lo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autem uideri sibi antiquius, urbem suam mu-
 ros habere, idq; & priuatim ciuib; & uniuersis socij; conducibilis fore. Neq; em̄ sie
 ri posse ut ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in mediū consulatur. Itaq; opor-
 tere aut omnes ciuitates confœderatas carere muris, aut eos sentire hos quoq; recte fa-
 ctos esse. His auditis Lacedæmonij indignationem in Athenienses, nō illi quidem præ
 se tulerunt. Non enim ut uerarent, sed ut quodammodo in cōmune consilium darent,
 legationem miserant, præsertim adhuc propensi in amorem Atheniēs propter sin-
 gulare illorum aduersus Medos studium. tamen q; hæc eos spes frustrata esset, tacite
 infeñi erant. Ita utrorum legati citra incusationem domū reuerterunt. Atq; hunc in
 modū Athenienses urbē exigū intra tempus muro cinxerūt. Et indicio est etiam nūc
 ipsaq; structura properato fuisse factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, et
 alicubi non coagmentatorū, iacta sunt, atq; ut quæque offerebantur faxa, multa etiam
 ex monumentis laboratāq; sunt congesta: maior enim murus, quam pro magnitudine
 ciuitatis ducebatur, ea que propter omnia mouentes labori pariter incumbebant. Per
 suasit præterea Themistocles, reliqua Piræi ambiri iam antea inchoata quo anno ipse
 Atheniensibus præfuisset, existimans tum ipsum locum commodiorem fore, tres su-
 apte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficere ad poten-
 tiā ampliandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse, statim que mo-
 liri cœpit. Cuius cōſilio Athenienses extruxere murum circum Piræa, qui nunc quo-
 que demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo palustra lapides comportantia ē re-
 gione præterirent. Internē que frusta lapidum inerant, neque lutum, sed faxa gran-
 dia ad normam incisa coagmentata que, & quæ exteriora erant, ferro inuicem plum-
 bo que ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus absoluta est, eius quod ille destina-
 uerat. Destinauerat enim ut celsitudo ipsa latitudo que arceret hostiles incursus pau-
 corum hominum, eorum que imbecillimorum suffectura custodia, cæteri autem na-
 ues concendere. Nam in rem nauticam præcipue incumbebat, intelligens, ut mea-
 fert opinio, regiarum copiarum aduentum, mari quam terra uehementiorem futu-
 rum, ac Piræa magis quam superiorem urbem expedire. Adeo sæpenumero Atheni-
 enses est adhortatus, si quando à terra urgerentur, in hunc descenderent, omnibus que
 re nauali resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munie-
 runt, tum muros extruxerunt, statim à discessu Medorum. Pausanias nanque Lace-
 dæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum uiginti nauibus ex Peloponneso
 so dimissus, quem comitatæ sunt triginta Atheniensium naues, & aliæ sociorum per-
 multæ, ingressi q; hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt. Deinde profecti,
 Byzantium à Medis occupatum obsederunt hoc duce. Quo iam facto imperiosiore,
 cum alijs Græci, tum præcipue Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati
 erant, offendebantur. Itaque aditis Atheniensibus postulauerunt ut pro necessitudi-
 ne, quæ inter eos esset, se duces ipsiis præberent, nec Pausaniam uiolenter agere sineret.
 Athenienses hæc uerba approbantes, prospiciebant, tanquam uoluntatem eorum nō
 neglecturi, ubi cætera cōſtituissent, quemadmodum sibi optime uideretur. Interea La-
 cedæmonij Pausaniam accersunt, de iis cognituri quæ audissent. Etenim multa eius in
 iustitia à Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum uideri tyrannum agere, quam
 ducem. Euenit ut eodem tempore ille accerseretur, & ipsius odio socij ad Athenien-
 ses transirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmona nōnullarj
 priuatim iniuriarū conuincebaſ, maximis autē criminibus absoluebatur. Insimulatus
 est autem non in postremis, quod cum Medis sentiret, & uidebatur manifestissimum
 esse, nec ob id eum amplius pro duce miserunt, sed Dorcen, cumq; eo alios quosdam Dorcis.

Atheniensium
murus.

Murus Piræ

Pausanias.

Cyprus à Græ
cis infestatur.

Pausanias du-
catu priuatut

Dorcis.

non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipsos solitum non deferreret imperium, socii re cognita abierunt. Postquam eos, Lacedæmonij nullos sibi mittendos esse censuerunt, ueriti ne iij quos mitterent, sibi deteriores fierent, id quod in Pausania prosperebat. Eo quidem magis, quod & defungi Medico bello cuperent, & existimarent Athenienses tum satis idoneos duces esse, tum sibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienses principatu, libentibus propter odium Pausaniæ socijs, statuerunt, quas pecunias quascumque naues æquum esset præbere ciuitates ad regium bellum, per speiem reddenda calamitatis, quam passi erat uexandis inuicem bello regiis prouinciis. Tunc primum Græciæ ærarum præfecti sunt instituti ab Atheniensibus, qui tributum reciperen. Sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primumq; tributum constitutum quadrincentorum sexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo coetus siebant, ac duces inter initia ex socijs erant, qui suis legibus uiuerent, & ex publicis cōcilijs consultarent. Hucusq; peruentus est bello, et gerēda re studio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cumq; socijs nouas res molientibus, & eos Peloponnesenses, qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autem ea ab instituto sermone egressus, ob id, quod ab omnibus, qui ante me fuerunt, locus hic p̄termissus est, scribētibus aut res ante Medicū bellū gestas, aut ipsum bellum Medicū.

*Hellenicus his
storic.* Quorum Hellanicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neque dignissime sane temporibus. Præterea quod principatus Atheniensium quemadmodū sit con-

Eione urbs. stitutus demonstratur. Primum quidem Eionem, quæ est ad Strymonē, Medis tenenti bus expugnauerunt diripueruntq; duce Cimone Miltiadis filio, dehinc Scyrum in Ae-

*Cimon
Vide Herod.
Scyros insula.
Dolopes.* geo insulam, quam incolebant Dolopes, diripuerunt, ipsiq; coluerunt. Fuit eis & cum Carystis sine alijs Euboëis bellum, tandemq; in deditiōem redegerunt. Post hæc cum Naxiis, qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandoq; eos subegerunt. Prima hæc sciarum ciuitatum præter constitutum, in seruitutem redacta est, mox & aliae, ut quæcumque contingebat. Defectionis autem causæ, cum aliae fuerunt, tum uel præcipue tributorū, ut causabantur, penuria nauiumq; & si quis in militia desertor extitisset. Nam exacte agebant Athenienses, erantq; acerbi in adiendis hominibus, ærumnarii insuetis, eaque recusantibus, & alioqui non iam ea qua consueuerant, comitate imperabant, neque ex æquo militabat, quippe qui facile possent eos subigere, q; defecissent. Cuius rei causa illi ipsi extiterant socii. Nam propter hanc militandi pigritudinem, plerique ne domo absenterent, cōstituerunt nauis loco pro portiōe pecuniam soluere. Ex qua solutione Atheniē sum quidem res naualis adducta est. Ipsi uero cum desciscerant, bellum & imparati et inopes suscipiebant. Comiserunt post hæc Athenienses socii q; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphyllia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Mis̄is quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, quod Edoni tenebant, tunc *Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib; infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tantos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thurianis Aetheesq; Ithomē aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messenis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quām

Euryomedon. Comiserunt post hæc Athenienses socii q; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphyllia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Mis̄is quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, quod Edoni tenebant, tunc *Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib; infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tantos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thurianis Aetheesq; Ithomē aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messenis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quām

*Edoni populi.
Amphipolis.* Comiserunt post hæc Athenienses socii q; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphyllia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Mis̄is quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, quod Edoni tenebant, tunc *Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib; infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tantos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thurianis Aetheesq; Ithomē aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messenis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quām

*Euryæ. &
dous
in greco legi-
tur.* Comiserunt post hæc Athenienses socii q; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphyllia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Mis̄is quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, quod Edoni tenebant, tunc *Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib; infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tantos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thurianis Aetheesq; Ithomē aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messenis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quām

*Drabescus.
Edonica.
Thuriate.
Aethees.* Comiserunt post hæc Athenienses socii q; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphyllia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Mis̄is quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, quod Edoni tenebant, tunc *Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib; infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tantos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thurianis Aetheesq; Ithomē aufugerunt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messenis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quām

oppugnari cœpti sunt anno, Atheniensib, sese dediderunt, muris dirutis, nauibus traditis, pecuniis impræsentiarum quidem quanti pendi debebant, solui iussis, in posterum reliquis, relicta eius continente ac metallo Lacedæmonii bello quod gerebant cum ijs qui erant Ithomæ, in longum eunte, euocauerunt cum alios socios, tum uero Athenienses, prout & ierunt, Cimone duce non exiguis cum copiis: ob id autem maxime euocati, quod præcipui uidebantur in pugna murali, quodq; constabat diutina in obsidione ista re opus esse, atque ita ui oppidum capi posse. Quod & fuisset, uerum ex hac pri-
mum expeditione inter Lacedæmonios Atheniensesq; dissensio palam facta est. Lace-
dæmonii enim cum oppidum ui non caperent, reformidarunt Atheniæsum tum audaciam, tum ad res nouandas animum, simulq; suspicantes ne quid peregrini si permane-
rent ab ijs, qui Ithomæ erant sollicitati, molirentur noui, solos omnium sociorum dimi-
serunt suspicione dissimulata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athe-
nienses haud nescientes non se meliore causa missos fieri, sed suspicione aliqua, grauiter
aceperunt: nec ita de Lacedæmonijs meritos se esse existimantes, ut ista pateretur, cum
primum reuersi sunt, societatem soluerunt cum Lacedæmonijs Medico bello contra-
ctam: inieruntq; eam cum Argiuis illorum hostibus, & inter utrosq; aduersus Thes-
falos quoque iustum est fœdus. Porro iij qui intra Ithomen erant, decimo demum anno
cum iam imparés essent oppugnantibus, acceperunt à Lacedæmonijs oblatam condi-
tionem, ne cum ex Peloponneso fide publica excessissent, & ex ipsa nunquam ipsis ul-
terius regressus esset, si quis deprehenderetur, seruus fieret capientis. Erat autem reddi-
tum Lacedæmonijs oraculum quoddam Pythium, antequam suppplex Iouis Ithomita
beat. Exeentes eos unà cum liberis & uxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmoni-
orum exceperunt, & in Naupacto quam nuper infessam à Locris Ozolis ceperant, col-
locauerunt. Megarenses quoq; à Lacedæmonijs ad Athenienses defecerunt, quod à Co-
rinthijs de terminis contendentes, bello uicti essent. Tenueruntq; Athenienses Megara
& fontes, ingentesq; extruxerūt Megarensibus muros ab urbe ad Nisæam, eosq; ipsi tu-
ebantur. Vnde primum Corinthijs non mediocre in Athenienses odium conflatū est.
Inarus autem Libyus Psammetichī filius Libyorum rex, qui sunt Aegypto finitimi, ex
urbe Maria (quæ est super Pharum) profectus, effecit ut ad se pleraque Aegyptus ab
rege Artaxerxe deficeret, moxq; Athenienses ad bellum societate ascivit, tunc forte apud
Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi re-
licta Cypro, se illuc contulerunt: & à mari in Nilum nauigantes, flumine ipso & duas
bus Memphis partibus potiti sunt, ad tertiam quæ uocat Albus murus, cum ijs bel-
labant qui intus erant, Medis Persisq; qui eò fugerant, & Aegyptijs qui cum alijs nō re-
bellauerant. Item egressi nauibus Athenienses in Haliam, cum Corinthijs Epidaurijsq;
commissa pugna, à Corinthijs uicti sunt. Posteaq; Cecryphaleam nauali cùm Pelopon-
nensisbus prælio uicerunt. Moto autem posthac aduersus Aeginetas bello, ingens inter
hos ad Aeginam extitit pugna naualis cum suis utrosq; socijs: uictoriaq; penes Atheni-
enses fuit, captis hostiis septuaginta nauibus: qui egressi in terram, urbem oppugna-
re cœperunt, duce Leocrate Stroebi filio. Peloponnenses dehinc Aeginetas assere reuo-
lentes, trecētis primum armatis Corinthiorum Epidauriorumq; Aeginā auxilio trans-
missis, promontorū Geraneæ occupant. Necnon Corinthijs cum socijs in agrū Megari
cum descendunt, existimantes non futuros pares Athenienses tutandis Megarensibus,
absente tum apud Aeginam, tum apud Aegyptum exercitu: & si hos tutari uelint, ab
Aegina deceffuros. Athenienses exercitum quidem ab Aegina abduxerunt, sed qui re-
liqui erant ex ciuitate, uel proiectioris, uel inēuntis ætatis, duce Myronida Megaram
profecti sunt: pugnaq; commissa cum Corinthijs, aequo Marte discessum est, utrisq; in
ea re non peius actum esse secum existimantibus. Athenienses tamen ut qui uicissent ma-
gis, abeuntibus Corinthijs, trophyum statuerunt. Corinthijs male accepti à senioribus
suis qui in urbe erant, post duodecim fermè dies instructi uenerūt, è regioneq; trophy-

Atheniensiū
et Lacedæmo-
niorum prima
et ex professō
dissensio:

Iupiter Itho-
mita.

Megarenses &
Lacedæ. defi-
ciunt.

Inarus Libyus
Libya.
Maria urbs.
Artaxerxes.

Albus murus:
Halia.

Atheniæ in cū-
tur.
Cecryphalea.

Leocrates.

Myronides
dux Atheniæ
sum.

Atheninenset
Corin. pugna.
Corinthij uincuntur.

* ὄρυγμα,
μέγα περιοχή,
εἶχον, καὶ
δύνη τέλος
θεοῦ.

Bios.
Cytinius.
Erineus.
Nicomedes.
Plistoanax.

Democratia.

Lacedæmoniorum et Athenien. cōflictus.

Myronides
dux Laced.

Chalcis.
Sicyonij uincuntur.

Athenienses
Aegypto poti
untur.

Atheni. Mem
phi ejiciuntur

Aegyptus re
gibus restitu
tur.

um & ipsi statuerunt tanquam uictores. At uero Athenienses è Megara cum uociferatione procurrentes, eos quidem qui trophyum sistebat, interemerūt, cum cæteris autem congressi, superarunt, illi superati abierunt. Quorum pars quædam nō exigua rapide fugiēs, cum itinere deerraret, incidit in priuati cuiusdam prædicti, magna & fossa in tercidente imperium. Quo cognito Athenienses oppositis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingens fuit, cætera turba expeditiōis domi ei^o reuersa est. | Circa illa tēpora et Athenienses orsi erant longos ad mare muros extruere, alterq; Phalerum, alterum Piræa uersus. Et Phocenses in expeditione agebant contra Dores Lacedæmoniorum metropolim Bion, Cytinion, Erineon. Cūq; unum ex his oppidis cepissent, Lacedæmonii duce Nicomede Cleobroti filio, pro Plistoanaxte Pausanias regis filio adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quīgentis armatis sui corporis, sociorūq; decem millibus, urbeq; in deditioñem à Phocensibus recepta, reuertebantur, quos mari, si consilium eis esset, per sinum Crissæum transmittere, Athenienses præter nauigantes prohibituri erant. Nam per Geraniam haud tutum sibi transitū putabant, tenentibus Megara & fontes Atheniēsibus, difficilem alioqui ad transeundū, & semper Atheniensium præsidio insessam, & quā senserant se ab illis prohibitum iri. Visum est itaq; eis apud Bœotios subsistendo displicere quonam modo tutissimū transire, nonnullis Atheniensium ipsos clām inducentibus, qui sperabant democratiam, id est statum popularem tolli posse, & muros qui ædificabantur. Aduersus hos prodierunt omnes ciuiscuncq; ætatis Athenienses, & Argivorum mille, exq; omnibus ferè aliis sociis numero quatuordecim millia, tum rati hostem nescire quā abiret, tum suspicati illum tendere ad subuersionem democratiæ. Accesserunt quoq; ad Athenienses ex iure commilitiū equites Thessalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedæmonios transferunt. Commisso apud Tanagram Bœotia prælio, Lacedæmonii sociiq; uicerunt, & utrinque ingens facta est strages. Et Lacedæmonii agrum Megarensem ingressi, cæsisq; arboribus, retro per Geraniam & Isthmū domū redierunt. Athenienses altero & sexagesimo à pugnac die exercitū in Bœotios duxerūt, duce Myronida, & plio in arbustis inito, Bœotios uicerūt, Bœotiaq; plaga, ac Phocide potiti sunt, murosq; Tanagrensitū demoliti, et Locrē siū: Opuntiog; locupletissimos centū uiros obsides acceperunt, suosq; ipsorum longos muros absoluerunt. Post hæc Aeginetæ ad Athenienses deditioñem fecerūt, defectis muris, traditis nauib^o, imposito in posterq; tributo. Ad hæc circūiecti Peloponnesum Athenienses, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmoniorum naualia incenderūt, Chalcidē Corinthiōq; oppidū ceperūt, Sicyonios in ipso in terrā egressu cōgressi, uicerūt, adhuc apud Aegyptum manentibus Atheniēsibus illis atq; sociis, quibus & ipsi multis faria bella contigerunt. Iā primū ubi potiti sunt Aegypto Atheniēses, misit rex Lacedæmonia cum pecuniis Megabazum genere Persam, ut Peloponnesibus pecunia persuasif, Atticam inuidentibus subimouret ab Aegypto Athenienses. Quod ubi parum procedit, frustraq; pecunia absumpta, quod reliquum erat, Megabazus rursus in Asiam retulit, mittit Megabazum Zopyri filium, uirum Persam cum ingenti exercitu, qui terre stri profectus itinere, Aegyptios ac socios prælio uicit, ex Memphis Græcos cīcīt, ad extremum in Prosopotide insula concludit, ibiq; annum solidum ac dimidiatiū obsidet, usq; dum auersa alio aqua, siccatisq; alueis naues in fisco federent, & ex magna parte insulam faceret continentem, quam cum peditatu transgressus cepit. Ita res Græcorū sex annis bello gesto perierunt: pauciq; ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, plerisq; absumptis. Atq; iterum Aegyptus regis ditioni cōcessit, præter Amyrtæum in palustribus regnante. Hunc propter uastitatem saltus palustris ex pugnare nequierunt, cum præsertim Aegyptiorum pugnacissimi sint salesū illum incolentes. Inarus tamen Libyorum rex harum omnium in Aegypto rerum autor, per præditionem captus, in crucem actus est, Atheniensemq; atque aliorum sociorum quin-

quaginta triremes, quae successuræ in Aegyptum nauigabant, appulsæ sunt ad Mèdesium, unum è Nili cornibus, ignaræ prorsus rerum gestarum. Quas à terra aggressus peditatus, & à mari Phœnicum classis plerasq; absumperunt, paucioribus fuga retro elapsis. Hunc fecit exitum ingens illa Atheniensium sociorumq; in Aegyptum expeditio; Ex Thessalia ab Oreste item Echecratidæ filio ex Thessalia Thessalum regem fūgiente persuasi Athenienses, ut ipsum reducerent, assumptis Bœotijs Phocensibusq; sc̄is in expeditionem aduersus Pharsalum Thessalæ ierunt; & terra quidem potiti, ea Pharsalus. tenus tenebant, quatenus non multum procedendo sub armis erant. Nam ab equitatu Thessalorum prohibebantur, urbem tñ non expugnauerunt. Et cum nihil ex iis quorū gratia expeditionē sumperant, successisset eis, infecto negotio reuersi sunt, Orestem se cum habentes. Nec diu post hæc mille Athenienses consensis nauibus quæ ad fontes erant (tenebant autem ipsi fontes) in Sicyonē nauigauerūt, duce Pericle Xanthippi si. Pericles. Ilio, egressiq; in terram, eos qui congressi sunt Sicyonum pugna supauerūt. Statimq; a sumptis Achæis, transmissa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obsessio; sed non expugnato oppido, domū redierunt. Postea cum triennalia foedera trāsissent, inita sunt inter Peloponnesos Atheniensesq; quinquennalia, & cum Græcum bellum sustinuerunt Athenienses, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, cum sociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum sexaginta profectæ sunt, uocatu Amyrtæi saltuum regis. Cæteræ Cītium obsidebant. Verum Cimone uita defuncto, faméq; exorta profectæ à Cītio, tenētesq; cursum super Salaminem, quæ est in Cypro, cum Phœnicibus ac Cilicibus, & nauali & pedestri pugna certarunt, & utrobicq; uictores domum sunt reuersi, una cum h̄s quæ ex hac classe ab Aegypto redierant. Lascædæmonij post hæc bellum quod sacrum appellatur, sumperunt, potitiq; templo, qđ est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienses iterum cum exercitu profecti Delphos, potitiq; tradidere Phocensibus. Intericto deinde tempore cum Bœotij descivissent, bellum Athenienses Orchomeno Chæroneaç & alijs quibusdam in Bœotia oppidis, quod rebellasset, intulerūt cum mille ex suo numero armatis, alijsq; singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmæi filio, captaq; Chæronea, & imposito in ea præsidio, cum reuerterentur, fecerūt in eos impetum ex Orchomeno Bœotiorum, cumq; his Eubœorum exules ac Locri, & quicunque earundem partium erant. Victoresq; Atheniensem alios interfecerunt, alios uiuos ceperūt. Cum quibus Athenienses transegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam missam fecere, in qua remigrantes Bœotiorum profugi, cæteriq; omnes sui iterum iuris effecti sunt. Neque multo post hæc Eubœa ab Atheniensibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniēsum copiis iam transgresso nuntiatur Megaram defecisse, Peloponnesos quoque Atticam inuasuros, præsidia Atheniensem à Megareisbus esse cæsa, præter eos qui in Nisæam configissent; Defecerant autem Megarenses ascitis Corinthijs, Sicyonijsq; & Epidaurijs; Ille confestim ex Eubœa copias reduxit, & Peloponnesos Atticam ingressi, Eleusinam usque ac Trīoze depopulati sunt duce Plistoanacte Pausaniæ regis filio Lacedæmoniorum duce, nec ulterius progressi, domum rediere, & Athenienses iterum Pericle duce transgressi Eubœam omnem subegerunt, eamq; pactionibus composuerunt, præterquam Hestiaæas, unde electis incolis ipsi eam sibi terram habuerunt. Reuersi in Eubœa, nō multo post foedera cum Lacedæmonijs socijsq; tricenalia percusserunt, reditis Nisæa, fontibus, Trœzene, Achaia: Hæc enim de Peloponnesibus tenebant Athenienses. Sexto autem anno cum excitatum esset inter Samios ob Prienem & Milesios bellum, cum iam forēt impares bello, Milesii Athenas profecti, in Samios inuecti sunt, cum assensi quorundam ex ipsa Samo priuatorum hominum, nouarum rerū in republiça cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienses cum quadraginta nauibus statum populararem constituerunt, sumptis obsidibus quinquaginta Samiorum liberis, totidemq; uiris, quos apud Lemnum deposuerunt, & præsidio imposito abierunt. Ex Sa

Rex saltuum.
Cītium.
Salamin.

Sacrum bellū.

113.
Orchomenum.
Chæronea cæ-
pitur.

114.

Peloponnesos
Atticam depo-
pulantur.
Trīoze.

ab 115.

C ii

mijs autem aliquot fuerunt qui non perstiterant, sed in continentem profugerant ex composito cum potentissimis ciuitatis, & societate inita cum Pisuthne Histaspis filio, qui Sardibus tunc praeerat, coactis septingentis auxiliariis noctu in Samum transmisse runt. Et primum aggressi populum, multitudinis uictores extiterunt; deinde obsidibus suis ex Lemno subtractis rebellarunt. Atheniensium praefidium ac principes quos penes se habebant Pisuthnæ donauerunt, expeditionem etiam in Miletum confestim parantes, Byzantiis quoq; rebellionis socijs. Quod ubi acceperunt Athenenses cum sexaginta nauibus aduersus Samum nauigarunt. Quarum sexdecim usi non sunt: partim in Cariam ad impediendas Phoenicum naues, partim in Chium ac Lesbum ad euocanda auxilia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle duce, cum nouem collegis ad Tragiam insulam cum Samiorum septuaginta nauibus, in quarum uiginti milites uehebantur, & quæ cunctæ proficisciabantur à Mileto, pugnarunt uiceruntq;. Et cum postea eis uenissent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uiginti que naues, egressi in terram pugnaq; pedestri uictores, urbem obsederunt triplici muro, etiam à mari. Pericles sumptis ex iis qui superuererant sexaginta nauibus, quamcelerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuntio, naues Phoenicum in ipsos cursum tenere. Abierant enim ex Samo quoq; Stefagoras cum quinque nauibus et alijs aduersus Phoenicuna classem. Interea Sami repentina eruptione nauigates, castra nullis munitionibus praedita inuadunt, speculatorias naues corrumpunt, cæteras quæ obuiam uenere superat, totoq; circa mari potiunt. xiiij. fermè diebus quæcunq; libuit importantes exportantesq;. Reuerso Pericle nauibus ite, conclusi sunt. Et Athenis post hæc subsidio naues aduenere, cū Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cū Tlepolemo quoq; & Anticle uiginti, ex Chio etiā & Lesbo triginta. Cū quibus Sami breue quoddā pliū nauale fecerunt, cūq; oppugnantibus impares essent, nono sese mē se dediderunt, deiectis muris, datis obsidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impensæ essent, certis temporib. soluturi. Conuenerunt & Byzantij ut, sicut prius, impata facerent.

Non multis iam hinc annis posterius gesta, quæ superius cōmemorata sunt, Corcyrenia, Potidaeniaq; & quæcūq; bellī hui^o extitere materia, uniuersa hæc q̄ Græci uel inter se, uel aduersus barbarum gesserunt, intra L. fermè annos gesta sunt, à discessu Xerxis ad huius initii bellī. Intra quos suum Athenienses imperiū propagarunt, & in multis potentiæ processerunt. Quod intelligētes Lacedæmonii non tñ impedimento fuerit, nisi ad breue tempus: & ite, plerunq; qui uenerunt nequaq; celeres antehac ad bellum capessendū, nec nisi coacti. Non nihil etiā intestinis prohibiti bellis priusquam Atheniensium potentia apte augesceret, & eoꝝ societate experti fuissent. Tū non ulterius tolerādum duxerunt, sed omni incubendū studio in hoc bellū, quod sumeret ad illoꝝ si posset potentia euertendā. Igitur ubi statuerunt foedifragos atq; iniurios esse Athenienses, Delphos ad defū consulēdum miserūt, nunq; p̄staret bellū gerere. Quib^o ille (ut aiūt) oraculū reddidit, penes bellantes p̄ uirib. uictoriā fore, seq; (inqt) & uocatū & inuocatum auxilio futurū. Rursus accitis socijs rē ad conciliū placuit referri, nūq; bellū sumere expediret, necne; et cū uenissent socij legati, haberefēq; cōciliū, cæteri qđē q̄ uoluere, dixerūt, accusantes pleriq; Athenienses, & ut bellum fieret postulantes. Corinthij uero & antea precati separatim singulas ciuitates ut suffragia darent de bello mouēdo, uerentes ne prius Potidæa euerteret, & tunc præsentes, ultimoq; loco procedētes, hāc orationem habuerunt:

Oratio Corinthiorū apud Lacedæmonios.

γνώμη **L** Acedæmonios uiri socij tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam definamus incusare, cum nos ad hoc ipsum congregandos putauerint. Debent em̄ iū qui præsunt, sicut in cæteris honore cunctos antecellūt, sic res priuatas æquabiliter distribuentes in cōmune prospicere. Nos aut quicunq; ab Atheniensibus dissociati sum^o, non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, sed iū potius qui mediterranea nec ad emporia incolunt, ut intelligent nisi inferiora incolentibus opem ferant, difficulter

Tragia insula

Pericles in Cariam tendit-

Thucydides.

Agno.

Phormio.

Samiorum deditio.

Corcyrenia.

Potidaenia.

Apollinis oratione.

se fructuum perceptionem habituros, & itē difficiliora subsidia, quæ mare mediterraneis subministrat, nec debere eorum quæ dicuntur praui iudices esse tanq̄ hæc ad ipsos non pertineant, sed expectare, si res inferius colementum neglexerint, aliquā calamitatē ad se peruenturam, nec de se nunc minus q̄ de alijs consultari. Quo minus eos oportet esse segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam grauium quidē hoīm est, si non laceſſant ^{νοσημα} iniuria, quiescere; Egregioꝝ autem si laceſſiti fuerint pacē bello mutare, eosdē re bene gesta rursus in concordia redire; neq; bellorꝝ prosperitate extolli, neq; ex otio pacis uoluptate captos pati iniuriam. Nam qui propter uoluptatem deses est, is confessim desideriaſ ſuæ iucunditatem, propter quam ſegniſ est, priuatū ſi quieuerit. Et qui frequēti ſuccedū bellorum utitur, hic infida ferocia inflatus, quæ ſunt cogitanda non cogitat. Multa enim male consulta hostibus inconsultius agentibus emendata ſunt. Quinetiam plura quæ bene consulta uidebantur, turpiter in contrarium ceciderunt. Quia nemo tali opere rem exequitur, quali credulitate deliberat, ſed cum fidutia certa de futuris ſentimus; cum timore autem in actione deficimus. At nunc iniuriā paſſi nos, & multa habentes in Athenienses crīmina, bellum conſamus, ubi iſtos ulti fuerimus in tempore ſi nituri. In quo nos uictores fore multis de cauſis credibile eſt; Primum q; hominum numero & rei militaris peritia præcellimus; deinde q; omnes peræq; ad ea, quæ ſunt imperata, properamus, classem aut̄ qua illi pſtant ſupplebimus, tū priuatis facultatibus p̄ rata parte, tum ex pecunia quæ in Delphis eſt, atq; Olympijs; muuati nanq; pecuniam poſſumus peregrinos illog; nautas maiori mercede cōducere. Mercenariæ enī magis q; uernaculæ ſunt Atheniensium copiæ, quod minus in nobis contingit, qui plus corporibus q; pecuniis polleamus. Quod ſi uel una naualī pugna ſuperentur, de iſpis actū eſt, ut credere oportet; ſin resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, ſuperiores illis futuri animi pſtantia, ubi eò peritia peruererimus. Quod em̄ nos natura obtinemos, hoc illis nequaq; doctrina cōtingat. At quo illi prætant scientia, id nobis eſt ex ercitacione cōsequendum. Pecunias quoq; quæ huic rei ſuppetant, conferemus. An uero durum nobis hoc fuerit, ut cū illog; ſocii pro ſua iſpoꝝ ſeruitute conſerre non recuſent, nos pro inimicoꝝ ultione, ac pro noſtra ſalute pecunias erogamus, & certe ne iſs per illos ereptis ob eas iſpas male multemur? Aſſunt præterea nobis alia quoq; bellī gerendi uiae, & in primis ſollicitatio ſociorꝝ ad defectionē, res quæ illis adimat prouētus quibus præpollent, tū regionis illog; inadificatio, & alia quæ nondū quis proſpiciat. Perraro bellū eò quo euasurum prædicat, euadit, multa iſpum per ſeſe p̄ter ea, quæ adſunt, comminifc̄t. In quo quisquis erecto uerſat animo, tutior eſtit: quisquis irato, nō minus labi consueuit. Cogitemus aut̄ ſi forent ſingulis n̄m de finib; ac līmitib; cū aduersarijs lites, id debere tolerari. Nūc aut̄ Athenienses cū ad uniueros nos, tū ad op̄pidatim ſubigendos ualidi ſunt, ita ut niſi & frequentes & per regiones ac ciuitates ſingulas unoq; cōfilio eis obſtiterimus, haud diſſiculter ſint nos ſeparatim agētes opprefſuri. Quorū uictoram de nobis, eti auditu quoq; triste eſt, tñ qui audit ſciat nihil plane aliud afferre q̄ ſeruitutem. Quod uel oratiōe agitare fœdum eſt Peloponneso, ned ſe tot urbes ab una infestari. In quo uidemur aut merito eſſe aut metu patientes, degenerantes à maiorum gloria, quæ Græciam liberauerunt, q; ne ad tutandā quidem n̄am libertatem ſufficiamus, ſinamusq; ciuitatem ſe efficere tyrannum, cū in una ciuitate tyranus ut tollatur poſtulare ſoleamus, ignari quoniam modo ab his trībus maximis incommođis eximamur, uecordia, ignauia, ſecordia. Neq; tamen ut iſta nomina fugiatis, excuſationem p̄tendatis: q; temeritatem deuitaueritis, plerisq; pernicioſam: quæ excuſatio quia multos decepit, cōtrario nomine ſui accuſatio cognominaſ. Quanq; quid attinet quæ hac tenus geſta ſunt, longius q̄ quatenus nunc expedit reprehendere. Expedit autem iſs, qui poſtmodū mala paſſuri ſunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium uobis eſt per labores aſſequi uirtutes; nec mores immutare uos decet, qui eti non diuitijs illos aliquantum atq; potentia ſuperatis, tamen iniquum ſit quod paupertate partum

est, id per diuitias perdere. Decet cum multis de causis fidenter uos ire ad bellum, tum dei responso, qui se quoq; adiutorem fore pollicetur, adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob metum, partim ob utilitatem. Nec ideo foedera priores rumpetis, quæ deus ipse qui nos iubet bellare, censet illos esse prævaricatos, sed auxilium potius foederibus ruptis feretis. Ruperunt enim foedera non qui resistunt inuidentibus, sed qui priores inuadunt. Ex quo undiq; nobiscum bene agitur si bellū suscipimus. Quod si hæc quæ nos in commune exhortandi gratia dicimus, certissimum est rebus & publicis & priuatis cōducere, nolite cunctari cum aliorum libertatem tueri, tum uero Potidæatis op̄tulari, qui sunt Dores, & quod olim contrarium erat, ab Ionib; obsidentur. Quoniā res non patitur amplius expectationem, ne palam fiat nos partim iam lædi, cæteros ne idem paulo post patientur conuentum quidem fecisse, sed ulcisci non audete. Verum uiri socij uos ad hanc necessitatem deuenisse, simulq; à nobis quæ optima sunt dici existimantes, bellum decernite, haudquaq; deterriti subita illius asperitate, sed pacem quæ ex eo diuturna sequetur, exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex otio non perinde periculo cares, ne bello laceſſaris. Existimantes item ciuitatem quæ se in Græcia tyrannum constituit, æqualiter constitui in omnes, ita ut iam alijs dominetur, alijs dominari destinet. Hanc si inuadimus subigemus, & ipsi in posterum tuti habitaturi, & Græcos, qui nunc seruiunt, in libertatem uindicaturi. Et hæc quidem Corin

125

thi dixerunt. Lacedæmonij uero auditis omnium sententijs, calculos cunctis, qui aderant, intulerunt socijs, gradatim à maxima ad minimā quanq; ciuitatem, & illæ frequētes de bello sumendo dedere suffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuissent, utpote imparatis. Quapropter uisum est singulos conferre quæ expedirent, nec intercedere dilationem. In quo necessiarum rerū apparatu non est annus insumpitus, et si paulo minus, donec sumpto palam bello Atticam inuaderent. Hoc interim tempore legatos ad Athenienses mittunt crimina obijcientes, ut q; excusatissime bellum illis inferretur, nisi dicto audientes essent, primum iubedo tolli dei piaculum, quod quidem tale erat: Cylon quidam Atheniensis fuit uir uetusq; nobilitatis, ac potens, & qui Olympiā uicisset. Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarensis filia, tum Megarensium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, qñ maximū foret festū Louis, occuparet arcem Athenarum. Is acceptis à Theagene copijs, persuasijq; amicis, ubi aduenere in Peloponneso Olympiā, arcem urbis occupauit, tanq; tyrannum acturus, illud esse maximum Louis festum interpretatus, & sibi, qui uicisset Olympia, non nihil conuenire. An uero in Attica an uspiam alibi maximum festum diceretur, ne cum ille considerauerat, quod oraculū declarauerat. siquidem sunt apud Athenienses quoq; Dialia, maximus dies festus, quæ Louis Melichij uocantur, extra urbem, ubi totius populi conuentu pleriq; non ueras uictimas immolant, sed cōmode assimulatas. Credes itaq; Cylon se recte sentire, opus aggressus est. Quo cognito Athenienses ex agris ad hos coercendos, uniuersi concurrunt, obfessosq; oppugnant. Sed diutina obsidione affecti magna ex parte discessere, delegata nouem principibus custodia, & permiso, qd optimum censerent esse, agendi arbitrio. Tunc hi nouem principes multa sane ad temp. pertinentia administrarunt. At ij qui cum Cylone obfidebantur, miserere habebant cibo & aqua defecti. Et ipse quidem Cylon eiusq; frater fecerunt clam fugam. Cæteri uero fame consumpti, nonnullis iam extinctis, supplices ad aram, quæ est in arce, sederunt.

Piaculum
Athenien.
Cylon.
Atheniens.
Theagenes
Megarensis.

Dialia.
Melichius
Iupiter.
Cylon arcem
adoritur.

Cylonis fugā.

Quos surgere iussos, ij quibus permitta custodia erat, cū uiderunt expirantes in templo, nequid in eo sceleris admitterent, abductos interemerunt, quosdam etiam ipso transiit, & apud p̄cipuos deorum atq; ad altaria sedentes. Vnde imp̄ ac prophani & illi & ab eis progeniti sunt appellati, insuper & ab Atheniensibus in exilium acti, necnon à Gleomene Lacedæmone postea cum Atheniensibus seditione laborantibus, non modo uiui expulsi, sed etiam sublata defunctorum ossa sunt abiecta, nihil tamen minus postea reueterū, genusq; illorum adhuc in ciuitate perstat. Quod piaculum Lacedæmo-

nū exterminari iubebant, utiq; ante omnia deorum uicem ulciscentes. Sed scientes Peri
clen Xanthippi filiū huic piaculo affinem esse materno ex genere, credebāt eo deiecto *Pericles*.
facilius sibi de Atheniensibus succelurum. non tamen tanta spe, ut hoc ille pateretur,
quanta ut hoc ipsum ei apud populum conflaret inuidiam, q; ex magna parte hoc ex-
isteret bellum ne ille damno afficeretur. Etenim cum esset, ut illis temporibus potentis
simus ciuitatis & reipublicæ administrator usq; quaq; Lacedæmoniis aduersabatur, nec
sinebat Athenienses succumbere, sed ad bellum excitabat. Iusserunt itaq; uicissim Athe-
nienses Lacedæmonijs, ut & ipsi piaculum ex Tænaro tollerent. Siquidem Lacedæmo-
nij aliquando è templo Neptuni à Tænaro excitatos, abductosq; fugitiuorum suppli-
ces obtruncarunt. Quamobrem sibi ipisis opinantur ingentem terræ tremorem apud
Spartam extitisse. Iusserunt pterea eosdem tollere piaculum Palladis Chalcidoniæ, qd
hunc in modum contigit: Postq; Pausanias à Spartiatis primum reuocatus ab impio
prouincia in Hellesponto criminibus absolutus est, publice nō amplius est dimissus,
sed ipse priuatim sumpta tristrixi Hermionide sine Lacedæmoniis abiit in Hellepon-
tum, uerbo quidem ad Græcum bellum, re autem cum rege transigendi negotijs gratia,
quod inchoauerat, affectans Græciæ principatum. Atq; hinc primum libertatem erga
regem instituens, totius rei principium fecit. Cum primo aduentu post redditum è Cy-
pro, Byzantium, quod Medi necessariijs regis atq; cognati tenebat, cepisset, & eos qui
intus erant remisit ad regem captiuos clam sociis, iactata illorum fuga, adiutore in hac *Congylus*:
re Congylo Eretrensi, cui curam Byzantii captiuorumq; mandauerat. Eijs Congylo
dedit ad regem epistolam in hæc uerba, ut postea compertum est:

Epistola Pausaniæ ad regem,

PAUSANIAS SPARTÆ dux, istos tibi quos armis cepi conciliandi tuī gratia missos fa-
cio, habeoq; in animo, si tua uoluntas fert, filiam tuam in matrimonium ducere, ac
tibi Spartam cum reliqua Græciæ obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi uideor, cō-
municatis tecum consiliis. Hoc igitur si tibi est cordi fidelem mittito ad mare quempia
qui cum cætera colloquar. Hæc demum significabat epistola. Ex qua Xerxes uolupta-
tem cum cepisset, misit Artabazum Pharnaci filium in oram maritimam iussum accipe-
re puinciam Dascylitem, Megabata qui præfuerat, reuocato, dataq; ei epistola ad Pau-
saniam, ut eam Byzantium q; celerrime mitteret, illiq; sigillum ostenderet: & si quid Pau-
sanias de iis ipsis negotiis mandaret, q; rectissime & quamfidelissime cōficeret. Ille ubi
uenit, cum alia, quemadmodum dictum est, confecit, tum uero epistolam misit in hæc
uerba respondentem:

Epistola regis, Pausaniæ respondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pausaniæ, & ob uiros quos mihi trans mare ex Byzantio saluos
esse uoluisti, habetur tibi gratia, nunq; domi nostræ delenda; & uerbis tuis gaudeo,
neq; nox te, neq; dies remoretur quin sedulo agas quod mihi spopondisti, nullis retar-
datur neq; aurij argentijq; sumptibus, neq; copiis sicutib; præsto illas esse oporteat. Ve-
rum cum Artabazo uiro egregio, quem ad te misi, træsige nihil diffusus. Vnde & meæ
& tuæ res ex amborum dignitate atque utilitate optime habebunt. His Pausanias lite-
ris acceptis, cum prius in magna fuisset apud Græcos ueneratione propter imperii ma-
gnitudinem, tunc maiorem in modum animos sustulit, non sustinens modesto more
uiuere, sed Medico cultu è Byzantio prodiit, euntem' que per Thraciam Medi atq; Ae-
gyptii satellites comitabantur. Mensa quoq; ei Medica apponebatur. Deniq; cogitatio
nem cohibere non poterat, paucis actibus prodens, quænam animo in posterum maio-
ra esset acturus. Ad hæc difficilem aditu se præbebat, tanquam acerba in omnes æqua-
liter utebas iracudia, ut nemo posset accedere. Ea ppter uel maxie se ad Atheniēses so-
cii applicauerunt. Quibus reb⁹ cognitis Lacedæmoniis eū ob hæc ipsa primū reuocaue-
rūt, postq; rursus Hermionide nauī iussu eoꝝ pfect⁹, eadē agere notat⁹ ē. Et Byzantio

*Artabazus
Xerxis le-
gatus.*

Megabatas.

Xerxes.

expugnantibus Atheniensibus electus Spartē non rediit, sed in Troadis quibusdā pāgis se tenens, tractare cum Barbaris, nec sincere moram facere delatus est. Ita non iam cunctandum sibi amplius putauerunt, missōq; caduceatore cū bacillo ephori, id est tribuni plebis, edicunt hominī à caduceatore ne discederet, alioqui Spartiatas bellum indicere. Ille uolens q̄ minimū suspectus esse, speransq; pecunia se criminibus absolutū iri, iteꝝ redit Sparten, ante oīaq; in carcerem ab ephoris coniūcīt. Licet enim hoc ephoris in regē agere. Mox deinde per quosdā quos corruperat exiuit, exhibuitq; in iudicisū fese insimulare uolentibus. Et signū quidē euidens nullum Spartiatæ habebant, neq; inimici, neq; ciuitas om̄is, quo stantes libere multarent uirum utiq; tum regij generis, tum impræsentiarū præditū dignitate. Nam regis Plistarchi Leonidæ filij adhuc puerū tutelam patruus gesserat. Multum tñ suspicionis dabat uitæ insolentia, & Barbarorum æmulatio, ne illis se similem esse apud suos affectaret. Cuius cum alios actus sicubi leges atq; instituta transgressus esset considerabant, tum q; aliquando tantum sibi tribuisset, ut in triپode, quem apud Delphos Græci ex Medorum manubijs primitias cōsecrauerant, priuatim hoc elegum carmen inscriberet;

Postq; Græcorum dux agmina Medica fudit,

Phœbo Pausanias hæc monumenta dedit.

Quod carmē Lacedæmonij protinus è triپode deleuerunt, scripseruntq; ciuitates nominatim quæcung; simul Barbarum euerterunt. Hoc quoq; Pausaniæ criminī dabaꝝ quod in ipso reatu uel multo magis abhorre a mente hominīs rei uidebatur. Quippe audiebant quiddam eum agitare cum seruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, si secum insurgere & omnia exequi uellent. Verum ne sic quidem, nec seruorum īdicijs fas esse ducebant, noui quicquam in eum statuere, utentes quo consueuerant more erga seipſos, ne celeres essent ad aliquid de uiro Spartiatā, qđ īinemendabile sit, sine īdubitatis īdicijs decernendum. Priusquam hoc fieret, quidam (ut fertur) qui postremas ad regem scriptas epistles erat ad Artabazum perlatus, uir Argilius, & aliquando ipsius amasius, idemq; illi fidelissimus, ad eos īdiciū de-tulit, territus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prorsus rediret superiorum nuntiorum, assimulatoꝝ sigillo, ne si deceptus esset opinione, aut si quid ille rescribi posstularet, agnosceret, soluit epistles, in quibus prout suspicabatur ad aliquid tale mittebatur, īuenitq; scriptum ut ipse occideretur. His literis per hunc ostensis, ephori uehementius illi quidem crediderunt, suis tamen auribus ipsum Pausaniam audire uoluerunt, hoc hominīs machinamento, ut specie supplicis ad Tænarum ueniret, construetoꝝ latibulo dupli fepe discluso, quosdam ex ephoris abscondit. Quò cum ad hominem Pausanias uenisset, causamq; obsecrationis sciscitaretur, plane omnia cognoverunt: illo tum incusante quæ de se scripta essent, tum referente singula & se, quem, nunquam ministerijs quæ ad regem pertinerent adhibitum uoluisset, tamen hoc honore præ cæteris dignum putauerit, ut quemadmodum priores ministri, periret: & isto hæc ipsa confitente, & impræsentiarum non finente irasci, sed fidem per ipsum tēplum dante futuræ salutis, orante ut q; uelocissime pergeret, ne quæ agenda essent īpediret. Hæc cum diligenter audissent ephori, abierunt, planeq; rem compertam habentes, comprehendendum Pausaniam in urbe curauerunt. Qui cum iam comprehendens esset, conspecto in uia unius ephororum uultu, fertur intellexisse qua gratia ueniret, alteriusq; id tacito nutu ob benevolentiam significantis, in templum Palladis Chalcidoniac se proripiisse, cursuq; cæteros præuenisse. Erat aut in uicino fans, in cuius ædicolam ingressus, ne sub dio agens affligeretur, quieuit. Statimq; qui insequebatur affuerunt. Tum denudato tecto ædicolæ, obstructisq; ianuis, illum intus agentē & interius reductum custodientes atq; obsidentes, fame expugnauerunt. Eum cū iā efflaturus aīam esset, prout se habebat ī ædicula ubi cognouerit, ē fano educit adhuc spirātē, qui eductus continuo expirauit. Eundē in fossatū (in qđ noxijs solēt) delecturi erat,

Pausanias
in uincula
coniūcīt.
Ephororum
autoritas.

Lacedæmonio
rum tarditatē
in puniendo
attende.

Argiliū com-
mentum.

Pausanias in
betur compre-
hendi.

Pausanias in
ritus.

postea uisum alicui in propinquu defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum postea reddidit Lacedæmonijs, sepulchrū eō transferrent ubi discessisset. Et nunc situs est ante sanum, ut lapides literis incisi declarant. Ac tanquam piaculū admisissent, duo pro uno corpora Palladi Chalcidoniæ redderēt, quod & fecerūt duabus ex ære statuis pro Pausania consecratis. Athenienses igitur tanquam deus quoq; piaculū iudicasset, nūcissim exigerunt à Lacedæmonijs illud amoueri. At illi missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem, cuius Pausaniam, proditionis, insimulat, & cum Medo senserit, ut compererunt ex factis circa Pausaniam probationib. postulatq; eisdem eum affecti supplicijs. Isti fidem uerbis habentes (erat autem Themistocles extorris apud Argos uitam agens, & per ceteram Peloponnesum commeare solitus) mittunt unā cum Lacedæmoniis ad illum simul persequendum, paratis quosdam cum mandatis, ut ducerent ubicunque eum ad ipsicerentur. Themistocles rem præsentiens, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis uerteri se dicentibus, tanquam Lacedæmonios Atheniensesq; si eum tenerent hostes habituris, deductus ab eis est in oppositam continentem, & persequentibus ijs quibus hoc mandatum erat, ad rumorem, quanam iret, compulsus est præ incerto consilii ad Admetum Molossorum regem, non sibi beneuolū, diuertere, tunc fortè domo absentē, sed ab uxore eius cui supplicem se præbuerat, edoctus, ut eorum sumpto filio apud lares sederet, non ita multo pōst reuerso Admeto ostēdit quis esset, nec siquid ipse illi Atheniēsum supplici contra dixisset, & quī esse cēseret sumere poenas de pfugo. Se em̄ nūc multo imbecilliorē ab illo lādi, q; ille tunc fuisset, cū læsus ē; et gñosum esse, pares à parib. expetere ultionē. Præterea se quidē illi pro cōmodo quodam, non pro salute laboranti, fuisse aduersati, ipm uero si iis q; persequerent, & ob eā cām traderet hominē, salute aīx priuatus. His auditis Admetus eum cū suo filio, ut illū tenēs sedebat, erexit: Est em̄ hoc maximū supplandi genus, nec Lacedæmoniis Atheniēsibusq; multa memorantibus tradidit, sed dimisit uolentē ad regē pgere itinere pedestri ad alterę mare usq; Pydnam, quā erat Alexandria. Ibi nauigū nacl⁹ qđ in Ioniam iter habebat, eo conscēso rēpestate delat⁹ est in exercitum Atheniēsem, qui Naxū obsidebat, ac territus, gubernatori aperit qs esset. Nā signotus iis qui in nauī erat, quodq; fugeret: & nisi ipm seruet, ait se dīctus ab illo duci pecunia, p̄suaso remedīu esse, ut nemo ante confectam nauigationē nauim exeat. si acquiescat, dignā se ei grām redditu. Atq; ita fecit gubernator. & cū diē ac noctē in salo supra exercitū stetisset, postea Ephesum tenuit, quē Themistocles liberali pecunia p̄secutus est. Venerūt em̄ ei postmodū & Athenis ab amicis & Argo q; superauerāt. Et cū quodā maritimo Persa in mediterranea pfectus, lfas ad Artaxerxē dedit Xerxis filium nuper regnare incipientē, in hanc sentētiā: Themistocles ad te uenio, q; do- Thēmistoclis ad Artaxerxē epistola. mūm quidē uestram usq;eo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quo ad patrē tuum nos inuidentem coactus sum propulsare. Sed multo plura bona cōtulī, postquā mihi integrō fuit. Et ille quod in pericolo positus iterum reuersus est, hoc mihi benefi- cium debet. Scripserat autem ex Salamine Themistocles illi ut occuparet redditum, & pontium quam tunc falsō futuram propter eum simulauerat solutionē. Et nūc magno tibi emolumēto futurus adsum, psequētibus me Græcis, ut tibi amicum. Constitui au- tē annum hic subsidere, ut ea tibi demonstrem, quorum gratia uenio. Rex admirā- tus (ut aiunt) illius propositum, ita agere iussit. Hic intra annum quo moratus ē, quic- quid disci potuit & linguae & consuetudinis Persicæ didicit. Exactōque anno ad regē se contulit, effectus' que est apud eum magnus, & quantus nemo unquam Græcorū, tum propter pristinam hominīs dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Græciā subiiciendi, maxime que quod specimen sui dabat, ut solers uideretur. Fuit nanque Themistocles qui uim ingenii sui ualidissime significaret, & in hoc multo ma- gis quam quiuis alius admiratione dignus, natura solers, neque præcedente ulla, ne- Thēmistoclis preconium. que antecedente doctrina, ad subitos casus præsentissimi consilii, futurorum optimus

plerunque coniector, eorum quæ inter manus haberet, efficax administrator, quorum esset inexpertus ab ijs cōmode iudicandis, non alienus; in rebus adhuc ambiguis, quid melius peius' ue foret præcipue prouidens: denique in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio, tum consilij celeritate præstantissimus, hic eorum quæ oporteret explicator extitit. Morbo autem correptus uita defunctus est. Quidam aiunt eum spōte etiam ue neno decessisse, desperantem posse præstare quæ regi spōpondisset. Itaque monumen- tum eius apud Magnesiam Asiae in foro ostenditur. Nam huic regioni præfuit à rege sibi datae Magnesiæ quidem ob panem, quæ quotannis quinquagena pendebat talen- ta, Lampsaco autem ob uinum, putabatur enim tunc ea uini hubertate præstare, Myun- ti uero propter obsonium. Offa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius iussu, clamq; Atheniensibus in Attica fuisse humata. Neque em fas erat proditionis re- um sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius, & Themistocles Athe- niensis, apud suos uterque Græcorum nobilissimi.

Lacedæmonii cum in prima le-
gatione ista iussissent, inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheni-
ensibus iubet restituī Potidæatas, & Aeginam suis fini uiuere legibus, & super omnia
negant apertissime bellum fore, si decretum de Megarenibus illi reuocent, quo Mega-
renibus interdictum erat portibus in Atheniensium ditione, & foro in Attica. Atheni-
enses cum in cæteris, tum uero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt,
dantes crimini Megarenibus, quod exercerent sacrum solum & indefinitum, quodq; fugitiuos receptarent. Ad extremum uenerunt Lacedæmone legati, Ramphius Male-
sippus & Agesandrus, nihilq; ex consuetis dixerunt, nisi hæc; Lacedæmonij pacem uo-
lunt esse, fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Conuocato concilio Athenienses,
factaç in medium consulendi potestate, uisum est semel de omnibus respondendum.
Et alij multi procedentes in utraque partem differebant, uel oportere sumi bellum,
uel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, sed esse reuocandum. Tum proce-
dens Pericles Xanthippi filius, uir ut illis temporibus, primus, ac in dicendo & agendo
præstantissimus, hanc sententiam dixit:

Oratio Periclis apud Athenienses.

*Legati Lace-
demoniorum.*

ET si non me fallit uiri Athenienses, nō eodem ardore bellum homines gerere, quo ad id inducuntur, sed ex euentis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem permaneo, non cedendi Peloponnesibus, uideoq; similia ac proxima iis, quæ primus mihi esse consulenda æquum esse existimans, eos qui ex uobis meæ sententiæ assentiēt, si quid præter communem opinionem aduersi contigerit, illuc succurrere; si hoc non co-
tingat, prudentiam sibi uendicare. Solent enim calamitates accidere non minus teme-
re, quam per hominum cogitationes. Eoque quoties aliquid inopinatum accidit, cōsue-
uimus incusare fortunam. Lacedæmonios cum antehac insidiatos fuisse nobis, tum ue-
ro nunc insidiari palam est. Quippe qui ex conuētis ubi dicitur utrosq; de rebus con-
trouersis offerre inuicem, & admittere iudicium, obtinentes quæ tenebant, neq; ipi po-
stularunt iudicium, neq; nos dantes receperunt, q; uidelicet bello malunt diliui criminia,
q; uerbis. Nec iam ad id postulandum, sed ad imperandum p̄sto sunt, iubentes ut à Po-
tidæa decedamus, Aeginam liberam finamus esse, decretum in Megarēses antiquem.
Hi postremi qui uenerunt, p̄cipiunt ut Græcos suis legibus dimittamus. Ne quis tamē
uestrum de exigua re bellum fore arbitretur, si decretum non antiquauerimus de Me-
garenibus, quod illi maxime prætendunt, si antiquetur, bellum non fore, ne uos quidē
committatis, ut quasi exiguum ob rem bellum suscepératis. Nam hoc exiguum omniū
cōtinet firmitatem, nostræ specimēç sententiæ: quod si illis concesseritis, protinus aliqd
aliud maius imperabitur, tanq; ad obsequēdum metu adactis. At si semel eis acriter ab-
nueritis, redditis illos faciliores ad loquēdum ex æquo uobiscū. Atq; hoc reputate uo-
bis aut obtemperandum illis anteq; aliquid cladis accipiatis, aut quod mihi satius uide-
tur, bellandum, nullo seu magno seu paruo prætextu cedētibus, nec cū metu quæ acq; si
uimus possessuris. Nam simili rōne possent merito proximis q; busq; eandē seruitutē in-

Indicere ante iudicium, siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si uero bellum extiterit, saluis suis utriusque partis viribus, cur non peiore conditione futuri simus? Cognoscite ergo sigillatim omnia audientes. Nam primum Peloponneses operarii homines sunt, pecuniam neque publice neque priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorum maritimorum imperiti, quia exiguum praeterea in opia in medium conferunt. Atque huiuscmodi homines non sacerdotibus naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere, quod ab re familiari sunt absentes pariter et absumentes. Adde si mari intercludantur, cum bella magis sustineant facultates & copiae quam uiolentae collationes, operarii homines propriae sunt ad bellandum corporibus quam pecuniis, pro certo habentes illa quidem periculis euasura: has autem quo minus ante finem bellum erogent non posse recusare, praesertim si diuturnius opinione sua (ut credibile est) fuerit bellum. Namque Peloponneses & socii in uno quidem praelio pares fuerunt omnibus Graecis, in bello impares, iis qui essent instructores, quia non uno concilio utentes, extemplo quod agendum est, ac repente peragunt, et cum in suffragiis dandis sint omnes aequales, gente dispare, suo quisque commodo uacant, ex quo nihil profecti effici suevit, aliis puniri quepiam maxime uolentibus, aliis absumi rem domesticam maxime nolentibus. Et cum in concilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore temporis parte rem familiaris administrant, nemine opinante rem publicam suam unius negligentia laedi, sed pro se cuiquam alteri curae fore ista prospicere. Hoc cum singuli opinentur, later eos commune bonum ab omnibus perdi. At quoties his rebus sedulam curam adhibere uolunt, id facere prohibetur pecuniarum penuria, cum tamen bello tempora hoc dum fiat non expectent. Neque est quod uallo murali illogique aut classe terreamur. Nam muro quidem urbe, quam haec est uallare, uel in pacato arduum sit, nondum in hostico, tametsi non minus & nobis licet uicissim muros extruere in illorum solo. Quod si muro illi praesidium imposuerit, nocebit quidem nobis, tum excursionibus in aliquam partem agrum, tum hominum ad illos transfigiis, non tam sufficient ad nos prohibendos, quin in suam terram transgressi illuc aedificemus, et quo genere antecellemus, classe nos defendamus, quia certe ex usu rei naualis plus periti habemus ad pugnam terrestrem, quam ipsi ex usu militiae terrestris ad pugnam naualem. Nec facile est illis rei nauticæ gnaros euadere; nam cum nos a bello Medico id exercentes, non tamen cito consecuti sumus, quo tandem modo uiri, telluris, non maris cultores, et pterea assidue clas sis incursionibus in hoc assuescere prohibendi, conficiant quippam alicuius momentis atque aduersus paucorum imperium quamvis imperiti, tamen freri sua multitudine periculum fortasse capessent, aduersus multas undique ingruentes, id facere supersedebuit, ac ipsa desuetudine imperitiores futuri, et (quod consequens est) inertiores. Genus artis est, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quae temporum succisiu[m] contingat, sed potius in qua exercenda nihil succisiu[m] temporis relinquatur. Quod si amota Olympiacorum aut a Delphis pecunia, sollicitent maiore mercede nautas peregrinos, a nobis conductos, id uero aegre facerent, etiam si ipsi neque hostes nobis essent, et cum suis incolis nauigarent. Nunc autem hostes sumus, quodque ualidissimum est, gubernatores habemus nostros populares, aliosque administratos, & plures et meliores quam reliqua omnis Graecia. Neque quisquam hoc in animum inducat periculum subesse, ne nostri mercenarii milites hinc ad illos transfigiant minore cum spe, utpote ob maius quidem stipendium, sed ad paucos dies. Et haec sunt & his similia quae inibi de Peloponensibus uidentur dicenda, ista de nobis nos eorum quae illis obsecimus immunes, et alia egregia habere, quae illi non habent. Qui si nostram terram inuaferint, nos illogique uicissim cum classe inuaderemus, non ex aequo futura iactura, nobis parte Peloponnesi uastantibus. Et illis oī Atticā, qm non alia supe illis regio bello libera, ut nobis qui multi præterea terrae & insulis & in continentē obtinemus. Magna enim res est maris imperium. In quo aduertite: Si enim insulani in aliquo essemus, essemus inexpugnabiles, Cui rei nunc animo proxime accedentes,

debemus terram cum suburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbis custodiam agere, nec cum Peloponnesibus ob suos agros uastatos irascentibus, qui multo sunt plures, conserere pugnam. Qui superiores si euaserimus, rursus ab inferioribus non op pugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, subsidia ex sociis, unde nostrum robur existit, perierint. Nec enim socii nostri quiescent iam nobis ad se, cum exercitu inuadendos inualidis. Nec uillas & agros qui amittuntur, decet nos deplorare, sed corpora. Non enim possessiones uiros, sed uiri possessiones nanciscuntur. Adeo si crederem me uos persuasurum, suaderem ut ipsi ad illas uastandas processeritis, ostendit isq; Peloponnesibus uos eis ob istas non esse obtemperaturos. Alia insuper multa habeo quibus uictoriae uobis spem faciā, si uolueritis, & propagandi imperii, si huic modo bello pariter & aliis, quae debemus ultrō suscipere, uacauerimus. Nā magis uerboru[m] domestica nostrorum peccata, quam aduersariorū cogitata. Verum ista quae sint alia oratione, cum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabitur. Nunc autem legatos cum hoc responso dimittamus: Megarenibus nos non interdicere foro & portibus, dum & Lacedæmoni non interdicant usu urbis suæ peregrinis, ut nobis sociisq; nostris. Quia sicut illud quod ipsi faciunt, ita quod nos impedimento non est foederibus seruandis. Ciuitates quoq; liberas sinere, si modo liberas, cum foedera inita sunt, habuimus. Et si illi ciuitatibus suis reddant, ut sic liberæ sint, ne in republica administranda Laconica instituta sectentur, sed suis legibus uiuant, & p suo quæq; arbitratu. Quin etiam uelle nos ex conuentis, iudiciorum adire complexum, nec bellum moturos, sed motum nobis propulsaturos. Hæc enim sunt iusta pariter & decora, huic ciuitati quae respondeantur, simulq; nos intelligere oportet, tum necesse esse bellum geri, quod si uoluntarii poti[us] suscepimus, minus infestū hostē habebimus, tum è maximis quibusq; periculis, maxima perinde operæ pretia & publice & priuatim secutura. Itaque patres nostri Medis obuiam euntes, non ex tanto, quanto nos sumus præditi imperio, in rebus quas possidebant, & consilio potius quam fortuna, & præstantia maiore q[uod] uiribus, barbarum repulerunt, & hucusque imperii progressi sunt. Quod nequam deserere debemus, sed omni ope & hostibus resistere, & conari ut hoc posteris non imbecillius tradamus.

Pericles quidem hæc locutus

est. Quem Athenienses optime consuluisse existimantes, in ipsius sententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedæmoniis responderunt sigillatim, ut ille docuerat in summa, nihil ex iis quae iuberentur, se esse facturos, patratos tamen in iudicio æquabiliter communi-

ni diliuere obiecta. Et illi quidem domini redire nulla postea legatione mis-

sa. Hæc autem causæ discordiarum

qua inter utrosq; ante

bellum extiterunt,

inceptæ sta-

tim ab

iis,

qua in

Epidano &

Corcyra sunt acta.

Nihil tamen minus in-

ter has discordias commercia

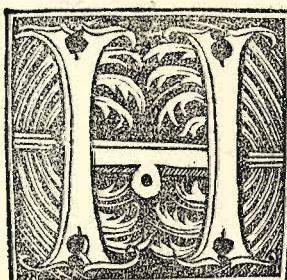
inter se habebant, sequi mutuo adi-

bant, citra caduceatores quidem, sed non

citra suspicionem. Nam ea quae fiebant, perturbatio foederum erat, ac belli materia.

37

SOTHVCYDIDIS HISTORIARVM PELO
PONNENSIVM LIBER SECUNDVS.

Inc iam initium sumit inter Athenienses Peloponnesos & utrorumq; socios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cœpit intermissione gestu est, ordine scriptum ut singula quæq; æstate atque hyeme sunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia foedera, quæ post debellatam Eubœam inita fuerant, durauerunt. Quin todecimo autem anno sub Chryside tunc apud Argos duodecim. quinquagesimum sacerdotij annum agente, & Aenesio apud Aenesius.

Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum mensem Atheniensibus præsidente, sexto mense a pugna apud Potidæam commissa, ineunte uere, Thebanosq; quidam paucis plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diemporo Onetoridæ filio, primum circa somnum cum armis ingressi sunt Platæam Bœotia Atheniensium sociam. Quibus portas aperuerunt iidem, qui eos induxerant uiri Platæenses, Nauclides & qui cum eo voluntarij erant, priuatae potentiae gratia, ciuesq; sibi inimicos destruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem hæc per Eurymachum Leontiadæ Thebanorum potentissimum. Et etiam Thebani prouidetes utique bellum fore, statuerunt Platæam semper ipsis infestam, in pace nondum moto plam bello, intcipere. Quo facilius isti ingressi, nulla dum posita custodia latuerunt, positisq; in foro armis, non crediderunt iis qui se deduxerant, ut rem exequerentur, & ad domos inimicorum tenderent, sed decreuerunt mitibus uti edictis, & in concordiam amicitiamq; adducere ciuitatem, sperantes hunc in modum facile populum concessum. Itaq; præco edixit, si quis uelit patrio Bœotiorum instituto esse in belli sociate, poneret apud ipsis arma. Platæenses ubi senserunt intus esse Thebanos, ac repente captam urbem suspicantes, timentesq; ne multo plures uenissent (non enim per noctem uidebant) conditionem acceperunt: habitisq; colloquiis quieuerunt, præsertim cum nihil in quenpiam noui tentaret. His actis animaduerterunt non multos esse Thebanos, ne magno negotio si inuaderentur posse superari. Nam populus Platæensis ab Atheniensibus deficiebat inuitus. Visa igitur eis est res esse tentanda, suffosiscq; communibus parietibus ut perui essent, ne per uias commeantes se proderent congregantur, ac plaustra iumentis libera in uiis statuunt, ut uicem muri præstarent, itemq; cætra construunt, prout quicq; in utilitate præsentis fore uidebant. Cum pro facultate para ta sunt omnia, nocte etiam in custodiis acta, iamq; ipso aduentante diluculo e domibus in eos uadunt, ne in luce cum ferocioribus consererent manus, & ex aequo dimicantibus, sed cum iis qui per noctem timidiiores, ut in urbe inexperta, essent ipsis imbecilliores. Ita repente irrumpentes, statim ad manus uenient. Illi ut cognouerunt opiniione decepti in seipsoes congregabantur, & siquâ erumpere possent impressionem faciebant. Cumq; bis ter ue repellerentur, tum uero multo strepitu, & ipsorum inuadentium, & mulierum domesticorumq; pariter à domibus clamantium, ululaantium, & lapides ac tegulas iacentium. Ad hæc pluuiia quæ multa nocte illa fuerat, terrebanit, ac dantes terga per urbem fugiebant, plerisq; ut in tenebris & in cœno ignaris quæ uiæ perui forent, quâ seruari se oporteret. Nam tunc in fine erat mensis, & quo minus possent effugere gnaros persecutores habentibus, ex quo permulti conficiebantur. Et quidam Platæensium portas per quas intrarant, quæ solo patebant spiculo pœucte in seram traecto obserauit, ut ne illâ quidem exitus foret. Eoq; qui per urbem agebant, quidam consensis muris seipsoes foras deiecerunt, quorum pleriq; extinti sunt, quidam apud desertas portas, data à muliere securi, latitantes, distracta sera exiere, nec nisi multi. Nam cito rescitum est. Alii alibi per urbem passim trucidabant, maxima tamen pars præcipueq; qui confessi erant, irrumpunt in grande ædificium muris contigus,

Pythodorus.
Pythangelus.
Diemporus.

Eurymachus.

Platæensiū cōtra Thebanos subita rebellio

Plaustra nice muri.

Thebanorum clades.

cuius fores erant forte apertæ, opinatî ianuas esse portas, & plane illam uiam extrâ ferre. Eos ut Platæenses uidere comprehéhos, deliberabant utrū ita ut erant incenso ædificio concremarent, an alio poenæ genere uterentur. Tandem & hi & cæteri Thebanorum qui supererant per urbem palati, dediderunt sese Platæensibus & arma, arbitratu suo usuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, ita egerunt. Cæteri autem Thebani, quos iam per noctem cum omnibus copiis uenisse oportuerat, si quid minus procederet ingressis, accepto in uiam rei gestæ nūtio, suppetias ierunt. Abest autem Platæa à Thebis stadia septuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata uenientes. Siquidem Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat. Itaq; facientes iter in pluuiâ, & uix transmissio flumine, sero uenerunt, iam suorum aliis interfectis, aliis captis. Re cōperta, cōsultabant de inuadendis iis, qui extra urbē agebant, Platæensibus. Erant nanque in agris & homines & utensilia, qualia in pace, cū nulla est calamitatis expectatio: eo consilio, ut si quem caperent, is esset pro iis qui intra urbem, si qui modo uiui, supererant. Adhuc his deliberauitibus, suspicati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, sollicitiq; pro iis qui foris essent, caduceatorem ad Thebanos miserūt, qui diceret nō sancte illos facere, qui stante fœdere conati sint ipsorum occupare urbem: quod superest, nihil exterius lœdant: alioqui se interempturos quos uiuos haberent: reddituros aut illis eosdem, si ex ipsorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureuando confirmasse. Platæenses pernegant se spopondisse plane reddituros cōtinuo captiuos, & habito prius cum Thebanis colloquio, iusirandum non interposuisse. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla cum offensione reuersi sunt. Platæenses simulac ex agris raptim omnia comportarunt, uiros interemerunt. Erant autem captiui numero cētum octoginta, & ex iis unus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hæc ubi egerunt, & nuntium Athenas mittunt, & mortuos ex more restituunt Thebanis, & urbem quā eis uisum est, ad præsentes usus muniunt. Athenienses, cum mature eis renuntiatum esset quæ à Platæensibus essent gesta, Bœotii protinus quicunq; in Attica erant comprehensis, præconem Platæam miserunt denuntiatum, ne quid noui in Thebanos quos cepissent ageretur prius, q; ipsi de iis aliquid constituissent. nondum enim nuntiatum erat quod perissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanos, nuntius primus exierat: secundus, iam uictis ac captis. Ultra quæ nihil rescierant Athenienses; ita rem nescientes, præconem miserunt. Ille ut uenit, uiros comperit interemptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumentum impor tarunt: relictoq; præsidio, inutilissimos quosq; cum foeminiis ac pueris eduxerunt.

Hac apud Platæas gesta re, foederibusq; aperte ruptis, Athenienses se comparabant tanquam bellum gesturi: comparabant se item Lacedæmonii eorumq; socii: utriq; legationes ad regem & ad alios barbaros missuri, si quod alicunde præsidium se adepti sperarent, utq; conciliarent sibi in societatem ciuitates extra ipsorum imperia positas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negotium dederunt iis, qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino: & certum argentí numerū pararent: cæteris intermissis: nec reciperent Athenienses nisi una nau, dum hæc omnia essent comparata. Athenienses uero tum socias ciuitates recognoscunt, tum uel magis ad loca circū Peloponnesum legationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum; cernenentes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Peloponnesum bellatueros. Nihil paruū utriq; agitabant animo, nec humilius q; pro sua dignitate bellum capessabant. Omnes enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, multa Athenis iuuentus, bellū non inuita sequebatur, utpote non experta. Et cætera Graecia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoq; oracula ferebantur, uates canebant, tam in his ciuitatibus quæ pugnaturæ erant, quæ in cæteris. Nec non Delus parum ante hæc tremuit, prius semper immota, duntaxat Graecorum memoria, dicebantur, credebanturq; ea quæ facienda erant, significari; & si qua alia huius

Thebanorum
deditio.

Platea à The-
bis quantū di-
stet.
Asopus flu-
uus.

Plateensum
perfidia.
Eury machi-
cades.

Lacedæmonij
Italos ac Sicu-
los i auxilium
asciscunt.

Peloponnesi ur-
bes.

Deli tremor.

modificari contigit, omnia requirebantur. At uero homines multo in amore Lacedæmoniorum propesiiores erant, præsertim prædicantiū se Græciam in libertatē asserturos, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum: existimans eatenus impediri negotia, quatenus ipse nō ades set. Ea plerosq; tenebat in Athenienses indignatio: alios, quod cuperent imperiū tolli: alios, q; ne sibi imperaret, timerent. huiusmodi igitur & apparatu & animo mouebant. Vtrisq; autē hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant: Lacedæmoniis quidē omnes intra Isthmum Peloponnenses, præter Argios & Achæos. Erant em̄ & his & illis amici. Soli ex Achæis Pellenenses fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponnesum Megarenses, Phocenses, Locri, Bœotii, Ambraciota, Leucadii, Anactorii. Ex quibus classem præbuerunt Corinthii, Megarenses, Sicyonii, Pellenenses, Elii, Ambraciota, Leucadii; equitatū Bœotii, Phoceses, Locri: peditatū cæteræ ciuitates: Hæc Lacedæmoniōꝝ societas. Athenienses uero, Chii, Lesbii, Platæenses, Mefsenii qui sunt in Naupacto, Acarnanum pleriq; Corcyrenses, Zacynthii, & aliæ tributariae ciuitates: in his tot nationibus Caria quæ ad mare sita est, Dores Caribus finitiꝝ, Ionia, Hellespontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunq; Peloponnesum & Cretam ad solem orientē uergunt, Cycladū exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues præbuerunt Chii, Lesbii, Corcyrenses: cæteri peditatū pecuniamq;. Hi socii atq; hic apparatus utrorūq; ad bellū fuit. Lacedæmoniī post illaque apud Platæas gesta sunt, edixerunt sociis intra atq; extra Peloponnesum, ut in expedito haberet in urbibus copias, cum iis necessariis, qualia deceret in externam profectionē habere, tanquam Atticam inuadentes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodē tempore duæ partes ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contèderunt. Quò postquam omnis coactus est ex ercitus, rex Lacedæmoniōꝝ Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omnīciuitatū prætoribus, & in primis qui dignitate prædicti forēt, maximeq; digni qui adfert, hunc in modum differuit:

Oratio Archidamī regis.

Viri Peloponnenses ac socii, & nostri maiores multas expeditiones tum in ipsa Peloponneso, tū extra eam sumperunt, & ii qui ex nobisipsis sunt prouectiore æta te, haud inexperti sane sunt rei bellicæ: nunquam tamen maiorem habentes apparatus belli processimus. Verum nunc aduersus ualidissimam pergitimus ciuitatē, & ipsi optimi in re militari, & plurimi. Quo magis par est nos apparere tales, qui neque à maiorum, neque à natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Græcia ad hunc motum animo erecta est & attenta, uotac; facit propter Atheniēs odium, ut nobis ex sententia ueniat. Itaque non est faciēdum, ut si cui uidemur permulti in hostem ire, ac magna fidutia esse, ne ille prodeat ad conserendum nobiscum prælium. Idcirco aliquid de apparatu belli remittatur: sed unusquisque & dux suæ ciuitatis, & miles, semper expectet in aliquod sibi discrimen per se esse ueniendum: anceps enim conditio bellorum, & ex paruo fiunt multa, & cum indignatione cōfligitur. Sæpe minor manus dū metuit, maiorem præ cōtemptu parum instructum, profigauit. Oportet autem in hostili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rem uero gerendam cum metu se præparare. Ita nanque & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad congregendum tutiores. Neque uero aduersus ciuitatem nos tendimus ita inuaidam ad se ulciscendam, sed omnibus quāmaxime rebus instructam, ut omnino credendum sit eos in certamen esse uenturos: si minus nunc, cum nōdum sub aspectum uenimus, at certe cum uenerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta uastantes. Omnes enim, qui ante suos oculos subito insolitū quippiam patiuntur, iracundia subit: & quiete minimum utuntur, ii plerunque ad agendum furore prosiliunt. Quod Athenienses maxime omnium credibile est esse facturos, qui se dignum censem & aliis imperare, & uicinorum terram uastare potius, quā suam ab aliis uastari cernere. Igitur tanquam aduersus tantam ciuitatem expeditionē molientes, ac summam gloriam tam pro genitoribus nostris quam pro nobisipsis allaturi, ad utrumque prout res feret,

D ii

Quæciuitates
Lacedæmoni
is auxilio fue
rint.

Athenienſū
partiū fauto
res.

Archidamus.

Melesippus.

quimini: quācūq; uos aliquis duxerit, memores om̄i in re ornatus atq; custodiæ, & celeriter iussa exequentes. Nam pulcherrimū hoc tutissimumq; cum multi sint, cunctos tamen eodem ornatū præditos cerni. Hæc tantū locutus Archidamus. Soluto conilio, Melesippū Diacriti filium, uiz̄ Spartiatam ante om̄ia Athenas dimittit: si qd iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere uideant. Illi hominē neq; in se natum neq; in urbem admittentes (obtinuerat em̄ Periclis sententia, neq; caduceatorē, neq; legatum admitti Lacedæmoniōq; si in expeditionem existent) inauditum remiserunt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renuntiare: si quid in posterū uellent, regressi prius in sua, legationes mitterent. Addūt etiam huic, qui eum deducerent, ut cum nemine colloquium fereret. Is ubi ad fines uenit, iamiam dimittendus, hactenus locutus abscessit; Hic dies ingentiū Græciæ malorum erit initiu. Melesippo ad castra reuerso, Archidamus ubi cognouit Athenienses nihilominus animos dimittere, ita de munū mouit castra, progressusq; est cum exercitu in hostium terram. Boeotii cum reliquis copiis (nam partem equitatumq; cōmilitio Pelopōnenſium dederant) uenientes Platæam, agrum populabant, nondum Pelopōnenſibus ad Isthmum coactis, sed iam iter facientibus prius quam Atticam inuaderent. Pericles Xanthippi filius, Atheniē ſium dux decimus, ut cognouit hostium aduentum, fore ſuspiciatus Archidamū, quia hospes eius erat, aut ſua ſpōte ut amico gratificaretur, aut Lacedæmoniōq; iuſſu ad cōflandam ei inuidiam, ſicut eiusdem cauſa iuſſerant tolli piacula, relictu, ſubinde agros ipsius intactos, prædixit in cōcione: Quoniā ſibi hospes aliquando eſſet Archidamus, non fore tamen id malo ciuitatis, ſeq; fundos ac uillas suas, ſi nō ut cæteroq; uastentur ab hostibus, ſinere reip. eſſe; nec uocādum ob id in aliquam ſuſpicionem. Et quod ad præſentia attinet, hortatus eſt quemadmodū prius, & expeditos eſſe ad bellum, & ex agris om̄ia cōportare: nec prodire in pugnam, ſed ingressos urbem tutari, & rem nauticam qua pollerent diligenter aptare, & res lociorum ſub manu tenere: ex hoc em̄ pecuniarum prouentu futuras ei uires, ac magna ex parte bellum uincī confilio & pecuniae ui. Lubens præterea cōfidere tunc prouentu ſexcentorū talentorum, quæ quotannis fere à ſociis pro tributo penderētur ciuitati præter alios prouētus; tum ſignato argento quod eſſet in arce ſex milium talentorū. Nam cum plurima, decem milia talentorum fuere, trecentis minus. Ex quibus & in propylaea arcis, aliasq; ſubſtructiōes, & in Potidaeam fuerat erogatum. Præter aurum argentumq; nō ſignatum, priuatim publice uerepoſitum, præterq; ſacra uafa uel pōparum, uel certaminū, ac Medica ſpolia, & ſi quid aliud huiusmodi non inferioris ſummae quingentorum talentorum. Ad debat etiam ex aliis quoq; templis non exiguae pecunias, quib; uterentur: & ſi om̄ia prohiberentur, etiam auro quo dea eſt ipsa circūdata; affirmans ſimulacrum illud qua draginta pondo talentorum habere auri excōcti, totumq; pro ſalute reip. tollendū, item tamē non minore mensura refaciendum. Atq; hunc in modū pecuniis eos cōſiderare hortabat. Eſſe præterea tredecim milia armatorū, iis exceptis, qui in præſidiis, aut in propugnaculis eſſent, numero ſedecim milibus. Tot em̄ excubabant circa initia aduentus hostium, cum ſeniorum, tum aduelfentulorum, tum peregrinorum, quicunque armati erant. Si quidem & Phalericus murus erat quinq; & triginta ſtadiorum ad urbis ambitum, & ipſe ambitus quatenus custodiebat, trium & quadraginta. Nam pars eius fine custodia eſt, inter longum mu, & Phalericum media. longi uero mūri ad Piræa, uſq; ad quadraginta ſtadiā habebant: quorum exteriora custodiebātur & Piræos uicina: * om̄is autem ambitus ſexaginta eſt ſtadiorum, cuius diuidium custodiebatur. Ad hæc mille ducentos hippotoxotas; triremes quoq; quæ agi poſſent, trecentas. Hæc enim Atheniē ſibus fuerunt: om̄ia nihil infetiora quam referuntur. Quo tempore ingressuri ipsorum fines eſt Peloponnēſes, ſe ad bellum accingētes, alia quoq; Pericles qualia conſueuerat diſſeruit, ad demonſtrandum ſuperiores ſe bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris compoſtant, liberos, cōiuges, ſupellecīlem, utensilia; ligna deniq; ædificiorum quæ diruebant, pecora quo

Periclis agri.

Periclis concio.

Atheniē ſuſtū facultates.

Minerue ſi mulacru.

Atheniē ſuſtū munitiones.

Phalericus murus.

In greco addi
τριreme. μου
νυχία. i. una
cū Munychia.

que ac iumenta in Eubœam circumiectasq; insulas dimittūt. Quæ demigratio fuit eis
fane molesta propter inueteratam plerisq; cōsuetudinem semper agendi in agris, iam
inde ab ultimo initio præter cæteros Atheniēsibus usurpatam. Siquidem sub Cecro^{Cecrops.}
pe illisq; priscis usq; ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabat: curias habens &
magistratus hominibus haudquaquā solitis, cum nihil timerent adire regem gratia cō
sultādi, quibusdam etiam bella gerentibus, ueluti Eleusiniis, iuncto Eumolpo cū Ere^{Theseus.}
chtheo. Theseus uero posteaquam regno potitus est, uir potes & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum uero illud, quod cæterorum oppidorum & conciliabu^{λεγόντας.}
la & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est urbe, uno instituto consilio, & una cu<sup>In græco addi
tur, Επὶ τῷ τοῦ
θεοῦ. i. Apollin
is delubrū.</sup>
ria, cunctos collocavit: coëgitq; sua quenq; ut prius colentes, una tamen hac urbe uti,
quam ingētem iam om̄ibus in ea ordinatis effectam successorib⁹ per manus tradidit.
Quius congregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorem pu^{λεγόντας.}
blice agunt. Nam ante Thesea, quæ nunc summa* urbs est, tunc urbs fuit: & id præci^{rum apud}
pue, quod sub ea spectat aquilonem: ut testantur quæ ibi sunt delubra etiam aliorū de^{rum.}
orum. & quæ extra illud sunt, ab hac præcipue parte extorta, delubra uisuntur Louis
Olympii, *Telluris, Bacchi in Limnis, cui uetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis
Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoq; Iōnes ab Atheniēsibus oriundi ex^{Athenas.}
istimant. Necnon alia huius generis extorta sunt uetus templi, & Fonte, qui nunc
posteaquam tyrannī cōcinnarunt, Nouemfistulae nominatur. olim autem Calliroē cū Delubra deo-
fontes extarent, quia uicinus erat, utebantur in maximis quibusq; rebus, ut hodie quo^{rum apud}
que ex uetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ sacrorum sunt, illa aqua^{Athenas.}
esse utēdum. Et nunc etiam propter uetus hanc habitationem, summa pars urbis
uocatur ab Atheniēsibus, Urbs. Igitur suo fere arbitratu Athenienses passim domi-
cilia habentes, postquam una in moenia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum
omni familia, pleriq; & priorum & posteriorum, usq; ad hoc bellum non facile migra-
bant: & eo difficilis, quod nuper post bellum Medicum supellecilem reportauerat:
grauabātur etiam & ægre ferebant, quod deserturi essent penates ac templi, quæ ipsi
ob uetus perpetuo ritum patria erant, deserturi quoq; uitæ consuetudinem: deni
que nil aliud, quām si suam quisq; urbem desereret. Vbi in urbem migratum est, pau-
cis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariosq; effugium: aliqui<sup>Atheniēs in ur
commigratio</sup>
(quæ magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepere, templaque ac<sup>ex agris in ur
bem.</sup>
basilicas omnes, præterquam summæ urbis & Eleusinæ: & si quod aliud robuste erat
obseratum, necnon Pelasgicum quod uocatur, summæ urbī subiectum, quodq; inhā-
bitare nefas erat: prout & Pythici oraculi fine uersus uetabatur, dicente:

Satiusq; Pelasgicum otia seruet.

Oraculum.

Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit usum domus. Cæterū ut mihi ui-
detur, oraculum in contrarium cecidit quām expectabatur. Non em propter prophâ-
natum habitatione templum, calamitates ciuitati cōtigerunt: sed propter bellum, in-
habitandi necessitas. Nec nominatim templum hoc ab oraculo praenotatū est, aliquan-
do infauste habitandum esse. In turribus quoq; muroq; multi sibi habitacula constru-
xerūt, deniq; ubi quisq; poterat. Quippe nō prohibebat ciuitas hoc agere, tot unā im-
migrates. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitarūt. Iam
uero ii etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogen-
tes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et
Athenienses quidē in hoc erant occupationis. Peloponnesium aut exercitus in At-
ticā tendens, peruenit primū ad Oenoēn, qua Atticā ingressurus erat. Vbi cum subse-
dissent, tormenta, machinasq; quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoē mūris
prædita est, Atticā ab Eubœa disternans, qua Athenienses q̄ties bellum incidit, pro
munimento utunt. Circa hanc Peloponnesos cū in præparandis machinis téporis fa-
tis triuerunt, tum uero ppter Archidamū, quem non paq; insimulabant, q; uideref et
in euocandis auxiliis lentior, & q; Atheniēs studiosus, esset nequaq; uehemens hoc

Peloponnesi-
um exercitus.

Archidamus
segnitici insi-
mulatur.

Eleusis depo-
pulatur.

Acharnae op.

Plistoanax.

Acharnēsum
diuersae opin-
iones.

Periclis pru-
dentia.

tator ad bellum. Contractis autem iam copijs, dabant criminis & statua apud Isthmū habita, & in cætero itinere faciendo cunctatio, & super omnia ad Oenoen segnities. Quæ hominis negligentia si non extitisset, uidebantur sibi Peloponnesenses celeri aduentu omnia quæ extra urbē haberent Athenienses (nam interim hæc illò introporta uerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione Oenoes: quam (ut fertur) ideo tolerabat, quod expectaret ut Athenienses nondum uolata ipsorum terra, aliquid de tumore remitterent, non passuri ante suos eam oculos uastari. At postquam Oenoen adorti, omni' que ope conati expugnare nequeunt, nullumq; Atheniēses caduceatorem mittebat, ita demū castris illinc motis, octogesimo fe re die ab iis, quæ apud Platæā Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentisq; maturis, Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmoniorū rege, ac subfidentes, depopulati sunt primum Eleusina, campumq; Thriāsium; fugatis aliquātulum circa loca, quæ dicuntur Rhiti, Atheniensibus equitibus. Deinde progressi ad dexteram habentes Aegaleon montē, per Cecropiam ad Acharnas usque peruererunt, maximum omnium oppidorum quæ Atticae populi uocantur: positisq; in obsidione castris, diu illuc habuere statua populationibus occupati. Fertur Archidamus circum Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse: nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio, quod suspicabatur Athenienses multa iuuentute florentes, & ad bellum ut nunquam alijs instructos, in occursum prodituros, nec in oculis suis agrum uastari passuros. Vbi neque ad Eleusina, neque ad campum Thriāsium occurserunt, experiri statuit dum Acharnas obsideret, an occurrere auderent: simul qd locus habēdis statuiis opportunus uidebatur, simul quod Acharnes (qui magna pars ciuitatis, quippe tria milia armatorum erant) non credebantur quod sua corrumperentur neglecturi, sed omnes in prælium exituri, si non exirent tunc Athenienses: minore iam metu in posterum posse uastari campum, & ad ipsam urbem accedi. Acharnes enim suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discri men, ideoq; discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obsideret, Archidamus erat. Athenienses uero, quoad hostis circa Eleusina & campū Thriāsiū subsedit, spem nonnullam cōceperunt non esse propius progressus, memoria testentes Plistoanaxē Pausaniae filium Lacedæmoniorū regem, quatuordecim ante hoc bellū annis, cum Peloponnesi exercitu dum Atticam inuasisset ad Eleusina & Trioze, nec ultrā progressum, rediisse: eoq; ex Sparta relegatus est, creditus id fecisse pecunia. Ut autē circumsidentem Acharnas exercitum cognouerunt, LX. stadiis ab urbe distan tem, cum in cōspectu (ut credibile est) regio uastaretur, quod nunq; præterquam Medicō bello, neq; iuuenes neq; senes aspexerat, id uero acerbū sane, nec iam negligendū tolerandumq; sed obuiām prodeundū, cum aliis, tum præcipue iuuentuti uisum est. Coacto cōcilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam non sinentibus. Vates quoq; multisaria uaticinia referebant, ad quos audiendos undique coibatur. Acharnes, q; putarent apud se non minimam portionem Atheniensium esse, q; ipsorum terra uastaretur, ad exercitum præcipue urgebant: atq; om̄i ex parte ciuitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur, prorsus immemores eorum quæ prius ille suauisset. Cōuitabantur etiam, q; cum esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum om̄ium quæ paterentur autorem. Quos Pericles uidens ex præsenti condizione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, cōcionem nō aduocauit, nullumq; habuit coētum, ne quid ira magis q; iudicio peccarent cōgregati. Itaq; urbem custodit, & q; maxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamē emitit, ne ij qui ab exercitu excurreret urbī uicinos agros adorti, prædas agerent: pugnaq; equestris parua in Phrygijs commissa est, inter unam Atheniensium turmam adiūctis Thessalīs, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Atheniēses & Thessali, donec Bœotij equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Atheniensium Thessalorumq; aliquot desiderati sunt; quos tamen ipso die præterquam quod ho

Item rogarent, receperunt, postero die trophæum Peloponneses statuerunt. Hæc autem Thessalorum auxilia ex uetus societate Atheniensibus affuerunt, Larissæ, Pharsalii, Parhasii, Cranoni, Pirasii, Gyrtoni, Pheræi: ducibus ex Larissa quidem Polymede & Aristone ex sua utroq; factione. Ex Pharsalo aut Menone, & deinceps cæteris suorum ciuium ducibus. Peloponneses, ubi Athenienses se obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharni mouerunt: populatiq; sunt alios quosdam ex populis, sitos inter Parnethum & Brilessum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues quas instruxerant cum mille armatis quadringentisq; sagittariis circu Peloponnesum miserunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu soluentes è portu uela fecerunt. Peloponneses tamdiu in Attica morati, quoad commeatus suppeditauit, per Boeotiam quâ non inuaserunt, sunt reuersi. Prætereuntes que Oropum regionem nomine Piraicem, quam Oropi Atheniensibus subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique urbes discesserunt. Post quorum abitum Athenienses terra mariq; custodias collocauerunt: quemadmodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex ijs quæ in summa urbe essent, placuit ipsis qui præclare fecerant, seponere, nec erogare, sed ex alijs sumere in usum belli. Quod si quis aut referat, aut ferendis suffragijs obti pecunie in neat mouendam pecuniâ hanc alios in usus, nisi si hostes classe adoriantur urbē, pro usum belli. pulsari q; oporteat, pœnam morte sanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quidquam uti, nisi cum eadem pecunia ob idem periculum si opus foret. His centum nauibus, qui erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrensum quæ uenerant auxilio, prænauigantes Peloponnesum, cum alijs nōnullis illinc socijs, præter alias clades quas intulerunt, egressi in terram, Methonem (quæ est in Laconica) adorti sunt, tum muris inuallidam, tum hominibus uacuam. Forte in ijs circâ locis erat cum præsidio Brasidas Tellidis filius, uir Spartiates. Hic re cognita, cum centum armatis auxilio ijs qui intus erant, aduenit: pérque medium Atheniensium exercitum, huc illic que palatum, & ad muros conuersum, in urbem irrupit aliquot sociorum in ipsa impressione amissis: eam que tutatus est. Propter quam strenuitatem ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam collaudatus est. Athenienses inde soluentes abiérunt: & cum Phiam Elidem tenuissent, bido populati sunt: & ad prohibendā uim phia. uenientes ex conuallibus Elidis trecentos egregios uiros, & ex finitimiis illinc Eliorum alios pugna inita uicerunt. Cæterum exorto ingenti uento, cum tempestate iactarentur in loco portu carente, multi cōscensis nauibus prateriecti promontoriū quod dicitur Piscis, in portum qui est in Phia, uenerunt. Interim Messenij & alijs nōnulli qui Piscis p. mont. confundere naues nequierant, terrestri profecti itinere Phiam expugnarunt: posteaq; in naues quæ circumibant, recepti sunt. Atque illinc relicta Phia multa enim iam manus Eliorum ueniebat auxilio nauigantes Athenienses, alia circâ loca populabantur. Per idem tempus Athenienses triginta naues miserunt ut obirent Locridem, simul que Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Cliniæ filio: qui egressus in terram, nonnulla loca uastat, Thronium capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex Locris auxilium ferebant, commisso certamine superat. Hac eadem æstate, Aeginetas cum liberis uxoribusq; è sedibus suis eiecerunt Athenienses, exprobrata uel præcipue eis belli culpa, cum p̄sertim tutius fore uideretur, Aeginam utiq; Peloponneso obnoxiam teneri, suoq; colonia illuc missa, prout non ita multo post missa est. Illis eiectis Peloponnesum Atheniensis odio, tum de se bene meritis & terræmotus tēpore & seruili bello, Thyream incolendam, & eius agrum colendum dederunt. Qui ager Argiuū ac Laconicū diuidit, ad mare usq; pertingens: ubi ad hoc tempus eoq; nonnulli habitant, cæteri per Græciā dissipati sunt. Eadē quoq; æstate Calendis lunaribus, hoc ē, interlunio, q; soli tempore credit posse contingere, sol defecit secundū meridiem, nō nullis intermittentibus stellis; rursusq; è curua in solidam speciem repletus est. Per

Erasidas.

Cleopompos.

Thyrea.

Eclipsis solis.

Nymphodo-
rus.
Sitalces.

Progne.

Teres.
Perdicca.

Euarchus.

Atheniensium
incursiones.
Atalante insula

eandē quoq; æstatē Nymphodorus Abderitē Pythei filiū, magnæ apud Sitalcē sororis uirū autoritatis, quem pro hoste prius habuerant, sibi cōciliauerunt, accerferuntq; uo lentes per Sitalcem contrahere cum Tereo Thracum rege societatem. Hic autē Teres Sitalcis pater, magnum Odrysarum regnum primus reliqua Thracia maius reddidit. Nam bona pars Thracū ipsius iuris est, nihilq; Tereo illi attinet, qui Procnen Pandionis filiam ex Athenis duxit uxorem. Neque ex eadem ambo Thracia extitere. Siquidem Tereus Dauliam, quæ nunc terræ Phocidis uocatur, incoluit, tūc à Thracibus habitatæ. Qua interea fœminæ facinus illud circa Ityn patrauerunt, & à multis poetar; in commemoranda Philomena, luscinia auis Daulias celebratur. Et credibile est Pandionem tantulo distantem affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, q; eam quæ tot dierum uiam usque ad Odrysas distaret. At Teres ne nomen quidem habens idem, regnum Odrysarum uī prīmus adeptus est: cuius filium Sitalcem Athenienses in societatem ascivuerunt, cupiētes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccam comparare. Cum uenit Athenas Nymphodus, & societatem Sitalcis mādato iniit, & filium ciuem Atheniēsem fecit nomine Sadocum, & bellum quod esset in Thracia, dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce, admittēdas Atheniensibus copias Thracum equitū, clypeatorumq;. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi redendam. Vnde Perdiccas protinus Atheniensibus ac Phormioni iunctus, arma intulit Chalcidensibus. Ita Sitalces & Perdiccas, ille Terei, hic Alexandri filius, alter Thracū, alter Macedonum rex, foedus cum Atheniensibus percusserunt. Atheniēses autem qui cum centum adhuc nauibus Peloponneso obseruabantur, Solion Corinthior; opidum postquam diripuerunt, id cum agro solis Acarnanum Palirensibus colendum tradiderunt, Astacumq; uī captam, Euarcho tyranno electo, in societatem consciuerunt: & in Cephaleniam insulam uelificantes, citra certamen ea potiti sunt. Sita est autem Cephalenia Acarnaniam uersus & Leucadem, quatuor habens ciuitates: Palenses, Cranios, Samæos, Pronnaeos. Nec multo pōst reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius æstatis autumnum, Atheniēses cum incolis duce Pericle Xanthippi filio, populariter incursionem fecerunt in agrum Megaricum: & ii qui Peloponnesum cum centum nauibus præteruehebantur (apud Aeginam autem tunc erant) domum repetētes, ut acceperunt omnem ciuitatem in expeditione esse, ad Megaram decreto illuc cursu commixti sunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Atheniensium exercitus, ut pote florenti ciuitate, necdum morbum passa. Fuerunt enim Atheniensium sub armis decem milia, præter tria apud Potidæam, præter incolatum, qui unā in expeditionem armati prodierunt, non minus quam totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum non exiguum turbam. hi magna in parte terræ illius hostiliter cum egissent, sese receperunt. Fuerunt aliæ quoq; Atheniensium quotannis in agrum Megarensem incursiones, nunc equitatu, nunc cū exercitu, donec Nisæam exciderunt. A quibus etiam Atalante in arcem est muris firmata: & iam extrema æstate, hac insula iuxta Locros, Opūtios prius deserta, ne prædones ex Opūtio, & aliis Locro; oppidis nauigantes, Eubœam prædarent. Effecta sunt aut̄ ista æstate hac post Peloponnesiū ex Attica discessū.

Ineunte hyeme, Euarchus Acarnan uolens in Astacū reuerti, persuadet Corinthiis ut cum L. nauibus, mille quingētos armatos ferentibus se reducerent. Ipse quoq; nō nihil auxilio; conducit. Præerant aut̄ his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxenus, Timocratis, & Eumachus Chrysidis filius: qui illuc nauigantes hominē reduxerunt, & cæteræ Acarnaniæ nonnulla ad mare oppida subigere uolētes, id frustra conati, domum reuertebant. Et cū præternauigantes Cephaleniam tenuissent, exiſſentq; in Craniorum oram, specie deditioñis ab illis decepti ex inopinato inuidentibus, partē suorum amiserunt: & cum acrius urgerent, domum se receperūt. Eadē hyeme Atheniēses ueteri instituto bustum publice fecerunt iis, qui primum hoc in bello mortem operiſſent, hunc in modū: Facto ante triduum tabernaculo, mortuor; ossa proponunt, & suor; quisq; reliquiis si quid libeat imponit. Cum efferuntur, singularum tribuum

singuias arcas, suæ quanq; tribus ossa continétes, uehicula portant. Vnus ítem thorax inanis fertur constratus, eorum qui non extant, qui inter cæsos non fuere cōpertí. Eferunt autem promiscue uoluntarii quicq; uel ciues, uel hospites, foeminis propinquitate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus, conduntq; in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti apud suburbana. Vbi semper eos sepeliunt qui in bello ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum singularem fuisse uirtutē existimantes, eodem in loco sepulchrum fecerūt. Postea uero quām eos humauerint, alius quis ab ipsa ciuitate delectus, uir haudquaq; pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationē habet, qualē decet de illoq; laudibus, qua habita, disceditur. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id eis accedit, legitimo utuntur. Ut autem ad hos, qui primi mortem oppetiere, laudandos Pericles Xanthippi filius delectus est, & tempus affuit, à sepulchro in excelsum suggestū, quo à pleraq; frequentia exaudiretur, procedens, ita disseverit:

Oratio Periclis funebris,

Multi quidem eorum qui ex hoc hactenus loco uerba fecerunt, hunc legibus institutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorū in bello, ut pulchrum laudant. Mihi uero satis esse uisum est, uiros præstantium factis honores declarare, qualia circa bustū hoc publice instructa conspicitī: nec in uno uiro multorū uitates periclitari debere, & siue bene, siue male is dicat, haberī fidem. Arduū enim in diendo seruare temperamentū in ea re, in qua uix etiam ueritatis opinio afferri potest. Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & uoluntate sua inferius dictū existimat. Qui uero inexpertus est, is propter inuidiam quicquid supra suam uim audit, ait supergressum esse ueritatem. Eatenusq; tolerandæ alięnae laudes uidentur, quatenus seipsum quisq; parem arbitrae alicui illarū assequendæ: quibus uero imparem, iis inuidet, fidemq; nō habet. Verum quandoquidem ita olim iam probatum est hæc fieri, oportet me quoq; legi obsequentem, ad uestrā singulorum & uoluntatem & opinionem, q̄ plurimum potero accōmodare oīonem, sumpto à progenitoribus initio. Aequum em̄ simulac decoq; est, ex hoc loco eis honorē hunc meū moriæ reddere, qui regionē istam ipsi semper incolentes, posteris ad hoc tempus liberasram sua uirtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum uel magis p̄es nostri, q; ad ea quæ acceperant, hoc quantūcunq; habemus īpetū adiicientes, non sine labore partū, nobis q; nunc sumus reliquerunt: quæ uero ultra hoc sunt, ipsi nos qui assumus præcipue pfecta ætate propagauimus, & patriam oīibus quæ uel ad pacē uel ad bellū pertinēt, instruximus atq; ornauimus. Vbi uero res bellicas, quibus parta sunt oīnia, uel à nobis uel à p̄ib; nr̄is, strenue gestas in ppulsandis bellis, à Barbaro uel à Græcia illatis, omitto, nolens lōgus esse apud scientes. At quo studio huc euasimus, & qua reip. administratione, quibus' ue artibus propagati imperium est cum demonstraro, ad hos laudandos accedam, existimans nec alienū esse hoc tempore ista memorari, nec inutile ab oīi coetu ciuium pariter hospitiumq; audiri. Fungimur em̄ ea teip. administratione, quæ uicinarum leges non sectetur ciuitatū, ipsi potius alteri exemplar, q; aliena imitantes: nomenq; habemus, non quod ad paucos, sed quod ad multos pertinet, democratia. Idem iuris quantilibet priuatim inter se differentibus oīibus est, honores prout quisq; aliquid sui specimē dederit: neq; iis qui ex certa parte ciuium sunt potius quām ex uirtute, neq; propter paupertatē quis q; minus publico munere non fungatur, dūmodo patriæ prodesse possit, pro uirili parte prohibetur. Ingenui & in rep. & in mutua quotidianorum operum suspicione uersamur, non succensentes, si uis uicinorum populorum cum uoluptate aliquid agat: ac præferentes innoxiam quidē, sed tristem quādam in alieno gaudio seueritatem. Priuata alacriter cōmunicamus: quæ ad temp. spectant, minime præuaricamur, propter metū tum eoq; qui sunt in magistratu, tum uero legum, eaq; præcipue, quæ uel in auxilium læsorū latæ, uel quæ latæ nō sunt, euidentē ignominiam irrogantes, iam uero laboribus plurimas animi remissio-

Funebris oratione mirae elegatice.

Democratia Atheniensium

nes indulgemus: sacra certamina, anniuersariaq; sacrificia, cum decenti priuator^z appa-
ratu interponentes, quorū quotidiana declaratio tristitiam discutit. Importantur huc
propter magnitudinē ciuitatis ex om̄ibus terris oīa, euenitq; nobis ut nō magis hinc
natiuis bonis fruamur, quā iīs quæ sunt apud alios homines. In studiis autē rei bellicæ
hinc quoq; differimus ab hostibus, qđ hanc urbem om̄ibus exhibemus, nullis expulsi
onibus hospitū quempiam uel discere uel spectare prohibemus, quasi hæc non occul-
tata sint profutura hosti si uiderit. Neq; magis aut apparatu bello^z aut fraudibus cōfi-
dimus, quām id quod ipsi p̄stare possumus. Ad res agendas animi p̄stantia apud qđ
dam in disciplinis iuuenes ab ineūte statim ætate uirile robur pertinaci exercitatione
nanciscuntur; nos autem, qui iam remissius uiuimus, nihilo tamen segnius hostilia dī-
crimina adīmus. Cuius rei signum est, quod neq; Lacedæmonii per se tātum, sed cum
omnibus terram nostram inuaserunt, & ipsi per nosmet fīnitimorū fines ingressi, eos
qui domi sua tuebantur, haud difficulter plerunq; subegimus. Adeo nemo hostiū un-
quam aduersus oīm nostrā uim ferre se ausus est, tum propter nostrū rei nauticæ stu-
dium, tum propter copias quas in diuersa terrarum loca dīmittimus. In quorū si quo
conserta pugna cum aliquibus nostrum illi fuere superiores, cūctos nos superasse glo-
riantur; & cum uicti sunt ab uniuersis, uictos esse se prædicant. Quanq; si quiete poti-
us quām laborum assiduitate, nec legibus magis qđ generosis moribus periclitari ueli-
mus, satius est nobis nō defatigari ærumnis ante, quām ueniant; & cum tempus est il-
las subeundi, uideri subire non minus strenue, quām ii qui semper in arumnis agūt.
Licet hinc quoq; ciuitatem istam admiratione dignam sicut in cæteris cognoscere, qđ
speciosa quidem socia mediocritate complectimur. Philosophamur autem, id est, ino-
piam toleramus citra animi eneruationem; diuitiisq; utimur potius in re^z opportuni-
tate, quām cum uerborū iactantia. Egestatē suam nulli fateri deforme est: deforme, ut
eam deuitet, nō anniti. Adeſt p̄terea eisdem hominibus sua^z, simul & cōmunium re^z
cura; & iīs qui rebus agendis incūbunt, nō minor de reip. statu notitia. Soli em̄ nos eū
qui nihil rationis cū rep. habet, non ciuē otiosum, sed inutile arbitramur. Iidē si quas
res recte iudicamus cōcipimus ue, non existimamus oīonem iīs rebus officere, sed po-
tius nō doceri prius illas sicut oportet qđ exequaris. Nam hoc quoq; p̄stantius habem^z,
qđ iidem p̄cipue in iīs quæ aggredimur, & audacia utimur, & ratiōe: cum aliis inscritia
fidutiam, ratio cunctationē afferat. Præstantissimo quicq; animo æq;ssime iudicant: qui
& dura simul aptissime ac iucunda cognoscunt, & ob id à periculis se non subtrahūt.
Iidem erga multos ultro uirtutis officiis fungimur; quippe qui nō accipiēdis, sed dan-
dis bñficiis amicos cōparamus. Quoniam meliore conditione est qui bene facit, peio-
re cui bene fit: cum ille quod fecit tueri debeat bñuolentia, hic sciat se in dando nō gra-
tificaturum, sed gratiam redditurum. Iidem soli emolumēti magis quām liberalitatís
fideliter exercendæ ratione habita, aliis magnifice gratificamur. Atq; ut semel dicā, ui-
detur mihi hæc ciuitas tum in totum esse Græciæ magisteriū, tum per singulos uiros
corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia p̄cipue & uenusta-
te. Et quia hæc impræsentiarum non orationis iactatione magis quām re^z ueritate ni-
tuntur, hæc urbis potentia quam his artibus parauimus est documēto. Quæ sola om̄i-
um ea^z quæ nūc sunt, fama sui (ut expimento cōstat) maior est: sola quæ nec hosti
currens irascit ob acceptam ab illo cladem: neq; à subiectis male audit, tanq; indigna
quæ domineſ. Neq; nullis potentiam nostram, sed uel maximis testificamur indicis,
futuri p̄sentibus uenturisq; miraculo: nec desiderantes aut Homer^z præconē, aut quis
quis in p̄sens carminibus mulceat. Opinionē rerū ueritas delet, Sed om̄ia maria oēsq;
terrā nostra audacia peruias fecimus, ubiq; bono^z malorumq; separatim monumen-
ta collocātes. Pro hac igī ciuitate & isti (quia indigneſ ducerent eā euerti) prælian-
tes, gñose occubuerunt, & reliquo^z decet unū quenq; uelle anniti. Quæ causa mihi fu-
it, ut prolixius de ciuitate loquens, tum docerem non de pari re nobis esse certamē, &
quibus nihil simile adeſt, tum planā facerē probationibus hor^z laudem, de qbus nunc à

Sententia me-
morabilis.

me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima, iam dicta sunt. Nam quæ ego ciuitatis decora prædicau, ea nimirum istorum atq; eorum similium uirtuti debentur. Qualis non in multis Græcorum de suis operibus ratio constet. Atq; mihi uidetur uirtutē ui*u*ri, ut nunc istorum, uita significare, mors plane declarare. Etenim iustum est, eos qui præstare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere: cum me*u*lius publice de ciuitate, quām peius priuatim meruerunt, hoc malum illo bono obruentes; ueluti isti, quorum nemo neq; diuitiis mollitus est, præoptans illis in posterum frui: neq; spe paupertatis in diuitias commutandæ, à subeundis asperis retetus est, ho*st*ilis pœnæ quām salutis suæ cupidiores. Simulq; hoc om̄ium pulcherrimum periculum existimantes, uoluerunt ex ultione hostium ad hæc peruenire: freti spe, id quod non uiderunt, consequendi: dignū etiam opus, ex iis quæ iam uiderant, ducentes cui se crederent: satiusq; esse in propulsanda ui pati, q; in cedendo in columnes fieri. Et cum dedecus infamiae fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuissimū intra tempus cum fortuna potius per summam gloriam, quām cum timore transigere. Et isti quidē, quæles par erat, tales in patriam extitere. Reliqui uero debent minus quidem obnoxii causibus optare, sed nequaq; minus audacē postulare in hostes ut habeant animum: considerantes non sola oratione constare profectum, quem apud uos non minus q; ego cognitum habentes, ampliaret quispam cōmemorando, quantum boni inest in hostib; propulsandis; sed uel magis, si contemplantes quotidie ex operibus potentiam ciuitatis, efficiamini illi^o amatores. Et cum ea uobis magna uideatur esse, cogitetis uiros magnanimos, qui ius fasq; inteligerent, in operibus prudētes, ista comparasse: & qui quoties eis ex sententia non cessisset, non statuerunt sua uirtute fraudandam esse ciuitatem, speciosissima eam collecta donantes. Publice nang corpora impenderunt: pr̄ uatim laudem, quæ nunquam senesceret, acceperunt: simul & honorificentissimam se pulturam, in qua nō magis ipsi sunt siti, quām sempiterna eorum gloria, ut se se quoq; offeret tempus uel narrandi uel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illustrium uirorum om̄is terra sepulchrum: neq; id domeſt̄icorum tantum saxonum testatur in scriptio, sed etiam sine scripto in exteris gētes egressa memoria, magis apud animū cuiusq; quām apud urnas hospitatur. Quos ipsi nunc ad imitandū uobis proponentes, & felicitatem existimantes esse libertatem, rursus libertatē esse felicitatē, nolite bellica recusare discrimina. Neq; enim calamitosi, quibus spes boni nō adest, iustius uitæ nō parcant, quām iī quorum diuersa uitæ cōditio, & præsertim optima pericitatur. Tri*st*iorq; est uiro prudentia prædicto contumelia comes ignauiae, quām per robur & publicam spem sine sensu futura mors. Ideoq; parētes istorum, nunc quicunq; adestis, nō magis desleo quām consolor. Cum em̄ multiplicibus dum educantur, ut scimus, sub*u*iaceant accidētibus, præclare cum illis agitur, quod præclarissimū sortiuntur ut nunc isti obitum, uos mœrorem, & quibusq; datum est, ut eorū uita feliciter acta pariter & finita cēseatur. Nec me fallit, arduum esse persuasu ne mœstiam sentiat, quoties uobis istorum memoria refricabitur; in aliorum rebus secūdis, quibus & ipsi aliquando exultastis, & ex iis bonis non quibus nunquam potituri, sed quibus diu potiti priuantur. Tolerare tamen oportet spe aliorum liberoru eos, qui in ætate adhuc sunt procreandi. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit particularis obliuio defunctoru: & reipublicæ bis proderit, quod eam nec desolatam patietur, & tutam præstabat. Nō enim possunt aut par aut iustum cōſilium dare iī, qui exponunt periculis liberos istorum more, & qui nō exponit. Vos uero qui in ætate processistis, quo diuturniore uitam feliciter traduxistis, eo plus lucrū uos fecisse existimetis: & hoc quod supereſt uitæ, breue futurum, quod utiq; ob istorum gloriam leuius fiet. Sola nang magnanimitas non senescit: nec magis in affecta iam ætate lucrari delectat, ut quidam aīunt, quām honorari. Filii autem horum ac fratres qui adestis, magnum uideo uobis propositū esse certamen. Nam eius qui fato functus est, uirtutem nemo nō solet prosequi laude, ac fere supra modū. At uos non pares iudicamini, sed aliquantulo inferiores esse. Quippe

pe uiuentium inter æmulos liuor est, quo sublato, uirtus cum beneuolo celebratur aſſensu. Si quid autem me oportet de muliebris quoque uirtute commemorare, earum quæ nunc erunt uiduitate breui, omnia exhortatione complectar. Etenim ingenti uo-
bis est gloriæ, non esse uos sexu uestro infirmiores, hoc est pudicas esse. Guius rei de-
cuss dedecus ue nimis cedit in uitros. In hac ego oratione legibus iniuncta, retuli quæ
cunque habui utilia, & re ipsa qui sepeliebant ornatı sunt. Quorum liberos ciuitas
hinc ad pubertatem publice alet, utilem profecto & iſtis & futuris proponēs lauream
talium certaminum. Quæ enim huberrima uirtutis proposita sunt præmia, ad ea opti-
mo quisque in rem publicam animo contendit. Iam postquam suos quisq; necessarios
deplorastiſ, abscedite. Actum est autē huiusmodi funus hyeme:tum, quia primus
annus bellī finitus est. In eunte æstate, Peloponnesiſ sociiꝝ ex duabus quemadmo-
dum superiore anno partib; Atticam ingressi sunt, duce Archidamo Zeuxidami filio
Lacedæmoniorꝝ rege; caſtrisq; positiſ, regionem populabantur. Vbi cum nō multos
dies fuissent, morbus primū apud Athenienses coepit; prius quidē, ut aiunt: alibi quo
que & circa Lemnum, & aliis multis in locis grassatus. Cæterū neq; tantū pestilētiæ,
neq; tantum funeq; usquam fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant igno-
to eis inter initia: imò ipsorum plurimi extinguebantur, ut maxime illos adibant: nec
alia ulla hominū ars, nec quæ in templis exposcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt
id genus quibus utebant, omnia deniq; fruſtra fuerunt. Eaꝝ homines malo ipso eu-
cti cum moreretur, reliquerunt. Incepit autē (ut fertur) primū ex Aethiopia, quæ est
super Aegyptum. Deinde in Aegyptū Libyamq; descendit: & in regis magna ex par-
te regionem: confestimq; Athenas inuasit, principio in Pyreo contagionis facto: ita, ut
ab eis dicereſ, uenena in puteos (nondū enim illiſ fontes erant) à Peloponnesiſbus es-
ſe deiecta. Mox & in superiorē urbem processit: multoq; magis iam mors ingruēbat.
Referatur igit̄ hoc, ut cognoscat quisq; uel peritus medicinæ, uel imperitus, unde cre-
dibile sit id extitisse, quās ue fatis idoneas existimet causas, quæ ad tātam mutationem
uim haberent. Ego uero quæ potero referam, & quæ ſibi quisq; proponēs, si quando
hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, unde non ignorēt, aperi-
am & ipſe paſſus hunc morbū, & alios patientes intuitus. Enimuero annus ille, ut cō-
fessione fere omnium conſtat, maxime immunis fuit aliorum morborū. Quod si quo
quis alio prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq;
ſalubri corpore repente nulla ex cauſa corripiebant ante omnia capitis acres feruores,
oculorum ſuffuſio ruboris, aduſtioq;. Introrsum uero statim lingua cum fauicibus san-
guinolenta uifebatur, ſpiritus arcte, & cum graueolentia meabat. Deinde ex iis sternu-
tatio raucitasq; exiſtebat, nec diu poſt, labor in pectus cum uehementi tufſi descende-
bat: & cum ad præcordia haſerat, illa uexabat: ſequabantur cunctæ fellis & humoris
quæ à medicis nominantur apocatharſes, & ipsæ cum ingenti cruciatu: & plerisq; in-
anis incidebat ſingultus, acrem ciens ſpasmu: qui in quibusdam protinus, in quibus
dam ſerius ſedabatur. Et corpus quidem exterius non admodum feruēs tactu erat: ne
que pallidum, ſed ſubrubrum, uifcum, minutis pufculis ac papulis ſcatens. Interius au-
tem ita ardebat, ut neq; perq; tenuia uestimenta aut ſindones iniici, neq; aliud quippiā
niſi nuditatem uifineret. Iucūdiſſimū erat in gelidam ſeipſos aquam abiicere, id quod
in puteis multi eorū quibus cuſtos deerat fecerunt, inexhausta ſiti adacti. Quanquam
perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc inquiſes membrorum, perpetuaq;
uigilia. Neque uero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, ſed opinione ho-
minum fortius peſti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonſi & ſeptimum diem ab ar-
dore urente uitalia necabantur: adhuc aliquid roboris habentes, aut ſi hoc tempus ex-
iſſent, tamen deſidente ad uterum morbo, atq; illum acriter concutiente, idq; cum affi-
duo profluuiio, multi quoq; poſtmodū debilitate iſla peribant. Peruagabat emi omne
corporis ſuperficie, in capite primū coalita lues. Ex qua utiq; pernicioſiſſima, ſi quis
conualeſcebat, eius uiolentiam ſignificabant extrema membrorū; ſiquidē ad uerenda-

*Anni ſecūdi in
itum.*

*Peloponnesiſ
in Atticam.*

*Pefſis Atheni-
enſium.*

*Thucydides
peſte corre-
ptus.*

Apocatharſes

*Attende uim
peſti.*

Et ad summas manus summosq; pedes prorumperebat, quibus nonnulli amissis libera-
bantur: quidam amissis & oculis, Sunt etiā quos simulac surrexerunt, omnium pari-
ter cepit obliuio, necessariorum quoq; ac sui ipsorum. Nam genus morbi in singulis ex-
titit, & maius quam ut exprimi, & acerbius, quam ut humana natura tolerari possit: in
hoc declarans præcipue aliquid aliud fuisse præter consueta, q; cum multa hominum
cadauera iacerent in sepulta, alites quadrupedesq; ea uel nō adierunt, uel quæcunq; gu-
starunt attigeruntq; periere. Quibus ex auibus euidentis siebat conjectura, q; neq; circa
cadauera, neq; alibi uisebantur. Canes magis propter hominis consuetudinem mali si-
gnificationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera præteream) quæ singu-
lis acciderunt, aliis quam aliis asperius, eiusmodi in totum morbus fuit, cum aliud quid
dā insolens accessit, quod tunc animos affligeret, q; quicquid siebat, proficiebat in mor-
bum. Peribant alii per incuriam, alii per multam curationem, nec de ulla medicina con-
stebat, quam quis diceret utilem fore, si offerretur. Quod enim alteri proderat, id offi-
ciebat alteri. Corpus integrum erat, nullum præ se ferens roboris imbecillitatis ue dis-
crimen; idq; et si quantalibet obseruatione curaretur, à peste corripiebatur. T eterrimū
tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris sibi conscient, protinus an-
ticipata desperatione sui, multo seipso magis destituebant, nec languori resistebant.
Et quia alius ob alterius curationem plus lædebatur, titu ouium moriebatur: quæ præ-
cipua mortuum causa extitit. Nam siue præ metu inuicē non adirent, destituti peribat:
unde multæ domus uacuae factæ sunt: siue adirent, inficiebantur: & præcipue qui offi-
ciij gratia diligentius aliquid administrassent, utpote pudore non adeundi amicos, ipsi
sibi non parcentes. Postquam domestici, eos qui uita excesserant, cōplorauerant, defici-
ebant luis uehementia superati. Verum ii præcipue morientem laborantemq; misera-
bantur, qui ipsi euaserant; quippe id iam antea experti, ac de se securi. Neq; enim bis eū
dem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab aliis beati censeban-
tur, & sua ipsi sponte ob suæ sospitatis latitudinem spem in posterum præsumebat, ne qñ
alio morbo absumerentur. Angebat autem eos præter ingruentem pestem cōportatio-
nerum ex agris in urbem: ii qui ex agris migrauerant, grauior. quippe domorum penu-
tia, in cauernis utiq; tempore æstiuo animam strangulantibus agitabant. Ita non modo
sine ulla dignitate expirabant, sed alii aliis immortui mutuo facebant: semianimesq; in
uīs & circa fontes omnes aquæ desiderio uolutabantur. Quin ipsa templa in quibus ta-
bernacula fecerant, referta erant illic mortuorum, hominibus uiolentia mali quid age-
rent non habentibus, ab alienatisq; à cognitione sanctorum sanctosq; perturbatis pari-
ter omnibus sepulchrorum iuribus, quibus antea utebantur, cum sepelirent quisq; ut
poterant. Multi quoq; crebra iam familiarium strage, quia idonea deerant, ad pudēda
conuertebatur sepulchra. Nam alii occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum
suum imponebant, ignemq; subiiciebant: alii cum alter arderet superiecto quem fere-
bant, abibant. Vnde primum incepit in ciuitate uitium hoc in maius euasurum. Faci-
lius enim quis audeat ea quæ prius occulta uoluisset, ne comperta forent inimicis uolu-
ptati. Videntes tam in promptu fortunæ commutationem, beatos repente morientes,
modo inopes repente illorum bona consequentes, operæ pretium putauerunt, ad sub-
ita gaudia uoluptatesq; transire, diurnam arbitrantes & uitam & pecuniā. Nemoq; per
honestatem quam cernebat animum induxit: ad inferendas sibi ærumnas, inexploratus
habens, priusquam ad illam perueniret occumberet nec ne. Quod autem in præsentia
erat iucundum, & undiq; ad se animum pelliciens, id & honestum constituebat & uti-
le, deorum metu aut hominum legibus nequaq; coercitus: cum & in æquo poneret pi-
um uel impium esse, uidentes æqualiter cunctos oppetere mortē, nec timerent eosq;
uindictæ ueniendum, ut delicta uiuentes fuerent: multoq; maiores illius iudicij pœ-
nam imminere, in quo tulissent iam facta sententiam, quæ antequam decidat, consentaneum
esse se aliquantulum uita frui. Tali igitur clade Athenienses circumuenti uexabā-
tur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hostibus agrum ferro igniq;

uastantibus. Quia in calamitate cum alia repelebantur memoria, qualia credibile est, tamen vero hoc carmen quod senes aiebant iam pridem decantari:

Doriacum ueniet limo comitante duellum.

Limos.

De quo altercatio erat, num λοιμός, id est, pestilentia in hoc carmine ab antiquis nominatur, an λιμός, id est fames. Sed euicit impræsentiarum merito pestilentiae interpretatio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. E quidem existimo si aliud post hoc aliquando contigerit Doricum bellum, itidem ex rerum fide famé cantaturos. Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, cum illis deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respondit, penes omni conatu bel-

Doricum bellum.

lantes uictoriā fore, se quoq; ipsum auxilio. Itaq; similia circa hoc quoq; futura augurabantur. Morbus autem primo statim Peloponnesium ingressu coepit: nec ipsam Peloponnesum inuasit, ut dignum relatu sit. Athenis præcipue grassabatur. Secundo loca aliis oppidis, ut quodq; frequētissimum populo erat: Et hæc quidem quæ circa morbum extitere. Peloponnesenses uero ubi campestria populati sunt, in partem, quæ maritima uocatur, processerunt usq; ad Laurium, ubi sunt argentea metalla Atheniensibus,

Laurius mons.

& hanc primum quæ Peloponnesum spectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrum uerit, uastauerunt. Pericles autem tunc quoq; dux in eadem perstabat sententia, sicut superiore expeditione fecerat, ne Athenenses exirent. Qui cum hostes adhuc in campo agitarent, priusquam maritimas copias promouerent, centum naues ad inuadendum Peloponnesum instruebat: quas omnibus præparatis soluit, ducens in iis Atheniensium armatorum quatuor milia, trecentos equites in hippaginibus, quas tunc primum ex uetus suis nauigijs fecerat, comitantibus Chios & Lesbiis cum nauibus quinquaginta. Dum solueret Pericles cum exercitu, Peloponneses ad maritima Atticæ agentes reliquit.

Epidaurus.

Vbi peruētum est Epidaurum, qui est in Peloponneso, magnam agri partem populati sunt, adortiq; urbem in spem uenerant expugnandi, sed non successit. Recipientes se illinc idem fecerunt in ora Troezenide & Halide & Hermionide. Quæ loca in Peloponneso sunt ad mare omnia. Profecti illinc in Prasias, quod est in ora maritima Laconicum oppidum, uastato agro ipsum ceperunt ditipueruntq;. His actis domum rediere, nec nacti sunt apud Atticam Peloponneses iam domum reuersos. Quandiu Peloponneses in Attica erant, & Athenenses cum classe nauigabant, tamdiu morbus Athenienses domi foris que uexabat. Ex quo ferebatur Peloponneses metu morbi, quem de transfugis discebant in ciuitate saeire, & simul sepeliri mortuos sentiebant, raptim ex finibus excessisse. Hac autem expeditione Peloponneses cum diutissime mansissent, uniuersam regionem ferro populati sunt, quadraginta diebus illic consumptis. Eadem æstate Agnon Nicias & Cleopompus Clinias filius collegæ in partitura Periclis, sumptas easdem, quibus ille usus fuerat, copias festinato duxerunt aduersus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses; Potidaeamq; adhuc obsecram cum peruenissent, machinas urbi admouent, omniq; ope illam expugnare conantur. Sed neq; conatus hic, neq; apparatus alias processit, interueniente morbo, qui prorsus in Atheniensium exercitu grassabatur, ita ut eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superuererat laederetur, cum haec tenus prospera ualeudine usus esset. Nam Phormio cum mil-

Agnon.

Cleopompus.

Phormio.

le sexcentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaq; Agnon mille quinquaginta milibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renauigauit, relictis priuatis in Potidaæ obsecione militibus. Post alteram uero Peloponnesum inuasionem, Athenienses cum & ager ipsorum iterum ferro uastaretur, & morbo pariter ac bello premerentur, mutata uoluntate Periclem insimulabant, tanquam autorem ipsis bell gerendi, eiq; calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniis animo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tunc undiq; consiliis inopes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferentes, omniamq; agentes quæ ipse peruidera, aduocata concione (adhuc enim p̄tor exercitus erat) exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum

ad fidutiam, procedens; atq; hunc in modum locutus est:

Oratio Periclis.

Nec inexpectata mihi uestra in me indignatio fuit (intelligo enim eius causas) & nam ob rem coegi concilium, ut in memoriam redigam ac reprehendam, si quid uos haud recte uel mihi succenseris, uel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quam si per singulos ciues felix sit, publice uero labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agente multo magis incolmis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerare clades, quas nemo unus possit, quo pacto non conueniat uniuersis illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicae salutem pro derelicta habere, incusantes me qui bellandi consilium dedi, atq; adeo uos ipsos qui id cōprobastis? Et mihi tali uiro irascimini, qui (ut reor) sum nulli secundus, uel in cognoscēdo quæ opus facta sunt, uel in explicando, uel in amanda ciuitate, uel in uincenda pecunia. Nam qui nouit, negat id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui uero utrumq; habet, nisi studiosus reipublicae fuerit, is peræque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia uincatur, pro hac una habebit cuncta uenalia. Itaq; si mihi hæc omnia mediocriter præter cæteros adeste uos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud probe eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum præoptare quam pacem, magna uerordia est: sin uero necessitate sit, aut finitimi cedentes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discrimen, profecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperari digniores. Et ego quidem idem qui antea sum, nec à sententia discedo. Vos autem uacillatis, quos constat integrare mihi acquiescere, accepta calamitate poenitere, & rationem meam uestra infirmitate metientes non rectam iudicatis. quia sensum molestiarum unusquisq; hactenus habuit, cōmuniſ autem utilitas nondum patet. Magnaq; mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perferenda, quæ decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe præter opinionem accidentia, id quod nobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usu uenit. Tamen cum urbem ciuitatemq; magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos in commodis uelle succumbete, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines censem, & accusare eum, qui per ignauiam gloriae quam obtinet desertor est, & odisse eum, qui per confidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositoq; priuatarum rerum dolore debemus salutem publicam uindicare, huic bellū labori, ne magnus sit, né uel aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus alias sæpe demōstrauī, me non iure uobis in suspicionem uenire. Aperiā autem & hoc, quod neq; ipsi uidemini unquam cogitasse, cum uobis assit (de magnitudine loquor imperii) neq; ego in pristinis orationibus usurpauī, ne nunc quidem memoraturus, ut pote specie ipsa iactantiusculum, nisi uos præter rationem attonitos uiderem. Ipsi quidem existimatis in socios tantum uos tenere imperium, ego uero pronuntio, ex duabus partibus, quæ in usum patent terra & mari, uos alterius insolidum potentissimos esse, duntaxat quatenus obire cōsuetis, & si plus obire uelletis, potentissimos fore. Neq; est hac tempestate rex quispiam, aut aliqua gens, quæ uos instructa quæ nunc adest clasie nauigantes prohibere possit. Qua ex potentia ut appetet ne iis quidem caretus, quæ uos magnificitis, ad domesticum & terræ usum pertinentia. Itaq; non est consistaneum, iniquo uos ea ferre animo, & non potius æquo atq; sedato, existimantes ornamentum diuitiarum apud potentiam esse, & libertate per nos incolumi facile hæc iri recuperatum: quæq; si nō seruamus, sed imminui libenti animo patimur, in neutro nō degenerare nos à patribus nostris iudicandos, qui hæc non ab aliis acceperunt, sed lassoribus suis parta atq; custodita nobis tradiderunt. Nam turpius est, quam conatu portiū frustri, exui potientem. Conuenitq; aduersus hostem ire nos, non modo con-

fidentes, sed etiam fidentes. Siquidem confidentia ex improvisa quoque prosperitate in ignavum etiam aliquem cadit: fiducia uero praebet ei, qui se consilio credit, ut hosti praeualeat, id quod uobis accidit, & in pari conditione fortunae: solertia ex altitudine mentis tuiorem reddit audaciam, spei, cuius uis in lubrico est, minus fidei habens, quam ex presentibus copiis, consilio, cuius exploratio prouidetia est. Decet item uos publicae ob imperium dignitati, qua cuncti laetamini, consulere, nullum recusantes laborem, nisi & honores recusetis: neque existimare de libertate tantum amittenda rem esse, sed de amittendo imperio periculum quoque subeundum, ob eas quas in imperio contraxistis offensas, a quo discedere uos iam integrum non est, ne quis hoc impraesentiarum ueritus existimat se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperium iam ueluti tyrannidem administratis, quod sumere quidem uidetur esse iniurium, deponere autem periculoseum. Nam huiusmodi homines qui bellum timent, persuadendo, alias protinus & ciuitatem perderent, & si quibus ipsi praeescent, eos liberos esse sinerent. Enimuero otium neque potest esse incolume, nisi negotio modificatum, neque in principio ciuitate conducit, sed in ea, quae bona fide tolerat seruitutem. Vos uero neque huiuscemodi ciuibus seducamini, neque mihi succenseatis, cui de bello gerendo fuisti assensi. Quod si hostilis aduentus ea fecit quae facturum esse credibile erat uobis sibi obedire nolentibus, & si accessit praeter expectationem hic morbus, res sola omnium spe nostra potentior, unde scio me magna ex parte magis inuisum esse, profecto iniuste me perosi estis, nisi & quoties uobis prospere praeter opinionem euenit, eam mihi felicitatem referatis acceptam. Oportet enim quae diuinatus, necessario: quae ab hostibus praefiscuntur fortiter ferre. Quae cum fuerint olim in more huius ciuitatis, cauete ne nunc dissoluantur in uobis, cum praesertim sciatis eam apud omnes homines ideo maximum habere nomen, quod non cedat aduersis, quodque plurimos labores ac plurima corpora in bello consumperit, & summa ad hanc diem sit potita potentia. Cuius apud posteros in aeternum si quando nunc cedamus. Natura enim comparatum est ut omnia decrescant) memoria deseretur, atque adeo Graecorum, quoniam Graeci nos latissimum tenuimus imperium, & maxima tolerauimus beila, tum aduersus uniuersos, tum aduersus singulos, ciuitatemque opulentissimam & frequentissimam habuimus. Quanquam qui segnis est, ista haud dubie uituperabit, sed rerum gerendarum studiosus & mulabatur. Quod si quis opes non adeptus sit, inuidiebit. Ceterum odisse & incepsum esse omnibus quidem in suo tempore contingit, quicunque se dignos existimarent ut aliis imperarent. Quisquis in maximis rebus inuidiam suscipit, recte is consultit, nam odium non admodum resistit. Verum splendor in praesens, & perpetua in posterum gloria celebranda relinquitur. Quae duo uos prospicientes, decus futurum, & dedecus praesens, alacri iam animo decus capessite, ac dedecus deuitate, nullum ad Lacedaemonios caduceatorem mittendo, significantes nos praesentibus aetumnis opprimi, tanquam iisque qui quoniam inter accidentia, & minimum affllicantur animo, & re quam maxime reluctantur, sunt omnium & priuatim & publice praestantissimi. Talibus Pericles dicitis tentauit tum mitigare in se conceptam Atheniensium iram, tum animos a praesentibus malis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nullisque amplius ad Lacedaemonios missis legatis, impensi incubuere in bellum, priuatim tamen difficultates aegreferebant: plebs quia quas tenues habebat facultates exhaustebantur, proceres quod exitia in agris praedia uillasque sumptuose magnificeque edificatas amiserant, pro pace maximum omnes bellum habentes. Nec prius quam gerebant indignationem posuere, quam eum pecunia multarunt, rursusque non multo post id quod fieri uulgus amat, ducem delegerunt omnium ei rerum permisso arbitrio: quem & si suam quisque uicem dolentes ob facturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen ipsis quae ad rem publicam spectabant longe omnium praestantissimum iudicabant. Quamdiu enim rei publicae praefuit, in pace moderate eam administravit, integre tutatus est, amplissimam reddidit; illatoque postea bello ciuitatis uires, ut liquet, praevidebat. Cuius post obitum pro-

uidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimidiatum uixit) uel magis cognita est. Nam is dicebat ita demum uictores euasuros, si bello abstinerent, rem nauticam curantes, neq; imperium capesserent bello, neq; ciuitatem in periculum uocarent. Illi uero haec omnia è contrario egerunt, & cætera quæ extra bellum esse uidebantur, ex sua quisq; ambitione atq; priuato quæstu, in suam socrorumq; perniciem administrauerunt: quæ si prospere cessissent, fructuosa priuatis hominibus, & honorificata potius fuissent: Cum uero improspere cesserint, pernicioса in bellum reipublicæ extiterunt. Cuius rei causa fuit, quod cum ille polleret dignitate atq; consilio, & pecunia proculdubio incorruptus esset, libere multitudinem continebat. Nec magis illi se comitem quam ducem præbebat. Nec enim adeptus per illicita potentiam, aliquid ad uoluptatem loquebatur, sed unde moueret indignationem cum autoritate contradicebat. Quoties itaq; intelligebat eos quippam intempestive ferociterq; conantes, orationis acrimoniam deterrebat. Quoties ab reformidantes, rursus ad fidutiam erigebat. Deniq; uerbo quidem popularis status, re autem ipsa penes primarium uirum principatus erat. Nam qui successerunt cum potius inter se pares forent, primum quisq; locum affectantes, ad demulcendum uoluptatibus populum se conuerterunt, negotiis relaxatis. Atheniens. impendientia. Vnde cum alia multa, ut in magna ciuitate, tum uero illud peccarunt, quod in Siciliam nauigauerunt, magnum imprudentia flagitium, non tam propter eos aduersus quos ierunt, quam propter eos qui miserunt, non prospicientes iis quos mittebant. Nam dum domi inuicem perturbantur, mutuisq; criminibus de principatu contendunt, statum postea exercitus conquassarunt. Re autem apud Siciliam infeliciter gesta, alioq; apparatu amissio, cum classis maiore parte, & intra urbem iam seditione laborantes, tamen tres annos restiterunt: & prioribus hostibus, & Siculis ad hos adiunctis, cum iam ple ricq; socrorum defecissent, & mox Cyrus regis filius esset in partibus, pecunia ad classem Cyrus. Peloponnesibus data. Neq; prius succubuerunt quam ipsi priuatis inter se discordiis collisi defecerunt. Adeo suppeditabant Pericli quæ ipse præuiderat, & quidem facile sanè ad resistendum in eo bello Peloponnesibus. Lacedæmonii autem socijq; eadem æstate centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, profecti sunt in Zazynthum insulam, quæ è regione Elidis facet, Athæorum qui sunt in Zazynthos. Athæi. Peloponneso coloniam, Atheniensibus bellum sociam. Egressiç in terram multa hostiliter egerunt: & cum illos ad deditioñem non possent compellere, domum se receperunt. Eadem iam extrema æstate Aristeus Corinthius, Lacedæmoniorumq; legati, Aristeus Corinthius. Aneristus, Nicolaus, Pratodemus, ac Timagoras Tegeates, & suo nomine Polis Argiæ Nicolaus. us, iter habentes ad regem in Asiam, si qua ratione persuaderent illum, ut pecuniam Timagoras. daret, belliç societatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitalcem Terei filium, uolentes Pratodemus. Polis Arg. fibus societatem, simulq; cum copiis eundem Potidæam quam exercitus Atheniensium obsideret. Cumq; per regnum Sitalcæ iter ingressi, essent trâsturi Helleponsum, ad Pharnacem Pharnabazi filium, à quo erant ad regem deducendi, forte legati Athenienses cum apud Sitalcem essent, Learchus Callimachi, & Ameniades Philemonis, Sadoc. suadent Sadoco Sitalcæ filio, qui factus erat Atheniensis, ut ipsi illos interciperet, ne ciuitatem eius per quam ad regem pergebant aliqua ex parte laderent. Is autem persuasus, missis aliquot cum Learcho & Ameniade, eos iam Thraciam emensos, antequam nauem concenderent Helleponsum transituri comprehendit, iussitq; his dari, eos traditos idem Athenas portauerunt. Vbi peruentum est, ueriti Athenienses ne quid Aristeus rursus adhuc in ipsos grastaretur, si euasisset, quem antea omnium, quæ apud Potidæam & Thraciam acciderant, autorem fuisse constabat, cunctos eodem die intere Lacedæmonio meruit indemnatos; & quædam dicere uolentes, atq; in fossas deiecerunt, arbitrati se iu ram legati triste suis socrorumq; negotiatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerariis nascidantur. uibus cursum tenentes nacti Lacedæmonii trucidarant, in fossasq; abiecerant ipsi iniuria priores. Quippe initio bellî quoscunq; mari cepissent, omnes uelut hostes uita pris

uabant, siue Atheniensium partes secutos, siue neutrorum. Circa extremum eiusdem æstatis Ambraciotæ ascitis in societatem multis, Barbarorum expeditionem sumpserunt aduersus Argos Amphilochicum, cæteramq; Amphilochiam, exorta hinc primum similitate: Amphilochus Amphiaraï filius post bellum Troianum cum domum repperet, exosus Argi domicilium, condidit in sinu Ambracico urbem, quam nomine primæ suæ appellavit Argos, cognomine Amphilochicum, cum cætera Amphilochia, quæq; fuit in omni Ambracia maxima potentissimos habens populares. Ii multis postea ætatibus agitati cladibus, Ambraciotas sibi finitos in consortium accersierunt, linguamq; tunc primum ex Ambraciotis una habitantibus Græcam effecerunt. Nam cæteri Amphilochi Barbari sunt. Progressu itaq; temporis Ambraciotæ urbe, Argiuis expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Amphilochi sese Acarnanibus dedunt, & utriq; in auxilium uocant Athenienses. Ab ijs Phormio dux cum triginta nauibus ad eos missus, ubi peruenit, ui Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipsi urbem incolunt. Atq; his gestis primum inter Athenienses inita est Acarnanescq; societas, & Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simutas. Postea uero belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum & aliorum quorundam ex finitimi Barbarorum Argos se contulerunt: & regione occupata, cum urbem aggressi expugnare nequissent, domum in sua quicq; loca redierunt. Hactenus æstate gestum est, ineunte hyeme Athenienses uiginti quidem circa Peloponnesum naues dimisere Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto obseruabat ne qua nauis Corinthum senumq; Crisœum aut intraret, aut exiret. Alias autem sex in Cariam Lyciamq; duce Melesandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaside & Phœnicio, atq; ex illa cōtinente proficilcentia, prohibituras à latronibus ex Peloponneso infestari. Egressus in Lyciam Melesander eductis in aciem Atheniensium socialiumq; nauium copijs, superatus occisusq; est amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæatae cum iam obsidentibus impares essent, & Peloponnesum expeditiones in Atticam nihil magis sumouissent ab obsidione Athenienses, te frumentaria deficiente, adeo ut iam præter alia quæ acciderunt, penuria cibi quidam mutuo se depasti essent. Ita demum in colloquium de ditione uenerunt cum Atheniensium ducibus, quibus ea cura mandata erat, Xenophonte Euripidis, Hesiodoro Aristoclidæ, & Phenomacho Callimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, quod uidebant exercitus ærumnam in loco hyberno, & duo milia talentorum in obsidione per patriam esse consumpta. Conuenit itaq; ut exirent ipsi & liberti & auxiliares cum singulis uestimentis, fœminæ cū binis, cumq; certa singuli ad uiaticum pecunia. Et hi quidem interposita fide in regionem Chalcidis abierunt quo quisq; potuit. Athenienses uero duces suos quod iniussu ipsorum conuenissent incusauerunt, existimantes hos si uoluissent urbem expugnaturos fuisse. Eam postea colonis ex suo corpore illuc missis habitauerunt. Atque hæc per hyemem gesta sunt, secundus que belli annus finitus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte æstate Peloponneses socii' que non in Atticam sed aduersus Platæam cū exercitu uenerunt, duce Archidamo Zeuxidamî filio Lacedæmoniorum rege, quem castra iam metatum ac regionem uastaturum, missa protinus Platæensium legatio adiit, itaq; inquit:

Oratio legatorum Platæensium.

Archidame ac Lacedæmonii, neq; iuste, neq; è dignitate uestra patrumq; uestrorum facitis, quod agrum Platæensem hostiliter insidetis. Nam Pausanias Lacedæmonius Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commissæ ultro subiere discrimin, uictimis in foro Platæensi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq; omnibus sociis, reddidit Platæensibus & agrum & urbem, ubi suis legibus uiuerent, ne quis iniuste, ne' ue dominandi causa, illis arma inferret, alioqui eos qui aderant socios, pro viribus auxilio futuros. Hæc patres uestri uirtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis præstantia, dederunt nobis. At

Argos.

Amphilochi-
cum.
AmphilochusAmbraciota-
rum & Argi-
uorum odiū.

Melesander.

Potidæatae
deditio.Xenophon
Eurip.
Hesiodorus
Phenomachus3. Annus
belli Pelo.
Platæa obside-
tur.

uos è contratio agitis, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem uenistis. Itaque & eos qui iuriūtando tunc affuerunt, & uestros patrīos, & nostros indigenas deos testati, dicimus uobis ne agrum Platæensem lœdatis, ne'ue ius iurandum uiolētis, sed nostro nos iure uiuere sinatis, quemadmodum Pausanias statuit. Hæc tantum locutis Platæensibus excepit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis uiri Platæenses, si uerbis facta respondeant. Quemadmodum enim Pausanias uobis p̄stitit, ut ipsi uestro iure uiuatis, præstate uos quoque pro uestra uiriliter liberos alios, qui cuncti & periculorum, & iurisiurandi uobis ea tempestate participes, nunc Atheniensibus seruiunt, quorumq; in libertatem afferendorum gratia, tantus apparatus sit tantumq; bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maxime ius iurandum seruaueritis: sin minus eadem quæ iam antea, hortamur, otium agite, colentes quæ uestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alterutros, & tamē utrisq; pro amicis recipite, hæc sat uobis erunt. Non plura Archidamus. Quæ cum audissent legati Platæenses, ingressiç urbem ad multitudinem tetulissent, Archidamo responderunt, impossibilia sibi factu esse, quæ suaderentur, sine Atheniensibus, apud quos liberis ipsorum atque uxores essent. Timere quoque se toti ciuitati, ne scilicet, aut illis distractis Athenienses uenirent ista non permisuri, aut Thebani, utpote in iure iurando contenti, dum utraque pars recipitur, rursus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens sperare, respondit: Vos uero urbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere numerate: ipsi quocunque libuerit abscedite, quo usque fuerit bellum: ubi desierit, redditi uobis quæcunq; acceperimus, habentes ea interim in deposito, colentesq; ac frumentum reddentes, qui uobis ad usum suppetat uitæ. Eo auditio legati ingressi iterum, habito cum multitudine consilio, dixerunt ea quæ suaderentur uelle se prius communicare cum Atheniensibus, accepturos que conditionem si illos persuaserint. Interea loci iusserunt sibi fidem dari in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis uastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Platæenses agitato' que cum eis consilio reuersi, hæc ciuitati renuntiant. Neque in superiori tempore uiri Platæenses ex quo societatem iniuiimus, inquiunt Athenienses se permisisse uobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro uiribus adiuturos. Admonent que uos iurisiurandi, quo uestri se patres obstruxere, nihil noui se circa societatem acturos. Hæc cum legati renuntiassent, Platæenses docuerunt non prodere Athenienses, sed resistere, & si oporteat uel ante ipsorum oculos uastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati, neminem que emittere, sed de muto respondere impossibilia sibi esse quæ Lacedæmonii suaderent. Qui cum respondissent, tunc uero Archidamus rex stetit contestans deos atque heroes indigenas his uerbis: Dii quicunque terram Platæensem te contesteris, heroes conciū este iure iurando prius ab istis uiolato non incipere à nobis iniuriam, quod in hanc terram uenimus, in qua patres nostri uotis apud uos nuncupatis, Medos superauerunt, quam' que uos propitiū adiutricem Græcis in prælio præstis, neque nunc nos si quid faciemus, iniustos fore. Quoniam qui adhortati eos multis iustis que rationibus nihil proficimus. Itaque concedite ut & ij qui ceperunt iniuriam facere, poenas dent: & qui merito punire parant, poenas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam egredetur, ex populatis arboribus, cancellato uallo circundat. Deinde aggerem ante urbem faciunt, sperantes propediem se expugnatos, tanta manu in opere occupata. Itaque cæsam è Cithærone materiam utrinque muris opponētes, supra urbis ædificia extruūt, in modum canistrorum intextā, ne copiosus agger diffueret. In quem etiā congerunt ac superficiunt ligna, lapides, humū, & si quid aliud ad excitandā magnitudinem facit, Cithærc.

Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumperunt, uicibus quiescentes. Nam cum alteri congerebant, alteri somnum cibumq; capiebant, præpositis operi Lacedæmoniis, qui peregrini singularum ciuitatum militibus duces erant, atq; urgentibus. Hunc aggerem Plataenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædificant laterculis uicinatum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescens ædificium minus se sustineret; prætexentibusq; ad tutelam id corijs ac paliijs, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirentur: Atque ita murus in multum altitudinis processit. Nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Plataenses tale quiddam commenti sunt: Interciso muro, qua uineæ aggeris admotæ erant, illarum humum egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum coenum canistris arundinaceis eo, ubi subtracta humus erat, iniecerunt, ne sicut humus diffluens efferretur. A quo exclusi Plataenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad aggerem cuniculis per certa uestigia, rursus humum ad se subducebant, diuq; eos qui erant foris latuerunt, ita ut illis etiam atq; etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere & assidue in locum uacue factum decidente. Cæterum uestriti ne pauci permultis essent impates, hoc quoq; excogitauerunt: Omissa magni ædificij contra uineas subtractione, ab utroq; eius latere, qua muro humiliori committebatur, intra urbem lunari specie murum ducunt, ut si magnus caperetur his, hic hostes intercluderet, cogeretq; iterum agere uineas, & procedendo duplicum laborem subire, magis etiam in aincipiti futuros. Promouerant autem urbi machinas ab aggere Peloponnenses, unam iuxta uineas contra subtractionem oppidanorum, qua subtractione uehementer quassata, animos illorum perterrefecerant, alijs alibi contra murum. Quas oppidani tum circundatis laqueis refringebant, tum hac ratione, trabes ingentes, quas ferreis longisq; catenis utrinque à capitibus suspenderant, transuersas à binis antennis supra murum inclinatis porrectisq;, contraxerant: & quoties datura istum machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atq; è manu remissis præcipiti incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses cum & nihil proficerent machinæ, & aduersus uineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impedimenta capere urbem, ad circundandam muro eam se accingunt, prius tamen igni tentandum rati si possent ingruente uento incendere, cum spatio non esset. Omnia enim secum uersabant si qua ratione tem sine sumptu, & sine obsidione conficerent. Allatos itaq; materiæ fasces ab aggere in id fossatum, quod ad murum prius interiacebat coniiciunt. Quo protinus utpote à tanta hominum manu impleto processerunt, quantum plurimum alterius urbis occupare è loco superiore potuerunt. Iniecto que igni cum sulphure ac pice materiam incenderunt. Vnde tatum flammæ excitatum est, quantum nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam aliquando uentis collisa secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flamمام. Hoc incendium cum ingens extitit, tum uero parum absuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret. Quod si uentus ut hostes sperauerant, commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam uim aquæ de cœlo cum tonitruis effusam incendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, urbem muro circumdant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriusque fossa, ex qua lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum arcturi relicto ad tutelam dimidii muri præsidio (nam alterum dimidium Bœotii custodiebant) cum exercitu redierunt ad suas quique urbes digressi. At Plataenses cum liberos & uxores cum senioribus, atq; hominum nullius usus multitudinem iam ante exportassent, ipsi reliqui qui obsidionem sustentabant quadragesti numero erant, & Atheniensium octoginta, cū centum ac de-

cem fœminis quæ panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam ob-
fitionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero : Huiuscmodi
fuit Platæensium aduersus oppugnantes præparatio. Eadem æstate obfitionis prin-
cipio, cum duobus milibus sui corporis armatorum, ducentisq; equitibus, duce Xeno-
phonte Euripidis filio, cum aliis duobus ducibus arma intulerunt in Thracia Chalcis-
densibus, & Bottiæis, frumento maturo. Et cum Spartolo, quæ est in Bottiæa, copias
admouisserent, frumentum corruperunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses
defectura quorundam, qui intus erant, opera. Sed uocatu eorum qui hæc nolebant, ex
Olyntho armatae copiæ præsidio uenerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Atheni-
enses ante ipsam urbem conseruerunt pugnam, Chalcidensiumq; peditatum cum non
nullis auxiliariis superarunt, ad urbemq; compulerunt : sed peditatus ac leuisarma-
tura à Chalcidensibus equitibus ac leuiter armatis superatus est, habentibus aliquot
scutatos è regione, quæ dicitur Crufidis. Gesto iam prælio superueniunt alijs ex Olyn-
tho scutati auxilio futuri. Quos ut uiderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo
tum accessione sociorum, tum quod antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalcidensiu-
m equitatu ac subsidiariis Athenienses inuadunt. Illi uero se ad duas cohortes & Atheniæ.
recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se infere-
bant, toties ab hoste fuga siebat : Cum rursus se referebant, infestabantur, missiliaq; in-
gerebantur, adequitantibus Chalcidensibus equitibus, & quæ uidebatur ad orientibus.
Deniq; non mediocriter iam perculsus in fugam uertunt, longoq; tractu persequun-
tur. Athenienses Potidæam fuga perlati, receptis postea ex fœdere interfectis, Athe-
nas cum reliquiis exercitus reuerterunt. Ex quo desiderati sunt quadrungentii ac trigin-
ta cum omnibus ducibus. Chalcidenses ac Bottiæi, ubi trophæum statuerunt, mortu-
osq; suos legerunt, in suas quicq; urbes discessere. Eadem æstate non multo post hæc
Ambraciotaæ Chaonesq; audí omnem Acarnaniam uexandi, & ab Atheniensibus alie-
nandi, Lacedæmoniis suadent classem ex socialibus urbibus parare, armatos mille in rū rebellio.
Acarnaniam mittere: quod dicerent si secum illi cum nauibus simul ac peditatu irent,
quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo sibi esse auxilio, facile in potestatem
redacta Acarnania, Zazyntho & Cephalenia esse potituros, nec Athenienses itidem ut
nuper Peloponnesum peruagaturos: Spem quoq; Naupacti capienda fore. His persua-
si Lacedæmonij Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus è uesti-
gio mittunt, iussum instructa quamprimum classe nauigate in Leucada. Studebant au-
tem præcipue Corinthiæ Ambraciotaæ utpore suis colonis. Et classis quidem Corin-
thiorum Sicyoniorumq; & circa oppidorum, instruebatur. Nam Leucadiorum, Ana-
ctoriorum, Ambraciotorum iam profecta apud Leucada præstolabatur. Cnemus &
mille cum eo milites ubi transfretarunt, ignaro Phormione, qui decem circa Naupactum
præsidiariis Atheniensium nauibus præterat, in terra confestim copias educit in aciem,
eiq; præsto fuerunt ex Græcis Ambraciotaæ, Leucadii, Anactorii, præter eos mille Pelo-
ponnenses quos ipse adduxerat. Barbaroq; Chaones, (qui nō sub regibus, sed sub an-
nulis ex principali genere magistratibus uiuunt) mille, Photio & Nicanore ducibus, ad
iunctis Thesprotis, & ipsis sine rege agētibus. Molossoq; & Antitanū duxerat Sabylin
thus Tharypis regis adhuc pupilli tutelā gerens : Parauæoq; Orœdus rex adiuncto cō-
militio mille Orestarū Antiochi regis eoq; permisso. Misit & Perdiccas clā Atheniensi-
bus mille Macedones q; postea supuenerunt. Hoc exercitu Cnemus nolēs è Corintho
opperiri classem, profectus est, perq; Argiū agrum iter faciētes, cum uicum Limnæam
fine muris ditipuisserent, Stratū puenerunt maximā Acarnaniæ urbē, rati si hanc primam
cepissent, cæteras haud ægre in deditiōne uenturas. Acarnanes ubi cognouerunt ter-
ra multam manum aduenisse, & mari hostes cum classe affuturos, non miserunt mu-
rū auxilia, sua enim quique custodiebant, sed Phormionem accersierunt iubentes ire
suppetias. Ille respondet id fieri non posse, ut cum classis è Corintho solutura sit Nau-
pactū sine præsidio relinquit, Peloponnesos in tres dispergitæ acies ad urbem Stratio-

Xenoph.

Eurip.

Spartolus

opp.

Chalcidensiu-

prælium.

Atheniæ.

fuga.

Cnemus.

Chaones.

Molosso.

Parauæi.

Antitanæ.

Sabylinthus.

Nicanor.

Orœdus.

Limnæa.

Stratus opp.

strati ob si-
dio.

chaonum in-
sultus.

chaonū fuga.

Acarnanes
funda periti.

Anapus flu.

Stratiorū tro-
ph.eum.

Patr.e urbs.

Machon.
Isocrates.
Agatharchi-
das.
Naualis pu-
gne instru-
ctio.

Phormionis
prudentia.

Peloponnesi-

rum iter intendunt, eo consilio ut castris cominus positis, nisi uerbis induixerint oppidanos, re oppidum tentent. Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chaones & Barbari alii, dexteram uero Leucadii Anactoriū & qui cum eis erant; sinistram autem Cnemus cum Peloponnesibus & Ambratiotis magno inuicem interuallo, adeo ut aliquādo à mutuo prospectu abessent. Et Græci seruatis ordinibus, exploratisq; itineribus pergebāt, dum idoneo in loco castra communirent. Chaones autem suis uitribus freti, ut qui omnium illius continentis bellacissimi haberentur, non sustinuerunt castris deligere locum, sed robore ipso feroce: additis aliis mutuo auxilio Barbari, urbem se ipso clamore expugnaturos sperabant, suumq; id opus fore. Quos propius accedere Stratii animaduertentes, arbitrati si ab aliis sciunctos superassent, fore ut nequam postea Græci similiter accederent, circa urbem insidias collocant: illosq; cum propiores facti essent, ex urbe pariter, & ex insidiis profilientes circunueniunt timore percuslos, multisq; Chaonum trucidatis. Cum alii Barbari hos cedentes uiderunt, ne ipsi quidem iam sustinuere, sed in fugam se coniecerunt, neutro Græcorum agminum sentiente hanc pugnam, ita multum illi præcesserant, sed opinante deligendis castris occupatos. Quos postquam effusa fuga ferebantur, ad se receperunt, cōtractisq; agminibus ibidem per diem quieuerunt: Stratii non uenientibus cum ipsis ad manum, quod uidelicet alii Acarnanes auxilia non ferebant, sed eminus fundis cum periculo lacescebant, quo genere Acarnanes excellere existimantur. Non enim eis loco moueri si ne armis fas erat. Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regressus trepide ad amnem Anapum, octoginta stadiis Strato distantem, postero die cæsos recepit ex foedere: & cum Oeniades interuenissent pro amicitia ad eos concessit, priusquam undiq; auxilia coirent, atque illinc omnes domum discesserunt. Stratii trophyum statuerunt prælii cum Barbaris gesti. Clavis autem quam ex Corintho & ab aliis sociis ex sinu Crisœo ad Cnemum profectam oportuit, ne mari superiores Acarnanes opem ferrent, nō uenit, sed coacta est per ipsos dies prælii ad Stratum commissi, pugnare cum nauibus uiginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præterat. Nam eas Phormio, extra sinum cum tenderent, obseruabat, consilio in aperto mari inuadendi. Corinthij uero socij q; non tanquam ad nauale prælium, sed ad terrestre militariter instructi, in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes, quām contra suas septem & quadraginta Athenienses cum uiginti nauibus ausuros conserere pugnam. Eos postquam uiderunt è regione uenientes, iuxta ipsorum terram sumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppositam continentem ad Acarnaniam transibant, nouerunt Athenienses esse ex Chalcide Eueno fluvio infestis proris euntes, & licet noctu progressi, non tamen latuere hostem. Ita necesse fuit in medio freto prælium facere. Duces h̄dem qui in singulis ciuitatibus constituti fuerant. Corinthiorum autem Machon, & Isocrates, & Agatharchidas. Et Peloponneses quidem in orbem naues disposuere, quām latissimum poterant exitum hostium intercludentes, proris extra, puppibus intro uersis, minoribus nauigiis in meedium receptis, simulq; quinque nauibus omnium uelocissimis, ut exiguo ex interuallo, si quā hostis incurteret, profilientes adessent. Athenienses uero suas in seriem singulas circumagebant, speciem præbentes iamiam inuadendi, ac penè radentes cursu, quos circuibant in angustum redigebant, uetiti à Phormione prius inuadere quām ipse signum dedisset. Quippe qui speraret fore ut ordo ille non perstaret, sicut in pugnam peditum, utq; naues se inuicem compingerent, ac nauigia turbamentum præberent. Ad hæc flaturum è sinu uentum sub exortum auroræ fieri consuetum, ille ob nauigando præstolabatur, existimans tunc nec illos aliquo momento futuros stabiles, & se suo arbitratu aggredi posse, ob maiorem nauium suarum uelocitatem, idq; uento spirante præcipue. Qui ubi flare coepit, & iam in arctum naues redactæ, tum uento leuia nauigia propellente, tum mediis cum exterioribus se compingentibus, utraq; um nauium cō alteras turbare, mox alia in aliam incidere, uiri contis inuicem alienam nauem à sua repellere, uociferariq;. Et dum se ab aliis tutantur mutuoq; conuiciantur, nulla neq; præ-

cepta neq; iussa exaudire: & quia remos in undoso mari referre non potuerant, quippe homines imperiti, præbere naues minus gubernatoribus obsequentes. Ibi Phormio tali in tempore suis signum dat, illi inuesti primum unam ex prætoriis nauibus de primunt, deinde cæteras quascunq; adorti corrumpunt, adeo tumultuose agentes, ut neminem hostium animum recipere permitterent. Fugientes itaque Patras uersus & Dymen Achaïæ persecuti, duodecim naues ceperunt, ac plurimis eorum hominibus occisis in Molycricum nauigarunt, positoq; in promontorio trophæo & naui Neptuno consecrata, in Naupactum reuertentur. Peloponneses quoq; confestim cum re liquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllem, quæ sunt Eliorum naualia, abierte. Quò etiam Cnemus è Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit, post prælium ad Stratum gestum uenerunt. Huc præterea mittunt Lacedæmonii Cnemo Timocra- tem Brasidam & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica ueteretur, iubentes aliud prælium nauale commodius instrui, nec à paucis nauibus mare prohiberi. Vide batur enim cum propter alia, tum uero, quod tunc primum prælium nauale tentauerant, illud sancè præter rationem fuisse commissum, nec tantopere classem suam imparem, sed ignauiam quandam potius extixisse, non reputantes quantum distaret ab ipso rum rei nauticæ tyrocinio, iam ueterana Atheniensium exercitatio. Itaq; cum indignatione istos miserunt. Qui cum ad Cnemum peruenierunt, edicunt certas ciuitatibus naues, quæ iam aderant reficiunt ex utilitate pugnæ naualis. Phormio & ipse Athenas cū nuntio uictoriæ mittit, qui de hostium apparatu edoceat, iubet naues & quam pluri- mas & quam maturrime sibi mitti, propediem prælium expectari. Athenienses & uiginti naues mittunt, mandantq; ut simul illas accepisset in Cretam ante omnia nauigaret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Atheniensium amicus autor eis erat in Cydoniam traiciendi, quod diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturum, sed hoc Polichnitas Cydoniatarum finitos demereri studebat. His nauibus acceptis, Phormio adiit Cretam, ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniorum uastauit. Vbi uenit & difficultate nauigandi retentus, non exiguum triuit tempus, Peloponneses inter- rea omnibus quæ ad pugnam naualem pertinēt instructis, in Panhormum Achaicum Polichnite. nauigauerunt: ubi interea Peloponnesis exercitus præstò erat, eis auxilio futurus. Panhormus. Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus profectus in promontori- um Molycricum, exteriora tenuit. Eratautem hoc promontorium partium Atheni- ensium. Nam alterum est è regione in Peloponneso septem ferè stadiorum maris in- teruallo, Crisæi sinus os. Ipsí quoq; Peloponneses Achaicum promontorium haud ita multum à Panhormo distans, ubi aderat eis peditatus, subierunt cum septem & se- ptuaginta nauibus. Idem ubi conspexere Athenienses, utrique altrinsecus in statione manserunt, meditantes præparantesq; pugnam singulis diebus, sex septem' ue, eo con- filio, quod neq; illi egredi è promontoriis in liberum mare uolebant, superiori clade conterriti, neq; hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterum Cne- mus & Brasidas & ex Peloponnesibus alii duces, uolentes primo quoq; tempore pu- gnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Atheniensibus superueniret, con- cionem primum militum aduocauerunt. Quorum multos priore calamitate perterritos cum animaduerterent, ad eos excitandos hunc in modum uerba fecerunt:

Concio Cnemi & Peloponnen- sium ducum ad milites,

Si quis uestrum uiri Peloponneses propter superiorē pugnam, futuram refor- midat, is non recte sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportu- nus defuit, ut scitis, nec ad prælium nauale nos magis quam ad exercitum nauiga- hamus. Acciderunt autem aduersa non modica & fortunæ temeritate, & in pri- mis pugnæ naualis inscitia non nihil obfuit, Itaque neque nostra culpa eueniit

Atheniensium
uictoria naua-
lis.

Cylle.

Molycricum.

Nicias.
Cretensis.

Cydonia uista

Nicias.

Cretensis.

Panhormus.

Molycricum

prom.

ut superaremur; neq; conuenit, cum non usq; adeo sis uictus consilio, habeasq; aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo consternari, sed existimare ut homines fortuitis fallantur, usu uenire, cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semp suo consilio freti, nec excusantes imperitiam, cum eadem animi uix usquam instrenui fiant. Et sane uobis nequaquam ita deest peritia, ut superest audacia. At istorum quam præcipue extimescit scientia, siquidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aspera exequi quæ didicit: sin minus, nullum tunc artificium ualet. Timor enim memo riam excutit, & ars citra præstantiam animi inter pericula nil prodest. Ergo illorum maiori experientiae maiorem opponite audaciam: timori, quia uicti estis, opponite quod imparati fuistis. Ad hæc suppeditat uobis copia tum nauium, tum militum, in terra & nostra & uicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius instructi ferre præualent. Itaq; ne unum quidem reperimus, quod uos deficiat: & quæcunq; prius peccauimus, hæc eadem ipso experimento nos edocent. Præstanti igitur animo & gubernatores & nautæ suum quisq; munus exequamini, non deserentes locum cuiq; assignatum. Quibus non priorem, quam superiores duces fecerunt, commoditatem pugnandi præstabimus, nec causam ulli ut sit instrenuis. Quod si quis talis esse uoluerit, is pro merito plectetur: strenui uero dignis uirtute præmiis ornabuntur. Huiusmodi uerbis duces Peloponnesium suos animauerunt. Phormio autem timens & ipse militum pauorem, & animaduertens q; addensatis inter se nauibus multitudinem classis hostilis formidabant, uoluit conuocatos eos animare, pariter & in præsens tempus admonere. Nam semper antea quo animos illorum præpararet, negauerat ullam tantam classem, cui inuadenti non foret ab eis resistendum. Et ipsi milites iam pridem hanc intra se fidutiam præsumplerant, ut quia Athenienses essent, nulli quamlibet numerosæ Peloponnesium classi cederent. Tunc tamen eos cernens præsentí terum aspectu animo debilitatos, statuit audaciæ cōmonefaciēdos. Cōuocatisq; illis hoc modo differuit:

Oratio Phormionis Atheniensis ad milites.

CVm uos animaduertam, uiri milites, pertimescere multitudinem hostium, conuocando censui, quod absurdum duco, eorum quæ horrenda nō sunt, horrore præstringi. Nam isti primum idcirco tot naues, nec ex æquo comparauerunt, quod prius superati, & sibi concii sunt, non esse se nobis pares. Deinde ideo ueniunt tanquam in quo præcipue confidunt, eos deceat animosos esse, nulla de re alia audaces, nisi quod in pedestri acie plerunq; uictores discedunt, rati idem se in re nautica facturos. Quæ facultas si qua eis in illo, multo iustius nobis in isto adest. Quoniā ex ipsa animositate nihil antecellunt. Verum hoc quod utriq; in suo quisq; loco expertiores sumus, nos audacieores facit. Lacedæmonii præterea quod sociorū principes sunt, suæ gloriæ gratia mustos inuitos in periculum ducunt, alioqui nunquam tentaturi rursus pugnam, in qua ita superati sunt. Eorum uos nequaquam extimescat audaciam, quibus ipsi uehementer, ut credibile est incutitis metum: tum quia iam uicti sunt, tum quia existimant nos ita obstituros, ut nonnihil egregie dignum nobis agamus. Atq; hostes quidem qui numero præstant, ut isti, magis uiribus quam consilio freti inuadant. Qui uero pauciores sunt, nec pugnare coguntur, ii confirmato ex conscientia ingenii animo audacter obuiam eunt. Quod isti reputantes merito non magis exterriti sunt ob id, quam ob tantum nauium apparatum. Multi iam exercitus per imperitiam à minoribus, quidam etiam per ignauiam profligati sunt, quarum rerum utriusq; nos sumus expertes. Necq; uero committam, ut quantum in me erit, aut intra sinum certamen ineamus, aut in eū penetrerus, cum sciam angustias loci non competere paucis nauibus agilioribus sub peri tis rectoribus, contra multas ab imperitis infessas. Non enim aliquis nisi ex longo prospectu hostium, quasi hoc expediat in eos inuehebatur: neq; cum pericitabitur, quoties opportunit̄ erit se subducere queat, nulliq; sibi elapsus, nulli receptus: quæ agiliorū & nauium & nautarum opera sunt, sed necesse fuerit pro nauali pedestre certamen fieri, melioremq; in eo conditionem plurium nauium. Sed harum ego terum, quoad pos-

terō, curam habebo. Vos uero apud naues in suo quisq; ordine manētes, è uestigio præceptis obtemperate, cum præsertim breui momento inuadendi constet occasio, et inter agendum plurimi existimare ornatū & silentium: quæ cū aliis in rebus bellicis conducunt, tum præcipue in naualib;. Propulsate igit; istos pro dignitate eoꝝ, quæ gessistis, magna uobis re in hoc certamine proposita, utruſ spem Peloponnesibus eripiatis, cū classe nauigandi, an Atheniensibus metum maris propiorem afferatis. Illud quoꝝ uobis in memoriam redigo, nos superasse eorum permultos, uirorumq; qui superati sunt mentes, nescire in eisdem periculis sibi constare. Talibus & suos Phormion adhortatus est. At Peloponneses quandoquidē ab istis non procedebat intra sinum, atq; angustias, uolentes introducere inuitos, sub exortū auroræ profecti, quadrato agmine uela faciunt intra sinum, suam terram uersus, dextro cornu procedente, sicut in statione steterant, ubi uiginti naues maxime celeres cōstituerunt, ut si ipsos Naupactū uersus tenebatur ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius uelificantis cornu incursum, sed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant ueritus pro oppido præsidii carenti, ut proficiscentes inspexit, inuitus festinabundusq; impositis in naues militibus terram legit, simulq; peditatus Messeniorum præsto erat auxilio futurus. Hos ut uiderunt Peloponneses nauem nauī sequente iam intra sinum ac prope terram nauigantes, id quod maxime uolebant, uno repente signo cōuersis nauibus dirigunt cursum in Athenienses ut quisq; celerrime poterat, sperantes oēm hostium classem à se captum iri. Cæterum hanc conuersionem & dextrū cornu subterfuge Athenienses incurrunt in apertum mare undecim naues, quæ præcedebant. Cæteras fuga petentes terrā Peloponneses circuuenire, premere, corrumpere: homines quicunq; enatare non poterant, confidere: quasdam quas depressoſerant naues inanis trahere. Nā unam demū cū ipsis uiris ceperunt. Quasdā Messenii subsiditū ferētes cū armis mare ingressi cū cōscen diſſent, pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipiētes. Hūc in modū suprae re Peloponneses, corrupereq; Atticas naues. Eorū uiginti quæ p cornu dextro locatæ fuerant, undecim illas Atheniēſium insequebant, quæ declinata in altum fuga elapsæ, præuerterant hostem, præter unam: applicantesq; Naupactū portum adeptæ prope Apollinis templū, cōuersis proris sese ad defensionem accingebant, si cōtra ipsos in terram hostes nauigarent. Illi posterius uenientes inter nauigandū pæana canebant, tanquam uictores. Harum longe prima Leucadia nauis unam quæ reliqua erat Atticarū pæana canere insequebatur. Forte nauis oneraria aliquantū procul à littore ad ancoras stabant: quam Attica nauis cum occupasset, eiq; se circunegisset, median Leucadiam incurrit, demergitq;. Quæ res ex improviso & inopinato cum accidisset, Peloponneses terrore concurrit. Ad hæc incōpositi, ut in uictoria sequentes, partim demissis remis cursum inhiuuerant, rem inutilem sibi, utilem Atheniensibus, ad se ex breui spatio inuadendos, cū uolunt aduentum plurium opperiri, partim imperitia locorū in breuia impegerant. Quod fieri uidentes Athenienses subit audacia, unaq; se uociferatiōe adhortatēs in eos tendunt. Illi propter ea quæ peccauerant, & quod incompositi erant paulisper modo sustinuere, tum dantes terga in statōem, unde discesserant, tendunt. Quorsū tamen sex naues quæ maxime propinquæ fuerant, Athenienses insecuti ceperunt: & suas quas illi corruptas tunc primum ad terram religauerant, abstulerunt, hostium aliis occisis, aliis quos ceperant reseruatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in nauī Leucadia nauigans, quæ circa onerariam est depreſſa, ubi ea fracta est, gladio se transegit, in portūq; Naupactum decidit. Reuersi Athenienses trophæum ibi statuerunt, unde profecti uicerūt, mortuosq; ac naufragia quæcunq; apud oram ipsorum erant legerunt, & sua hostibus ex fœdere reddiderunt. Peloponneses autē & ipsi trophæum statuerunt pro uictoribus agentes, ob fugatas ad terram quas corruerunt naues, & eam quam ceperunt iuxta trophæum in Achaico promontorio cōſecrārunt. Post hæc ueritatem superuenirent ab Atheniensibus auxilia, noctu uela fecerunt in finū Crissæum Corinthiūq; omnes præter Leucadios. Nec ita multo pōst ab eorum digressu Athenienses è Cre

Peloponneses incurruntur.

Timocratis in teritus.

Trophæa duplicita.

Pireus.

Nisæa.

Budorum ca-
stellū.

Sitalces.

Odryses.

Sitalcis expe-
ditio.

Perdiccas.

Philippus.

Agnon.

Aemus mons.

Rodope mons

Getæ.

Scythæ.

Hippotoxote

Dj.

Agrianes.

Graeos.

Leæi.

Stymon flu.

Pæones.

Triballii.

ta uigiti cū nauibus, quas ante pugnā ad Phormionē adductas oportuit, Naupactū ap pulsæ sunt; æstasq; exacta, prius tñ q; classis Corinthū in sinūq; Crissæū discederet, Cne mus & Brasidas & alii Peloponnesium príncipes edocti à Megarenibus ineunte hyeme uoluerunt tentare Piræum Atheniensium portum, qui neq; custodiret, neq; clauderetur, haud ab re: quoniam multo cæteris antecellerent re nauali Athenienses. Placitum aſt singulos nautas cum singulis remis, scalmis, pellibus, quas remiges sibi in remigando subſtrauerunt, Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat, atq; illic q; celerrime tēdere Megaram: deductisq; ex Nisæa, quæ sunt illorum naualia, qua draginta nauibus quæ illuc erant, nauigare cōfestim in Piræum, ubi neq; ullæ naues ad custodiam essent, neq; expectatio ulla hostium ex improviso unquam innauigantium, siue ex aperto & per otium, siue ex insidiis quām præsentirētur. Vbi uero hoc eis age re placuit, statim abierūt: cumq; noctu peruenissent, & naues ex Nisæa deduxissent, in Piræum contendebant, non etiam ut crediti sunt periculum metuentes, & quidam et iam uentus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminem respicit, Megaram uersus præsidium erat, iuxta tres ad custodiam naues, ne quid inuehetur Megarenibus, ne ue quid illinc eueheretur. Hoc illi præsidium sunt aggressi, tri remes uacuas deduxerunt; cæteram Salaminē ex improviso adorti diripuerunt, sed ab iis qui expugnabantur leuati sunt ignes, Athenas uersus, aduentum hostium significantes. Ex quo tantus peruaſit animos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam qui in urbe erant, iam Piræum hostes inuectos arbitrabantur; & qui in Piræo, Salaminē esse captam, tantumq; nō in se ueniri, quod sane facile illi fecissent, si & cūctari uoluissent, nec uento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrētes, in Piræum naues deduxerunt, festinanterq; ac multo tumultu cū ascendissent, in Salaminem uela fecerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos ubi sensere Peloponnes auxilio uenire, magna ex parte Salaminē peruagati, captis hominibus, præda, et tribus ex Budoro castello nauibus, propere in Nisæa renauigarsit, diffisi nauibus, quæ ad tempus deductæ, nec mari ferendo satis firmæ erant. Profectisq; Megaram iterum Corinthū pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminē non adepti Athenienses, & ipsi reuersi sunt, atq; ex eo die Piræum impensius custodierunt, tum clauſtris portuū, tum alia diligētia. Per idem temp° circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses, Terei filius, Thracum rex expeditionem sumpsit aduersus Perdiccam Alexandri filium, Macedoniæ regem: & Chalcidenses qui sunt in Thracia, ob duo promissa, quorum alterum uolebat reposcere: alterum Atheniensibus ipse persoluere. Nam & ei Perdiccas principio belli cum rebus eius ad perniciem spectantibus sponzionem fecisset, si ipsum Sitalces Atheniensibus reconciliasset, nec Philippum fratrem eundemq; hostem restituere in regnum, quæ spouonderat non exoluit. Et ipse Atheniensibus receperat ubi societatem cum Perdicca iniuiisset compositurū se in Thracia Chaleidicum bellū. Vtraque igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi filium in regnum Macedonū ducebat cū legatis Atheniēs, qui huius rei causa aderant, Agnone duce. Oportebat enim Athenienses quoq; cū classe & peditatu aduersus Chalcidenses præstō esse. Igitur ab Odrysis ingressus, accersit primum Thraces quibuscunq; imperitabat, intra Aemum montē & Rhodopen ponto Euxino tenus & Helleponto: deinde superato Aemo, Getas et quæcunq; aliæ cis Istrum fluuum magis ad pontum Euxinum uergentes incolunt populi, qui sunt Getæ & Scythurum finitimi, ac similes cultu, oēs ex eis sagittarii, quos hippotoxotas dicimus. Præterea euocauit montanorum Thracū per multos, genus liberum & machæris accinctū, qui Dj uocantur, Rhodopen plerosq; in colentes partim mercede inductos, partim studio secutos. Accersit & Agrianes & Leæos & cæteras gentes Pæonias imperii sui ultimos, usq; ad Graeos & Leæos Pæonas & Strymonē amnem, qui fluit ē Scomio monte per Graeos ac Leæos, ubi imperii est termin⁹: hinc ad Pæonas sui iam iuris, illinc quā spectat Triballos, qui & ipsi sui iuris sunt, Treribus ac Tilatais terminantibus, qui Scomium montem incolunt ad septentrī

quæ continenter ad solem occidentem usq; ad Oscium flumen, ex eodem quo Nestus & Ebrus oriens monte in culto, & sane Rhodope uicino. Fuit autem Odrysorum imperium magnitudine ad mare usq; pertingens, ab urbe Abderoꝝ ad pontum Euxinum usq; ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatii habet, potest ambiri nauigando, si uetus à puppi semper insipiret nauis rotunda, quatuor diebus ac totidem noctibus. Item ita nere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrum, uir expeditus undecim intra dies transmittat; Et tanta quidem fuit ad mare longitudo. Per mediterranea uero à Byzantio ad Leæos & super Strymonem, hanc, hinc enim longissimus est à mari tractus, homini expedito tredecim intra dies peragrabitur. Tributum quoque quod ex Barbaris gentibus Graecisq; exigebaratur sub Seutho, qui post Sitalces regno potitus maxime id auxit quadrinum gentorum fere talentorum, fuit uis summa auris argentiq;. Nec inferiora his quæ afferebantur ex auro & argento munera. Praeter res textiles, uel uilloſas, uel leues, et aliam suppellectilem, quæ non modo ipſi, sed etiā proceribus nobilibusq; Odrysorum statu erant, longe alio quam apud regnum Persarum instituto, & quam apud alios Thraces, accipiēndi citius quam dandi. Deformius enim erat eum qui posceret non dare, quam eum qui posceret non impetrare. Tametsi hoc instituto plerunque imperiose utebantur, quoniam nihil donanti, nihil transfigere licebat. Ita regnum eo potentiae puenit. Quippe omnium qui in Europa sunt inter Ionium finem & pontum Euxinum, hoc maximum extitit prouentu pecuniarum, & ceteris opibus, sed robore certandi & exercitus magnitudine multo est Scytharum gente inferius. Nam Scythis non modo quæ in Europa, sed etiam quæ in Asia sunt nationes æquari nequeunt, ut singulæ illis omnibus inter se concordibus resistant, ne in alia quidem solertia ac prudentia ex presenti utilitate uiuendi. Sitalces igitam ingenti plague imperans, ubi comparato exercitu omnia in expedito fuerunt, profectus in Macedoniam est primum per suum regnum, deinde per Cercinam montem habitoribꝝ uacuum, qui Sintos Pæonesq; committit, eadem uia, quam ipse prius in expeditione aduersus Pæones fecerat succisa sylua. Eum monte transeuntes ad dextram habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi peruererunt in Doberum Pæonium nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit. Siquidem Thracum sine imperio non parum multi ulro sequebantur praedæ gratia. Ita que fertur omnis multitudo non minor ceterum quinquaginta milibus extitisse, & haec maxima ex parte pedestris, ex tertia autem ferme equestris, qui equitatus ex Odrysis præcipue constabat. Secundum hos ex Getis ex peditatu machæriferi, qui è Rhodope descendederunt, gens sui iuris, bellacissimi erant. Cæterum uero uulgas ipsa terribilissimum multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum ubi coierunt, quæ in rem fuerant præpararunt, ut ē montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccae parerat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimiotæ, & aliae in superioribus gentes sociæ illis atque obnoxiae; In hisq; Perdiccas regnum habebat. Nam eius pater Alexander ac progenitores Temenidae olim ab Argo oriundi, eam quæ nesci maritima est Macedoniam primi adepti sunt, in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieribus, qui postea sub Pangæo trans Strymonem incoluerunt Phagreten, aliaq; item oppida. Vnde nunc quoque sub Pangæo plaga uerges ad mare uocatur sinus Piericus. Ex ea uero quæ nominatur Bottia Bottia, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quinet iam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt *Stenentinem, a montanis ad Pellam usq; & mare pertingente, ac trans Axium Strymone tenuis eam quæ Mygdonia appellatur electis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita namque nunc uocatur Eordos, quorum permulti deleti sunt, aliquantulumq; adhuc ex ijs circa Physcam sedes habet. Nec non ex Almopia, Almopes: alias insuper gentes in potestate redegerunt. Macedones hi quibus nunc etiam imperant, Anthemontem, Grestoniam, Bisaltiam, & ipsorum Macedonum Pollam: quæ omnia Macedonia uocant, quæq; regis Perdiccae Alexandri filii erant, quo tempore Sitalces inuasit. At hi quidem Macedones ingressi tam multis copiis resistere cum non possent, quæcumque in regione erant comportarunt in loca munita, ac

Archelaus. muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdiccae filius regno potitus, ea quæ ibi uisuntur extruxit, amplasq; uias muniuit, ac cætera ex usu bellici, equis, armis, alioq; apparatu melius quam superiores octo reges adornauit. Exercitus autem Thracum ubi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi fuerant, ui cepit Idomenem: Gortyniam uero & Atlantam & alia quædam oppida ac cepit in fidem ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquam progressus est Macedoniam, quæ uel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adiit Bottiæam & Pieriam, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemuntē populatus est. Macedones cum se parres peditatu fore diffiderent, accitis equis à sociis superiora habitantibus, pauci contra multos adorti sunt exercitum Thracum: & quæ impressiōem fecerunt, nemo sustinuit, utique equites egregios ac loricatos, sed multitudine circunfusa longe numerosiore anticipati marte prælibabantur. Cumq; superatum se iri à pluribus animaduerteret, pugna ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam uerba fecit, quamobrem arma intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe nō aderant, quippe non itū credentes, dona ad eum legatosq; miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæos que dimittit, atq; castellis extractis regionem uastabat. Vbi dum statua habet, Thessalī q; ad austrum spectant & Magnetes & cæteri sub imperio Thessalorū Thermopylarumq; tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant item trans Strymonem uergentes ad aquilonem Thraces quicunq; campestria incolunt. Panæi. insuper, & Odomanti, & Droi, et Dersæi, qui omnes suis legibus uiuunt. Sitalces autem cum Græcis Atheniensium hostibus in colloquium uenit, se illorum inductum nequaquam iure societatis inuicem inuasuros. Ipse Chalcidicam & Bottiæam & item Macedoniam infestus uastabat. Cui tandem cum nihil eorum confecisset, quorum gratia uenerat, & commeatu careret exercitus, atq; hyeme uexaretur, Seuthes Spardoci filius, & ipsi patruelis, qui potentia secundus, suadet, uti quam celerrime discedat. Seu then autem Perdiccas clām sibi cōciliauerat, pollicitus fororem se illi cum pecunia daturum. Ita Sitalces persuasus triginta diebus, et horum apd Chalcedē octo cōsumptis, cum exercitu domū quam celerrime reuersus est. Et Perdiccas fororem Stratonicen uti sponderat Seuthe in matrimonium dedit: Atque ita circa Sitalcis expeditiōem res gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Athenienses eadem hyeme post quam classis Peloponnesium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacum nauigarunt. Progressiō in mediterranea Acarnaniæ cum quadringētis suorum classi ariorum armatis ac Messenijs totidem, eos qui dubiæ in partes fidei uisi sunt, ex Strato & Coronte, aliisq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Coronē deducto, iterum se ad naues receperunt, nō ausi propter anni tempus Oeniades solos omnīum Acarnanum assiduos hostes laceffere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus, per Dolopiā, Agrai, Amphilochos, perq; Acarnanicū campū, superne Straton urbē Oeniadasq; interfluens mari miscetur: restagnatoq; horū oppido intolerabilem utiq; hyeme propter alluuiōes militiam præstat. Iacet autem pleræq; Echinadum insularum è regione Oeniadum ab alluuiōibus Acheloī nihil admodum distantes: quarum nō nullæ quoties torrens fluuius humum aggescit cum continente iunguntur. Crediturq; fore non ita multo post tempore, ut hoc non patientur illæ. Nam & æstus est ingens, multus, sabulosus, & insulæ crebrae & līmi aggestu intersepiente cōmissæ, nec gradatim, ne ui fluminis dissiparentur, sed ita ut non rectum aquis in Pelagus exitum præbeant: præterea inculta & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiaraī filio post matrem necatā errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respondens, non prius illum terroribus liberatum iri, quam in ea regione locum ad habitandum reperisset: qui neq; dum à sole cōspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit, ut omni alia terra ab ipso ob parricidiū prophanata. Ille (ut aiunt) incertus consiliū, uix tandem intellexit alluuiōem Acheloī eū esse, Satisq; soli illud ad usum corporis uisum

est. Postquam occisa matre non exiguo tempore pererrasset, incolésq; circa Oeniades loca renauigauit, & à filio Alcmæone cognomen regioni reliquit: Et de Alcmæone Acarnanes un quidem quæ accepimus eiusmodi referimus, Athenienses autem cum Phormione ex de appellati- Acarnania in Naupactum profecti, primo uere Athenas nauigarunt, secum portantes libera capita in præliis naualibus capta: quorum singula singulis redēpta sunt, itemq; naues quas ceprant. Et hyems hæc finita est, ac tertius bellū annus quod Thucydides conscripsit.

THVCYDIDIS HISTORIA

RVM P E L O P O N N E N S I V M L I
B E R T E R T I V S .

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponnesiæ ac socii duce Archidamo Zeuxidamifilio Lacedæmoniorum rege ingressi sunt Atticam, statiuæq; habentes regionem populabantur, excursionsq; faciebant ut consueuerant, Atheniensibus equitibus, quacunq; dabatur occasio, leuiter armatorum plurimam turbam prohibentibus, ne progressa cum armis laderet loca urbi uicina. Cōmorati autem quo ad cōmeatus suppeditauit, reuersi sunt in suā quicq; ciuitatem. sub ipsorū tamen in Atticam ingressum protinus omnis Lesbos præter Methymnā ab Atheniensibus defecit, cum id iam inde ante motum bellū voluisset, sed Lacedæmonij eam recipere noluerunt. cæterum opinione sua maturius deficere coacta est. Quippe obstruendis portibus, extruēdis muris, ædificandis nauibus prorsus occupati fuerant, utq; è Ponto quæ cunque oportebat, sagittarii, frumentum & quæ accerferant, uenirent. Siquidem Tenedij cum quibus inimicitias exercebant & Methymnæi, priuatim quoque ipsorum Mitylenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Atheniæsibus hostium, indicium detulerunt omnes Lesbios ad commigrandum Mitylenen cogi, ac Mitylenæos omni apparatu ad defectionem spectare, Lacedæmonij Bœotijq; cognatis eorum administris; & nisi occuparent Athenienses Lesbum amissuros Atheniæses, ut qui & morbo iam uexarentur, & bello, eoq; accerrimo; præterea existimarent magni negotij esse, Lesbum bello tentare, et naues habentes integris uiribus, non acceperunt ab initio delationem, sed ipsos deferentes maiori ex parte redarguebant, quod uidelicet illa uera esse nollent. At postquam dimissa illuc legatione non persuasere ut Mitylenæi frequentiam ciuitatis ex cætera insula & apparatum dissoluerent, timentes iam anteuertere uoluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, quæ forte ut Peloponnesum obirent in expedito erant: sub Cleippide Dinij filio ex tribus ducibus primo. Res nuntiatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, quod omnii Mitylenæorum frequentia celebraretur, spemq; esse, ut repentina aduentu adorarent. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis edicet, ut naues tradant, muros demolian, nō obtemperantibus bellū inferrent: Et naues qui dem profectæ sunt. Decem autem triremes Mitylenæorum auxiliares, quæ ex foedere tunc aderant, retentæ sunt, & uiri qui in eis erant in carcerem coniecti. Quidam tamen Athenis profectus in Eubœam, atque illinc terrestrī itinere cum Geræston peruenis- set, nactus ibi onerariam nauim, secunda nauigatione usus, triduo quam Athenis discesit Mitylenen delatus, nuntiauit eis naues in se Atheniensium uenire. Illi neque ad Maloentem exierunt: & cætera murorum atque portuum ubi semifarta erant sarcientes,

4. anni initium.

Lesbi defec-
tio ab Ath.

Tenedij.
Mitylene.

Cleippides.
Apollinis Ma-
loentis festum

custodias egerunt. Nec ita multo post Athenienses cum appulissent, uidissentque, haec de-
nuntiant duces mandata: illis non audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Oppi-
dani imparati & e repento coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulam ante
portum tanquam ad praelium. Deinde insequente Atheniensem classem fugientes, in col-
^{Ycederat Mityleneorum & Atheniensem.} loquium ducum uenerunt, uolentes si qua miti conditione transfigi posset e uestigio
naues dimittere. Idque Athenienses duces admirerunt, & ipsi timentes ne non satis essent
ad omnem Lesbum debellandam. Factis inducitis mittunt Athenas Mitylenae cum
aliis, tum uero unum ex iis qui detulerant indicium, quem iam facti poenitebat, si for-
te persuadeant, ut naues ab ipsis abscedant tanquam nihil rerum nouarum molienti-
bus. Et interea legatos quoque cum triremi Lacedaemonem mittunt clam Atheniensi-
um classem, quae ad septentrionalem urbis partem in Malea stationem habebat. Non enim
fidem habebant iis, quae ab Atheniensibus offerebantur. Atque hic quidem legati asper-
rima nauigatione usi in pelago, delati Lacedaemoniam agebant cum illis, ut aliquid ue-
niret auxiliij. Vbi uero alii legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum se accingebat
^{Imbrii. Lemni.} & Mitylene & cetera Lesbos, praeter Methymnam. Nam haec Atheniensibus fauebat,
^{Meleas. Hermoneidas.} & Imbrii & Lemni & ex alijs insulis aliquantulum sociorum. Et cum eruptionem quan-
dam totius populi in castra Atheniensem fecissent, commissa que pugna non inferi-
ores extitissent, tamen regressi sunt, quod sibi ipsis fidem non haberent, ibi pernocta-
re non ausi. Ac deinceps quieuerunt, uolentes, si quid ex Peloponneso & ex alio appa-
ratu proueniat, periculum facere. Etenim superuenerunt Meleas Lacon, & Hermeonei
das Thebanus: missi illi quidem ante defectionem, sed qui aduentum Atheniensem
praeuertere cum nequissent, postea commissa iam pugna clanculum triremi aduecti
funt, hortatiisque ut secum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miserunt. Ho-
rum quiete aucti animo Athenienses, accersitiisque sociis, qui nihil roboris uidentes esse
apud Lesbios, ocytus affuerunt: circuato ad australē urbis partem exercitu, bina hinc
atque hinc castra muro cingunt, & in utroque portu ingressum nauibus muniunt, pro-
hibito Mitylenais usu maris. Nam cetera terra oppidani alijque Lesbj, q iam auxilio ue-
nerant, potiebantur: non multum Atheniensibus circum castra tenentibus, cum Malea
potius eis & nauium statio & mercator esset: Atque ita ad Mitylenē bellum gerebatur.
^{Asopius dux.} Per idem huius aestatis tempus Athenienses circa Peloponnesum triginta naues dimi-
serunt, duce Asopio Phormionis, iussi ab Acarnanibus aliquem sibi uel filium, uel con-
sanguineum Phormionis mitti produce. His nauibus Asopius profectus, maritime La-
coiae loca diripiuit, dehinc earum plerisque domum remissis ipse cum duodecim Nau-
pactum se contulit. Post haec euocato omni Acarnanum populo, intulit arma Oeniadi-
bus, Acheloum nauibus inuestus, pedestri exercitu regionem populante, sed cum ho-
stis non concederet missio peditatu, ipse in Leucadiam nauigauit, egressusque in Nericii,
^{Nericum.} dum se recepit, ab hominibus loci mutuo sibi auxiliantibus, paucisque nonnullis prae-
diarijs, cum exercitus parte imperfectus est. Postea ceteri concessa hostibus uictoria, ex-
scedere receptis mortuis abierunt. Mitylenai autem legati, qui prima cum nauis
missi fuerant, quemadmodum ipsis Lacedaemonii dixerant, ut ad Olympiam adeissent,
quo ceteri quoque socii eis auditis consultarent, ad Olympiam praestò fuerunt. Quo in
^{Olympias festum.} loco Olympias festum fiebat, Dorico Rhodio iterum uictore. Atque ubi solennibus ce-
lebratis in colloquium uentum est, ita uerba fecerunt:

Oratio Mitylenaeorum apud Lacedaemonios.

SCimus quidem uiri Lacedaemonii, socijque, hoc receptum apud Græcos ac iustum es-
se, ut quoscunque bellum tempore à pristina societate deficiente in suam accipiunt, eos
tantisper in deliciis habeant, dum illis utiles sunt. Sed cum existimat superiorum ami-
corum proditores fuisse, eosdē peiores fore utique censem, neque id iniuria, si tamen aqua-
les inter se essent, qui deficiunt, & qui deseruntur. Cum enim aliqui pares sunt consilio ac
benevolentia, si idem aequales sint apparatu et uiribus, nulla subest aequa causa defecti-
onis, quod in nobis Atheniensibusque non fuit, ne cui peiores fore uideamus, si a quibus

In pace honestati sumus ab ijs inter aduersa desciscimus. De iustitia namq; ac uirtute, cū præsertim societate precemur, uerba faciemus, scientes neq; amicitiam inter priuatos initam esse stabile, neq; cōsortium inter ciuitates aliquid pollere, nisi mutua opinio inter cedat uirtutis, et circa cætera morum uitæq; consensio, quippe discordibus in metibus differentia consistit actionū. Emuero inter nos Atheniensesq; societas incepta est, cū uos ab armis post Medicum bellū discessistis, & illi reliquias eaꝝ rerū persequebantur: quā nos societate non coutraximus ad subigendos Atheniēsibus Græcos, sed à Medoꝝ seruitute eximendos, & eosq; illos sumus prōpto animo secuti, quoad equo iure præ fuerunt. Vbi animaduertimus, submoto Medo hoste, tendentes ad imponēdam socijs seruitutem, iam non sine timore fuimus: Sed quia non licuit ad uim propulsandā socijs in unū cōuenire propter multitudinē consultantiū, oēs præter nos & Chios in seruitu tem redacti sunt. Nos cū nostri iuris essemus & liberī, nomine duntraxat cū Atheniensibus militauimus, nequaquam pro fidelibus eos ducibus habentes, sumpto ex superioribus factis exemplo. Neq; em̄ credibile erat cū illos subegissent, quibuscū foedus unā nobiscū inierant, non idem eos in cæteros foederatos si quando facultas afforet, esse facturos. Qd̄ si nostri adhuc iuris essemus oēs, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui molirentur. Cum uero plerosq; socios subegerint, indignius eos credibile est esse laturos, si bi nos in rebus agendis æquari: iamq; in hoc admodum processerunt, cum soli nos iam secum ex æquo uersemur, præcipueq; q; quanto ipsi potentiores, tanto nos desertiores efficiuntur. Ad societatem nil aliud fidelem facit, quām mutuuus metus. Nam qui præuariacari quippam uult, nisi alteri uiribus præstet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nul̄ la alia causa liberi ab illis relicti sumus, nisi ut quæcunq; ad parandam potētiam moliebantur, non tam re uera, quām ut iuste, honeste, probe sumplisse uiderentur, simulq; ut hoc testimonio uterent, nisi aliquid peccassent ij contra quos arma ferrēt, non fuisse militaturos, unā socios qui idem haberent autoritatis. Vnde factū est, ut & maximas primū uires aduersus infirmissimum quenq; colligerent, ac paulatim sublati alij extrema quæ relinquebantur redolerēt infirmiora. Qd̄ si à nobis cœpissent, omnibus adhuc suas uires, et ubi cōsistere oporteret habentibus, haud similiter subegissent. Quibus nō nihil etiam timoris incutiebat classis nostra, ne in unum coacta, & aut uobis, aut aliqui alteri se applicans, periculum eis crearet. Euasimus autem eos, tum rempublicam ipsum, tum quosq; magistratus deleniendo, profecto nisi conflatum esset hoc bellum, nō multum duraturi, ut uidere licet ex aliorum exēplo. Quænam igitur hæc amicitia existit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionē utriq; alteris sumus suspecti? Illi nobis in bello præ timore blandientes, & nos illis uicissim rebus pacatis, quodq; alij benevolentia, id nobis timor stabile, fidum, firmum præstitit. Ita metu magis quām amicitia in societate perstitimus, & utris citius securitas sui præbuisset audaciam, ij priores ad præuaricandum futuri fuerunt. Qd̄ si cui uideremur iniurijs, propter eorum in nocendo cunctationem, q; priores defecimus, non præstolantes ad plane cognoscendum, si quid illi nocerēt, is non recte considerat. Nam si ex æquo uoluissimus & tendere illis infidias uicissim, & cunctari, quid attinebat nos eis pares sub ipsis esse? Cum uero semper penes illos facultas hæc esset tentandi, penes nos hoc esse decuit, ut defensionem anticiparem. Has nos cū haberemus Lacedæmonij, ac socij ratiōes causasq; defecimus, & apatas audientibus ad cognoscēdum nos recte fecisse, & ualidas ad nos perterrendos ut ad aliquid præsidū cōuerteremur. Hoc nos olim iam facere uolentes etiā in pace missis ad uos q; de defectiōe agerēt, tūc uobis respūetibus facere prohibiti, nūc Bœotij puocantibus confessim obtēperauimus, existimantes duplē hanc esse defectiōē, unā ne stantes ab Atheniēsibus Græciam opprimamus, sed eā in libertatē asseramus; alterā ne ipsi in posterū ab illis profigamur, sed incolumenti nostræ consulamns. Et præpropere q; de ac p̄mature facta est hæc nostra defectiō. Quo magis oportet uos socios receptis nobis quām celerrime subuenire, ut declareris uos eodē tēpore & eos tutari quos debetis,

Defectionis Mī
tykneorū ab
Athen. cause.

& hostibus obesse. Ad quod adeſt opportunitas tanta quanta nondum illa. Siquidē & morbo consumpti ſunt Atheniēſes & ſumptibus, nauesq; eorum partim circa oram ueſtrā agitant, partim aduersus nos instruuntur, ut credibile non ſit eos abundatū ros claſſe, ſi uos æſtate hac nauib; pariter ac pedītatu rurſus eos inuadatis, ſed aut nō futuros pares uobis maria obeūtibus, aut utriſq; uobis nobisq; ceſſuros. Neq; uero quiſ piam exiſtimet pro peregrina ſe terra debere domesticum adire periculum. Cui enim procul abeſſe uidetur Lesbos, huic illa utilitatem è propinquo præſtabit. Nam non in Attica bellum erit, quemadmodū aliquis putat, ſed illīc unde Attica ſumit emolumen- tum. Eſt autem illi pecuniarum prouentus à ſocijs, eritq; etiam maior ſi nos in potesta- tem redēgerit, quoniam neq; alijs deficiet, & noſtra illorū ſiuent. Nos quoq; duriora patiemur quām qui iampridem ſeruierunt. Quod ſi nobis impigre uos auxiliū tuleri- tis, tum ciuitatem accipietis prædītam magna claſſe, cuius in primis uos inuigetis, tum Atheniēſes facilius deſtruueris, subtractis eorum ſocijs, cum quiſq; ſit audacius deſci- riſ, tum eam quā uos premit effugietis inuidiam, non opitulandī ijs, qui ad uos deſci- ſcunt. Si autem uos illorū liberatores oſtēderitis, uires belli firmiores habebitis. Eru- bescentes igitur fruſtrari Græcorum de uobis ſpes, erubſcentes louem Olympiū, cuius in tēplo & quales uobis ſupplicesq; ſedemus, protegite Mitylenæos inita cum eis ſocietate, nec prodere uelitis priuato quidem corporum periculo expositos, ſed com- munem omnibus, ſi recte ſuccedat utilitatem allatuſos: communioremq; perniſiem, ſi recte non ſuccedet, uobis fruſtra tentatis. Eſtote uiri quales & Græci uos cenſent ei- ſe, & noſtra neceſſitas deſiderat.

Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ cum audiffiſſent

Lacedæmonij ac ſocij, approbassentq; Lesbos in ſocietatem recipiendoſ cēſuerunt. Et Lacedæmonii tanquam in Atticam expeditiōem ſumpturi edicunt ſociis qui aderant, ut primo quoque tempore cum duabus partibus præſtō eſſent: & ipſi in primis pro- fecti, phalangas nauium apd Iſthmum comparabant, ueluti illas ē Corintho ſubuectu- ri ad mare quod Athenas ſpectat, ut hoſtem claſſe pariter, ac pedītatu inuaderent: Et hi quidem hæc strenue confeſcerunt. Cæteri quoque ſocij lente conuenerunt, tum occu- patione fructuum legendorum, tum tædīo militandi. Eos cum intelligerent Atheniēſes per contemptum hoſtilis imbecillitatē ſe inſtruere, cētum naues armauerunt, uolentes declarare, non recte illos ſentire, ſcīq; præterquam quod claſſem mouerunt, uel quā ad Lesbum, uel quā circa Peloponnesum eſſet, facile poſſe reſiſtere. Ingres- ſi eas tam ipſi præter equeſtris & ſecundi ordinis homīnes, quām peregrini, præterue- cti Iſthmum ſe oſtentabant, & in Peloponneso ſolum quaunque eis uidebatur egre- diebantur. Hanc Lacedæmonii claſſem longe maiorem opinione cernētes, arbitratī et falſa eſſe quā à Mitylenæis referebant, & ſibi rem arduam, cū neq; ſocij aderent, & tri- ginta naues Atheniēſium, quāc circa Peloponnesum erant uicina urbis ipsorum ualſa- re nuntiarentur, domū redierunt. Poſt hæc aedificata claſſe quam in Lesbum dimitte- rent, quadraginta naues per ciuitates edixerūt, delecto Alcida nauarcho qui illuc ſe co- ferret. Atheniēſes ubi illos abire ſenſerunt, & ipſi cum cētum nauibus abieſunt. Per

Alcidas.
Classis Athē-

hoc tempus, quo profectæ ſunt hæ naues, Atheniēſium longe & inſtructiſſima & or- natissima claſſis fuit, etiā circa bellū initia tot numero & uel plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Eubœam, Salaminē custodiebant, totidem circa Peloponne ſum uolitabant, præter illas quā ad Potidæam & alibi erāt, ut in ſumma fuerint una aëſtate ducētæ quinquaginta. Quæ res præcipue pecuniā exhausit, & illa Potidæana. Si quidem qui Potidæam deſenſarunt milites (fuerūt autem principio tria millia, nec pauciores qui obſiderunt, tum mille & ſexcenti qui priuſ cum Phormione abieſūt) bi- nas drachmas ſingulis diebus accepertūt; alteram ſuo, alteram famuli nomine, eandem & uniuersæ naues mercedem. Atque ita pecuniæ primum conſumptæ ſunt, & tot tan- tæq; naues expletæ. Per idem tempus Mitylenæi, quo Lacedæmonii apud Iſthmum a- gebant, Methymnae tanquam proditionem molienti bellū à terra intulerunt, adiun- ctis auxiliarijs, tentata ſe que urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in

ſtipendia cla-
ſiſorū mili-
tum.

Methymna.

Antissam, & Pyram, & Eressum abierunt. Quarum ciuitatum, cum & res stabilissent, & muros firmiores fecissent, festinabundi domū reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi cum copijs Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliarijsq; quibusdam, qui superuerant, perculsi, multis amissis cæteri trepide recesserunt. Hæc ubi Athenienses rescuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittunt ineunte autumno Pacheten Epicuri filium prouide cum mille sui corporis militibus, qui in nauibus officio remigum functi cū Mitylenem appulissent, eam simplici muro cingunt, ac ualidis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem utrinq; iam & à mari & à terra uehemētissime urgebatur, hyemsq; appetebat. Cæterum Athenienses ad obſidionem deficiente pecunia, tunc primum ipſi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad socios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miserunt, Lyficle cum quatuor collegis duce. Is cum alia loca circunuectus illinc pecuniā exegisset, ex Myunte per Mæandrium campū transgressus Cariam ad collem usque Sādium, à Carijs Anæi Sandi. collis tisq; inuasus, & cum multis suorum cæsus est. Eadem hyeme Platæenses, adhuc eīm Anætijs. à Peloponnesibus & Bœotijs obſidebantur, cum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Atheniensibus ulla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur, consilium inuenit ipſi, & qui unā circunſidebantur Athenienses, primum ut superato hostiū muro omnes exirent, si ui consequi possent, autoribus Theæneto Tímidí uiro uaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipſis præerant, deinde dimidia parte, quod ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac uiginti in sententia exeundi permansere in hunc modum: Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus ad eos spectans teatrorio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum nonnulli erant aberraturi, sed à pluribus uera ratiocinatione coniectabatur, cum præsertim sæpius numerarent, & cum nō longe abessent, facile murus in id quod uolebat subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine laterum coniectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnesium muri structura huiusmodi: Habebat is duos ambitus, alterum Platæas uersus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoriretur, sexdecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio habitacula custodum ædificata erant, distincta quidem sed continua, ita ut unus solidus murus uideretur, uterque pinnas habens, & ad decimam quanq; pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusq; tendentes, ne transitus circā, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relicti pinnis custodias è turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiuscmodi quem obſeruabant Platæenses murus erat. Qui postea quā rem instruxerant, obſeruata nocte quæ & pluia & uento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt ducibus eisdem qui conatus autores erant. Et primum fossas quæ ipsos ambibant, transeunt. deinde muro succedunt ignaris hostiū custodibus, utpote non proſpicientibus propter tenebras, nec exaudientibus accendentium strepitum uento obſtrepente. Et nichilominus isti ne arna inuicē offensa sensum præberēt, multū inter se distantes ibant. Erant autem leuiter armati sinistro tantum pede calceato, ne in luto laberētur. Igitur quā inter turriū erat pinnis subeunt, scientes illas esse desertas, primi q; conſcendunt qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugione solū ac thorace armati, duce Ammea Corœbi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utrāq; superant turrim, post quos deinde succedunt alijs cum eadem armatura ac iaculis à tergo horum, quo facilius procederent. alijs scuta gestantibus, & cum prope hostes uenitum esset tradituris. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turriū senseare. Nam quidam Platæensium apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis elecit, quæ cadens sonitum fecit, statim que à custodibus uociferatum est. Exercitus quoque ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis fore, nocte obscura & procellosa, & alioqui q; reliquī erant in urbe Platæenses egressi Peloponnesiū

murum, diuersa quam qua sui concenderant parte inuadunt, ut q̄ minimum illis mē tem hostis auerterent. Tumultabantur itaq; Peloponneses in loco manentes, nemo tamen eorum ex custodia opem ferre audebat, sed in ancipiti erant quidnam accidisset coniectantes. Eorum trecēti illi quibus datum negotium erat, ut si quid opus esset sub fidio forent, ē muro ad uociferationem processerunt. Facesq; hostilis aduentus indices Platæenses per Thebas uersus sublatæ sunt. Platæenses & ipsi ex suo muro complures excitant faces, castra hostiū prius ad hoc ipsum præparatas, ut hostis, quid sibi lumina uellent incertus, & aliud alii perrumpentes quid contigisse, quam quod erat existimans, opem non ferret dū socii sui qui exierant, fugā capessūt fugam ac tutu capeſſerent. Interea Platæensium quicunque primi concenderant, utra que turri custodibus occisis potiri, earum transitus ne quis illā subsidio ueniret, tutabantur: & admouentes ē muro turribus scalas plerosque in superiora recipiebant, h̄s qui pro turribus stabant missilibus eos qui ueniebant auxilio superius inferiusq; arcētibus. Eō que plures interea scalas ipsi iam plures admouebant: simulq; deiectis pinnis per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebant crepidini fossæ imminēs sagittis illinc atque iaculis incessib; s; si quis hostiū auxilio ueniret ad prohibendum tempestuum transitum fossæ. Vbi omnes transferunt murum, sed ægre & nouissime, qui de turribus descenderunt, ad fossam tendunt, ibi q; ex aduerso se offerunt trecenti illici lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis, Platæenses eadem causa minus ipsi conspiciendi, præter quam quod in obscurō erant pro crepidine fossæ stantes, nuda corporum missilibus seriebant. Ita postremi quoque fossam transmisserunt difficulter tam & operose. Nam eius aqua non ita in solidam concreuerat glaciem ut permeari posset, sed aquosa glacies erat, qualis Subsolano potius quam Aquilone flante sub sole esset, & eo uento nox illa pluviosa fossæ aquam uehementer adauxerat, quā uix extantes transferunt, & ipsi magnitudinem tempestatis potissimum ad fugam elegerant. Illic digressi, uiam quæ Thebas fert ire conferti pergunt, ad dextram habentes Iunonis delubrum ab Androcrate conditum, quod uidelicet existimat minime creditum iri Androbrates. in id se iter deflexisse, quod ad hostes ferret, & simul conspiciantur Peloponneses cum luminibus persequentes uiam, quæ per Cithæronem, & Capita quercus Athenas ducit. Vbi sex septem'ue stadia Thebas uersus perrexerunt, diuertentes uia, quæ per montem ad Erythras & Nysias fert abierunt, adeptiq; montes Athenas perfugerunt numero ducenti duodecim ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum antequam murum concenderent in urbem reuerterunt, unus sagittarius in exteriori fossa captus est. Peloponneses, postquam à ferendo subsidio destiterunt, in sua quisq; statione manserunt. At Platæenses ex urbe nullius eorum quæ contigerant gnari, cæteris qui redierant, nemine superesse renuntiantib; ubi illuxit caduceatorē miserūt de mortuis recipiēdis, sed re comperta destiterunt: Atq; hunc in modū Platæenses munitiones transgressi salutem sibi pepererūt. Sub extremū eiusdem hyemis ex urbe Lacedæmoniū missus est cum trīremi Mitylenen Salæthus Lacedæmoniū, quect in Pyrrham pedestri illinc itinere per alueū quendam torrētis, quā munitiōes transfirū poterant, occulte ingressus est Mitylenen, retulitq; primoribus expeditionē in Atticam fore, et quadraginta naues quæ auxilio ire debebāt pariter affuturas, sc̄q; cum harum rerum tum aliarum curandarum gratia prænissum. Vnde Mitylenæ sumpta fidutia minus ad Athenienses animo inclinabantur, ut cum eis conuenirent. Atque hæc hyems quartusq; annus bellī ex cessit quod Thucydides cōscripsit.

5. Anni initii

In sequentis æstatis principio Peloponneses postquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus cum quæ mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserūt, ut Athenienses utrinque districti, minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Prærat huic expeditio ni pro rege Pausania Plistoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, populati autem sunt ex Attica cum ea quæ prius: & si quid refruticauerat, tum ea quæ superioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio post secundam acerbissima omnium Atheniensibus extitit, Quoniam hostis aliquid in Lesbo per

Cleomenes.

Salæthus.
Pyrrha.

Quam classem quasi iam appulsa, ut audiret expectans, passim discurrendo pleraq; ua stabat. Sed cū nihil ex sententia eueniret, & res frumentaria defecisset, in suam quisq; ciuitatem discessit. Mitylenæ interim cū tandiu naues ex Peloponneso nō uenirent, frumento iam defecti, ad transigendum cū Atheniæbus adaucti sunt, idq; ob hanc causam: Mitylenæ cū Atheniæbus paciscuntur.

Salæthus ne ipse quidé iam naues expectans, populū prius leuiter armatū ad se ar mandum inducit, tanquam in Athenienses exiturus. Vbi arma sumpserunt, oppidani iam non migratibus obtéperabant, factisq; agminibus uidebant proceres exhibere frumenta, ac uirítim diuidere, affirmantes alioqui se urbē Atheniæbus prodituros. Qd ubi cognouerunt q; res administrabāt, cū neq; ad prohibendū pares essent, et in periculo futuri si à pactiōe excluderent, cōmuniter pacti sunt cū Pachete atq; exercitu, ut Atheniæbus liceret de Mitylenæs cōsultare quānam uellent satisfactionē, utq; ipsi exercitum intra urbē reciperen, & legationem pro se Athenas mitterent: & dū illa rediret, Paches neminē Mitylenæs, neq; occideret, neq; alligaret, neq; captiuum duceret. Et hæc quidā conuentio fuit. At iñ qui præcipue cū Lacedæmoniis tractauerant, sibi timētes, ad ingressum exercitus expectare nō sustinuerūt, sed apud aras pariter cōsidebant. Quos illinc excitatos Paches ne quid iniuriæ fieret trāsmisit in Tenedū, quoq; Atheniæbus aliquid uideretur. Antissam quoq; missis eō triremibus, in potestatē redegit, & cætera, quod ad exercitū attinet pro suo arbitrio cōstituit. Peloponnesiū uero quæ draginta naues, quas subito uenisse oportebat in circuēunda Peloponneso, tēpus triuere, et in cætera nauigatione otiose uenientes, latuerunt quidē qui ex urbe erant Atheniæbus, quoad Delum tenuerunt: Illinc digressi apud Icaron & Myconum primū accipiunt in deditiōne uenisse Mitylenen. Cæterū uolentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythræ se conferunt septimo ferme à capta Mitylene die. Ibi comperto negotio, de rebus præsentibus deliberabāt. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus est:

Oratio Teutiapl.

Alcida cæteriq; collegæ mei qui adestis Peloponnesium duces, mihi uidetur nobis Mitylenen esse nauigandū prius, q; palam sit quemadmodū apud nos agatur. Offendemus enim ut credibile est pleraq; incustodita apud homines urbe recens potitos, præcipueq; à mari, qua ex pte nec ipsi hostiū quēpiam uenire suspicant, & nos maxime ualidū sumus. Credibile quoq; est eoz peditatū, ut in uictoria negligentius agētem, & per hospitiā dispersum. In quos, si & repentina & noctu irruamus, spero fore, ut cum iñs qui intus sunt, si quis supereft nostri studiosus, optata consequamur. Neque nos periculi pīgeat, existimantes nihil aliud in bello, q; ex huiusmodi rebus accidere no uitatis: Hoc si quis dux, & intra se seruet, & in hoste obseruans illum adoriat, plerū que compos est uoti. Hæc demum locutus ille Alcidam non persuasit. Alij nonnulli ex Ionia exules, & Lesbj qui unā nauigabant hortabantur, quandoquidem periculū metueret, aliquam in Ionia urbem, aut Cumam in Aeolide occuparet: ex qua urbe prodeentes Ioniam ad defectionem inducerent, spem enim esse nullis se inuitis uenturos, & hunc, quamuis maximus esset, Atheniæbus prouentum, non modo erupturos, sed etiam prærupturos si inuaderet. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pisuthnē ad bellī societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, suæq; sententiæ plurimos è consilio socios habuit: ut quoniam eum Mitylene frustrata esset, rursus in Peloponnesum quamprimum reueteret. Itaq; cum Embato soluens appulisset ad Myonesum, quæ est insula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando interceperat trucidauit. Et cum Ephesum subiisset, adierunt eum Anæorum Samiø legati, negantes ipsum recte asserere Græciam in libertatē, si illos necaret, q; neq; arma cōtrà tulissent, neq; hostes esent: sed tantū Atheniæbus necessario socij forent, ut nisi desineret paucos ex hostibus sibi cōciliatu, pluresq; amicoz pro hostib; habitu. Quibus psuasus Alcidas quoscū que iam habebat Chioz & ex alijs aliquæ missos fecit. Nam hoīes cōspectis nauibus nō refugiebat, sed potius tanq; ad Atticas accedebant, minime timentes ne Atheniæbus maria tenetibus, naues Peloponnesiū Ioniā unq; transmitteret, Alcidas aut ex Epheso

Icarus.
Myconus.
Embatus.

Teutiapl.

Pisuthne.

Myonesus in sula.

raptim abiit, fugamq; fecit. Conspectus enim fuerat à nauibus Salaminia & Parala cū adhuc ad Claron in ancoris esset: quæ naues ab Athenis cursum tenebant, quæ ne se persequerentur ille ueritus, alto ferebatur, tanquam nusquam à terra sua sponte nisi ad Peloponnesum applicaturus. Pacheti Atheniēsibusq; cū undiq;, tū uero ex Erythræa huius rei nuntius affertur. Quippe cum Ioniae urbes muris careant, ingens metus subi bat, ne Peloponneses cum classe prætereuntes, et si non haberent in animo manere, tamen diripeērunt, ut in quasq; inciderent urbes. Salaminia quoq; nauis ac Paralus sese ho

Latmos insula item ad Claron uidisse referebat. Eum Paches enixe persecut⁹ usq; ad Latmō insulam, postquam adipiscendi spes absuit, retro rediit, existimans se lucrifecisse quod illas in alto nusquam adeptus esset, ne castra munire, & custodias agere, & ipsos aggredi neceſ ſe fuiffet. Cum rediit Notion urbem Colophonioꝝ tenuit, quam Colophonii incole bant, eius arce ab Itamane & Barbaris irrumpentibus per domesticam illoꝝ seditionē capta, eodem fere tempore, quo Peloponneses iterum Atticam ſunt ingressi. Rursus in Notio, inter eos qui illuc cōfugerant, & pristinos oppidanos ſeditiōe orta, alteri accer ſita à Pissuthne, & ab Arcadib⁹, ac Barbaris auxilia in muris urbē intersipientib⁹ ha bebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter rempu. administrabant; alteri cū ſe fuga subduxifſent exules Pachetem accersierunt. Hic Hippiam eorum qui intra mu ros illos erant ducē, ad colloquium euocauit, ut si nihil quod placaret illi dixifſet, rur ſus eum in muros ſaluum ſanumq; restitueret. Et ille ad hunc processit. Hic eo in custo dia ſine uinculis haberí iuſſo, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arca des capit, ac Barbaros quicunq; intus erāt occidit. Dehinc Hippiam ſicuti pepigerat introductum comprehendit, sagittisq; conficit. Colophonis Notion restituīt, præter eos qui cum Medis ſenſiſſent. Eo poſtea Atheniēſes coactis omnibus, ſi quis uſquam erat, Colophonis, ſecundum ipſoꝝ legis colonos ad habitandum Notion miſerunt. Et Paches Mitylenē reuersus, Pyrrham & Ereflon in deditiōem redegit, captumq; Salæ thū Lacedæmoniſi in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenæos quos apud Tenedon depoſuerat, & ſi quis aliſ uifus eſt extiſſe ſeditionis autor. Dīmiſ ſaq; maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad conſtituenda arbitrio ſuo nego tia Mitylenes, ac cæteræ Lesbi. Vbi Athenas iſq; à Pachete miſſi fuerāt puenere, Atheniēſes Salæthum uita priuarunt līcet pollicentem, cum alia quædam, tum uero à Platæis (adhuc enim obſidebantur) ſe Peloponneses abducturi. De reliquis aut̄ cū ad cō filium relatum eſſet, præ indignatione censuerunt non modo qui aderent, ſed omnes etiā qui puberes eſſent Mitylenæorum interficiēdos, impuberes uero ac fœminas in ſeruitutem redigendos, dantes criminī tū quod deſciſſent, cū non ea cōditiōne, qua cæ teri ſub imperio forent, tum uel magis quod naues Peloponnesium ad opem eis ferendam auſꝝ eſſent in Ioniam cum periculo ire, non enim ſubito conſilio uidebantur deſciſſe. Mittunt igitur propere triremem nūtiatum decreta Pacheti, imperatumq; ut Mitylenæos necaret. Poſtero die ſubit eos poenitentia quædam, et facti reputatio, uiſumq; ſæuum ac uehemens decretum totam necare ciuitatem, potius quām eos qui autores mali fuiffent. Quod ubi ſenſerunt Mitylenæorum legati, & qui eis ſtudebant Atheniēſes additis primoribus, haud ægre persuaderunt, ut de eo iterum ad cōfilium referret, quibus & ipſis notum erat maiorē ciuium partem uelle per aliquos ad ſe rursus de re eadem referri. Coactaꝝ confeſſim concione, aliae dicebantur à ſingulis ſententiæ. At Cleon Cleæneti filius, cuius euicerat pridie de occidēdis ſententia, cuius alioqui omnium uiolentissimus, & maximæ, ut illa tempeſtate, apud populum autoritatis processit iterum, atq; ita uerba fecit:

Oratio Cleonis apud Atheniēſes.

CVm ſæpe aliās ego ſtatū popularem animaduerti inualidum eſſe ad aliis impe randum, tum præcipue nunc in ueſtra de Mitylenæis poenitentia, etem quia ſecu re inter uos quotidie, & ſine infidiis agitis, eodem modo erga ſocios eftis affecti, & quic quid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut miſericordia tribuitis, nō ſentitis id

ad uestrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam tuos emolliri; non considerantes imperium quod habetis, esse tyrannidē, & eos qui parent, ad insidiandū intentos, & inuitos parēre: neq; ob id uobis dicto audiētes esse, q; lāsi tamen eis ueniam datis, sed quia uiribus uestris potius quām ipsorum benevolentia superatis. Pernicio fissimum autem ex om̄ib; est, si apud nos nihil eorum quāc decreueritis, stabile erit: nec intelligimus melius agi cum ciuitate quāc malis legibus dum constanter utitur, q; cum ea quāc bonis, sed inconstanter: utiloremq; esse imperitiam cum modestia, q; peritiae cum immodestia: ac tardioris ingenij homines administrare cōmodius plerunq; ciuitates, q; solertioris; nam isti tum legibus sapientiores uideri, tum semper excellere dicēdo in consultatione reip, uolunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi uim ingenij sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incident. Illi suæ peritiae difidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores; & cum inualidiores sint, quām ut bene dicentis orationē refellant, potius ex æquo sunt iudices q; concertatores, ideoq; eis plerunq; feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicēdi, & solertiae cōtentione subnixos, uestræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem sententia sum: eosq; miror, qui iterum retulerūt de Mitylenæis, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecere, quām nobis. Nam sic qui iniuriā accepit, remissius irām exercet, quām ille qui fecit. In ulci scendo cum recentissima offensa est, tum maxime par suppliciū sumimus. Miror quoque esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumq; sibi ducat iniurias quidem Mitylenæorū nobis utiles esse, detrimenta uero non ad sociorum calamitatē redundare. Nunc palam est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut quod euident sane est, id ē contrario ostendat esse incognitum, aut lucro euocatū, conari uos exculta oratione seducere. Huiusmodi ex controuersiis ciuitas alijs quidem emolumenta præbet, ipsa uero in discrimen adducitur. Cuius rei penes uos culpa est, qui praeu instituitis ista certamina, quiq; consueuistis esse uerborum spectatores, operum auditores: cōiectantes ita maxime posse fieri futura ut quisq; optime dixerit: & ex iam factis nō id certius existimantes esse quod ipsi uideatis, quām quod audistis, deliniti pulchrorum cōmendatione uerborū. Itaq; faciles estis falli nouitate sermonis, difficiles animo ad exce quendum quod probatum esset: serui semper ineptiarum, consueta fastidientes, & se potissimum singuli cupientes posse dicere. Si hoc nequeatis, astipulantes ijs qui talia dicunt, ut eo sequendo sententiam, non uideamini illis inferiores esse. Quinetiam alio aliquid acute dicēte, proni ad id qd dicitur laudandū, & ad significandum uos anteq; diceretur sensisse, cum tardi sitis ad ea prouidenda quā illinc sunt euētura, aliud quā rentes (ut sic dicam) quām ea quibus uiuitis, ne præsentia quidem satis intelligentes, prorsus uoluptate aurium capti, ac similes spectatoribus sophistarum, sedentibus potius quām de rep. consultantibus. A quibus ego uos conabor abducere, ostēdens unam Mitylenæorum ciuitatē, præcipuam uobis iniuriā intulisse. Nam siqui q; aut imperium uestrum ferre nequeant, aut q; ab hostibus compellantur desciscunt, ueniam do. Si uero hi qui insulam tenent & urbem muris præditam, ubi nisi à mari formidolosus est hostis noster, & ubi ipsi contra illum non sunt indefensi, instructa iam classe liberī, præterea & à nobis ante omnes in honore habitii hoc egerint, quid aliud quām insidiati sunt, inferentes potius bellum, quām desciscētes à nobis? Defectio enim eorum ē, quibus aliqua uis infertur. Captarūt quoq; per inimicissimos nostros nos perdere, qd indignus est, quām si suis ipsorum uiribus nos bello petissent. Quibus nec calamitatis uicinorum exemplo fuerūt, quicunq; iam post rebellionem à nobis superati sunt: nec præsens sua felicitas segnitatem attulit, ne in pericula uenirent, effecti que ad futura audaces, maiore quidem spe quām pro uiribus, sed minore quām uoluntas fuit, bellum sumpserunt, anteferendam iustitiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria lacefūti, ob id quo se superatueros arbitratī sunt, nobis arma intulerunt. Siquidem solet usu uenire in ciuitatibus, præsertim ijs qbus breui & insperato felicitas contigit, ut ad insolent

tiam conuertantur; & plerunque quæ secundum rationem hominibus prospera eueniunt, stabiliora sint, quamquam quæ præter opinionem. Faciliusque propè dixerim esse propulsare aduersa, quam tutari secunda. Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo pecuniarius honore quam cæteros à nobis affici, nam non eò petulantiae processissent. Et alioquin natura comparatum est, ut obnoxius sibi quisque contemnat, non obnoxios admittetur. Plectantur itaque nunc pro magnitudine sceleris, neque paucis culpam imputantes, populu absoluatis. Cuncti namque nos pariter inuaserunt: quibus liceret nunc, si ad nos confugissent, rursus in urbe degere. Sed quia existimatut tutius periculum esse, si per paucos res ageretur, ipsi quoque defecerunt. Respicite quinetiam ad socios; quorum si easdem penas infligatis, & ihs qui coacti ab hoste, & ihs qui uoluntarij defecerunt, quem tandem fore existimat, quem non ad deficiendum quantulacunque causa impellatis? cum is si prospere cedit, liber sit: si minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum, tum corporum; & si ciuitatem expugnauerimus, ea profligata, prouentibus per quos vires habemus, in posterum carebimus: si non expugnauerimus, ipsos præter eos qui nunc sunt hostes habebimus: et quo tempore nos oportet aduersus illos stare, in bello sociali occupabimus. Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone persuasam, aut pecunijs emptam ueniam consequendam, tanquam hominum more peccauerint. Non enim inuiti læserunt, sed scientes insidiati sunt. Quod citra uoluntatem fit, id dignum est uenia. Itaque ego et tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum uestrorum uos pœnitentia repugno:

Tria reip. per
nicioſa.

nœ ueribus rebus imperio perniciosissimis delinquatis, misericordia, uoluptate, orationum lenitate. Nam misericordiam quidem ihs qui similes sunt, tribui iustum est, non ihs qui nec è diuerso miserentur, & necessario se perpetuos constituerunt hostes. Ora tores autem qui dicendo oblectant, habebunt aliâs minoribus in rebus dicendi certamen, non ubi ciuitas paululum oblectata faciat magnam iacturam, & ipsi ob bene dicta bene accipiuntur. Lenitas uero potius illis exhibetur qui in posterum morigeri, qui nihilominus hostes atque iisdem futuri sunt si relinquuntur. Atque (ut semel omnia dicam) si mihi assensi fueritis, quæ iusta sunt & utilia, circa Mitylenæos ageris: sin minus, neque illis gratificabimini, & uosipso potius condemnabitis. Quippe si recte isti defecerunt, profecto uos non legitime imperatis: quanquam & si non legitime, tam cum hoc agendum uobis censeatis, oportet uos legitime, non ex uestra utilitate de ipsis supplicium sumere, aut certe ab imperando desistere, ac sublatu periculo, bonorum uiorum fungi officio. Refundatis agendum eandem in autores pœnam: ostendatisque uos non exhalcerato esse animo in ulciscendo, licet euaseritis, quam illi fuerunt & in insidiando, cogitantes quænam ipsi si uicissent, credendi sunt fuisse facturi, qui præsertim iniuriam facere cœperunt. Qui nulla iniuria irritati, ad lædendum uenient, non ad perniciem tendunt, suspicantes periculum, quod eos manet ab hoste quæ relinquant. Quis quis enim à quo non oportuit læsus est, acerbior est (si euasit) in illum quam iustum in hostem. Nolite ergo uestri ipsorum fieri proditores, & animo quam proxime accedenates ad ea quæ passuri fuistis, prout nihil præoptastis quam ut eos caperetis, nunc talionem reddatis; non protinus ob præsentem statum emolliti, nec cladis quæ tunc uobis impendebat obliti. Plectite istos pro merito; pariter & cæteris socijs insigne præbete exemplum, quisquis descierit, eum à uobis morte multandum. Hoc enim si cognoverint, uos deposita cura minus cum uestris ipsorum socijs, quam cum hostibus decertabitis: Hæc Cleon. Post quæ Diodotus Eucratis filius, qui maxime in superiore con cione cōtradixerat ne Mitylenæi necarent, processit, atque ibi huiusmodi uerba habuit:

Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleoni contrariam.

Diodotus.

Consultationi
bonæ contra
ria.

NEque illos ego qui de Mitylenæis iterum ad consilium retulerunt accusandos puto, neque illos laudandos, qui maximis de rebus sapientius consultari uetant. Statuo que duo præcipue contraria esse ad bene consulendum, celeritatem, & iram: Quorum alterum inscite fieri amat, alterum temere ac parum considerate: & eum qui repugnat,

quín res uerbis doceatur, aut amentem esse, aut putare sua aliquid interesse. Amentem quidem, si quo alio modo censem fieri posse, ut futura quæ latent, nisi oratione patefiāt; Sua autem interesse, si uolens aliquid turpe persuadere, non arbitratur de eo se posse belle dicere, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt, deterrere criminādo. Verum illi odiosissimi sunt qui contradicentibus præiudicis aliquod corruptelæ op ponunt. Nam si imperitia obijceretur, cuius sententia in senatu non uicit, pro imperiōtiore utiq; is, non pro iniustiore discederet. Obiecta uero iniustitia, idem siue eius sententia uicit, suspectus fit: siue non uicit, iniustus habetur, non solum infictus. Ex quo etiam respublica detrimento afficitur, deficientibus ijs hoc timore qui consultant, qua si melius cum ea ageretur, si tales ciues nulla facultate dicendi præditos haberet, quod ita minimum ad peccandum homines inducerentur. Porro debet & ciuis bonus non absterre alios à contradicendo, sed ex pari loco demonstrare se meliora dicere: & bene morata ciuitas nullo eum honore afficere, qui præ cæteris bene consuluerit, sed nec honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententia probata est, quā minimum uel ad gratiam uel aliter ac sentit, quo plus honoris consequatur, loquetur: & is cuius sententia probatur, quā minimum concupiscet eadem ratione gratum faciendo conciliare sibi multitudinem. Quorū nos contraria agimus, qui si quis de corruptione suspectus fit, etiam si optime dicat, tamen inuidia lucri nōdum explorati, ex ploratam ciuitatis utilitatem repudiamus. Nec dubium est, statim cum audiuntur, nō minus suspecta bona esse quā mala. Ex quo oportet ut similiter & qui optima, et qui pessima ciuitati uult persuadere, dolo id & mendacio agat, nec possit ob has præstigias ex professo quippiam illi soli prodesse, nisi decipiāt. Nam qui propalām largies ei ali⁹ quid, is in suspicionē ueniet, ne id clā lucrifacere uelit. Enim uero decet nos qui ex hoc loco de rebus summis tanti momenti dicimus, longius prospicere, quā m uos qui ex propinquō consideratis: cum præsertim nos rationem reddere debeamus consiliū nostrī, uos non beatūs uestræ auscultationis. Nam si is qui persuasit, & is qui persuasus est, & que multarentur, profecto uos modestius iudicaretis. Nunc si quando destituti spe estis, unam persuasoris sententiam cum iracundia plectitis, non uestras ipsorum q̄ frequentes unā peccatis. Ego autem neq; contradicturnus pro Mitylenæis processi, ne que quempiam accusaturus. Non enim de illorum facinore nobis certamē est, si sapiimus, sed bene de nobis consulendo. Neḡ eis, si nocentes plane asserere uolo, idcirco uitam adimi iubebo: neq; si qua uenia dignos, idcirco ueniam dari, nisi constiterit idē ciuitati conducere. Quippe cum existimem de futuro nos magis, quā de præsenti consultare: & hoc quo Cleon præcipue nititur, utile esse ad cohibendas in posterum rebelliones, utile esse poenam proponi mortem, ego ē contrario interpretor, ac melius aliter rem esse casuram. Quæso ne præ istius ad persuadendum apposita oratione, utilitatem meæ respuat. Nam eius oratio cū sit ad iustitiam propensior, forsitan apud uestram quæ nunc in Mitylenæos iram est præponderet. Verum nunc non disceptamus nos iudicio cum illis, ut de iure quæri oporteat: sed de eis deliberamus, quemad modum nobis sint utiles. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors poena, nō modo huiuscmodi criminibus, sed etiam minoribus: tamen spe solicitati homines periculum adeunt, neque unquam ad hoc aliquis accessit, qui opinaretur nequaquam in fidias sibi successuras, & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quod crederet se maiorem habere quā habebat apparatus, uel suum, uel socialem? Ingenitum natura est *γνῶμη*, omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec ulla lex tantī est, quæ istud prohibere possit, cum per omnia sit itum supplicia, si quo modo his terroribus homines à facinoris minus læderentur. Nec ab re olim maximis sceleribus mitiores fuerunt poenæ constitutæ. Harum pleræque, cum iam eas tempore præuaricamur, in mortem redactæ sunt. Quam tamē & ipsam præuaricamur. Itaque aut aliquis isto uehementior inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercedit. Nempe huic ex necessitate ino-

Spes.
Amor.

Fortuna.

pia præbet audaciam, illi auaritiam opes per insolentiam ac timorem, illis aliae accidunt causæ. Impetu homines ut suo quisque occupantur insanibili, & potentiore quam ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officiunt spes ac amor; hic quidem dux, illa uero comes; hic insidiarum uitandarum immemor, illa prosperitatem fortunæ suggestens. Ex quo fit, ut quæ incerta sunt præmia, potentiora sunt pœnas quæ subiectæ sunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilominus ad euocandos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquando uel ex minoribus causis ducit aliquem ad periclitandum: nec minus ciuitatem, immo tanto magis, quanto de maioribus ei res est, deliberare de imperio propagando, & quisquis ceteris cum ciuibus iunctus insci te plus quoddam spei sibi proponit. Denique & impossibile, & ingentis uecordia est, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, ulla prohiberi aut legum uicem, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis pœna tanquam fidei uisso confisos, de Mitylenæis consulere deterius, neque ad desperationem illos qui defecerunt impellere, tanquam eis poenitere non licet, neque breuissimo tempore delictum eorum eluere. Considerate nanque, si qua nūc ciuitas quæ defecerit, notwithstanding non desperandam sibi à uobis salutem: eam de se dedēda conditiones accepturam, adhuc habentem unde reddat uictoribus impensas belli, in posterum tributa soluat. At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius se quam nunc fecit, ad bellum instruat, & obsidionem ad extrema perferat? An idem ualeat diu post & confessim in ditionem uenire? Et nobis quomodo detrimentosum non sit, dum illi se dedere recusant, nos sumptus facere in obsidēdo? Et si capimus, profligatam capere ciuitatem, & emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus nos hostibus pares? Quæ propter non tanquam iudices debemus nos exacte de nocētibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniarum suppeditandarum, ex ciuitatibus moderate multatis, nec custodire eas ex legum seueritate, sed ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus: qui si quem liberum, sed uicem alterius imperio subditum, & merito repetentem deficiendo libertatem subegimus, truciter in eum putamus animaduertendum. Oportet non ualde plectere liberos homines quod rebellarunt, sed ualde custodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne ueniant quidem in huiusmodi cogitationem: cum' que ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi, si Cleon assentiamini. Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem uestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus, aut si deficere cogatur, continuo defectionis autoribus infestus est. Ita ciuitatis illius uulgaris uestri studiosum habentes, pergit in bellum. Quod si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis exasper fuist, & ubi arbitrium armorum nactus est ciuitatem tradidit, primum in bene meritos eritis iniurij. peinde id quod maxime optant potentes, constituetis. Quippe ubi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populum, proposita per uos eadem omnibus pœna, tam ijs qui deliquerunt, quam ijs qui non deliquerunt. Qui si etiam delinquissent, dissimulandum est, ut id quod adhuc nobis superest sociale, non fiat hostile: & hoc ipse multo utilius arbitror ad imperij conservacionem, nos iniuriam accipere non inuitos, quam eos occidere quos non debemus. Neque id quod Cleon ait reperiatur, iustam ultionem eandem quæ utili posse. Vos uero cum intelligatis haec meliora esse, nihil neque misericordia neque lenitati indulgetes, quibus ne ego quidem adduci uos fino, ex his quæ suasi mihi acquiescite: de ijs quos Paches tanquam noxios misit, per otium iudicate, ceteros illic habitare permitte. Haec enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa. Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet, quam qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit: Talia Diodotus. His sententijs dictis inter se maxime contrarijs, tamen in controuersia fuit apud Athenienses: & cum ad suffragia uentum est, parē utramque sententia numerum tulit, & Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam è uestigia

Diodotis sententia.

gio triremem, ne forte nō assecuta hæc priorem, quæ uno ferme die & una nocte præcesserat, extinctam offenderet ciuitatem. Instructa est autem nauis à Mitylenæis legatis & uino & hordeaceo pane: ipsijs uiri promissis onerati, si alteram nauem præuerterent. Qui tanto studio nauigarunt, ut inter remigandum comedenter panem uino oleo & cibis maceratum: & per uices alij somnum caperent, alij remigarent, nullo flatu (quod fortunatum fuit) aduersante. Hunc in modum sibi instante, hanc nauim superior illa utique ad triste ministerium non festina, tantisper processit, dum Paches decretum leveret, & ad exequenda mandata se præpararet. Ibi posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit. Adeo Mitylene prope periculum uenit. Cæteros autem quos Paches miserat, & præcipuos defectionis autores, ex Cleonis sententia Athenienses morte multarunt, numero paulo plures mille. Et muros urbis eorum demoliti sunt, & naues ademerunt, nec tributum postea Lesbijs imposuerunt: sed diuiso loco (præterquam Methymnæorum) in tria milia partium, dijs trecentas dedicauerunt incertas: colonos inter se sortiti miserunt, iussis Lesbijs in singulas partes eis pendere quo tannis binas argenti minas, ut ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quæcumq; tenuerant oppida in continente Mitylenæi, unde postea Atheniensibus paruerunt. Et apud Lesbum quidem ita res gestæ sunt. Eadem æstate post receptam Lesbii Athenienses, duce Nicias Nicerati filio, cum copijs aduersus Minoam insulam ierunt, quæ ante Megara iacet, quaç Megarenenses (turri ibi extructa) pro præsidio utebantur. Volebat autem Nicias Atheniensibus illic custodiam esse breuiore spatio, & non in Budoro atque Salamine: né ue Peloponneses quoties illinc proficisceretur, laterent ipsorum triremes, quale prius contigerat latronum excursionibus: né ue Megarenibus in troire nauibus unquam liceret. Iam primum igitur à Nisæa duas quæ prominebant turres machinis è mari expugnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat: atque id continentis quâ pontem uersus per palustria mittebantur auxilia insulæ, non ita mul tum distantiæ continentie, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relitto in insula apud murum præsidio, cum copijs rediit. Per eadem huius æstatis tempora, Platæenses cum iam commeatum non haberent, nec expugnari possent, cum Pe loponnesibus transegerunt ad hunc modum: Accesserunt illi ad muros urbis, eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonius dux, noluit urbem ui capere. quippe cui ex Lacedæmonie præceptum erat, ut si quando cum Atheniensibus conueniret, & utrique ad reddenda oppida bello capta consentirent, non esse Platæam reddendam, tanquam sua se se sponte dedidisset. Mittit autem ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid se & urbem uellent ultro Lacedæmoniis dederit, iudicesq; illos habere, de noxijs supplicium, de indemnato nemine sumpturos. Hactenus caduceator, isti se & urbem (iam enim in ultima erat debilitate) dediderunt. Quos aliquot diebus pauere Peloponneses, usque dum ex Lacedæmonie quinque iudices aduenerunt. Illi ubi affuerunt, nullam his accusationem proposuere: tantum accusitos percontati sunt, nuriqid à bello moto de Lacedæmoniis ac socijs qppiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptaque dicensi uenia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Aimnesti filius (cui publicum erat cum Lacedæmoniis hospitium) progressi, talia dixerunt:

Oratio Platæensium apud Lacedæmonios.

EVIDEM Lacedæmoniū uobis habentes fidem, nos deditioñem ciuitatis urbisq; fecimus, non existimantes tale subeundum nobis esse iudicium, sed ciui le aliquid: neque apud alios iudices, ut nunc est, quam apud uos, & maxime de iure disputandum. Nunc autem ueremur, ne utraque nos fefellerit opinio. Suspiciatur enim merito, & certamen hoc nobis esse de uita, & uos non ex æquo ad iudicandum uenisse. Cuius rei signum est, quod neque illa nostri accusatio quam debeamus refellere antecessit, sed ipsi ut loqueremur poposcimus; & interrogatio uestra perbreuis fuit, Ad quam uera responsio, causæ nostræ inimica est; falsa, coargui potest. V

Mityleneorum
discrimen et
multatio.

Lesbiorum mul
tatio.

Nicias.

Minoa insula.

Platæensium
Peloponnesium
fœdera.

Astymachus
Lacon.

dique itaque ancipiti in conditione constituti, & cogimur, & tutius quam tacere arbitramur, aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit, si dictum non est, fodicat mentem eorum qui in hoc casu positi sunt, tanquam saluti tunc futurum, si dictum fuisset: & nobis praeter cætera arduum est ad persuadendum uobis. Nam si ignoti essemus, afferendis testimonijs quorum essetis ignari, haud dubie proficeremus. Nunc apud scientes omnia loquemur, ueritatem non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc criminis detis, quod nostræ uirtutes uestrorum sociorum uirtutibus inferiores sint, sed ne ad alioꝝ gratia iudicium subeamus iam peractum. Nihilo tamen minus quod iuris & aduersus similitatem Thebanorum, & erga uos cæteros ꝑ Græcos habemus, exhibebimus ac persuadere conabimur, nostra benefacta recensentes. Etenim quod ad breuem & orationem pertinet, nunquid hoc bello de Lacedæmonijs socijs ꝑ bene meritum sumus, dicimus si ut hostes interrogamur, non fecisse uobis iniuriam, quod nullo uos beneficio affecimus; sin ut amicos, nostra sententia uos peccasse potius bellum nobis inferentes. At in pace quod eam nunc nos priores non rumpimus, & aduersus Medum quod soli ex Bœotij tunc ad uos accessimus, pro Græciæ libertate boni fuimus. Siquidem cum mediterranei sumus, tamen apud Artemisium prælio naualium pugnauimus: & dum in agro nostro dimicatum est, uobis ac Pausaniam affuimus: & si qua alia per id tempus cum discrimine sunt à Græcis gesta, eorum nos omnium participes supra uires extitimus. Vobis quoꝝ separatim Lacedæmonijs, cum maximus Spartam terror circumstetisset, post terræmotum facta in Ithomen mancipiorum fuga, tertiam ex nobis ipsis partem auxilio misimus. Quarum rerum nefas est excidere memoriam. Et talis quidem priscis temporibus operam optimam ꝑ nauauimus. At hostes postea fuimus. Vos in culpa, qui nos societatem obsecrantes, cum à Thebanis angeremur, reiecastis: utq; ad Athenienses tanquam uicinos confugeremus, iussistis, cum ipsis longinqui essetis. In bello itaq; nihil indignum à nobis neq; passi fuistis, neq; passuri. Quod si ab Atheniensibus uestro iusu deficere noluimus, haud iniurium est. Etenim cum nos illi contra Thebanos dum uos pigebat adiuuerint, prodere eos honesti non erat, præsertim quos in societatem precibus adduxissimus, à quibus beneficia, à quibus ius ciuitatis accepissimus. Ex quo decuit, quæcunq; nobis illi præcepissent, nos strenue exequi. Quæ uos duces cum suis utriq; socijs egistis, siquid non probe egistis, facti culpa non penes illos est qui securi sunt, sed penes eos qui duces ad praeagendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis intulerunt, tum uero postremâ hanc, quæ ut nostis horum causa est quæ patimur. Nam cum urbem nostram foederi tempore & die solenni cepissent, merito eos supplicio affecimus secundum communem omnium legem, quæ sanxit hostem multari licere à quo inuadaris: propter quem multatum, nunc haud recte nos plectimur. Nam si iustitiam præsenti utilitate uestra, ex illo commilitio metiemini, profecto non religiosos uos iudices esse declarabitis, & cōmodo magis q; honesto inseruire. Quod si uobis isti nunc utiles uidentur esse, certe multo nos magis ac reliqui Græci tunc utiles extitimus, cū in maius essetis discrimen adducti. Nunc enim uobis ad alios inuadendos animi uires q; assunt. At eo tempore Barbarus seruitutem omnibus Græcis imponebat, dum isti cum illo fuerūt: ut iustum sit, huic nostro peccato (si quid peccauimus) opponi nostrum quo tunc erga uos fuimus studium, quod ipso peccato maius esse reperietis: & eo magis, q; ea tempestate rari fuerit è Græcis, qui uirtutem obiaceret suam uiribus Xerxis: laudatiq; potius sunt, qui dum inuaderent, non habuerunt rationem utilitatis tutelæ q; suæ, malentes cum periculo audere pulcherrima: ex quibus nos fuimus, & quidem præcipuo honore affecti. Quo noīe nūc ne pereamus ueremur, securi potius Athenienses iuste, q; uos astute. Enuero decet idē de eisdē rebꝝ uos sentire pariter & declarare, nec utilitatē re ulla alia metiri q; socioꝝ probitate: à quibus dum firma perpetuo gratia bñficijs habet, præsens profecto quam aliquando nobis debuerunt, gratia referat. Considerate quoꝝ nunc à plerisq; uos Græcis existimari probitatis esse uirtutisq; exēplar. Qui si de nobis iniquā tuleritis sententiā,

Ιεωπλα τὸ
Βραχὺ legis-
τυν Γρæce.

Vide te (non em occulce hanc causam iudicabitis) ne factū uestrum non probetur, qui de nobis bonis uiris, ipsi meliores indecēs aliquid statueritis, & hominī de Græcia bene meritoꝝ spolia publicis in tēplis reponatis. Et sane indignum uideāt, uos Lacedæmonios euertere Platæas, quam ciuitatē patres uestri uirtutis ergo in tripode Delphi inscripserūt, & ex om̄i Græcia prorsus delere propter Thebanos. Eo nanḡ calamis ḡp; tatis deuenimus, ut & peritū fuerimus si Medi uicissent, & nūc apud uos, prius amicissimos, superemur à Thebanis; duasq; difficultates maximas subeamus, tunc quidem fame pereundi, nisi nos urbēq; dederemus, nunc aſit capitis causam dicēdi. Et ab om̄ibus Platæenses sumus abiecti, deserti, in honorati; qui supra uires fuim⁹ studiosi Græcorū, neq; eorum tunc socioꝝ quisquam nobis est auxilio; etiam ne uos Lacedæmonij unica spes nostra paꝝ firmi sitis, extimescimus. Quos precamur in honorē & tunc soci alium deoꝝ, & nostroꝝ in Græcos officioꝝ flectamini; & si quid à Thebanis persuasi estis, à sententia recedatis: reposcatisq; uicissim illos gratiā uestram de nobis occidentis, quos minime debetis: speciosam gratiā pro turpi reddētes, nec in p̄benda alijs uoluptate, dedecus ipsi accipiatis. Nam in p̄optu est uobis corpora nostra morte multare, sed arduū eius facti infamia abolere, q; nos iniquo supplicio afficiatis, homines uobis amicos, non inimicos, et si necessitate hostes. Itaq; si nobis metum mortis eximetis, innocenter iudicaueritis: illud ante omnia cogitantes, in uestram nos potestatem uenīte uoluntarios, ac manibus passis, cuiusmodi homines Græciæ ritus occidi uetat. Praeterea de uobis perpetuo nos esse benemeritos. Intueamini nanque sepulchra patrum uestrorum, quos à Medis interemptos, & in nostra terra sitos, quotannis publice honestamus cum alijs inferijs, tum uero indumentorum apparatu: & quoscunq; nostrū solum fert fructum primitijs iusta soluentes, uiri ex amica uobis regione & beneuoli alijs quando soci uestri ac commilitones. Quibus uos ē contrario facitis non recte sentientes. Considerate enim: Pausanias quidem qui illos sepelit, sepelit tanquam in terra amica & apud amicos. Vos autem si nos occideritis, agrumq; Platæensem Thebanū feceritis, quid aliud quām patres uestrros atq; cognatos, ijs quibus nunc afficiuntur honoribus exutos, relinquētis in terra hostili & apud ipsos imperfectores? Insuper solum in q; Græci seruitute liberati sunt, in seruitutem redīgetis: delubra deūm apud quæ conceptis uotis illi Medos superarunt, deserta patiemini: primas aras eorum qui hæc condiderunt ædificaruntq; tolletis, rem profecto Lacedæmonij, indignam uestra gloria, indignam publicis Græciæ institutis, indignam progenitorum memoria, indignam beneficijs nostris, ut alienæ inimicitiae gratia, nihil ipsi læsi nos occidatis: cum dignum sit ut ueniam detis, ut animo frangamini, ut modesta capiamini misericordia; considerantes nō solum qualia, sed quales simus acerba passuri, & ipsum calamitatis incertum quandoque accidere etiam immerenti. Vos itaque prout debemus, & prout necessitas cogitoramus, implorantes eorundem altarium & Græciæ & communes deos, ut nobis hæc allegantibus assentiamini; ne iusurandum quod patres uestri iurarunt obliuiscamini, per quorum sepulchra supplicauimus, inuocatēs etiam eos uita defunctos, ne subiçiamur Thebanis, né ue amicissimi uestri inimicissimi nostris tradamur, illum uobis in memoriam redigētes diem, quo cum patribus uestris præclarissime gessim⁹: hodiernum esse, quo durissima quæque pati periclitamur. Sed quoniam hominibus in hanc conditionem positis, ut necessarium, ita tristissimum est finem loquendi faceare, quia cum fine loquendi finiri uita periclitatur, loqui cessantes, adhuc loquimur, ciuitatē nos urbemq; tradidisse nō Thebanis (præoptassemus enim, quām hoc, turpissima nece fameq; interire) sed uobis, fidē uobis habentes. Quod nisi exoramus, iustum est in eadem nos unde processimus restitutos, sibi quodcumque periculum diligere: hoc etiam admonētes, ne Platæenses homines Græcorum aliquando studiosissimi, ex uestris manibus Lacedæmonij, e' que uestra fide, & uestri supplices, Thebanis capitalissimis inimicis prodamur, sed nostræ salutis autores sitis: ne qui cæteros Græcos uindi catis in libertatē, iđem nos extinguatis. Et talia quidem dixerat Platæenses. The

bani autem ueriti ne quid ob hæc Lacedæmonij concederent, processerūt, & se quoque orationem habere uelle dixerunt, quoniam ipsorum opinione longior esset data uenia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt:

Oratio Thebanorum contra Platæenses.

E Q V I D E M D I cendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respondissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos præter rem tum excusasset nemine accusante, tum laudasset nullo destrahente. Nunc autem oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua factantia, & nostra pro sit inertia. Vos uero auditis utrisque, quid ueri sit iudicabitis. Iam primum cur horum aduersarij facti sumus, hinc extitit, quod cum Platæam ex omni Bœotia postremam condidissimus, alia que cum hoc oppida, quæ conuenis exterminatis obtinuimus, isti nostrum imperium quemadmodum a principio fuerat constitutum dignabantur, soli omnium Bœotiorum transgressi patria instituta. Ad quæ custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecere: cum que illis nos permultis iacturis affecere, quarum & talionem acceperunt. At postquam Barbarus Græciam invasit, aiunt se solos ex Bœotijs non sensisse cum Medis: & in hoc præcipue tum se iactant, tum nobis cōuitantur. Nos uero fatemur eos non sensisse cum Medis, quia nec Athenienses; uerum cum eadem ratione tenderent Athenienses aduersus Græcos, dicimus uos solos ex Bœotijs ab Atheniensibus stetisse. Atque id quo pacto utriusque fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas ea tempestate neque per legitimum paucorum principatum, neque per popularem statum administrabatur: sed (quod legibus ac ciuitati infensissimum est, proxime que ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus rerum potiretur, ui plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quod certe ciuitas uniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrij, ut dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi post Medi discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Græciam, & suæ ditioni nostram regionem subiçere conarentur, eius que propter intestinas discordias bonam partem subiecissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, uictores Bœotiam liberauimus? & nunc libenter aliam Græciam cum cæteris liberamus, tantum equorum copiarumque præstantes, quantum nulli socrorum. Atque hæc hactenus de purgando crimine quod cum Medis sensimus. Quod autem uos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere: Extitistis ut dicitis, ad nos ulciscendos Atheniensium socij atque conciues. Oportebat ergo uos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare comitatum: cum præsertim, si quoab eis iniuti ducebamini, præsto Lacedæmonij essent, societas uobis cum istis iam inde contra Medū cōtracta, quam ipsi tantopere allegatis: quæ satis erat ad nos arcendos ab inferenda eo iniuria, & ad uestræ prorsus securitati consuendum. Sed nimirum uolentes non coacti, iam partes Atheniensium elegistis. Et postea dicitis deforme futurum fuisse, prodere bene meritos: imò deformius fuissest universos prodere Græcos cum quibus coniurastis, quam solos Athenienses: & Græciam liberantes, quam in seruitutem redigentes: quibus non æquam uos gratiam retulistis, nec à dedecore alienam. Quippe iniuria lacefisti, ut dicitis, illos asciuistis: & eisdem in facienda alijs iniuria uos socios præstitistis. Et sane minus turpe est simile gratiā non reddere, quam eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis uos solos ex Bœotijs, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere uolentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab ijs contra quos pro alijs strenui extitistis, exigitis ut uobis prosint. Verum ne quaquam est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic ab eis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam uos liberari oporteat, cuius desertores prævaricatores que fuistis, Ad Aeginetas potius, & alijs

quot aliorum qui coniurauerant subigendos, quam subigi prohibuistis. Et haec neque inuiti, utpote saluis legibus quas in hunc diem habetis, neque sicuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoque antequam muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in otio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Graecos uobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenui maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni extitistis, ut fertis, nequaquam uobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt niti ueritate, quae natura perpetuo uoluimus: Veluti hoc, quod cum Atheniensibus iniquum ingredientibus iter, perrexistis. Hactenus quae pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos a Medis, & uos ab Atheniensibus uoluntarios stetisse. Quod autem ad extremum dicitis uobis iniuriam factam, quod nefarie nos stantibus foederibus & die solenni, ad urbem uestram accessimus, ne in hoc quidem nos magis quam uos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem uestram uenimus, oppugnassemus uos, agrum que hostili more uastassemus, iniurijs nimis fuissemus. Sin uero quidam ex uobis tum opibus, tum genere primores, quod uellent uos ab externa societate desinere, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos ultro accersierunt, quid tandem iniuria facimus? Qui enim ducent, potius quam qui sequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (ut nostra fert opinio) delinquunt. Quippe ciues ut uos, & qui pluribus quam uos rebus periclitabantur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam urbem intromittentes amice nos, non hostiliter, uolebant eos qui ex uobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quae merentur obtinerent: moderatores ipsi uestrarum mentium, non corporum exterminatores e patria: sed redintegrantes in pristinam necessitudinem, nec ulli uos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter foederatos reddere uolentes. Cuius rei signum est, quod neque hostiliter egimus, siquidem nemini uis illata a nobis est, et ediximus, ut quisquis secundum communes Bœotiae ritus degere uellet, ad nos transiret. Vos quoque libenter transistis, ac pactione inita initio quieuistis. Sed postea cum nos paucos esse cognouissetis, non paria nobis (si quid inhumane uidebamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo ut exiremus, a nouitate operis supersedistis, sed contra pactionem in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt. At quos & uiuos, & manus protendentes cepistis, quosque spopondistis nobis nequaquam uos interfecturos, eos nefarie interemistis. Opus quid nichil nefarium, immagine, & ter iniquum: idque breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum uiros postea occidendo, tum illos non iri occisum, si nihil agros uestros laederemus, mendaciter pollicendo? Et tamen dicitis nos præter ius agere, & uos esse qui pœnam detis, indignos. Indignos pœna profecto, si non recte isti iudicabūt: imò dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atque haec nos Lacedæmonij & uestra & nostra causa commemorauimus. Vesta, q[uod] ut qui condemnaturi hos estis, iuste sentiat, & nos in expetenda ultione tanto magis simus insontes. Neque uero prisca istorum decora, si qua extiterūt, audientes uos frangant, quae iniuriam quidem patientibus debent esse præsidio, ijs uero qui aliquid turpitudinis admirerunt, duplicare supplicium, quoniam nulla rationabilis causa peccauerunt. Neque lamentis aliqd ac miseratione proficiant, implorantes patrum uestrarum sepulchra, & suam solitudinem deplorates. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutem, quae ab ipsis trucidata est, cuius patres partim in Coronia, cù ad uos Bœotia ducerent, morte oppetierunt, partim in senio filijs orbati, apud desolatas domos lõge iustioribus uos precibus obsecrati, ut de ipsis sumatis supplicium, quia ex omnibus ijdignissimi sunt misericordia, q[ui] indigni aliquid passi sunt. Et è contrario, ijdà quibus indignitas uenit, digni sunt quoque calamitatibus gaudemus: quales hi sunt sua ipso[n]e nunc culpa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerūt, quiq[ue] nihil à nobis laesi, læserunt magis odio q[uod] causa iudicantes. Adeo minores, q[uod] pro merito nunc pœnas dabunt. Nam legitime punientur, Neque uero (ut aiunt) manus in pu-

gna protendentes, sed ex pacto feso in iudicium tradiderunt. Quæ cum ita sint Lacedæmonij, & legi quam isti præuaricati sunt subuenite, & nobis qui passi sumus iniusta, iustum gratiam reddite eorum quæ grauiter gessimus, neque istorum uerbis apud uos repulsam feramus. Addite Græcis exemplum, non uerborum uos, sed rerum propone certamina. Res si bona fuerint, breui commemoratione contentæ sunt. Compti autem modulatiq; sermones peccatis uelamenta prætendunt. Quod si illi penes quos arbitrium est, ut nunc penes uos, contractis in summa dubijs, cunctos semel interrogarent, minus captaret alius in turpibus rebus pulchros sermones. Hæc Thebani.

Lacedæmonij tamen statuerunt suam sibi interrogationem recte processuram, nunquid de ipsis bellii tempore Platæenses bene meruissent: qniam ppæ equi censebant, illos ex uetustis Pausanias legibus reliquo tempore quieuisse, usq; dum oblata est conditio ut in medio essent priusquam muro uallarentur. At ubi repudiata conditio est, tum uero ob suam uoluntatem æquam se iam nullo cum illis foedere teneri: deq; se male meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt, Nunquid eo bello de Lacedæmonijs socijsq; bene meriti essent. Cum nihil dicerent, illinc abductos interfecerunt excepto nemine: Platæensiu quidem non pauciores ducentis:

Atheniensium uero qui una obsessi fuerant quinque & uiginti, foeminis in captiuitatem abductis. Vrbem autem Megarensibus propter seditionem domo profugis, & reliquis Platæensibus qui cum illis fenserant, Thebani incolendam dederunt. Anno uer-

*Platæensiu ce
des.*

*Platæarū de
molitio.*

*Iunonis tem-
plum.*

Brafidas.

*Corcyrensum
intestinæ dis-
cordie.*

*Pithia accusa-
tio.*

tente, demoliti illam ad solum à fundamentis totam, prope Iunonis templum extruxerunt diuersorum quoquò uersus ducenum pedum circundatum domicilijs, supra infraq; sumptis ad hunc laquearibus ac ianuis Platæensium, alijsq; quæ ex auro & ferro muros prætexuerant: atque id lectis constructis Iunoni dedicauerunt, eidem que templum ex lapidibus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluere Thebani, non nihil & propemodum omnino Lacedæmonij Thebanorum gratia, qui auersi à Platæensibus fuere, existimantes bello quod iam tum excitatum erat, perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Platæam nonagesimotertio anno quam Platæenses inierunt cum Atheniensibus societatem.

Quadragesima autem Peloponnesium naues, quæ Lesbo uenerant auxilio, postquam per pelagus persequentem Atheniensiu classem fugientes, prope Cretam tempestate iactatæ illic palantes Peloponnesum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen trimes tredecim Leucadiorum Ambraciorumq; cum Brafida Tellidis filio Alcidæ consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonij, quoniam eos Lesbus fecellisset, ad auctam classem mittere in Corcyram seditione laborantem, cum duodecim omnino naues Atheniensium ad Naupactum essent. Utq; id prius quam Athenis plures subuenirent, Brafidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim Corcyrenses intestinis agitabantur discordijs. Ex quo ij qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum à Corinthijs remissi fuerant, uerbo quidem ob octingenta talenta, quæ Corcyrensum hospites pro ipsis fideiuserant: re autem, ut Corinthijs Corcyram ab eis persuasi subiacerent. Et solicitantes isti singulos ciues, nitebantur ab Atheniensi societate abducere. Cumq; Attica nauis & item Corinthia uenisset, utraq; cum legatis, ac uentum in colloquiū esset, cœsuere Corcyrenses, Athenienses quidem ex conuentis socios esse, Peloponneses uero quædammodum prius amicos. Siquidem Pithias qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Atheniensium hospes. Eum uiri isti in iudicium uocant, ponentes in criminе, quod Corcyram subigeret Atheniensibus. Absolutus hic iniucem reos facit quinq; ex eis maxime locupletes, q; diceret illos p̄cidere uallos è Iouis phano & Alcina: quoq; pro singulis singuli stateres erat pena constituta. Quā pœnam cum soluere deberet, & ob eius magnitudinē apud templa federent supplices, ut multa soluēda modificaret, Pithias suadebat aljs (ad hæc enim princeps senatus erat) ut lege uterent. Illi quandoquidem lege compellebantur, & simul audiebant Pithiam quoad senator esset, multitudini suasusq; ut eosdem amicos hostesq; duceret, q; s Athæ-

nenses, facta manu arreptisq; pugionibus repente in senatum irrumpunt, ac Pithiam obtruncant, & aliorum tam senatorum quam priuatorum ad sexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia senserant, ad Atticam tr̄iremem quæ adhuc aderat, effugitūt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrenibus, inquiunt optime sic habere se rem, & minime redigi iam eos ab Atheniensibus in seruitutem. quod reliquum est, neutros, nisi pacifici cum singulis ueniaut nauibus, recipiendos; si cum pluribus, pro hoste habendos. Vbi hæc dixerunt, & ad ea decernēda adegere populum, statim legatos Athenas mitunt, qui & rem gestam doceant, tanquam ita fuerit opus factō: & eis qui illuc confusissent persuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. H̄i cum Athenas peruenissent, tanquam res nouas molientes, & n̄ quoscunq; persuaserant, ab Atheniensibus comprehensi sunt, & apud Aeginam in custodiam habiti. Interea Corcyrenium optimates, sub auduentum Corinthiæ tr̄iremis, legationisq; Lacedæmoniorum, populum adorti sunt, ac pugna commissa uicerunt; noctisq; interuentu, in arcem populū atq; urbis superiora configit, ibiꝝ frequentes communito loco, portum Hylla Hyllacus poricū tenebant. Victores forum ceperunt, ubi permulti ipsorum habitabant: & portū tus. qui in forum & in cōtinentem spectat. Postero die nonnihil inter eos missilibus certatum est; & ab utrisq; in agros missum ad sollicitanda seruitia spōsione libertatis. Sed ad societatem poti⁹ populi, multitudo seruitioꝝ se cōtulit. Ad alteros uero octingēti ē cōtinēte auxiliares. Atq; uno die interiecto, commissa iterum pugna populus uicit, tum locorum ui, tum hominū numero superior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ audacter & supra sexum sustinētes tumultū, tegulis hostē ē domib⁹ feriebant. Facta sub crepusculū fuga, ueriti optimates ne sublato clamore, ipso impetu aduersari nauilia occuparent, & se occiderent, circuictas foro domos & illis cōtiguas, ne qua in eos fieret impressio, incendūt, neq; suis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniae res negotiatorum sunt concrematæ: uenissetq; in periculum urbs ne absumeretur, si uetus flammæ urbem uersus ingruisset. Vbi à pugna tanq; utrinq; cessatū est, quieti noctem in custodia egerunt; & quia populus uicerat, nauis Corinthia clamdeßina discessit: itemq; auxiliarium pleriq; latentes hostem, se in continentē receperunt. Postera luce Nicostratus Diotrepheis Atheniensium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit Nicostratus, cum nauibus duodecim, quīgentisq; Messeniorum armatis. Atq; quo in cōcordiam reducat, persuadet ut inuicem concederent decem uiros, ad cōdemnationem, qui præcipui malorū autores extitissent (qui tamen iudicium non expectarunt) cæteri urbem habitarent, iacto inter se & cum Atheniensibus foedere, ut eosdem pro amicis, eosdem pro hostibus haberēt. Hæc cum transegisset, abiturusq; eset, egerūt cum eo primores populū, ut quinq; ex suis naues ipsis relinqueret, quo min⁹ altera se factio mouere posset, totidem ex eis quas expleſſet cum illo mitterent. Quo acquiescente, suos aduersarios in naues deligobant. Sed illi extimescentes ne Athenas ablegarentur, in templo Pollucis & Castoris sedebant, Nicostrato excitante eos ac consolante, sed frustra. Un de populus hac ratione, tanq; nihil sanī cogitarent diffisi cū Nicostrato nauigare, omnia ē domib⁹ illorum arma summouet: & nonnullos (ut quisq; incidebat) obtruncasset utiq; nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alij, considerunt in templo Iunonis supplices, non pauciores quadringtonitis. Cæterum ne quid ab ijs innouare ē ueritus populus persuasos erexit, & in insulā, quæ ē regione templi Iunonis est, transportauit; quæq; ad usum uitæ erant, mittebat. Cū in hoc statu seditio esset, quarto qn to ue à transportatione in insulam die, naues Peloponnesium ex Cyllene ueniūt, statione illic habita post redditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius socio consiliorum Brasida. Ingressæq; portum Sybota, qui est in continēte, sub Sybota, exortum auroræ in Corcyram tendūt. Hic magno tumultu trepidates oppidanitum circa res urbanas, tum circa hostium aduentum, sexaginta pariter instruūt naues: & ut quanq; expleuerant, in occursum hostium mittunt, Atheniēsibus ut se priores exire sinerent, illiq; postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntis ho

Pithia cedes.

Corcyrensum
intestina pu-
gna.Fœiarum Cor-
cyrenſū uir-
tus.

Nicostratus +

Pollucis et Ca-
storis templū.

Itibus uicinæ fuerunt, duæ protinus ad illos transeunt. In cæteris hi qui erant Corcyrenses, inter se prælibabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id Peloponnenses, duodecim in hos naues dirigunt, reliquas in duodecim Atticas, quarum duæ erant Salaminia & Parala. Et Corcyrenses quidem & membratim & incompositae concurrentes, à seipsis profligabantur. Athenienses uero timetes hostium multitudinem, ne' ue circumuenientur, non in confertas, neq; in earum medium quæ ex aduerso instructæ erant, incurruunt: sed in cornu impactæ, unam nauem demergunt: deinde in orbem digestæ hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyrenses erant, timore perculsi ne idem quod ad Naupactum cōtingeret, auxilio uenient: addensatæq; omnes pariter in Athenienses dirigunt cursum. Ifli iam cæsim eunt, se subducebant, uolentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes Corcyrenses uicinæ ex aduerso instructi sunt, tunc maxime fugā occupare Corcyrenses. Talisq; pugna in cunctur à Pelo- solis occasum extracta est. Corcyrenses suspiciati in se urbē ue hostem ut uictorē uenturum, aut ex insula uiros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos illos ex insula reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemq; custodisit. Hostis quam uictor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensis um nauibus, in continentem unde profectus fuerat concessit: nihilq; magis postero die ausus, et si perturbata uehementer ac trepida ciuitate, quamvis Brasida (ut fertur) Alcidam adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promotorum, agrosq; uastauit. Interea istius aduentū metuens populus Corcyrensis, uenerat in colloquium cum supplicibus alijsq; de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues consenderent, persuaserat. Nam utcunq; triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduētum. At illi ad meridiē usq; terram populati, uela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Atheniēsium naues proficiscentes à Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyrensis seditione, deq; classe quæ illuc cū Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thulexis filio. Itaq; eadem nocte festinabundī domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium littus tractis. Harū discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbē Messenios qui prius extrā erant, introducunt: nauibusq; quas expleuerant iussis Hyllaicū adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciserentur, occiderunt. Et quoscunq; ad conscendas naues induxerant electis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuasiſſent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in téplo se mutuo interemerunt: quidam ex arboribus se ipsos laqueis suspenderunt: omnes ut cuiq; licuit sibi mortem consciuerunt: septemq; intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum uidebantur inimici, morte multarunt, criminī illis dantes q; statum populi dissolueret. Occisi sunt etiā quidam priuatæ simultatis causa: quidam & pecuniarum creditarum ab ipsis debitoribus. Omnis deniq; mortis species uisebatur, nihilq; non contigit quod in huīusmodi casu fieri solet, atq; etiam amplius. Etenim pater filiū uita priuauit: homines à templis ad necem abstrahebantur, atq; adeo intra ipsa necabantur. Alij obstructo Bacchi delubro, ui mortui sunt. Eò usq; processit cruenta seditio: ob id quoq; uisa maior, q; prima hæc apud eos extitit, nam postea in omni propè Græcia grassata est, ubiq; factionibus exortis, cū primores populi accerserent Athenienses: optimates, Lacedæmonios: hac in pace non habētes causam pariter & occasionem, quam in bello: ut alterutris in societatem accitis, sui corporis hominibus prodeſſent, & diuersis noceret. Quibus illecebris cupidí rerum nouarum facile inducti sunt, multaq; per seditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident semper quoad eadem natura hominum erit, uel atrociora, uel mitiora, uel alijs modis uaria, prout quæq; mutationes fortuitoru continget. Siquidem in pace ac rebus secundis, tum publice tum priuatum melius homines senti-

nientes, facta manu arreptisq; pugionibus repente in senatum irrumpunt, ac Pithiam
obtruncant, & aliorum tam senatorum quam priuatorum ad sexaginta. Pauci eorum *Pithie cedes.*
qui cum Pithia senserant, ad Atticam triremem quae adhuc aderat, effugit. Hac illi re
perpetrata, conuocatis Corcyrenibus, inquiunt optime sic habere se rem, & minime
redigi iam eos ab Atheniensibus in seruitutem. quod reliquum est, neutros, nisi paci-
fici cum singulis uenienti nauibus, recipiendos; si cum pluribus, pro hoste habendos.
Vbi hæc dixerunt, & ad ea decerneda adegere populum, statim legatos Athenas mit-
tunt, qui & rem gestam doceant, tanquam ita fuerit opus facto: & eis qui illuc confu-
gissent persuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athe-
nas peruenissent, tanquam res nouas molientes, & in quo sumpq; persuaserant, ab Athe-
niensibus comprehensi sunt, & apud Aeginam in custodiā habitū. Interea Corcyrae-
sium optimates, sub auduentum Corinthiæ triremis, legationisq; Lacedæmoniorum,
populum adorti sunt, ac pugna commissa uicerunt; noctisq; interuentu, in arcem po-
pulus atq; urbis superiora confugit, ibiq; frequentes communio loco, portum Hylla *Corcyrensum
intesta pugna.* Hylliacus por-
icum tenebant. Victores forum ceperunt, ubi permulti ipsorum habitabant; & portū tus.
qui in forum & in cōtinētem spectat. Postero die non nihil inter eos missilibus certa-
tum est: & ab utrisq; in agros missum ad solicitanda seruitia spōsione libertatis. Sed ad
societatē poti⁹ populi, multitudo seruitioꝝ se cōtulit. Ad alteros uero octingēti ē cō-
tinēte auxiliares. Atq; uno die interiecto, commissa iterum pugna populus uicit, tum
locorum ui, tum hominū numero superior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ
audacter & supra sexum sustinētes tumultū, tegulis hostē ē domibus feriebant. Facta
sub crepusculū fuga, ueriti optimates ne sublato clamore, ipso impetu aduersari naua-
lia occuparent, & se occiderent, circuictas foro domos & illis cōtiguas, ne qua in eos
fieret impressio, incendit, neq; suis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniae res
negotiorum sunt concrematæ: uenissetq; in periculum urbs ne absumeretur, si uen-
tus flammæ urbem uersus ingruisset. Vbi à pugna tanq; utring⁹ cessat⁹ est, quieti no-
ctem in custodiā egerunt: & quia populus uicerat, nauis Corinthia clamdestina disces-
fit: itemq; auxiliarium pleriq; latentes hostem, se in continentē receperunt. Postera lu-
ce Nicostratus Diotrephis Atheniensium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit *Nicostratus,*
cum nauibus duodecim, quingentisq; Messeniorum armatis. Atq; quo in cōcordiam
reducat, persuadet ut inuicem concederent decem uiros, ad cōdemnationem, qui præ
cipui malorū autores extitissent (qui tamen iudicium non expectarunt) cæteri urbem
habitarent, isto inter se & cum Atheniensibus fœdere, ut eosdem pro amicis, eosdem
pro hostibus haberēt. Hæc cum transegisset, abitusq; esset, egerūt cum eo primores
populi, ut quinq; ex suis naues ipsis relinqueret, quo min⁹ altera se factio mouere pos-
set, totidem ex eis quas explesset cum illo mitterent. Quo acquiescente, suos aduer-
sarios in naues deligebant. Sed illi extimescentes ne Athenas ablegarentur, in templo
Pollucis & Castoris sedebant, Nicostrato excitante eos ac consolante, sed frustra. Un
de populus hac ratione, tanq; nihil sani cogitarent diffisi cū Nicostrato nauigare, omnia
ē domibus illorum arma summoet: & nonnullos (ut quisq; incidebat) obtruncasset
utiq; nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alij, confederunt in templo
Iunonis supplices, non pauciores quadrinagentis. Cæterum ne quid ab ijs innouaret
ueritus populus persuasos erexit, & in insulā, quæ ē regiōne templi Iunonis est, trans-
portauit; quæq; ad usum uitæ erant, mittebat. Cū in hoc statu seditio esset, quarto ḡn
to ue à transportatione in insulam die, naues Peloponnesium ex Cyllene ueniūt, sta-
tione illic habita post redditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut
prius socio consiliorum Brasida. Ingressæq; portum Sybota, qui est in continēte, sub *Sybota,*
exortum auroræ in Corcyram tendūt. Hic magno tumultu trepidates oppidanum
cirkares urbanas, tum circa hostium aduentum, sexaginta pariter instruūt naues: & ut
quang; expleuerant, in occursum hostium mittunt, Atheniēsibus ut se priores exire si-
nerent, illiq; postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntis ho-

sæue & ineffrenate inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum solita hominis natura, ostendit illas libenter se præuaricari, impotenti ira imbecillior, iure potenter, plura possidentis inimica, vindictam sanctitati, lucrum innocentiae præpones, potentiae nihil ipsi nocituræ inuidens, & cōes de his leges, in quibus reposita est omnibus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultiōne, nec aliquid sibi relinques, si quando ipsa in discriminem adducta, egeat aliqua illarum. Eiusmodi igitur iras ante omnia inter se Corcyrenses in urbe exercuerunt, & Eutymedon Atheniensesq; cum classe profecti sunt. Post hæc i; qui profugerant Corcyrensum, ad quinq; gentes em̄ eos euaserant, captis muris quæ in continente erāt, sua potiti sunt terra: atq; illinc egressi p̄das abigebant ex insula, hominibus loci magnā cladē inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatē inuasit. Idē missa Lacedæmonē Corinthumq; legatione de reditu suo, cum nihil p̄fecissent, aliquanto post tpe comparatis nauibus, auxiliaribusq; militibus, in insulam transierunt, numero omnes cīciter sexcenti: atq; incēsis nauibus ne qua alia quam potiendæ terræ spes foret, montem Istonem concenderūt, ac muro ibi extructo eos qui intra urbem erant uexabant terra potiti. Extremo huius æstatis Athenienses uiginti naues in Siciliam dimiserunt ducibus Lachete Melanopī & Charœada Euphileti filio. Syracusani namq; cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camerinam cæteræ Dorides ciuitates; quæ cū Lacedæmoniis ante cœptum bellum societatem cōtraxerant: Leontinorum uero Chalcidicæ Camerinaq;. Ex Italia Locri Syracusanis, Regini utpote cognati Leontinis studebant. Miserunt itaq; socii Leontinorum Athenas, qui pro uetus societate, & quia Iones esent, persuaderent illis ut naues sibi trajecterent. Prohiberī enim se à Syracusanis, & terræ usu, & mari. Et traiecerunt Athenienses per speciem necessitudinis, eo tamen consilio, ut neq; illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum, & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiūcere. Igitur cum Rhegium appulissent, additis sociis bellum gerebant. Et æstas excessit, Hyeme inēunte, morbus iterum corripuit Athenienses, nunquam ille quidem omnino quietus, sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc uero immoratus non minus solido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Atheniensem uires afflxit. Neq; enim pauciores quatuor milibus & quadringentis ordiniorum militum, trecentorumq; equitum extinti sunt. Nam alterius turbæ numerus initio non pōt. Extiterunt p̄terea tremores terræ frequētes, & Athenis & in Eubœa & cū in cætera Boeotia, tum uero in Orchomeno. Eadē hyeme, qui in Sicilia erāt Athenienses ac Regini cū triginta nauibus inuaserunt Aeoli, ut uocat, insulas, æstate tutas ab hostibus aquæ penuria. Colunt autē Liparae Cnidior̄ coloni, sed ex iis unā incolunt nō grandē noīe Liparam, & ex hac transeuntes uiri alias serunt Didymā, Strongylē, & Hieram. Creduntq; in Hiera Vulcanū exercere ætria, q; ea noctibus cerniē pmultum ignē, diebus fumū reddere. Sūt autē sitæ eæ ūsulæ Siculū uersus ac Messanū agrū, sociæ tunc Syracusanor̄. Vastata horæ terra cū dedere se se recusarent, Regis redire Athenienses, hyemsq; & quintus annus exiit huius belli, qd Thucydides cōscripsit. Appente æstate Peloponnenses ac socii sumpta in Atticā expeditione ad Isthmū usq; uenerunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmonior̄ rege: sed cum crebrī terræ motus fierent, priusq; Atticā inuaderēt, retro se receperunt. Per hæc tpa tremoribus terræ Eubœam agitantibus, apud Orobias mare ab ea quæ tunc erat tellus cum æstu supergressum partem quandā utbis restagnauit, eamq; alibi deseruit, alibi diluit, cū nece oīm qui excelsa cursu superare negerunt, & qd antea tellus fuerat, nūc mare est. Simillima huic alluuiō extitit circa Atalantam insulā apud Locros, & Atheniensem tum castellum ex parte subruſt, tum duarum nauium quæ subductæ erant alterā diffregit. Et in Peparetho restagnatio quædā citra tamen alluusionē, & terræmotus non nihil muri diruit atq; horreum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, q; terræmotus qua parte uehementissimus extitit, illinc expulit mare: & cū rursus illud uiolentior repente retraxit, fecit alluusionem. Sine terræmotu autem nō uidetur mihi cōtingere, ut hoc fiat,

Istone.

Laches.

Charœades.
Syracusani
bellum.

Camerina.

Rhegini.

Leontini.

Atheniensem
pestis.

Orchomenus.

Aeoliæ insule.

Lipara.

Didyma.

Strongyle.

Hiera.

6. ann. initii.

Orobie.

Terremotus.

Atalanta
insula.Peparethum.
Alluusionis
cause.

Eadē æstate alii quoq; in Sicilia ut quibus' ue contingit, belligerauerunt, & ipsi Sicilienses inter se, alii aliis arma inferentes, & Athenienses sociis iunctis. Quæ autem aut hi contra hos, aut illi geserunt, maxime digna memoratu, horum habebo mentionem. Etenim Charœada Atheniensium duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem summa potestas nauium erat, cum sociis profectus est Mylas Messaniorum, ubi erant praesidio duæ cohortes illog;: quæ cū insidias quasdam classicis tetendissent, ab Atheniensiis ac sociis in fugam uersi multos è suis amiserūt. Et ad motis ad munitionem copiis, pactionem facere coacti sunt, ut & arcē dederent, & aduersus Messanā unā militarent. Et mox Mamertini, progredientibus Atheniensiis sociisq;, deditioñem & ipsi fecerunt, datis ob fidibus, & quæcūq; ad fidei tutelā pertinent p̄stitis. Eadē æstate Athenienses triginta quidem circū Pelopōnesum naues dimiserunt. Quibus præterant Demosthenes Alcisthenis, & Procles Theodorī filius. Sexaginta uero in Melum cum duo Procles. bus milibus armatoꝝ, quibus præterat Nicias Nicerati filius, Melios eñi, cū essent insu- Nicias. lani, q̄ dicto audientes esse nollent, & militiaꝝ societate abnuerent, subigere uolebant. Vbi uastato agro nihil minus illi ad paciscendum descendunt: Athenienses in Oropō, Oropus. quod est è regione traiciunt. Cumq; per noctē quieuisserent, protinus armati è nauibus itinere pedestri in Tanagrā Bœotiaꝝ ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus duci- Hipponicus. bus Hippónico Calliae, & Eurymedonte Thuclis filio, dato signo eodem loci per terrā occurunt. Communítisq; castris huc diem cōmorati in Tanagra populationem fecerunt. Ac postridie superatis prælio, q̄ progressi inuaserāt, Tanagræis, & aliquot q̄ auxilio uenerant Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierunt, hi ad urbē, illi ad naues. Cum qbus nauibus pfectus Nicias, ubi Locridis orā populatus est, domū rediit. Per idem tps Lacedæmonii Heracleam in Thrachinia coloniā posuerunt hac de causa: Mylienses in tres uniuersi partes distinguuntur, Paralios, Hieres, & Trachinios. Ex his Myliensiis Trachinii cum ab Oetais finitimiis bello uexarent, habuerunt in aīo à principio Athēnienſes asciscere, sed illog; diffisi fidei Lacedæmonē mitrunt Tisamenū pro legato, cū Trachinii. quo ad idem rogādum perrexerunt Dores, quæ est Lacedæmonijs metropolis, & ipsi ab Oetais uexati. Hos cū audissent Lacedæmonii cepere consilium mittendæ coloniæ, Paralii. tū ad Trachinios Doresq; protegendorum, tum quia bello Atheniensi cōmode sibi urbs si Hieres. ta fore uidebaſ. Quippe ad instruendas cōtra Eubœa naues exiguū traiectum esse, & Dores. in Thraciā euntes opportuni diuerticuli habituros. Itaq; omni ope ad condendū op̄pidum incumbunt, consulto primi apud Delphos deo. Quo annuente colonos miserunt, tum suoꝝ, tum circa populoꝝ, aliorumq; Græcoꝝ, uoluntario quoq; sequi iusso, præter Iones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmoniis ponendæ coloniæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis urbem ex integro muris Leon. cingunt, quæ nunc Heraclea nominat, tractu fere quadraginta stadioꝝ à Thermopylis, Alcidas. dimidio à mari distans. Naualia quoq; & p̄parauerunt, & ceperunt facere iuxta Thermopylae Damagon. mopylas atq; ipsas angustias ad tutelam rerum suarum. Hac urbe instituta, Athenienses Heraclea. à principio timere coeperunt ac sentire aduersus Eubœam præcipue illam conditam Thermopyle. esse, q̄ breuis illinc esset ad Cænum Eubœæ traiectus. Sed eis postea, præter opinione Cænum. nem, quia nihil inde calamitatis evenit, idq; ob hanc causam, q̄ & Thessali qui ibi rerū Theſſali. potiebantur, & n̄ quorum in solo urbs conditā erat, ueriti ne præpotentes accolas haberent, infestarunt, assidueq; bello nouos colonos laceſſuerunt, donec ad paucissimos redigerent, cum fuissent initio permulti: audacter uno quoq; illuc eunte, tanquam stabiſſima futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonii essent. Tametsi Lacedæmonii principes illuc traicientes, uel ipsi maxime & statum destruxerunt, & homines ad paucitatem re degerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus asperè imperando. Exq; facilius finitimi eos superauerunt. Eadem æstate & eodē tpe quo apud Melon Athēnienses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustrabant, primū apud Ellomenum Leucadiæ insidiis positis quosdā ex præfidiis intercepserunt. deinde ampliore cū classe Leucadē petiuerūt comitantibus cunctis populariter Acanthanibus,

pter Oeniades, Zacynthiisq; & Cephalēibus, ac Corcyrensiū quindecim nauibus. Qua tanta hostiū manu oppressi Leucadii, cum ipso ager tam extra q̄ intra, ubi Leucas ipsa sita est, & Apollinis tēplū uastaref, quiescebant. Et quidē Acarnanes agebant cum Demosthene Atheniensiū duce, ut eos muro intercluderet, existimantes tū eā ciuitatem facilem fore ad expugnandum, tū se illa semper ipsis hoste liberandos. Cæterum ille tunc à Messeniis suadebañ, tanq̄ honestū esset tanto exercitu coacto arma Aetolis inferre, q; & Naupacto hostes essent: & si hos superassent facile his copiis cæterā Epiz in potestate Atheniensiū redacturos. Nam & si gens Aetoloz grandis esset & bellicosa, tñ cū uicos muris carentes, & hos inter se ualde distantes habitaret, & leui armatura uteref, aiebant nō difficulter eam subigi posse anteq̄ succurreret; iubebantq; ut primum inuaderet Aedotos, dehinc Ophioneos, post hos Eurytanēs, quae maxima est pars Aetoloz, lingua ignotissimos, & quemadmodū dicunt omophagi, hoc est cruda carne uescentes. His enim captis facile cæteros cōcessutros. Demosthenes qua erat apud eū Messenii gratia, his uerbis adductus est, cū p̄sertim arbitraref se sine Atheniensium copiis tm Epīoticis sociis cū Aetolis posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros, Ozolas ad Cytiū Doricū, qd Parnassum ad dexterā habet, usq; dum ad Phocenses descendat: quos sperabat perpetua cū Atheniensibus amicitia studiose cōmilitū p̄stituros, aut certe coactos. Et Phocensibus contermina Bœotia est. Igit̄ soluens à Leucade cum oībus copiis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cum ḡbus suum cōsilium cum cōmuni casset, nec id illi admisiſſent, q Leucadē nō interclusisset, ipse cū reliquo exercitu Cephalaenium, Messenioz trecentorumq; ex suis classiariis Atheniensiū, nā quindecim Corcyrensiū naues abierat, bellū intulit Aetolis, pfectus ex Oenone Locridis. Erant aut̄ hi Ozolæ foederati cum Locris, debebantq; Atheniensibus p̄sto esse cum omni exercitu ī mediterraneis. Quippe cum finitimi sint Aetolis, & ḡne armoz similes, ad hæc & pugnæ illorum & locoz periti, magno usui eorum auxilia fore uidebantur. Et cum statuā ī templo Nemæi louis habuisset (quo ī templo fertur Hesiodus Poeta ab incōlis interemptus, cum oraculum accepisset se ī Nemæa hoc esse passurum) sub aurorā motis castris in Aetoliam pergit: ac primo die Potidaniā expugnat, sequenti Crocylion, tertio Tichion. Vbi subisdens prædam ī Eupolion Locridis misit, habens ī animo, cum cætera ī potestatem redegisset, sic aduersus Ophiones, nisi se dederent, postquam Naupactum redisset, tendere. Sed non latuit Aetolos hic apparatus, ac ne tum quidem cum primum cepit consilium inuadendi. Postquam omnis exercitus introgressus est, tum ingenti manu omnes auxilio uenere etiam ab ultima Ophonia, qui ad Maliacum sinum pertingunt, Bomenses, Galliensesq;. Ibi Demosthenem Messenii tale quiddam quale prius admonendum, faciles esse Aetolos ad bellandum, hortabantur ut quām primum iret ad uicos, nec expectaret dum uniuersi conferta acie occurrerent, oblatam semper occasionem raperet. Quibus ille uerbis acquiescens, ac fortuna fretus, nihil dum aduersi expertus, Locros qui uenturi sibi auxilio etant, non præstolatus, cū præcipue iaculatoribus leuis armaturæ egeret, contendit aduersus Aegitium, aggressusq; expugnat. Nam oppidani fuga dilapsi erant, & colles, qui oppido imminent, inā fidebant. Est enim situm excelsis in locis remotum fere octoginta stadiis à mari. Ibi Aetoli, iam enim ad auxilium uenerant, alii ex aliis tumulis decurrentes, Athenienses sociosq; inuadunt, missilia ingerunt: & quoties Atheniensium exercitus instat, pedem referunt, referentibus pedem instant, diuq; huiusmodi fuit pugna alterutra insecuritione ac fuga, & in utraq; inferiores erant Atheniēses. Itaq; quoad suppeditarunt sagittariis tela licuitq; munere suo uti, restiterunt. Nam Aetoli utpote leuiter armati dum sagittis peterentur, se subducebant. At ubi sagittariorum præfectus occubuit, cæteri dislipsantur multo iam continentiq; labore defessi, & Aetoli urgentibus iaculatoribusq; sic ī fugam terga uerterunt, atq; incidentes ī rupes ī uias, ac loca sibi ignota. Siquidem eorum dux itinerz Chromon Messenius occiderat, interiere. Quoꝝ cū multos ī ipsa fuga assecuti cominus Aetoli iaculis occiderunt, hoīes ueloces ac leuiter armati, tum uero

Apodoti.
Ophionei.
Eurytanēs.
Aetoli omo-
phagi.
Cytinū.
Bœotia.

Demosthenes
in Aetolos.

Iupiter
Nemeus.
Hesiodi
cædes.
Potidania.
Crocylion.
Tichion.
Ophiones.

Bomenses.
Gallenses.

Aegitium.

Atheniensium
fuga.
Aetolorum
uictoria.

plures uiis aberrantes, tū delatos in insulas p̄ inuias immisso igne cōcremarunt, ut nul-
lū nō genus fugæ ac mortis in Atheniensī exercitu uisere, ægreq; q̄ supfuerunt ad ma-
re, & ad Oeneonē Locridis, unde pfecti fuerant, euaderent. Perierūt aut̄ cum ex sociis
multī, tum Atheniensī armato, circiter centū uiginti. Hī tot uiri & astate florentes, &
in hoc bello ex populo Atheniēsi p̄stantissimi amissi sunt. Periit quoq; alter ex ducib;
Procles. Victi uictoribus cōcessa uictoria mortuos suos recuperarunt, & in Naupactū Proclis cedes
se de hinc Athenas nauibus receperunt. Demosthene apud Naupactum & eadem cir-
ca loca relicto, q̄ Athenienses ob ea quæ gessisset timeret. Per eadē tpa Athenienses
qui circa Siciliā agebant, cū in Locidē nauigasset, ingressu quodam Locros q̄ loco
auxilium ferebant superant, ac Petipolion capiunt, qd oppidum sitū est ad flumen Ha-
lece. Eadē astate Aetoli iā antea missis Corynthū ac Lacedæmonia legatis Tolopho
Ophionēsi, & Boriade Eurytane, ac Tisandro Apodoto, suadent ut sibi aduersus Naup-
actum mittant auxilia, propter Atheniensī ingressum. Et miserū Lacedæmonii tria
milia grauis armaturæ ex sociis, quoq; fuere quingenti ex urbe Heraclea, tunc recens a-
pud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius Massario & Menedato oī-
bus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut sibi præ-
sto essent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & simul eos ab Atheniensibus ab-
ducere uolebat, habens præcipue sui studiosos Amphissēs, qui propter odium Phocen-
sium timentes, & primi dederunt obsides, & alios ad dandum induxerunt, aduentu
exercitus territos, & ante omnes sibi finitimos Myones qua parte Locris inaccessa est ma-
xime. Deinde Ipnenses, Messapios, Tritanes, Chalæos, Tholophonios, Hessios, & Oe-
anthenses, qui omnes militiam secuti sunt. Nam Olpæi sequi noluerunt, tantum obsi-
des dederunt. Hyæi ne obsides quidem dederunt prius, q̄ eorum uicus captus est, noīe
Polis. Vbi cuncta in expedito fuere, & obsides in Dorico Cytinio depositi aduersus
Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inq; ipso itinere faciendo Oeneonē
de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facere recusauerant. Cū in Naupactiā uē-
tum est & Aetoli uenere auxilio, regionem populant, & suburbana muris carentia ca-
piunt. Profecti q̄ Molycrion Corinthio, coloniam, sed Atheniensium ditionis, expu-
gnant. Demosthenes autem Atheniensis nam adhuc post redditum ab Aetolica clade
circa Naupactum agebat præscito hostium aduentu ab urbe, sollicitus adiens Acarna-
nes persuadet, et si ægre propter discessum à Leucade, ut Naupacto subueniant, à qui
bus missi cum eo mille armati nauibus ingressi urbem tutati sunt. Metus enim uehemēs
erat, cum muri magni essent, & propugnatores pauci, ne parum ad defensionem suffi-
cerent. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingressis copiis oppidum ex-
pugnari non posse, abierunt, non in Peloponnesum sed in Aeolidem, quæ nunc Calydon. Acolis.
don uocatur, & Pleuronem, aliq; circa loca, necnon in Proschion Aetoliae. Nam eos Calydon.
Ambraci adierant suadentes ut secum Argos Amphilochicum cæteramq; Amphiло-
chiam, præterea Acarnaniā subigerent, affirmantes si potiantur iis, fore ut totam epi-
roticam gentem in Lacedæmoniorū societatem adducerent. His persuasus Eurylochus,
omissis Aetolis per illa loca conquieuit, dum Ambraciis auxilio tuerientibus aduersus
Argos eundum esset. Aestasq; excessit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant
Athenienses cum sociis Græcis, & quicunq; Siculorum uel ab imperio Syracusanorū
ad ipsos defecerant uel rerum socii erant, aggressi sunt Nisam Siciliæ oppidum, cuius
arcem Syracusani tenebant. Quam cum expugnare nequistent, abierunt. Sed in abeu-
tes impetu dato, illi ex arce postremos Atheniensium socios in fugam uertunt, paucos
occidunt. Post hæc Laches & Athenienses egressi ē nauibus nonnulla in loca Locri-
dis, iuxta Caicinum amnem. Locrenses ad arcendam uim occurrentes, cum Proxeno Caicinus fluu.
Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisq; armis abierunt. Eadem quo-
que hyeme Delum expiavere Athenienses ex oraculo quodam. Nam & Pisistratus ty Deli expiatio-
rannus eam prius expiauerat sed non omnem, uerum eatenus, quatenus à templo pro- Pisistratus.
spectus patebat, Tunc autem omnis expiata est, idq; ad hunc modum: Quæcunque in

Rhenia insula. Delo defunctorum extitere monumēta, oīa sustulerunt, & in posterum edixerunt, ne quis in insula, ne moreretur, ne nasceref, sed morituri iam ac perituri in Rheniā trans̄portarentur insulam; ita parum à Delo distantē, ut Polycrates Samiorū tyrannus, cum aliquando & classe polleret, & aliis insulis imperitaret, captam Rheniā catena annecte ret Delo, Delioq; Apollini consecraret. Tunc quoq; primum post lustrationem Athenienses lustralia festa, id est quinto quoq; anno fecerunt. Fuerat aut̄ aliās prisca memoria ingens apud Delon celebritas Ionom & ex circuniectis insulis homī, qui cum coniugib; ac liberis spectabant, ut nunc ad Ephesia festa Iones cōfluunt, siebatq; certamen gymnicum, musicumq; & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuisse declarat in primis qui iſcribitur Homerūs his uersibus, quæ sunt ex proœmio Apollinī;

q̄s & πόλλων. Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,

Cum natīs quoties cum coniugib; frequentes,

Iones in fluxa celebrant tua compita ueste.

Cestibus & uariis certamina sacra choreis

Oblecant, referuntq; tuas modulamine laudes.

Quod autem & musici certamine proposito, illuc se certaturi conferebant, in his uersibus indicat, qui sunt ex eodem proœmio. Siquidem deliacum foeminarum chōs laudans, ita uersus eius laudationis finit, in quibus & sui ipsius meminit:

Verum age dum nobis assis cum Phœbe Diana,

Vos etiam cunctæ me discedente ualete;

Et memores estote mei pothac, homo si quis

Venerit huc alius peregre, dicatq; puellæ,

Quis uir in his uersans unq; lepidissimus oris

Pectora præcipue demulsi uestra canendo,

Vos uno assensu sic respondete fauentes,

Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

Homerūs. His Homerūs significauit iam olīm apud Delum magnum cōuentum ac festū cōsuessē celebrari. Ad quæ postea & insulani & Athenienses choros cum sacrī missitarunt. Sed certamina & cætera pleraq; aduersis casibus, ut credibile est, exoleuerūt, prīmīq; Athenienses certamen instituerunt, & cursus equorū, quod antē non fuerat. Eadē hyeme

Ambraciū.

Ambraciū, prout spouderant Eurylocho, cum exercitu præsto fuerunt, profectiq; Argos Amphilochicum, cum tribus milibus armatorū, atq; Argiā ingressi, Olpas capiunt, ualidum in colle murum mari imminentem, quo Acarnanes eius autores aliquando pro publico iudicii loco utebantur, distantem fere quinq; & uiginti stadiis ab Argiū uorum, quæ marítima est urbe. At uero Acarnanes partim Argos suppetias gerunt, partim utiq; qui ex Amphilochia erant, ne se lateret Peloponnesium, qui cū Eurylocho

Olpæ.

ueniebant in Ambraciō transitus custodias eō loci agebant, qui fontes uocantur. Mittunt præterea tū in Aetoliā ad Demosthenē, qui fuerat Atheniensis dux, ut sibi p̄esset, tum ad uiginti quæ circa Peloponnesum erāt naues Atheniensis, quibus præerat Aristoteles Timocratis & Hierophon Antimnesti filius. Qui apud Olpas erant Ambraciū

Argiā.

mittunt & ip̄i ad urbem, ut sibi ueniat oīs populus auxilio, extimescentes ne Eurylochus cum iis quos habebat Acarnanes pertransire nō possint, ne ue sibi destitutis aut p̄liandum foret, aut redire uolentibus minime tutum. Hos ubi uenisse senserunt Eurylochus ac Peloponneses, motis ē Proschio castris, confessim ad ferenda eis auxilia proficiscuntur. Ac transmissio Acheloo p̄ Acarnaniā, ob missa Argos præsidia, uacuā iter faciunt, ad dextram habētes & urbem & præsidū Stratiorū, ad sinistram reliquā Acarnaniā. Et cū illoq; agrū pertransissent, per Phytia & rursus per Medeonis extrema, de-

Aristoteles.

Hierophon.

hinc per Limnæā ad Agrae regionem, quæ nō Acarnaniæ iam, sed ipsi amica erat, pergunt, occupatoq; Thyamo monte inculto, ac superato, in Argiam iam nocte deueniunt. Atq; illīc inter urbem Argiorū & Acarnanū ad fontes custodiam furtim itinere facio, cum Ambraciū qui apud Olpas erant, miscētur; ac simul illuxit confertiante urbē

Phytia.

Medeon.

Agrae.

Thyamus

mons.

quæ uocatur Metropolis cōsistunt, castraq; metant. Nec ita multo post, hinc naues uiginti Atheniēsium Argiis auxilium latura ad Ambracicum affuerūt, illinc Demosthenes cum ducentis Messeniorib; armatis, & Atheniensis sagittariis sexaginta. Et classiarib; quidam milites nauibus egressi tumulum circa Olpas inuaserūt, Acarnanes autem & Amphilochorum aliquot (nam eorum pleriq; ab Ambraciis distinebantur) cum iam Argos conuenissent, se præparabant tanq; cū aduersariis pugnaturi, delecto duce sociis exercitus Demosthene cū ipsorum prætoribus. Hic præmotis copiis, prope Olpas castra posuit, dirimente utrosq; ingenti rupe, & dies quinq; cessatum est. sexto ad pugnandum se utriq; instruebant. Sed maior erat ac sperarat Peloponnesium acies: ex quo Demosthenes ne circunueniretur metuens, in quadam caua & dumosa uia collocat tā ex armatis q; ex leui armatura ad quadrigenitos: ut cum hostis numero superior esset, in ipso congressu surgentes ex insidiis eum à tergo aggredierentur. Vbi utrinq; instru&tū ad manus itum est. Dextrū cornu Demosthenes cum Messeniis & paucis Atheniensibus tenebat, alterq; Acarnanes ut quicq; erant instructi, & qui aderant Amphilochorum iaculatores. Peloponneses & Ambraciis instructi promiscue erant, præter Mantineaos. Hi enim in læuo potius, nec eo extremo conferti stabant. Nam eius extremū te^{Pugna ad} Olpas. nebat Eurylochus cum suis, contra Messenios Demosthenemq;. Cū iam manus consererent, Peloponnesesq; circunuenient finistro suo dextrum aduersario& cornu, atq; concluderent, superueniūt his à tergo ex insidiis Acarnanes, datoq; impetu hostē auertunt, ita ut uitutis immemor nō resisteret, sed territus maiore exercitus partē ad fugiendum induceret. quippe ubi uidit Eurylochi cornu, qd erat ualidius cædi, multo majori metu percussus est. Et ab ea parte Messenii cum Demosthene rem cōficere annituntur. Sed Ambraciis & qui in dextro cornu erant à sua parte uicerunt, hostēq; ad Argos usq; sunt persecuti. Nam illo& cīcā populorū pugnacissimi sunt. Ii cū reuertuntur ad suos eosq; maxima ex parte superatos, & in se tendentes cæteros Acarnanes conspiciunt, ægre ad Olpas salutem sibi peperere, multis eorum imperfectis, dum incōpositi & nullo ordine inuadunt, præterq; Mantineorum qui ex omni exercitu maxime cōposite fēse receperunt. Cessauitq; sub uesperum pugna. Postero die Menedæus defuncto Eurylocho ac Macatio suscipiens ipse imperiū, ob acceptam ingentem calamitatē dubius quonam modo aut remanens ferret obsidionē terra ac mari obseptus, aut tuto discede^{Ambraciōrū} ret, mentionem facit apud Demosthenem ducesq; Acaranū de discessu pacificando, recipiendisq; cæsis. Illi cæsos quidē reddiderunt, ac suorū fere trecētis receptis trophæū statuerunt. Abeundi uero facultatem nō palam indulsere omnibus, sed clā & Mantineis tantum cū Menedæo ac cæteris Peloponnesiū ducibus, & quicunq; ex eis erat præcipuae dignitatis, uolentes cum Ambraciis & peregrinū militē mercede conductū desertos esse, tū uero Lacedæmoniis ac Peloponnesibus apud Græcos illos conflate in uidiā tanq; proditoribus, qui suæ ipsorum nō socio& saluti consuluissent. Hi receptos mortuos suos festinabundī pro præsentī copia sepelierunt, & de abeundo ii, quibus data facultas erat, clanculum deliberabāt. Ibi Demosthenes cum Acaranib; certior fit Ambraciis primo illo ex Olpis nuntio excitos uenire auxilio, ac uelle p Amphilochos ihs, qui in Olpis essent se committere, nihil admodum eorum quæ gesta essent scientes. Itaq; protinus partem quandam copiarum mittit ad obsidendas insidiis uias, actutissima quæq; loca occupanda. Cæteras copias ad ferendas ii auxilia instruit. Interea Mantinei, & ii, cum quibus transactum erat per causam legendi holera ac farmenta paulatim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Olpa erant progressi, tunc se ocyus protipiebant. Quos abire Ambraciis ubi sensere, & cæteri qui sic frequentes eō se contulerant, & ipsi prodeunt, capessuntq; cursus, uolentes assequi socios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes æqualiter sine pactione abire Peloponneses insequī coepere, & fuere qui in quosdam è ducibus insequi uetantes ac dacentes data fide illos abire iaculū emiserint, existimantes se proditos esse. Tunc omissis Mantineis ac Peloponnesibus Ambraciis trucidabant, erat que ingens & contentio

Salyntius.
Agrais
Ambraciōrū
cedes.
Idomene.

¶ error, quisnam Ambraciū, quis' ue Peloponensis esset, & ex eis ad ducentos cæsis, cæteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salyntius Agræoꝝ rex utpote amicuscepit. Inter hæc Ambraciū qui ex urbe ad hos iter habebant ad Idomeū perueniunt. Sunt aut Idomene duo excelsi tumuli, quoꝝ eum qui maior est occupauerunt qui è castris à Demosthene præmissi fuerant, cum hostem in ueniendo ac p̄ueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atq insidiebant. Demosthenes à coena ac primo crepusculo statim cum cætero exercitu uiā ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortū auroræ inuadit Ambraciōs adhuc iacentēs, nec dum aliquid reꝝ gestaꝝ gnares, quinimo opinantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloquī ad faciendam primis excubatoribus fidem, præsertim nō cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus cōpiis impetus factus est, in fugam uertuntur, multi ibidem cæduntur, cæteri montes uersus fugæ se mandant. Verum occupatis iam itineribus, ad hæc Amphilochis, tum leuiter armatis, tum regio nis peritis aduersus armis graues, & quō se uerterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam insessa incidentes trucidabantur. Et cum omne fugæ tentarent genus, nonnulli ad mare non ita distans contendeant, ac conspectis quæ terram legabant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio urgebat) annatabant, existimantes præsentī in metu satius esse ab iis qui in nauibus erāt, si oporteat, interfici se, q̄ aut à barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaq in modū Ambraciis p̄fligatis, è multis pau ciū urbem euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophyisq̄ erectis Argos redi ere. Et ad eos postero die caduceator uenit ab iis Ambraciis, q̄ ex Olpa ad Agræos fūgerant, petiturus eorum corpora, qui post primam pugnā cæsi fuerant; dum nulla fide accepta cum Mātinæis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Cæterꝝ intuens spolia Ambraciōrum qui ex urbe prodierant, admirabat numerꝝ, neq enim rescierat cladem, sed ea sociorum suoḡ esse arbitrabat. Et eum quidā opinatus ab iis uenire, q̄ apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis perissent. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, exceptis qui interrogabat, sed plusq mille interfectorum. Et ille rursus; Non ergo sunt eorum qui nobiscum in a cie steterunt. Cui idem respondit; Sunt sane uestrorum, si quidem uos heri in Idomeū pugnastis. Atqui nos, inquit ille, heri cū nemine pugnauimus, sed nudiustertius cū abiremus. Et hic, nos uero, ait, cum istis heri certauimus ex urbe Ambraciō auxilio uenientibus. Quo audito caduceator intelligens auxiliorum urbanorum stragem, edito gemitu re infecta continuo abiit attonitus præsentium malorum magnitudine, nec ulterius cæsos repetiit. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, utiq una in ciuitate, & intra tam paucos dies. Nec numerum cæsorum scripsi ut incredibilem, quoniam maior esse fertur quam pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atq Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenē audire uoluissent, ipso clamore Ambraciā fuisse expugnaturos. Nunc pertinuerunt ne tenentes illā Athenienses grauiores ipsis acco lae forent. Post hæc tertia spoliorum parte Atheniensibus in sorte data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quæ Atheniensibus cesserunt, pleraq̄ fuere intercepta. Nā quæ in templis affixa uisuntur trecentæ solidæ armaturæ, ea peculariter Demostheni datae, & ab eo nauibus apportatae sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriā, post calamitatem in Aetolia acceptam, reditus fuit. Vbi uiginti Atheniensis naues Naupactum rediere, & Atheniēses ac Demosthenes abierte, Acarnanes & Amphilochi publica fide interposta ueniam dedere Ambracijs, atq Peloponensisibus qui ad Salyntiū & Agræos confugerant, ex Oeniadis abeundi. Aditoq Salyntio cum Ambraciis in posterū ad centū annos fide data societate coierunt, his legibus, ut neq cū Acarnanibus Ambraciū Peloponensisibus arma inferrent, neq cum Ambraciis Acarnanes Atheniensibus, sed mutuo sibi auxilio forent, redderentq Ambraciū Acarnanibus q̄cqd aut oppidoꝝ aut finium de Amphilochis tenerēt, nec opem Anactoriis ferrēt Acarnanū hostibus. His

*Cæsorum Am
braciōrum in
credibilis nu
merus.*
*Ambraciōrū
exuiae.*

*Acarnanum
Ambraciōrū
ſœdera.*

conuentis bellū soluerunt. Post hæc Corinthii p̄sidium ex suis ad trecētos armatos in Ambraciā miserunt, cū duce Xenoclide Euthyclis filio, q̄ ægre itinere per epirū fā Xenoclidet, cōtū p̄uenētū: Ita se habent res ad Ambraciā gestæ. Eadē hyeme q̄ apud Siciliā erat Athenienses, cū egressi ē nauibus in Imeræa essent, Siciliensibus unā superne inuadēti, Imeræa. bus extrema Imeræa: cūq̄ ad Aeoli insulas nauigassent, in Rhegiū se receperunt. Vbi Pythodorus Isolochi filium Atheniensis ducem offendunt, successorem Lachetis in na- Pythodorus, uim præfectura. Nam Sicilienses socii aditis Atheniensibus persuaserant, ut se maiore classe adiuuarent. Quippe Syracusani cū terra forent illis superiores, & matrī paucis na- uibus impidērēt, talē classē instruxerant, ut post hac cōtemni nō possent. Itaq̄ sexaginta naues expleuerunt Athenienses, tanq̄ sociis mitten das, & tñ tum existimabant cī- tius ibi bellum finitū iri, tñ uolebant fieri nauitū experimentū. Igī unum ē ducibus Pythodorus cum paucis nauibus miserunt, missuri cū pluribus Sophoclem Sostratidē Sophocles. filium, & Eurymedonem Thuclei. Pythodorus, accepta iam Lachetis p̄fectura profectus est sub extremū hyemis ad p̄sidium Locroë, qd ceperat Laches, & uictus à Locris in pugna discessit. Per idem uer proluuiū ignis ex Aetna monte oīm Siciliæ maximo emanauit, quemadmodum aliās, & aliquantulū soli Catanensiū corrupit sub Aetna in Cataniens. colentium. Ferū autem pluuium hoc quinquagesimo à superiore emanasse anno, & ad Aetna prolu- summum ter extitisse, ex quo Sicilia à Græcis incolit. Hæc per eā hyemem gesta sunt, uium ignis. & sextus exiit annus huius belli, quod Thucydides conscripsit,

SOTHVC YDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVARTVS.

Neunte æstate, quum frumenta iam extant in spicis, profectæ 7. ann. initia decem Syracusanorum naues, totidemq̄ Locrensis, Messanam in Sicilia ceperunt ab ipsis oppidanis accīti. Defecit autem ab caput. Atheniēsibus ea ciuitas præcipue, opera cum Syracusanorum, qui cernentes id oppidum inuadēdæ Siciliæ opportunum, me- tuebāt ne se maioribus copiis aggrederen̄ illinc profecti Athēnienses, tum Locrensum, qui Reginos sibi inuisos uolebant utrinq̄ oppugnari. Itaq̄ in eorum agrum cum omnī exercitu inuadunt simul ne Mamertinis illi ferrent auxilia, simul indu- cti ab Reginis, qui apud ipsos erant exilibus. Nam Regium permulto tempore se- ditionibus agitabatur, nec in præsentī poterant Locrenses arcere, quo etiam magis illi ingruerant, qui postea, quām agrum populati sunt redire cum peditatu. Nam naues ad Messanam in præsidio erant, eōdemq̄ aliae quæ instruebant uenturæ, atq̄ illic belum gesturæ. Per idem uer nondum adultis frumentis, Peloponneses ac socij Atticā ingressi sunt, duce Agide Archidami filio Lacedaemoniorum rege, statuāq̄ habentes eam populabantur. Athenienses uero, ut instruxerunt quadraginta naues in Siciliam miserunt, cum iis qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pytho- dorus ex iis ducibus tertius iam eōdem abierat. Mandaruntq; ut Corcyraeorum quoq;, qui intra urbem erant, curam in transitu haberent, exercentibus in eos latrocinia exuli- bus, q̄ in montibus agebant. Et sexaginta Peloponnesiū nauibus, quæ ad ulciscendos illuceos aduenerant, existimantes rē facile confectū iri, ciuitate admodū fame laboran- te. Mandarūt itē Demostheni, q̄ priuatā à redditū ex Acarnania uitā degebait, hoc ipsum flagitati ut his nauibus circa Pelopōnesum si uellet uteretur. Hi cū orā Laconicā pter- ueherent, accepissentq; ad Corcyram iam esse Pelopōnesium naues, Eurymedon qđem ac Sophocles in Corcyram tendere p̄perabant. Demosthenes aut, ut prius in Pylon, & Pylos, cū loco potiti essent, & quæ oportaret egissent ī Corcyram tēderēt iubere, illis cōtradicē- tibus, opportunetū exorta tēpestas cū classē detulisset Pylon, postulare ut cōfestim mu-

to locum munirent. Ea enim te simul se nauigasse, ad hoc ostenderet affatim materiae ac lapidis adesse, & situ locum munitum desertum, ac magno circu[m] tractu desertum. Abest namque Pylos à Sparte stadia circiter quadraginta, s[ic] olim in agro Messenio, quē Lace[d]æmonii uocant Coryphasion. Illi dicere multa esse in Peloponneso promontoria deserta, si libeat in iis occupandis exhaustire ciuitatem. Cæterum huic nonnihil à quolibet alio differre videbatur hic locus, q[uod] adiaceret ei portus, q[uod]q[ue] Messenii quondam incolæ illinc prodeentes plurimi infesti Lacedæmoniis ppter linguæ commercium futuri essent, fidelesq[ue] loci custodes. Vbi neq[ue] ducibus, neq[ue] militibus persuadet, etiam postea cum praefectis re communicata quieuit, nondum apto ad nauigandum mari, donec ipsi militibus otium agentibus cupido incessit concludendi munitiōibus locum. Itaq[ue] rem aggressi moluntur, & cum lapidariis caretent ferramentis, collectos passim lapides ferabant; & ubi quisq[ue] quadrabat coagimentabant, lutum sicubi opus illo esset uasorum pernaria humeris comportantes, ut id commodissime illuc maneret, incurui, ne ue deflueret manibus post tergum consertis, omniq[ue] ratiōe annitentes, opportunissimis q[ue]busq[ue] oppugnationi partibus communis anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam plerumq[ue] loci suopte situ munitum muro non indiget. Lacedæmonii cum hoc accepissent (agebant autem tunc forte festum quoddā solenne) contempserunt, tanq[ue] dum exissent, aut hoste non expectaturo, aut se oppidum paruo negotio recepturis. Nonnihil etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus est. Athenienses communio intra sex dies loco terram uetus, ubi maxime oportebat, ad tutelam eius Demosthenem cū quinq[ue] nauibus relinquunt, cum cæteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunt. At Peloponneses, qui in Attica erant, ut Pylum captam acceperunt, propere domum redierunt. Quippe cum Lacedæmonii Agisq[ue] rex domesticum sibi existimarent ad Pylon bellum: & quia præmature fuerant egressi adhuc uiridi frumento permulti commeauit de ficerent, adhac cali tempestas maior quam pro anni tempore uexauerat exercitum, ad eo ut quod saepe alias contigerit eos oxyus discedere, & in hac expeditione quam brevissime immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tempus Simonides Atheniēsium dux, coacta paucorum Atheniensium, qui in præfidiis erant, & magna illinc sociorum manu, Eiona, quæ est in Thracia, Mendaorum coloniam, sed tunc hostem per proditionem cepit: illocoq[ue] Chalcidensibus ac Bottiæs suppetias fermentibus expulsus est, ac multos milites amisit. Regressis ex Attica Peloponensisibus, Spartiatæ quidem ipsi & finitimarum proximus quisq[ue] properanter ad ferenda auxilia Pylon iere. Cæterorum uero Lacedæmoniorum tardior profectio extitit modo reversorum ex alia expeditione. Edixerunt autem per Peloponnesum ut primo quoque tpe Pylo subueniretur, & ad suas sexaginta naues quæ apud Corcyram erant, miserunt. Quæ trāsportatae per Leucadium Isthmū cum Atticam classem quæ ad Zacynthū erat, latuissent, Pylū peruenerūt, cū iā p[ro]sto esset pedestri exercitus. Demosthenes adhuc eò cursum tenentibus Peloponensis nauibus, occupat duas ex suis summittete ad nuntiā dū Eurymedōti, aliisq[ue] q[ui] apud Zacynthū cū classe erant Atheniēsibus ut p[ro]sto essent, tanq[ue] loco in discrīmen adducto. Et illi quidem prout Demosthenes mandarat festinanter affuerunt. Lacedæmonii uero uelut oppugnaturi à terra & à mari locum se instruebant, sperantes facile expugnatos se opus q[uod]d & à properantibus esset extructū, & à paucis tenerebant. Cæteri cū Atticarum nauium è Zacyntho auxilia expectarent, in animo habebant, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne illū subire fas esset Atheniensibus nauibus. Insula enim nomine Sphacteria portū prætēta atq[ue] uicina efficit portum tutum, & introitus angustos, ut hinc quā uergit ad Atheniensium munitiones & Pylum bina nauigia, illinc quā uergit ad reliquā cōtinentem, octona nouena' ue trāsportant, sylvestris tota, ppter solitudinē inua, quindecim ferme stadiorum magnitudo. Introitum igitur intercludere statuerunt nauibus confertim foras spectantibus. Quin etiā in ipsam insulā timētes ne sibi ex ea bellū fieret, armatos transportarunt aliis in cōtinente collocatis. Ita nāq[ue] Atheniensibus & insulam fore hostile & cōtinente, ut quæ

Sparte.

Coryphasion.

Sedulitas militum Atheni. mira.

Agis Laced. moniorum rex.

Simōides dux Eione.

Pylus oppugnat.

Sphacteria in fula.

egressum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus spe etantia importuosa sunt, nec talia unde illi proficiscerentur ad suos adiuuandos; se ueto, circa pugnam naualem citraq; periculum, ut credibile erat, locū expugnaturos, in q; commeatus non esset nisi ad breue tempus sumptus. Vbi hæc eis prospecta sunt, & milites in insulam transportati ex oībus sortiti cohortibus, aliicq; subinde atq; alii per uices træcti, postremi qui illuc relicti trecenti ac uiginti fuerunt præter eos seruitia, duce Epitadas
Demosthenis
industria.

Oratio Demosthenis ad milites.

Vtri qui mecum hoc subistis periculum, nemo uestrum malit in hac necessitate uideri intelligens, reputando omnes quæ nos circumstant difficultates potius, quæ secure & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex eis incolumis euasutus. Quæcunque enim ut hæc ipsa in necessitatem deuenetunt, ea minimam rationem, celerimur periculum desiderant. Quanquam ego plura nobiscum facere video, si & manere nec ea quæ potiora nobis astunt prodere uolumus multitudine illorum deterriti. Etenim partem loci, quam tenemus, inaccessibilem arbitror, adiutricemq; fieri nobis persistibus: recedētibus uero, & si difficilem accessutamen facilem fore nullo prohibente. Hostem quoque ex hoc acriorem habebimus, quod ei si à nobis urgeatur, non facilis rursus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillime illi resistitur: & dum egreditur iam æquo in loco ipsius multitudo quamlibet magna (in exiguo enim dimicatur) non ualde timenda est ob littoris in quod descenditur iniuriam. Neq; exercitus ille in terram est utiq; futurus maior ex loci æqualitate, sed è nauibus pugnat in mari, ubi necesse est periculosa multa contingere: Adeo suas illis difficultates existimo instar esse qualis nostra est hominum paucitas. Supet hæc uos obsecro, cum sitis Athenienses & experientia in alios è nauibus desiliendi gnari, si quis perfest, nec terrore illis, fluctuum, & cum impetu incurrentium nauium summoueatur, hunc nunq; ui summoueri, ut maneatis, ad ipsas littoris salebras arcendo hostem, uosq; ipsos pariter ac locum conferuetis. His tñ exhortato Demosthene, Athenienses alactiores effecti descendentes ad mare se disposuerunt: Lacedæmonii uero progressi castris peditatu munitiōes, nauibus quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Cratesiclis Spartiata nauarcho, partē qua Thrasymelida. Demosthenes opperiebatur inuadunt: Athenienses & ipsi utrinq; à terra & à mari residas. stebant, Illi delectis aliquot nauibus, qm pluribus adiri nō poterat, per uices aliis quiescentibus ad nauigabant, omni audacia atq; exhortatione utentes, si quo pacto reiectis hostibus loco potirent. Inter quos maxime extabat Brasidas unus è trierarchis: qui cum cerneret locum accessu difficilem, sed sicubi accedi posse videbatur, trierarchos gubernatoresq; formidantes ac nauibus cauentes ne colliderent, uociferabatur dicens, improbus esse cū lignis parcū spectare illuc hostem ubi muros extruxisset, iubebat ut illis littori nauibus ui in terrā descenderet, ne'ue pigeret socios imp̄sentiarū naues suas pro acceptis magnis beneficiis Lacedæmoniis imp̄dere, sed illis impactis quacunq; ratiōe in littore

Brafidae casus egressos, & uiris & loco potiri. Talibus uerbis Brasidas alios instigans, gubernatorem suum ad applicandum nauem adegit, pergensq; ad pontem conatus descendere, ab Atheniensibus percutit; & cum multis uulneribus sauciatus esset, linquente animo in remigium collabitur: Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terram appulsus est: quo recepero Athenienses postea ad trophæū sunt usi, quod de hac aggressione statuerunt. Alijs item Lacedæmoniis aderat quidem animus ad egrediendū, sed facultas deerat tum locorum asperitate, tū Atheniensū nihil cedentū perseverantia. Atq; eō fortuna peruenit, ut Athenienses ē terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare prohiberent, illi aduersus hos in terrā suā tunc hostilē descendere conarent. Nā fere eo tpe de utriscq; talis opinio erat, ut hī mediterranei pedestribus copiis longe p̄stantissimi essent, illi inter maritimos plurimū re nauali præcellerent. Atq; hoc die ac parte in sequentis aliquoties aggressi desisterunt. Tertio die aliquot naues ad materiā machinæ in Asinam dimiserū, sperantes se murum qui portū spectabat, altum quidē sed egressioni præcipue opportunum machinis expugnatos. Hoc interim tpe naues Atheniēsium sexaginta ex Zaconthro affuerunt. Nam accesserunt eis auxilio aliquot p̄sidariæ ex Naupacto, & quatuor Chia. Hæ ubi uident & continentem & insulam armatis refertam, & naues quæ in portu erant nō prodire, ambigebant quoniam intenderent. Cæterum tunc quod cōtenderunt in primam insulam, & desertam nec ita distantem, ibi stationē habuerunt. Postero die uelut ad nauale prælium instructi procedunt, si uoluntas hostium ferret in apertum mare obuiā ire; si minus in portum ipsi ingressuri. Illi neq; obuiā iere, neq; quēadmodū constituerat, aditū obstruxere, sed quieti in terra naues explebant, & se p̄parabāt tanq; in portu, q nō paruuus est, si q̄s ingredere pugnaturi. Quo cognito Athenienses ab utroq; ingressu in illos tendūt, inuestiq; in eas, quæ plures & iam exteriores infestis proris erant naues in fugā uertunt: ac persecuti ut in breui spatio multis lacertis, quinq; capiunt, & ea& unā cum ipsis uiris, cæteras quæ in terrā refugerant in uadūt; quæ quæ adhuc plenæ erant, priusq; subducetentur feriunt quasdā, unde uiri fugā fecerant, alligantes uacuas, trahit. Quæ cōspicentes Lacedæmoniī & eam iacturā ægerferentes, quod qui apud insulam essent intercipiendi forent, ad auxilium ueniunt: utq; erant armati mare ingressi, apprehensas ē contrario naues retrahunt, existimantes per se quisq; id opus impediri cuicungū ipse non adesset, eratq; ingens tumultus, commutata amborum ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmoniī præ studio atq; formidine nihil aliud quā m^u(ut sic dicam)ā terra nauale prælium: Athenienses ueto uincentes ac præsenti fortuna quā plurimum procedere uolentes, de nauibus pedestre prælium gerebant: multoq; labore, ac multis inuicem uulneribus acceptis dirempti sunt, & à Lacedæmoniis uacuæ naues præter eas quæ principio captæ fuerant, seruatæ. Regressis in sua utriscq; castra, Atheniēses erecto trophæo, restitutis mortuis, potiti naufragiis, protinus insulam circuueniunt nauibus, custodiuntq; tanquam uiris qui in ea essent captiuis. Peloponneses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio uenerant, ē diuerso circa Pylum stationem habebāt. Postquam Spartæ quæ ad Pylum gesta sunt renuntiata, placuit eis uelut super ingenti clade magistratus ad castra se conferre, consultaturos re inspecta q̄primum quidnam agendum uideretur. Illi ubi animaduerterunt nulla ratione posse suis succurri, nec pericitandum purarent, ut illi uel fame aliiquid paterentur, uel à multitudine opprimerentur, caperentur ue, uisum est cum Atheniēsium ducib; agendum, ut cum induciæ belli ad Pylum si uellet factæ essent, legatio Athenas de conuentionib; mitteretur; quo sua primo quoq; tempore conarentur recuperare. Accepta per duces Atheniēsium conditione, ita conuenit. Lacedæmoniū quidē naues quibus pugnassent, & quæcunq; in Laconica ora longæ essent, contractas ad Pylum traderent Atheniēsibus, nec arma inferrent munitionibus neq; à terra neq; à mari, Athenienses sinerent illos ē cōtinente comportare suis in insulam certū moliti frumenti modū, binas choenicas Atticas, & totidem cotylas uini, & carnē uiritim, dimidium seruis; idq; Atheniēsibus inspectantibus, n̄ ue ullum illuc nauigiū furtim iter,

*Athenienses
Lacedæmoniis
perseguuntur.*

*Lacedæ.
ab Atheni.
indicias pe-
tunt.*

& nihilominus insulam custodirent, ne quā illi abirēt, ne ue arma Lacedæmoniorum castris inferrentur uel terra uel mari. Quicquid autem horum uel quantum liber alteri transgrederentur ibi inducæ pro salute essent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorum legati redissent, quos Athenienses portarent trïreme atque repartarent, sub eorum redditum induciarū tempus exiret: utq; has naues cuiusmodi accepissent Athenienses eiusmodi restituerent. Ad hūc modū inducæ pacæ sunt, nauesq; traditæ cīciter sexaginta ac legati missi: qui cū Athenas peruenissent talibus differuerint:

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienses.

Lacædæmoni
orum in dicen
do obseruatia **L**acedæmonij nos miserunt huc Athenienses ad transfigendum de īs qui in insula sunt uiris, suadentes quicquid uobis emolumentum, idem nobis, ut in hoc calamitoso casu, dignitatē præcipue allaturū. Neq; uero longiorem præter consuetudinē habemus orationem, sed nostri instituti est ut pauca suppetunt, non uti multis, rursus uti pluribus q̄ties postulat tēpus nos docere uerbis, quid in primis operæ pretiū sit facere. Quæ uos nolite hostili animo accipere, neq; tanquam impiti doceamini, apd̄ quos mētionem de bene consulendo facimus, q̄ peritos existimamus. Etenī līcet uobis præsentem prosperitatē recte collocare, pro īs quos in uestra potestate habetis, accipiendo honorem & gloriam, nec admittēdo id quod quidam faciunt, adepti aliquid inexperti boni, qui semper propter præsentē ex inopinato prosperitatē sperantes, maiora concupiscent. At h̄ quib⁹ crebræ alternantis fortunæ uicissitudines cōtigerunt, iusti sunt, ac mīnime creduli p̄speritatibus, id quod præcipue & uestræ ciuitati ob experimentū, & nostraræ merito cōueniat. Quod līcet intelligatis respiciētes ad nostros casus, qui cū simus summæ apud Græcos dignitatis, tamen uos adiuuimns ad ea postulanda, quæ dare an̄t̄ehac ipſi, ut credimus, potentiores eramus, non delapsi in hoc infortunium, aut inopia militū, aut copia insolenter habita, sed more regi humanæ opiniōne decepti, ubi oīm æqua conditio est. Quo minus oportet uos præsentī ciuitatis uestræ robore, & accessione aliarū regi fretos, opinari fortunam uobiscū perpetuo futuram, cū sit prouidorum hominū felicitatem suam pro certo habere, in incerto positam esse, ut ferendis accidentiis sint instructiores; neq; existimare, quatenus uoluerit quis aggredi bellum, eatenus ei facultatem adesse, sed quatenus fortuita sua ducēt. Huiusmodi homines quia animos non tollunt sua prosperitate confisi, minimum labant, in summa felicitate maxime trepidi. Quod si erga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene uobiscum agit: si nos respuat̄, & postea quid aduersi patiamini, qualia multa contingunt, non est ut putetis uos ea, quæ nūc successerunt, retētueros, cū possitis nullo cū piculo famam & potentia & prudētiæ relinqueret ad posteritatē. Lacedæmonij uos ad foedera, ad finiendū bellū prouocant, offerentes pacē, societatem, & aliam in posterū quancunq; amicitiam familiariitatēq; pro his reposcentes eos, q̄ in insula sunt uiros, satiusq; utrīsc̄ fore existimantes, tū non adire discriminē, an illi fugiant oblata aliqua salutis occasione, an si expugnati potius capiant, tū uehementes inimicitias ita demū usquequaq; dissolui, non si dīmīcando parī alterā in bello iā multo superior alteram ad iusurandū adīgat: neq; ex aequo paciscaſ, sed si dū tempus adest idē faciendi, tum uictrix occasionis pulchrius atq; modestius alterius expectatiōe reconcilieſ. Nam ille iam obnoxius non ad obſistendū tanquam coactus, sed ob uerecundiam ad referēdam gratiam propensior stabit cōuentis. Quod citius faciſit homines erga maiores, q̄ erga mediocres aduersarios: cū sit natura comparatum, ut s̄aſe ſponte cedentibus, libenter indulgeamus, inſolentibus etiam contra animi propositum, cum periculo aduerſemur. Nobiscū uero utrīsc̄ si unquam aliās nūc profecto præclare agit ſi in gratiam redeamus, priuquam aliquid indignū nos interea pati contingat, ex quo necelle ſit nos aeternum erga uos gerere odium publice priuatiq; & uos eaq; regi immittatis arbitrium, quas nūc flagitamus. Sed qm̄ adhuc anceps euentus est, reconciliemur, uos cū gloria nostraq; benevolētia, nos cū mediocri tolerabilēq; iactura deuitato dedecore. Et quia ipſi pro bello pacē elegimus, nimiꝝ ceteris Græcis ſinē malor̄ p̄ſtabimus, quorū culpam potius in uos illi refūdent, niſi

hoc concesseritis. Nam hactenus bellum gerunt, nesciētes utri autores belli extiterint. facta uero reconciliatione, cuius nunc penes uos maior potestas est, gratias uobis habebunt, dū sciatē facultatē uobis adesse, ut Lacedæmonios firmos uobis amicos efficiatis, à quibus ad hoc prouocamini, si de ipsis bene potius, q̄ male meriti fueritis. In quo, quot bona inēe credibile sit, cōsiderate. Nā hæc nobis uobisq̄ tractantib⁹, cætera Græcia, ut scitis, inferior dignitate cōprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerūt, ratificati Athenienses cupidos quidē fœderū pristinoꝝ, sed p̄ ipsis prohiberi, oblatam uero pacem libēter accepturos ac reddituros quos haberēt. At illi quia hos habebant arbitrantes q̄ties uellēt secū ad faciendū fœdus paratos esse Lacedæmonios, maiora affectabant, præsertim urgente Cleone Cleæneti filio, uiro populari ea tempestate, & in dicendo multitudini acceptissimo. Is persuasit respondendū oportere prius eos qui in insula esent, & armis & se ipsis traditis Athenas portari, secundo loco ubi reddidissent Lacedæmonii Nisæam, & Pegas, & Troezena, & Achaiam, quæ bello non cepissent, sed Athenienses ex superiore pactione cladibus affecti concessissent, tū uero aliquanto decentius pacientes recipere suos, ac fœdera inire tam diuturna quantum utrisq̄ placuisset. Ad hoc respōsum Lacedæmonii nihil cōtradixerunt, iussert tamen eligi sibi deceptatores apud quos quiete singula exponendo audiendoq̄ conuenireb̄ in ijs, quæ alteri alteris persuasissent. Tunc Cleon uehementer instare, dicendo agnoscere eos etiam ante nihil fuisse in quo ius haberent, & nūc esse manifestos qui nihil dicere apud multitudinem uellent, sed apud conciliū paucor̄, si quid sani cogitarent, iubere ut apud uniuersos loquerent̄. Illi cernentes neq̄ sibi fas esse ad populū loq: & si quid calamitate adducti cōcedendū illis putarent, apud socios inuidiosum fore, re orata et non exorata, neq; Athenienses moderate se gesturos in ijs ad quæ prouocarent, infecto negotio Athenis discesserunt. Quibus profectis induciæ confessim ad Pylum factæ solutæ sunt, & repetenteribus naues ex conuento, Athenienses reddere recusarunt, dantes criminis q̄ contra conuentū munitionibus incurrisserint, aliaq; quæ non exigua uideban̄, hac ratione nitētes, q̄ in cōuentis dicebāt: ea soluta fore si quid esset quantūlibet transgressum. Cōtradictib⁹ illis & hoc improbe agi clamantib⁹, discessum est; itumq; ad bellū parandum, et omni ope ad Pylum ab utrisq; decertatū est, binis nauibus è regiō semper interdiu insulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in statione manētibus, præter eas quæ ad pelagus quoties uentus esset excubabant, ad quas accesserunt ex Athenis ob eandē causam uiginti, ita ut uniuersæ numero essent septuaginta. At Peloponnēses à terra castra habentes subinde muros adoriebantur, obseruabantq; si qua occasio offerret suos liberādī. Interea apud Siciliam Syracusani ac socij sumpta cætera classe quam cōstruxerant, bellum ex urbe Messana aduersus præfidiarias intra urbē naues gerebant, solicitati maxime à Locrensisbus ob inimicitias Reginor̄; iam et ipsis in horū agrū cum omni manus egressis, uolebantq; naualē expiri pugnam, q̄ uidelicet cernerēt paucas adesse Atheniensem naues, sed plures assuturas cū insulam illi oppugnari audissent. Sperabant enim si classe uicissent, terra mariq; aggressos se Regini potituros, ac res suas iam potēti ores futuras. Et cū in propinquō sint Reginū Italiaz promontorium, & Messana in Sicilia, non permisuros, ut ingrediantur Athenienses, fretūq; obtineant. Est autē fretū inter Reginū atq; Messanam mare, quā breuissimo interuallo Sicilia distat à continente, & hoc appellat Charybdis, quā ferē Vlysses pertrāfisse, haud ab re sic existimatū, q̄ cadat rabide per angustias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igit̄ medio Syracusanoꝝ socio-rumq; paulo plus quām triginta naues coactæ sunt sub serui diei pugnare, cū Atheniēs duodeuiginti & Reginorū octo nauibus, circa nauigium quod illac cursum tenebat cōcurrentes, ac uicti ab Atheniēs celeriter in sua castra, quā quæcunq; fors tulit contēderūt, una ad Messanam & ad Reginū nauī amissa, cū nox prælio intercessisset. Postea Locrēses è Reginor̄ agro discesserūt, et Syracusanoꝝ socioꝝ in unū coactæ naues orā Peloridē, quæ est agri Mamertini subierūt, eisq; assuit peditatus. Quas intuiti uacuas Atheniēses atq; Regini aggressi, iniecta ferrea manu unam ex suis pdide

Cleon.
Nisea.
Peg.
Troezena.
Atheniensium
postulata.

Rhegium.
Fretū Siculū.
Charybdis.
Vlysses.

Peloris.
Manus ferrea

rūt, uīris natando elapsis. Mox easdē ingressis Syracusanis et fune trahentibus Messanā uersus, rursus Atheniēses occurrūt, & illis dato signo prius inuidentibus alterā nauim amiserunt. Hunc in modū Syracusani & in faciēda nauigatiōe, & in nauali certamine non inferiores, in portū se Messanæ recēperunt, Athenienses uero in Camerinā, quam Camerina. prodi Syracusanis acceperant, p Archiam & qui eū sequeban̄. Mamertinoꝝ interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduersus Naxū Chalcidicam, quæ in finib⁹ Naxus Chal- sita est, pficiſcīt, ac primo dīe intra muros repulsis Naxijs agrū populabaſ, postero cū clasfe per nauigans ad amnē Acesinē, agrū uastat, peditatu oppidū oppugnante. Atq; interīm Siculi montani ad ferendam Naxijs opē, frequentes in * Messenios descendūt. Quos ut conspexere Naxij, addito animo ſeipſos mutuo adhortant̄, tanquam ſibi uenīt̄ auxilio Leontini, cū alijs Græcis ſocijs: & ſubito ex urbe erūpentes in Messenios ir̄ruunt, & in fugam uertūt, ac ſupra mille occidūt, cæteris ægre domū elapsis. Nam Barbāri inuījs agressi permultos trucidauerunt, & nauies quæ Messanam tenuerant, mox in ſuam quæq; urbem remearunt. Statimq; Leontini ac ſocij cū Atheniensibus Mefſanā ut conquaffatam oppugnatū contendunt. Athenienses quidem à portu cū clasfe, peditatus uero à terra. At illi & ex Locrenſibus aliquot cū Demotele poſt cladem acceptam ad præfidū relictis, repentina eruptione inuidentes exercitū Leontinorum, ple- runq; in fugam uertunt ac multos occidunt. Quo inspecto Atheniēſes egressi nauibus auxiliū ferūt, rursusq; *Mamertinos perfecuti ſunt ad urbē uſq; perturbatis instantes, ac poſito trophæo Rhēgī ſeu reuerterunt. Post hæc Græci, qui in Sicilia ſunt, inter ſe ſi- ne Atheniēſibus alij alios bello infestabant. At ad Pylū Lacedæmonijs in cōtinē- ubiq;. te ſtatiua habentibus, ſui adhuc obſideban̄ in iſula ab Atheniēſibus, eratq; illis admo- dum laborioſa custodia, tū cibi & aquæ inopia. Nullus enim erat niſi unus in uertice Py- li fons, & is nō magnus. Sed effoſo pleriq; ad mare fabulo, quale credibile eſt, aquā po- tabant, tū loci anguſtia, in quo poſita erant caſtra, & nauibus ſtationē non habentibus. Quar; aliaꝝ per uices ē terra frumentū conuehebant, aliaꝝ exterius excubabant, tū ſum- mo animi angore, quē longior expectatione more afferebat, opinantibus eos qui in iſula deſerta eſſent, falſaꝝ aqua ueteren̄ pauciſ diebus expugnādos. Cuīus rei cauſa erat Lacedæmonijs qui edixerunt ut quisquis uellet illuc frumentū molitū, uīnū, caseum, & ſi quid aliud eſculentū eſſet obſeffis utile comportaret, ingenti id pretio taxantes, ſeruīs quoq; libertatē ſpondentes idē facientibus. Ita cū alij, tum uero ſerui adito periculo cō- portabant, transmittentes à Peloponneso quæcunq; poterant, & noctu quoq; tenden- tes ad eam iſulæ partem, quæ pelagus ſpectat, obſeruato maxime uento illuc ferente. Quia cum flatus à pōto erat, facilius latebant custodiā triremiū, quibus tunc tutum non eſſet circum iſulam habere ſtationem, & illi nauigia ſua littori impingerent ſecu- ri, tum taxato pro illis pretio, tū armatis ſocijs qui in iſula erant, ad descensus in iſula nauīt̄ custodientibus. Quicunq; tamē tranquillo periculū fecerunt, intercepti ſunt. Cōmeabant etiam illuc per portū natantes urinatores funiculo trahētes in utribus pa- paueris mellitum ſemē & lini pincitum. Quibus cū à principio latuiffent, custodes ap- positi ſunt, omniq; ratione pro ſe utriq; cōminifcebantur, illi ut cibaria transmitterēt, hi ne celarentur. Atheniēſes qui in urbe erant ubi reſcierunt cum exercitu ſuo miſere agi, & frumentū in iſulam transportari, inopes cōſili erant, uerebanturq; ne custodiae ſuorum hyems intercederet, cernentes neq; neceſſaria illis circa Pelopōnesum poſſe ſu- mi utiq; in loco inculto, neque per aſtatem ſufficientia transmitti, neq; ſtationem ſuis fore locis importuosis, & illos qui forent in iſula ſi custodia intermitteretur futuros incolumes, aut eiſdem nauibus quo frumentū iſpis attuliffent obſeruata tempeſtate abi- turos, & quod ante omnia timabant, exiſtimantes aliquantulū iam meliore conditione Lacedæmonios caduceatorē nō miſuros ad iſpos de pacificatiōe. Adeo pœnitiebat eos ſeſſera non admifſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiffe Cleon intelligēs illos ſu- spicari, negabat uerum dicere qui ea nuntiarent; cumq; n̄ qui inde aduenerant hortarē um- tur, ut ſi iſpis fidē nō haberent, aliquos ſpeculatum mitterent, ipſe pro ſpeculatorē ab

Acesine flu.
Al. Mamerti-
nos legunt.
Messeniorum
cædes.

Naxus Chal-
cidica.

In greco legi-
tur Messenios

Cleonis cōſili-

Theogenes. Atheniēsibus cū Theogene est delectus. Sed animaduertentes fore necessario, ut aut ea dē diceret, quae illi quibus detraxerat, aut cōtraria dīcendo mendax agnoscere, suadet Atheniēsibus quos cernebat animatos ad plusculū copiā & quām constituerant mitten dū, nō expedire mitti speculatores, neq; tēpus omittendo expectare; sed si uera uiderē Cleonis cū Ni tur quae renūtiabantur, illuc classem ire. Significabat aut Niciam Nicerati filiū, cui erat cia simultas. inimicus, tunc duce, exprobrans facile esse apparata classe proficisciētes, si uiri essent im peratores, capere eos, qui in insula forēt; idq; factus se, si esset īmpētor. At Nicias uſ dens tū Athenienses nō nihil succensentes Cleoni, q; ne nūc quidē, si facile sibi uideret, nauigaret, tū illū ipsi exprobrantē, iussit eū, ut sumptis copijs si quas uellēt officio ipsi us fungeret. Hic uero à p̄ncipio ratus uerbo duntaxat eū sua iura cedere, ubi cupientē agnouit, tergiuersabat inquiēs nō se, sed illū esse īmpētorē, uidelicet uerebat iam, cū non existimasset sibi illū cedere ausu. Rursus Nicias idem iubens p̄tura aduersus Py-
lum suscepta, abh̄it, Athenienses testatus; illi quo magis Cleon subterfugiebat nauigati onem ac tergiuersabat, eo magis qualia uulg° facere gaudet, iubere Niciā ut traderet magistratū, & conuictiari Cleoni ut iret. Ille ubi nihil habuit quo à dictis suis se exime ret, munus suscepit, procedensq; inquit, non se timere Lacedæmonios, nauigatusq; nūl lo ē ciuib° sumpto, sed Lēnijs atq; Imbrijs armatis q; aderat, & peltatis qui ex Aeno au xilio uenerant, & aliunde sagittarijs quadringtonis. Hos super eos q; ad Pylū essent ha-
Cleōis leuitas. bentem se, ait, intra XX. dies aut Lacedæmonios uiuos adductu, aut ibi mortem oppe titu. Cuius sermonis leuitas Atheniensibus, et si risum mouit, tñ iucunda extitit. Prud entibus, alteru, duoq; bonorū fore cōsiderantibus, aut se liberatū iri importunitate Cle onis, quod magis sperabant, aut si opinione fallerent Lacedæmonios in ipsoꝝ manus uētu. Perfectis oībus in cōcionē rebus, Cleon delegata sibi per suffragia Pylo puin cia, uno sibi delecto Demosthene ex ijs īmpētoribus qui ad Pylū erant, ē uestigio pro ficiſcī. Delegit aut Demosthenē q; audiret & ipm in animo habere in insulam descen dendi. Etenī milites locoꝝ difficultate male accepti, & obſessi potius quām obsidentes, ad periclitandū animati erant, & huic addebat aīm insula iam cremata. Nam cū prius esset pleraq; syluaris et inuia, propter perpetuam desolationē, reformidabat Demosthe nes, idq; magis esse pro hostib; arbitra, q; sibi cū magnis copijs egresso in terram, illi ex abditis locis adorti nocere possent, ipse uero non item illorū, aut errores, aut co pijs subter syluam agnoscere. cū sui exercitus peccata omnia in aperto essent, adeò ut quacunq; hostis uellet, ex īprouiso īpetū dare posset, penes quē foret arbitriū ma nus conferendī. Et si hostē in locī arborib; densum cōpelleret, et si numero inferiorē, tamen quia loci expertus esset, superiorē multitudine īexperta iudicabat. Suū quoq; exercitū cū multis esset ignoratu, sicubi laborantibus oporteret mutuo ferre auxilia, quia nullus foret in saltu prospectus. Et cū per se mouebant hæc Demosthenē, tum uero postquam apud Aetolianē male pugnauerat, cuius ei cladi maxima pars extitit sylua. Cū aut milites angustia sylua cogerent, dum ad extrema sylua propinquant, p prima quæc excubiaꝝ loca prandij parādi gratia, qdam paulatī syluā īcēdit inuitus; & mox exerto uento, cū multum ex ea cremaretur, tamen id hostem fallebat. Ita De mosthenes apertius intuens plures esse Lacedæmonios quām quibus fuerat suspicatus mitti frumentū, & maius operæpretū Athenienses facturos si festinarēt. Insulam quo que faciliorē ad descendendū, accingebat se ad inuadendū euocatis ē uīcino socialibus copijs ac cætera præparans. Ad hunc Cleon præmisso de suo aduentu nuntio, cum ijs quas flagitauerat copijs, uenit ad Pylū, congressiq; ambo, ante oīa ad hostiū castra, quæ erant in cōtinente, caduceatorem dimittunt, prouocatum illos, an iubere uelint sine periculo eos, qui in insula essent & arma & scipios dedere, asseruādos tolerabilī custodia, donec aliquid de summa rerum fuisset transactum, non accepta conditione unū diē su perederunt. Postridie armatis omnibus in pauculas naues īpositis noctū discedunt; & cū sub aurora in insulam descendissent, utrinq; & à pelago & à portu octingenti fer me armati cursu tendunt aduersus primū hostiū in insula præsidiū. Ita nanq; dispositi

erant. excubabant asit in ea prima statioe XXX. circiter armati. Nam media et planissima quaeque & aquis circuicta tenebat pleraque pars cum Epitada duce, aliquot alij extremum in sulæ Pylon uersus; quod præcepit in mare atque à terra minimum expugnabile erat, propter castellum illic quoddam uetus, saxis passim lectis constructum, quod sibi profutus arbitra banus, si quod maiore uero retroire cogerent: Atque ita quidem illi dispositi erant. Athenieses vero quos inuasere in prima statioe custodes, illico trucidauere, nacti eos in cubilibus & ad huc arma capientes, quippe quos descensus hostium latuisset, opinantes ex consuetudine naues noctu ad stationem cōmeasse. Exorta statim aurora, reliquis exercitus nauis pauo plus quam LXX. pter Thelamias superuenit, ut quisque erat instructus, cum sagittariis octingentis, nec paucioribus peltatis, Messeniisque auxiliariibus, & alijs quicunque circa Pylon tenebant, pterquam munitionum custodes. Hi à Demosthene dispositi int̄ se distabant duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locis cacuminibus, ut quod plurimum hostes angerent undique conclusi; nec habentes quorsum se dirigerent, sed ipsa multitudo ne ancipites essent feriendi ab his qui in fronte stabant, si in eos qui à tergo erant, tendebant: ab his utriusque si in transuersos, assidue in terga eosque quacunque cederent haesuris leuiti armatis: & qui non cominus, sed eminus strenui sunt sagittis, iaculis, lapidibus, fundis, in quos inuadere non licebat, quippe cum fugiendo uitant et instent cedentibus. Hoc quod consilio Demosthenes & in ingressu prius, et in re gerenda postea est usus. Illi uero qui circa Epitadam quæ maxima in insula eorum portio erat, ut uiderunt & primi praeditum profligatum, & in se uidentur exerciti, aciem instruunt, & in Athenieses armatos. Ii enim ex aduerso stabant, ex transuerso & à tergo leuis armatura, tendunt uolentes uenire ad manus, sed nequierunt manus conserere, neque sua militare scientia, prohibetibus utrinque leuiter armatis. Ita in occursum non iere sed quieti stetere, nisi quod qua maxime parte in ipsos impetu dabat leuis armatura, progressi eam fugabant. Illi tamen inter fugendum sese defensabant, utpote hostes expediti, & facile fugam occupantes per loca aspera, & ob pristinam solitudinem salebrosa, Lacedæmoniis qui arma gestarent persequi non ualentibus. Sic aliquantis per inter eos leui certamine actu est. Et cum Lacedæmoniis iam non possent celeriter erumpere quam lacessebanus, eosque iam tardiores effectos aiauenteret leuis armatura, & ipsa plus audacie sumere, ac præ se ferre, quod plures multo ipsis essent, quodque affueti iam minus tribiles illos putare, à quibus non statim qualia suspicabantur nisi fuissent, cum primi in tram egressi sunt, tanquam captivi futuri. Itaque quod in Lacedæmonios irent, parui facientes, sublato clamore confertim redunt, missilibusque incessunt, lapidibus, sagittis, iaculis, prout aliquid quisque habebat ad manu. Hoc clamore edito atque impetu, terror incusus est hominibus huiusmodi pugnae insuetis; & cum puluis syluae nuper incensæ in sublime ferret, arduus erat prospicere sibi aduersus multorum hostium sagittas, saepeque, quæ una cum puluere ferebantur. Ibi res indigna Lacedæmoniis uisa est, quoque neque Pylei eos à sagittis protegebant, & hastæ dum emittebant, frangebantur: Quique non prospicere circuisepti, non exaudire, quod ipsis præciperent, poterant, magis ac magis uociferante hoste, nullum undique circumstetere periculo spe habentes, quoniam modo se tutantes oporteret euadere. Postremo multis iam sauchis cum assidue eodem in loco uersarentur, conferti euadunt in extremæ insulae castellum, haud ita distans, & ad summum ibidem praesidiū. Quod ubi concessere, tunc uero leuiti armati maiore et clamore et audacia instare, & quoque ex Lacedæmoniis à suis digressos exceperint, trucidare. Sed plerique ad munitiōes elapsi, cum illarum custodibus sese instruebant, tanquam defensuri locū, quod parte oppugnabilis erat. Athenieses uero eos insecuri, cum se circumfundere, et locū cōcludere situs difficultate non possent, aggressi aduersa fronte propellere conabantur. Diuque ac maxima diei parte utriusque enecti pugna, siti, sole, tam obnitezbanus hi quidem, ut illos in loco superiore detruerent: illi uero ne truderent, quod facere quam antea eis facilius erat, quia neque circuiri iam poterant, neque à lateribus inuadi. Sed cum nullum res haberet exitum, dux Messenius, Cleonem atque Demosthenem adiēs, inquit, incassum eos laborare, si uero sibi aliquantulum sagittarium ac leuis armaturæ uellent dare, circumuenturque se illos à tergo, quacunque viam in

Epitadas.

Thelamie naves.

Atheniensi. in
Lacedemoni-
os eruptio.

ueniret, quā putaret se posse peruidere. Idem quā depoposcerat acceptis, clāculum ne conspiceretur digressus, assidue secundū praerupta insulæ pergens ad eam partē quā Lacedæmonij loci situ freti non custodiebant, ægre ac uix círcuiens illos latuit; atq; ex improviso & repente in loco superiore à tergo hostium conspectus, hos metu conster nauit, suos quod expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmonij cum utrīc; cæderentur eò fortunæ deuenerant, qualis (ut parua magnis comparentur) apud Thermopylas fuit. Illi enim in semita círcuuenti à Persis interempti sunt. At isti cū undique cæderetur non amplius resistebant, sed pauci cum multis dimicantes, languidis inedia corporibus, cedebant: et iam Athenienses potiti erant accessibus. Quoc; magis cedebant, eo magis imperfectum iri animaduertentes Cleon atque Demosthenes, pugnam sedarunt inhibitis suis, uolentes adduci uiuos illos ad Athenienses, si forte uoce caduceatoris audita frangerent animo ad arma tradenda, & præsenti casu uinceren tur, denuntiat caduceator, nunquid uelint arma & seipso dedere Atheniensibus ad decernendū quicquid illis uideaſ. Hoc cum audissent, scutis pleriq; positis man° excutie bant, significantes se accipere conditionem. Factis dehinc inducijs in colloquiū ueniūt. Cleon Demosthenesq; et ex illis Styphon, Pharacus, Epitada, qui primus ex prioribus ducibus fuerat, occiso, & Hippagreto, qui secundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanq; defuncto, tamen adhuc uiuo: ipse tertio loco suffectus ad imperandum ex lege, si quid illis accidisset. Is ait et i; qui cū eo erant uelle id se denuntiare i; q; in continentente essent Lacedæmonijs, quidnam ipsos facere oportet. Hoc nō permittentes Athenienses ipsi ē continentente caduceatores euocarūt. Et cū bis ter' ue interrogatum esset, postremus, qui ē Lacedæmonijs ad eos ex continente nauigauit, renūtiat, Lacedæmonij iubent uti de uobis ipsi consulatis, nihil tamen turpiter facientes. Illi inter se cōfilio inito arma seq; dediderunt, atq; in custodia habiti diem illū noctemq; insequentē. Postero die Athenienses erecto in insula trophæo, cætera ad nauigationē apparabant, captiuis ad custodiā p trierarchos distributis, & Lacedæmonijs missō caduceatore mortuos reddiderunt. Tot autem in insula aut cæsi sunt aut uiui capti. Quadrincenti ac uiginti nūero transierant armati. Horū trecenti minus octo uiui capti sunt, quorū ad cētum uiginti Spartiatæ erant, cæteri cæsi: Ex Atheniensibus nō multi desiderati. Non enim pugna stataria fuit. Tempus autē uniuersum quo illi in insula obseſſi sunt à pugna naualī ad hanc, duo & septuaginta dies fuere, & eorum uiginti, quibus abierte legati fœderum gratia, frumentum illis præbitum est, reliquo tēpore clandestinis nauigationibus aliti sunt. Et erant frumenti atq; aliorū esculētorum ibi reliquiae. Siquidem Epitadas dux parcus illa quām pro copia præbebat. Et Athenienses quidē ac Peloponnenses ē Pylo cū exercitu utriq; domum abierunt. Effectum consecuta est, et si uesana Cleonis repromissio. Nam intra uiginti dies, quemadmodū pollicitus est, hostē adduxit, præter opinionē cum aliog; tum uero eorū Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmonijs ita censem̄, ut nulla fame, nulla necessitate adacti traderent arma, sed illa retinentes & quoad possent dimicantes occumberent, & suis qui mortem oppetissent similes, nequaquam se dederent. Quorum captiūrum quidam cum eū postea aliquando per contumeliam interrogaret alius ex Atheniensium socijs, nunquid i; qui occupuissent ex eis boni atq; honesti fuissent, respōdit, magni profecto faciēndū esse fusum (sagittam uidelicet intelligens) si bonos internosceret, significans ut quisq; in lapides ac sagittas incidisset, occupuisse. Vbi autem eos accepere Atheniēses decreuere in uinculis asseruandos, donec aliquid cū Peloponnēsibus conuenisset, si prius illi in agrū ipso rum intrassent, eductos ē carcere occidendos. In Pylo autem cum i;dem præsidium collocassent, Messenij ē Naupacto missis eodem nonnullis sociorum opportuniſſimis tanquam in patriam (est enim Pylus Messenij, quando Messana fuit, soli) latrocinij Laconicam infestabant, maximis que iacturis afficiebant, cum eiusdem linguae efficerent. Huiusmodi bellī antea insueti Lacedæmonij, & quod serui sui ad hostē fugiebant, ueriti ne quid ulterius apud ipsos nouaretur, non facile ferebant: & quanquam id oce-

styphon.

Pharacus.

Epitadas.

Hippagretus.

Captiuorū numerus.

Tempus obſervationis.

Cleonis promissio.

Lacedæmonij cuiusdam reſponſum.

Pylus.

cultum esse uolebant Atheniensibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, idētēdem reuersos legatos re in fecta remiserunt: Et hæc quidē circa Pylū gesta. Eadē aestate statim secundū hæc Athenienses in agrum Corinthiū profecti sunt cū nauibus septuaginta, duo millia armatorū nominis Attici, cumq; hippaginibus ducētos equites ferentibus. Comitabant eos è socijs Milesii, Andrii, Carystij. Præterat huic classi Nicias Nicerati fili⁹ cū duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, super quem Solygius collis est, quo colle Dores quondam cōmunito cū Corinthijs, qui Aeoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estq; nunc castellū noīe Solygia à qua litus (quod naues tenebat) distat stadijs duodecim, ab urbe Corintho cīrcit sexaginta, ab Isthmo uiginti. Corinthijs ex agro certiores facti de uenturo Atheniensiū exercitu oēs ad Isthmū præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu antē succurrerant, quorum sexcenti in Ambraciā & Leucadiā p̄sidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabant, ad quam partē Atheniēses appellerent. Sed cū eos illi noctu p̄teruecti latuissent, & si gna de hostium aduētu ipsiis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cenchrea am, si forte aduersus Crommyonem Athenienses irent, propere auxilium tulerunt. Et Battus alter ē ducibus (duo nanq; prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiā tutandam, castellum muris nō præditum. cum reliquis Lycophron cum hoste cōfligit, Corinthijs à principio in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Cherronesum processerat, illatis: deinde cæteris copijs. Asperum & totum in manib; prælium. Et dextrum quod Atheniensium cornu cum Carystij, hi enim postremi in acie erant, Corinthios exceperūt, atq; ægre repulit. Illi cum ad maceriam usq; cessissent, totus enim erat locus acclivis, supne lapidibus hostē inferius positū incessebant: cumq; pæana cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Atheniensiū iterum pugna in manibus erat. Cæterum cohors quādam Corinthiorum sinistro suorum cornu sup petias ferens, dextrum Atheniensium in fugam uertit, & ad mare p̄secuta est. Hac rur sus Athenienses atque Carystij à nauibus fugant. Reliquis autem exercitus continenter utrinq; dimicabat, præcipue dextrū Corinthiorū cornu, in quo stans Lycophron sinistro Atheniensium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiā castellū tentatores ita diu neutri cedētes alteris obnixi perstabant. Tandē Corinthijs ab equitatu qui Atheniensiū aderat (ipſi enim equos non habebant) in fugam uersi sunt, & in collem se recipientes, depositisq; armis nō amplius descendētes queuere. In hac fuga plurimi eorum in dextro cornu interiere, in ihs Lycophron dux. Reliqua exercit⁹ pars neq; hoste uehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succēdens loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil laceſſuntur, hostium cadauera spolian, suorum tollunt, trophyū continuo statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat aperitū sub Oneo monte spectaculū pugnæ, sed puluis. Quo uiso ac re cognita confestim auxilio uenit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthijs senes, ubi quod gereretur sensere. Quos uniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, ratū iuuadī se à uiciniis circa Peloponnensiū, propere ad naues recessere, habētes spolia & suorum cadauera, præter quam duoru, qui cum reperiri nequistent, reliquerunt. atq; cōscensis nauibus ad circūiectas insulas transfretarunt. Vnde missō caduceatore quos reliquerant mortuos ē fodere receperunt. Interfecti autē sunt Corinthiorū in prima pugna ducenti duodecim. Atheniensiū paulominus quinquaginta. Profecti ex insulis cū in Crommyonē (qui est agri Corinthijs) centū & uiginti stadiis ab urbe distantē, eodē die uenissent Atheniensi, ingressi regionem populati sunt, noctemq; immorati. Postero die nauigantes pri mūm in Epidaurum agrum, nonnihilq; egressi, in Methonem ueniunt, quæ inter Epidaurum ac Trozenem sita est. Isthmūq; Cherronesi ubi Methone est, capiunt, mu ro circūdant, impositoq; præsidio (quod longo postea tempore in agro Trozenio, & Halieni, et Epidaurio latrocinia exercuit) domū redierūt. Per idem tempus quo

Octuaginta in græco.

Rhitum.
Solygius.
Solygia.

Cenchrea.

Crommyon.

Lycophron.

Carystij.

Oneus.

Nuerus occi ſorum.

Methone.

Vide Stra. li.

octauo q; hunc locū anotauit

Euryomedon. hæc gesta sunt, Euryomedon ac Sophocles cum classe Atheniensium ē Pylo in Siciliam proficisciētes cum uenissent in Corcyram, prodierunt in aciem additis sibi ḥjs, qui oppidum incolebant, aduersus eos Corcyrenses qui mōte īfesso Istone post seditionē transiuntēs regionē suā ditionis fecerant, uehementerq; uexabant. Isti adorti munitiones expugnant, illi fugam agmine uno intēndentes in locū quendam editiorē, pacti cū hostibus sunt, ut auxiliares quidem trāderent, de se uero post tradita arma, Atheniensi populo cognosci permitterent. Ita eos in insulā Ptychiam data fide duces transportarant assuerandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut si quis fugiens deprehensus sit, pro soluta sit omnibus fides. Verum primores populi Corcyrenses uerentes ne Athenienses illuc profectos, istos non morte afficerent, huiuscmodi rē machinavit: Submittunt ad quosdam qui apud Ptychiam erant aliquot amīcoꝝ, ut eos suborment, docētes optimū factu esse, ut primo quoq; tempore illinc fugam capessant, nauigio aliquo præparato: tradituros em̄ duces Atheniensis ipsos populo Corcyrēsi. Vbi persuasi nauigii machinatī, profecti, intēcepti sunt, pactio soluta est, traditiq; uniuersi populo Corcyrensi. Assenserunt huic cōmento in primis Atheniensium duces, quo plus occasionis ad fugam, ac minus timoris ad cōminiscēdum esset, præ se ferentes, qm̄ in Siciliam nauigarēt, nolle illios uiros in alioꝝ potestatem tenuire, sed præmij loco in istoꝝ, à quibus ipsi accīti essent. Hos cū accepissent Corcyrenses intra grande ædificium cohibuerunt. Productos dehinc uicenos gemino armatoꝝ ordine utrinq; stipatos, atq; inter se colligatos deducebant. Pungētibus percutientibusq; qui circā instructi ibant, siquidem inimicum suum quis aspexisset, ac lictoribus eos qui tardius incederent prætereundo urgentibus. Atq; hunc in modum eductos trucidarunt ad sexaginta, ignaris rei ḥjs, qui in ædificio superant, q̄ppe opīriantibus socios aliò traduci. Ut aut̄ rescierūt à qdā edocti, tūc inuocare Athenienses ac iubere ut se, si uoluntas eoꝝ ferret, ipsi occiderēt: negare se aut exituros, aut aliquem introire, quoad possent, permisuros. Corcyrenses uero tie ipsi quidem uim afferendam foribus existimauerunt, sed consenso ædificij recto reuulsoꝝ lacunari tegulis sagittisq; infra positos petebant. Illi ut poterant se protegebāt, ipsorumque multi mortem sibi consiccebant, partim sagittas ab hoste missas iugulis imprimate, partim cubilium suorū qui illic inerant funibus, pattim restibus quas fecerant exuestibus strangulantes. Omni denique ratione plerūq; noctis (nox enim interuenit) tum sibi manus inferentes, tūc à superne ferentibus absumpti sunt. Quos orta luce Corcyrenses in plaustra aceruatim coniectos extra urbem portarunt, eorumq; uxores quæ cunq; intra ædificium captæ sunt, in seruitutem redigerunt. Tali morte Corcyrenses qui monitem infederant à populo sunt affecti: atq; sedīcio, quæ multa extiterat hunc finem habuit, quatenus ad hoc bellum pertinet. Neq; enim de alijs quicquam iam reliquitum erat suspicīōe dignum. Athenienses in Siciliam quō primum instituerant profecti, adiūctis illinc sociis bellum gerebant. Extremāq; æstate, qui aptū Naupactum erant Athenienses, atque Acarnanés cum exercitu euntes Anactorium Corinthiorum oppidum, in ore sinus Ambraciū situm, per prōditionem ceperunt, id' que electi undiq; Corintijs Acarnanés ipsi tenuerūt: Atq; æstas exīt. In eunte hyeme Aristides Archipiū unus ē ducibus classis ad socios ob pecuniam cogendam missus, apud Eioneū, quæ est super Strymonē, cepit Artaphernē uirum Persam ab rege missum Lacedæmonia. Quo Athenienses perducto, epistolas legerunt ex Assyrijs literis traductas: quartū cum alia multa scriberentur ad Lacedæmonios, summa hæc erat: Nescire se quid Lacedæmonij uellent: nam cū multi legati uenirent, nulli eadē dice re, si uellent aperte loqui per hunc Persam ad se mitterent Artaphernē. Postea Athenienses una cū legatis triremi dimiserūt Ephesum. Vbi cū accepissent Artaxerxē Xerxis filium proxime excessisse de uita, per id enim tempus decesserat, domum rediere. Eadem hyeme Chī nouum murum Atheniensium iussu demoliti sunt, suspicantūm ipsos nouis rebus studere, et si fidem fecerant, & quoad poterant, satisdabant se nihil aduersus illos noui cogitaturos: & hyems exīt, septimus que annus huius bellū quod

Thucydides conscripsit. Initio statim insequētis æstatis circa nouilunium sol ex parte defecit, eodemq; mēse extitit terræmotus, & Mitylenæi alijq; Lesbij exules permulti in continentē profecti, coacta illinc manu & auxilijs ex Peloponneso mercede conductis Rhetiū occupant: & acceptis duobus Phocaicōꝝ & staterū millibus rursus reddiderunt prorsus illæsum. Mox ad Antandrū transeuntes, urbē interueniente pditione capiunt, q̄rum propositi erat cū alias ciuitates, quæ Actææ uocant, quasq; prius incolētibus Mitylenæis Atheniēses tenebant in libertatē uindicandi, tū uero Antandrū: et cū ea potiti essent, quippe in qua erat magna opportunitas faciēdāꝝ nauis ob materiā, & illinc, & ex Ida supraposita, atq; ob alīs apparatu, facilī illinc trāsitū infestādi Lesbū adeo uicinā, & occupandi Aeolicos uicos in continentē. Et hī qdē hæc facere cōstituerant. Eadē uero æstate Atheniēses cū nauibus LX, duo millia armatoꝝ & aliqt equites, ducentes ex socijs Milesios & alios nō nullos, duce Nicia Nicerati Nicostrato Diotrepheis & Autō cle Tolmæi filio, bellū intulerūt Cytheris, quæ est insula Laconicæ apposita oræ Maleā uersus quæ Lacedæmonijs circūiectis habita: et ad quā magistratus ad ius dicēdū quo rannis ex Sparta trāsibat, armatumq; p̄sidium semper mittebat, et eius ingēs à Lacedæmonijs cura gerebat. Quoniam ipsis erat ex Aegypto et Lybia nauigioꝝ recepiꝝ, et minus latrocinia à mari, qua tm̄ poterat pte grassari, Laconicā oram uexabant, irtote tocam Siculo ac Gretico pelago obnoxia. Cū igit̄ appulissent Atheniēses cū exercitu de nūm nauis & duūm milliū Milesioꝝ, urbē maritimam capiunt nole Scandeam. Reliq cum exercitu abeuntes ab insula in loca Maleam spectantia, redunt ad maritimū oppidum Cytherioꝝ, oppidanosq; reperiunt oēs sub armis stantes. Cōmissa pugna Cytheriū cū paulisper sustinuissent terga dantes ad urbē supiore refugiunt. Postea cū Nicia atque collegis transfererūt, ut seſe Atheniēsibus permitteret citra tm̄ mortē. Fuerant aut̄ prius habitu sermōes int̄ Niciam & quodā Cytherioꝝ, quo festinantiū aptiusq; quæ ad cōuentionē & imp̄sentiaꝝ et in postea ptinebant cōfecta sunt. Siquidē Atheniēses Cytherios trāstulerūt, tū q̄a Lacedæmoniū erant, tū quia eoꝝ insula adeo est Laconicæ oræ obiecta. Post cōuentionē Atheniēses accepta Scædea oppido sub portū sito, et Cytheris imposito p̄sidio, nauigarūt in Asinam, in Helos, & in plurima ad mare loca; in q̄bus egressi in trām cōfidentes ubiq; opportuni erat trām populabāt cīcī septē di Asina. Lacedæmoniū cernētes ab Atheniēsibus teneri Cythera, cū expectarent suā quoq; Helos. terrā similit̄ inuasur̄ iri, nusq; illi qdē cū multis copijs putarunt occurrentū, sed per rēgionē eas distribuēdas, put quisq; locus p̄sidium postulabat. Alia q̄netiam custodiebant, timētes ne qd̄ sibi nouæ seditiōis orīref, cū & in insula inopinata & ingēs calamitas accepta esset, et Pylus ac Cythera amissa, bellūq; ipsos undiq; cīcīstaret repentinū & improuisum. adeo ut p̄ter cōsuetudinē equites CCCC. ac sagittarios cōpararent, & ad militandū si qn̄ aliās, tū maxie segnes redderent, cōtrahentes hæc in specie apparatus, quē habebant ad nauale certamen, idq; cōtra Atheniēsibus, qui q̄ties alīq; nō aggredieban, ideo nō aggredieban, q̄ sibi id effecturi nō uideban. Præterea fortuita multa quæ ipsis p̄ter rationē acciderant, summū metsū in cutiebant, neq; calamitas aliqua rur sus, qualis ad Pylū eis contingere. Ea propter erant ad pugnandum timidiōres, existimantes q̄cqd molirent, id infaustū fore, decepti opiniōe q̄ insoliti antehac fuerant ad uersæ fortunæ. Atheniēsibus aut̄ oram maritimā uastantibus ipsi plerunq; quieti erāt, ut aduersus singula p̄sidia illis descendendum esset, censentes, & nūero eos & in ea re inferiores futuros. Vna aut̄ cohors, quæ præsidio erat Corcyrae et Aphrodisiæ, turbam leuis armaturæ palatā repente aggressa terrefecit, sed excepta à graui armatura rursus se recepit amissis aliquot suorum atq; armis. Atheniēses erecto trophæo in Cythera abierunt, atq; inde in Epidaurum Limeram; mox uastata soli parte in Thyream terræ quam uocant Cynuriā agrum Argium atq; Laconicum distaminantis, quam Laz Limera. cedæmonii colentes Aeginetis patria electis incolendam dederant, tum ob liberalitatem quæ in ipsis usi illi fuerant, et terræmotus tēpore restitutis mancipijs, tum q̄ Athēniēsibus subditū, tm̄ pro eis assidue senserant, Aduētantibus igit̄ cū classe Atheniēsibus

8 Annū initiu. Eclipse solis.

Antandros ea pitur. Actæe.

Cytheriorum magistratus.

Scandia.

Asina.

Cynuria.

Thyrea.

Aeginetæ Athenienses Aeginetæ relicto, quem ad mare extruxerant, muro ad superiorē quam incolebant urbem refugerunt, decem fere à mari stadia distantē: cumq; eis una cohors Lacedæmoni orum, data ad præsidium loci, quæ extruendo muro socia fuerat, tamē muros ingredi noluit, ne precātibus quidē Aeginetis, rata periculōsum sibi fore muris includi: sed cū īmpares se ad pugnam existimarēt, nocti loca editiora quieuerunt. Interea Atheniēses terram tenentes admotis omnibus copijs Thyream capiunt, diripiunt, incendūt, Athenasq; redeunt, Aeginetas quicunq; in certamine nō occubuerant & Tantalū portantes Patroclis filiū, qui apud illos fuerat, pro Lacedæmonijs dux. Viuus em̄ cū uulneratus esset, captus est. Aliquod etiam ex Cytheris qui tutelæ gratia uisi sunt transferendi, & hos quidē ex Cythereis censuerunt Atheniēses in insulas transcribēdos, alios qui illic relinquerent tributū quaterna talenta pēderent, Aeginetas uero propter perpetuam si multatē omnes quicunq; capti essent necandos. Tantalū aut supra cæteros Lacedæmonios apud insulam captos alligandū. Eadē aestate in Siciliam inter Camarineos atque Geloos inducīæ primi initæ sunt. Mox cæteri Sicii legatis singularū ciuitatū ad Gelam coactis, inter se tractabant, si quo pacto recōciliarent. Et cū multæ ultro citroq; sententiæ dicerent dissentientiū, & prout quisq; se lœsum iri arbitrabāt expostulantū, Hermocrates Hermonis filius Syracusanus, qui præcipue eos ad cōmune bonū hortābat, huiuscmodi habuit orationem:

Oratio Hermocratis ad Sicilienses.

Non ex ea ciuitate uiri Sicilienses quæ aut minima sit, aut maxime bello labore, ego ortus uerba facturus sum. Sed ut apiam, quæ mihi sententia optima uidea ē in cōmune toti⁹ Siciliæ bonū: Atqui quā sit tristis res gerere bellū, & uniuersa quæ in eo solent contingere, quisnam longa apud scientes oratione exequat? Nemo enim aut rerū imperiā ad hoc agendū compellitur, aut ab hoc agendo si quid amplius adipisci sperat, terrore coeretur. Vsu tamē uenit, ut his maiora uideantur lucra fore, quā diffi cultates. Illi enim malint subire pericula, quā uel aliquam iacturā in præsentia face re. Quod si hæc neutri ipsa, nisi tēporis beneficio, facere queūt, nimirū exhortatio de re cōciliatione cōducit, id qd nobis hoc tēpore si acquiescimus, in primis opæpretiū erit. Namq; antea, quā uel ut suis quisq; rebus bene cōsuleret, bellū suscepimus, ut nūc īnuicē altercantes tētemus in pristinam redire gratiam rursum reuersuri ad bellū, nisi suū ius cuiq; reddat. Etem nōsse uos oportet, nō de priuatis mō rebus si sapim⁹ coacti esse cōciliū. sed nūquid etiam uniuersam Siciliam ab insidiantibus, ut ego arbitror, Atheni ensibus possimus eximere, atq; huius rei existimare ipsos Atheniēses uel magis quā uerba mea pacis sequestros esse necessarios, q; maximū inter oēs Græcos exercitū ad obser uanda delicta nostra p̄sto sunt cū paucis nauib⁹, res quidē noīe societatis legitima, sed natura hostilis, quippe cū ad emolumētū suū intenti sint. Nam si bellū elegerimus, & hos uiros accersierimus, qui etiā non accersentibus bellū inferunt, ubi nos mutuo ue xauerimus domesticis sumptibus, cū profectu impī istorū, credibile est eos aliqn cū ma iori classe uenturos, ac nostra oīa & quos affectos cognoscent in suā potestatē redigere conatus. Et certe, si sapimus, satius est unicuiq; aliena inuadēdo, q; ea quæ possidet de struēdo socios accire, ac pīcula suscipere existimantē seditiones maxime pernicioſas eē ciuitatibus, atq; Siciliæ, q; nobis īcolētibus uniuersis, tenduntē insidiæ dū nostræ ciuita tes alia cū alia cōtendunt. Quæ nos aīaduertentes debemus, priuatus cū priuato, & ci uitæ cū ciuitate redire in gratiā, cōiter dare operam, ut oēm Siciliam liberem⁹, nec ī mentē uenire cuipia oportet nostrates quidē Dores Atheniēsibus eē hostes, Chalcidē ses aut̄ ppter Ionū cognitionē fideles. Neq; em̄ Atheniēses infersūt bellū gentibus nostris partīū odio, sed fortunaq; auīditate, quas cūcti in Sicilia possidem⁹, id quod in partibus Chalcidensiū declararunt ab illis acciti. Nam à quibus nunq; ex foedere societatis adiutū fuerant, ijs ipsi libentius ius cōfœderationis p̄stiterunt. Et Atheniēsibus quidē hæc prospicientibus ac proficere uolentibus nimirū ueniā do, nec īperīū affectantes uitupero, sed proniores ad īperata facienda. Humana nanq; īgeniū natura cōparatū est, ut submittens se prædis caueat ab inuadente. Nec quisquis nostrum cognoscit, nisi

probe prospiciat, atq; hoc antiquissimum iudicet, cōmunem motum esse communem oīm salutem, fallitur. Hoc metu si inuicē conueniamus q̄ primū liberabimur. Neq; eī ex sua nos terra Athenienses inuadunt, sed ex eoꝝ à quibus acciti sunt. Atq; ita nō bellū bello, sed discordia pace sedabīt nullo negotio. Et qui accersiti uenerūt honeste, iniussi iure optīmo abibunt, infecta re. Et hoc quidē quantū ad Athenienses attinet bene cōsu lentibus bonum esse cōperietur. Pacem uero quam cuncti optimam esse cōfiterēt, quo nammodo nō oporteat inter nos fieri? Nunquid existimatis si cui boni quid adest, aut si cui quid ē contrario est nō potiorē ei quietē esse q̄ bellū? ut ab armis discedētes utrīnque nostra per quietē cōseruemus, fruamurq; per pacē sine periculo honoribus, dignitatibus, alijsq; quæcunq; quis oratiōe longa exequāt, quemadmodū ē cōtrario de incō modis bellī. Quæ uos considerantes debetis nō uerba mea pro nihil habere, sed suam potius quisq; salutē ex ijs prouidere. Et si quis arbitrabitur se aut iure, aut iniuria aliqd utiq; effecturū, ne spe frustrante grauiter labat, cum sciat pleriscq; contigisse, iam ut cū uel ad ulciscēdas iniurias, uel solicitante spe, utiq; freti aliqua potētia ad ampliandas facultates tendunt, neutri quod uellent effecerint, sed ē contrario, hi salutem, illi res suas amiserint. Ultio enim nō quia iniuste cuiquam sit, protinus iustum prosperitatem nanciscitur. Neq; uires stabilis res est, quia bene speretur, & pleruncq; futuri temeritas præualet: quæ cum sit omnium rerum fallacissima, tamē utilissima uidere. At cum tantum dem timoris adest, circunspectu alius alium inuadimus: Ita nunc nos futuri quod obscurum inexploratum est, tum Atheniensium, qui formidolosi iam assunt, metu, quod superest existimemus, quæ quisq; nostrum se acturum arbitrabatur, ea prorsus prohiberi hisce impedimentis, & hostem huic regioni imminarentem missum faciamus, & ante omnia ipsi inter nos æternum fœdus ineamus; Sī minus, certe in longissimum tempus inducīs factis, priuatas in aliud tempus discordias differamus, scientes in summa, si mihi assensum sit, suam cuiq; futuram liberam ciuitatem, unde habeamus arbitrium bene male' ue agendi, pro merito ac iure uicem reddendi. Si assensum mihi non sit, & alios audiamus, non de ulciscēdo nobis aliquo res erit: sed si ad uotū prospere cederet, necessario efficiemur amici quidem ijs, qui maxime hostes: aduersarij uero ijs, quibus nos esse non conuenit. Et ego quemadmodū initio dixi, ex ea ciuitate cū sim, quæ & maxima est, & bellum magis infert quām repellit, hortor ut in posterum prospiciētes inter nos conueniamus, nē ue sic aduersarios multemus, ut nos ipsoſ uehementius lēdamus, nē ue contentionis infania arbitremur dominos esse nos & proprii consilij, & cuius nequaquam dominamur fortunæ: sed quatenus par est, aut nos, aut alios iure suprarī, eatenus nobis per nos faciendum, non ab hostibus patiendū. Neq; enim deformē est Dorem aliquē à Dore, aut Chalcidensem à suo gentili superari, cū omnes inuicem confines simus, & incolæ unius terræ eiusdemq; insulæ, & idē fortiti nomē Sicilienses, qui quidē bellū geremus (ut opinor) quando cōueniet, & rursus in mutuā redibimus gratiam, habito cōmuni colloquio. Alienigenas aut huc uenientes, si sapimus, semp cōiuncti propulsabimus, etiam si quibus separatim uis afferat uniuersi periclitamur. Nec socios unq; post hac accersamus, neq; recōciliatores. Quod facientes Siciliam & in praesentiaꝝ & duobus bonis nō fraudabimus, ut eam ab Atheniensibus intestinoꝝ bello liberemus, & in posterū per nos liberā possidebimus, alioꝝ quoq; infidīs minus obnoxiam. Talia locuto Hermocrate persuasi Sicilienses inter se in hanc sententiā conuenierunt, ut ab armis discederetur, obtinentibus quibusq; quæ obtinerent, modo foret Morgantina Camerinoꝝ certam Syracusanis pecuniam reddentium. Socij uero Atheniensium accitis illorum primoribus aiunt fœdera, quæ in eunda essent fore cum eis cōmunia. Iis probantibus pacificati sunt. Post quod Atheniensium naues ē Sicilia decesserunt. Earum duces domum reuersos ciuitas multauit, exilio quidem duos, Pythodoꝝ & Sophoclem, pecunia uero tertium, Eurymedontem quasi penes eos fuisset Siciꝝ Sophocles. Iam subigere, uerum persuasi muneribus abscessissent. Adeo freti præsentī prospe ritate, dignum ducebant ut nihil sibi obsisteret, utq; difficillima peræque atq; facilia, &

sive magnis copiis sive exiguis possint efficere. Cuius rei causa erat quæ animos ad spe Megarensum randum subministrabat, multiplex præter rationem felicitas. Eadem æstate Megaren et Athene pastæ ses tum bello Atheniensium bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus copiis in gredientium, tum à suis exulibus, qui per seditionem multitudinis exacti assiduis latrociniis grassabantur, affecti, in colloquium uenerunt, tanquam oporteret recipi exiles, ne per utrosq; ciuitas perderetur. Id mussari intelligentes eorum qui extra erant amici, postulare & ipsi quām antea apertius, ut huiusmodi colloquium haberetur. Intellentes quoq; primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demosthene Alcisthenis filio ueniunt, uolentes dedere ciuitatem, existimantesq; sic minus sibi periculosem quam si ab ipsis electi reuerterentur. Conuentum est primum ut Athenenses demolirentur muros amplos octo ferme stadiorum ab urbe ad Nisæam eorum portum, ne ex Nisæa succurrent Peloponneses, qui soli illuc ob eius urbis tutelam præsidium habebant. deinde tentarent ut arx in edito sita traderetur, res futura concessu facilis. Illo concessio, ubi ab operibus atque à colloquio ad res præparandas utrinque irum est, Athenenses noctu ad Minoam Megarensum insulam profecti cum sexcentis armatis, duce Hippocrate ad fossam conserderunt, unde lateres ad extruendos muros non ita illinc longe faciebant: Platæensibus leuiter armatis alijsq; incolis cum Demosthene altero duce, apd templum Martis, quod proprius adest, ad insidias collocatis, nemine sentiente, præter eos quibus curæ fuit ea nocte sentire. Et cum aduentaret diluculum Megarense qui proditionem moliebantur, iam pridem commenti apertione portarū, huiuscmodi rem fecerunt: Soliti erant noctu ueluti latrones persuaso suo magistratu actuarium nauigium carro impositum, per fossam ad mare traducere, ac nauigare, & rursus ante lucem id per portas carro in muros introferre, ut suæ Athenensis ex Minoa insula foret occulta custodia, cum nullo omnino in portu nauigium esset. Et cum ad portas iam erat currus, cum illæ ex more tanquam ad recipiendam nauiculam sunt aperta, Athenenses hoc uiso (ex composito enim factum erat) ex insidijs procurrunt, uolentes priusquam iterum clauderentur portas occupare, atque irruperent dum adhuc currus in illis est impedimento ne occludantur: & cum ipsis pariter qui rerum erant socij. Megarense custodes apud ipsas portas trucidant, et omnium primi, qui circa Demosthenem erant Platæenses, ac circum habitantes irrumpunt: quoq; loci nunc trophyum uisitatur, confessimq; intra urbem eos Peloponneses, qui ueniebant auxilio (senserunt enim qui in proximo agebant Peloponneses) congressi superant, & superuenientes Atheniensium graui armaturæ tutas portas præstabant. Illi ut quisq; intrabat tendere ad murum Peloponnesum præsidiiorum. A principio resistentes pauci uim arcere, nonnulli occumbere, pleriq; in fugam se dare, timentes ingruentem nocte hostem: & cum illic pugnarent Megarense proditores, ab omnibus se Megarenibus proditos esse existimantes. Contigit enim ut præco Atheniensium suopte consilio denuntiaret, quisquis uult Megarensum ad Athenenses transeat armis depositis. Quod ubi Peloponneses audierunt reuera putantes ab utrisq; se oppugnari non amplius restiterunt, sed in Nisæam fugam intenderunt. Et prima aurora iam muri capti ac tumultuantibus intra urbem Megarenibus ijs, qui fauerant Athenensis unà cum alijs, conscientia rei multitudine dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire, uidelicet conuenerat ut apertis portis Athenenses irrumperent ipsi, ne ue laderetur, interternoscendi oleo essent inuncti. Potior tamen eis extitit, quām ex apertione portarum tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & sexcenti equites Atheniensium noctu itinere facto ab Eleusine ex composito aderat. Et cum illi inuncti iam ad portas essent, unus ex conscientijs insidias ijs, qui inscijs erant exponit. Ipsi conspiratoine facta frequentes ueniunt, negantq; prodire oportere. Neq; enim se antea hoc cum ualidiores essent ausos fuisse, neque in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si quis uero non pareat, ipsius pugnam fore, dissimulantes se scire quid faciendum fore,

Peloponneses
fugiunt.

Megarensum
commentum.

Hippocrates.

sed tanquam ad consultandum quod optimum esset se roborarent: & insuper ad custodiendas portas permanebant. adeo non licuit insidiatoribus cogitata perpetrare. An maduertentes autem Atheniensium duces rei impedimentum intercessisse, nec se satis uā *Atheniensium* lidos futuros ad urbem expugnandam, protinus Nisæam muro cōcludunt, arbitrantes *consultatio*. si prius eam quād aliquid succurreret, cepissent, fore ut ocyus Megara in deditōne ue- niret. Et cum ex Athenis p̄pere aduenissent, ferrum, tectores, aliaq̄ necessaria, murum extruxerunt ab eo quē ipsi tenebāt sumpto initio Megarenſes uersus, ab illo utrīq; ad mare Nisææ, utentes muris & fossa, tum lapidibus atq; lateribus ex suburbanis, tum arboribus quas cædebant, aliaq̄ materia, & sicubi quid deerat, locum clatrū muniētes, ex ercitu muros ac fossam deſtruente. Quin hæ ipsæ domus suburbanæ, acceptis pinnis, erant pro castellis. In quod opus totus dies insumptus est, & sequens usq; ad uesperum in id quod restabat ad perficiēdum. Vnde metu perculsi qui in Nisæa erant, tū frumenti inopia, quo ex arce quæ superior est duecto, in diem uiuebant, tum desperatione celeris Peloponnēsium auxilij, tum quod Megarenſes hostes esse ſuſpicabantur, depacti ſunt cum Atheniensibus, ut traditīs armis certa ſinguli pecunia dimitteretur. Atheniē Nisæorum deſes autē liceret in Lacedæmoniōs eorumq; ducem, & si quis aliū intus eſſet, libero uti ditio. arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Athenienses longis muris ab urbe Megarē ſi intercifis, ac Nisæa accepta, ad alia ſe instruebāt. Per hæc tēpora Brasidas Lacedæmonius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparadum in Thraci Brasidas. am exercitum, ut accepit de expugnatione murorum, timēs Peloponnēsibus, qui intra Nisæam erant, neue caperetur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cū omni exercitu præsto ſibi eſſe ad Tripodiscum, qui eſt uicus agri Megarici habēs hoc nomen, ſitus ſub monte Gerania. Eō ipſe uenit cum grauiſ armaturæ Corinthioꝝ duobus milibus ac ſeptingētis, Phliaſiorum quadringētis, Sicyonioꝝ ſexcentis, præter eos quos iam ipſe coegerat, credens Nisææ nōdum expugnatæ, ſe latrūm auxilia. Vbi rem accepit (noctu enim ad Tripodiscum peruenit) egressus antē quād hosti auditus eſſet, cū delecta trecētorum manu, accessit ad urbem Megarenſium, ignaris Atheniensibus, qui ad mare agebat, Nisæam tentaturus uerbo quidem, ſed re quoq; ſi poſſet, quodq; præci- puum erat, urbem Megarenſium ſi intrasset muniturus. Popofcit autē ut ſe recipere, quod diceret in ſpe eſſe Nisæam capiendi. Verum utraq; Megarēſium factio uerita, altera quidem ne illos reductis exilibus expelleret, altera uero ne hoc timore populus in eam impetu faceret, & ſecū ipſa dimicās ciuitas, ab insidiatoribus ē propinquuo Atheniensibus perderetur, nō recipiendum putauit, ſed ſibi quiescētibus euentum expectādum. Sperabant enim utrīq; fore, ut inter Atheniēſes & eos qui auxilio uenerāt, prælium committeretur, atq; ita tutius ipſi, ut quisq; cū illis ſenſiſſet, adiutores accederēt. Brasidas ubi nō perſuadet, retro ad alium rediſt exercitū, ac primo statim diluculo Bœotij affuerunt, in animo habentes, prius q; ad ipſos Brasidas mitteret, ad ſuccurrendum in Megara ire, tanquam nō alieno ab ipſis periculo. Et cū iam in agro Platæei cū omni exercitu forent, aduētu nuntiū animatores multo effecti, duobus millibus ac ducētis armatis, equitibusq; ſexcentis ad Brasidam miſſis, cum maiori ipſi exercitus parte redierunt. Cum autem iam afforēt omnes copiæ armatorum, nō minus ſex milliū, & Athenienses in acie circa Nisæam & mare inſtructi eſſent, & leuis eorum armatura per capos palata, hanc ex improuifo Bœotiorum equitatus in eam impetu dato, in fugā uerit ad mare uersus; quippe priusquam alīcūde Megarēſibus subueniretur, inuaserat; cū quo in occurſum progressi Atheniēſes ad manus uenere, ac diu equeſtre prælium fuīt. In quo utrīq; nō inferiores ſe extitisse existimari ūt. Si quidem præfectū equitū & ali quot alios ad ipſam Nisæam profectos interemerunt ſpoliaruntq;: & cum cadauera, quibus potiti erāt, illis ex födere reddidiffent, trophyū ſtatuerunt. Verum in omni pugna cum neutrī acriter uſque adeo inſtarent, dirempti ſunt, Bœotij ad ſuos, Atheniēſes ad Nisæam ſe recipientes. Secundum hæc Brasidas cum exercitu propius mare atq; urbem Megaram progressus, occupato idoneo loco inſtructa acie quiescebat, ratus &

Erasidæ cōsul Athenienses se inuasuros, & Megarenses ad spectaculum stare, utroruſ sit futura uictoria, & secum bene utrocuſ modo agi, ut neq; ipsi priores laceſſerēt illos, periculumq; pugnandi ultro adirent, & ubi palā eſſet eos eſſe paratos ad defensionem, ibi tanquam fine puluere ceſſuram merito uictoriā. Itemq; quod ad Megarenses attinet, recte contingere: niſi eīm ueniffe uisi eſſent à Megareſibus, nequaquam ſe fortunam adituros, ſed haud dubie uelutū uictores ſe protinus urbe carituros. Nunc aut̄ hoc certe aſſecuturos, ut Atheniēſibus pugnare uolētibus, iſpi ea obtineat ciitra pugnā, quoꝝ gratia ueniffent, quod & cōtigit. Siquidem Megarenses ubi Atheniēſes egressi apud muros longos, iſtructa acie quieuerunt, idem & ipsi fecerunt. Quiſcebanſ aūt illi, quod eorum duces ceneſebāt, ſi à Lacedaemoniis non inuaderētur, haudquaquam par eſſe diſcrimen fuū & illorum. Nam cum iſpis pleraq; ſuccellifſent, ſi priores prælium aduersus plures inirēt, aut uictores Megara capturos, aut uictos optimam copiarum partem amissuros. Illos uero quoꝝ exercitus non ex una ciuitate, ſed ex singularum partibus conſtaret, conſtaret haud ab re periculum facere uelle. Et ſatis maſum eſt, ubi ab alterutris nihil tentaſ: ab Atheniēſibus prius in Niſaem diſceſſum, tum à Peloponnesiſbus eō unde proceſſrant. Ita Megarenses exulum amici, tanquam Atheniēſibus nolētibus iam certare, addi-
Megareſes ex uiles reuocant. to magis animo, portas aperiſt Brasidæ uelut uictori cum ciuitati p̄imoribus, & cū receptis in colloquiū ueniunt, alterius factiōis hoībus iam timore perculſis. Mox dila-
Oligarchia. pſis in urbes suas ſociis, Brasidas Corinθum reuersus, exercitū in Thraciam, quō antea cōſtituerat, cōparabat. Reuersis quoq; Atheniēſibus domū, Megarenses q;cunq; partici-
Antandrus. pes maxime extiterant reꝝ ad hos trahendarū, uidentes ſe eſſe deprehensos, continuo ex urbe ſe subduxerunt. Cæteri habitu cū exulū neceſſarijs colloquio, eos qui apud Pegas agebant, reuocarunt, interpoſita fide cū maximo iureiurando nihil ſe iniuriarū memo-
Demodocus. res fore, ſed quaꝝ optima eſſent ciuitati culturop. Idem ubi magistratus effecti ſunt, dum arma recognoscūt, diſpoſitiſ manipulis, deligunt ex inimicis qui p̄cipue ſtudioſi Atheniēſium fuilē uidebāt, ad centum uiros, & hos adacto ad ferenda palā suffragia populo, tanquam cōdemnatos interficiunt, ciuitatemq; ferē ad oligarchiam, id eſt, ad dominatum paucorū redigūt. Atq; hīc ſtatus ex ſeditiōe ſecutus, diu ſub pauciflmiſ du-
Ariſtides. rauit. Eadem aestate cū Antandrus à Mitylenais, quemadmodū cōſtituerat, munī-
Lamachus. enda eſſet, ubi id eos moliri ſenſerunt Atheniēſiū duces, classes ad legendam pecuniā miſſe: Demodocus & Ariſtides, q; circa Helleſpōtum agebāt; nā tertius eoꝝ Lamachus in Pontū cū deceim nauibus abierat, res momentofa uifa eſt eis, ne idem qd apud Anaea in Samo contingere: ubi Samioꝝ exules ſe communiētes, Peloponnesiſbus gubernatores eis mittēdo in rem nauticam adiumento erant, & eos q; intra urbem eſſent, perturba-
Anaea. bant: & qui excederēt urbe receptabant. Ita coacta ex ſociis manu Antandrum petunt, cōmiſſaq; cum iis qui ex Antandro p̄dierunt, pugna, iteꝝ locū recipiunt. Neq; ita poſt Lamachus, q; Pontū intrauerat, cū fluuiū Calecem, q; per agrū Heracleēſem fluit, ſubiſſet, naues amifit ſubita ui torrentium aquaꝝ ſuperne deuoluta. Ipſe cū exercitu itinere pedetri per Bithynos, Thraces, q; trans mare in Asia ſunt, Chalcedonē uenit in ore Po-
Calex fl. ti ſitam Megareniſiū coloniam. Eademq; aestate Demoſthenes Atheniēſiū dux cum nauibus quadraginta in Naupactū ſe contulit, ſtatim à diſceſſu ex agro Megareſi. Nam & Hippocrates de rebus Boeotijs cū quibusdā apud ciuitates uiris tranſegerat, cupien-
Bithyni. tibus tranſferre ſtatuum illū in popularē, ut Atheniēſiū, eratautore p̄cipuo Pitiodoro exule Thebano, atq; hunc in modū res p̄parauerūt. Conſtituerant qdam per pditionē
Thraces. tradere Siphæ, oppidū ſoli Thespici in ſinu Crissæ maritimū, cū iam alij ex Orcho-
Chaledon. meno, qd quondā Minyeſi, nunc Boeotiū uocant, Chæroneā Orchomeni uectigale de-
Pitiodorus. dituri eſſent, adiutoribus p̄cipue Orchomenijs exilib. qui ex Peloponneso hoies mer-
Siphæ oppidū. cede cōduixerant. Eſt aūt Chæronea in extremis Boeotiae regione Phanotidis, in agro Phocēſi, promiſcue habitantibus Phocensiū nōnullis. Enīmuero oportebat Atheniēſes Delītū occupare Apollinis tēplum, in Tanagræa Eubœam uersus, & hæc ipsa fieri
Minyeum. condic̄a die, ne Boeotii in Delium frequentes opem ferrent, ſed de ſuis ipſorum rebus
Cheronea.
Delium.

solliciti quique satageret. Etsi conatus recte cessissent, & Delium muro clusissent, facile sperabant, & si non protinus, tñ aliquid moliri rerum nouarum apud respuplicas Boeotiorum se loca hæc tenentibus, & regionem per latrocinia infestantibus; & cum singulis ē propinquo receptus esset, non intra id loci remi constitutam; sed tpe Athenienses ad eos accedendo qui defecissent, Bœotis non satis copiarum habentibus, per hæc sibi uiam ad occasiones munituros. Huiusmodi igitur insidiae tendebantur: Hippocrates q̄ copias habebat, debebat ipse quidem cum tempus afforet, eas ex urbe in Bœotios duce re. Demosthenem tñ cum nauibus quadraginta ad Naupactum præmittit, ut coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorumq; sociorum, in Siphæ nauigaret ad proditonem spectantes, cum oporteret, occurfurus. Et dies inter eos est constituta, qua die hæc confici oporteret. Et Demosthenes quidē habens tum Oeniades à cūctis Acarnanibus in societatem Atheniensium adactos, tum sociorum auxilia quæ illinc undique euocauerat, profectus primum ad Salynthium & Agræas, admotis copiis, alia simulando se Salynthium. se præparabat, ut quando opus esset occurreret ad Siphæ. Brasidas per hoc idem æstatis tempus, cum mille & septingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens, ubi puenit Heracleam, quæ est in Trachine, præmittit in Pharsalum ad necessarios suos nuntium, efflagitans ut se atq; exercitum deducerent. Qui cum ad eum in Melitiā Achaiae uenissent, Panærus, Dorus, Hippolochidas, Torilaus, & Strophacus Chalcidē sum hospes, tunc ire contendit, deducentibus eum cum alijs Thessalîs, tum uero ex Larissa Niconida Perdiccæ filio eius necessario. Etenim Thessaliam semper alioqui difficilem transitu, tum sine duce transire non poterat utiq; cum armis, quia proxima quæ que suspecta reddidisset, cum omnibus Græcis pariter nisi transitum exorasset, tum uero Atheniensibus, in quorum amorem perpetuo fuit prop̄sum Thessalorum uulgas. Itaq; nisi Thessalî dominatu potius quam æquitate legum (quod ipsorum est proprium) Niconidas. uterenf, nunquam Brasidas pertransisset. Namq; tunc ei ire pergenti contrariae factio- nis Thessali ad flumen Enipen occurrit, pergere prohibentes, quod dicerent iniurios. Enipeus fl. eo esse, quia sine publica autoritate transiret. At iij qui duces huius erant, negare se iniurias illis transfituros; sed cum celeriter uenissent, essentq; hospites, esse excipiendos. Ipse quoq; Brasidas per Thessalorum terram se ire, quorum amicus esset, & Atheniensibus suis hostibus, non eis arma inferre, nec ulla scire inter Thessalum & Lacedæmonium esse inimicitias, qn uter alterius solo utatur, n̄ sic illis iniurias progredi nec uelle nec posse, orare tamē ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Brasidas autem hortatu ductorum antequam plures ad inhibendum iter coirent, nusquam subsistens cursim perrexit: & eodem quo ex Melitia profectus est die, Pharsalum peruenit, & ad flumen Apis Apidanus. danū castra posuit. Atq; illinc in Phacitū, & inde in Peræbiā: illicq; iam Thessalis ducto Phacitum. tribus digressis, Peræbi qui ditionis Thessalorum sunt, ad Dion usq; deduxerunt, oppidū Peræbia. ex imperio Perdiccæ, sub Olympo situm Macedoniæ monte, Thessaliam uersus. Hunc Dion oppidū. in modum Brasidas Thessaliā transcurrentis præuenit, priusquam se quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam in regione Chalcidis se contulit. Si quidem iij qui in Thracia ab Atheniensibus defecerat, atq; Perdiccas, ubi res Atheniensium secundæ esse cœpere, metu copias ex Peloponneso abduxerunt. Chalcidenses quidem quod in se primum uenturos suspicabant Athenienses, quodq; finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant clam se communi consilio præparabant. Perdiccas uero non ille quidē ex professo hostis, sed tamen & ipse reformidans pristinas cum Atheniensibus discordias, præcipueq; Arrhibæum Lyncestarum regem deiectum uolebat. Accessit ad facilis rex. us educendum ex Peloponneso exercitum præsens infelicitas, Lacedæmoniorum quidem qui sperabant Athenienses cum cæteræ Peloponneso, tum uero ipsorum regioni imminentes hoc maxime modo auertere, si quid iniucem eis doleret, missio aduersus eorum socios exercitu, præsertim cum parati essent, qui hunc exercitum alerent, quique ipsos in facienda ab Atheniensibus defectione accenseret. Eo quidem magis, quod per causam hanc uolebant seruitia emittere, ne quid noui ea tempestate Pylo capta molia

rentur. Cum hoc fecissent Lacedæmonii, illorum & iuuentutē & turbam reformidantes (ferē enim eis inter præcipias curas fuit semper seruitiorum custodia) præceperūt ut quicunq; inter hostes strenuissimi sibi uiderentur extitisse, secernerentur tanquam liberandi, ad explorandam illorum sententiam, rati ut quisque primus dignum se libertate diceret, ita maxime insidiaturum: Quorum cum ad duo millia discreti essent, & tempa coronati círcuissent, tanquam libertate donati, non ita multo post de luce subtracti sunt, neque quo pacto quisq; perierit quisquam nouit. Et tunc libenter septingētos armatos ex ipsis cum Brasida dimiserūt. Nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneso eduxit. Eum autem & Lacedæmoniū miserunt maxime cupidum eundi, & Chalcidenes præoptauerunt, uirum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum: & postquam exiit, plurimi apud Lacedæmoniōs effectum. Etenim statim à principio iustum se, & temperantem erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per prodītionem sunt capta. Ex quo Lacedæmoniis euenit, ut efficerēt quod uolebant, redditionem locorum ac receptionem, & in Peloponneso bellū laxamētum. Quinetiam circa bellū, quod res Siculas infecutum est, Brasidæ uirtus atque solertia eos qui uel experimento cognorant, uel ex auditū iudicabant Atheniēsūm socios præcipue cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam cum primus illinc prodiisset, uisusq; eset circa omnia egregius, firmam spem reliquit, cæteros eiusmodi esse. Cum igitur ad res Thraciæ uenisse Atheniēses eum acceperunt, hostem denuntiavere, Perdiccam existimantes autorem aduentus illius esse, & maiores de socijs eius loci custodiām egerrūt. Perdiccas autem sumpto Brasida, atque exercitu ipsius secum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncestarum Macedonum regem sibi finitimum, eundemq; hostem tendit, uolens eum debellare. Is cum ad ingressum Lynci uenisset cum Brasida atque exercitu, Brasidas dicere priusquam bellū inferretur, uelle conuenire Arrhibæum oratione, si posset, socium Lacedæmonijs facturus. Etenim Arrhibæus p̄ caduceatorem edixerat, se paratum esse rem Brasidæ inter ambos disceptatore committere, & Chalcidēsūm, qui unā aderant legati, quo eum expeditiōrem ad sua confiencia negotia habarent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficultia subiret, cum præsertim apud Lacedæmonem, qui fuerant à Perdicca missi, tale quiddam iactassent, multa hunc ex sibi finitimiſ circa locis ad societatem illorum adducturum. Quo magis Brasidas postulabat ut ex publica utilitate res Arrhibæi transigeret, Perdiccas negare se Brasidam adducere iudicem suarum controvèrsiarum, sed potius hostium destructorem, quos ipse denuntiasset, eumq; iniurium esse, si se dimidium exercitus alente faueat Arrhibæo. Brasidas tamen hoc inuitò ac repugnante conuenit Arrhibæum, eiusq; persuasus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingressus. A quo tempore Perdiccas tertiam prædimidia stipendi partem dedit, sibi existimans iniuriam fieri. Eadem aestate continuo post hæc paulo ante uindemiam, Brasidas secum habens Chalcidēses, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidani recipere hunc necne, inter se illi quidē altercabantur, qui cum Chalcidenibus sentiebant, & plebs, sed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, persuasa est multitudo à Brasida, ut eum solum admitteret; & cū audisset, deliberaret. Admissus & apud illam stans, non deerat autem ei, ut homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiusmodi orationem habuit:

Oratio Brasidæ ad Acanthios.

Quod ego atque exercitus, uiri Acanthij, à Lacedæmonijs dimissi huc sumus, declarat ueram esse causam, quam in bello mouendo Atheniensibus prædictimus, nos bellum gesturos ob Græciam Atheniēsūm seruitute liberandam. Si autem sero uenimus, decepti uidelicet spe ocyus debellandi Athenienses sine uestro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adeat, uenerimus conaturi uobiscum illos euertere. Miror tamē me portis excludi, & non libetib⁹ uobis uenire. Etenim nos Lacedæmoniū existimantes præter id quod fecimus, huc ad socios uenire nō posse, hoc

*Arrhibæus.
Perdicca in
Arrhibæum
expeditio.*

*Brasidas cum
Perdicca in cō
tentione uenit.*

Acanthus.

autem animo etiam ad cupidos esse uenturos: hoc tantum periculi contempsimus, cū alienam terram multorum dierum itinere peragruimus, exhibito omni erga uos studio. Quod si uos aliud in animo haberis, aut si uestræ ipsorum ac cæterorum Græcorum libertati obsistetis, improbum fuerit non modo quia obsistitis, uerum etiam quia quos assuefacio, minus in hī aliquis obsequetur. Res profecto digna, quod ciuitas ista sancte egregia pro prudenti habitâ, ad quam primum accessi nō admiserit. Neque huius facti satis idoneam possum inire rationem, nisi quod uideor aut iniustam libertatem afferre, aut imbecillis atque inualidus uenire ad propulsandam Atheniensium vim, si in inuaserint. Certe & dum ad Nisæam cum his quas nūc habeo copijs auxilio uenisse, Athenienses cum plures essent, non sunt ausi configere. ut credibile non sit eosdem huc esse missuros aduersus uos tantum copiarum, quantum classiarij exercitus ad Nisæam miserūt, & ego non ad perniciem, sed ad libertatem Græciæ adueni, maximo iure reuirando apud magistratus Lacedæmoniorum interposito, quo scunq; illis ascuero socios suis utique legibus esse uiucturos. Neque ut uos, aut uī, aut fraude socios habeamus, sed ē contrarío, ut uobis in seruitutem Atheniensium redactis socij simus in bello. Quæ propter dignum me censeo, qui neque suspectus sim, summam de hoc fidem faciens, neque inualidus ultor existimer, ad uos magis animandos uenisse. Quod si quis priuatim ob aliqua metuēs ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes uelim confidat. Ego enim neque ad concitandam seditionem uenio, neq; occultam opiniōrem esse, quam afferro libertatem, si omisso patro instituto, aut plebem paucis, aut pauci ores plebi addixero. Nam odiosius fuerit, hoc quā in æternum imperium, & nobis Lacedæmonijs gratia laborum nostrorum non deberetur, sed pro honore & gloria potius accusatio, quod quibus criminibus insectamur Atheniēs, ea ipsi habere uideamus magis inuisa in nobis, q; in eo qui hanc uirtutem non profitetur. Fraus enim cū in omnibus foeda est, tum uero in his qui maiori dignitate sunt prædicti foedior est, quam aperta uiolentia. Nam uiolentia iure potentiae, quam fortuna ipsi largita est; fraus autem in fidiis iniusti propositi grassatur; Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circumspectionem, nec uos maiores præter iusfirandum confirmationem sumatis, quā in undē facta rationibus respondentia necessariam opinionem præbēt, pro ut etiam conducit, ut dixi. Quod si me uobis hæc proponente, tamen negatis uos posse obsequi, & cum bene uobis uelitis, postulatis ut sine noxa quiescatis, quod libertas uobis non sine periculo fore uidetur, iustumq; esse eam illis offerri, qui possit recipere: in uitum autem compelli neminem: deos testor, & heroas indigenas me bono uestro ueniens nihil uerbis proficere, eoq; experiar uastantis agris ad hoc uos compellere, ex istimās nō iam iniuria agere, sed iure, & duabus necessariis rationibus: una propter Lacedæmonios, ne amore uestro, si non accedatis nobis, illi damno afficiantur, à uobis ob pecuniā quam Atheniensibus penditis: altera propter Græcos, ne per uos eximi de seruitute prohibeantur. Neq; enim probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos quidem Lacedæmonijs iniuitos afferere in libertatem, nisi causa alicuius publici boni, neque dominatum affectamus, sed alios potius dominatu abdicare properantes. Essemus que iniurijs in plerosq; si uniuersis sua iura restituente omittamus, uos huic facto aduersantes. De his bene consultetis, annitaminiq; tum ut príncipes sitis apud Græcos capessendæ libertatis, tum ut sempiternam uobis gloriam pariat, tū ne uestra priuatorum bona detrimentum accipient, tum ut uniuersæ ciuitati honestissimum nomine imponatis.

Hactenus Brasidas. Acanthij uero multa prius ultro citroq; altercati, clām datis suis fragijs, tum propter Brasidæ uerba ad persuadendum apposita, tum fructuum amittēscunt. dorum metu, pleriq; censuerunt ab Atheniensibus deficiendum, habitaq; fide iuriūrādo quod iuratus hic à Lacedæmoniorum magistratibus dimissus est, socios quos ascisceret suis usuros legibus, ita exercitum admiserunt. Hos secura est non multo post Stagirus Andriorum colonia. Hæc sunt per eam æstatem gesta. Príncipio statim inse- stagiros. quentis hyemis quemadmodum Hippocrati atque Demostheni Atheniensium duci

bus erat constitutum circa res Bœotia, & oportebat hunc cum classe ad Siphæ occurrere, illum ad Delium, factum est errore die, quibus debebat uterque cum exercitu ire, ut cum Demosthenes prior ad Siphæ applicasset, habens in nauibus Acarnanes, & multis ex his locis sociorum, res frustra esset, detectis per Nicomachum insidijs, viru Phocensem Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nuntiavit, & illi Bœotiis. Ita omni Bœotia succurrente, cum nihil dñ Hippocrates qui in mediterraneis erat, læsisset, occupatae sunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum ubi rescuerunt, qui rem tractauerant, nihil agitandū in ciuitatibus césuerunt. Hippocrates autem excitato omni populo Atheniensi, ciuibus incolis, & quicunque aderant hospitibus posterior contendit ad Delium, Bœotis iam reuersis à Siphis, positisque castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum: Fossum circum fanum ac delubrum ducunt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea uallos defigunt, clatrantque: uinea quæ circunlecta fano erat, excisa, lapides etiam ac lateres ex proximis ædibus detractos injiciunt, omni denique ratione munitiones excitant, positis ubi opportunum erat, ligneis turribus, nec ullo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat, conciderat. Itaque tertio ad ingressum è domo die cum incepissent, quartum & quintum ad prandii tempus in opere consumpsérunt. Deinde cum pleraque perfecissent, exercitus illinc ab iunct decem ferme stadia, tanquam rediens domum, statimque quæ maxima multitudo erat leuis armatura discessit, cæteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituēdum. Per hos dies in Tanagra Bœotij cogebantur, & ubi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognoueruntque hostem se domum recipere, cæteri Bœotiorum magistratus, qui undecim sunt, dissuadebant prælium, quoniam hostis intra Bœotiam iam nō esset: in conterminis em Oropiæ erant Atheniæses cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Aeoladi filius unus è magistratibus, cum Arianthide Lysimachi filio, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnæ committendæ, quod satius esse arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes, ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotiis, ut irent aduersus Athenienses, certamen que cōmitterent, huiuscemodi oratione: *Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.*

Par erat, viri Bœotij, nemini uestrum in mentem uenire, qui magistratus estis, non esse consentaneum, ut cum Atheniensiibus, nisi eos in Bœotia affecuti, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxerūt, & eam è finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocunque in loco deprehenduntur, & undecunque uenientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius uidetur, is mutet sententiam. Neque enim eadem prouidentiae ratio habenda est ihs, quorum de agro per alium occupato agitur: & ihs qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes ultro aliena inuadunt. Et uobis certe cum proprium est, inuadentem uos peregrinum hostem & domi & procul à domo, tum uero conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos propulsare. Nam ita demum cuiuscumciuitatis libertas paratur, si in resistendo uicinis par sit. Quod si isti non modo uicinos, sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere, quo tandem pacto non ad ultimum debeamus uenire certaminis, habentes exemplum è regione positos trans fretum Eubœos, & cæteræ Græcia plurimum, quomodo his subiectum est, & intelligere cæteros uicinos de finibus dimicare, nobis si uincimus unum indiscretum intoto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi ui obtinebunt, tanto periculosius, quanto cæteris istos accolias habemus. Et sane consueuerunt qui viribus freti, ut nunc Atheniæses uicinus arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendantem, promptius id facere, quam facile cōtinere eum qui extra fines occurrat; & si occasio fuerit, bellum incipiatur. Cuius rei ex istis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenetes ad Chæroneam uicissimus, securam admodum ad hoc tempus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti qui maiores quidem natu sumus ut nostri similes simus; Qui uero iuniores egregijs illis orti pa-

Delium obseruatur.

*Bœotiorum
magistratus.
Pagondas
Thebanus.*

rentibus, ne domesticas laudes dedecoremus, confidentesq; deo, ipsum à nobis futurū, cuius fanum isti infando muro septum incolunt, necnō fas sacrificiis, quæ nobis immo lantibus pulchra se ostendunt, in hos pariter tendere ac demonstrare eis, si quæ concus pīscunt, nullis illa defendantibus aggressos obtinuisse: sed ab ijs quib; generosum est, & suam regionem semper pugnādo liberare, nec alienam iniuste in seruitutem redigere, sine certamine nō discessuros. His uerbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses, confessimq; motis castris exercitum eduxit. Iam enim erat serum diei. Et postquam promouit prope hostem, substitit in loco quodam, unde stra. inuicē se aspicere interecto colle non possent, ac suos ordinat, & tanquam ad prælium instruit. Hippocrates, qui apud Delium erat, ubi ei nuntiatum est infestos ire Bœotios, mitit ad exercitum, iubens ut aciem præparent: nec multo post ipse affuit, relictis ferme trecentis circa Delium equitibus, tum ad loci custodiam, si quis illum tetaret, tum ut occasione obseruata, pugnæ adessent. Bœotii dispositis qui hos propulsarent, ubi, cætera recte habebant superato colle apparent, tenentes arma atq; instructi, quemadmodum erat pugnaturi, septem millia ferè grauis armatura: Leuis uero supra decem milia; Equites mille, peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum sociis: Medii erant Hailartii & Coronai & Copæenses, aliiq; stagni accolæ. Sinistrum tenebant Thespientes, Tanagrae, & Orchomenii. In utroq; autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum singulis scutatis quini & uiceni applicati erant. cæteri ut cuique contigerat. Hunc in modum instructi Bœotii fuere, atq; ornati. Atheniensium aci Hippocratis exercitus. es graui armatura par hostili tota octonis densa uiris, equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu instructa, neq; tūc aderat, neq; in urbe erat. Nam quæ unā in expeditiōnē exierat, plures hostibus fuerūt, & inermes multi secuti, utpote promiscuo ex hostibus qui aderant, oppidanisq; exercitu. Qui ut primum domum ire cœperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie starent iamiam cursuri, Hippocrates dux superueniens, Atheniēsū exēcūtūm his uerbis adhortatus est:

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienses.

Beuīs quidem Atheniēs, adhortatio fit apud præstātes uiros, sed tātundēm præstat magis in memoriam redigēs q; iubēs. Nemini autem nostrum in mētem ueiat, tanquam improbum sit, nos hoc tantum periculum uelle in aliena terra propulsare. Nam in horum terra certainē erit pro nostra: in qua si uicerimus, nūquām inuadent Peloponnēses istorum equitatu carētes. Vno autem prælio cū istam acquiritis, tū uel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos, uti dignum est, & patria, quam unusquisq; uestrū inter Græcas principē habere se gloriatur, & uestris maioribus, qui duce Myronida, istis apud Oenophyta superatis, Bœotiam aliquando tenuerunt. Talibus horribundus Hippocrates ad medium usq; peruenerat exercitus, nec dum maiorem partem adierat, cum Bœotii adhortante eos hic quoque Pagonda perpaucis pæana modulati de colle infesti feruntur, & in eos è diuerso Athenienses, cursuq; confligunt, extremis tamen utrorumque ad manus non uenientibus, sed idem tamen patientibus obriuos, quib; interpellabantur. Cæteri acrī certamine umbonibus se perpellentes consistebat. Et sinistrum quidem Bœotioꝝ cornu ad medium usq; uictum est ab Atheniēs, Bœotiorum sibus, in alios iam & p̄cipue in Thespientes recta tendētibus. Nā cū ijs qui cōtra steterat, cederēt, & in angusto ab Atheniēsibus circūdarent, interficiebātur. Thespientium qui se defendēdo manus conseruerūt, seriebant, & Atheniēsū nōnulli in cōcludēdo hoste perturbati, dūq; nō internoscūt, se mutuo interimebāt. Ab hac igit̄ parte Bœotii superrati sunt, & ad eā quæ pugnabat cōfugerunt, in dextro cornu ubi Thebani stabāt, superrant Atheniēs, q; illi paulatim repulso primū insequebant. Cōtigit aut̄ ut duæ eq; tum turmæ à Pagonda missæ, cū sinistrū eoꝝ cornu laboraret, circuito furtim tumulo, repete in cōspectū se dederunt, & Atheniēsū cornu, qđ uincebat, terrefecerūt, existimantiū supuenire aliū exercitū. Ita cū utrīq; ab ijs & à Thebanis psequētibus urgeref, Atheniēsū totius exercitus fuga facta est, aliis ad Deliū & mare, aliis in Oropū, aliis fuga.

ad Parnethen montem, aliis ut cuiusque spes aliqua tulit tendentibus, quos Bœotij in sequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipsorum, tum Locrensum, qui re iam in fugam uersa, auxilio uenerant. Cæterum noctis intereuētu facilius fugientium turba salutem sibi peperit.

Postero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, adhuc enim illud tenebant, domum se per secundū mare receperunt. Et Bœotij trophæo posito, cadaueribus que suorum quidem sumptis, hostium uero spoliatis,

Bœotiorum
trophæum.

relicto que præsidio reuerti sunt in Tanagram insidiantes Delio, tanquam aggressuri.

Quorum caduceatori Atheniensium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, ob uius fit, ab eo que reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. Idem cum ante Athenienses stetisset, exposuit mandata Bœotiorum, haud iuste fecisse eos, qui iura Græcorum transgressi essent, quibus constitutum sit, eos qui alienam terram inuaderent, à templis qui illinc sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circumdedisse, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificium manus, in alios usus haurire. Ideo que Bœotios tum dei, tum sua uice inuocantes loci præsides dæmones atque Apollinem, edicere illis, ut è templo excedant, sua secum absportantes. Hæc cum caduceator dixisset, Athenienses missō ad Bœotios suo caduceatore, negant se quippiam in templū iniuria fecisse, aut in posterum sua sponte esse facti ros. Neque enim ea se gratia ab initio uenisse, sed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulsarent. Esse autem apud Græcos legem, penes quos imperium sit cuiuscumque regiōis, seu magnæ, seu paruæ, ut penes eosdem sint semper & templa, ubi eisdem ceremonijs fiant sacra, quibus cōsuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotios, aliós que permultos, quicunque terram aliquam ui cultoribus electis ipsis incolunt, templa quæ prius aliena erant occupantes, pro suis possidere: & eos si præualerent, & ipsorum terra potirentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte sunt, libenter esse,

Sententia me-
morabilis.

& tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se in necessitate mouisse, nec per contumeliam apposuisse, sed cum illos ulciscuntur, qui in suam terram irruperunt, ad utendum compulsos esse. Omnia uero licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis ueniam esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non uoluntariis refugium esse aras; scelus que eorum uocari qui nulla necessitate sunt malii, non eorum qui propter aduersa aliquid audent. Quinetiam illos impie multò magis facere, qui pro templis mortuos reddi dignum censerent, quām qui inuiti quæ consentanea sunt templis, accipiunt. Planè autem iubebant illis dici, se non recedere ex agro Bœotio: non enim iam in eo se esse, quem ui obtinuissent, sed ex ritu maiorum postulare, ut mortuos tolleret. Bœotii respondent: siquidem in Bœotia esent, excedentes eterra sua asportarent sua; sin in illorum, ipsis intelligerent quid foret faciendum, existimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commissa in eius confiniis pugna, ditionis Atheniēsum esse, quos cæsos ipsis non teneret illis inuitis. Neq; ad eos reddēdos se obligatos esse, sed illos ex sua terra abeuntes, consentaneum esse ea quæ repetunt, recipere. Hos Atheniēsum caduceator cum audisset, infecta re abiit. Et Bœotii tum accersitis protinus ex sinu Maliaco iaculatoribus funditoribusq; tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ secundum pugnam auxilio uenerunt, tum præfidiariis Peloponnesibus, qui ex Nisaea unā cum Megarenibus profecti erant, aduersus Delium castra mouent: aggressi que munimenta cum aliis oppugnandi generibus, tum uero machina admota, unde & locus expugnatus est ad hunc modum: Factam antennam ingenitem cum geminas in partes ferrauissent, omnem excavant, eam que rursus ueluti tibiam affabre compingunt, & in ipsius summo lebetem catenis appendunt, adunco super illud ferreo rostro, ad insufflandum, quod ab ipsa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo spatio carris aduectā, muro admovent, qua maxime parte uitibus erat lignisq; cōstructus. Vbi admota est grandibus foliis ei capiti antennæ, quod ad ipsos spectabat, applicitis, flatum cident, qui flatus acrē

Oppugnandi
callidum in-
uentum.

ter actus in ahenum prunas & sulphur & picem habens ingentē flammati excitauit, murumque incendit; ita ut nemine super eum perstante, sed omnibus in fugam se dantibus munimenta caperentur. Præsidarioꝝ alij occubuerunt: ducenti capti sunt, alia multitudo cōscensis nauibus recepit se domi. Recepto Delio decimo-septimo à pugna ^{Deliū capitū.} die, caduceator Atheniēsium rei gestae prorsus ignarus, nō ita post rursus cū uenisser, cæforum gratia eos Bœotij reddiderunt, non amplius eadem respondentes. Perierunt autem in pugna Bœotiorum quidem paulominus quam quingenti: Atheniensium uero cum Hippocrate imperatore paulo minus quam mille, præter leuis armaturæ atq; lixarum magnum numerum. Post hanc pugnam Demosthenes ubi nauiganti sibi ad Siphas traditio nō processit, cum haberet in ea classe Acarnanum, & Agrorū, & Atheniensium ad quadrincentos armatos, egressus est in agrum Sicyonium: & priusquam omnes appellerent naues, Sicyonij ad sua tutanda uenientes eos qui egressi fuerant, fugant, ad nauesq; usque persecuti, alios interemerunt, alios uiuos ceperunt, ac trophæo erecto, cæsos suis per etib[us] reddiderunt. Per eosdem dies, quibus ad Delium res gesta est, Sitalces Odrysorum rex uita excessit, uictus in prælio à Triballis, qui bus intulerat arma. Cui successit in regno Odrysorum, ac cæteræ cui hic imperauerat, Thraciæ, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. Eadē hyeme Brasidas cum ijs, quos in Thracia habebat socijs, bellum intulit Amphipoli Atheniensium coloniæ ad Strymonem fluuium. Hunc locum, ubi nunc sita est urbs, primus tenuit incolere Aristagoras Milesius, cum regem Darium fugeret, sed ab Edonibus electus est. Deinde Athenienses duobus post & triginta annis eò missis decem millibus incolarum, tum suorum, tum aliorum quicunque ire uellent, quæ à Thracibus apud Drabescum sunt interempta. Rursus undetricimo anno Athenienses reuersi Agnone Niciæ filio coloniam deducente, expulsis Edonibus hanc urbem condiderunt, quæ prius nouem uiae uocabantur. Profecti autem fuere ex Eione, quam ipsi maritimum emporium in ostijs fluuii habebant, quinq; & uiginti stadijs distante ab urbe, quæ nunc est, quam Agnon ideo Amphipolim appellauit, quod præterflente utrinq; Strymone cingeretur, ductoq; à flumine ad flumen longo muro, conspicuam mare uersus continentem collo cauit coloniam. Aduersus hanc igitur Brasidas ex Arnis agri Chalcidensis cum exercitu profectus, circa solis occasum peruenit in Aulonem & Bromiscum, quæ stagnum Bolbæ mari infunditur: cœnatus que noctu ire pergit. Erat autem tempestas, subnubilusq; gebatq;. Quo libentius iter faciebat, uolens latere, qui intra Amphipolim essent, præter proditores. Nam erant ibi tum nonnulli Argiliorum, qui sunt Andriorum coloni, illuc domiciliū habentes, tum alij huius rei participes, partim à Perdicca, partim à Chalcidensis persuasi, præcipue que Argiliū in proximo habitantes, Atheniensibus suspecti semper & oppido insidiantes. Hī ubi tempus affuit, & Brasidas cum iam pridem de tradenda uirbe compoſuissent, cum suis qui munia reipublicæ administrabant, tunc eum in urbem receperunt, eademq; nocte ab Atheniēsibus deficientes exercitum ad pontem fluminis promouerunt, unde magis quam à transitu oppidum abest nondum muris cinctum, uti nunc est. Præsidium autem quoddam modicum, quod ibi collocatum erat, paruo negotio Brasidas uis submouens, tum proditionis, tum tempestatis, tum repentina aduentus beneficio pontem transit: continuoque eorum portitus est, quæ Amphipolitanorum passim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentinus eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, alijs ad urbem fuga elapsis, Amphipolitani maiorē in modum tumultuabātur, præsertim multo suspecti. Creditū est (ut dicitur) Brasidā, nisi maluisset suos ad prædam q; ad urbē subito cōuertere, eā fuisse captu. Nūc fistis exercitum ad ea quæ extra urbē sunt diripiēda discurrit, destitit tñ cum per eos q; intus erant, nihil eis succederet. Cæterꝝ aduersarij multitudine proditoribus præpollētes, ne statim portæ aperiētur mittunt cū Euclleo duce, qui aderat eis ad præsidium loci pro Atheniensibus ad alterum ducē Thraciæ p̄sidē, Thucydidē Olori filiū qui hæc conscripsit, agentē circa Thason Pariorꝝ colo Olorus.

niam, quæ est insula distans ab Amphipoli ferè dimidiati diei nauigatione, iul' entesur sibi ueniret au xilio. Quod simulac ille audiuit cum septem nauibus, quæ forte aderant, proficiscitur: uolens ille quidem præcipue antequam Amphipolis dederetur occurre re: sin minus, Eiona occupare. Interea Brasidas metuens, tum è Thaso auxilia nauium, tum quod audiebat Thucydidem in omni circa Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodum posse apud primores in continente, annixus est urbem si posset, ante capere, ne si ille ueniret, plebs Amphipolitana sperans eum & classe & sociorum auxilijs ex Thracia coactis, urbem defensurum, iam se dedere recuset. Atque ita æquabilis conuentione in ijt hoc edicto per præconem denuntiato, Amphipolitanorum atque Atheniensium, qui intra urbem essent, quisquis uellet pari simili que iure uti, eum manere apud sua bona: qui nollet eum abire, exportatis suis facultatibus quinque intra dies. Hoc auditio plerique alterius uoluntatis effecti sunt, præsertim cum per paucos Atheniæs respublika administraretur: cæteri, uulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinquí essent, qui foris fuerat capti, & præmetu æquum esse edictum existimantes: Athenienses quidem quod libenter exirent, non idem sibi impendere periculum, quod alijs rati, quodq; non celarem succursum expectarent. Cætera uero multitudine quod neque æquabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberantur. Itaque ijs qui cum Brasida composuerant, in aperto iam edictum iustum assertantibus, quod cernerent uulgus quoque mutasse sententiam, nec amplius exaudire eū, qui aderat Atheniensium ducem, accepta conditio est, initaq; conuentio. Atque hunc in modum urbs tradita. Eodem die circa uesperum Thucydides cum nauibus ad Eiona appulus es. Amphipolim tenente iam Brasida, & nocte Eionem accepit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio uenissent) occupandam. Secundum hæc Thucydides quidem res apud Eionem ordinabat, ut & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superioribus transire ex foedore uellent tuto possint excipere. Ille autem repente multis cum nauigij secundo flumine ad Eionem uectus, si forte promontorio quod à muris excurrit occupato, fluminis ostijs potiretur. Qui etiam à terra Eionem cum tentasset, utrinque pariter est repulsus, ob id' que ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit, & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonensis Pittaco Edonorum rege à liberis Goaxis, & uxore Braure imperfecto. Nec multo post Gapselus & Oesyma, quæ sunt Thasiorum coloniæ, Perdicca hæc transigente, cum statim post captam urbem affuisset.

Amissa Athenienses Amphipoli ingeti metu tenebantur, præsertim quod hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouetu materiæ, quæ ad ædificadas naues exportabatur, pecuniæq;, tum quod aduersus socios suos ad Strymonem usque deducetibus Thessalis transitus Lacedæmonijs erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens fanæ fluminis in superioribus stagnum, haud quaquam liceret accedere triremibus, Atheniæbus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Atheniæs hæc facilia factu existimantes, & ne deficerent socij uerebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præbebat, tum uero ubique prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audiētes quæ Atheniensibus parebant ciuitates, & Amphipolim ab eo captam, & quælem se, quamque mitem exhiberet, uehementissime ad res nouandas incitabantur: atq; ad eum clām missis caduceatoribus, accedere iubebat pro se quique, ad illum primi deficere uolentes, quippe rati non timendum sibi tandiu, destitutis Atheniensium subficio; quantum postea constitit, plus affectione cæca iudicantes quam certa prouidetia, assueti homines quod maxime affectant, id spei inconsideratae permittere: quod non affectant id principi rationi committere. Augebatur præterea eis fidutia neminem aduersus ipfos auxilio uenturum, quod recentem in Boeotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoque allidente nec uera referēte, non esse ausos congredi Athenienses, apud Nisæam secum solius exercitum habente. Ideo ante omnia uoluptatem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonijs constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant, Quæ sentientes Ath-

Brasidas Am
phipoli poti
tur.

Myrcinus.
Pittacus rex.
Goaxis.
Braures.
Gapselus.
Oesyma.

Grecorum in
Brasidam af-
fectio.

nientes præsidia, ut in tpe & breui & hyberno, in urbes dimiserunt. At Brasidas à Lace-
dæmone mitti sibi exercitum cum iussisset, ipse super Strymonem ad cōpingendas na-
ues se accingebat. Verum hæc ei à Lacedæmonijs suppeditata non sunt, partim iuvidia
primorum, partim quod malebant suos ex insula recuperare, atq; bellū finire. Ea-
dem hyeme Megarenenses maiorem mur, quem de ipsis tenuerant Athenienses, recupe-
ratum euertunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphiopolim, socioꝝ exercitū quē
habebat, duxit aduersus locū nomine Actam, qui à fossa regia introrsum prominet, cu
iūscq; Athos mons excelsus ad Aegæū pelagus terminat. Vbi cōtinēt urbes Sana An-
driꝝ & Cleonae, & Acrothous, & Holophyxus, & Dius, quæ promiscuīs gētibus habitant, Barba-
ris bilinguis, & aliquantulū Chalcidensibus, sed præcipue Pelasgicis Tyrhenis, qui
Lemnum aliqñ Athenasq; incoluerunt, & Bisaltico, & Crestonico, & Edonibus uicu-
latim habitantibus. Haꝝ pleraꝝ ad Brasidam desciuere. Verum Sana & Dius q; ob-
stiterunt, earum regionē Brasidas statua illic habens, populatus est. Et cum imperata
non facerēt, continuo castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam, quā Athenienses
tenebant, sollicitatus à paucis quibusdam urbē tradere paratis. Et profectus nocte iam
circ̄ diluculum cum exercitu consedit ad templum Castoris & Pollucis, quod ab urbe
tribus ferē stadijs distat, ignaris Atheniēsibus, qui ibi præsidio erant, cæterisq; oppida
nis, præter eos qui cum illo transegerat, ac uenturum nouerant; quorum aliquot, qui
eum clām adierant, aduentum ipsius obseruabāt. Qui ubi illum adesse senserunt, admis-
serunt ad se septem viros nihil habentes armorū, nisi gladios. Tot enim ex uiginti, qui
bus negotium datum erat, ingredi non timuere, duce Lysistrato Olynthio. Ii per mur
ad mare uergentem introgressi, ac furtim consensa altissima arce urbī ad collem posī
tæ, præsidium quod illic erat obtruncant, & portulam Canastræum uersus prumpūt.
Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu quiescebat, præmissis
centum peltatis; qui cum portæ aliquæ aperirentur, & signum quod conuenerat tolle-
retur, primi irrumperent. Et i; quidem aduentante tempore mirabundī ad urbem pau-
latim appropinquabant. Intus autem Toronæ illi, qui cum ijs qui introierant, præpa-
rabant, ut & urbem occuparent, & portæ apud forum diffracto uecte ipsis aperiētur.
Iudem primum cīrciductos quosdam per portulam introducunt, ut eos qui in urbe es-
sent nihil scientes, & à tergo & ab utroq; latere repente terrorēt. Deinde ignem, quod
signum condictū erat, proferunt, & per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et
Brasidas conspecto quod conuenerat signo, excitatis suis cursu contendit: identidē uo-
ciferantibus ad incutiendum iis qui intus erant, metum. Quorum alijs protinus in por-
tas inciderunt, alijs in trabes quadrangulares, quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui re-
ficiebatur, ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine cōfestim sursum
uersus ad urbī superiora conuertitur, uolens eam à summo ac prorsus occupare. Cæ-
tera item passim discurrat. In hac ciuitatis expugnatione pleriq; omnis rei ignari sata-
gebāt. Qui uero particeps fuerant, & quibus res placebat, subito introeuntibus se affo-
ciant. Atheniēses autem erant enim armati cīrciter quinquaginta in foro dormientes)
ubi senserunt, aliquot eorum inter manus illorum obtruncati sunt, reliqui fuga elapsi:
pars itinere pedestri, pars ad duas naues, quæ custodias agebant, euaserunt in Lecythū,
præsidium quod ipsi tenebant, occupata arce urbī maritimæ in angustiis Isthmi posis-
tæ, ad quos etiam cōfugerunt Toronæorum quicunq; erant studiosi illorum. Luce or-
ta, & urbe prorsus capta, Brasidas ijs Toronæis, quicunq; ad Athenienses pfugerat, per
caduceatorem edicit: Quisq; exire uelit, eū tuto ad sua reuersum, munij ciuitatis fun-
ctuꝝ. Atheniēses uero iubet abire Lecytho, ut quæ sit Chalcidensium, data in hoc sis-
de, eos & ipsorꝝ facultates incolumes fore. Illi negat qdem se locū relicturos, sponderi
tamen sibi postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos in-
dulsi. Quibus & ipse uicina ædificia firmauit, & Atheniēses sua. Insuper concilio To-
ronæorum coacto, talia quidem locutus est, qualia apud illos qui erant in Acanthoꝝ

Oratiuncula
Brasidae ad
Turonæ ob
liqua.

Non esse æquum existimari qui secum de tradenda urbe transegissent, cæteris deteriores aut proditores esse, quippe qui neq; pecunia p̄suasi hoc egissent, neq; seruitutis, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos qui huius facti participes nō extitissent rebus suis frui nō debere. Se enim uenisse non ad ciuitatem perdēdam, aliquem' ue priuatum, & idcirco edictum fecisse ijs, qui ad Athenienses fugissent, quod nihil deteriores censeret ob amicitiam, quæ illis fuisset cum Atheniensibus, neq; Lacedæmonio; amicitiam eis cum experti fuerint, uisum iri minorem; sed eo propensiōres ad ipsorum benevolentiam fore, quanto ijs futuri forent iustiores, nunc quod inexperti essent, fuisse de territos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac si iā peccauerint, santes fore; nā antehac iniustos nō fuisse, sed illos potiu quibus fortioribus paruissent: & si quid aduersati fuissent, ueniam dandam. Hæc dicēdo illos hortabatur. Vbi tempus sponsionis exiit, Lecythum aggreditur. Atheniēses pro muris parum ualidis, & pro ædificijs pinnas habentibus, se defensabant, unumq; diem uim arcuerūt. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua igne in linea propugnacula iacularetur, turrīm ligneam super ædificium opponunt ad eā partem, ad quam iam tendebat exercitus, quæq; maxime exceptura machinam putabantur; & præcipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atq; urnalia & saxa cōportant; multiq; mortales conscedunt. Quo onore maiore quam ut ferre posset, ædificium repente discissum est: editoq; ingenti fragore, eos Atheniēses qui minus spectabant, maiore dolore affecit quā metu. At ijs qui eminus, & præsertim remotissimi quiq; existimantes captum iam illic oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas ut uidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoscunq; ibi nactus est, interficit. Ita Atheniēses relicto loco nauibus ac nauigij in Pallenē se receperunt. Denuntiauerat autem uoce præconis, cum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argenti ei, qui primus murum cōscendisset. Verum ratus non humanitus, sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illic eius deæ templum) donauit: & ubi Lecythum euertit, reparauitq; omne ad solum dedicauit. At reliquum hyemis consumpsit, tum ea loca quæ habebat stabiliēdo, tum alienis insidiādo. Qua hyeme exacta, octauus belli annus excessit. Ineunte autē statim uere sequentis æstatis, Lacedæmonij atq; Atheniēses annuas inducias fecerē, quod cēserent Atheniēses quidem Brasidam nihil amplius de ipsis defectionem tracturum: priusquam per quietem reficerentur, simulq; ut si eis bene cederet, ulterior conuentio fieret. Lacedæmonij uero, hæc ipsa prout erat, Atheniēses extimescere, & laxamento malorum ac laborū futuros, sua sponte audires ad agendum de reconciliatione, redditisq; captiuis, ad paciscendum in longius tēpus. Namq; suos recuperare plurimi faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficiēbat, remq; augebat, habentes in animo alios confirmare, alios qui ex æquo refisterēt, tentare ac uincere. Igīt ab ijs & eorum socijs induciae pactæ sunt, in hæc uerba:

Induciae inter Atheniēses & Lacedæmonios.

Induciarū pā-
gendarum for-
ma.

Quod ad templum atq; oraculum Apollinis Pythij attinet, placet nobis, ut qui uelint nullo dolo, nulloq; metu cōsulant ad patrium quisq; ritum. Lacedæmonij p̄bauerunt hæc, eorumq; qui aderant socii, atq; dixerunt se Bœotis hoc atq; Phocēibus quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, curae fore ut santes deprehēdamus, & in eos iure, & ex maiorū legibus animaduertamus nos uosq;, & quibusq; aliis libuerit, patria instituta seruātibus. De his igitur placuit Lacedæmoniis & eorum sociis (si modo foedera fiant) cum Atheniensibus utrosq; in sua terra manere contētos, iisq; habenis: Lacedæmonios quidem in Coryphasio intra Buradē & Tomeum manētes: Atheniēses autem in Cythereis, neutros cum alteris societate misceri, neq; nos cum ipsis, neq; ipsos nobiscum. Eos qui in Nisaea essent, & in Minoa, non transire iter, quod est à Pylis præter Nisum ad Neptuni delubrū. Ab ipso aut̄ delubro statim ad pontē Minoam uersus, Megarenſes quoq; ac socios nō transcēde

re uiam hanc, & insulam habentes quam Athenienses ceperunt: neutrosq; cum alteris
ultro citroq; commercium haberet. Item eis uti licere quæcunq; nunc in Troëzene ha-
bent, & de quibuscumq; cum Atheniensibus cōuenerit: necnō uti mari, quocunq; pla-
cuerit, uel ad sua ipsorum, uel ad sociorum ire. Item Lacedæmonijs licere & socijs na-
uigare naui non longa, sed alio nauigio quod remis agatur: sitq; pōdo uecturæ duū
miliū talentorum. Item caduceatori atq; legatis, comitibusq; quantiscumq; si placue-
rit, dissoluendi bellî gratia & controuersiarum, in Pelopōnesum Athenas ue euntibus
ac redeuntibus, terra mariq; fœdera esse. Transfugas interea non recipi, liberum ser-
uum ue, neq; à uobis neq; à nobis. Item uos causam dicere nobis deferentibus, & nos
uobis: secundum institutâ maiorâ in litigando, item solui iudicio citra bellum. Lacedæmonijs hæc ac socijs placita sunt. Quod si quid ijs aut honestius, aut iustius esse uo-
bis uidetur, eentes in Lacedæmonia docetote. Nihil enim quod modo iustum dixeris
tis, abnuent uel Lacedæmonij uel socij: iij qui ibunt, id spatij arbitrij q; in eundo habi-
turi, quatenus uos nobis iubebitis. Fœdera hæc ad annum erunt. Placuerunt populo.
Ac amantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præsu-
it, Laches recitauit. Quod faustum Atheniensibus sit inducias fieri, prout concesserūt
Lacedæmonijs eorumq; socij, & spopoderunt in populo inducias esse annuas, quæ ho-
dierno die incipiāt, quartodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mensis. Hoc in
terim tempore utrorumq; legatos atq; caduceatores inuicem adeūtes, tractare qua ra-
tione bellum dissoluatur, concionem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus. Pri-
mum de pace consultare Athenienses, quonam modo adeat legatio de bello soluēdo,
& perq; subito legatos qui aderunt spondere apud populum, se placitis staturos ad an-
num uertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Atheniensesq;
& utrorumq; socios, Gerastij apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuen-
torum autores extiterūt ex Lacedæmonijs Taurus Echetimidae, Athenæus Periclidæ,
Philocharidas Eryxidaidae: Ex Corinthijs Aeneas Ocytae, Euphamidas Aristonymi:
Ex Sicyonijs Damotimus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarensib^o Nicasus Ce-
cali, Menecrates Amphidori: Ex Epidaurijs Amphias Epēidae: Ex Atheniensibus, ma-
gistratus Nicostratus Diotrepheis, Nicias Nicerati, Autocles Tolmæi. Atq; hæc quidē
induciae pactæ sunt, & per eas assidue in colloquium de rerum maiorum fœderibus
uentitabatur. Verum per hos dies cum hæc fiunt, Sciona apud Pallenam ciuitas ab *Sciona*
Atheniensijs ad Brasidam deficit. Aiunt autem Scionæ se Pallenenses esse, ex Pelo-
poneso oriundos: suosq; maiores cum à Troia nauigarent, tempestate quæ Achiuī usi-
sunt, in eum locum appulsos, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas ad-
iit, præeuentem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuariō nauigio, ut si in
quod nauigio suo maius incidisset, triremis opem ei ferret. Si uero in aliam æque ma-
gnam triremem, non existimabat illam in minus nauigium directuram, sed in nauem,
& se interea saluum fore. Cum transfretasset, coacto Scioniorum concilio, in eam sen-
tentiam locutus est, in quam apud Acanthum ac Toronam: & hoc amplius esse istos
præcipua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Atheniensijs occupet Po-
tidæam tenentibus, cumq; nihil sint aliud q; insulani, tamen ad libertatem ultro transfi-
erint, non expectantes ignauiter ut sibi necessitas exprimeretur agnoscendi domestici
boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subdi-
tueros. Quod si ex sententia cōtingeret, haud dubie fidelissimos Lacedæmoniis amicos
existimatū iri, atq; aliis in rebus honoratum. Quibus uerbis erecto animo Scionii et
omnes pariter auditores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constitue-
runt strenue bellum ferre. Et Brasidam cum in cæteris honeste acceperunt, tum uero
& publice aurea corona redimierunt, tanq; Græciae liberatorem: & priuatim tenuis co-
ronauerunt, ac ueluti athletam frequentarunt. Ille cōfestim relicto eis aliquanto præ-
fidio, retro abiit. Nec multo pōst eōdē cum maiore exercitu transfretauit, utolēs Men-
dam atq; Potidæam tentare, ac prius occupare q; (quod suspicabatur) Atheniēles tan-

*Induciarū ora
tores Aristony
mus & Athene
nus.*

quam insulæ succurrerent. Et cum non nihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus, & iam rem esset exercitus, interim ad eum ueniunt cum triremi qui inducias renuntiarent: ex Atheniensibus Aristonymus, ex Lacedæmonijs Athenæus. Ita exercitus rursus Toronam reuersus est, & legati renuntiant Brasidæ cōuenta. Quæ quidem uniuersti in Thracia socij & approbauerunt. Aristonymus autem cætera annuere, Scionios tamē negare in foederibus fore, quos ex dierum supputatione sciebat post initias inducias defecisse. Brasidas contrā multis uerbis affirmare antea defecisse, nec se urbem uelle tradere. Quæ ubi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienses in expedito fuerunt Scionæ bellū inferendi. Sed Lacedæmonij missa legatione, dicere eos foedera præuaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fidem Brasidæ habentes, paratosq; iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab ipsis desciscēdum censeant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestri potentia confisi. Constatbat tamen re uera defectionem fuisse qua ius suum tutabantur Athenienses. Quippe duobus diebus posterius à Scionijs descitum est. Itaque facto in sententiam Cleonis decreto de Scionijs capiendis interiā mendisq; cætera omittentes, ad hoc se præparabant. Atq; interea ab eis Menda defecit, ciuitas in Pallena Erythreorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias aperte defecissent. Nam erant quæ inuicem Atheniensibus criminī daret & foederum ruptoribus. Quo magis Mendēles fuere audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionijs coniectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adessent conscij, & h̄ tunc cunctarentur, non tamen omisissent; sed cū sibi ipsis timerent ne patefierent, tamen eos qui muliti erant, præter opinionem superauissent. Hæc cum protinus Athenienses acceperūt, multo magis irritati, se aduersus utramq; ciuitatem instruebant; quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos, uxores que Scioniorum ac Mendenium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnesium, totidemq; peltatorum Chalcidenium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem uenturis Atheniensibus, recte sane inter se cōmuniter res administrabant.

*Olymbo Chal
cidica.
Polydamidas.*

Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas, rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyicum. Hic quas habebat copias ducens Macedonum & incolarum Græcorum: Ille prater suas Peloponnesium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex alijs populis pro cuiusque magnitudine: in summa Græcorum armatorum fere tria milia, equites omnes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidenibus cīciter mille, alia Barbarorum manus permulta. Ingressi regionem Arrhibæi, cum Lyncestas ex aduerso castra metatos inuenissent, & ipsi castra ponunt. Cum q; pedites collem ē regione suum utrinque haberent, & campum qui int̄erlacebat equites percursarent, pugna inter eos primum equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdiccas, cum Lyncestæ pedites cum equitibus ē colle priores processissent, parati ad prælium & diuerso productis & ipsi copijs, conflixerunt. Lyncestæ in fugam uersi sunt, multi int̄erempti, ceteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Post hæc trophæo erecto, biduum triduumq; substiterunt, opperientes Illyrios, qui à Perdicca mercede cōducti uenturi erant. Verum Perdiccas non subsidere amplius uolebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi. Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius appellerent Athenienses, & quod Illyrii non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius animatus erat. Et cum i; inter se altercarentur, nuntiatum est Illyrios Perdicca prodito, cum Arrhibæo esse. Ex quo utrique uidebatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq; propter contentionem nihil esset constitutū, quoniam tendere oporteret, interueniente nocte Macedones, Barbarosq; multitudo, subito timore perculsi, id quod in magnis exercitibus fieri cōsuevit, incertis causis, quod putarent plures aduentare quam ueniebant, tantumq; nondum adesse, in repentinam fugam se dantes, domum reuertentes. Et Perdiccam à principio ignarum rei ut rescis-

Lyncestæ.

Illiyr.

uit coegerunt, antequam Brasidam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere. Brasidas primo diluculo postquam accepit & abiisse Macedones, & Illyrios atq; Arrhibæti inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscedere: dispositisq; si quæ inuaderetur iunioribus excusoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusque hostium sese offerentibus; & priusquam illi aduentarent, ut in breui, milites suos adhortatus est:

Oratio Brasidae ad milites.

NI Si ego suspicarer uiri Peloponenses terrore percusso, quod derelictus sum, quodq; Barbari & ij permuli in nos tendunt, non ita uos hortarer pariter ac do cerem. Nunc quod ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, uos breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim nobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter præsentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neque aliorum multitudine terreri. Quippe qui non ex eiusmodi republica ortum ducitis, in quibus non præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam quam uincendo in prælijs. Barbaros autem quos nunc inexperti formidatis, scire debetis & ex illis contra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex ijs quæ ego partim cōiectura, partim fama intelligo non asperos fore. Quæcunque enim re uera sunt imbecilla, sed putantur ualida, cum de ipsis documentum ueritatis accesserit, audacie res aduersarios reddūt. Quibus autem aliquid utique bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. Isti uero q; tardi sunt in uenientia, terrori sunt hominib; imperitis, utpote aspectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum crepitatio speciem minarum habet, sed ijdem in conserendis manibus aduersus eos qui ista sustinent, non tales existunt. Neq; enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordinem nullum habeant, locum deserere dum superantur: quorum fuga eandem quam aggressio honestis gloriam habet, ac pro irreprehensibili re ac forti existimat. Et cum pugna rerū domina sit, præcipueq; si cui præbeat cum decore causam conseruandæ salutis, tutius ducunt citra suum periculum terrefacere nos, quam nobis cum uenire ad manus, id quod ante, q; nunc factitauerunt. A quibus quidquid asperitatis impedit, cernitis re quidem modicum, aspectu autem & auditu ferox. Eos cum infesti uenient uos sustinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rursus uos subduentes, in tutum propere abiit, cognituri in reliquo tempore huiusmodi turbas, ijs qui primum impetum exceperint, ostentare robur, minab; das eminus ac cunctabundas easdem: si accesseris, minusq; cōstiteris, strenuitatem celeriter in id ut tu ti fint demonstrare. Talibus hortatus Brasidas, copias subducebat. Quo uiso, Barbari multa uociferatione ac tumultu inguebant, eum fugere opinantes, præuetuq; se in terfecturos. Sed cum excursores quacunq; illi incidebant obfisterent, & ipse cum delecta manu inuidentes sustineret, ita præter opinionem aduersus primum impetum restiterunt, & deinceps excipiendo eos propulsarunt: sese cum ab illis cestaretur, subtrahentes. At cum in spatiolum uentum est locum à Græcis qui cum Brasida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, ut hos insecura cum ipsis consereret manus. Nam cæteri cursu cōtenderant in fugientes Macedones, quorum ut in quenq; incidebant, trucidauerunt. Idem angusto in regione Arrhibæti inter duos colles ingressu occupato, scientes non aliam esse Brasida ad redeundum uiam, iam aduentantem illum ad ambiguum uiae circuistunt tanq; capturi. At iste re cognita, præcipit ijs qui secum erant trecentis, ut in eum quem magis suspicabatur captum iri collem tendentes, quam possent pro se quisq; celerrimo cursu sine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contrâ uenientes, priusquam maiori illorum accidente multitudine ibi cōcluderetur. Ita Brasidiani eos qui in colle erant aggressi, impetu superant, & reliquus exercitus eodem facilius concessit, Nam Barbari facta illinc suorum fuga deterriti, & q;

hos ad fines esse, iamque euasisse arbitrarentur, non sunt ulterius persecuti. Brasidas autem ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arnissam primū, quae erat ditionis Perdiccae, ubi milites Macedonibus quod priores abissent irati, ut in quaें in cidebant inter eundum, uel iuga boum, uel uasa quae Macedonibus deciderat; qualia credibile est in nocturno & trepido discessu contingere: iuga quidem soluentes conciderunt, uasa uero sibi uendicarunt. At hinc primū Perdiccas Brasidam sibi hostem esse existimauit, & postea iudicio Peloponnesium in Athenienses non consuetum oditum gessit: sed cum è grauissimis calamitatibus emersisset, dedit operam ut quoquo modo quodprimum cum Atheniensibus conueniret, & à Lacedæmonijs dissociaretur.

Perdiccas à Pelopon. dislocatus, Atheniensibus iungitur. Brasidas ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: & quia inualidum se ad expellendos iam hostes si in Pallenam transiret, arbitrabatur, ibi subsedit ad urbis præsidium. Nam per id tempus Athenienses exierant auxilio ih̄s, qui apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodū instructi erant quin

Lynxus oppi. quaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiae, ferentibus mille armatos suorum popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenarios & mille, aliosque illuc sociorum peltatos, Nicias Nicerati, & Nicostrato Diotrepheis ducibus. Cū qua classe ex Potidaea profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuissent, aduersus Mendenses iere. Illi & Scioniorum auxiliares recenti cum Peloponnesium præsidio, omnes armati numero se

Nicias. ptingenti Polydamida duce extra urbem castra habebant super tutum collem. Eo Nicias tramitibus quibusdam euadere cum tentasset, habens secum Methonenſiū leuiter armatos centum uiginti, Atheniensem armatorum delectos sexaginta cum omnibus sagittariis, illos ab ipsis uulneratus summouere non potuit. Nicostratus alio lōgiore ita nere cum omni reliquo exercitu aggressus in periū collem, eo perturbationis uenit, ut par abfuerit quin totus Atheniensiū exercitus uinceretur. Et cum eo die Mendenses socij dedere recusarent, digressi Athenienses castra metati sunt, atq; insecura nocte Mendenses in urbem cōcesserunt. Postero die Athenienses oram Scionarum præteruerūt, eius suburbana ceperūt, & agrum quanta ea fuit die populati sunt, nemine eodem prodeunte. erat enim nōnihil seditionis intra urbem. Et cum proxima nocte trecēti illi Scionij domum abissent, postridie Nicias cum dimidio copiarū progressus ad fines Scioniorum regionē uastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis urbem obsedit à superioribus portis, quā itur Potidaeā: Polydamidas (ab hac ēm parte Mendensibus auxiliaribusque intra murum arma posita erant) eos tanq; ad pugnam instruebat. Et cū ad exeendum Mendenses hortaretur, eiq; è populo quidam seditione contradiceret, & se exitus negaret, neq; belligare oportere, & ipse hominem ut cōtradicebat manu abiui pūisset atque perturbasset, indignatus è uestigio populus sumptis armis tendit in Peloponnesos, & in eos qui cū illis populo aduersati essent: & impetu dato uertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Atheniensiū, quibus portæ fuere præfractæ. Quippe Peloponneses suspicabantur illos ab aliquo præmonitos in se esse uenturos. Ita quicunque non statim eorum obtruncati sunt, in arcem confugerunt, quā ipsi iam ante a tenebant. Athenienses autem iam ēm Nicias erat reuersus) ante urbem stabant, cum omnibus copiis irrūpentibus, ueluti uī captam (ut quae non ex cōuento aperta fuisse) diripiūt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post hæc iussere Mendenses, pristino ritu remp. administrarent, ut de ih̄s per se supplicium sumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cōcluserunt, muro utrinque ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. Potitiū ih̄s quae circa Mendam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidanum cum Peloponnesibus, in diffīlī ante urbem tumulo cōsidunt: quem nisi caperet hostis, urbem circūuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, detrusisq; pugna qui occurserunt, castra ponunt, trophyū statuunt, oppidum cōcludere parant. Nec multo post cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quae in arce Mendæ obserbantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt, Quorum plerique fu-

Mēda ab athe- niensibus occu- patur.

perantur. Ita quicunque non statim eorum obtruncati sunt, in arcem confugerunt, quā ipsi iam ante a tenebant. Athenienses autem iam ēm Nicias erat reuersus) ante urbem stabant, cum omnibus copiis irrūpentibus, ueluti uī captam (ut quae non ex cōuento aperta fuisse) diripiūt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post hæc iussere Mendenses, pristino ritu remp. administrarent, ut de ih̄s per se supplicium sumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cōcluserunt, muro utrinque ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. Potitiū ih̄s quae circa Mendam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidanum cum Peloponnesibus, in diffīlī ante urbem tumulo cōsidunt: quem nisi caperet hostis, urbem circūuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, detrusisq; pugna qui occurserunt, castra ponunt, trophyū statuunt, oppidum cōcludere parant. Nec multo post cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quae in arce Mendæ obserbantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt, Quorum plerique fu-

gientes per hostium castra obsidentium Scionam intrauerunt. Ea circumuallata, Perdiccas per caduceatores cum Atheniensium ducibus foedus iniat, odio Brasidæ con tracto ob redditum ex Lynco, iam tum statim rem transfigere otsus. Etenim comparata apud Thessalos externorum manu, quorum primoribus semper fuerat usus simul Ni fœdus. cias, postq; inter eos conuenit, iubent ut aliquid insigne pro Atheniensium tutela faceret, simul sua sponte, q; nollet amplius in suam regionem uenire Peloponneses, prohibuit Ischagoram Lacedæmonium (is namq; tunc exercitum terrestri itinere deductus ad Brasidam erat) ne cum copijs impedimentisq; transiret, ita ut ne Thessalos qui dem illi tentarent. Ipse tamen Ischagoras & Amenias & Aristeus, ad Brasidam peruererunt, à Lacedæmonijs missi ad res inspiciendas, eductis è Sparta secum adolescentibus, cum leges id uerarent, qui ciuitatis præficeretur, ne ea res quibuscunq; committeretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Telidam Hegesandri. Eadem æstate Thebani muros Thespensium (crimini dantes q; sentiret cum Atheniensibus) diruerunt, id quod semper quidē uoluerant; sed tunc facilius fuit, quo muri diruti. niam in pugna cum Atheniensibus commissa, omnis eorum iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoq; Iunonis eadem æstate apud Argos deflagravit, Chryside sacerdotem cum ardētem quandam lucernam coronis apposuit, illuc ita soporata, ut incensa omnia atq; flagrantia non sentiret: propter quod Argiuos uerita, protinus in Philunte nocte confudit. Argui ex lege quæ apud eos est promulgata, aliam instituere sa- cerdotem nomine Phænidē, cum octo annos huius belli Chrysis præfuisse, & dimidiatum quādo profugit. Et Sciona iam extremo æstatis undiq; muris conclusa est: qui bus imposito Athenienses præsidio, cum cætero exercitu abietunt. Insequens hyems apud Athenienses atq; Lacedæmonios quieta mansit propter inducias. Mantinei uero ac Tegeatae cum suis utrinq; socijs apud Laodicū terræ Orestidis cōflickerunt, an ceptq; uictoria extitit. Nam altero utriq; cornu in fugam uerso, trophæa fixerunt, ad Delphos spolia miserūt, cum multis utrinq; cæsis adhuc dubio Marte pugnantes nox diremisset. Tegeatae illuc pernoctantes, statim trophæum excitarunt: Mantinei cum in Bucolionem discessissent, idem posterius è regione fecerunt. Exitu eiusdē hyemis, appetente uere, Brasidas Potidæam tentauit. Noctu enim adiens, scalas admouit; hac tenusq; hostem latuit. Nam tintinabulo allato, sic incassum ante ipsius proditoris reditum admotæ sunt scalæ: & cū statim sensisset hostis, Brasidas priusquam accederet, raptim retro reduxit exercitum, luce nō expectata. Et hyems exiuit, annusq; nonus beli quod Thucydides conscripsit.

S T H U C Y D I D I S H I S T O R I A R V M S

P E L O P O N N E S I V M L I B E R Q V I N T V S.

NSEQVENTI æstate, foederū annua dies quæ ad Pythia usq; pro cesserat, exiit. Per quas inducias Athenienses è Delo Delios summouerunt, rati illos ex uetus quadā causa non esse castos ad sacra facienda, & hoc sibi restare expiationis, de qua superius à me cōmemorati est, quasi sublati defuncto monumētis id rite faciētes. Deli uero Atramytteū in Asia ut quisq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerunt. Cleon post exa cōlōnis expeditas inducias, cum triginta nauibus dicens peditum urbanorum mille & ducentos ar matos, cum equitibus trecentis ac socioq; pluribus in prouincia Thraciæ, cum ad hoc Athenienses induxisset, traiecit. Et cū Scioniam primū tenuisset iam expugnatā, sum p̄tis illinc p̄sidarijs armatis, in portum Colophonioq; nauigauit, nō admodū ab urbe Toronæ distantē. Vbi certior factus à trāfugis neq; Brasidā intus esse, & qui essent, impares fore ad resistendū, terrestri itinere ad urbē tendit: & decē nauibus ad circumeundum portū dimissis, ante omnia pergit ad munimenta, quæ Brasidas urbi cōcundederat uolēs includere suburbana, & diruto ueteri muro unā efficere urbē. Adortis ea Atheniensibus, Pasitelidas Lacedæmonius dux cū eo qđ aderat p̄sidio succurrens, tesi Pasitelidas.

stebat. Sed cum repellereſ, & p̄terea timeret n̄ ue naues quæ circūmissæ erāt, circuſto portu desertam urbē occuparent, ne' ue in mūro qui expugnabat, ipſe capereſ, eo reli cto ad urbem cursu cōtendit. Veſ & Athenienses classici nauibus egressi, urbē priori res receperit; & inſecutus cū uociferatione peditatus quā ſubruttus uetus murus erat, irrūpit, ac Lacedæmoniōꝝ Toronæoꝝ & alios q̄ repugnabant, statim interemerit, alios uiuos ceperunt, inter q̄s & Paſitelidā ducem. Brasidas aut̄ Toronen ille quidem ad ſuccurrendū profectus eſt, ſed in uia certior de expugnatiōe factus, rediit, puenturus hostem, niſi. xl, ferme ſtadijs ſerior fuiffet. Cleon atq; Athenienses trophæa duo erexerunt, unum aī portum, alterꝝ ante muros: uxoribusq; ac liberis Toronæoꝝ in ſeruituſ tem arreptis, iſpſos atq; Lacedæmonios, & ſi q̄ ſali Chalcidēſium aderat, cunctos ad DCC. numero Athenas miſerit. Quoꝝ Lacedæmoniū ex fœderibus poſtea initis remiſſi ſunt, cæteri ab Olynthijs accepti, totidē uiris pmutati. Per idē tempus & Boeotij Panactum muſ, in cōfinijs, q̄ erat Atheniensiū, proditione ceperit. Et Cleon impoſito p̄fidio Toronæ pfectus, Athō prope ad Amphipolim uſq; p̄nauigauit, & Phæax Erafistrati filius cū duobus collegis ab Atheniēſibus p legato miſſus in Italiam atq; Siciliam, duabus cū nauibus transmiſit. Nam Leontini Atheniēſibus ē Sicilia reuerſiſ, poſt cōuentionē cū multos in ciuitatē aſcripſiſſent, & plebs agrū uiritim diuidere ha-beret in aio, id ſentientes h̄ q̄ potentes erant, Syracusanis acciſis plebē eiecere, & ea paſſim errabunda dedétes ſe Syracusanis, urbēq; deserentes, ac defolātes habitacula, Syra-cuſas ut ciues cōmigrarunt. Quoꝝ nōnulli diſplicente ſibi facto, relictis Syracuſis, lo- cum quendā urbis ſuā, noīe Phoces cepere, & arcē in Leontino agro ualidā, noīe Bricinnias, ad q̄s p multi exulatis plebiſ ſe cōtuleſunt. Et p muris ſtantes belligerabant. Hoc cū audiſſent Atheniēſes, Phæacē miſerunt, ſi q̄ modo perſuafis ſuis q̄ ibi eraut ſo- cijs, & alijs ſi poſſet Siciliensibus, cōmuniter tanq; aduersus p̄ficiſcentem Syracusanorū potentiaſ, ſumptis armis liberarent populuſ Leontinū. Phæax ubi aduenit, induc̄tis Ca- marinaiſ atq; Acragātiſ, quia apud Gelā res ei ē cōtrario eueniebat, ad cæteros non perrexit, intelligēs haudquaq; ſe illos perſuauit; ſed rediens p Siculos Catanam, & in transiſtu Bricinnias ueniēs, adhortatusq; diſceſſit. Is tñ & cū in Siciliā traſmiſit, & rur-ſuſ cū rediit, apud Italiam cum nōnullis ciuitatibus de amicitia Atheniensiū ſermonem habuit: atq; cū Mamertini apud Locros agentibus, q̄ relegati erant, cū poſt Siciliensiū pacificationē orta inter Mamertinos ſeditione, ab aduersa factiōe acciſis Locrēſibus electi eſſent, factaꝝ aliq; diu Messana Locrēſium. Hos itaq; Phæax illuc receptus, nihil laſit, quia cū Locrenſib⁹ tranſegerat Atheniensiū noīe. Soli emi oīm ſocioꝝ in recōcili-atione Siciliensiū foedus abnuerant cū Atheniēſibus, ne tum quidē amissuri, niſi bello aduersus Itones & Melæos occupati fuiffent, finitimos ſuos atq; coloniā. Et Phæax quidē aliquanto posterius Athenas rediit. Cleon aut̄ ſoluens à Torona Amphipolim uersus, Stagiꝝ ab Eione pfectus, inuadit Andriouꝝ & Galepſum Thasiouꝝ coloniā. ſed illa nō expugnat, hanc expugnat: miſſisq; ad Perdicca legatis, ut cū copijs ex iure ſoci etatis ad ſe ueniret: miſſis itē alijs in Thraciam ad Pollen Odomantouꝝ regē, qui q̄ plu-rima Thracē mercede cōduxerat, ipſe apud Eionem ſubſedit hos expectaſ. Haec Braſidas cū accepifſet, & ipſe inſedit ē regione Cerdylīū, qui eſt locus Argiliouꝝ trans flu-amen editus, haud ſane diſtans ab Amphipoli, unde oīnia ſubiſciebanſ oculis, adeo ut ne lateret quidē, Cleon (id qd facturus expectabaſ) prodiēs cum exercitu ut aduersus Amphipolim aſcēderet, hostiles copias p̄ ſuis p̄ſentibus cōtemnens. Inſtruxerat au-tem Brasidas Thracum mercede cōductos, M.D. & Edones quos oīmes euocarat, pel-ſatos atq; equites h̄ns Myrcinioꝝ & Chalcidēſium, p̄ter eos quos apud Amphipo-lim peltatos mille, in ſumma ad. xii. peditum armata, & equites Græcorum trecentos. Hos cum haberet, Cerdylīum cum mille quingentis inſedit, cæteris intra Amphipo-lim cum Clearida inſtructis. Cleon tantisper otium tenuit, dum id quo Brasidas ex-pectabat facere coactus eſt. Nam ægre milites ferebant māſionem, reputabantq; qua-tae imperitiæ atq; ignauia duci ſuo eſſet, cum Brasida tantæ peritiæ atq; audaciæ uiro,

Torone capi-
tur.

Panactum.

pheax.
Leontini.Phoces.
Bricinnias.

Catana.

Meſſana fit
Locrenſium.Itones.
Melei.

Stagirus.

Polles rex.

Cerdylīum.

Brasida co-
pie & pe-
ritia.Cleonis igna-
via.

Ad hæc, inuiti domo cum eo uenerant. Hanc mussationem gliscere cum animaduertet Cleon, nolens ipsos q̄ in eodem desiderent loco, grauari, cōtractos educit, usus eadē ratione qua apud Pylum; quæ quia prospere cesserat, aliquid se sapere opinabat. Etenim neminem sperabat ad pugnandum sibi obuiam exiturum: quin potius ad inspicendum locum sese dixit ascēdere: maiorem tamen apparatū expectabat, non ut tutò si ad hoc cogere pugnaturus superaturusq; sed ut circundato exercitu urbem expugnaturus. Cum uenisset, & ualido in colle ante Amphipolim exercitum collocasset, ipse cōtemplabatur Strymonis restagnationē, & urbis situm Thraciam uersus quēad modū se haberet, existimans sibi q̄nq; liberet abscedere licere absq; certamine. Et enim nemo neq; super muros cōspiciebatur, neq; egredi portis, quæ & clausæ omnes erant. Adeo sibi peccasse uidebatur, q̄ etiam cum machinis non uenisset: posse em̄ urbem, q̄ deserta esset, capi. Brasidas simulac Athenienses mouisse cognouit, & ipse descendens ē Cerdylion Amphipolim intrat; nullamq; eruptionem, nullamq; instruendi agminis aduersus Atheniēses significationē facit, diffisus copijs suis quas impares hosti putabat, nō numero, nam propemodū pares erant, sed ornatu. Nam in ea expeditione militabat Atheniensis flos, & Lemnioꝝ Imbriorumq; robur. Itaq; artem aggref surus adhibet, quod uidelicet si numerum suorum & quātum necessarium erat armatorum ostendisset, haud arbitrabatur magis proficere, quām si improuisus esset ac uere contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ cæteris, cōstituit adoriri priusquam abirent Atheniēses, ratus non perinde illos, si disclusi fuissent, recepturos, si quæ sibi superuenient auxilia. Verū milites adhortari, cōfiliūm q; suum aperite uolens, aduocatis omnibus, in hunc modum differuit;

Brasidas Am-
phopolī adit.

Oratio Brasidæ ad milites.

VIRI Peloponneses, quoniam ex ea terra profecti uos, quæ propter generositas tem libera semper extitit, & quia Dores cū Ionijs dīmīcaturi estis, quoꝝ superiores esse cōsueuistis, satis erit paucis rem aperire. Docebo uos quoniam modo irruptiōnem facere destino, ne q; cum paucis, non cū uniuersis mihi periclitandum duco, uobis imbecillitatē uirium interpretantibus formidinēm præstet. Hostis em̄ quantū coniūcio contemptu nostri, quos nō putat in se ad pugnam progresuros, locū consēdit: & nunc ad spectaculū conuersus, nullo ordine securus agit. Quæ peccata hostiū quisq; optime animaduerterit, & pro suis etiā uiribus aggredit, non id faciēs ex aperto & in structo cōtrā agmine magis q̄ ex præsentī opportunitate, huic plerunq; feliciter succedit. Atq; hæc bellī furta honestissimā gloriā obtinent, per quæ præcipue quis hostem fallens, summo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc cōfidunt, dumq; abeundi potius q̄ manendi (quantum mihi uide) animum habent, in hoc eorū anticipati cōsilio priusq; sententiam cōponant, ego cū his quos habeo occupabo, in medio eorum agmen si potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox ubi me iam insiliisse conspexeris, atq; terrentē illos coniūcies, tunc uero patefactis repente portis p̄deas cū istis qui tecum sunt Amphipolitanis ac socijs, annitereq; q̄ festinatissime te immiscere. Sic em̄ sp̄ero p̄cipue eos territum iri: qm̄ terribiliores sunt hosti qui interueniunt pugnæ q̄ ipsi pugnantes. Et quod ad te attinet, ut Spartiatā decet, uiꝝ te egregiū præsta, & eū uos socij strenue sequamini, existimantes id demū esse bene bellare, ut uelis, ut erubescas, ut ducibus pareas: atq; hodierno die fore ut aut liberi existatis, si strenue gesseritis, et socij Lacedæmonioꝝ uocitemini, aut Atheniensis serui duriore etiā q̄ pertulistiſ seruitute: cæterisq; Græcis q̄ minus liberti fiant impedimento sitis: si etiā optime rem gesseritis, sine captiuis tr̄ ac cæde hostiū. Sed neq; uos instrenui sitis, cū sciatis q̄tis de rebus certamen est, & ego ostendā me non magis posse alios adhortari eminus, q̄ grā uiter ipse cominus agere. Hactenus locutus Brasidas, tum sese ac exercitū p̄parauit, tum alios cū Clearida ad portas quæ Thracies uocant, & quemadmodū dictū est erū. *Thracies por-* perent collocauit. Veꝝ quia à Cerdylion descendens, fuerat & in urbe quoq; cōspicua t.e. rem diuinā faciens, atq; immolans extra urbem circa templū Palladis conspectus, hoc

Cleoni nuntiatum est. Processerat autem tunc Cleon ad spectaculum, quia & omnis hosti
lis exercitus intra urbem subiiciebat oculis, & sub portis uestigia multa equorum atque ho
minum exercitum notabantur. Hae cum audisset, eò perrexit; atque ubi rem agnouit, iubet
colligi uasa ad proficiscendum, quod scilicet nolle pugna decernere, priusque sibi ueniret
auxilia, quodque arbitraretur fugam se antecapere posse; edicitque abeuntibus ad sinistrum cor
nu, tanquam agere id solum liceret, ad Eionem se subducere. Verum ubi hoc lente agi ui
sum est, cōuerso ipse dextro cornu, & nuda hostibus præbens, abducebat exercitum.
Cum interim Brasidas ubi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniensem moueri
castra, ad eos inquit qui secum erant aliosque: Iste nos non expectant, indicio est motus
lancearum atque capitum; in hoc quicunque agunt, non haud cōsuerunt expectare inuidentes.
Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est patefaciat, & præstanti animo quam celerri
me irruamus. Sub haec per portas, & eas quae sunt super uallum, per quod primas longi
qui tum erant muri) egressus, cursu contendit recta uia ubi nunc per maxime ardua loca
euntibus trophyum uisit. Atque circa medium agmen adortus Athenienses iam terri
tos, & sua confusione inuidentes audacia in fugam uertit. Et Clearidas ubi præceptum
erat, cum exercitu Thracibus egressus portis infertur. Ex quo contigit ut ex inopinato
ac repentino Athenienses utrumque perturbarentur, utque sinistrum eorum cornu Eionem uer
sus, sicuti progressum erat, dissipatum fugam faceret, & hoc iam fugiente Brasidas cum
in dextrum ingruit, uulnerare; quem cadentem cum Athenienses non animaduertis
sent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eoque magis dextrum Atheniensis
um cornu perstitit. Cleon ut primum non expectandum sibi constituit, statim in fugia ex
ceptus est, a Myrcinio peltato interfectus. Qui uero cum eo fuerant armati, cōuersi in
hostem, super tumulū bister ue assilienti Clearidae restiterunt, nec prius cesserunt quam Myr
ciniorum Chalcidensiumque equitatus ac peltati circunstententes atque iaculis incessentes, in fu
gam eos uertunt. Ita uniuersus Atheniensem exercitus iam diffugiens, agre uarias in
motibus uias intendit; & quicunque caesi non sunt, aut a principio dum manus conserunt,
aut ab equitatu Chalcidensium atque peltatis, Eionem se receperunt. Brasidas cum eum
sui est prælio subtraxissent, in urbem perlatus adhuc spirans, cognouit quidem suos ille
uicisse, sed non multo post deficiens expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida persecu
tus hostem, ubi rediit, caesos spoliauit, trophyumque erexit. Post haec uniuersi socii Brasida
sub armis comitati, publice sepelierunt intra urbem ante forum quod nunc est. deinde Amphipolitanum monumentum eius circumstantes, tanquam herois fanum dedicarunt, honores tri
buerunt, certamina & anniversalia sacrificia, coloniam quoque uelut deductori ascripse
runt, deiectis Agnonis aedificijs, & si quae aedes in illius memoriam futurae erant, tum Bra
sidam liberatorem suum extitisse arbitrantes, tum ob presentem Atheniensem metum, Lace
demonioque societatem demerentes. Nam eosdem honores habere Agnonem, neque ita ex
utilitate ipsorum erat, neque ita iucundum propter hostilitatem Atheniensem, quibus tam
mortuos reddiderunt; quoque numerus ad sexcentos fuit, hostium autem septem: quoniam non
iustum præmium extitit, sed potius ex huiusmodi casu, & incusso prius metu. Sublati
mortuis, illi domum nauigauerunt; qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam con
stabilierunt. Per eadem tempora sub extremum astatatis, Rhampias & Autocharidas
& Epicydidas Lacedæmonij, in prouincia qua erat in Thracia, transportarunt negoti
tos in supplementum armatos; & cum Heracleam qua est in Trachine peruenissent, qua
cunque non probe se habere uisa sunt, eis constiterunt. Quibus ibidem agentibus, præ
mium hoc gestum est, aetasque excessit. Initio autem statim hyemis, non qui cum Rhamp
ias erant, ad Pierium usque (qui est Thessaliam mons) progressi sunt; sed inhibitii a The
ssaliam, & præterea morte Brasidae ad quem copias ducebant, domum reueterunt, putan
tes haudquam iam tempus esse, cum & Athenienses uicti abiissent, nec ipsi idonei
forent qui aliquid eorum conficerent, quae Brasidas animo agitasset: cum præsertim sci
rent quando domo exissent, Lacedæmonios suisque propensiores ad pacem. Etiam conti
git, ut secundum pugnam qua est ad Amphipolim gesta est, & Rhaphias regressum, neutri am

plus quippiam belli attingerent, ad pacem magis spectantes. Athenienses quidem, q̄ calamitatem acceperant apud Delium, & paulo post rursus ad Amphipolim, neq̄ iam firmam uitium spem habentes ut antea, qua cum foedera expectarant, meliori se futuros cōditione, praeſenti prosperitate cōfisi. Præterea & reformidabant socios, ne propter ipſos clades elati citius deficerent: & pœnitēbat eos, q̄ post rem bene gestam ad Pylum nō pacificauissent. Lacedæmonij uero, q̄ fecus atq̄ opinati fuissent, sibi in bello successerat, cuius paucos intra annos putarant potentiam ē Atheniensis deleturos, si terram illoꝝ depopularentur. Accepta autem ad Pylum clade, qualis nulla prius in Sparta, & ijs quīē Pylo ac Cytheris prodibant, regionē latrocínio infestantibus, & seruis ad hostem tranſeuntibus, & ijs qui supererant affidue suspectis, ne quid noui ſicut prius molirentur, ſollicitati ad præſentem ſtatum ab ijs qui fugiſſent. Huc accedebat, q̄ foedera tricennalia cum Argiuis percuſſa in exitu erant, nec alia uolebant illi ferire, niſi terra Cynuria ſibi reſtitueretur. ut putarent Argiuis ſe & Atheniensibus pariter, impares ad belligerandum. Eo quidem magis, q̄ nonnullas habebant ſuſpectas in Peloponeso ciuitates, ne deficerent ad Argiuos, prout & factum eſt. Hæc igitur utriſq; animo uersantibꝫ uifum eſt de pactionibus agēdum, nec Lacedæmonijs minus desiderio recipiendi captiuos ex iſula, quippe qui erant cum Spartiatæ atq; p̄imores, tum uero ipsorum propinquū. Eoq; iam inde ex quo capti fuerāt, transiḡi cœptum eſt. Sed Athenienses elati animo, nōdum uolebant æquis cōditionibus finire bellum. Eosdē apud Delium clade affectos gnari Lacedæmonijs tunc id magis admissuros, confeſtim annuas fecere inducias, quibus eos oportebat coire de ampliori tēpore consultatuſos. Postea uero q̄ ad Amphipolim ab Atheniensibus male pugnatum eſt, & Cleon atque Brasidas mortem oppetiere, qui præcipue ē diuerso paci aduersabantur; Brasidas qui- Cleon. Brasidas. dem q̄ proſpere bellaret, & ob id honores asſequeretur: Cleon autem q̄ inquiete ciuitatis credebat ſe in ſceleribꝫ committendis manifestorem fore, & minus habiturum fidei in obtrectando. Multo magis hoc exoptabant, & ante omnes duo in ſua utrīq; ciuitate ad principatum properātes, Plistoanax Pausanīæ Lacedæmoniorum rex, & Nicias Nicerati, in re militari eorum qui tunc erant longe elatiſſimus. Hic quidem, q̄ in eo in quo nihil dum damni feciſſent, uolebat operæq; pretium putabat tueri felicitatem, & cum cæteros ciues, tum uero ſe laboribus impræſentiaꝫ uacare, & nomen posteritati relinqueret, q̄ nusquam de republica male meritus eſſet. Quod ita demum arbitratur contingere, ſi nihil periculi foret, & ſi quis ſe q̄ minimum fortunæ committeret, & fugam periculi pace præſtari: Ille autem, q̄ ab inimicis inſimulabatur de reuerſione ex Attica, & quaſi ob hanc culpam iſta cōtingerent, quoties aliquid cladis accipieſſent, à Lacedæmonijs ei ſemper inuidia ſiebat. Etenim inſimulabatur q̄ cum Aristocle Crimina ꝑ Pliſtoanax delata fratre uatem quæ ad Delphos erat, persuafſet ut Lacedæmonijs ad petēda oracula eō missis, hæc plerunque responderet: loue ſati ſemidei prolem ex alieno ſolo in ſuum reducere, alioqui argenteo arare uomere. Eandem quoque aliquanto poſt tempore, ut Lacedæmonios hortaretur ad ſe reducendum in Lycaeō exulanter propter ſuſpicionē acceptorum munerum, ob redditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis metu Lacedæmoniorum tunc inhabitantem, unde uicesimo regni ſui anno reducendum, eiusmodi choris atque ſacrificijs quibus prosequi reges iuſtituerunt, cum primū Lacedæmona condidere. Hac igitur offenſus criminacione Plistoanax, ſimulq; q̄ exiſti mabat tum nihil in pace aduersi cōtingere, ubi Lacedæmonijs ſuos recepiſſent, tū haud quaquam ſe inimicorum inuidia obnoxium fore, cui ſemper obnoxijs ſint neceſſe eſt prīncipes in ciuitate bellī tempore, propter eius detrimenta conuentiōneſ præoptabat. Eamq; per hyemem in colloquium itum, & iam instantे uere apparatus à Lacedæmonijs palam agitabatur per ciuitates, denuntiatibus tanquam ad munitiones faciendas, quo magis exaudirent Athenienses. Et ubi in cōcilijs multa ſunt utrīq; iura allata, ita cōuentum eſt ut pax fieret, utriſq; ea quæ bello eſſet parata reddētibus, ſed Atheniensibus Niſam retinentibus. Nam cum Platæam repeterent Athenienses, & eam

se ui cepisse Thebani negarent, nec oppidanis prudentibus sed dederentibus, idē de Nī
sā & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonijs socijs, præter Boeotios atq; Corin-
thios, Eleosq; & alios Megarenses (his enim quæ fiebant haud placebat) decretōq; fa-
cto de bello finiendo, foedus inierunt, percusserūtq; cum Atheniensibus, quod Athe-
nienses apud illos iurando comprobarunt. Fœdera fecere Athenienses ac Lacedæmo-
nij cum socijs in hæc uerba, per ciuitates rata iure iurando sunt habita:

Fœderū initio-
rum uerba.

Fœdera inter Lacedæmonios & Athenienses.

QUOD ad tempora publica pertinet, licere quicunque uelit tutō ire, consulere,
consultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum uero ac templum
Apollinis quod est apud Delphos, ipsos uti suis legibus, uectigalibus, iudicijs, sua de-
nique terra more patrio. Esse porro fœdera annos quinquaginta Atheniensibus ac La-
cedæmonijs & utrorunque socijs, pura & innoxia, uel terra uel mari. Nec licere arma
inserre detrimenti causa, neque Lacedæmonijs neque Atheniensibus eorum' ue socijs,
ulla uel arte uel machinatione. Si quid inter eos cōtrouersiæ existat, iure agant & iu-
re iurando, de quibusunque conuentum est: redditibus Lacedæmonijs ac socijs Am-
phipolim Atheniensibus; licere tamen ciuitatibus, quasunque Lacedæmonii tradide-
rint Atheniensibus, abire quo libeat suis cum facultatibus. Eas uero quas Aristides tri-
butarias fecit, liberas esse. Item non licere Atheniensibus atque socijs nocendi gratia il-
luc ferre arma, si tributum pendant post ista fœdera. Sunt autem hæc, Argilus, Stagi-
tus, Acathus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmoni-
is, aut Atheniæsibus. Quod si eas induixerint Athenienses, ut uelint esse sociæ, licere so-
cias facere. Non tamen Cyuernæos, & Sanæos, & Singæos suas ipsorum urbes inco-
lere, quemadmodum Olynthii & Acanthii, Lacedæmoniæ ac socii, Panactum Atheni-
ensibus, & inuicem Athenienses Coryphasifū illis, & Cythera, & Methonen, & Ptele-
um, & Atalantam, & quoscunq; Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, uel apud
Athenas, uel alibi intra suam ditionem haberent redditibus: necnon eos quos expu-
gnatione Scionæ cepissent Peloponnesium, & quicunque ex socijs Lacedæmoniorū
apud Scionam essent, & quoscunque Brasidas eò misisset; si quis denique Lacedæmo-
niorum socius Athenis, uel alibi ut imperium teneant, in carceribus esset, missos faci-
entibus Lacedæmoniis, præterea ac socijs redditibus quoscunque haberent, hunc in
modum, Atheniensium sociorum' ue. Quod autem ad Sciones attinet & Toronæos
& Sermylios, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienses, consultaturos, deq; ali-
is ciuitatibus quidquid sibi uideretur. Eosdem ius iurandum apud Lacedæmonios eo
rumq; socios per ciuitates iuraturos, & utrosq; alteris domesticum ius iurandum, quod
ius iurandum do-
mesticum Ath-
eniensium & La-
cedæmoniorū
Plistolas.
Fœderis per-
cussores.

tate nominum res gestas significantium. Non enim exacta res est, exponere quibusnam uel ineuntibus uel gerentibus magistratū, ut quidq; gestum est, sed per æstates & hy^{es} Temporum diem distingueret, quemadmodum feci. Vnde comperiet uim anni in duo media diui ^{stinctio}nēs modens, decem æstates & totidem hyemes habuisse superius bellū. Lacedæmonij capti^{re} Thucyd^{co.} uos protinus qui penes se erant, missos fecerūt: nam fortiti priorem locum erant redendī quæ haberent. Miseruntq; in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidā, ut Amphipolim traderent Atheniensibus, atq; alij foedera quemadmodum conuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamē illi facere abnuerunt, arbitrantes ea nequaq; sibi utilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari uolens Chalcidensibus, q; negaret se posse tradere istis iniuitis. Verum pro pere ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem uenit ad se purgādum, si accusaretur ab ijs qui cum Ischagora fuerant q; non paruisset; & præterea ad cognoscendum, si quid posset foedus immutari. Sed cum compriisset id cōprobatum esse, celeriter rediit, mittentibus eum Lacedæmonijs, atq; iubentibus præcipue ut urbem traderet; sin minus, quicunq; ibi forent Peloponneses educeret. Cæterum Lacedæmonij cum apud eos socij essent, & iussi rata habere foedera, negarēt eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus æquiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Atheniæ enib; societatē fecerūt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho foedus inire recusassent, non acres hostes sine Atheniensibus fore, & cæterā ferè Pelopōnesum quieturam: alioqui si liceret, ad Athenienses accessuram. Præsentibus igit̄ Atheniensi legatis, habitisq; colloquiis, conuentū est, societasq; cū iureirando inita hæc his legibus:

Societas inita inter Lacedæmonios & Athenienses.

Soc̄i erūt Lacedæmonijs annos quinquaginta, q; si qui hostes agrum inuaserint La^{uerba initie so}cietatis.
 cedæmoniorum, eisq; noxam fecerint, opem ferant Athenienses quo cunq; modo,
 & quantam maximam poterūt. Si ijdem hostes agrum uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensi bus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pari ter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes ter ram Atheniensi um ingrediantur, noxamq; fecerint, Lacedæmonijs opem ferant quo cun que modo, & quantam maximā possunt. Si agrū ijdem uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensi bus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pari ter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus im pendeat Lacedæmonijs, opitulentur Athenienses omni ui quoad poterunt. Hæc autē foedera iidem qui superiora utrinq; iurauerunt quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus sub Dionysia, Atheniensi bus Lacedæmonie sub Hyacinthia, ere^{Dionysia.} apud utroq; saxe o titulo; Vno quidem Lacedæmonie iuxta Apollinem in Amyclæo, ^{Hyacinthia.} altero autem Athenis intra urbem iuxta Míneruam. Quod si quid uisum fuerit Lacedæmoniis & Atheniēsibus adiiciendum tollendum ue circa societatem, quidqd utrisque uisum fuerit, id æquum sit. Hoc ius uirandum è Lacedæmoniis isti iurauerūt: Plis stoanax, Agis, Plisolas, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Dáithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antíppus, Alcinadas, Tellis, Empedias, Menas, Laphil^o: Ex Atheniensi bus Lampon, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtillus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc societas inita est nō multo post foedera, & captuos ex insula reddidere Lacedæmoniis Athenienses. Aestasq; decimi anni cœpit. Quæ per decem continenter annos primo bello gesta, hactenus conscripta sunt. Post foedera uero & societatem inter Lacedæmonios atq; Athenienses decennem post bellum initam sub Plisola Lacedæmoniorum ephoro, & Alcaō Athenis præsidēte, pax fuit duntaxat apud eos qui illa administrant. Cæterum Corinthii & quædam in Pe^{Forte legendū} loponneso ciuitates, quæ acta fuerant cōcufferunt: protinusq; alia pturbatio extitit so^{admittebant,} ciorum aduersus Lacedæmonios, Quinetiā Lacedæmonii ipsi progressu temporis in ^{to} 1015° suspicionem uenere Atheniensi bus, partim ob quædam quæ ex uerbis pactionis exē-

Fœderum ru-
ptorum occa-
sio.
Thucydidis
descriptio.

Belli Pelopon-
nesiaci diutur-
nitas.

Thucydidis
exilium.

Fœderum ini-
tia apud reli-
quā Greciā.

Mātinæ à La-
cedemoniis
deficiunt.

Arcadia.

cuti non sunt, atq; ad sex annos decemq; menses temperatū est, quo minus utring; mu-
tuo terram inuaderent: extra illam uero uehementissime inuicem se læserunt, per in-
duciarum nō synceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos fœdera,
rursus in apertum iere bellum. Hæc autem idem Thucydides Atheniēsis gradatim cō-
scripsit, quemadmodum singula quæq; gesta sunt per æstates & hyemes, eosq; dum
Atheniensium imperium Lacedæmonij cum socijs euerterunt, ac longos muros & Pi-
ræa ceperunt, ad quod tempus, anni belli omnes extiterunt septem & uiginti. Quod
si quis pactionem quæ intercessit, spatio belli ascribendā non putabit, is haud recte pu-
tabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudi-
cari pacem, in qua neq; tradita neq; recepta sunt omnia de quibus cōuenerat. Et præ-
ter hæc in Mantinico & Epidauro atq; in alijs bellis utrinq; clades acceptæ. Et nihil
minus in Thracia q; socij fuerant, hostes extiterunt, & Boeotij decindiales inducias age-
bant. Itaq; & ex superioris belli decennio, & ex suspectis post illud inducjs, & ex in-
secuto has posteriori bello, si quis tot annos supputabit per tempora & aliquot dierū
accessionem, hoc solum inueniet exitu comprobatum, ex ijs quæ futura esse ex oracu-
lis affirmabantur. Etenim memoria teneo, ab incepto usq; ad finitum bellum, à cōplu-
ribus prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore,
cum per ætatem res ego iam intelligerem, & animum aduerterem ut aliquid diligenter
cognoscerem, contigit ut cum patria exularem annos uiginti, postq; in Amphipo-
lim traiecssem dux classis, cumq; rebus agendis interfuerim apud utrosq;, nec minus
propter exilium apud Peloponneses per otium aliquid earum rerum impensius nos-
sem. Igitur controversiam quæ post decem annos extitit, & fœdersi perturbationem,
& deinceps quemadmodum bellatum est, exequar. Nam posteaq; quinquaginta an-
norum fœdera sunt inita, & mox societates legationesq; quæ ex Peloponneso ad hæc
accitæ fuerant, & Lacedæmone discessere, & alij domū abidere, Corinthij ad Argos con-
uerfi, primum uerba fecerunt cum quibusdam principib; Argiuorum, quandoquidem
Lacedæmonij fœdera societatemq; cum Atheniensibus fecissent, antea sibi inimi-
cissimis, non ob utilitatem Peloponnesi, sed ob seruitutem, oportere Argiuos cōfide-
rare ut salua sit res Peloponensis, atq; decernere, quæcunq; Græca ciuitas suis legibus,
pari iure, & quis cōditionibus uiuens, uelit cum Argiuis societatem facere licere, ut una-
quæq; ad alterius terram mutua ferat auxilia: deligere aliquot homines penes quos sit
imperij summa, ne res foras emanet, ne'ue fiat ad populum mentio, si ille non sit assensu-
rus. Multos enim aiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum se collocaturos. Hæc cū
demonstrassent Corinthij, domum reuerterunt. Quæ Arguii illi cum audissent, & ad
magistratus atq; ad populum retulissent, facto decreto, Arguii duodecim uiros dele-
gerunt, cum quibus liceret societatem facere quisquis uellet Græcorum, præter Athe-
nienses ac Lacedæmonios, cum hoꝝ neutrīs id liceret iniussu populi Arguii. Admiser-
unt autem hoc Arguii eo impensius, tum q; cernerent bellum sibi cum Lacedæmoni-
is futurum, quoniam fœdera cum illis in exitu erant, tum q; sperarent se principes fo-
re Peloponnesi. Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmoniū imperium male au-
diebat, & propter acceptas clades contemptui erant; & inter omnes optime Arguii se
habebant, qui non sumpto cū cæteris Attico bello, q; cum utrisq; fœderati essent, rem
ampliauerant. Hunc itaq; in modum Arguii Græcorum uoluntarios in societatem re-
cipiebant, ad quos primi Mantinæi cum socijs transierat, Lacedæmonios ueriti: à quijs
bus dum adhuc bellum cum Atheniensibus gerunt, partem quandam Arcadiæ illorū
ditionis auertissent, quosq; non credebat neglecturos, q; ea Mantinæi potirentur. Ita
dum illi cunctantur, libenter ad Argiuos se contulerunt, ciuitatem magnam confide-
rantes & cum Lacedæmoniis usq; certantem, & statum popularem quemadmodū ipsi
habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponnesus gliscere cœpit, tan-
quam ipsi foret idem faciendum, rata plus quiddam cognouisse Mantinæos q; ad Ar-
giuos accessissent; & simul succensens Lacedæmoniis, cum ob alia, tum uero q; in fœde-

ribus Atticis ascriptū esset, periurium esse quicquam adiicere, tollere uē ei quod utriq; ciuitati uisum est, Lacedæmoniæ & Atheniensi. Hæc enim particula Peloponneses p; cipue turbauit, & ad suspicadum induxit, ne se uellent in seruitutem redigere Lacedæmonii cum Atheniensibus. Aequum nanq; futurum fuisse, ut ea transmutatio uniuersis sociis ascriberetur. Ex quo perterriti multi ad Argiuos transfierunt, ut eorum societatem singuli coirent, Lacedæmonii hunc tumultum gliscere in Peloponneso sentientes, & Corinthios illorum magistros fuisse, ac foedus & ipsos cum Argiuis percussuros, mittunt Corinthum legationem uolentes quod futurum erat præuenire, expostulatū, q; illi essent totius rei caput: periuri etiā futuri, si ab ipsoq; ad Argiuorum societatem deficerent. Iam nunc quoq; iniurii qui foedera cum Atheniensibus non comprebant, cum dicatur in iis, id ualere quicquid maior sociorum pars decreuerit, nisi qd uel deorum uel hominum impedimentum intercesserit. Corinthii uero adhibitis sociis, prius enim eos aduocauerant, quicunq; & ipsi foedera non admisissent, contradicere Lacedæmoniis, non tamen propalā ostendentes, ubi sibi facta esset iniuria: quia sollium. neque ipsis recuperasset ab Atheniensibus Sollium neq; Anactorium, & si quid aliud Anactorium. arbitrabantur amisisse, prætendere tantum se deserturos non esse eos qui forent in Thracia. Iure enim iurando suam illis priuatim fidem dedisse semel, cum primum una cum Potidaeatisbus rebellarunt, & saepius postea, negare itaque se foedifragos eis esse, si ipsis cum Atheniensibus societatem respuerent. Cum enim deorum fidem iurauerint illis in Thracia, periuros se fore, si prodant. Dictum autem illic esse, nisi dii aut heroes forent impedimento, & uideri sibi hoc diuinum impedimentum esse, & de ueteri quidem iure iurando haec tenus responderunt. Quod autem ad Argiuam societatem attineret, se habito cum amicis consilio quicquid iusti fuerit facturos. Et Lacedæmonii quidem Legati domum abierunt: Corinthii uero Argiuorum legatis, qui etiam aderant, iubentes societatem inire, ipsos nec differre, edicunt ut sibi præsto sint proximo concilio. Aduenit quoque mox Eleorum legatio, & primum iniit cum Corinthiis societatem, deinde illinc Argos petetes quemadmodum prædictum est, cum Argiuis idem fecit. Infensi nanq; Elei Lacedæmoniis erant propter Lepreum. Nam bello quod Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt, acciti à Lepratis Elei in auxilium mercede dimidiatorum fructuum terræ, cum bellum soluissent, imposuerant ipsis Lepratis qui solum tollerent annum talentum Olympio loui pendendum. Quod illi cum ad bellum usq; Atticum pependissent, postmodum desierunt causati bellum; & dum ab Eleis cogeneratur ad Lacedæmonios recurrerunt. Comissa illis causa suspiciati Elei non æquos futuros iudices, omissa deceptione solum Lepreatarum depopulati sunt. Nihilo tamē simitas. minus Lacedæmonii pronuntiarū liberos esse Lepreatas, & Eleos agere iniuste: & qua Elei iudicio non stabant, armatum præsidium in Lepreum miserunt. Isti existimantes urbem quæ à se defecisset Lacedæmonios receperisse, prolata pactione qua dicebatur, quæ quis moto Attico bello teneret, eadem retinendo prodiret in bellum, tanquā ipsi ius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemq; sicuti prædictum est faciunt. Fecerunt item statim post Corinthii, & qui in Thracia sunt Chalcidenses. Idem quoq; allegantes Bœotii ac Megarenses cum à Lacedæmoniis contemnerentur, tamen quieuerunt, q; censerent popularem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub dominatu paucorum degētibus, q; remp. Lacedæmoniorum. Per eadem huius æstatis tempora Athenienses expugnata Sciona puberes interfecerunt, pueros ac mulieres in seruitutem redegerunt, agrum Platæensibus colendū dederunt, necnon Delios ruris in Delum reducunt, reputantes & præliorum detrimenta, & dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocenses ac Locrenses inter se bellare coeperunt, Corinthii insuperat; per atq; Argui iam socii Tegeam ueniunt, ut ab Lacedæmoniis deducerent, cernentes & Locrensi secum esse ex magna parte Peloponnesum, & si hic locus accederet totam futurā. Vbi bellum. Tegeatæ negant se Lacedæmoniis aduersatos, Corinthii qui grauiter haec tenus egerant, animos dimiserunt, ueriti ne quis alius ad se posthac accederet, Tamen Bœotios

Corinthiū tu-
multus magi-
stri.

Lepreatarum
bellum.

Eleorum atq;
Lacedæm.

Sciona expu-
gnatur.

Delii reducun-
tur.

Phocensem
Locrensiū

ipſi adeundos putauerunt, orandoſq; ut ſui atq; Argiuorum ſocii forent, cæterā que communiter administratēt, ad hæc ut foedera decem dierum, quæ illis erant cum Atheniensibus, non longe poſt alia quadraginta annorum ſe Athenas ſecuti, ſibi quoq; obtinerent. Corinthii iubebant ut Atheniensium ſi hoc abnuerent inducias renuntiarent, nec cum eisdem in posterum niſi ſe adhibitīs foedera facerent. Bœotii roganibus Corinthiis quod ad ſocietatem Argiuorum pertineret expectare iuſſerunt, profectiq; cū eisdem Athenas decem dierum foedera non inuenerunt. Cæterum Athenienses Corinthiis responderunt ſibi cum illis foedera, ſi Lacedæmoniorum ii ſocii forent. Itaque Bœotii poſtulantibus Corinthiis atq; flagitantibus ut ſecum paciſcerentur, noluerunt tamen decem dierum foederibus renuntiare. Ipoſis autem Corinthiis inducæ citra foedus extitere cum Atheniensibus. Eadem æſtate Lacedæmonii populariter duce Plistoanaſte Pausanias regis, in expeditionem ierunt aduersus Parrhasios in Arcadia Mantineis obnoxios, acciti ab eis ſeditioне laborantibus, exciſuti præterea ſi poſſent muſum in Cypſelis quem Mantinei extruxerunt, fuorumq; praefidio tenebant in Agro Parrhasio poſitum ſuper Sciritium, qui eſt in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regio nem Parrhasiam depopulabantur. Mantinei autem tradita Argiuis custodia urbis, ipſi ſocietatem tutabantur; ſed cum nequirent & murum in Cypſelis & in Parrhasiis urbes defendere, abiere. Lacedæmonii ubi & Parrhasios in libertatem afferuerunt, & muſum exciderunt, domum reuersi ſunt. Idem per eandem æſtatem iā reuersi à Thracia militibus qui cum Brasida profecti fuerant, quos poſt inita foedera Clearidas reportauerat, decreuerunt ſeruos, qui ſub Brasida fuiffent in prælio liberos eſſe, habentes ubiuncq; libertet habitandi potestatem, eosque non ita multo poſt cum iis quoſ recenter in ciuitatem aſcriperant in Lepreō, quod in Laconico & Eleo agro ſitum eſt, collocauerunt, iam cum Eleis diſſidentes. Præterea eos quoſ in iſula traditis armis captos receperant, & horum nonnullos iam magistratibus fungentes, ignominia notauerunt, ueriti ne propter calamitatem acceptam, illi opinantes ſuam imminutam eſſe conditionem aliquid molirentur rerum nouarum ſi honoribus uterentur. Notauerunt autem hac ignominia, ne gerendi magistratus, ne ue mercandi, uendendi dandi ue aliiquid ius haberent. Aliquanto tamen poſt ad dignitatem ſunt reſtituti. Eadem æſtate Thyſſon, quæ eſt in Atho Atheniensium ſociam ciuitatem Dictydienses ceperunt. Qua omni æſtate inter Athenienses ac Peloponnesiſes commercium fuit, ſed inter ſe ſucepti erant Athenienses & Lacedæmonii uisque ab initis foederibus, quod neutrī loca alteris redderent. Nam Lacedæmonii quorum priores in reddendo partes erant, nec Amphipolim cæterā que loca reddiderant, nec ſocios in Thracia ad recipienda foedera adegerant, ac ne Bœotios quidem atq; Corinthios, affidue dicentes ſe illos ſi foedera recipere nollent, unā cum Atheniensibus coacturos, præſtituta die citra tamen ſyngrapham, intra quam diem qui foedera rata non haberent utrisque eſſent pro hoſtibus. Harum rerum nullam confici ab illis Athenienses cum uiderent, ſuſpicabantur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere ſuſpederalunt, adeo ut captiuos quoq; ex iſula quoſ in uinculis habuerant reddidiffe poeniteret. Etiam loca cæterā tenere perſeuerauerūt, præſtolantes dum illi quæ ſpopo diſſent perficerēt. Lacedæmonii uero dixere, ſe quæ poterant feciſſe, quoſ enim in uinculis habuiffent Atheniensibus reddidiſſe, milites qui in Thracia, & ſi quis aliud in ipſo rum arbitrio fuifſet, abduxiffe, Amphipolim ut reſtituerent, non eſſe in ſua potestate. Bœotios atq; Corinthios ut in foedera adducerent operam daturos, ut que Panactum reciperen, & ſi quis Atheniensis apud Bœotios captiuus eſſet. Pylum autem ut ſibi rediderent poſtulare, ſin minus Messenios illinc ac ſeruitia abducerent, quemadmodum ipſi ex Thracia feciſſent, Athenienses per ſe ſi uellent locum cuſtodiſſent. Saſpe itaque ex multis habitis ſermonibus, per hanc æſtatem permouerunt Athenienses ad ducendos ē Pylo Messenios, ac cæteros, tum ſeruos, tum eos qui ē Laconica ad ipſos trāſierāt, quoſ in uerticibus Cephalenias collocauerant. Igitur æſtate hac ab utrīq; otium fuit,

Parrhasii.

Sciritium.

Lepreū.

Ignominia
notati.

Thyſſus opp.

Athenienses et
Lacedæmonii
de reddendis
utriq; locis
diſſentiant.

& ad utrosq; inuicem uentitatum. Insequēti hyeme, iam enim aliis ephorī, nec ii sub quibus inita foedera erant, & eorum quidem foederum aduersarii, cum legati à societate uenissent, præsentibus Atheniensibus, Bœotiis, Corinthiis, & multa ultro citroq; dicterentur, nec quicquam conueniret, ut redditum est domum, Cleobulus & Xenares, ii Cleobulus & Xenares ephori. enim præcipue ex ephoris foedera solui uolebant, sermones habuere separatim cum Bœotiis atq; Corinthiis, hortantes ut perfecte earum res conditionem cognosceret, utq; Bœotii, qui priores fuissent, socii Argiūorum rursus se cum Argiūis facerent socios Lacedæmoniorum: sic enim fore ut Bœotii ad accipienda Attica foedera minime cogerentur. Nam Lacedæmonios ante inimicitias Atheniensium, ac ruptionem foederum, præoptasse sibi amicos atq; socios esse Argiūos: Siquidem semper Argiūorum fidem habuerant suspectam, cupientes sibi sincere amicum Argos esse, quod uidelicet Argos amicū existimarent bellum extra Peloponnesum sic facilius fore. Enim uero obsecrare Bœotios optant Lacedæmonios, Panactum Lacedæmoniis traderent: ut pro hoc recepta si possint Pylo, expeditius inferant Atheniensibus bellum. Ita edicti Bœotii atq; Corinthiis à Xenare Cleobulōque, & à suis amicis qui ē Lacedæmoniis aderant, ut ad suos publice referrent, utriq; abidere. Quos abeentes duo ē summo magistratu Argiūi inter uiam obseruauerunt, cōgressiū cum eis in colloquium deuenerunt, si quo pacto Bœotii ipsis socii fieri possent, quemadmodum Corinthi & Elei & Mantinei: existimare enim hac re procedente, facile iam eos, & belligerari, & pacisci: etiam cum Lacedæmoniis si uellent, re inter ipsos communicata, & si quibus cum aliis oporteteret. Hæc Bœotii legatis audita placuerunt. Quippe opportune ista rogabantur, quæ amici quoq; ē Lacedæmone ipsis inuixerant. Ea sentientes ab his admitti Argiūi, illi missuros se in Bœotiam legatos cū dixissent digressi sunt. Reuersi Bœotii detulere ad magistratus, quæq; ex Lacedæmonie, quæq; ex Argiūis in congressu audissent. Magistratus, quod res placita erat erectio re animo esse. Nam ipsis cum utraq; parte conueniebat, & eorum opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiūi ad similia properabant. Neq; multo pōst cum legati Argiūorum uenissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, promittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea uisum est eis Corinthiisq; ac Megarensibus & legatis ē Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicem auxilio, ut quisq; indigeret. deq; non gerendo cum aliquibus bello, paciscendiū nisi communiter, & ita Bœotios Megarensesq;, nam idem ii inter se ipsi fecerant, foedera facere iam cum Argiūis. Verum antequam iusurandum præstaretur, idem Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorum penes quæ summa potestas est, retulerunt, suadentes, ut ex usu rei Bœotiae cum iis ciuitatibus quæcumq; hoc 4: consilia. uellent coniurarent. Hoc illi qui in consiliis erant non admittendum censuerunt, ueritatem Lacedæmoniis aduersarentur, si cum Corinthiis qui ab illis defecerant coniurarēt. Neq; enim eos certiores fecerant sui magistratus de iis quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, ut prius Argiūorum Corinthiorumq; socii facti, postmodum fierent Lacedæmoniorum, rati etiam si ipsi non dicerēt, tamen non aliud illos ē consilio decreturos, quād quod eis ipsi præcognitum suaissent. Vbi autem res in contrarium cessit, Corinthi quidem & ē Thracia legati infecto negotio abierunt: Bœotii uero magistratus prius expectantes, ut eadem persuaderent, utq; experientur facere cum Argiūis societatem, nec de Argiūis ad consilia retulerunt, nec Argos quam promiserant legationem miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadem hyeme Mecybernam, ubi erat Atheniensium præsidium, Olynthiis subito adorati ceperunt. Post hæc Lacedæmonii (nam inter eos atq; Athenienses assidua colloquia habebantur de reddendis, quæ inuicem tenebant) sperantes si Panactum à Bœotii Athenienses recepissent, fore ut ipsi reciperent Pylum, adierunt per legationem Bœotios, obsecraveruntq; ut sibi Panactum, & qui in uinculis essent Athenienses traderentur, ut pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum quemadmodum cum Atheniensibus hi societatem separatim coirent. Lacedæmonii intelligentes

Grechorum cō*iurations.*

Mecyberna.

hi quidem se iniurios fore in Athenienses, cum dictum sit neque foedus iniri, neque bellum, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperandi: cum præsertim qui properabant turbare foedera propensiores in Boeotios essent, societatem fecerunt hyeme iam extrema, & sub uere statim Panactum excisum est: Et undecimus belli annus exiit. In eunte statim uere in sequentis æstatis Argui, quando neque legati Boeotiorum quos illi missuros sed dixerant ueniebant, & eosdem Panactum excisum acceperunt, separatisq; societatem cum Lacedæmoniis coisse, extimuerunt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmoniis Boeotios inductos, & Panactum excidisse, & in Atheniensium societatem concessisse, ipsis Atheniensibus harum rerum consciis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea sperassent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si foedera quae Atheniensibus essent cum Lacedæmoniis non manerent. Itaq; incerti ob hæc cōsilia, actimore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedæmoniis pariter & Tegeatis & Boeotiis & Atheniensibus, ut qui prius foedera Lacedæmoniorum non accepissent, sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misere quā primum potuere in Lacedæmoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amicissimi uidebantur, arbitrantes se, ubi confœderati cum Lacedæmoniis essent, quo cuncte res caderent, pro conditione præsentium temporum optime quietem acturos. Eorum legati cum Lacedæmonem uenissent, sermonem habuerunt, quonam modo foedera facienda essent, postulantibus ante omnia Argui, aut ciuitati cuiquam, aut priuato delegari causam suam de terra Cynuria, de qua semper disceptaretur in finibus posita, quæ Thryam continet & urbem Athenam, coliturq; à Lacedæmoniis. Sed uetantibus mox Lacedæmoniis fieri de illa mentionem, cæterum si uellent hi ex pristina formula foedus facere, se ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utiq; concedi instabant impræsentiarum foedus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret utrislibet alteros prouocare ad prælium, dummodo neque morbo neque bello implicitos: & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se utriq; uictores discessisse putauerunt, sed non insequi ulterius, quam ad huius uel illius urbis terminos. Hæc à principio Lacedæmoniis uideri stolida. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quæ postulabant indulgere, & in scriptum retulere, iubentes tamen prius, quam aliquid conficeretur illos redire Argos, ad hæc demonstranda plebi: & si ei placita essent uenire ad Hyacinthia iusfirandum præstituros: Et legati quidem abiere. Interea autem dum Argui ista tractarent, Lacedæmoniorum legati, Andromedes, Phædimus, & Antimenidas, quibus datum erat negotium recipiendū à Boeotiis Panactum ac captiuos, Atheniensibus que reddendi, offendunt Panactum ab ipsis Boeotiis ditutum, causantibus quoddam olím inter se atque Athenienses ex quadam controueria iusfirandum intercessisse, ne alterutri locum illum incoleant, sed utriq;. Cæterum quos illi habebant captiuos receperunt, Atheniensibus que reddiderunt referentes Panacti excisionem, ibiq; nullum amplius Atheniensium hostem habitaturum, per hoc existimantes & Panactum se tradere. Hæc cum dicerentur, grauiter sane tulere Athenienses, iniuriam sibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum ob excisum Panactum quod stans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Boeotiis quoque societatem fecisse, cum antea dicerent se communiter adacturos ad confederationem qui recusarent. Hæc atq; alia considerantes quæ ex pacto seruata non essent, deceptos se existimabant, ut aspere responso reddito legatos remiserint. Cum esset huiusmodi dissidium inter Lacedæmonios atq; Athenienses, ii qui Athenis soluta foedera cupiebant, protinus hoc efficere instituerunt, cum alii nonnulli, tum uero Alcibiades Cliniæ filius per adolescentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut quis in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum sane honoratus, cui placebat, ut satius uidebatur, ad Arguos potius accedere, neque ob id modo quod satius uidebatur, uerum etiam ferocitate spiritus foederibus erat infestus, quæ per Niciam & Lachetem cō-

Eustrophus
Aeson.

Legati argiu-
rum apud La-
cedem.

Cynuria.

Thyrea.

Athena.

Lacedæmoni-
orum respōsio.

Andromedes
Phædimus.
Antimenidas.

Athenien.

Lacedæ. p
dissidij redin-
tegrati occa-
sio.

Alcibiades.

tempta sua adolescentia Lacedæmonijs fecissent, nec habito sibi honore uetusti iure hospitijs, quod ab auo repudiatum, ipse renouatum curauerat officijs, quibus capti- uos ex insula fuerat prosecutus. Ex quo prorsus sibi detractum interpretans, ab ini- tio Lacedæmonijs uerbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa cum Atheniensibus fœdera percussisse, ut per hæc ab eis Argiuos abducerent, & rursus Athenienses destitutos adorirentur. At ubi discordia extitit, tunc uero sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quam celerrime ad societatem prouocati uenirent cum Mantineis, & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut se maxime annixuro. Quo nuntio audito Argiui, simul que cognito non inisse cum Bœotiis Athenien- ses societatem, sed à Lacedæmonijs uehementer dissidere, omissis suis legatis, fœde- ra apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olím iam sibi amicam, & quæ sub statu populari regeretur, quemadmodum ipsi ac magnæ potentiarum præsidio futuram à mari, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confessim ad Athenienses de societate legatos, comitan- tibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem properè & Lacedæmonio- rum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui uidebantur studiosi esse Athenien- sium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienses cum Argiuis socie- tatem ad reposcendam Pylum in locum Panacti, & ad excusandam societatem cum Bœotijs, non se id malo Atheniensium fecisse. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, scilicet uenisse cum potestate summa de omnibus controuersiis transigendi, Alcibiadem reformidabant, ne si ad populum eadem dicerent, inducerent uulgaris, & respueretur societas Argiorum. Verum Alcibiades aduersus hos huiusmodi rem machinatur: Suadet Lacedæmonijs ne palam faciant populo se cum summa po- testate uenisse, data eis fide si hoc faciant, se Pylum illis restituturum, persuasis autem à se quemadmodum iterum nuper ad eorundem legatis contradicendum, & in cae- teris utrosque reconciliaturum. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos à Nicia aliena- ret, & ad populum insectando, tanquam nihil unquam nec sinceri cogitantes, nec ueri de his rebus loquentes, Atheniensibus Argiuos & Mantineos & Eleos redde- ret socios, prout & contigit. Nam legati, cum ad populum processissent, & interro- gati negassent se id quod in senatu dixerant, cum absoluta potestate uenisse, tum ue- ro Athenienses non amplius sustinuerunt, sed Alcibiadem multo quam antea ue- hementius in Lacedæmonios uociferant audierunt. Animati protinus Argiuis introductis & illorum comitibus, iniere cum eis societatem. Verum facto terræmo- tu, priusquam aliquid constitueretur, concilium dilatum est. Postero die coacto con- cilio, Nicias cum Lacedæmonijs deceptis, de non confitendo se uenisse præditos potestate, & ipse deceptus affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiam societatem pertinerent, iterum ad Lacedæmonios mittente ac cognoscere quid consiliij haberent, dicens ho- norificam ipsis, deformem illis esse bellum dilationem. Cum ipsis enim, quandoquidem res eorum bene haberet, præclarissime agi præsentem tuendo felicitatem. Illo- rum uero quorum aduersæ res essent interesse ut inuenirent quamprimum quo- nammodo periclitarentur. Suasit que ut illuc legatos, & se inter illos mitterent ius- surum Lacedæmonijs, si quid æqui cogitarent, Panactum incolumē redderent, Am- phipolim & Bœotiorum societatem missam facerent, nisi ita pepigissent quemad- modum dictum est, ut neutri sine alteris cum ullo paciscerentur. Item denuntiatu- rum, si pergerent iniurijs esse, se quoq; iam Argiuos in societatem recepisse, & huius rei gratia adesse. Si quid aliud super hæc succensebant, Athenienses id omne obie- cturos, legatos cum Nicia miserunt. Legati ubi peruenerunt, & post alia cum ad ex- tremum dicerent, nisi societatem Lacedæmonijs Bœotiorum dirimerent, qui fœde- ribus non continerentur, se quoque in societatem Argiuos & qui cum eis essent re-

philocharidas
Leon.
Endius.

Lacedæmoni-
orum legati p-
Alcibiadē de-
cipiuntur.

Nicie repu-
gnat Alcibia-
des.

cepturos. Illi negabant se Bœotiorum societatem dírempturos, ut ita responderent euinciente factione Xenaris ephori, ius tamen iurandum Nícia flagitante renouarunt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negotio discederet, insimula retrorsum, id quod & contigit, quod autor fœderum cum Lacedæmonijs fuisse videatur. Sub cuius redditum audientes Athenienses nihil acti è Lacedæmone referri, subito indignati, & se iniuria affici putantes, cum Argiuis (aderant enim illi) fœdera ac societatem autore Alcibiade fecerunt his uerbis:

Fœdera Atheniensium cū Argiuis Mantineisq; & Eleis ad annos centū.

E Fœdera fecere Athenienses in annos centum, Argiui que & Mantinei atq; Elei, pro se próq; socijs quibus utriq; præsunt, sine dolo ac sine noxa tam terra quam mari, ne liceat arma inferre detrimenti causa, necq; Argiuos, Mantineos, Eleos, eorumq; socios, Atheniensibus, necq; rursus Athenienses eorumq; socios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorum' ue sociis, ulla uel arte uel machinatione. Ex hac formula societas sit Atheniensibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos centum. Si hostes terram Atheniensium intrauerint, eò ueniant Argiui auxilio & Elei & Mantinei, simulac palam eis factum erit ab Atheniensibus, pro suis uiribus quam ualidissime poterunt. Si iudicem hostes eandem terram depopulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Atheniensibus, maloq; afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nulliq; ipsarum fas sit bellum, quod erit aduersus illam ciuitatem, solvere, nisi id omnibus uideatur. Itemq; Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam, Elim, si hostis inuaserit terram Argiorum, Eleorum, Mantineorum, simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro suis uiribus quam ualidissime poterūt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Atheniensibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hisq; omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit solvere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis uideatur, necq; sinere per suam terram sociorum' ue quibus singuli præsunt, aut per mare armatos transire inferendi bellī gratia, nisi communī decreto harum ciuitatum, Atheniensis, Argiua, Mantinea, Elea, de transeundo. Quinetiam ciuitas quæ arcesserit, opem ferentibus commeatum præsteret ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accersita intrauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius uti exercitu accito uelit, stipendium det ternos quotidie obolos Aeginæos singulis grauis ac leuis armatura militibus, atque sagittarijs. Equitati autem singulas drachmas Aeginæas, ipsaq; imperium super exercitum teneat, quamdiu illuc bellum erit. Si quo tamen uniuersis ciuitatibus uideatur communiter in expeditionem eundum, participet imperium eis omnibus. Hæc fœdera Athenienses pro seipsis próq; sociis iurent, Argiui & Mantinei & Elei & eorum socii per suas quicq; ciuitates. Iurent autem proprium quicq; ius iurandum, quod maximum est, apud tempora augusta, in hæc uerba:

STABO in societate secundum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neque transgrediar ulla neq; arte, neque machinatione. Iurent item Athenis senatus ac tribuni plebis, id que ius iurandum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta uiri: Apud Mantineam iurent opifices senatusq; ac cæteri magistratus, confirment uates, ac bellī duces: In Elide opifices quæstoresq; ærarij & sexaginta uiri, confirment opifices, legum' que custodes. Renovent quoque quotannis ius iurandum Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus ante Olympia. Argiui uero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa. Describant quoque placita hæc fœderalia ac socialia cum iure iurando lapideo titulo: Athenienses quidem in urbe, Argiui uero in foro apud delubrum Apollinis. Mantinei autem in foro item & apud Iouis delubrum. Communiter uero ponant iudis Olympiacis æneum titulum hjs, quæ nunc sunt Olympijs. Quod si quiddam uideatur esse satius his ciuitatibus addi-

Stipendium
militare.

Ius iurandum
confederato-
rum.

ad conuentum, quicquid cunctis communiter videbitur, id ratum sit. Et foedera quidem atque societas hunc in modum sunt initae, neque tamen quae inter Lacedæmonios atque Athenienses erant, ob has abolitæ sunt, neque ob alias. Cæterum Corinthi Argivorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iure iurando habere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantineis societatem, debellando deinceps pacificando cum eisdem hostibus, quod dicerent sufficere sibi superiorum conuentio nem de auxilio inuicem praestando lacesitum bello, non autem bello lacesentibus. Ita Corinthi à societate recesserunt, rursusq; cum Lacedæmoniis senserunt. Atque hac æstate Olympia extiterunt. In quibus Androsthenes Arcas in Pancratii certamine primam palam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdixere templo ne sacrificarent, certarent' ue, nec intendentes crimen illis per iudicium, ut ius Olympiacum postulauit, eos condemnarunt, dicentes arma illos in Phrycum murum inferre, & armatos in suum Lepreum dum Olympiacum foedus esset dimittere. Multa autem erant duo milia mnarum, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege continetur. His Lacedæmoniis missa legatione contradicebant, negantes iuste se condonatos, nondum palam facto apud Lacedæmonem foedere, quando ipsi in Lepreum miserunt armatos; Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denuntiassent, & se quiescentibus nec id expectantibus, illi iniuriam faciendo sub foederibus latuissent. Et cum Lacedæmoniis exciperent denuntiatum oportuisse etiam Lacedæmoniis, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non autem prout ipsi suspicarentur id agi, neque arma etiam ullo pacto inferri. Illi eadem ratione responderent non se iniurios esse, si non sit creditum: cæterum si sibi restituere Lepreum illi uellent, ita demum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cuilibet deo pro eis oblatur. Illis hæc non audentibus rursus postulare, Lepreum quidem si noluerint non restituerent, uerum ascenderent ad Iouis Olympiaram, quandoquidem templo uti exoptarent, ut coram Græcis iusurandum præstarent, postmodum utique multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedæmoniis, prohibiti sunt ab immolatione apud templum atque à certaminibus, domiq; sacrificariunt. Ludos spectauere cæteri Græci præter Lepreatas, ueritatem tamen Elei ne per vim Lacedæmoniis sacrificarent, armata iuuentute excubias habuere. Ad quos accesserunt Argiui pariter & Mantinei, ex utrisque milleni, & Atheniensium equites, qui apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam in gens perculit terror, ne Lacedæmoniis cum armatis uenirent, præsertim posteaquā Lichas Arcesilai Lacedæmonius uirgis à lictoribus cæsus in loco certaminis, quia Lichas uirgis cum eius biga uicisset, declarato uictore Bœotiorum tribuno plebis, ipse progressus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum coronasset aurigam, auditus indicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatiq; aliquid noui fore. Lacedæmoniis tamen quievere, atque ita eis ludorum die successit. Secundum Olympiā Argiui atque socii Corinthum pertexere, oratum illos, ut ad se transirent. Aderant autem Lacedæmoniorum legati: & cum multi sermones habiti essent, ad postremum nihil est actum, sed facto terræmotu digressum in suam ciuitatem urtem. Aestas que excessit. Ineunte hyeme pugnauere Heraclenses, qui sunt in Thrachine cum Aenianibus, & Dolopibus, & Meliensiis, atque aliquot Theffalis. Nam hæ circa gentes illis hostes erant, quod non aduersus alias quam aduersus se ea urbs condita esset. Ideo que statim ab ipsa condita infestæ ei fuerunt, quoad poterant ad perniciem illius incumbentes, & in ea tunc pugna superiores exitere, cum aliis Heraclensiis, tum uero Xenare Cnidio Lacedæmonio illorum duce imperfecto. Et hyems pariter duodecimus belli annus exiit. Principio statim in sequentis æstatis, Heracleam post prælium grauiter affectam accepere Bœotii, Hegeippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, electo, Hegeippidas.

Alcibiades. ueritine Lacedæmonijs in Peloponneso tumultuantibus occuparent Athenienses locum. qua ex re Lacedæmonijs in illos irati erat. Eadem æstate Alcibiades Cliniæ filius Atheniensium dux, adiutoribus Argiuis ac socijs profectus in Peloponnesum cum paucis Atheniensium armatis ac sagittarijs, & quos illinc sumpserant socijs, eo que exercitu Peloponnesum pertransiens cum alia quæ ad societatem pertinent, constituit, tum muri Patreæ, ad mare demolirentur persuasit, habens ipse in animo alios extruere in iugo Achæico, sed accurrentibus Corinthijs Sicyonijs que, quibus offuturi erant illi extucti, prohibitus est. Eadem æstate bellum extitit inter Epidaurios atque Argiuos titulo quidem hostiæ, quam ad Apollinem Pythium Epidaurii cum adducere debuissent pascuorum nomine, non miserant, cuius templi maximum arbitrium erat penes Argiuos. Veruntamen nulla subsistente causa usum ipsis atq; Alcibiadi, Epidaurum si possent, occupare, tum ut à Corintho securi essent, tum ut ab Aegina brevior ad auxilium trajectus foret, quam ex Athenis Scylæo circuito. Itaque Argiui sese præparabant tanquam ipsi aduersus Epidaurum ad exigendam hostiam exituri. Eduxerunt autem per eadem tempora & Lacedæmonijs omnem populum in Leuctra, quæ sunt in eorum confinijs aduersus Lycaenum, duce Agide Archidami filio rege suo, nemine quo tenderent sciente, ne ipsis quidem ciuitatibus, unde uiri in militiam mittebantur. Sed quia sacrificantes pro transitu litare non potuerunt, domum rediere, edicentes socijs, ut post insequenter mensem (erat autem tum Maius, in quo statua sacra apud Dores sunt) se præparent tanquam in militiam exituri. Illis digressis Argiui ante quartum diem Calendarum Lunij egressi, & eo die quantus fuit itinere facto, ingressi sunt Epidaurum agrum ac depopulati. Ipsi que Epidaurijs socijs implorantibus, partim illorum nondum adesse mensem causabantur, partim usque ad confinia Epidauriæ progressi quietem egerunt. Atque quoad Argiui in Epidauro fuerunt, legationes sociorum Mantineam uentitarunt, ab Atheniensibus excitatæ. Et cum in colloquium uentum est, Ephamidas Corinthius negare congruere uerba cum rebus. Nam ipsos quidem de pace transfigere; Epidaurios autem ac socios cum armis aduersus Argiuos in acie stare oportere, ergo primum missos facere exercitus, qui utrinque uenerunt, atque ita rursus loqui de pace. Id probantes Atheniensium legati abierunt, Argiuos que ex Epidauria abduxerunt. Et cum postmodum reuersi eodem conuenire non possent, redditum est ab Argiuis iterum in Epidauriam, populatio que facta. Exierunt quoque Lacedæmonijs aduersus Caryas. Et cum ne hic quidem de progressu sacrificantes litarent, rediere. Argiui tertia fere Epidauriæ parte uastata, dominum regressi sunt. Quibus præsidio fuerant mille armati Atheniensium, Alcibia de duce cognito Lacedæmonios in expeditionem exisse. Hæc manus ubi ea opus amplius non fuit discessit, atque ita æstas exacta est. Initio hyemis Lacedæmonijs clam Atheniensibus præsidium trecentorum militum, Agesippida præfecto ad Epidaurum mari summiserunt, propter quod Argiui Athenas uenerunt expostulatum quod cum in foederibus scriptum esset, ut neutri per ea, quæ suæ ditionis essent, sinerent transire hostem, Athenienses suo mari dimisissent Lacedæmonios trahere, dixeruntq; nisi Athenienses uicissim Messenios ac seruitia in Pylum transportarent, iniurios fore. Illi autore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari subscripsere Lacedæmonios peierasse, & seruitia è cranijs ad latrocínandum in Pylum transporta uere, cætera quiescentes. Per hanc hyemem cum inter Argiuos atq; Epidaurios bellaretur, nullum iustum prælrium extitit, sed ex insidijs incursiones, ubi ex alterutris prout contingebat, nonnulli cadebant. Atq; extremo hyemis iam uergentis in uer, Argiui sumptis scalistendunt Epidaurum, tanquam desertam propter bellum excessit. Insequentis æstatis medio Lacedæmonijs cū Epidaurijs socij uexarent, & in Pe-

Epidaurium cum Argiuis bellum.

Leuctra.

Lyceum.

Agis.

Ephamidas.

14. anni initum:

Ioponneso alia à se loca deficerent, alia male cogitarent, opinantes nisi præoccuparent, protinus rem in deterius progressuram, uniuersi aduersus Argos eunt, ipsi atq; seruitia duce rege suo Agide Archidami filio, comitantibus eos Tegeatis, & quicunq; aliis Arcades erant Lacedæmoniorum socii. Nam ex cætera Peloponneso socii, & qui extra illam erant, ad Phliuntēm cogebantur, Bœotiorum quinq; milia cum iustis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem sine equis, Corinthiorum duo milia armata, aliorum pro sua cuiusque copia numerus: Phliasiorum uero, quia in ipsorum agro exercitus erant, quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primum præscito Lacedæmoniorum apparatu, cum illi in Phliuntēm tenderent ad se cum aliis coniungendum, tunc ipsi cum exercitu prodiete, accedentibus auxilio Mantineis, socios suos habentibus, & tribus milibus Eleorum armatis, & progressi Lacedæmoniis occurruunt apud Methydrium Arcadiæ: & utrisque collem acceptis, Argiui quidem ad pugnam sese præparabant, tanquam destituto sociis hoste: Agis autem sub noctem mouens clām in Phliuntēm contendit ad socios. Quo Argiui cognito ipso statim diluculo abeunte, primum Argos, mox ubi expectabant Lacedæmonios cum sociis in viam, quæ fert in Nemeam descensuros. Verum Agis non id, ubi isti expectabant, iter tenuit, sed aliud asperius denuntiata re Lacedæmoniis & Arcadibus Epidauriisq;, & in campum Argiuorum descendit. Corinthii quoque Pellenses que ac Phliasii diuerso itinere matutini perrexere. Bœotiis autem Megariisq; ac Sicyoniis præceptum erat, ut uia quæ dicit ad Nemeas descenderet, qua Argiui insidebant; ut si illi ad arcen dam uim Lacedæmoniotum in plana properarent, ipsi eos insecuri equitatu uterentur. Ita instructa re ingressus plana Agis Saminthum ac cætera populabatur. Quo Argiui cognito iam luce ad subueniendum suis rebus è Nemea pergunt, & nocti Phliasiorum Corinthiorum que exercitum, aliquot ex Phliasii obtruncant. Sed ex ipsis haud multo plures à Corinthiis obtruncantur. Et Bœotiis Megariis que ac Sicyoniis perrexerunt, ut erat sibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuios adepti sunt. Illi ubi descenderant conspicati sua uastari, ad pugnam sese expediebant, & inuicem è regione Lacedæmoniis. Cæterum Argiui circuuenti erant à Lacedæmoniis, & qui cum ipsis erant, eos ex parte camporum secludentibus ab urbe, è superiore parte Corinthiis, Phliasii, ac Pellenibus, ex Nemea Bœotiis, Sicyoniis, ac Megariis. Equi autem Argiui præstò non erant. Soli nanque ex sociis Athenienses nondum aduenerant. Neque uero Argiuius socialisq; exercitus tam atrocem sibi conditionem adesse opinabatur, sed Lacedæmonios à se in sua terra & ante suam urbem deprehensos, eoq; se pugnam pulchre commissurum. Iamq; utroq; exercitu tantum non concurrente, progressi duo ex Argiuis, Thrasylus è quinq; ducibus unus, & Alciphron hospes Lacedæmoniorū, cum Agide colloqui sunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuios iudicio stare si quid in simultatibus Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipsis, & in posterum ictis fœderibus pacem acturos. Hæc ex seipsis Argiui isti iniussu multitudinis cum dixissent, acquiescens Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed uno tantum quæstore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea confidere quæ dixissent: exercitum que confessim abduxit, cum nullo aliorum sociorum locutus. Eum Lacedæmonii socii que prout ducebant secuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamen magnopere incusabant, quod cum opportune cecidisset ut possent cum hoste configere, undique conclusi ab equitatu peditatu que, discederent nulla gesta re illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conspicuus, quoad in Nemea habuit, statim ubi omnes Lacedæmoniorum copiæ affuerunt, & Arcades, & Bœotii, & Corinthii, & Sicyoniis, & Pellenses, & Phliasii, & Megariis, & hi inter suos quique electi iudicati que pares, non modo ad pugnandum cum Argiuis eorum que socii, sed etiam cum altero tanto si accederet copiarum. Qui exercitus ita succensens Agidi abiit, in suam unoquoque domum dilapo, Sed multo succense

Methydrium.

Argiuorum
cum Laced.

parta.

bant magis Arguii ijs, qui iniussu suo pepigerant, rati nunquam à se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atque egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaq; reuersi apud Charadru, quo in loco antequam ē militia urbem introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare cœperunt. Is ad aram confugiens mortem deuitauit. Eius tamen pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Atheniensium, ac trecen-
tis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus ut abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis qualiacung; tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere uolentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixerunt: Non recte fœdera sine sociis cæteris ne nunc quidem fieri, se enim tempore præsto esse, iniri oportere bellum. Denique cum socios oratione persuasissent, confessim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contenderunt, præter Argiuos. Nam ii etsi persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersiq; obsidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatierdos faciebant, cupidi ex-
pugnandæ urbis, cum propter alia, tum uero quod ibi obsides ex Arcadia erant à Lacedæmoniis positi. Orchomenii fragilitati murorum diffisi utique aduersus tot hostium copias, ueriti ne prius expugnarentur, quam sibi subueniretur, pepigere cum hostibus societatem, datis obsidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuerint. Recepto iam Orchomeno deliberabant socii, quorsum deinceps potissimum ire oportet. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam, & ad hos accedentibus Argiuis atque Atheniensibus, indignati Elei quod non decreatum esset, ut in Lepreum iretur, domum rediere. Cæteri socii apud Mantineam tanquam aduersus Tegeam ituri se præparabant, euocati à quibusdam ex ipsa urbe Tegeatis, operam nauaturis ad ipsam urbem dedendam. Lacedæmonii, posteaquam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor menses fœderibus, Agidem uehementer inculpabant, quod secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis opportunitate bene pugnandi, quanta nunquam antea, & maiore ipsorum opinione. Non enim facile factu esse tot ac tales socios contrahere.

Agidis multa.

ὑπὸ ὀργῆς
τασσατὸν
τρόπου τῷ
ἴαντῷ.
id est, præ ira-
cundia delibe-
rabant præter
suum morem.

Orestium.

Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuntius, multo uehementius indignati protinus præ iracundia deliberabant insueta subuia, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus draconarum multatare. Ille deprecari eos, ne id rei agerent, bono enim se opere delicta sua repugnatum, aut ducento exercitum, aut faciendo tunc erga illos quid uellent. Illi ab irrogāda quidem multa atq; à diruendis ædibus abstinuerunt: Legem tamen ē uestigio, quæ nunquam antea fuisset, tulerunt. Decem nanque uiros Spartiatos ei consiliarios allegarunt, sine quibus ipsi non licet educere ex urbe exercitum. Interea nuntius ex Tegea à necessariis affertur, nisi celeriter assit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorum que sociis defecturam, tantum que non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes patiter & serui, quanta nunquam cum festinatione comparata sunt, contulerunt que se in Orestium Mænaliæ, & suarum partium Arcadibus præceperunt, ut in Tegeam per sua uestigia frequentes irent. Ipsi cum in Orestium uniuersi uenissent, remissa illinc quinta sui parte domum, ubi senes ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam præueniunt: & cum haud multo post socii ex Arcadia affuerint, miserunt Corinthum & ad Boeotios, & Phocenses, & Locros, iubentes ut propere in Mantineam succurrent. Erant autem quibus ē propinquu ueniendum esset, sed non facile nisi frequentibus & se inuicem præstolantibus ad hostilem terram transeundam, nam ea media intercludebantur, nihil tamen minus ire properabant. Lacedæmonii assumptis qui aderant Arcadibus sociis in Agrum Mantinicum incurrerūt, eum que castris ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos ubi rescuere Argui ac socii loco munito, & accessu difficulti occupato, ueluti ad pugnam sese instruxerunt. Quibus sine mora obuiam à Lacedæmoniis itum est: & cum ad lapi-

Charadrus lo.

Thrasylus la-
pidari coe-
ptus.

Orchomenus
deditur.

His autem iaculi factum processum esset, ibi senioribus quidam ad Agidem exclamat, certe
 mens suos aduersus locum arduum tendentes. Agis malum malo sanare cogitat, signis Malum male
 ficans uidelicet illum uelle culpam ex Argo reuersionem præsertim haud opportu^s sanare prou.
 na strenuitate emendare. Ille siue ob id con uitium, siue quod sibi aliud uideretur, siue
 quod idem est uestigio copias rursus priusquam manus consererent, celeriter abduxit:
 & ubi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuertit, de qua aqua Man-
 tinei & Tegeatæ inter se belligerantur, ut pleraq; uastante, in utros agros inciderit. Vo-
 lebant autem Argiuos ac socios rebus suis subuenientes e colle abducere, ad emissari-
 um aquæ, ubi hostem esse audissent, & in plano prælium facere, atq; in emittenda aqua
 eum illuc diem perstiterit. Argui uero ac socii primo stupefacti repentina illorum est pro-
 pinquo abitione, non habebant quid coniectarent. Deinde posteaq; iidem digressi se se
 abdiderunt, & ipsi non in sequendo eos quieuerunt, tunc protinus duces suos insimu-
 labant, & prius opportune deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, &
 nunc fugæ se dantes nemo esset insecurus, sed per otium illi liberati, ipsi proditi fo-
 rent. Quia insectatione duces primo turbati sunt, mox abductis à tumulo copiis, pro-
 gressiq; in planum castra posuerunt, tanquam in hostem ituri, ac postero die aciem in-
 struunt, ueluti pugnaturi cum hoste, si eum adipiscerentur. Hos Lacedæmonii ab aqua Lacedæmoni-
 rursus ad Herculis templum in eadem castra redeuntes, cōspiciunt ex aduerso uniuersorum terror.
 os iam cominus è tumulo progressos. Ex qua te tanto sunt timore perculti, quanto nū
 quam ex omni memoria fuere. Quippe quibus breue momentum dabatur ad se instru-
 endos, sed statim accelerando in suo quisq; loco constiterunt, Agide omnia ducis mu-
 nera obeunte, ut lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio subsunt, & secundis
 à se ducibus quæ fieri oportet mandante, & illi deinceps tribunis, tribuniq; centuri-
 onibus, rursus centuriones decanis: atq; hunc in modum siquid desideratur manda-
 ri, celeriter denuntiatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu exceptis paucis
 duces ducum sunt, & rerum agendarum diligentia multis incumbit. Tunc autem in si-
 nistro cornu Sciritea sua sponte constiterunt. Hunc ordinem semper omnium Lacedæ-
 monii inter seipsos seruant. Iuxta hos est Thracia reuersi milites Brasidiani, cūq; iis qui
 proxime ciuitati donati fuerant, secundum hos iam ipsi Lacedæmonii gradatim pet a-
 gmina, iuxta eos Arcades, Heræs, post hos Mænaliis, in dextro cornu Tegeatæ, paucis
 Lacedæmoniorum extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atq; hoc ordine La-
 cedæmonii instructi erant, hostium cornu dextrum Mantinei tenebant, quia in ipsa
 terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia socii, tum mille ex Argiuis delecti, qui
 bus ob diuturnum rei militaris usum, ciuitas è publico stipendiū præbebat. Prope hos
 cæteri Argui, post eos sui socii Cleonæi, & Orneatæ, postea Athenienses ultimi sinis-
 trū cornu tenebant cū equitatu domestico. Atq; hic ordo & hæ copiæ utrorumq; erat:
 Sed Lacedæmonios exercitus specie maior. Verum quantus nosterus horum & item
 illoq; uel quantus uniuersorū extitit, scribere equidem nequeo. Nam Lacedæmoniorū
 numerus propter domesticum silentiū institutum ignorabatur. Horum autem propter
 strepitum sua cuiuscq; factantum agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocina-
 do Lacedæmoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quod agmina septem pu-
 gnauerunt, præter Sciritas qui fuere sexcenti, singula ex quinis centuriis, & singulæ
 centuriæ ex binis manipulis. Cuius in prima parte quaterni viri pugnabant. Necq; ubi
 que densitas collocatorum in acie peræqua erat, sed pro arbitrio cuiusque in suo agmi-
 ne præfecti. Octonis fere ubique hominibus densa acie, in longum autem fronte præ-
 tensa, præter Sciritas quadringtonos, & duodequinquaginta. Atque ubi iam confli-
 gendum erat, ibi apud singulos populos à propriis ducibus exhortationes siebant.
 Apud Mantineos quidem rem esse pro patria, pro seruitute, ne illam experientur
 amplius: pro imperio, ut id inexpertum sibi præripserent hostibus. Apud Argiuos au-
 tem pro pristino principatu & æquali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuo pris-
 uatos, ne ue inultas iniurias, quas sæpe ab inimicis eisdemq; uiciniis accepissent ferreret.

De aqua belli-
geratio.Lacedæmon.
Lex de belli-
cis muneribusOrdo Lacedæ-
monii exerci-
tus & Argui.

Apud Athenienses uero pulchrum esse inter frequentes atq; egregios socios pugnando nullis existere inferiores, si Lacedæmonios in Peloponneso uincerent, suum imperium & stabilius & maius habituros, ut terram suam nunquam quispiam alius in uaderet. Et Argiuis quidem atq; eorum sociis talia proponebantur. Lacedæmonii autem per seipso, & ex militari disciplina cum essent strenui, recolentes animo quaorant se exhortabant, gnari diutinam operum meditationem magis salutiferam esse, quam breuem uerborum benedictorum exhortationem.

Lacedæmoniorum ad tibicium cantum incessus ad prælia.

Atq; post hæc concursum est Argiuis sociisq; uehementer & irate tendentibus. Lacedæmoniis autem cunctanter & ad catus tibicinum, qui inter ipsos multi ex lege interpositi erant non rei diuinæ gratia, sed ut sedate per modulationem incederent, ne ue si progrederetur agminis ordo perturbaretur, id quod in concursu magnorum exercituum solet accidere. Cum adhuc in cōgressum pergeretur, Agis rex id facere constituerat quod in omni acie factitatur: Quoties duæ configunt acies, dextrum utriusq; cornu magis exporrigitur, & opposito sibi sinistro se circumagit, quia dum timet quisq; nudas sui partes proferre, plerunq; se scuto illius admouet, qui sibi dexter est, existimans ad præcludendum hostis transitum difficultatem maxime tutā esse. Cuius rei caput est is qui primus in dextro stat cornu, assidue laborans nudam sui partem ab hoste subducere. Atq; eodem timore cæteri sequuntur. Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu superabant; sed multo magis Lacedæmoniis atq; Tegeatae, Atheniēs quo plures erant. Agis ne sinistrum suorū cornu concluderetur metuens ratus multo superiores esse Mantineos, signum dedit Sciritis ac Brasidianis, ut se exporrigendo longius à suis æquarēt Mantineis, & simul nūtia duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præerant Hippoñoides & Aristocles tribuni, ut illuc accedant, & congressi uacua illa loca expleant, opinans, & dextrum suorum cornu sic quoq; abundaturum, & sinistrum Mantineis oppositum firmius perstiterum. Contigit autem ut tum ex ipso concursu, tum ex brevi momento exequendi præcepti Aristocles & Hippoñoides adire noluerunt. Quo nomine poltea ex Sparta electi sunt pro ignauis habiti, utq; hostes se illis applicare occuparent, & Scirite, Agide eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rursus coirent, id iam facere nequierint, nec hostem concludere. Sed uidelicet tunc Lacedæmonii in omnibus cum rei militaris peritia, tum uirtute inferiores se ostenderunt. Nam ubi ad manus cum hoste uenerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam uertit illorum Sciritas ac Brasidianos, iidemq; cum sociis & Argiutorum mille delectis per uacua & non commissa ordinum perrumpentes, cecidere Lacedæmonios, conclusosq; uerterunt in fugam: & repulsis ad plastra usque, ibi aliquot seniorum pro plaistris instructos interemerunt. Atq; hac in parte superati sunt Lacedæmonii. At in alia præcipue in medio ubi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites uocantur, impressione facta in seniores Argiutorum, eosq; * quicq; que cohortes nominantur, & in Cleonæas & in Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienses loco pellunt plerosq;, ne sustinentes quidem conserere manus, sed statim ad impetum Lacedæmoniorum cedentes, quosdam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Posteaquam hinc ab Argiuis ac sociis data sunt terga, tunc uero eorum acies utrinq; perfracta est, & simul dextrum Lacedæmoniorum cornu ac Tegeatarum, superante copia suorum circuibat Athenienses ancipiiti círcunuentos periculo, quod hinc concludebantur, illinc iam uincebantur. Et ad summam ibi peruentum esset perniciem, nisi & equites, qui aderant, ipsis auxilio fuissent. Et contigit ut Agis cognito sinistrum suorum cornu laborare, quod erat Mantineis & mille Argiutorum delectis oppositū, præcipere uniuersis copiis tendere ad cornu qd uincebatur: & hoc facto Athenienses interea abscessu declinatis à se hostis, per otium cum iis Argiuis, qui una uicti erant, euaderent. Mantineis & Argiutorum mille delectis non amplius inerat animus instandi sibi oppositis, sed cernentes & suos profligatos, & Lacedæmonios in se ingruentes fugam capebant. Ex quibus Mantineorū plus cæsi sunt, Argiutorum electorum pleriq; evasere, & si fuga atq; abitione negata

Hippoñoides
Aristocles.

Equites apud
Lacedæm.
Quinq; cohorte πτεν/
τελόχοι.

Lacedæmon.
victoria.

admodum neq; pertinaci. Siquidē Lacedæmonij diu atq; acriter pugnant dū hostē in fugam uertant. Fugatos asit breui & non usq; persequunt. Et tale extitit hoc præliū, tū quia locus uicinissimus ijs, qui pugnauerunt erat, tū quia diuturnū, tum quia maximū inter Græcas, tū quia inter potētissimas ciuitates gestū. Lacedæmonij cadasera hostiū primum quidem armis, ex quibus trophæū statuerunt, deinde cætero ornatu spoliaue re, postremo repetentibus ex foedore reddidere, suorū uero recepta in Tegeam cōpora taurere, ibi q; humauere. Occubuerunt autem ex Argiuis, & Orneatis, & Cleonais se prīngenti; Ex Mantineis ducenti, totidem ex Atheniensibus cum Aeginetis, & eorum uterq; dux. Lacedæmoniorum socij haud ita multum accepere cladis, ut memoratu sit dignū, ex ipsis quot desiderati sint, arduū est uerum dicere, eos tamen circiter trcētos dicebant fuisse. Cum in eo res esset, ut pugna iam foret cōmittenda, Plistoanax regū al ter, ducens seniores auxilio adolescentesq; ueniebat, sed Tegea tenus progreslus, audita illīc uictoria retro rediit. Idem auxilia ē Corintho & ab alijs extra Isthmū socijs ue nientia per nuntios remiserunt. Dīmissis itemq; sociis, reuersi (aderant enim eis) Carnea diem festū egerunt. Ita infamiam, quæ tūc per Græcos passim fereba, ut de ignauis propter calamitatem in insula acceptam, & aliās ut de inconsultis ac segnibus hoc uno facto diluerūt, existimatiq; sunt fortunæ iniuitate afflitti, cum animo ijde essent. Contigit asit ut pridie q; præliū fieret, Epidaurij cū omni manu suorū in Agrum Argiū tanq; desertū incurrerēt, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant præsidia rīj egressos occiderent. Tria quoq; Eleorum mīlia, qui auxilio Mantineis superueniērunt gesto iam prælio, & Atheniensiū præter alios priores, sine mora pariter oēs hi socij aduersus Epidaurū contendērunt, dum Lacedæmonij Carnea celebrarēt. expugna tamq; urbem muro excinxerunt. Et ubi alij quieuerunt, Athenienses ut iussi erant cōfestim arcem Iunonis templum extruxerunt. Atq; in hoc muro cōmuniter relicto præficio in suam urbem abierunt: Aestasq; excessit. Initio statim insequentis hyemis, Lacedæmoniū posteaquam Carnea peregerant in expeditionem exierūt, & in Tegeam cū uenissent, ultro miserunt Argos, qui sermonem instituerent de paciscendo. Erant aut̄ apd Argos iampridem nōnulli & illorum necessarii, & studiosi statum popularē abo lendi, & post gestum præliū multo ualidiores ad inducendum plures in sententiam suam. Hic uolebant foedera quæ cum Lacedæmonijs inierant inire rursus, & mox etiam societatē, atq; ita iam populum aggredi. Missus est autem eō, quod hospes eorum esset, Lichas Arcesilai filius duo percontaturus: unum quoniam modo bellum, si bellum: alterum quoniam modo pacem, si pacem uellent. Et cum magna exitisset alteratio (aderat nanque Alcibiades) ij qui Lacedæmoniorum studiosi erant, iam libera audacia persuaserunt Argiuis, ut mentionem conuentionis admitterent, cuius uerba hæc sunt:

Conuenta inter Lacedæmonios & Argiuos.

PLacet in hunc modū concilio Lacedæmoniorum pacisci cū Argiuis, ut reddant Argiū Orchomenijs liberos, & eos qui sunt in Mantineis Lacedæmonijs, utq; ex Epidauro præfidium educant, & murum excidant: & nisi illinc decesserint Athenienses, pro hostibus sint tam Argiuis q; Lacedæmonijs, & utrorumq; socijs. Et si quem puerū Lacedæmonij penes se habent, eum suā ciuitati restituant. Qui exigunt ab Epidauris iusurandum, id exigant per Semelem, & inuicē ipsi iusurandū illis præbeant. Ciuitates intra Peloponnesum paruae magnae uel liberæ sint, utentes patrījs institutis. Si quis exterorum terram Peloponensem ingressus sit nocendi ergo succurratur pariter consilio habitu quām æquissime Peloponensem iudicio. Quiq; extra Peloponensem socij Lacedæmoniorum sunt, eodem iure sint, quo & Lacedæmoniorum & Argiutorū socij, suum territorium obtinentes. Ut præterea cum sociis ubi hæc ostēsa fuerint una pugnetur, si illis uidebitur, sin aliter domum redeatur. Hanc primum conditionem admittentibus Argiuis, exercitus Lacedæmoniorum a Tegea domum abiit. Non ita multo post commercio inter se mutuo abeundi, rursus ijdem illi uiri inter se transgeo-

Carnea dies
festus Laced.

Lichas.

runt, ut Argiuī relicta Mantineorum & Atheniensium & Eleorum societate, cum Lacedæmonijs fœdera ac societatem inirent in hæc uerba:

Societas Argiuorum & Lacedæmoniorum.

IN hunc modum Lacedæmonijs & Argiuī placitum est inter se fœdera atq; societas esse in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare poenas patrijs moribus. et cum alijs in Peloponneso ciuitatibus fœdus hoc & societatem esse. Quæ liberæ & suæ autoritatis sunt ciuitates, suum territorium tenere, poenas sumere ritu domestico, ac dare pares si milesq;. Quicunq; extra Peloponnesum socij sunt Lacedæmoniorum eisdem conditionibus erunt quibus Lacedæmonij, & Argiuorum socij, eodemq; iure quo & Argiuī suum territorium obtinentes: Sicuti opus fuerit communī exercitu consilare Lacedæmonios & Argiuos quonam modo iustissime de socijs iudicent: Si cui ciuitati uel earum quæ intra Peloponnesum, uel earum quæ extra sunt controuersia fuerit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, disceptent: Si qua socialis ciuitas cum alia dissideat, ad aliquam ciuitatem eatur, quæ æqua ijs quæ dissidebunt uidebit. Inter amicas patrio ritu iudicetur. Et huiusmodi quidem fœdera ac societas inita sunt, per quæ quacunq; bellī materiam, aut si quid aliud simultatis inuicem habebant, id abolitum est. Sed confectis iam inter se rebus, decreuerunt caduceatorem Atheniensium & legationem neutiquam recipiendam, nisi relicti muris Peloponneso excederent, nec cum ullo aut paciscerentur, aut bellum gererent nisi communiter. Intendebant animum cū in alia quædam, tū uero in prouinciam Thraciæ, eoq; utrique ad Perdiccam misere legatos, ut secum coniuraret suadentes. Qui tamen non protinus descivit ab Atheniensibus, sed deliberabat ad Argiuos intuens à quibus ipse oriundus erat, super hæc uetus cum Chalcidenibus iusfurandū renouarunt, & aliud addiderunt. Miserrū & ad Athenienses Argiuī legatos iussum ut Epidauri murum relinquerent. Illi cernentes ad cæteri præsidii comparationem suos esse paucos, Demosthenem miserunt ad eos educendos. Is ubi peruenit, simulat se gymnicum extra muros certamē inter præfidiarios uel le edere. Egressisq; reliquis præfidiarijs portas clausit, ac postmodum renouato cum Epidaurijs fœdere, Athenienses ipsi murum restituerunt. Post Argiuorum à societate defectiōnem, Mantinei primo reluctati, mox quia sine Argiuī impares essent, & ipsi cum Lacedæmonijs pepigerunt, imperium que oppidorum reliquerunt. Et Lacedæmonij Argiuī que cum millenīs utriq; sumpta expeditione, statum in Sicione ad paucorum redegerunt, ipsi potius Lacedæmonij illuc eentes. Est post illa utraque iam statum popularem apud Argos ademerunt, et paucorum cōstituerunt Lacedæmonijs congruentem. Ethæc sub extremum hyemis gesta sunt, iam uere appetente. Quartusq; decimus belli annus excessit.

In sequenti æstate & Epitedienses q; Atho incolunt, ab Atheniensijs descivierunt ad Chalcidenses, & Lacedæmonij in Achaias res, quæ prius ex sententia non erant, constituerunt, & Argiuā plebs paulatim resipiscens, resumptaq; audacia in paucos illos præpotentes imperium facit, obseruato tē pore quo Lacedæmonij se in nudo certamine exercent, & commissa intra urbem pugna, uictrix aduersariorum alios interiimit, alios relegat. Lacedæmonij dum à socijs ac cerferentur, aliquandiu ire supersederunt, mox tamen dilato nudorum certamine succurrentes, cum apud Tegeam accepissent uictum statum paucorum, progrederi ulterius abnuerunt, orantibus ijs q; effugerant, regressisq; domū nudoq; certamē peregerunt. Et cum postmodum legati uenissent, tam ab ijs qui in urbe erant, quam ab exulantibus Argiuīs, adessentq; socij & multa utrinq; dicta essent, pronuntiarunt iniurios eos qui intra urbem erant, illucq; sibi cū exercitu eundum. Sed his cunctantibus ac segnius agētibus metu ipsorum populus Argiuus resarta rursus cū Atheniensijs societate, quos sibi arbitrabantur maximo usui futuros, excitauit lōgos ad mare usq; muros, ut si terra prohiberentur, mare cōmeatus ope Atheniensium inueheretur. Cuius rei facienda fuenterunt conscientia nonnullæ in Peloponneso ciuitates, & in ea facienda occupatum fuit q; cū quic Argis hominum erat; uiri, mulieres, serui, ex Athenis eō transmissis structoribus,

Perdiccas.

Demosthenes.

15. Anni initū
Epitede s.s.
Dientes dñs
legitur in græcis.

Gymnicū cer-
tamē.

Iapidarijsq; & æstas abjæt. In sequente hyeme Lacedæmonij cognita Argiuorum destructione, bellum illis intulere ipsi atq; soçj, præter Corinthios, rege suo duce Agiæ de Archidami filio. Erat autem eis quiddam rerum Argiuarum illic transigendum, ut ipsi uidebatur, quod tamen ex sententia non successit. Cæterum muros, cum adhuc ex truerentur, uī ceperunt atq; diruerunt: itemq; Hysias agri Argiui oppidum, ac ingenui is omnibus quos ceperant imperfectis, abierunt in suam quisque ciuitatem. Post hæc Argiui aduersus Phliasium copias eduxerunt, & depopulati regionem abierunt, quia suos exules receperant, quorum plerique illic domicilium habebant. Eadem hyeme discluserunt Athenienses à Macedonia Perdiccam, criminis dantes, quod cum Argiuis atque Lacedæmonijs coniurasset, exercitu ab ipsis præparato quem ducerent aduersus Chalcidenses in Thracia atque Amphipolim, Nicia Nicerati duce, frustratus esset societatem, quo detrectante, expeditio præcipue dissoluta esset. Eoç nomine Atheniæ eniū erat hostis, & hyems hæc annusq; bellū quintusdecimus excessit. Princípio 16. Annū initiuæ æstatis Alcibiades cum uirginis nauibus Argos trajectens trecentos Argiuos qui suspecti erant, & cum Lacedæmoniis sentire uidebantur, comprehendit: quos apud circuniectas quibus dominabantur insulas deposituere Athenienses. Idem aduersus Melum insulam nauigauerunt triginta nauibus suaq; cum mille & ducentis armatis: sagittariis trecentis, equitibus sagittarijs qui hippotoxotæ dicuntur uirginti: Chiorum sex; Lesbiorum duabus, cum manu sociali atque insulana ferme mille & quingentorum armatorum. Sunt autem Melijs Lacedæmoniorum coloni illi quidem, sed quæadmodum cæteri insulani imperium Atheniæ eniū abnuebant. Verum cū inter initia in partibus nō fuissent, mox ab Atheniensiis coacti regionem uastantibus in apertum bellum prodierunt. Huc posteaquam cum h̄s copijs transmisere Cleomedes Lycomedis, et Tisias Tisimachi duces prius quād regioni noceretur misere legatos ad habenda colloquia. Quos legatos Melijs ad multitudinem non intromisere, sed apud magistratus ea dicere iussere quorum gratia uenissent. Illi in hunc modum locuti sunt:

Atheniensem legatorum uerba ad Melios.

Quoniam nos non apud multitudinem uerba facimus, sed apud paucos, ad quos ideo nos introduxitis (intelligimus enim uos hoc sentire) ne nobis perpetua oratione utentibus, quæ probabilita sunt atq; firma semel audiens multitudo inducatur in errorem agendum. Facite etiam istuc uehementius, & perpetua oratione, ne ipsi quidē utamini, sed ad singula, quæ per nos ab redici uidebuntur, protinus excipientes iudicete, & ante omnia si placet uobis ut loquamur indicate.

M E L I O R V M V E R B A : ad hæc priores Meliorum respondentes; Aequitas, inquietum, per quietem mutuo docendi haud est illa quidē uituperanda. Sed ab hac re non nihil uidetur abhorrere, q; bellum à uobis non futurum, sed iam præsens esse constat. Cernimus enim uos eorum, quæ dicentur, iudices uenisse: & ut fides est, hunc finē ex hoc colloquio futurum, ut si iure superiores uobis fuerimus, & ob hoc si dicto non audientes, bellum nobis inferatis: seruitutem, si dicto audientes fuerimus.

A T H E N I E N S I V M : Emuero si ad suspiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conuenistis, quād ut ex uerbis præsentibus et quas cernitis, saluti ciuitatis consulatis, fileamus: sin ad hoc uenistis, loquamur.

M E L I O R V M : Consentaneum est ac dignum uenia, homines in talí conditiōne positos multa dicere, & ad multa uideri se mutare. Et sane cōgressus hic de salute nostra institutus est: itaq; colloquium fiat eo pacto, quo nos ipsi prouocasti si placet.

A T H E N I E N S I V M : Neq; nobis utendum arbitramur aut ambitu nominum tanquam iure imperium penes nos sit, qui Medium exterminauimus; aut longitudine uerborum parum probabili, tāquam iniuria laceristi, bellum inferamus: neq; à uobis allegandum, aut colonos esse uos Lacedæmoniorum, aut nihil laesisse nos, tanquam hæc dicentes sitis nobis persuasuri, sed ea dicenda ab utrisq; opinemur inter nos utique transigi posse, cum sciat uos loqui apud intelligētes, ea quidem uos humana ratione

iudicare iusta esse, quæ ex æqua necessitate proficiscuntur: possibilia uero quæ superiores extorquent, ab infirmioribus annuuntur.

MELIORVM: Quandoquidem uos ita de iure loqui supersedentes, instituitis facere mentionem commodi, quidem nos operæ pretissim censemus, nam ita agere nefarum est, non dissoluere (quod publicum commodum est) libertatem, sed homini qui assiduo in periculo ueretur, decorum atque æquum esse, ut si quod alicui intra limites dilectionis suadet, emolumenntum id assequatur. Neque hoc minus uestra refert, qui quo maiores cæteris estis, eo maiorí exemplo, si labemini, eritis pœnarum magnitudine.

ATHENIENSIVM: Nos uero finem imperij nostri, si forte aboleatur, non expauescimus. Neque enim qui alij dominant ueluti Lacedæmoni, isti in eos sœui sunt, quos uicerit, sed hi qui subditi fuerunt, si quando rebellantes superauerunt eos quibus serui erant. Quia de causa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedæmonios non est nobis tale certamen. Quod autem pro amplitudine imperij nostri cuius gratia uenerimus, propter uestræ ciuitatis sit salute quod loquamur, id uero planum faciemus, uolentes & pessè uobis citra molestiam, & uos è uestro ac nostro usu pariter saluos esse.

MELIORVM: Qui fieri potest, ut ita ex usu sit nos seruire, ut uobis dominaris?

ATHENIENSIVM: Nempe, ut uos quidem potius impata faciat, quam extrema omnia patiamini, nos uero non interficiendo uos lucrificiamus.

MELIORVM: Quid ut quietem agentes remoti à partibus uos pro hostibus amicos habeamus, non eritis contenti?

ATHENIENSIVM: Minime, neque enim tantopere nobis detrimētosum est, uos esse nobis hostes, quantum esse amicos. Nam amicitia uestra imbecillitatis ostium potentiae nostræ qui præsumus argumentum est.

MELIORVM: Hoccine sentiunt qui sub imperio uestro sunt ut in eadem conditione ponant eos, qui ad uestrum imperium nihil attinent, & colonias uestras quæ multæ sunt, aliæ ue urbes si postquam descenderint, subigantur.

ATHENIENS. Quid nō? Nam neutros iuris respectu desinere existimant, sed illos quidem cum uires nacti sunt, superiores esse, nos autem præ metu non inferre illis arma. Itaque præterquam quod in plures imperium tenebimus, si uos subegerimus, præstabilitis subacti ipsum nostrum imperium stabilius, cum præsertim sitis insulani, & inter eos qui classe pollēt imbecillissimi, nisi uincatis.

MELI. Quid uos, nonne in eo uestram tutelam reponitis? Debemus enim (quod admodum uos à mentione iustitiae reprehendo nos suadetis) ut commodo uestro pereamus, sic nos docedo, uos nostrum cōmodum si hoc cōtingat conari persuadere idem et uobis commodum esse. Nam quid nō uobis reddetis hostes, quicunque neutras hoc bello partes sequuntur. Quippe qui intuentes in ista quæ agitis, suspicabuntur in se quoque ali quando uos ituros. Quod quid aliud est, quam eos, quod uobis sunt hostes, augere: & eos qui haudquaquam tales futuri erant, impellere, ut sint hostes.

ATHENIENS. Haud ita est. Neque enim suspiccamur nobis fore acerbiores istos, qui cōtinentem ubiuis incolunt, quam insulanos qui alicubi sunt nullius imperio subiecti, quales uos estis: quiq; imperio subiecti sunt ob eam necessitatem animo exacerbato. Illi enim libertate qua degunt, multo sunt segniores ad custodiendos à nobis. Iste plerique inconsultis affectibus indulgetes, & seipso & nos in apertū periculi ducūt.

MELIORVM: Si igitur & uobis ne imperium amittatis, & hi qui sub imperio degunt, ut à seruitio eximant, tamen discriminem adeundū est, pfecto nobis quoque qui ad huc liberi degimus magno flagitio defat, atque ignauiae, nisi prius oīa expiamur quod seruām.

ATHENIEN. Vos uero non prudenter isto modo consulueritis, quibus non ex æquo nobiscum est de strenuitate certamen, ut cedere pudere uos debeat, sed de salute potius consultatio, ne multo præstantioribus resistatis.

MELI. Sed nō fugit nos sœpius fortunam bellum esse cōmunem, quod sociam illius partis quæ multitudine hominū abundat. Præterea ei qui se dediderit, nullam spem super

esse ei, qui se exercet etiam standi spem esse?

A T H E N I E N. Spes, periculi solatium, etiam si damno afficit, nō tamen euerit eos qui illa ex abundantia utuntur: sed illos qui omnia etiam elecerint rem natura perniciosa, quæ simulatque deceptio agnoscitur, à qua quisquis se custodierit, in eo in quo illam cognovit is non labetur. Quod uos qui imbecilles estis, & in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neq; similes plerisque esse, qui cum assit eis facultas euadendi, post eadestituti omni aperta spe fatigantes se conferunt ad incertas, diuinatioem, oracula, et quæcunq; talia per spem hominem perdūt.

M E L I O R V M: Arduum quidem nobis eē, id quod probe uos intelligitis ipsis quoq; arbitramur, uestris copijs nos a fortunæ resistere, q; nō erit ex æquo certamen. Nihilo tamen minus ipsi fortunæ cōfidimus, diuinitus nos non inferiores futuros, quippe qui insontes uobiscum haud iuste inuidentibus consistimus, & quatenus copia militum deficimur, accessuram illam ex societate quæ nobis cum Lacedæmonijs est, necesse habentibus succurrere si nō ob aliud, certe cum simus cognati, ob pudorem. Ex quo non usquequaque præter rationem sumus audaces.

A T H E N I E N S. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatē arbitramur de futuram, ut q; nihil ducim⁹ iustū agimus ue p̄ter hominū opinionē, aut de dijs, aut de ipsorum hominum erga se deliberatiōe. Nam quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus; de hominibus autem ita naturæ necessitate comparatum, ut haud dubie quis semper dominetur quē superauerit. Quam legē neq; tulimus ipsi, neq; nouam primi omnium usurpamus, sed quæ iam recepta erat, suscipimus usurpamusq; relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro cōperto habentes, uos quoq; ac cæteros si eadē qua nos facultate prædicti essetis, idē esse facturos. Ex quo quod ad eos attinet, merito nō extimescimus nos uobis inferiores fore. Nam qđ ptinet ad uestram de Lacedæmonijs opinionē, quos ut creditis, pudebit non succurrere: gratulamur quidē uobis malorum inexpertis, ineptiam tamen istam non probamus. Lacedæmonij enim inter se quidem ipsos, & circa domestica instituta plerunque uirtute utuntur: erga alios autem quales se præstent, multa quis cōmemorare possit, sed summā potius significauerit, id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere, quæ sunt uoluptuosa, pro iustis quæ sunt utilia, quanq; non est illis istiusmodi cogitatio pro uestra salute, cuius nunc ratio nulla est.

M E L I. Nos uero hoc ipsum præcipue credimus, ob suam illos utilitatem non commissuros, ut Meli⁹ colonia ipsorum ab eis proditi, efficiamur infidi suarum partium Græcis, utiles aduersarijs.

A T H E N I E N S. Ergo sentitis ita demū quid utile esse, si fuerit tutū, iuste aut atq; houeste fieri cū periculo, quod minime omnium Lacedæmonij plerunque audent.

M E L I O R V M: Imo uero arbitramur illos nostri causa magis pericula adituros, et se arbitrari per nos qđ p cæteros esse firmiores, quanto ad res gerendas sumus Pellenos uincidores, quantoq; ipsis sententiæ cognitione fideliores, quam cæteri.

A T H E N I E N S I V M: Præsidū erga eos qui inuocant, nō declarat eorū q; opitulari debent beneuolētia, sed quod multo satius est, operibus. Id quod Lacedæmonij plus cæteris quodammodo animaduertunt, ut qui diffidentia domesticarū copiarū sociales copias etiam aduersus finitimos accersunt. Ex quo credibile non est nostris naūibus mare tenentibus eos in insulam traiecturos.

M E L I O R V M: Atqui alios habent Lacedæmoniū quos mittant, & ingens est Creticū pelagus, in quo difficultius est illud tenentibus alios excipere, qđ illis latere uolētibus se subducere. Et si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendi aduersus terram uestram & ad uestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adjit, ut uobis res sit non de terra nihil ad uos pertinente, sed uestra ipsorum.

A T H E N I E N S I V M: Istud uero uobis hæc inexptis continget, nec ignaris à nulla unquam obsidione Athenienses aliorum timore discessisse, quamquam uos ut

animaduertimus, cum de salute uestra dixeritis uos consultaturos, nullam tamē eius rei in tanto sermone fecistis mentionem, qua freti, homines arbitrantur se iri liberati. Cæterum ea, quæ uos uehementissime speratis, futuri temporis sunt, sed præsens tem-
pus breue uobis est ad uos tutandos ab eis, quæ iam urgent. Quapropter magnam de-
claratis amentiam, nisi nobis iterum semotis, aliquid aliud quām hæc prudentius de-
cernatis. Nam sic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in fœdis & aper-
atis periculis extitit plerunq; pernicioſa, conuertetis. Cum enim permulta prospicia-
mus adhuc, atque tendatur id, quod turpe appellatur ui nominis inducēte, tamen ipsa
ui nominis excussa, eligitur potius quām sponte in cladem inemendabilem incidatur,
& turpius dedecus accipiatur per insipientiam, quām per fortunam. Quod uos si re-
cte consulueritis, cauebitis, nec indecorum uobis censeatis, cedere maximæ ciuitati à
uobis æqua postulanti, ut socj sui efficiamini, uestra terra potentes sub tributo, ne' ue
cum detur uobis optio belli & securitatis, per animi contentionem opteris partem de-
teriorem, sed illis similes sitis, quibus plerunque prospere succedit, qui paribus non
cedentes, honeste cedunt potentioribus, erga inferiores moderate se gerunt. Conside-
rate itaq; seorsum à nobis, & cogitate etiam atque etiam uos deliberaſe de patria, quæ
una uobis est, quam' que scitis uno hoc consilio uel felicem fore uel infelicem. Post hæc
Atheniensibus à colloquio digressis, Melij inter seipſos collocuti sunt, cumq; simili mō
contradicendum uideretur, responderunt:

MELIORVM VERBA: Nobis uero Athenienses, neq; aliud quām pau-
loante uisum est, uidetur: neq; libertas septingentorum ab urbe condita annorum bre-
ui tempore amittenda. Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata est, & ope
cum aliorum hominum, tum uero Lacedæmoniorū freti conabimur, hanc urbem con-
seruare. hortati tamē uos prius, ut liceat nobis amicos esse uobis, neutrī hostes, uosq;
int̄is foederibus, quæ ex utriusque partis utilitate uidebuntur, è nostro solo excedatis.

Talia Melij cum respondissent, Athenienses iam è colloquio digressi dixere:

ATHENIENSIVM: Enīmuero uos soli omnīum, ut nobis uidemini, ex
uestrī consilijs certiora iudicatis esse, quæ sunt euentura, quām quæ cernitur; & quæ
occulta sunt in consulendo, tanquam ea quæ ſiunt, creditis iam uos intueri, utiq; quo
plus & Lacedæmonijs, & fortunæ et ſpei pmittentes uos atque fidentes, eo plus prola-
pſuri. Et legati quidem ad caſtra rediere, Duces aut̄ quoniam Melij nullo pacto obedī
re uolebant, ad bellū continuo ſe conuerterunt, & per urbes diſtributi Melios murō
concluſerunt. Post hæc præſidio, tum ex suis tum ex ſocialibus copijs & à mari & à ter-
ra relicto, cum maiori exercitus parte reuersi ſunt, cæteris qui remanerunt locum op-
pugnantibus. Sub idem tempus Argiui Phliſium agrum ingressi, ab ipſis Phliſiis
& ab exulibus ſuis excepti infidijs, circiter octoginta amicere, & qui in Pylo Athenien-
ſes erant, ex urbe Lacedæmoniorum prædam auertunt. Neq; tamen ab id Lacedæmo-
nijs foederibus abieciſtis in eos bellum mouerunt, cæterum edixerunt, quisquis uellet ſu-
orum abigeret prædas ex Atheniensibus. Corinthijs tamen quiescentibus reliquis Pe-
loponeſiſbus priuatarum quarundam diſfencionum cauſa, bellum cū Atheniensibus
gerebant. Melij quoq; Atheniensiū muri ambitum aggressi nocte ceperunt, qua parte
forum ille ſpectabat, nonnullosq; interfecerunt, et frumento alijsq;, quæ ex uſu forent,
quamplurima potuere importatis, cum ſe recepiffent, quieuere: Atheniensiſbus in poſte-
rum ad cōmodius excubandum diligentibus effectis, atq; aeftas excessit. Inſequentiſ
hyemis initio Lacedæmonij ad fines agri Argiui illum cū exercitu inuafuri, quia lita-
re non potuere, domum rediere. Per quorum expectationem Argiuiorum, qui in urbe
erant, quidam ex ijs quibus ſucepti eſſent comprehenſi, quidam ſua ſponte in exilium
abierunt. Sub idem quoq; tempus Melij ab alia parte murum quo obſidebantur cepe-
rūt, paucis ex Atheniensiſi præſidio ibi præſentibus. Et mox ubi hæc geſta ſunt, profecto
ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemī filio, cum iam omni ope oppugna-
rentur, facta quadam inter ipſos proditione, ſeſe dedidere Atheniensiſbus, liberum illis

arbitrium de se permittentes. Athenienses Meliorum quoscunque nacti sunt, puberes interemerunt: pueros ac foeminas in seruitutem acceperunt, domumq; asportarunt, locum ipsi incoluerunt, missis eò postmodum quingentis colonis.

SOT H V C Y D I D I S H I S T O R I A R V M S

PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

ADEM hyeme Atheniæs decreuere rursus in Siciliam maiori quam cum Lachete & Eurimedonte apparatu transmittere ad eam subigendam si possent, ignari pleriq; & magnitudinis insulæ, & multitudinis incolentium, tum Græcorum, tum Barbarorum, ac suscipere bellum haud multo minus quodam modo quam illud erat aduersus Peloponnesenses. Est enim Siciliae ambitus non ita multo minor quam octo dierum circum nauigatione onerariæ nauis: & cum tanta sit, uiginti ferme stadiorum intercedine prohibetur, ne sit continens. Incoluerunt autem eam ab initio atque tenuerunt permulta gentes, quarum feruntur antiquissimi in quadam duntaxat insulæ parte habitates Cyclopes atque Læstrygones: Quorum ego neque genus, neq; unde uenerint, neque quo abierint dicere habeo. Sufficiat quod & à poetis memoria est, & apud se quisq; de illis agnoscit. Post hos Sicanis primi demonstrantur incoluisse, atque ut ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed ueritas arguit eos Iberos esse oriundos à flumine Sicanio, quod est in Iberia, à Ligyis electos, & ab his tunc dictam Sicaniam insulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca insulæ ad occasum uergentia incolunt. Cæterarum capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & in collocaziis sedibus in finibus Sicanorum uniuersi sunt Elymi appellati. Urbes eorum Eryx & Egesta. His accolæ accesserunt nonnulli Phocenses, eorum qui è Troia tunc in Libyam tempestate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam transmisere. Siculi autem ex Italia, ibi nanque habitauere, fugientes opicos in eandem insulam traiecerunt, ut & credibile est & fama fertur, ratibus obseruato cum uentus posuisset freto, forte et aliter transuecti. Et sane adhuc extant in Italia Siculi, ipsa que regio ab Italo quodam Italia unde Italus rex. Arcadum rege, hoc habente nomen, sic est cognominata. Hi magno cum exercitu in Siciliam transeuntes uictis prælio Sicanis, & in partes quæ meridiem occasum que spectant remissis, fecerunt ut pro Sicania Sicilia uocaretur, & eius optima quæque loca incoluerunt, annis ex quo transierunt prope trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum, & nunc quoque mediterranea eius atque ad aquilonem uergentia obtinent. Phœnices præterea, per eandem passim habitauerunt occupatis ad mare promontorij, & paruis circâ insulâ negotiâdi cum Siculis gratia. At postquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerunt omissa nauigatione, Motyan Soloentem, & Panhormum finitima Elymis oppida, sedibus ibi positis incoluerunt, freti cum Elymorum societate, tū quia exiguo illinc in Carthaginem træcto Sicilia distat. Tot igitur numero Barbari, atq; in hunc modum habitauere Siciliam. Græcorū autem primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore coloniæ Naxum incoleuerunt, & aram Apollinis Archegeti, quæ nūc extra urbem uisitatur, extruxerunt. Vbi quoties è Sicilia soluunt oracula petituri primum sacrificant. In sequenti anno Archias ab Hercule oriūdus è Corinþo Syracusas incoluit, expulsis prius ex insula Siculis, intra quam insulam nondū mari círcunfluam sita est urbs. Nam ea quæ extra insulam est, diu post addito muro facta est, populo frequens. Verum Theocles atque Chalcidenses è Naxo profecti, septimo post inhabitatas Syracusas anno, Leōtinus electis Siculis incolunt, & dehinc Catana, cū ipsi Catanenses euarchū fecissent coloniæ autorē. Per idē Euarchus,

Lachæ,
Enrymedon.

Siciliæ ambi
tus.

Cyclopes.
Læstrygones.
Sicani.

Ligi.
Trinacria.

Elymi.
Eryx.
Egesta.

Italia unde Ital
lus rex.

Phœnices Sicilie incole.

Motya.
Solois.

Panhormus.

Archageti A
pollinis aræ
Archias.

Theocles,
Euarchus,

Pantacius.

Trotillum

Hyblon.

Hyblei.

Selinus.

Pammilus.

Gela.

Antiphemus.

Entimus.

Agragas.

Ariston.

Pytilus.

Zancla unde

apparet.

Perieres.

Cratæmenes.

Anaxiles.

Euclides.

Simus.

Sacon.

Myletidæ.

Acre.

Casmenæ.

tempus & Lamis coloniam deducens ē Megaris in Siciliam uenit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotillum, incolas collocauit, & illinc postea de gressus, cū aliquantulo tempore apud Leontinos, unā cū Chalcidēsibus remp. administrasset, ab eisdē exactus ē, collocatisq; in Thapsō incolis, cū uita decessisset, cæteri ē Thapsō migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat duce, Megaras in coluerunt, qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadraginta quinq; annos, quām habitare cœpissent, à Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed antea quām expellerentur centum postquam illīc habitare cœperant annis, Selinuntem missio illuc Pammilo considerunt. Is ē Megaribus ipsorum metropoli superueniens pariter habitauit. Gela autem Antiphemus ē Rhodo & Entimus ē Creta, suam uterq; coloniam ducentes, pariter considerunt, anno quadragesimo quinto post Syracusas habitari cœptas, imposito à flumine Gela urbe nomine, cum locus ubi nunc urbs sita est, quicq; munitus antea muro erat, Lindij uocantur, uiris Doricis huic ciuitati impositis. Annoq; prope centesimo octauo à suæ urbis initio, Gelo Agragantem incoluerūt, urbem fluuiο Agragante appellantes, delectis sibi autoribus Aristono & Pytilo, datis quoq; suis legibus. Zancla uero inter initia à latrōibus ē Cumis, quæ est in Opica Chalcidica urbs, profectis habitata est. Sed postea communiter à multitudine quæ a Chalcide atq; à cætera Eubœa, quæ in eam regionē superuenit, cuius coloniæ deductores ex titere Perieres atq; Cratæmenes, alter ē Cumis, alter ē Chalcide. Vocabatur autē prius ea urbs à Siculis Zancla à specie falcis. Siquidem falcam Siculi Zanclam appellant. Idem postmodum à Samiis electi sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugientes ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo post Anaxilas Reginorum tyrannus exterminatis Samijs, urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & à sua quādam patria Messenam appellavit. Imera quoque & Zanclanis habitata est deductis ab Euclide, Simo, & Sacone, in quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses, cum quibus habitauerunt & Syracusaní exules à cōtraria factione superatí, qui Myleridæ nominantur. Atque apud hos obtinuit uox quādam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabitatæ. Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas; Casmenæ uero circiter uiginti annos post Acras, & prius ferme centum ac triginta quinq; annos à conditis Syracusis: Camerina per ipsos Syracusanos, autoribus coloniæ Dascone & Menecole, electosq; aliquanto post Camarinæos ob defectionē à Syracusanis, mox Hippocrates Gela tyrranus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos, atque ipse effectus coloniæ deductor, eos in terra Camerina collocauit, & cum rursus à Gelone sedibus amotis fuissent, tertio sunt ab eodē Gelone collocati. Tot igitur gentes partim græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, sed uoluntate quoque honeste ferendi auxilij Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis socijs, præcipueq; Egestanis quorum legati aderant, à quibus inducti sunt, ut illuc tenderent, enī xe flagitantibus. Quippe Selinuntijs ob quādam sponsalia & controuersiam de agro finitimiis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis socijs bello eos prohibebant terra & mari. Itaque Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ, & superioris belli Leontinorum, obsecabant Athenienses ut se missa classe tutarentur, cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune ferrent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum socijs profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Dores magna cum manu propter cognitionem Doribus Peloponnesibus (à quibus ipsi in co Ionias missi essent) auxilio eentes unā destruerent Atheniensium potentiam. Eo que prudentium esse cum reliquis adhuc socijs obuiam ire Syracusanis, se præsertim collocaturis satis pecuniæ ad bellum. Quæ in concionibus, & in colloquiis sæpenumero dicentes Egestanos cum audirent Athenienses, decreuerunt primum mittendos Ege

stam legatos ad explorandam, tum pecuniam si tanta foret, quanta iactabat, & in æra
rio & in templis, tum rem bellicam, ac Selinuntiorum quoque, ut quæ illic esset conditio
referrent. Et legati quidem Atheniensium in Siciliam missi sunt. Lacedæmonij
autem eadem hyeme cum socijs propter Corinthios armati, agrum Agium ingref-
si sunt, eumque magna ex parte populati frumenta & aliquot boum paria asportarunt,
& argiuorum exilibus in Orneas transcriptis, atque illic paucis est reliquo exercitu reli-
ctis, initisque fœderibus, ad certum tempus, intra quod Orneatae atque Arguii se inuicem
non læderent, dum cum exercitu rediere. Nec ita multo post Athenienses triginta na-
uibus, sexcenti armati cum uenissent, & Argiuorum omnis populus, qui per ætatem
ferre arma poterat, cum illis egressi unum diem Orneas oppugnauerunt, noctu his pro-
cul castra habentibus, in qui intra urbem erant, profugere. Quod ubi sensere postero die
Arguii, Orneas diruerunt, reuersiisque sunt domum, & mox item Athenienses. Idem apud
Methonem quæ finitima Macedoniæ est, assumpitis ex ora maritimâ tum suis, tum Ma-
cedonibus, qui apud ipsos exulabat, equitibus terram Perdicæ infestabant. Verum La-
cedæmonij missis ad Chalcidenses, qui sunt in Thracia, iubebant eos Perdicæ adesse in
bello. Quod illi facere recusarunt, quibus inducione cum Atheniensibus erant decem di-
erum. Et hyems exiit, ac decimus sextus annus huius belli quod Thucydides cōscrīpsit.

Methone

In sequenti æstate inueniente statim uere Atheniensium legati è Sicilia rediere, &
cum ijs Egestani, ferentes sexaginta talenta non signati argenti, tanquam menstruum
stipendium sexaginta nauium, quæ ut mitterentur, erant oraturi. Athenienses aduoca-
ta concione, auditisque & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendū
apposita, tum uero de pecunia mentientibus tanquam parata & multa, tum apud tem-
pla, tum apud ærarium, decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas, cum
ducibus summa potestate præditis, Alcibiadæ Cliniæ, Nicias Nicerati, Lamacho Xeno-
phanis filio, qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios. Leontinos au-
tem, si quid prospere in bello cōtingeret omnes in sua sede collocarent, atque alia tran-
figerent apud Siciliam, ut maxime expedire reipub. suæ cognoscerent. Quinto post
hæc die concio rursus aduocatur, qnemadmodum oporteret hanc classem quam celer-
tate fieri, decernereque si qua re ducibus ad profectionem opus esset. Nicias qui inui-
tus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans, sed exigua de causa &
specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse, procedens, Athenienses à pro-
posito reuocare uoluit, hunc in modum dehortatus:

Oratio Nicias apud Athenienses.

17. Anni intus
Stipendium me-
struum.Alcibiades.
Nicias.
Lamachus.

HAEC quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ac si in
Siciliam nauigare oporteat. Mihî aut uidetur de hoc ipso quoque cōsiderari opor-
tere, utrum satius sit mittere classem nec ne, nec ita breui consultatione de rebus ardu-
is, credendo uiris alienigenis bellum sumere, quod ad nos nihil pertineat. Evidem, que
quod ad me attinet, ego ex hac re honore afficior, & meo ipsius corpori minime omni-
um timeo. Sed cum existimem bonum ciuem esse, cum eum qui & corpori & fortu-
nis suis prospicit, tum eum multo magis qui uult sua opera rempub. prosperam esse,
ego sicuti superiori tempore nūquam ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atque sen-
tiebam, ita nunc quæ optima esse sentio dicam. Qui si suadeam uobis ea, quæ assunt tu-
enda, nec ijs quæ certa sunt, propter incerta periclitandum, infirma quidem apud affe-
ctus uestrorum fuerit oratio mea. Quod autem neque tempestiva est properatio uestra, neque
facilia sunt ad obtinendum ea, ad quæ contenditis hoc planum faciam. Etenim arbiter-
tros uos illuc trahi ciendo, cui multos hic hostes relinquatis, cupere ut plures etiam huc
hostes contrahatis. Et opinamini apud illos fœdera quæ nobiscum inierunt, aliquid for-
san firmitatis habitura. Illa uero quiescentibus nobis erunt fœdera duntaxat noīe. Sic
enī qdam è nostris atque ex aduersarijs rem transegerunt. Sicubi aut exercitus noster plus
cladis accipiat, sine mora manus hostilis ingruet nobis, primū quia nobiscum pacti sunt
nō uoluntate, sed iniqitate fortunæ & necessitate, ac maiore q̄ nos turpitudine, deinde q̄

per hæc fœdera complures contentiones habuimus. Super hæc sunt qui has pactiones neutiquam admiserunt, neq; ñ ualidissimi, & eorum alijs professi hostes, alijs quia Lacedæmonii propter decem dierum fœdera quiescunt adhuc, & ipsi ab inuadendo cohibetur. Qui forsitan si nostras copias bisfariam diuisas esse acceperint, id quod nunc facere festinamus, nos prorsus adorent, & quidem una cum Siciliensibus, quos iam pridem putant operæ pretium esse excire in societatem. Ex quo animaduertere debemus quælia sint hæc, neq; supra modum ciuitatem in discrimen adducere, & alienum imperium affectare, priusquam id quod habemus stabilierimus. Quod si & Chalcidenses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in potestatem nondum redacti, & in cōtinente alijs nonnulli (ut fertur) male pacati sunt, nos Egestani etiam socijs tanquam læsis prope- re succurrimus, & à quibus quod olim defecerunt à nobis iniuriā accepimus, eos ne etiam ab iniuria vindicabimus? Et si hos uincendo retinebimus, illis certe quod procul absunt, quodq; permulti sunt ægre imperabimus. Amētia igitur sit eos inuadere, quos neq; uictor quis in officio teneat, & nisi re feliciter gesta nequeat æque ac prius adoriri. Sicilienses mihi uidentur ut nunc se res habent, et si imperio potiantur Syracusani minus infesti in nos fore, quo nomine præcipue terrorem nobis incutiunt Egestani. Nam etiā forte nunc illi ueniant cuncti gratificandi Lacedæmonijs gratia, certe credibile nō est eosdem pro alieno imperio cōtra alterius imperiū militaturos, cum ipsi imperiū habeant. Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnesibus nostrum imperium euertissent, eodem credere debet suum ab eisdem euersum iri. Porro Græci qui illuc sunt primum nos magnope extimescent, si illuc nō transmiserimus, dehinc etiam si ostētatis per nos copijs paulopost discesserimus. Quod si quid detrimenti acceperimus, continuo per contemptum nostri cum alijs hinc Græcis nos adorientur: cum sciamus, ut quæq; rea motissima sunt, ita esse maxime admirabilia: & ut maxime experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nun c uobis Athenienses erga Lacedæmonios, ergaq; sc̄ios usu uenit. Qui quoniam præter opinionem, circa ea quæ metuebatis antea superiores exitistis, iam præ contemptu illorum Siciliam affectatis. Neque uero oportet ad fortunam aduersiorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo confidere, sentire que nihil aliud Lacedæmonios speculari propter ignominiam acceptam, quam quo pacto, uel nunc quoque si possint decipiendo uos, emendent turpitudinem suam, id que tanto magis quanto maiore & amore, & studio gloriam uirtutis amplectuntur. Itaque non de Egestanis in Sicilia, uiris Barbaris, est nobis certamen, si sapimus, sed ut rem publicam nostræ ciuitatis ab insidijs uolentium inducere statum paucorum cito tueamur, debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo, ac bello paululum quiddam laxamenti accepisse. ut æquum sit nos augeri numero, & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hic impendi, non pro uiris desertoribus istis auxilia obsecrantibus, quibus & pulchre mentiri utile est, & uicinorum periculo (cum nihil ipsi nisi uerba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus prosperis euntibus, aut si quid secus accidat amicos secū in perniciem trahere. Quod si quis ad hanc præfecturam libens delectus hortatur uos ad nauigandum, suarum tantum rerum rationem habens, præsertim iunior quam ut imperio fungatur, quo sit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus, quoq; magistratum hunc lucifaciat, nec huic quidem concedere debetis ut priuatim splendeat periculo ciuitatis: sed existimare ab huiuscmodi hominiibus res quidem publicas lædi, priuatas autem profligari. Præterea hoc negotium grande esse, nec de quo adolescē tulis consultare, quod' que repente tentare debeat. Cui uiro nunc hic assidentes ab ipso corrogatos cum uideam, timeo, & ob id è diuerso seniores hortor, ne eos pudeat, si ab aliquo istorum admoneantur, nisi bellum suaserint, ne ignauit esse, ne' ue, quod ipsorum uitium est, absentium praui armatores esse uideantur, cum sciatis affectioni per quam raro prospere euenire, circūspectioni plerunq; & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quodq; maius superioribus est ite, creare duces ac decernere,

Alcibiade no-
tat.

Sicilienses quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus utuntur non abutit, nec Ioni-
co sinu si quis terram legat, neque Siciliensi si quis altum teneat, suaq; per se colentes
utilitatib; uacare. Egestanis autem separatim respondedum, quandoquidem sine Athe-
niensibus à principio bellum cū Selinuntijs contraxerunt, ut id ipsi per se dissoluant.
Nec posthac societatem quemadmodum cōsueuitus faciamus, qui calamitosis quidē
subsidiū ferimus, ipsi uero desiderantes subsidiū non inuenimus. Tu quoq; quæ
stor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuis existere, de integrō cō-
sulito Athenienses de his, & ad suffragia reuocato, dum scias si uereris legem dissolue-
re, rogandis iterum sententijs non incursum te crimen esse in tanta frequentia testi-
um, sed eum ciuitatis maleconsultæ medicum esse, hoc est recte incipiendo, quisquis
de illa cum sit illius patria optime, aut certe uolens nihil male meruit: Hæc Nici-
as. Post hunc processere alijs subinde Athenienses, quorum pleriq; ad sumendam expe-
ditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essem, nonnulli dehortabantur, oīm
autem acerrime urgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Clinæ filius, auīdus
repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa reipub. administrationē, et quod
sui mentionem inuidiose ille fecisset, tum præcipue q; imperator esse cuperet, sperans
se Siciliam pariter atq; Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim se si rem
prospere gereret pecunia simul & gloria auctū iri. Nam cum esset apd ciuitates in ho-
nore, ambitiosius, q; pro modo facultatum uiuebat circa alimēta equorum, aliosq; sum-
ptus, id quod postmodum non ex minima parte ciuitatem Atheniēsium euertit. Mul-
ti enim cum intuerentur eius supra modum in cultu uictuq; lauitiam, & quibusq; uersabatur in rebus sp̄iritus, magnitudinem tanquam tyrannidem affectantis, hostes
ei extiterūt. Et licet publice res bellicas præclarissime administraret, singuli tamē pri-
uatim studijs eius infensi, & alius alium commendantes non diu pōst ciuitatem sedu-
xerunt. Hic itaq; procedens Atheniēses hunc in modum cohortatus est.

Oratio Alcibiadæ apud Athenienses.

Imperatorem esse me Atheniēses magis quam alium quēquam decet. Hinc enim
exordiri necesse habeo, cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror: Nam pro-
pter quæ inter homines celebror, ea afferunt cū meis maioribus, ac mihi ipsi gloriam,
tum uero patriæ emolumentum. Quippe meo hoc splendore uitæ apud Olympiam
spectatores Græci ualidiorem suis uiribus nostram ciuitatem existimant, quam prius
debellatam esse credebant, quod ego illuc cum septem curribus adiū, cum quot priua-
tus antea nemo, quodq; uictor extiti, & secundus, & quartus, ac cætera quæ ad assequē-
dam uictoriā faciunt præparati: quæ iure honorifica sunt, quæq; dum fiunt afferunt
etiam potentia opiniōnem. Hæc magnificetiæ opera alia ue, quibus in ciuitate cele-
bror, natura sunt illa quidem conciūibus inuidiosa, apud hospites uero exteris que
potentia speciēn. Neque uero incommodum est hoc hominis propositum, quisquis
suis sumptibus nō de se ipso tantum, sed etiam de sua patria bene meretur. Neq; impro-
bum de se aliquem sentientem, nolle esse cæteris parem, quia neq; infelix ullum habet
calamitatis suæ socium, sed quemadmodum dum calamitosi sumus, ab aliis contemni-
tur: ita dum sumus felices feramur ab eisdem quod se contemnamus, parem uicem,
dum erunt parem adepti statum, si uolent repensuris. Nec me fugit huius generis ho-
mines, & quicunq; alia dignitate præcellunt, inuisos fuisse maxime paribus, sed nonni-
hil alijs quoque cum quibus unā uixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id po-
steritati reliquisse, ut multi se horū cognatos esse, & nonnulli qui nō essent gloriarentur
quidem ex eadē patria unde illi ortū duxissent, profecto nō tanq; alieni, atq; facinorosi,
sed tanq; de popularib; suis ac de patria benemeriti. Quoq; ego æmulus & ob ista pri-
uatim illustris, animaduertite si quo alio ciue deterius in rep. uersor. Etenim maxima
quaque Peloponnesi potentia per me contracta, sine uestro magno, aut periculo aut
sumptu, compuli Lacedæmonios uno die apud Mantineam de omni statu suo dimis-
care. Quo ex p̄lio licet uictores discesserint, tamen ne nunc quidē satis audaciæ habet,

Et hæc mea adolescentia meaq; inscitia, quæ præter naturam uidebaſ posse contra potentiā Peloponnesium, effecit apposite loquendo, atq; fidem uindictæ faciendo per suasit, ut necq; nunc de hac ætate pertimescant. Verum quandiu per hanc autoritatē in ætatem integrā adolescent, & Nicias remp. bene gerere uideat, utimini utroq; prout cōmodius est. Necq; profectionē in Siciliā reuocandam putetis, tanq; aduersus multas gentes futuram. Nanq; urbes illic sunt, promiscuī hoībus frequētes, facileſq; ad status mutandos atq; uariandos, neq; q̄spiam illic tanq; pro patria aut p̄ r̄s, quæ ad corpus suū pertinent, arma sumit, neq; consuetos loci apparatus. Et unusquisq; (quia opinatur se aut persuasurum quæ dicit, aut seditione orta si se frustretur spes, cum aliquo peculatu ſolum eſſe uerſurum) ad hoc ipsum ſe accingit. Ex quo uerisimile eſt huiuscemodi turbam neq; uno animo uerba orantis exauditaram, neq; communiter ad res agendas ſe collocaturam. Quæ ſi quid ad uoluntatem refertur, eō ſe festinanter conſert, præſer timi ſi quemadmodum audimus ſeditione laborauerint, neq; in bello armati ſint, neq; tot numero quo fama ferunt, cū ne alios quidem Græcos tot uifſe compertū ſit, quoſ ſuos eſſe illorum quicq; iactabant. Sed quod maxime in augendo numero ſolita ſit Græcia mentiri, fere hoc bello ostēdit, in quo uix ſatis fuīt armata. Tales igitur ibi res, quantum ſentio ex r̄s quæ audiui, atq; adeo faciliores erunt. Nam & Barbaros multos nobis cū habebimus, qui Syracusanis ſibi inuifis unā inferent bellum, neq; iſta erunt impedimento negotijs noſtris, ſi recte cōſulueritis. Si quidem noſtri progenitores cum eosdē, quos nunaſiunt eſſe hostes, qui certe nos nauigare permittunt, & præterea Medū hominem haberent, hoc imperium comparauerūt, nullo alio, niſi quod magnitudine classis pollebant, nec aliam ob rem Peloponneses, eti præpotētes ſint, magis desperauerūt, nos debellare poſſe. Nam quod in terram noſram ingrediantur, id uero etiam ſi nauigare ſuperſedeamus facere poſſunt, claſſe nobis obesse non poſſunt, quoniam reliquum noſtrarum nauium par illis eſt. Itaq; eos aliqd dicens credibile eſt, aut quod ire nos piaget, aut q̄ tergiuersamur ferre ſocijs qui illic ſunt, opem quam ferre debemus, cum id nos facturos illis iureiurando promiferimus, nos autem prætendere contra eos, q̄ nec ipſi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco præſidiū ibi præſtam⁹, ut idem uicissim hic ipſi nobis præſtent, ſed ut hostibus illic noſtris infiſti prohibeant eosdē huc cōtra nos uenire. Atq; hunc in modū imperiū parauimus, et nos, & quicq; alij rerum potiti ſunt, impigre ſuccurrendo ſemper à quibus implorabamur, ſiue Barbaris ſiue Græcis. Nam ſi ſuperſedeamus opitulari, aut inter genera hominū qbusnam opitulari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam imperii per hoc acquirentes, ipſo imperio magis hac ipſa re periclitabimur. Eum enim qui præualet non mō inuadētem arces, ſed etiam præoccupes ne quando inuadat. Neq; uero nobis licet aerarium replere uſq; dum imperare uoluerim⁹, ſed neceſſe eſt quoniam imperium habemus alij ſinfidias tendere, alios ſinfidari non finere, quia in diſcrimen adducimur, cū illi ab alijs ſubigantur, niſi ipſi alijs imperemus. Neq; eadem de cauſa nobis habenda eſt ratio qui etiſ ac cæteris, niſi in eadem in quæ illi ſtudia incūbam⁹. Considerantes magis hinc à nobis proficiſci ſi nauigantes illuc tendamus, ut & animos proſternamus Peloponnesium, ſi per contemptū ipſorum in Siciliā traiicere uidebimus, non gaudētes huī ſuī quiete temporis, & rebus illic bene gerēdis totius Græciæ, ut credibile eſt imperiū nanciſcemur; aut certe quod in noſram pariter & ſociorum rē ſit malo afficiemus Syracusanos. Sine noxa autem & manendi ſi quid proficiemus & abeundi facultatem naues præſtabūt. Nam penes nos arbitrium erit etiam omniū Siciliensiuſ. Neq; uero uos Niciæ inepta & ad ſeditioñe concitandam pertinens à iuniorib⁹ ad ſeniores traducat oratio, ſed pulchro iñſtituto & maiorum noſtrorum exemplo, apud quos iuuenes cum ſenibus consultantes rem Athenienſem in hunc ſtatum extulerunt. Quem ſtatu nunc eadem ratione uos proferre experiamini, existimantes iuuentutem ſenectutemq; nihil alteram ſine altera ualere, ſimulq; & imbecillum & mediocre, & quod plane abſolutum eſt maxime pollere, cum ſint promiscua, acciuitatē ſi ſit in otio, in ſe ac per ſe

ipsam conteri more aliaꝝ rerum, & omnem apud nos disciplinam cōsenescere, & per certamina assidue proficere experimento, & tutāndi scientiam se non loquēdo, sed opeꝝ ribus potius assūscēdo comparari. Ad summām sic sentio, ciuitatē negotiosam in otium mutatam, cōfestim meo iudicio destrui, ac tutissimos inter omnes degere eos homines, qui præsentibus moribus ac legibus etiam si minus bona sint, utētes, eodem tenore rep. administrant. Hæc Alcibiade locuto, Egestanisq; ac Leontinorum exilibus qui processere precantibus, & admonendi iurisiurandi supplicantibus, ut sibi ferrēt auxilium, Athenienses multo studiosius quam antea in expeditionē ire statuebant. Quos Nicias animaduertēs nihil sane reuocatos esse sua ratiōe, sed fortasse reuocatos iri, si magnum, ingētemq; apparatum præcipere, rursus procedēs hunc in modum apud eosdem locutus est:

Oratio Niciæ apud Athenienses.

Quoniam uos ad hanc militiam obeundam Athenienses prorsus animaduersos uideo, operæ pretium est considerare, quæ admodum hoc exequi uelimus. Ego quæ impræsentiarum mihi in mentem ueniunt indicabo. Etenim aduersus ciuitates, quantum audiendo didici, magnas ituri sumus, neq; aliam alijs obtemperātes, neq; tales quæ aut status mutationem desiderent, illi optabilem quæ uiolēta è seruitute in faciliorem conditionem transiret, aut uerisimiliter seruitum nostri sint cum sua libertate cōmutatur: itemq; aduersus permultas, ut in una insula Græcas ciuitates. Nam præter Naxū & Catanam, quas propter Leontinorum cognitionem spero ad nos concessuras, aliæ sunt numero septē ciuitates omnibus rebus instructæ, quibus noster exercitus, eodem modo, & præcipue illæ aduersus quas tēdimus Selinūs & Syracusæ. Vbi perquam multi sunt & armati & sagittarij & faculatores. ubi quoq; permultum est nauium ac multitudinis ad illas implendas, suppeditante pecunia uel priuata uel quæ in templis est. Nam præter hanc quæ Selinuntijs etiam est, tributa quoq; Syracusanis penduntur à Barbaris quibusdam. Et quo nobis præcipue præstant, equorum copia prædicti sunt, nec aduectio frumento utuntur, sed uernaculo. Aduersus hanc itaq; potentiam opus est non classe modo & imbecilli exercitu, sed ut peditatus quoque multis unā trajectat: si quid dignum cogitatis agere uolumus, nec equitatui hostium arceri à terra, præsertim si metu nostri conspirent inter se ciuitates, & nihil nobis inuicem præstent ulli alijs ex amicis, præterquam Egestani, quo pacto equitatui resistemus. Deforme est aut rejectos nos abire, aut inconsulte prius rem aggressos, iterum postea accersi. Satiusq; iam nunc cum iusto apparatu in hostē contēdere, gnaros & longe nos à domo nauigatueros, nec æquo in loco castra habituros, nec per aliqua subditorum nostrorū loca trāsitueros. Unde facile ire liceat ad sumenda, quæ opus fuerint, ex terra amicorum, sed omne iter emēsuros per imperium alienum, ut uix illinc quatuor hybernis mēsibus perueniat nuntius. Quapropter mihi uidentur debere uos ducere magnam uim armatorū, tum nostra tum, tum sociorum, tum subditorum: & si quem ex Peloponneso possumus aut suadēdo, aut mercede inducere. Ad hæc sagittarios multos & funditores, ut hostili equitatui obſistant: præterea abundare nauibus, quæ ad subuehēda necessaria facile suppeditet, onerariisq; quæ rem frumentariam hinc portet, triticū & hordeum p̄torridū, ac pistores, quorum pars molere cogatur, ut sicuti deprehendamus nauigare prohibiti, habeat exercitus necessaria, cuius etiam propter multitudinē nec tota urbs unā erit capax: de niq; cætera omnia quoad fieri potest, præparare; neq; extraneis inniti, & in primis pecuniā hinc quamplurimam ferre. Nam quæ ab Egestanis prædicatur illuc in promptu esse, eam putate uerbo maxime esse in promptu. Etenim si proficiscamur hinc non modo iustis armis iustoq; exercitu, præter Egestanorum militum manum, sed etiam rebus omnibus præpollentes: sic quoq; uix ualidi satiſ erimus ad hos protegēdos, illos superando, cum debeat ciuitas cōſiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hostes habitatum; & quo primum dñe in Siciliam appulerimus, eodem protinus oportere capere terram; aut si hoc deficiamur, pro certo habere omnia nobis hostilia fore. Quod ego extimescens atq; intelligens, debere nos etiam atq; etiam bene cōſultare, ac multo ma-

gis felices esse, quod arduum est, cum simus homines, uolo proficisci quamminimis meae met fortunae committes, opportunisq; rebus instructus ac munitus. Hæc enim reor & cunctæ ciuitati tutissima fore, & nobis imperatoribus salutaria. Quod si cui uidetur se cus, huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias inquit, ratus se aut mole negotiorum, Athenienses à sententia reiecurum, aut si in expeditionem ire cogeretur, tuto saltem hoc modo profecturum. At illi à cupiditate nauigandi nō destiterunt, ne in difficultate qui dem instruendi apparatus, sed multo studiosius properauerunt: ita penes Niciam contra ac uolebat, uictoria stetit. Nam & ipse bene suadere uisus est, & res eo pacto futura admodum tuta. Adde cupido nauigandi omnibus pariter incessit, senibus quidem tanquam aut redacturis in ditionem ea, ad quæ pergeret, aut magnas uires, si nihil aduersi contigeret, adempturis. Florentibus autem ætate quod auebat peregrinam terram subiace re oculis ac uisere, sibi promittentes se incolumes fore, illi uero nüerosæ multititudini ac militari, propter præsentem mercedem, & spem ampliandæ imperij, unde ipsis perpetuum suppeteret stipedium. Ex quo propter ingemem plurium cupiditatæ, si cui forte res minus placebat, is metuens ne refragando ciuitati male sentire uideretur, silentium agebat. Tandem quidam Atheniensis adiens Niciam hortatus est inquiens, non debere tergiversari, atq; cunctari, sed in omni cōspectu iam proloqui, quānam sibi classem uellet ab Atheniensibus decerni; Ille inuitus se quidem inquit, cum collegis per otium magis consultatur, tamē quantum sibi uideretur, nō paucioribus quām cētum triremibus nauigandum, & ijs Atticis, quæcumq; uideretur, quibus ipsi Athenienses armati portarentur, alias quoq; sociales accersendas, in quibus omnibus tam Atheniēs quām sociorum nō minus esset, quām quinq; millia armatorum, & plus etiam si posset, alias præterea copias ex formula: quinetiam sagittarios & illinc & ex Crete, funditores que duendos, & si quid aliud opportunum uideretur, præpararēt. Quibus auditis Athenienses è uestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt, tum circa numerum copiarum, tum circa omnem nauigandi rationem, prout eis maxime futurum ex usu rei Atheniensis uidebat. Postq; hæc apparatus effectus est, & ad socios missum, & apud eos recensiti ciues. Iam enim se ciuitas, & à morbo, & ab assiduo bello recreauerat, aucto etiā numero tum iuuentutis, tum pecunia propter inducias. Ex quo facilius omnia sunt subministrata: & isti quidem iam in procinctu erant. Verè interea quicq; lapidei hermæ intra urbē erant (sunt autem hermæ ex domestica cōsuetudine opus quadratum, & nō permulti tā in priuataq; ædiū uestibulis, quām in sacraq;) eadē nocte circuncisi sunt ex maxima parte circa ora. Cuius rei autores nemo scit, & si magnis pro indicio propositis præmis publice quereretur, decretumq; esset, ut si quod aliud quis admissum placulum sciret ultro indicaret, nullo timore, siue ciuis, siue hospes, siue seruus. Pluris quām pro qualitate hoc factum existimabatur. Quippe quod uidebatur esse, & profectionis augurium, & coniurationis de rebus nouandis, et dissoluēdi status popularis. Indicatio tamē est per incolas quosdam ac famulos nihil quidē de hermis, sed de alijs simulacris nonnihil iam pridem cōcisis ab adolescentibus per puerilitatem ac temulētiā, simulq; de mysterijs, quæ intra domos fœde fierēt. Quarum rerum etiam Alcibiadē insimulabant, admittentibus delationem ijs præcipue, qui Alcibiadi erant insensi, quod ipsis hic foret nō nihil impedimento, quo minus populo planè præcessent. Qui arbitrantes uti que se primores futuros, si hominem ejacerēt, rem exaggerabat, uociferabanturq;, quia si ad euertendam rem p. pertinerēt mysteria & hermarum laceratio, colligētes ex studijs cæteræ uitæ sine ipso nihil horū actum, neq; id populare nefas esse. Ille in præsens indicia contra se refellebat, paratus etiam si quid earum rerum admisisset iudicio stare, uel antequam proficiseretur, iam enim quæ ad paratum spectabant collata erant, & si quid commisisse conuinceretur, pœnam dare: si absolueretur, fungi suo imperatorio munere, obtestans ne de se absente reciperet criminā, sed iam si delinquisset, morte mulctarēt. Prudentius enim esse, ne talis se criminis reum, priusquam causam cognosceret, mitterent pro imperatore tanti exercitus, Veriti eius inimici, ne si contēdere insisteret,

Hermæ lapi-
dei.

Alcibiades ac
cufatur.

ab alienarent ab eo militu m animos, ne' ue plebs quæ illi obsequebatur, relanguesceret: quia propter hunc Argiu i comites erat expeditionis, & nonnulli ex Mantineis id fieri dehortati sunt, submissis quoq; alijs orationib. ad profectionem maturandam, qui dixerunt, tunc ille quidē nauigaret ne distinerebit abitio, sed reuersus ad diē iudicio sisteret, uolentes atrociore eum inuidia premere, quam in absentem facilius conflaturi erant, reuocatum ac coactu iudicio contendere. Ita uisum est Alcibiadē abire. Post haec medio iam æstatis discessum est in Siciliam, & pleriq; sociorum, itemq; onerariis frumenta portantibus, atq; alijs nauibus: & quicunq; præterea apparatus comitaba, præceptum prius uti ad Cocyram præsto essent, quo frequentes ad Iapygiam promontoriū trāsmitteret Ioniū mare. Ipsi aut Athenienses, & si qui aderant socio, ad Piræa descendentes, prima statim aurora ad dictā diē naues impleuere, tanq; tunc uela facturi. Cum quibus una descendit omnis propè dixerim turba, quæ in urbe erat tū ciuium, tum incolag, hi domesticos, illi amicos, alijs cognatos, alijs filios suos quisq; deducētes cum spe pariter ac lamentatione: Spe quidē, tanq; lucraturos: Lamētatione autem q; reputabant nū q; ampli aspecturi essent, qui in tam lōgīnquam à patria nauigationē dimitterent. Et impræsentiarum, q; mutuo se relicturi in periculo forent, tūc magis tristis cogitatio subibat, q; cum nauigandum esse cēsuisset, aspectu tñ præsentis potētiae, tā grandis exercitus fidutiam capiebat. Quinetiā peregrini ac cætera multitudo ad spectaculū perrexit, tanq; dignū uisu, & opinione maius. Hæc em classis utiq; unius Græcae urbis uiribus oīm ad illam diē prima exēt instructissima ac sumptuosissima. Emuero classis quæ cū Pericle missa est in Epidau, itēq; cum Agnone in Potidæam, fuit illa qdē non inferior numero, cū nauium, tum armato, quippe constitit ex quatuor milibus Atheniensium armatis, trecentisq; equitibus, trirēmibus centū, Lesbio, atq; Chio, quinquaginta, multo quoq; sociorum comitatu, sed breui cursu ac tenui apparatu. At ista, ut quæ in diuturnā expeditiōne erat itura, & ad utrumq; prout usus exigeret, nauibus simul ac peditatu fuit instruta, permagno constitit, tū q; exædificata est sumptibus & trierarcho, & ciuitatis, tū singulas drachmas in singulos nautas quotidie cōferente rep. & nauibus uelocibus uacuis sexaginta, & quæ armatos portarē quadraginta, & haec administris quæ optimæ oīm erant, quibus trierarchi uehebant cū thranitibus, qui longiores remos trahunt, q; bus ab ipsis trierarchis super publicam nautaq; mercedem alia contribuebatur. Præterea alio sumptu insigniū atq; ortimentor, quibus utebantur pretiosissimoquoq; in longissimum præparante, ut sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & cursu. Et peditatus qui cū diligentia delectus erat, & armatura & corporis cultu inter se magnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoq; æmulatiōis, q; cui præponeret, ut potius esset ostentatio uirū atq; potentiae apud cæteros Græcos, q; in hostē apparatus. Si quis em rationē iniret sumptuū ciuitatis, & priuatorū cuiuscq; in se militis, ciuitatis quidē quos fecit, cū duces sua portates misit, priuatoro, aut uel quos quisq; in corporis cultum, uel quos trierarchus in nauē fecit, quosq; facturus erat, præter eos quos citra publicam mercedem credibile est plerosq; fecisse in uiaticum, quod ad diuturnā militiam præparabant, prætercq; ea quæ permutādi ḡra quis uel miles uel negotiator fecit tulit, comperiret permulta talēta fecisse, & ex urbe uniuersa asportata. Neq; uero minus ob audaciæ miraculum, & cultus splendorē, quam magnitudine classis celeber extitit exercitus apud eos aduersum quos nauigabat, præsertim tam procul à domo ac maiorī conatu atq; spe proposita q; pro uirib. Vbi naues impletæ sunt uiris, impositaq; oīa quæ fecit ferre debebant, tuba silentiū indicitu est, tum legitima ante profectionem uota nūc parunt, non per singulas naues, sed uniuersi per præconē, miscētesq; per oīm exercitū in aureis argenteisq; poculis, propinabant uectores, ducesq; libabant, uota simul faciente è terra ciuiū cætera turba; & si quis alius eis benevol⁹ aderat. Cum pæana cecinissent, libaminaq; peregissent abierunt, & cū ab initio in specie cornu irent, iam certatim usq; ad Aeginam cursum tenuerunt. Illinc in Corcyram, quō cætera manus sociorū cogebatur, contenderunt. At Syracusis etsi sāpenumero densitiabatur aduersum se uenire

Classis Atheniū siūm.

Græcorum æ-
mulatiōis cer-
tamen.

Hermocrates. classem, diu tamen nihil est creditum, sed coacta cōcione orationes habitae sunt, aliae ab ijs qui aduentum Atheniensis exercitus credebant, aliae ab ijs qui non credebant. Quorum Hermocrates Hermonis filius procedens, tanquam plane scire se illa confisus, hunc in modum cohortando uerba fecit: *Oratio Hermocratis apud Syracusanos.*

I Ncredibilia quidem, quemadmodum alijs nōnulli, uidebor & ego forsitan apud uos dicere, classem contra nos utiq; uenire. Nec me p̄terit quae supra fidem sunt, qui ea narrant nuntiant ue, eos non mō non persuadere, uerūtiam uideri dementes. Sed nō deterrit⁹ iccirco desinā, cū reip. periculū impendeat, q̄ psuasum habeo, aliquid me exploratiū afferre, q̄ quemuis aliū. Athenienses em̄ in nos, id quod uehementer admirāmini, cū ingenti exercitu ueniunt, tum naualī, tū pedestri, prætextu quidē Egestanorū sociorum, ac Leontinos domum reducēdi, re ait uera Siciliæ auiditate, & in primis urbis nostræ, existimantes si hac urbe potian̄, facile se cæteris potituros. Itaq; eis tanquam propediē applicaturis, cōsiderate quemadmodū ex præsentibus copijs pulcherrime resistamus, nec uelitis contēnendo hostem impræparati deprehēdi, nec rē non credendo omnia ducere omittenda. Quod si cui non incredibilia uidentur hæc, is nolim neq; audaciam eorū, neq; copias reformidet. Neque em̄ magis lædere nos, q̄ lædi à nobis poterunt, idq; q̄ magna cum classe ueniunt, non inutile nobis est, imō adeo utilius, multoq; melius & erga alios Sicilienses. Quippe qui metu illoq; mallent à nobis stare, & q̄ siue superauerimus istos, siue infecto quod optant negotio reiecerim⁹ (nō em̄ uereor ne cōsequant quod expectat) p̄clarissime nobiscum ageſ, id qđ (ut mea fert opinio) sperare debemus. Etem̄ paucis classibus seu Græcorū seu Barbarorū utiq; magis procul à domo profectis recte successit. Nā neq; numero superant urbanā suburbanamq; turbam, contra quam ueniunt, undiq; in unū se præ timore congregantē; & si penuria rex necessariag; in alieno solo male rem gerant, quanq; id defectu rex contingat, tñ uictoriae famā relinquunt ijs, quibus arma intulerant insidiatiq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Athenienses celebres facti sunt, cum Medus, tanquam qui contra Athenas issit, plerung; iniūtate fortunæ male pugnaret. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperandum, quo magis & quae hicopus sunt, impigre præparemus, & ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus, tum aliorū societate amicitiamq; cōtrahere tentemus. neq; ad Siculos modo, uerum ad cæteros quoq; Sicilienses mittendo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse. Neq; ad hos tantum, sed etiam in Italiam, ut aut nobis in bello socij sint, aut recipiant Athenienses. Neq; eō solum, sed Carthaginem, uel potius mihi uidetur esse mittendum. Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo in metu agentes, ne quando aduersus urbē suam ueniant Athenienses. Itaq; ad hunc nūtium fortasse se quoq; in discrimine esse existimantes, uolent aut clām aut palā, aut alio quo pacto nobis opitulari. Et certe possunt uel maxime omnium qui nunc rerum positiuntur si uelint, quippe qui plurimum aurī argentiq; possideant, unde & bellū & cætera recte procedunt. Mittendum præterea Lacedæmonia ac Corinthiū oratum ut hoc propere mittant auxilia, & illīc in Athenienses bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitror, et si uos iampridē desides minime acquiescit, tamen à me dicetur, per nos Sicilienses si libet uniuersos, sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus, cum duorum mensium cibarijs occurrentum Atheniēibus ad Tarētum, & ad Iapygiam promontorium, eisq; demonstrandum nō fibi de Sicilia prius fore certamen, sed de Ionio mari transeundo. Ex hoc facto nimirum eos maximopere de terrebimus, & ad cogitandum etiam atq; etiam reuocabimus, præsertim q̄ è sociali terra obuiam ut nostram tueamur proficisciemur. Excipiet em̄ nos Tarētum, & ipsis cum ingens pelagus sit transeundum, difficile est omni classi in tanto trāsitu seruare ordinē, nobis uero facile factu, ut breui spatio & ordine uenientibus inuadere. Quod si ad acerandum cursum exoneratis nauibus, addensatisq; uenient, iam remigando defessos aggrediemur: sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Idem si cū exiguo comitatu quasi ad nauale prælium mare transierint, certe apud deserta loca pe-

nuria laborabunt, & aut manendo debellabuntur; aut si abire conabuntur, cæterum ap̄ paratum derelinquent; & cum inexploratum habeant, an à ciuitatibus recipiant, solia cito tamen animo erit. Eoq̄ ipse hac ratione adducor eos hinc exclusos, ne soluturos q̄ dem esse à Corcyra, sed aut consultando illic, speculatorosq; mittendo quot numero sumus, & quo in loco, in hyemis importunitate extrahendos, aut perculsus inopinata re à progrediendo defituros. Eo quidem magis quod quantū ego audio, peritissimus inter duces eorū inuitus accepit hoc munus, libenter cauturus, si modo quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius, ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant homiū sententiae, & magis terrorem incutit, ut inuadere uolenti prior occurras, quam ut te repugnat̄ significes, cū se ille pari in discrimine sic fore existimet, id quod nunc Atheniēsibus usū ueniet, qui in nos tendunt, perinde ac nō repugnatiros. Neq; immerito id sentiunt, quod seiuncti Lacedæmonijs bello nō uexauerimus. Idem si præter opinionem suam audere nos uiderint, magis ex ipsa re inopinata terrebunt, q̄ quanta erit re uera nostra potentia. Credite itaq; mihi quod optimū est, ut hoc quod dixi audeatis; sin minus ut primo quoq; tpe quæ ad bellum pertinent, præparetis, hoc uobis in animum induentes, contemnere quidem hostē à quo inuadari: id uero ita demū declarari si factis ualeas, ipsa uero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares, existimans hoc utilissimum fore, si tanquam periculo impendēte facias, nam hostes cū classe ueniunt, atq; adeo iam aduentant, tantumq; nō adsunt: Hæc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, alijs negantibus ullo modo uenire Atheniēses, nec uera esse quæ Hermocrates diceret: alijs etiam si uenirent, qd sibi facturi essent Athenienses dicentibus, ut non inuicē plura paterent, alijs contemnendo prorsus rē in derisum cōuertentibus, paucis oīno Hermocrati fidem habentibus, futurumq; timentibus. Tunc Athenagoras q̄ primarius in populo erat, & ut illis temporibus uir ad p̄suadendam plebem appositissimus, procedens huiuscmodi habuit orationem: *Ofo Athenagoræ apud Syracusanos.*

Quis negat Athenienses, si huc ueniant, dementes esse, et nobis obnoxios fore, q̄is profecto aut formidolosus est, aut de republica non bene sentiēs. Quod qui nō ad nos deterrendos nuntiant, hoḡ non temeritatē demiror, sed insipientiam, nisi si patere se non arbitrabantur. Etenim qui priuatim sibi aliquid timet, n̄ captant ciuitatem perterrefacere, ut publico metu sūi occultent. Et huc isti nunc rumores tendunt, haud quaq; sua spōte cōfecti, sed ab hominibus qui semper talia moliunt. Quod si uos recte consulueritis, non ex ijs quæ isti nuntiant, coniectando ratiocinari debetis, qd credibile sit, sed ex ijs quæ perspicaces uiri, & multaq; rerum experti, quales ego Athenienses reor, agerent. Non est credibile hos, relictis Peloponnēsibus, & bello nondum illic plane finito, ad alterum bellum non inferius illo ultro uenire, quos ego arbitror putare bene secum agi, quod in se nos non tēdamus, tot ciuitates atq; tam magna. Quinetiam si ueniant (ut fertur) ad eosdem debellandos, Siciliam uel magis suffecturam quā Pelopōnesum, quanto magis ad omnia est instructior, imò adeo nostram ipsam ciuitatem ualidiorem esse hoc qui nunc dicitur uenire exercitu, atq; etiam bis tāto, quippe cum nullus sequat̄ equitatus quod scio, neq; hic suppeditaturus sit, nisi paucorū aliquot Egesta norum, & eorum numerus armatorum nequaquam nostro cōparandus. Ardui nanḡ sit uel uacuis exercitu nauibus cursum huc tēdere, cæterum apparatu ferentibus, quātum suppetere oportet, aduersus tantam ciuitatem, quæ certe exigua nō est. Adeo quidem ab ista ego opinione dissentio, ut si Athenienses urbem aliam tātam, quantæ sunt Syracusæ, coloniam suam nobis finitimatam habentes, illinc bellū mouerēt, uix fieri posse rear, quin profligaretur, nedum nūc, cum omnis sit eis Sicilia hostis. Cōtinebuntur em̄ castris ex classe communis, atq; ex tabernaculis necessario que apparatu, non laxe tendentes, utpote à nostro equitatu exire prohibiti, prorsus ut ne terra quidem eos potituros credam, adeo nostras q̄ illorū copias cēso præstatiōres. Quod intelligentes quē admodum Athenienses sua ipsoꝝ, ut certum habeo, cōseruant. Sed quidam ex hac ura

be homines, ea quæ neq; sunt neq; fiunt, dicitant: quos ego non nunc primum depre-
hēdi, sed olim huiuscmodi rumoribus, & nonnunq; malignioribus, interdum ut factis
uelle imperitæ multitudini inhcere timorem, ut ipsi ciuitatis potiantur imperio, quod
sæpenumero conantes, nequando consequatur uereor, ne' ue nos segnes, antequam op-
primamur, ab istis non caueamus: & cum intelligamus hoc, non tamen obuiam eis ea-
mus. His enim de causis raro quiescit nostra ciuitas, pmultis seditionibus agitata, per-
multisq; certaminibus, ac pluribus secum ipsa quam cum hostibus, nonnunquam etiam
tyrānde iniquoq; dominatu, à quibus ego, si uos sequi uoletis, ut ne quid unquā cauea-
tis, efficere terabo, tum id persuadēdo plerosq; uestrum, tum eos qui ista machinātur,
plectendo, non modo deprehēlos (arduum enim fuerit deprehēdere) sed etiam ob ea,
quaet si non potuerunt, tamē uoluerunt efficere. Aduersus enim inimicum non modo
ex eis qua agit sumenda defensio, uerum etiam ex ijs qua cogitat præsumenda est: quo
niam nisi quis sibi præcauerit prior, detrimentum accipiet. Nam sic mihi præcipue ui-
deor istos oligarchia studentes, à maleficio reuocare, si eorum facta partim coarguam,
partim caueam, partim doceam. Enīmuero saepe mecum cōsiderau, quidnam à uobis
uelitis adoleſcētes, utru ne iam nunc imperia obtinere at istuc legítimum nō est. Nam
lex iccirco lata est ne uos geratis imperia, quia nō potestis ea gerere, nō ut contumeliam
faceret uobis ad gerenda idoneis. An non esse pari iure cum cæteris? At istuc quo pacto
iustum est eosdē homines nō eisdem honoribus affici? Dicat aliquis popularē statū re-
esse neq; cōsultam neq; æquabile, sed q; locupletes sint, eosdē optimos esse ad p̄clarissi-
me imperandū. Ego uero primū respōdeo, popularis stat⁹ noīe, intelligi oēm ciuitatē,
paucor⁹ uero, partem ciuitatis. deinde custodes quidē pecuniāq; optimos esse locuple-
tes. ad cōsulēdum asūt p̄clarissime eos qui pollent intelligentia. Ceter⁹ uero postq;
audierit res optime iudicare, & hæc itē siue per partes, siue uniuersum æqualiter distri-
bui in democratia. At paucor⁹ status pericula quidē multis imparit, commodor⁹ asūt
nō modo plus, uerum etiam totū sibi uendicat, erupta ab alijs sua portione. Quæ scili-
cet hoc tpe qui sunt potētes, iñdemq; iuuenes, affectat rem impossibilem in magna ciui-
tate. Sed adhuc omniū dementissimi, nīsi discitis qui ad malum properatis, aut impe-
ritissimi estis oīm quos noui Græcor⁹, aut iniustissimi si hoc audetis scientes. Ver⁹ aut à
me edocti, aut ipsi respiciētes, qđ ad totius ciuitatis bonū pertinet id augeatis, existime-
tisq; hoc æquū & satius eē, q; boni ex uobis sunt, hoc ē multitudinē ciuitatis reg⁹ eē par-
ticipē. Qđ si secus uolueritis, pīculū aditis ne oī parte priuemini. Rejcite itaq; nuntios
istos tanq; p̄cognitos, nec aliquid p̄ficere sinatis. Nā etiā ut ueniāt Atheniēles, hæc ciui-
tas p̄ sua dignitate ppulsabit, suntq; nobis magistratus q; ista prouidebit. Qđ si nihil
hōq; ueri fuerit, prout ego suspicor, nequaq; uestris rumoribus expauefacta ciuitas sua
sponte seruitutem suscipiet, uos sibi duces eligendo: sed ipsa per se se rīmata ueritatem
de uerbis uestris, tanq; idem quod facta pollētibus iudicabit, & præsentem libertatem
nō ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agēdas committēdi tueri conabitur: Hæc
Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus consurgēs, alium ad dicēdum procede-
re permisit neminem, ipse autem quod ad præsens attinebat, ita inquit:

Alter ex magistratibus Syracusanis.

Obtestationes quidem uel inuicem dici, uel ab audientibus admitti, nequaquam
prudentiæ est, sed potius ad ea quæ nūtiantur respicere, quo & priuatim & publi-
ce instruamus nos probe ad eos arcendos: qui in nos tendunt, & si forte nihil opus fue-
rit, nihil damni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac cæterorū, quibus bel-
lum gaudet. Nobis autem curæ erit de hostibus explorare mittēdo ad ciuitates, atque
speculando siquid aliud expedire uidebitur. Hæc iam nos curauimus, & quicquid sen-
serimus, id ad uos referemus. Hæc locuto magistratu, Syracusani cōcilio abierūt.
Athenienses interea sochq; iam apud Corcyram omnes aderant. Et primum recensi-
to duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra po-
nere, tota que classe trifariam distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauigā-

Oligarchia.

Popularis sta-
tus.

rent, neque aqua neque portus, neque res in stationibus necessariae suppeterent, ut que cum in cæteris rebus essent copiæ ornatiiores, tum uero faciliores ad regendum sub suo quæque duce instructæ. Dehinc præmiserunt in Italiam Siciliamque naues treis, quæ referrerent quænam ciuitates essent ipsos excepturæ, dato eis præcepto, ut occurrerent clas si, quo scirent ipsi quorsum nauigarent. Post hæc Athenienses cum tanto apparatu sol uentes è Corcyra in Siciliam transfretarunt, triremibus numero centumtrigintaqua tuor, ac duabus Rhodijs biremibus: quarum triremium erant Atticæ cœtum, & harum ueloces sexaginta, cæteræ quæ milites ferrent reliqua classe Chiorum atque sociorum. In quibus ad summam uehebantur armatorum quinque millia ac centum, quorum erant ex formula Athenienses mille quingentiç, cū septingentis famulis ad ministerium nauium. Cæterorum uero sociorum commilitum, partim subditorum, partim Argivorum quingenti. Mantineorum autem ac mercenariorum ducentiquinquaginta. Sa gittarij omnino quadringenti octoginta, quorum Cretenes fuere octoginta, & funditores Rhodiorum septingenti, Megarensum' que exulum leuiter armatorum centum uiginti, cum una hippagine triginta equites portante. His copijs à principio classis in bellum profecta est, cum triginta onerarijs nauibus, quæ exercitu necessaria ferrent, commeatum, pistores, tectores cum ministris, omnia ad extractiōem murorum instru menta. Cum que centum nauigij, quæ onerarias necessario comitabantur. Aliæ præterea permulta naues partim onerariæ, partim non onerariæ ultrò exercitu sequebantur negotiandi gratia, quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium transmiserunt. At huius classis alia pars promontorium Iapygiam, alia Tarentum, alia aliò, prout cuiusque commodum fuit, in Italiam appulerunt, à nulla ciuitatum recepti, neque in mercatum neque in urbem, aquatione tantum eis & statione concessa, ac ne his quidem cōcessis à Tarentinis atque Locrensisbus, donec uentum est Rhegium Italæ promontoriū. Vbi contractis iam copijs extra urbem, quoniam intra muros non recipiebantur, castra communicerant ad Diana delubrum, ubi forum uenalium eis præbitum est. Subductis' que nauibus otium tenuere, & apud Reginos uerba fecere, ut illi quoniā am Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidenses, auxilium ferrent. Regini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italæ cæteris communiter placeret, id esse facturos. Isti tamen ad res Sicas animum intendentis, quoniam modo optime appellerent, præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes dñe num maria, nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syracusanis cum aliunde sèpenumero, tum uero à speculatoribus nuntiabatur plane naues ad Rhegium stare. Itaque tum amplius incredibili omni studio ad apparatus se accingebant, circummittere ad Sicos, ad hos præsidia, ad illos legationes, contrahere ad tutelam ex omni circà regione nauigia, quæ que intra urbem essent recensere, arma atque equos si qua in publico essent, cætera cōparare tanquam imminentis bello, tantum que non præsenti. Atheniensibus autem tres illæ præcursoriae naues ab Egesta ad Rhegium præsto fuere, renuntiaruntque nullam aliam illic esse pecuniā, quam spō pondissent: eam uero uideri tatum triginta talēta. Qua ex re duces subito abiecere animos, quod eos ipsa statim principia frustrarētur, quodq; Regini unā militare recusarent, quos primos inducere tentassent, & induci posse maxime credibile erat: quippe qui & Leontinorum cognati forent, & ipsorum semper studiosi fuissent. Et Niciæ quidem hæc prout expectauerat ab Egestanis contigerit, duobus autem reliquis ducibus præter opinionem: etenim tale fuit Egestanorum commētum, cum primū eos adiere legati Athenienses ad explorandas ipsorum pecunias, adductis illis in fanum Veneris, qđ est in Eryce, sacraria donariaç ostendere, phialas, trullas, thuribula, cæteramq; non tenuem supellectilem: quæ cum forent argentea, multo maiorem pecuniæ speciem præbuerunt, quod paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hospitio trierarchis, collecta ex omni Egesta & ex omnibus circà oppidis, uel Phœnicum, uel Græcorum corrogata pocula tum aurea, tum argentea in coniuirijs exhibuere, tanquam suam qđ

Classis Atheniensium.

Armatorum Atheniensium catalogus.

Rhegium.

Egestanorum commentum.

Erycis Veneris templum.

domesticam supellectilem, cum singuli coniuratores eodem fere instrumento supellec-
tūlīs uterentur: & cum multa ubiq̄ uasa conspicerentur, magno afficiebantur stupore
Atheniēses illi ex triremibus, ut reuersi Athenas diuulgarint ingētem se pecuniae uitæ
conspexisse. Per quos in errorem inductos, cum & alijs tunc inducti fuissent, ubi palā fa-
ctum est, non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces au-
tem de præsentī rerum statu deliberabant. Et Niciæ quidem consiliū erat cum omni-
bus copijs nauigare in Selinūtem, quo præcipue missi essent, & si Egestani mercedem
toti exercitu numerarent, ibi de rebus agendis consultare: Sin minus, ab eisdem postu-
lare, ut sexaginta nauibus, quot ipsi petissent, cibaria præstarent, atq; ibi permanēdo Se-
linuntios illis uel uel pactione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficisci do, ubi
uires Atheniensis populi ostentassent, & in amicos atq; socios fidem impigre declaras-
sent, domum redire, nisi quid breui tēpore aut ex inopinato prodesse Leōtinis possent,
aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere, ne suas quisq; facultates pro re-

**Alcibiadis sen-
tentia.** pub. consumentes ipso reip. statu periclitaren̄. Alcibiades negare cum tanta manu
profectos debere, turpiter infecto negotio abscedere, sed potius apud omnes ciuitates
præter Selinuntem ac Syracusas denuntiare, missi præcone aduentū suum, easq; ad de-
fectionem solicitare. Sículos quoq; partim à Syracusanis abducere, partim amicos face-

**Messenios legi-
tur in Greco.** re, ut illinc frumentum suppeditaret & copiae. Et ante omnia inducere * Mamertinos
(eos em̄ esse præcipue in trāsitu ac traiectu Siciliæ) & illīc portum atq; stationem clas-
sis exercitūq; capacissimam, atq; in societatem ciuitates euocando, & quarumq; parti-
um essent cernendo, tunc aggredi Syracusas ac Selinuntem, saltem ut illi cum Egesta-
nīs conuenirēt, isti Leōtinos habitare permitterēt. Lamachus haud dubie affirmare

**Lamachi sente-
tia.** nauigandum esse Syracusas, & ante urbē primo quoq; tpe præliādum, cum adhuc im-
parati essent, ac maxime perterriti: omnem enim exercitū in principio maxime esse ter-
rificū: si differrēt anteq; in cōspectum uenirēt, resumpta per cōsilium audacia, hostem
eos cum uiderint, magis contemptū habiturum: Sin autem repentina inciderēt, cum
adhuc horribiles expectarēt, maxime superiores futuros, & omni ex parte terrorem
infecturos, tum aspectu (plurimos enim nunc uideri) tum expectatione cladium quas
accepturus ille esset, præsertim periculo subitæ pugnæ, eo quidem magis quod credi-
bile esset posse permultos in agris excipi, cum præsumptum habeant, classem neutri-
quam esse uenturam: qui si in urbem receperissent, non defuturam exercitū rem pecuni-
ariam: si uictores, ante urbem conserdissent. Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Sy-
racusanorum minus, & ipsorum magis societatem perituros, id que incunctanter cum
animaduertissent utri superiores existerent. Stationem insuper nauium dicebant siue
se reciperent, siue inuaderent, oportere Megara facere quæ deserta essent, neque procul
à Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententia tamen Alcibiadis
accedebat. Post hæc Alcibiades Messana sua nauī trāsuectus, apud Mamertinos de-
societate inēunda uerba fecit. Vbi non persuadet, respondentibus illis in urbem qui-
dem se nequaquam recepturos, forum tamē uenalium præbituros, traiecit R̄hegium,

& confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptis' que necessarijs du-
ces in Naxum transmiserunt, uno ex eis cum cætera classe ad R̄hegium relicto. A na-
xijis intra urbem recepti Catanam nauigant: sed cum à Cataniensibus non reciperen-
tur (aderant enim illīc quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen,
ubi stationem eo die cum habuissent, in sequenti Syracusas nauigarsit, in cærum clas-
se digesta, ac præmiserūt decem naues in portum magnum, quæ subefites explorarēt si
quid nauium ab holte deductū esset. Et ex eis egressi in terram aliqui denūtiarent Syra-
cusanis, Atheniēses uenire ad reducendos in suam patriam Leontinos iure societatis at-
que cognitionis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transirent ad amicos
ac bene meritos Atheniēses. Vbi denuntiarunt situmq; urbis ac portuum, & omnem
cīrcā regionem contemplati sunt, unde appellentibus sibi opportunitas foret oppu-
gnandi, rursus redditum est Catanam. Initio consilio Catanienses abnuere exerci-

Naxus.
Teria flumen.
in ualibus.

tum excipere, ingredi tamen duces, & si quid uellent dicere iussere. Apud quos habet orationem Alcibiade, & in illam concionem conuersis oppidanis, milites portulam quandam male constructam subruerunt, ingressi mercabatur p urbē. Hos ubi ingresos uidere, qui cum Syracusanis sentiebant, Catanēses subito terrore percussi, clām profugerunt non adeo multi, cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, iubentes reliquum exercitū accīrī à Rhegio. Qui postea reuersi Atheniēses, iam cū omni manu mouentes inde ubi Catanam appulerunt, castra communīt. Atq; illic eis affertur ē Camarina si se conferant eo, ad ipsos defecturam eam ciuitatem, simulq; Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primum; ubi cum nihil nauīū instrui cōperissent, retro se in Camarinam recesserunt, appulsiq; ad littus præconis uoce se uenisse nuntiant, nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusurandum intercessisse, ut cum una demum applicantes Atheniēses reciperen, nisi si plures naues ipsi ab Atheniēsibus accersissent. Ita infecto negotio discessum est. Cūq; in locum quendam agri Syracusanī ē nauibus descēdissent, prædasq; egissent occurrentibus Syracusanis equitibus, & per eos peltatis nonnullis ex leui armatura imperfectis, Catanam redditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiām Athenis missam, tum aduersus Alcibiadēm, cui iubebatur ut remearet ad respondendum criminibus, quorum publice insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites, de quibus delatum īdictum erat, tanquam sodalibus illius, partim in polluēdis īmpie mysterijs, partim in uiolandis hermis. Etenim Atheniēses post abitum classis, quæstionē nihilo minus peregerunt de ijs, quæ circa mysteria circaq; hermas acta erant, nec probatis indicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorissimis quibusque fide, longe omnium modestissimos ciues comprehenderunt, & in vincula coniecerunt, conducebilius esse arbitrantes, scrutari rem, & inuenire, quam per facinus īdictis aliquem integræ existimationis delatum elabi, nisi non conuictum. Namq; is populus auditu cognitum habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorū acerbam circa finem extitisse, eamq; præterea neq; à se, neque ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmonijs, timebat assidue & omnia in peiorē partē accipiebat, quanquam conatus Aristogitonis & Harmodi propter amatorium consortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus cōmemorando ostendam, neque alios Græcos, neque Atheniēses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediae inter ciues conditionis uir adamabat, habebat que. Is Harmodius ab Hipparchō Pisistrati filio appellatus, de stupro non modo non expugnatus, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensque Hipparchi potentiam, ne uī adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus solicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamen uī nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cum' que sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Haec tenus enim licebat, nec ulteriorem dominatum in suos populares induxerant isti tyranni, neque inuidiosum reddiderant, qui plurimam uirtutē atque prudenteriam operam dabant. Vice simam quoque tantum ex prouentibus exigebant ab Atheniēsibus, & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra etiam sacrificauerunt, cætera ex superioribus legibus usurpante ciuitate, præterquam q; in hoc incumbebant, ut semper aliquis ex eis erat magistratus: & alijs apud Atheniēses ex ipsis annuum imperium tenuerunt. Et Pisistratus Hippiæ filius, illius qui tyranus fuit, aui referens nomen, dum imperaret aram duodecim deorum in foro dedicauit, atque Apollinis Pythij. Sed epigramma aræ, quæ in foro posita erat, deleuit postea populus, cum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythij adhuc extat, quamuis obscuris litteris, tamen uel nunc quoque apertum in hæc uerba:

Atheniēs apud
Camarinam illusi.

Alcibiades A-
thenas renocatur.

Harmodius.
Aristogiton.

Pisistratus
uis.

Hipparchus.

Vice simae ex-
actio.

Hippias.
Duodecim de-
orum aræ.

Epigramma distichon:

Pisistrati epi-
gramma.

In Pythij Phœbi Pisistratus æde locauit

Imperij Hippiades hæc monumenta sui.

*Titulus lapi-
deus detyra-
norum scelere.
Myrrhina.*

Imperasse autem Hippiam, quod esset inter fratres natu maximus, non modo asseuera re possum, quia fama diligentius cæteris indagauit, ueritatem ex hoc ipso q̄s licet agno scat, q̄ solum hunc ex fratribus legitimis cōstat filios sustulisse, quemadmodū testat & ara & lapideus titulus de tyrannoq; scelere in arce Atheniēsi erexit, in quo nullus Thes sali aut Hipparchi filius script⁹ est, sed quinq; Hippiae liberi, quos ille suscepit ex Myrrhina Callidæ Hiperochidæ filia. Et sanè consentaneū est maximum natu inter fratres primum duxisse uxorem, qui etiam in ipso titulari lapide secundum patrem primus inscriptus legiſt. Nec non illud nonnullā fidē facit, q̄ patris legatus ire, & eiusdē in tyran nide munera obire consueuerat. Neq; uero mihi uidetur unquam Hippias statim imperium retenturus facile fuisse, si Hipparchus in principatu perisset, nec eodē ipse die principatus munia executurus, sed quod diu iā inter populares suos imperioſe, & inter auxiliaries diligenter se gesserat, ideo nullo prorsus cum periculo imperium retinuisse, neq; sicuti frater iunior fecisset, trepidasse, cum in ea re iampridem exercitatus esset. Verum ex aduerso rei euentu contigit Hipparcho ut nobilitaref, credereturq; à posteris tyrannidē accepisse. Hic igit cū solicitando Harmodium pellicere nō posset, contume lia huiuscmodi prosecutus est: Sororem Harmodiū puellam nuntiatā uenire in pōpa quadam ad gestandū canistrum, per suos à ministerio submouit, dicentes non p̄mittere id magistratū, quia indigna esset. Quod ægreferens Harmodius, & ob eū multo ægrī us Aristogiton, comparauerunt omnia quæ ad conspirationē pertinebāt, opperiebant tñ festa, quæ dicunt magna Panathenæa, quo tantū die extra suspicione erat, ciues eos qui pompam misissent, in armis frequētes esse, & debebant ipsi quidē aggredi, opitulari aut sine mora ij, qui erant inter hastatos. Fuerunt autem non multi coniurati occultā dæ rei gratia: & quia sperabant eos etiā qui consciū non erant, q̄libet paucis facinus au dentibus, tñ ex repentina re, cum arma haberent, libenter seipſos pariter in libertatem asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias exterius in loco qui Ceramicus dicit, cū ha statis exornabat, quēadmodū oportebat singula in pompa procedere. Harmodius autē atq; Aristogiton, cū sumptis iam pugionib⁹ ad opus prodiſſent, conspiciētes quendā de coniuratis cū Hippia familiariter loquentē (erat aut facilis omnibus ad Hippiā adiutus) extimuerit, arbitratī rem palam factam esse, tantūq; non se iam cōprehensum iri. Itaq; eum à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabant, uoluerūt primum ulcisci, si possent, atq; quo erant habitu uidentes introeunt portas, nactiq; Hipparchum in loco qui uocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsulte, ac per iracundiam præcipue alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt occiduntq;. Et Aristogiton quidem hastatos à principio deuitauit, ueq; concursu multitudinis postea comprehensus non leuiter mulctatus est. Harmodius autē uestigio illic occubuit. Quo Hippias p̄ nuntium cognito apud Ceramicum, nō in rem præsentē, sed ad pomparicos armatos, priusquā rē sentirent, sine mora cōtendit; longe em prius abierat: & cōposito ad simulationem cladis uultu, iubet eos in locum quendam quē monstrauit sine armis abiſe, qđ illi fecerunt, ratī illum aliquid aliud dicere. Iste satellitibus admonitus ut arma subtraherent, secreuit protinus eos de quibus suspicabāt: & si quis cū pugione deprehensus est, nam cū scuto & hasta cōsueuerant agere pompas. Hūc in modū propter amatoria ī indignationem, principium infidarum, & incōsulta ob repētinam timoris causam audiā extitit Harmodio atq; Aristogiton. Et post hoc tēpus sēuior in Athenienses ty rannis est instituta, quod Hippias iam sibi uehementius metuens, complures Athenien sium interemit, & simul ad extrema auxilia respexit, si quid tutelæ aliquando foret, sta tu mutato. Ideoq; post hæc Hippoclus Aeātidæ Lampsaceni tyrāni filio Archidice filiā suam collocauit, Athenis Lampsaceno, quod sciret illos multū apud Dareum regem posse, cuius fœminæ monumentum Lampsaci hoc habet epigramma:

Panathenæa.

Ceramicus lo.

Leocorium.

Hippiæ tyran nis.

Propugnatoris Graijs qui p̄fuit Hippiax,
Hac in humo proles conditū Archedice:
Quæ patre Germanisq; uiro gnatisq; tyrannis,
In nullum tamen est facta superba nefas.

Archedice
epigramma.

Hippias cum tres deinceps annos tyrannidem apud Athenienses tenuisset, quarto anno per Lacedæmonios & Alcmeonidas exiles, abrogato sibi imperio, abiit ex placito in Sigæum & Lampsacum ad Aeantidem, & illinc ad Darium regem. Vnde postmodum anno uicesimo iam senex in Marathona cum Medis in expeditionem uenit. *Aeantides.*

Quæ reputans populus Atheniēsis, ac memoria repetēs quanta de illis cognouerat fama, exhulcerato tūc animo erat, ac suspicans eos qui de hermis atq; mysterijs insimulabantur, ut omnia quæ egissent, uideretur ei spectare ad coniurationē status paucorum atq; tyrannidis; & tanquam ob hanc rem irascere, multos & eos splendidos uiros iam in carcerem coniecerat, neccum tamen uidebatur esse contentus, indies magis ac magis proficiebat sauitia comprehendēdi aliquos. Interea quendam ex ijs qui erant conspecti in carcerem, qui nocentissimus esse putabatur, persuasit unus ex ijs, qui unā uincti erant, ut rem indicaret siue uera illa, siue non uera esset. In ambas enim partes argumēta sunt, & liquidam esse nemo, aut tunc, aut postea dicere potuit. Persuasit autē quod diceret oportere eum, uel si nihil admisisset, deposito metu, & seipsum & ciuitatem suspcione liberare, certiorem enim ipsi salutem fore, ingenue confitenti quām præneganti in subeundo iudicio; Ita hic & contra se, & contra alios cōfessus est rem actam de hermis. Quod populus libenter accipiēs, ut opinabatur, manifestum, atroci facto usus, ne prius insidiatores suos ad plebem ferret indicē, sine mora missum fecit, ac cæteros quos ille non detulisset. Reliquorum autem qui delati erant peracto iudicio, alios occidit, quos uidelicet comprehendit: alios fuga elapsos morte damnauit, proposita mercede ijs, qui illos occiderēt, cū interim non constaret, iij qui supplicio affecti erant, utrum iusto supplicio affecti essent, nec nec. Et cætera quidem ciuitas hoc plane impræsentia lucrificat. De Alcibiade autem inimicis deferentibus ijsdem ijs qui prius quām profici saceretur, ingruerat, grauiter accepit. Et ubi de hermis pro cōperto habuit, tunc ei multo magis ille mystica de quibus insimulabatur, unā cum facto coniurationis in populū uisus est admisisse. Etenī exercitus quidam Lacedæmoniorū non sanè magnus, per hoc tps, quo circa hac Athenis turbatio extitit, ad Isthmū usq; progressus est, ad nescio quid cum Bœotis transfigēdum, quē istius opera nō Bœotiorū causa creditū est, ex cōposito uenisse: & nisi præoccupassent ipsi comprehendere illos indicio delatos fore, ut ciuitas proderetur. Vnde unam quandam noctem apud Thesei templum, quod in urbe est, sub armis pernoctarunt. Quinetiam apud Argos Alcibiadis hospites sub idem tempus in suspicionem uenerunt, ne in plebem grassarentur: & ob id Argiuīs suorum tunc potestatem fecere Athenienses, quos pro hospitibus acceptos in insulis deposuerant: denique circumstabant undique Alcibiadem suspiciones. Itaque iij qui adductum eum ad iudicium uolebant, ut morte mulctarēt, mittunt ad ipsum in Siciliam, & ad ali os, de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiam iussis nuntijs præcipere homini, ut ad causam dicendam frequentet se, non tamen comprehendere, habita ratione, tum suorum in Sicilia milītum atque hostium, ne quid turbaretur, tum uel magis Mantineorum atque Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad societatem expeditiōis uolebant permanere. Hic igitur habens suam nauem: item 'que iij, qui unā insimulabantur, profecti sunt ex Sicilia cum nauī Salaminia tanquam Athenas ituri. Idem cum in Thuriis fuere, non amplius sunt secuti, neq; posthac conspecti. Siquidem è nauī abierunt metu calumniæ, noientes se illuc conferre. Quos tamen qui missi erant cum nauī Salaminia uestigantes, ubi nusquam inuestigant, cursum redeentes peregerunt. Nec perinde post ex Thuria Alcibiades nauī transmisit in Peloponnesum iam exul. Quem Atheniēses & eos qui cū illo erant, deserto iudicio capite condēnarunt. Post hæc reliq duces Atheniēsiū in Siciliā bisariā diuiso exercitu ac sortito imperātes, cū oib^o co

*Atheniensium
atrox factum.*

Thesei templū

Thurias

*Alcibiades
capite conde-
matur.*

piis in Selinuntem nauigant atq; Egestam, ad cognoscendum quidem daturi ne forent pecuniam Egestani an non, sed ad explorandas quoq; res Selinuntiorum, descendamq; controueriam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti, ac Siciliam à sinistra habentes qua parte uergit ad sinum Tyrrhenum, Imeram tenuerunt, quæ una est Græca urbs

Imera.

Hyccara uic⁹

Hybla.

Syracusorū
in Athenien-
ses probra.Olympici loci
apendi com-
mentum.

Symathus.

ex omni illa Siciliæ ora, ubi non recepti redierunt. Et csi præteruehuntur cepere Hyccara uicum Sicanicum quidem, sed hostilem Egestanis (erat autem maritimus) quem ubi diripuere Egestanis tradidere, quorum equitatus iam aderat: ipsi rursus cum pedi-
tatu per Siculos peragrando peruenere usque Catanam, nauibus quæ prædam porta-
bant circumveuntibus. Nicias ex Hyccaris protinus Egestam delatus, ibiç cum alia pe-
cunia, tum uero triginta talentis acceptis ad exercitum rediit. Præda quoq; diuendita
est, confectaçp ex ea centum uiginti talenta. Illuc circuuecti Siculorum qui socij erant
oram, iubebant eos suas copias mittere: Cumq; dīmidia exercitus parte ad Hyblam ue-
nerunt in agro Gelatino, quæ erat hostilis, quam tamen non expugnauerunt: Aetasq;
excessit.

In sequenti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se appa-
rabant, uicissim que Syracusani & ipsi, tanquam in illos ituri. Qui quoniam ad primū
terrorem atque expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis
ac magis animos sumebant: & quia dum oram illam præterueherentur, longe ab ipsis
ire conspecti erant: & profecti Hyblam expugnare nequiuierant, eo uehementius con-
temnebant, postulabant' que à ducib; prout solet præ ferocia uulgus facere, ut se Cata-
nam ducerent, quando hostis in ipsis non iret. Quinetiam equites Syracusani ad specu-
landum assidue ad castra usque Atheniensis proiecti, cum alia probra ingerebant, tum
uero illud, Nunquid potius ad habitandum secum in aliena uenissent, quam ad Leonti-
nos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Atheniensium duces, uolebant ta-
men illos uniuersos quam longissime ab urbe abducere, ut ipsi interea sub noctem cum
classe præteruecti locum castris idoneum per otium caperent, gnari non perinde se ua-
lituros, si aut è classe aduersus præparatos descenderent, aut itinere terrestri eentes co-
gnosceretur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, cum nihil dum equitum adesset,

ab equitatu Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere noceri. at illo modo se
occupaturos locum unde ab equitatu nihil admodū laderentur. Et locum quidem quæ
caperent ab exilibus Syracusanis, qui ipsis sequebantur, edocti sunt, quem & ceperūt
ante Olympia. Ipsi autem ut hoc quod uolebant efficerent, hoc commentum machina-
ti sunt: Mittūt quendam probatæ sibi fidei eundem que ut putabatur, ducib; Syracu-
sanis ad quos mittebatur, non minus familiarē, qui diceret se uenire à quibusdam Cata-
nenibus (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc super-
esse suæ factionis studiosos; Is inquit Athenienses intra urbem depositis agitare armis:
Si uelint illi certa die prima aurora cuncto cum populo uenire aduersus Atheniensem
exercitum, se hunc exclusuros ab urbe, classemq; incensuros: Syracusanos autem facile
Athenienses adortos exercitum deleturos. Permultos fore Catanensium ad rem agen-
dam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse ueniret. Huic Syracusanorū duces ut
qui erant alioqui audacieores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu ad
uersus Catanam, multo inconsideratius fidem habuerunt, nec cunctati constituta die
qua ad Catanam adessent hominem remiserunt, populoq; omni edixerūt, iam enim Se-
linuntj & alijs nonnulli ex socijs aderant, ut se nullo delectu ad exeundum expediret.

Vbi omnia quæ ad apparatum pertinent in expedito fuere, & dies qua cōstituerant ue-
nire aduentabat, profecti Catanam uersus castra posuere ad Symæthū flumen in agro
Leontino. Quos ubi aduenientes sensere Athenienses, sumptis omnibus copijs & suo-
rum & Siculorum, & si quis alias illuc accesserat, eis' que in naues ac nauigia impositis
de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egredιuntur in magnum portum an-
te Olympium, tanquam illic castrametaturi. Syracusanī interim equites primi Catanā
perlati, cognito omnem classem uela fecisse, regressi nuntiant pediratui. Qua de re cun-
dit iam reuersi sunt ad ferendas urbi suppetias; & quia longū ipsis iter faciendum erat,

Athenienses interea per otium collocauerant opportuno in loco, unde pro suo arbitrio plium inire possent, nec ab egatu Syracusanorum admodum infestari, uel ante opus, uel in opere faciendo, quod murales munitiones atque aedificia prohibeant: super haec arbores & stagnum & loca abrupta. Ipsi quoque cæsis circa arboribus, & ad mare comportatis, cancellatimque confixis, naues prætexuerunt. Quinetiam quæ pars castrorum depressior erat, quæque aditu facillima hostibus, eam electis faxis ac lignis arduam festinabundi reddidere. Præterea pontem per quem remeatur a nauibus soluerunt: quod opus dum fieret, nemo ex urbe progressus interpellauit. Primi Syracusanorum equites ad opem ferendam procurrerunt, mox inde uniuersus peditatus conuenit. Et primum ad exercitum Athenienses accessere propius. Dehinc cum ab alijs non prodiretur obuiam, regressi, ac uia Helorina transmissa, castra posuerunt. In sequenti die Athenienses ac socij se instruxerunt tanquam ad prælium, atque ita steterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socij, Athenienses medium. Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium uero quod ad tentoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptum est, quam cunq[ue] maxime partem exercitus cerneret laboratem, ad eam se conferret. Intra hos ita instructos, posuere lixas calonesque. Syracusani autem eos qui iustis armis prædicti erant, instruxere denosseros, omnem uidelicet populum, & quicunque aderant socios. Nam in primis auxilio uenerant Selinuntij, mox Geloi equites ad ducentos, & Camarinai ad uiginti, sagittarijque circiter quinquaginta: quos equites non minus mille ac ducetos in dextro collocare cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cum Athenienses essent priores in ituri prælium, Nicias singulas gentes, ut quaque adibat, talibus uerbis adhortabatur:

Nicæ uerba ad milites.

MULTA apud uos uiri me uti exhortatione quid opus est, ut certetis qui ad hoc ipsum faciendum adestis? Talis enim apparatus uidetur mihi per se efficacior esse ad præbendam audaciam, quam uerba alii cuius probe dicta, si imbecillus sit apparatus. Nam ubi sumus Argiui & Mantinei & Athenienses, & primores insulanoru[m], quoniam pacto, oporteat nos inter tatos ac tales socios non habere ingentem uictoriæ spem? Præfertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu uenientes ad resistendum, & eos quidem Sicilienses, qui & nos cōtemnunt, nec tamen expectant, quia minus peritiæ quam audaciæ habent. Id uelim cuique uestrum ueniat in mente, nos procul à nostra in haud beneuola terra abesse, quam nequaquam uos nisi prugnando obtinebitis. Volo quoque diuersa ratione quam seipso, ut probe scio, hostes ad hortantur, uos admonere. Illi enim quod pro patria sibi res est, ego quod non licebit postea nisi uincimus patria frui, aut certe non facile hinc in patria reuerti. Permulti namque equites nobis ingruent. Vos igitur uestræ ipsorum dignitatis memores, inuidite strenue hostem, existimantes præsentem difficultatem atque necessitatem quam aduersarios esse terribiliorem. Haec locutus Nicias, cōtinuo copias egit in Syracusanos, non expectantes quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandu[m], quoru[m] etiam nonnulli in urbem, utpote uicinam abierant. Qui tamen festinabu[m] suos adiuuarent currentes, tardius illi quidem peruenere, sed ut quisque perueniebat, ibi miscens se pluribus, consistebat. Nam eis neque alacritas neque audacia defuit, aut hac in pugna, aut in cæteris: nec animi præstantia Atheniensibus inferiores erant, quatenus intelligentia suppetebat: quatenus non suppettebat, inuito animo cedebat. Et tamen quod non opinabantur in se uenturos Athenienses priores, quodque propere turari se cogebant, sumptis raptim armis, occurserunt. Et primum ex utrisque, qui uel de manu uel fundis lapides faciunt, & sagittarij leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoque inuicem, ut in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & aruspices bene litatum esse palam fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntque. Et Syracusani quidem prælium inibant pro patria, proque sua quisque & in præsens salute, & in posterum libertate. Ex hostibus autem Athenienses quidem pro aliena terra, sed ut suam obtinerent,

Helorina uia.

Atheniensium
& Syracusa-
norum confli-
ctus.

ne'ue illam uicti perderent, Arguii uero & qui ex socijs liberi erant, ut una cū Atheniensibus pararent illis ea, quorum gratia uenerant, utq; suam quisq; patriam uictores reuiserent. Socij autem qui alterius imperio parebant, alacri animo erāt, præcipue ob præsentem salutem, quam nisi uincerent desperabant. Secundo loco si non aliud, certe ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in subigēda Sicilia fuissent. Vbi pugna ad manus uenit, perdiu inuicem utriq; abstiterunt, cum interim contigit ut fulgura & tonitrua aliquot simul & pluua ingēs existeret. Qua ex re Syracusani quidem, qui tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, terrore correpti sunt. Athenienses autē, qui expertiores erant, putarunt ea quae fiebant, propter anni tempus fieri: & eos qui huic rei non cederent, multo maiorem terrorem aduersarijs infecturos. Primi tamen omnium Arguii impressione facta, & lauum Syracusanorum cornu, & post Argiuos in oppositam sibi partem Athenienses reliquas iam Syracusanorum copias perrumpunt, atq; in fugam uertunt. Verum non longo illos spatio persecuti sunt Athenienses, equitatu hostili qui permultus atq; inuictus erat, inhibiti. Is enim in armatos hostes si quos longius insequentes cerneret inuictus, compescerat. Illi tamen cōferti, quoad tuto potuere persecuti, retro se receperūt, trophæumq; statuerunt. Syracusani in uiam Helorinam congregati, & ut poterant ē p̄senti rerum statu depositi, præfidium tamen ad Olympieum, quod adhuc ipsorum erat, miserunt, ueritati ne Athenienses qui illic erant, pecunias amouerent. Cæteri rediere in urbem, Athenienses templum illi quidem non adiere, sed receptis suorum cadaueribus, ac pyrae impositis, ibidem pernoctarunt. Postero die Syracusanis uictoriā concedētibus mortuos reddidere, numero tam ciuium quam sociorum ducētos sexaginta. Surorum autem tum sociorum tum Atheniensium, quinquaginta omnino amifere: quorum ossibus & hostiis spolijs lectis, Catanam nauigauere. Erat enim hyems, nec belum illuc amplius uidebatur geri posse, priusq; equites & suos ex Athenis accerferent, & sociales illinc contraherent, ne prorsus equestrī certamine superarentur, utq; res pecuniaria ex eisdem locis conficeretur, & ab Athenis afferretur. Quinetiam aliquas ad defectionem ciuitates sollicitarent, quas post pugnam sperabāt ad se pronius defecturas: & cum cætera, tum uero rem frumentariam, & quæ opus erant præpararent, tanq; sub uernum tempus Syracusas tētaturi. Et hoc quidem consilio ad hybernandum in Naxum & Catanam discessere. Syracusani autem sepultis suis mortuis, cōcionem coegerunt. Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in cæteris rebus prudenter agendis nulli secundus, tum in bellicis expertæ strenuitatis conspicuacq; fortitudinis, exhortabatur eos, nec sinebat fortunæ succumbere. Non enim ipsorum consilium fuisse superatum, sed q; ordine caruissent, hoc eis nocuisse: non tamen perinde inferiores fuisse, ut crederetur, præsertim rudes cum eruditissimis Græcorum, & propemo dum operarijs bellorum dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudinē

Hermocrates.

Admonitio

Hermocratis.

Quindecim,

πεντεκαίδεκα

καὶ

imperantium turbam (prærerant enim eis *quinq; duces) & inordinatam rem esse, per uices plurium principatum. Quod si pauci forēt imperatores, & i; periti, atq; per eam hyemem armatorum uim compararēt, subministrantes quibus deessent arma, ut esset q; maxima uis armatorum, & hos ad cæteras belli meditationes adigerent, affirmabat quantum credibile esset eos aduersarijs superiores fore, dum ad præstatiā animorum quæ illis adeisset, ordo rerum agendarum accederet. Nam hæc ambo inuicem ad suuare: & ordinem quidem periculorum meditatione, præstantiam uero animi fiducia sui per peritiā assidue proficere. Quin ipsos imperatores ut paucos, ita summa potestate præditos deligi oportere, quibus iusurandum præstet, permittendum illis, ut quatenus libuerit, eatenus imperio suo fungantur. Sic em quæ celari oporteret, magis celatum iri, & cætera pro commoditate præparari nullo tergiuersante. Hermocratem cum audissent Syracusani, in eius sententiam omnia decreuerunt, ipsumq; imperatorem delegerunt, & Heraclidem Lysimachi, & Sicanū Execesti filium. Hos treis atq; legatos Corinthum Lacedæmonem q; miserunt, ad societatem contrahendam, ac

Syracusani duces.

Heraclides.

Sicanus.

Lacedæmonios persuadendos, ut pro se bellum Athenienses administraret fortius ex professo, aut abducendo ex Sicilia Athenienses, aut aliquod præsidium ad illam Siciliensem manum quæ imbecillior esset, mittendo. At classis Atheniensis quæ ad Catana. Messanam erat, continuo Messanam se contulit, tanquam receptura eam urbem per proditi onem. Sed quæ tractabantur, non successere. Siquidem Alcibiades abrogato sibi magistratu cum reuocaretur, gnarus se exulē fore, detulit indicium rei cuius agendæ conscius erat, amicis Syracusanorū qui Messanæ agebant. Illi delatos præditionis cum ante omnia interemissent, & mox orta seditione in armis essent, obtinuere id quod uolebant, ne reciperentur Athenienses. Isti statuī illic tredecim cīciter dies habitis, ubi anni tempore uxari cœperunt, & necessaria deesse, nec aliquid succedebat, rediere in Naxum: & Thraçes illic circundato castris uallo, hybernauerunt, missa Athenas trireme pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo statim uere adessent. Per eam hyemē Syracusani mutum ante urbem quacunq; parte spectat epipolas, inclusō intrā fano, Epipolæ. excitauerunt, ne si forte male pugnassent, qua parte fragilior erat urbs, circumuallari Syracusanorū possent. Apud Megara quoque, item apud Olympieum aliud præsidium posuerūt: bellicus appa- quinetiam quacunq; ex parte descendī à mari in terram poterat, cancellato uallo præ cluserunt. Et cum scirent apud Naxum Athenienses hybernare cum omni uulgo, ad uersus Catanam in expeditionem ierunt: agroq; eorum uastato, & castris Atheniensium tabernaculaq; incensis, domum rediere. Super hoc cognito ab Atheniensibus Camarinam missis legatos pro iure societatis initæ sub Lachete, si quo pacto ad se illos inducerent, & ipsi ē diuerso misere legationem. Erant nanque ipsis suspecti Camarinenses, quod segnius ea quæ miserant ad superiorē pugnam, misissent, ne deinceps opere ferre recularēt, ne ue Athenienses quos cernebant ē prælio superiores decessisse, ab illis persuasi, ex ueteri amicitia accederent. Profectis igit̄ illuc ex Syracusis Hermocrate cum alijs, Atheniensium autem Euphemō cum cæteris, Hermocrates aduocato concilio Camarinensium, quoq; Athenienses palam insimularet, hanc habuit orationem:

Oratio Hermocratis apud Camarinenses.

NON ideo ad uos legati missi sumus, uiri Camarinæ, quod timeamus ne præsentī Atheniensium exercitu terreamini, sed potius ne priusq; à nobis quipiam aduertitis, illorum quæ facturi sunt uerbis inducamini. Veniunt in Siciliam sub obtentu quidem quem audistis, animo autem (quoniam omnes suspicamur, & ut mihi uidetur) non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius à sede nostra abducendos. Neque enim consentaneum est, illos eas quæ illic ciuitates sunt, ex urbibus ablegare: quæ autem hic sunt, in urbibus collocare: & Leontinorum curam gerere quasi cognatorum, quia Chalcidenses sint: ipsos autē Chalcidenses, à quibus isti oriundi sunt, in seruitute continere. Itaq; quo prætextu illa obtinent, eodem nunc ista obtinere conantur. Nam cum à uoluntariis effent tanquam ad ulciscendum Medium duces constituti Ionijs, cæterisq; qui ex ipsorum colonijs socij erant, eos in potestatē suam redegerunt: partim quasi desertores fuissent, partim quod inter se belligerarent, partim obaliā, ut in quosque opportunam habebant, causam obiectantes. Neḡ uero aut Athenienses pro Græcorum, aut Græci pro sua ipsorum libertate Medo restiterunt: sed ipsis ut sibi, non Medo seruiretur: illi ut dominum commutarent, non pro eo qui minus eum qui magis, sed pro eo qui peius eum qui melius sentiret. Verum etsi facile reprehēsibilis est Atheniensium ciuitas, non tamē ad eam reprehendendam nunc uenimus, apud homines plane scientes quanta illius existat in iuria, sed uel multo magis ad reprehendendos uos, qui cum habeatis exempla Græcorum urbium quæ illic in seruitutem redactæ sunt, non tamē defenditis uosmetipsos: nec quæ nunc ad uos afferuntur sophismata propulsatis, Leontinorum cognatorū restitutions, Egestanorum sociorum opitulationem. Qui nequaquam acquiescentes libenterius uolumus ostendere non esse nos Iones, neḡ Hellespōtios, neḡ insulanos, qui dominum aut Medium aut quemlibet alium commutantes, seruiunt, sed Dores libe-

Siculorum oris, è libera Peloponneso Siciliam habitantes, habitaturosque donec omnes oppidatim capiamur: cù sciamus hac una uia capi nos posse, & ad hanc uiam se conuertisse, ut alios suis rebus dissident à nobis, alios sub specie societatis suae ad inuicem bellandum impellant, alios pro cuiusque conditione iucundum aliquid dicendo, quoad possunt, detimento afficiant. Et arbitratur aliquis nostrum, remotiore uicino iam subuerso, non deuenturam in se quoque calamitatem, sed in eo substituram potius, qui prior passus est. Quod si quis statuit non se hostem esse Atheniensium, sed Syracusanum, & dum sibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea se, sed pariter ac peræque pro sua ipsius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quod me non prius euerso, sed sibi socio, non deltitutus suscepit bellum. Cogitet item Atheniensem non ulcisci uelle inimicitiam Syracusanorum, sed hoc colore suam non minus uobiscum amicitiam confirmare. Verum si quis aut inuidet nobis, aut nos metuit (in uidiæ enim ac timori imbecilliorum obnoxij sunt potentiores) & ob id uult Syracunas quo simus modestiores damno affici, superesse tamen quo ipse tutius degat, hic nō humanæ potestatis animo sperat. Neque enim possunt homines in suo arbitrio peræque habere uotum pariter & fortunam. Nam si aliter atque expectauit eveniat, tunc calamitatis suæ tædio forsitan uelit rursus ut prius bonis meis posse inuidere, quod iam impossibile est desertori, & qui recusauit eadem suspicere pericula, suspicere inquam non uerbo, sed re. Qui enim nos tuetur, nomine quidem statum nostrum, opere autem suam ipsius salutem tuetur: & sane decebat uos præcipue qui finitimi estis Camarinæ os, quicque secundum nos periclitamini, ista prospicere, neque segnes sicut hactenus præbere uos socios, sed uestra potius sponte uenientes ad nos, exhibere hortatores, ne animo succumberemus: nunc eadē nobis allegando, quæ allegassetis ope nostra indigentes, si contra uos prius Athenienses uenissent. Sed neque uos nunc, neque alij ulli ad hoc agendum accesserunt. Veruntamen metu ius & erga nos, & erga hostes nostros seruatis, causati uobis esse cum Atheniensibus societatem, quam profecto uos non cōtra amicos contraxistis, sed contra hostes, si qui uos inuaderent: utque Atheniensibus essetis auxilio, quoties eis fieret ab alijs iniuria, non cum ipsi quemadmodum nunc uicinis uestris iniuriā facerent: quia ne R̄hegini quidem, et si Chalcidenses sunt, uolunt restituere Leontinos, qui sunt Chalcidenses. Et certe indignum est, si illi hoc opus pulchritudinis nullā ratione suspectum habentes, modeste se gerunt, uos rationabili causa uultis ihs qui natura sunt hostes, prodesse: eos autem, qui uos naturæ cognatione continent, perdere hostibus iuncti. Sed iniurium est, ut adiuuetis potius quam extimescatis istorum apparatum, qui non foret pertimescendus, si inter nos omnes conueniet: sed si è contrario non conueniet, id quod isti efficere laborant, qui nō aduersus nos solos uenerunt (neque enim ea quæ optabant, et si prælio uictores extitere, peregerunt) uestrum protinus abierunt. Ut credibile sit, eos propter paucitatem suam sibi diffidere: & ob id tantopere uelle cum alijs inire societatem, præsertim ueteros huc è Peloponneso auxilijs, qui homines sunt istis in te bellicâ longe præstantiores. Neque illud circumspectum uobis esse uideatur, quod nobis quidem æquum, uobis autem tutum sit, non le alterutris auxilio esse, tanq; utrorumque socijs. Non enim ut iure istud, ita facto par est. Nam si propterea quod uos abestis à partibus, non quibus bellum, succumbent, & alij uictores existent, quid aliud nisi horum salutem nō defenditis, illos ne malis fiant nō prohibetis? Atqui satius fuerit, iniuriā patientibus, & ijs quidem cognatis, adesse quæ cōmune Siciliae commodum tuendo, & Athenienses (ut aiunt) amicos non sinere peccare. Atque (ut semel omnia complectamur) nos Syracusani tum dicimus nullius negotijs esse plane docere, aut uos aut alios ea quæ nihilominus ipsi cognoscitis, tum uero precasti pariter & obtestamur, nisi uerbis nostris acqescitis, insidias nobis ab Ionibus tendi perpetuis hostibus, & à uobis prodi Doribus Dores. Qui si ab Atheniensibus superremur, propter uestra quidem consilia superabimur: sed uictoriae laus penes illos erit, nullum aliud præmium accepturos, quam eum ipsum qui uictoriam subministravit,

Rhegini.

At si uictoria penes nos fuerit, poenam luetis, quod autores extiteritis periculorum nostrorum. Quare considerate, atq; iam nunc eligite aut præsentem sine periculo seruitatem, aut hoc, ut si uiceritis nobiscum, ne turpiter istos dominos suscipiatis, & inimiciam nostram non breuem deuitetis. Hæc Hermocrate locuto, Euphemus Atheniæ *Euphemus.* ensium legatus ita excepit:

Oratio Euphemii Atheniensium legati apud Camarinenses.

Veneramus quidem ad renouandam pristinam inter nos & uos Camarinæi societatem. Sed quoniam Syracusanus nos incessit, necessarium est etiam de imperio nostro uerba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atq; huius rei uel maxime iste testimonium perhibet, qui dixit Iones semper Doribus extitisse hostes, sed ita res se habet. Nos enim cum simus Iones, Peloponneses autem Dores, ^{Iones.} ^{Dores.} & plures nobis & accolæ, dedimus operam ut illis q̄ minimū obediremus: & post Medicū bellum, cum classem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio ac ductu exemimus, arbitrantes nihil magis conuenire ut illi nobis, quam ut nos illis imperaremus, nisi q̄ diu plus ipsi q̄ nos ualuerunt. Idem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant, principes constituti, nostra incolimus, existimantes sic minime oportere nos Peloponnesibus obnoxios esse, habentes uim qua uim propulsemus. Atq; ut ingenuo loquamur, nō iniuria in nostram redigimus potestatem Iones atque insulanos: quos etsi cognatos nostros, tamen seruire nobis aiunt Syracusanii. Quippe uenerant cum Medo aduersus nos metropolim suam, non ausi amittere res domesticas, sicut nos qui urbē de seruimus; sed deficientes à nobis, maluerunt & ipsi seruire, & nobis seruitutem inducere. Propter quæ digni sum⁹ qui imperemus, & quod plus nauium q̄ cæteræ, plusq; animorum sine ulla tergiuersatione præstimus pro Græcia, quodq; ab ipsis hoc idem enixe præstantibus Medo, læsi fuimus. Et super hæc, cum uiires aduersus Peloponneses optemus, neq; alterius auspicia sequi, iure optimo speramus, ut qui uel soli profili gauimus Barbarum, uel pro libertate cum aliorum, tum præcipue istorum, ac nostra ipso rum pericula adiuimus. Itaq; decet & sine iniuria, & nobis & cuiq; salutem præbere, & nunc tutelæ nostræ gratia adesse, cernentes hæc uobis quoq; usui esse, planumq; facere, quid sit unde & nos isti criminantur, & uos præcipue uobis timendum suspicim⁹, qui tamen scitis eos qui præingentí metu suspicantur aliquid, solere impræsentiarum orationis suavitate mulcere eos à quibus suspicantur, in exequēdo autem post ea id agere, quæ sibi cōducant. Etenim nos illic imperium tenere ob metum memoria uimus, & eadem de causa uenisse huc, ut cum amicis res hic tuto constituamus, non ut in seruitutem redigamus, imò potius ne hoc patientur, ut prohibeamus. Neq; opinet quispiam, nos ea quæ quasi nihil ad nos attineant curare, cum sciat statu uestro incolumi, dum non estis ad resistendum Syracusanis impares, minus noceri nobis posse à Peloponnesibus, ad quos minus copiarum Syracusanii submitterent. Et ipsi ob hoc præcipue nos comprobastis, quod æquum foret restituī Leōtinōs, nec subditos esse, quæles sunt eorum consanguinei apud Eubœam, sed q̄ potentissimos, ut isti uice nostra finitimi suis infesti essent ex sua terra. Nam bello doméstico per nos ipsi sufficim⁹ ad hostem propulsandum. Et Chalcidēses, quos quia subegimus, Syracusanus hic ait absurde nos uelle eos qui hic sunt asserere in libertatem, utiles nobis erūt, immunes militia, tantum pecuniam pendentes. Utiles item, qui apud Siciliam sunt Leontini, ac cæteri amici q̄ plurimi potuerunt à nobis afferi in libertatem. Et sane uiro tyrannidē, & ciuitati principatum obtainenti, nihil non honestum quod utile est: nihil proprium, quod non idem fidum sit. Atq; omnibus in rebus, uel amicis, uel aduersariis fieri oportet ex temporis commoditate: & nobis commodum est hoc loco, non ut amicis noceamus, sed ut per amicorum potentiam inualidi reddantur inimici. Quod non debet apud uos carere fide. Nam socijs illic nostris ita imperamus, prout quisq; nobis est utilis: Chijs & Methymnæis ut classem præbeant, cætera ut liberi sint, multis ut maiorem pecuniam soluant, alijs ut liberi omnino socij sint, tametsi insulani ut prædæ opportu-

ni, quia in Peloponneso adiacent in locis ad occasionem expositis. Ex quo credibile est, quod facimus hic quoque ad utilitatem spectare. Atque hoc quod dicimus, pertinet ad inferendum terrorem Syracusanis, qui uobis dominari affectant, immo toti Siciliae: id quod obtinere aut uiri, aut ueltra solitudine, si nos re infecta redierimus, a quibus illi uos tanquam suspectis abducere uolunt. Quod euenire necesse est, si uos ad eos transferitis. Nam neque nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neque isti inualidi contra uos erunt nobis absentibus. Hoc si cui non uideatur, res ipsa arguit. Siquidem cum primum nos adistis, hortatique estis, nullum alium metu allegastis, nisi fore ut si neglexissimus uos, in Syracusanorum uenire potestate, ipsi periculum adiremus. Quo minus decet nunc qua ratione postulaatis ut induceremur, eadem uos induci nolle; & hoc quod aduersus istorum uim ualidiorum cum classe adsumus, in suspicionem uocare, ceterum potius de istis diffidere debeatis. Nos nisi uobis uictum, ne manere quidem hic possumus: si mali effecti res nobis subiiceremus, inualidi ad eas retinendas tum longitudine nauigationis, tum difficultate custodiendi urbes, & magnas alioqui, & mediterraneis copias subnixas. At isti non exercitu, sed quod maius nostro exercitu est, suo populo, cum sint finitimi uestri, insidiantur uobis assidue, quamcumque sibi oblatam occasionem non omittere. Id quod iam declararunt, cum erga alios, tum uero erga Leontinos: & nunc declarant, cum audient contra nos a quibus haec facere prohibentur, & Siciliam hucusque subigere, uos hortari uelut amentes. At nos e contrario ad multo ueriores salutem exhortamur, orantes ne mutuam ex utrisque nostrum utilitatem prodatis, sed existimatis semper istis in uos etiam citra sociorum auxilia, propter populi multitudinem esse uiam expeditam, uobis uero non saepe futuram facultatem cum tot auxiliaribus copias eos arcendi: quas si aut ob suspicionem infecto negotio, aut accepta calamitate fines abscedere, optabitis profecto aliquando etiam cernere maiores, dum non erit amplius huc ueniendi copia. Sed ne criminarionibus istorum aut uos Camarinæ, aut alijs fidem habeant, exposita per nos omni cur suspecti simus ueritate. Quibus summatim in memoriam uestram redactis, oramus ut acquiescatis. Non enim negamus, nos quidem aliquot circu populis imperitare, ne nobis alius imperitet, sed tamen adesse ad Sicilianum seruitio eximendos, ne quid ab eis laedamur: & quo plura custodienda habemus, eo ad plura facienda cogi: & socios tum antea tum uero nunc uenisse ihs, quibus ex uobis inferebatur iniuria, non sponte nostra, sed uocatu uestro. Quos nequaquam uos tanquam facti iudices aut censores rerum a nobis gestarum, quod iam difficile factu est, renouare tentetis. Sed quatenus studium nostrum uobis actionesque cōducunt, eatenus in usum uestrum assumatis, existimetisque non omnibus peraque ista officere, sed etiam prodesse: multo pluribus Græcorum non modo non officere, sed etiam prodesse. In omni loco etiam ubi non imperamus, coguntur homines propter arma nostra & ad succurrendum & ad ulciscendū parata: & qui insidias tendunt, ab inferenda iniuria temperare, ut qui sibi iniuriam fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo ceteri modo facientes, iuncti nobiscum reddite uices Syracusanis: & ne semper ab eis caueatis, aliquando uos ipsis insidias tendite. Haec Euphemus. At Camarinæ ita se habebat affectus: Atheniæibus quidem bene uolebant, nisi quatenus eos affectare imperiū. Si cilia suspicabantur: a Syracusanis autem quibus contermini sunt, assidue dissidebant: tamen propter hanc ipsam uicinitatem ne sine se illi uinceretur, miseritad eos tunc primi aliquot equites: ac deinceps putauerunt eisdem potius inferiendum, sed opera que possent modestissima. Verum impræsentiarū ne minores facere uiderentur Athenienses, qui in pugna uictores extiterant, & quale utrīque respōsum ediderunt, cum inter se consultassent, hunc in modum: Quoniam bellū inter eos gereretur, qui ipsis socij essent, uideri sibi ē iure iurando esse, neutrī cōtra alteros in præsenti auxilia ferēda. Quo redito respōso, utrīque legati abierunt. Et Syracusanis quidem ad bellum sese omni ope ac cingebant: Athenienses autem apud Naxū statuia habentes, quod ad Siculos pertinebat, ut eos quā plurimi ad se transirent operam dabant. Quorum Siculorum cōplures, præ-

eipue qui plana incolentes Syracusanis parebant, defecerunt: quero mediterranea te-
nebant, & quorum urbes erant liberæ, ac fuerant libera semper antea domicilia, proti-
nus præter paucos Atheniensibus se applicuerunt, commeatumq; ad exercitum com-
portarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere à Syracusanis recusabant, eos admo-
tis Athenienses copijs partim ad deditonem compulerunt, partim ne missa à Syracu-
sanis auxilia possent adire, prohibuerunt. Idem per hyemem mouentes è Naxo, Cata-
nam uenerunt. Vbi castra sua à Syracusanis incensa rursus excitauerunt, atq; ibidem
hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginem conciliandæ amicitiaæ gratia, si quid profiz-
cere possent, trarem miserunt, & ad maritimas ciuitates Tyrtheni maris, quarū non
nullæ ultro se belli socias fore spoderunt. Circumiserunt item ad Siculos atq; Ege-
stam, iubentes ut equites sibi quām possent plurimi mitteretur. Cæteraq; quæ ad mu-
rum circumducendum, lateres, ferrum, & quæcunque in rem erant præparauerunt, tan-
quam inestatim uere bellum inituri. At legati Syracusanorum, qui Corinthum ac
Lacedæmonia misli fuerant, in præteruehēdo Italicas ciuitates persuadere conati sunt,
non esse illis contemnenda quæ ab Atheniēsibus fierent, tanquam in eis pariter infidi-
osa. Appulsi Corinthum uerba fecerunt, postulantes ut ipsis pro iure cognationis sub-
uenientur. Quibus extemplo Corinthi primi omnium decreuerunt omni studio sub-
ueniendum: cumq; eis legatos ad Lacedæmonios miserunt, ut illos quoq; inducerent,
& ad bellum apertius gerendum cum Atheniensibus, & ad aliquid auxiliorum in Sici-
liam mittendum. Hi legati Lacedæmonem uenerunt: eodemq; & Alcibiades cum ijs,
qui unā exules erant, nauī oneraria paulo pōst adiectus, primum ex Thuria in Cyllē-
nen quæ est agri Elei, mox deinde in Lacedæmonē ab ipsis Lacedæmonijs accitus, da-
ta ei fide, quoniam illuc accedere uerebatur, propter ea quæ cum Mantineis transe-
rat. Contigitq; ut apud concilium Lacedæmoniorum, eadem & Corinthi & Syracu-
sani & Alcibiades suadendo precarentur. Et cum ephori atq; alij magistratus Lacedæ-
monijs in animo haberent mittere Syracusas legationem, quæ illos cum Atheniensi-
bus pacisci prohiberet, nō tamen ad ferenda auxilia prōpto animo essent, processit Al-
cibiades, eosq; huiuscmodi uerbis excitauit atq; exacuit:

Oratio Alcibiadis apud Lacedæmonios.

NECEssarium mihi est ante omnia de mea criminazione apud uos uerba face-
re, ne suspectum habentes me cum de republica loquor, non libenter audia-
tis: Cum mei progenitores propter accusationem quandam hospitium ue-
stra ciuitatis repudiassent, ipse rursus illud instaurauit: colui' que uos cum
alijs rebus, tum uero circa cladem quam ad Pylum accepistis. Atque in hoc erga uos
affectu cum ego perseuerarem, uos reconciliati cum Atheniensibus, per eos inimicis
quidem meis potētiā, mihi uero ignominiam attulistis. Propter quæ ad partes Man-
tineorum Arguorumq; non immerito transgressus, atq; hostis factus, uobis quoquo
modo nocui. Quod si quis tunc irascebatur mihi cum nocebamus, is certe nunc si ue-
re consideret, acquiescere debet. Item si quis, quod factionem popularem sectat⁹ sum
potius, de me peius sentiat, ne hic quidem recte putabit mihi succensendum. Semper
enim tyrannis fuimus infesti. Quod autē imperitanti aduersatur, id populus nominaz-
tur: atq; hinc penes nos popularis autoritas permanit, & statu populari uigente, ple-
runq; neceſſe nobis fuit rebus præsentibus obsequi. Tamē licētia quæ circa remp. intē
perantia erat, temperate uti sumus conati, cum nō defuissent tam superiore quām no-
stra memoria, qui plebem in deteriora deducerent, quī & me eiecerunt. Nos autē om̄i
tempore quo præfuiimus, ita præfuiimus, ut iustum sentiremus qua conditione floren-
tem maxime ac liberā ciuitatē quis accepisset, in eandē conseruaret. Nam popularē sta-
tum cū oēs qui aliq; sapim⁹ cognitū habemus, tum uero ipse q; maiore iniuria affect⁹
sum, eo magis uitupo, ne qd de cōcessa eius amētia dicat. Hūc autē statū nō uidebat tu-
cum nobis immutare, dū à uobis hostibus obſideremur. Hactenus de ijs quæ mihi in-
uidiam confauerunt, Nunc quid ad ea pertinet, de quibus uobis deliberandum, & sū

Defectio Sicu-
lorū ad Aths-
nienſes.

Carthaginen-
ses imploran-
tur ab Atheni-
enſib⁹.

Corinthijs a Sy-
racusanijs.

Alcibiades La-
cedemonē con-
ceit.

quid quod magis ego compertum quam uos habeam, commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traiecumus, ut Sicienses primum si possemus, in nostram potestatem redigeremus. Mox deinde Italicos, tum ut Carthaginensium socijs, atq; ipsis etiam Carthaginensibus imperare tentaremus. Quæ si procederent, aut omnia, aut pleraq; tum uero Peloponnesum aggredieremur, sumptis illinc uniuersis Græcoꝝ copiis, multisq; Barbarorum mercede conductis, & Iberis, & alijs, qui sine cunctorum controuersia illic Barbarorum nunc sunt pugnacissimi; ædificatis etiam permultis triremis præter nostras, affatim materiæ habente Italia, quibus Peloponnesum circunsideremus. Peditatu pariter à terra inuidentes, urbium alias uia expugnando, alias circumual lando, sperantes facile nos debellaturos, & mox omnis Græciæ imperio potituros. Pe cuniam & rem frumentariam ad hæc cōmodius transigenda, eisdem illis oppidis super peditantibus, præter eos cōuentus qui hic exigeretur. Quæ ad classem quæ modo profecta est pertinent, auditis ex homine, qui quæ cogitaueramus exploratissima habet, quæ etsi discessi illinc, tamen à reliquis imperatoribus conficietur, si poterunt. Cui rei nisi occurratis, nihil ibi obstituturum esse iam discite. Etenim Sicienses homines imperiti illi quidem sunt rei militaris, tamen si conueniant, frequentes q; bellum ineant, nunc quoq; superiores fuerint. Verum soli Syracusani qui uniuersi quondam & in acie uicti sunt, & à nauigando cohibentur, impares erunt exercitu qui nunc est illic Atheniensium. Quæ urbs si capiatur, reliqua quoq; Sicilia occupabitur, mox & Italia. Atque hoc qd prædixi uobis impēdere periculū, non diu aberit, quin in uos decidat. Ex quo nemo sentiat de Sicilia solum cōsultari, uerum etiam de Peloponneso, nisi prope re hæc executi fueritis; talesq; illuc classem dimiseritis, ut ijdē remiges sint & milites, & quod ipso hoc exercitu magis expedire opinor, uirum Spartiatam pro imperatore, qui & præsentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic em & qui uobis amici sunt, plus fidutiæ habebunt; & qui animo nutant, minus timide accendent. Et qd ad hæc loca pertinet, debetis apertius bellum Atheniensibus inferre, ut Syracusani sentientes curam uos sui gerere, resistant uehementius, & Athenienses segnius alia auxilia suis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica muro intersepire, quod Athenienses semp præcipue formidat, quodq; solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Et sane quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maxime reformidat, hæc ipse ubi plane explorarit, inferat? Credibile em est, unumquenq; quæ sibi periculosa sunt, ea & sci re præcipue & timere. Quantopere autem ex hac muri extractione, uobis utiles, aduersarij inutiles eritis, ut multa omittam, quæ maxima sunt summatim dicam; Intersepto Atheniensium agro, pleraque oppida uestræ ditionis erunt, partim capta, partim ad Laurij argeti uos ultro defientia. Prouentus quoque exargentifodinis Laurij, & quæcunque illis nunc è terra, atque è iudicis cōmoda suggeruntur, statim cessabunt: præsertimq; quæ à socijs obueniūt, minus obuētura ipsis socijs iam Athenienses paruifaciētibus, si intellexerint uos omni ope bellum administrare. Quar si rerum ut mature aliquid & imp̄ gre fiat, in uobis situm est Lacedæmonij. Nam & hoc fieri posse, nec me falli opinione prorsus confido. Neq; uero debeo aut cuiquam uestrū uideri deterior, si qui inter infestissimos uobis hostes aliquando publicola habitus sum, idem nunc contra rempublicā meam acerrime tendo, aut in suspicionē uenire, quasi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, sed à peruersitate illorum qui me eiecerunt, non autem à uestra (si mihi credideritis) utilitate. Neq; mihi pro hostibus magis habendi uos, qui aliquid hostes nobis nocuistis, q; qui ut amici fierent hostes mihi, coegerūt: mihi tunc publicolæ, non nunc cum iniuriā patior, sed cum tuto in rep. uersabar. Quæ cum amplius mihi patria nō sit, nō reor me aduersus patriā ire: sed ad eam multo potius, quæ nulla est, recuperandā. Atq; is recte amator patriæ est, nō qui suam cū iniuste amiserit, non inuadit: sed q; eam quoquo modo potest, ob illius desideriū recuperare conat. Ex q; ego dignū me arbitror Lacedæmonij, q; & in pīculis & in laboribus oībus intrepide prouerbium. ut amini; cū sciat hūc sermonē uulgo in puerbium uenisse, q; dū hostis esset, uehemē

ter nocuit, eundē si amicus sit satis profutus, eo quidem magis, q̄ res Athenienses cognitas habeo, & uestras coniectura colligo. Postuloq; ut cum de maximī momenti rebus consultari sentiatis, ne p̄geat expeditionē uos in Siciliam atq; in Atticam suscipere, ut illuc trahientes parua manu, res ibi maximās conseruetis, & Atheniensium potentiam præsentē pariter & futuram eueratatis: ipsi in postero tutō habitaturi, & cuncta Græciā nō coactae, sed uoluntariæ imperio potituri. Hæc Alcibiades. Qua ratione Lacedæmonij, cum iam antea & ipsi cogitarent bellū Athenis inferre, sed adhuc aliquid circunspectantes cunctarent, multo tamen magis sunt confirmati, existimātes se audisse atq; edoc̄tos esse om̄ia ab eo, qui hæc planissime nosset. Itaq; ad intercludendam iam Deceleam animū intenderunt, & statim aliquid auxilio in Siciliam mittere: præficientesq; Syracusanis Gylippum Cleandridæ filiū, iusserunt eum habito cū illis & cum Corinthijs consilio curare, ut q̄ posset maxime ac maturrime illuc aliquid præsidij iret. Ille Corinthios ut in Asinen ad se iam duas naues mitteret iubet, cæteras appararent quascunq; mittere destinassent: quæ cum tempus adesset ad nauigādū, in expedito forent. His constitutis, è Lacedæmonie discessum est. E Sicilia autem triremis Atheniēsum, quam duces miserant pecuniarum atq; equitū gratia, Athenas uenit. Cuius postulata cum audissent Athenienses, decreuere & commeatum mittendū & equitatum. Atq; hyems excessit, ac decimus septimus huius bellī annus, quod Thucydides conscripsit. In sequente æstate initio statim ueris, Athenienses qui in Sicilia erant, mouētes è Catana nauigauerunt aduersus Megara, quæ est in Sicilia; unde exterminatis cum Gelone tyranno oppidanis, quemadmodū prius à me cōmemoratum ē, Syracusanī agrum possidebant. Hunc agrū egressi nauibus Atheniēses, populati sunt, & progressi ad castellum quoddam Syracusanorū, cum id nō expugnassent, rursus tam pedestri itinere q̄ nauigatione ad flumen se Teriam receperunt; transgressiç capestria uastauerunt, frumentumq; incenderunt, & aliquot Syracusanorū, in quos non tñ mullos incidenterant, interfecerunt: atq; ad naues erecto trophæo, rediere. Reuersiç Catana, & illuc frumentati, cum omnib; copijs profecti sunt in Centoripa oppidū Siculū. Quo cum ex conuentione intrassent, incensis segetibus Inessæorum simul & Hyblæorū discessere: ac reuecti Catanam, offendunt equites ducentos quinquaginta sine ipsis equis, sed cum illorum ornatū, tanq; Sicilia equos suppeditatura: & equestres sagittarios trigesinta, necnon argenti talenta trecenta Athenis aduecta. Eodem uere Lacedæmonij sumpta aduersus Argos expeditione, cum Cleonarum tenus uenissent, facto terræmotu, rediere. Post quorum discessum, Argui in agrū Thyreensem sibi conterminū ingressi, magnā ex Lacedæmonijs prædam egerūt, quæ diuendita est talentis amplius uingtoniū. Necq; ita pōst eadem æstate populus Thespensis impetu fecit in magistratus, sed res frustra fuit: succursuq; Atheniēsum Thespenses partim comprehensi sunt, partim Athenas effugerunt. Per eandem æstatem, Syracusanī percepto equitu aduentu ad Atheniēses, & in se iamiam futuro, arbitrantes si hostis nō occuparet epipolæ locum præruptū urbi imminentē, se nō facile posse circumuallari muro, ne si prælio quidē uincerent, constituerunt loci aditus obseruare, ne latēter illuc hostis ascēderet. non em alia parte cōscendī posse, quia cæteræ arduæ essent. Hic aut̄ urbe tenus ali quantulum declivis, & introrsum omnino patens locus, ideoq; à Syracusanis epipolæ uocatus, quia eminet plurimum alij loco. Itaq; prima statim luce, omnis populus urbe egressus est in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eorum qui unā cum Hermocrate iam imperium acceperant: ibiq; recensitus atq; recognitus. Ex quo delecti sunt sexcenti armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, qui præsidio essent epipolis. Et si quid aliud accideret, è uestigio conuenientes adessent. Ea nocte cum diluē sceret, Athenienses recensitis copijs, cum ijs omnib; è Catana profecti ad locum nomine Leonem, ab epipolis sex septem' ue stadijs distantem, clam hoste peditatū in terram exposuerunt: & cum classe Thapsum subierunt (quæ angusto terræ limite iu māre prominens peninsula est) non procula Syracusis, siue terra siue mari, Eam terræ an-

Gylippus.

Asine.

18. anni initia.

Gelon.

Centoripa.

Inessai.

Hyblei.

Argui Lacedæmonios populantur.

Epipolæ fitus & appellatio.

Anapus flum.

Diomilus.

Leon locus.

Thapsus.

Euryclus.

gustiam cæcellato uallo cum obsepiſſent, nautici milites quieuere. At peditatus extem-
plo ad epipolas cursu contedit; conſcendensq; ab Euriclo, locum occupat, priuquam
Syracusani è prato post recenſionem cognita re adeffent. Affuerunt autem auxilio cū
alijs ut quisq; celerrime poterat, tum uero illi ſexceti, quibus præfectus erat Diomilus.

Syracusani orū
clades.

Interiacebat autem à prato, uſq; ad locum ubi hostibus occurrerunt, non minus quin
que ac uiginti stadijs. Hunc itaq; in modum in illos Syracusanis incidentes, ac uiicti præ-
lio apud epipolas, in urbem rediere, amitto Diomilo, & alijs fere trecentis. Quibus
Athenienses redditis hosti uictoriā concedenti, trophæoq; erecto, descēderunt po-
ſtero die aduersus urbem: & cum nemo obuiam prodiret, regreſſi, caſtellum apud La-
bdalum excitant in ſumma crepidine epipolarum, qua parte uergut ad Megara, ut eſ-
ſet illud apotheca uaforum atque pecuniarum, quoties aut ad pugnandum, aut ad mu-
rum extruendum ipſi prodirent. Nec ita multo poſt ſuperuenerūt eis ex Egeſta equi-
tes trecenti, & Siculorum Naxiorumq; & aliorum quorundam circiter centum, cum
ipſorum eſſent ducenti quinquaginta, qui ſibi equos partim ab Egeſtanis Catanensi-
busq; ſumpferunt, partim mercati ſunt: quorum equitum ſumma extitit, ſexcetorum
quinquaginta. Imposito itaque apud Labdalum præſidio, aduersus Sycam profe-
ſi ſunt: quam obſidentes, cum propere muro conuulfiffent, pauorem Syracusanis ipa-
festinatione præbuerunt. Illi tamen ne rem negligeret, egressi ſunt animo pugnandi:
ſed eos cum utrinq; iam acies instruerentur, uiidentes ſui duces diſſipatos eſſe, nec faci-
le in ordinem redigi, in urbem reduxerunt, præter quandam equitatus partē quæ re-
mansit ad impediendos Athenienses, quo minus & lapides legerent, & longius uaga-
rentur. Eam una cohors Atheniensium armata, atq; omnis pariter equitatus adorti, in
fugam uerterunt, non nullosq; occiderunt. Cuius equeſtris uictoriæ trophæum ſtatue-
runt. Poſtero die pars murum aquilonem uersus extruebat, pars lapides atq; materiā
comportabat apud locum, cui nomen Trogilum, deponens ſemper qua parte breuiſ-
ſimus murus ſiebat ē magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit ampli-
us totius populi uiribus in prælio periclitari, præcipueq; ductu Hermocratis: ſed q; fa-
tiuſ eſſet murum subſtruere qua parte illi ſuum ducturi erant, & ſi in diſcludendo ho-
ſtem præuenirent, ſimulq; ſibi ibidem præſidium poſuiffent, mittere aliquam partē co-
piarum ad occupandos aditus atq; interſepiendos. Hostem enim, ſi opus absoluerit,
omnes populos ad ſe aſciturum. Egressi itaq; murum excitant, ducito ab urbe ipſa ex-
ordio ſubter ambitū muri Atheniensiuſ ex transuerso, exciſis oleis fani, ex quibus tur-
res ligneaſ erexerunt. Adhuc em̄ ipſi maritima obtinebant, nondum Atheniensiuſ claf-
ſe in magnum portum circumducta ē Thapſo, unde illi terrestri itinere neceſſaria affe-
rebant. Vbi ſatis habere & uallum & ſubſtruptionem muri uifum eſt, nunquam inter-
pellantibus eos Atheniensibus, q; ipſi ſuas munitiones abſoluere properabant, q; q; ſe-
timebantſ bifariam agitarent, ne facilius oppugnarētur, in urbem rediere, una cohora-
te in præſidiuſ operis relictā. At uero Atheniēſeſtum firſtulas aquæductus, quæ aquam
ad potandum in urbem ferebant, interciderunt, tum ſpeculati alios Syracusanorū per-
meridiē intra tentoria ſetenentes, alios in urbē regreſſos, alios pro uallo ſegniter excu-
bantes, cōſtituunt ut treceti ex ſuis armati, & itē ex leui armatura aliquot, utriq; electi,
repente incurrerent in ſubiectas hostium munitiones, cæteræ copiæ bipartito ſub ſuo
quæq; duce contendenteſ: altera ad urbem, ſi illiſ ſuccurreret: altera ad uallum, quā ui-
cīnum pyramidæ portulæ erat: aggressi uallum treceti illi capiunt, custodibus id deſe-
rentibus, & ad murum templo circumdatum refugientibus: quō pariter irruptentes
qui perſequabantur atq; ingressi, ui rurus ſi Syracusanis eiecti ſunt: ibiſ aliquot Argi-
uorum atque Atheniensium occiſi: cæteræ copiæ diruto muro reuulſoq; uallo, reuer-
terunt, uallos ſecum pro ſe quisque portantes, ac trophæum erexerunt: poſtremo die
locum arduū paludi imminētem, muro cīxerunt. Vnde ex epipolis in magnū por-
tum prospectus eſt, & quā breuiſſimus eis muri ambitus foret descendantibus per pla-
num & paludem in portum, Hoc interim ſpatio Syracusanis egressi, rurus & ipſi uallū

Labdalum.

Sycam obſide-
tur.

Trogilus.

Atheniensiuſ in
Syracusanos
excursio.

reparant, inchoatum ab urbe per medium paludem, fossamque pariter & aggerem ducent, ne licet Atheniensibus murum ad mare usque producere. Illi perfecto superius opere, iterum aggredi statuunt Syracusanorum fossam & uallum. Itaque iubent classem ex Thapsso circumagi in portum magnum, ipsi circa auroram ab epipolis descendentes in planum, per paludem (quam limosa erat & minime dumosa) substratis foribus, latisque asseribus, ac desuper inscidentes, sub ipsum diluculum fossam capiunt & uallum præter exiguum partem, mox & id quod reliquum erat: prælioque ibi commissio, uincunt Syracusanos: quorum qui in dextro cornu steterant, ad urbem fugerunt: qui autem in sinistro, ad flumen. Horum transitum uolentes intercludere trecenti illi delecti Atheniensium, cursu ad pontem contenderunt. Quod ueriti Syracusanii, aderant autem eis plerique equitum, eunt pariter in hos trecentos, eosque in fugam uerterunt, & dextrum Atheniensium cornu aggressi sunt: ad quorum impetum prima cohors eius cornu perterrita est. Id intuens Lamachus, a suo sinistro cornu succurrit cum multis sagittariis, assumptis etiam Argiuis: & cum fossam quandam transgressus esset destitutus, cum paucis qui unam transgressi fuerant, occubuit, cum quinq[ue] sex'ue comitibus. Hos statim Syracusanos arreptos properauerunt portare trans flumen in locum tutum ante alterius manus hostium aduentum, sed illa iam instante, abscesserunt. Hæc interea fieri uidentes, qui inter initia fugerant ad urbem, & ipsi rursus addito animo aciem instruunt aduersus sibi oppositos Athenienses, & partem quandam suorum ad ambitum qui obiectus erat epipolis, mittunt, rati se desertum illum intercepturos. Et qui missi sunt, occuparunt illi quidem atque expugnarunt exteriores munitiones decem iugera, expugnatixi etiam ambitum, nisi a Nicia prohibiti fuissent, qui illic propter malam ualestinem etat relictus. Is enim, machinas & omnem quam ante murum erat obiecta materiam incederent, ministris suis imperauit, non uidens alio pacto locum inopia defensorum posse seruari. Atque ita contigit ut seruaretur. Nam Syracusanii non ausi propter incendium subire propius, rursus rediere, quoniam Atheniensis qui hostem deorsum fuerat insecutus, iam ad auxilium aduenit, & naues pariter a Thapsso (ut dictum est) ad portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusanii, pro pere abscessere, reliquusque omnis exercitus ad urbem, quod existimarent non satis sibi iam uirium adesse, ad prohibendum quo minus ab hoste murus ad mare duceretur. Secundum hæc Athenienses trophaeum erexere, mortuosque Syracusanis uictoriæ concedentibus reddidere, & Lamachum inuicem cum his qui unam perierant, recepere. Et cum iam puto esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, cōclusere duplīci muro Syracusas, perducto ab epipolis rupibusque ad mare. Ad quos & commeatus undique comportabantur ex Italia, & accedebant permulti socii Siculorum, quod antea facere contempserunt, & ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita procedebant, ut uictoriæ spe præsumerent, quia Syracusanis nec fidutia iam erat bello superandi, que sibi nihil dum est Peloponeso auxiliorum ueniret. Itaque colloquia de pacifice, & inter seipson & cum Nicia habuere. Is enim iam solus imperator erat defunctus Lamacho: nihil tamquam usquequam transactum est, multa tantum (qualia credibile est agitari inter homines consilio nutantes, & arctius quam antea obsecros) dicta sunt, cum apud Niciam, tum uero intra urbem. Quippe mutuo sibi ex præsentibus malis non nihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contigerant eis, abdicauerunt, tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate aut proditione, & in eorum locis alios delegerunt, Heraclidem & Eucleam & Telliam. Interea Gylippus Lacedæmonius & naues a Corinthon iam circa Leucadem erant, animo quamcelerrime auxilia in Siciliam ferendi. Quibus cum atroces nuntiis afferrentur, omnes in idem mendacium congruentes, iam prorsus circumuallatas esse Syracusas, omnem spem Gylippus Siciliæ abiecit: cupiens tamen Italiam tutari, cum duabus Laconicis nauibus, & una Pythen Corinthius cum totidem Corinthijs, quæ locissime transmissio Ionio, Tarentum peruenire, dum Corinthijs præter suas decē naues, duabus Leucadijs & tribus Ambraciotis in

Syracusani uincuntur.

Lamachi cœdes.

Nicias.

Heraclides.
Eucle.
Tellias.

Gylippus Lacedæmonius.
Pythen Corinthijs.

structis, posterius nauigare constituerent. E Tarento Gylippus in Thuriam primum pro legato prefectus, renouata prius memoria patris in administranda repub. ut ad de sectionem adduceret, cum nihil proficeret, abiit. Cum præterueheretur Italiam, arreptusq; uentis in sinu Terinæo, qui obnoxius aquiloni uehemeter spirat, auferretur in pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarëtum subiit, ac naues quæcunq; tempestate quassatae erant, subduxit refecit q;. Hunc Nicias cursum Syracusas tenentem cum audisset, præ nauium paucitate contempsit, id quod & Thurini fecerant, existimantes eum potius prædonum ritu nauigare, eoq; nullam adhibendam esse custodiā.

*Argiuū agri de
populatio.* Per eadem huius æstatis tépora, Lacedæmonij cum socijs aduersus Argos arma sum pferunt, magnamq; Argiuū agri partem depopulati sunt. Contra quos triginta naues Argiuis auxilio misere Athenienses, per quos foedera quæ ipsi erant cum Lacedæmonijs, aperte sunt rupta. Nam ad eam diem latrocinijs è Pylo & circa Pelopōnesum postius egerant, q; in Laconicam cum Argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant. & hortantibus crebro Argiuis, ut Laconicam cum armis eatenus peragranates, quatenus ipsi tenerent, & quantulamcunq; partem populati secum abirent, nunquam id facere in animum induxerat: tunc uero præfectis Pythodoro, Læspodioq; ac Demarato, in Epidaurum ingressi, Limeram & Prassias & alia quædam eius regionis loca populati sunt. Ex quo factū est ut Lacedæmonij multo excusatius se cōtra Athenienses tuerent. Reuersis ex agro cum classe Atheniensibus & item Lacedæmonijs, Argiu Phliasiā in cursuere: ac parte agri uastata, nonnullisq; interemptis, domum reuersi sunt.

SOTHVCYDIDIS HISTORIARVM PELO PONNENSIVM LIBER SEPTIMVS.

*Loci epize-
phyrij.* YLI PPVS autem ac Pythen, posteaq; naues instruxere ad Locros, qui ad occasum uergunt, è Tarento profecti sunt: & facti certiores nondum circumuallatas esse undiq; Syracusas, sed ad huic liceo uenientibus cum exercitu per Epipolas introite, deliberauit utrum dexteriora Siciliæ tenentes, periculum facerent intrandi, an ad lauam nauigantes, Imeram peterēt primo, & comparata tum ex illis, tum ex alijs quos induxissent manu, pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imerā nauigan dum, præsertim nondum Rhegium appulsis quatuor Atticis nauibus, quas tamē misserat Nicias, cognito q; isti adhuc apud Locros essent. Harum aduētum Gylippus & Pythen præuertentes, ac per fretū transmittentes, cum Rhegium ac Messanam tenuissent, ad Imeram peruenierunt. Ibí cum essent, Imeræos ad bellī societatem, & ad se se quendum, & ad præbenda suarum nauium nautis quibus deerant arma, induxerunt. Naves enim ibidē subduxerant. Selinuntios præterea iussere missis quibusdam ad certum locum sibi occurrere cum omnibus copijs: aliquantulum autem non tamen multum copiarū missiuros se ad istos spöonderunt & Geloī & Siculorum nonnulli, multo tunc ad transeundum animosiores, quod & Archonides qui apud quosdam id loci Siculos regnasset, nuper uita excesserat, non inualidus Atheniēsium amicus, & Gylippus impigre uenire è Lacedæmone uidebatur. Sumptis itaq; Gylippus è suoq; nauitarum epibatarumq; numero, quos armauerat ad septingentos, & Imeræorum mille tam leuis q; non leuis armaturæ, & equitibus centum Selinuntiorū aliquot leuiter armatis, atq; equitibus Geloorum paucis, ac Siculis ad mille, omnino pergit Syracusas. Necnon Corinthij è Leucade mouentes, cum reliquis nauibus q; potuere maturime auxilio uenerunt. Cuius Corinthiæ classis unus è ducibus Gongylus, qui postremus una cum nauī prefectus erat, primus appulit Syracusas paulo ante Gylippum: qui naūtus ciuitatem de pacificando cum hostibus concilium habituram, id fieri inhibuit, atque eam exhortatus est, q; diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippum Cleandri dæ pro duce à Lacedæmonijs missum. Qua ex re Syracusani animo confirmati, Gylip-

Imera.

*Geloī.
Archonides.
Gylippus.*

*Gongylus.**Terineus si-
nus.*

po protinus iā eī aduentare eum acceperant) tanq̄ obuiam ituri cum omnibus co-
piis prodiere. Ille in ipso itinere legis Siculorum muro expugnato, acie instructa tanq̄
ad praelium cōtendit ad epipolas, conscedensq; ab Euryclo qua parte Athenienses pri-
mum ascenderant, perrexit cū Syracusanis aduersus Atheniensium munitiones. Atq; id
tpis quo iste uenit, septem octo ue stadiorum murus erat ab Atheniensibus ad portū
magnū perfectus , & is duplex, præter aliquantulum spatii uersus mare quod adhuc
ædificabīt. Nam ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum uersus, lapides
marī tenus iā cōportati iacebāt, & opus alibi perfectū, alibi semiperfectū erat relictum.
Eo periculi Syracusæ deuenerant. Athenienses repentinō Gylippi ac Syracusanorum
aggressu tumultuātes quidē à principio, tñ ediuerso se se instruxere, ad quos Gylipp^o
positis iuxta armis caduceatorē p̄mittit, qui diceret si uelint intra quincq; dies Sicilia de-
cedere sumptis rebus suis paratum se foedera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nul-
lo reddito responso caduceatorem remisere, moxq; ab utrisq; ueluti ad pugnā acies in-
structa. Cæterū Gylippus pturbatos cernēs Syracusanos, ægreq; in ordines ire, satius
duxit eos in locū patentiorē reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub
muro castrorū tenebat. Quos ubi nō inuidentes se Gylippus aia duerteret, abduxit co-
pias in uerticē noīe Temenitē, ibiq; statuia posuit. Postero die cum maiore suorum ma-
nu acies admouit ad muros Atheniensium, ne illi inuicem sibi succurrerent, ac missa co-
pias parte, castellū Labdalū cepit, & om̄e quod ibi nactus est p̄sidū interemit. Nō eī cōspiciebat à reliquis Atheniensibus locus. Eorundē quoq; triremis eodē die à Syracu-
sanis excepta est, dū portum magnū subirent . Extruxere quoq; scđ m hæc Syracusanī
& socij murum ab urbe incipientes per epipolas, sursum uersus ducentes ad illum al-
terum obliquum & simplicem, ut Athenienses si hoc non impeditire, ne urbē quidē cir-
cūuallare amplius possent. Verū illi absoluто ad mare muro iā se in superiora recepe-
rant: sed eius portio quædam fragilis erat, ad quā Gylippus noctu sumpto exercitu cō-
tendit: sed cum Athenienses (extra uallum eī stationē habebant) sensissent & obuiam
se ferrent, tacito agmine rediit. Hoc demū muro Athenienses sublimius excitato, illic
p se excubias agebant. Nā socios iā reliquis in partibus ubi quisq; excubare deberet, col-
locarāt. Nicias quoq; uidebat muro sepiēdus locus, quem Plēmyriū uocant, quod ē p
mōtorium ē regione urbis, quodq; p̄minens portuī magno, fauces eius coartat. Et eo
septo faciliorem fore receptū cōmeatus ac rebus necessariis, & propinquiori spatio ante
portum Syracusanorū ingressuros, nō quemadmodū tunc longinqua portus parte se se
recepturos, si quid hostes classe molirent. Et iā tū intendebat aīm magis ad nauale bel-
lum, cernens minus sperandum sibi ē mediterraneis locis post Gylippi aduentum. In-
structa itaq; atq; ornata classe exercitu, tria præsidia muro cōmuniuit, ubi & pleraq; ua-
sa reposita sunt, & naues magnæ pariter & uelocies iā in stationē agebāt. Propter quod
tū primū non ex minima parte facta est factura hoīm, quippe penuria aquæ, q; longius
aquarent, laborabant. Et quoties lignatiū nautæ prodibant ab equitatu Syracusano ter-
ram obtinente pleriq; conficiebantur. Nam tertiam equitum partem Syracusani apud
oppidum quod est in Olympio collocarant, ne ij, qui apud Plemmyrium erant, ad
ipsos iuuandos exirent. Cognito insuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduen-
tare, ad eas intercipiendas mittit uiginti suas, cum mandato, ut illas in Siciliam trans-
mittentes circa Locros & Rhegium & prominentia Siciliæ loca captaret. Gylippus &
ipse murum inter epipolas extruit, usus iis lapidibus, quos Athenienses in usum suū
aggererant, simulq; Syracusanos ac socios in aciem extra munitiones producebat, assi-
due Atheniensibus ē diuerso suam aciem instruentibus. Cui posteaquam tempus ad-
esse uisum est hostem inuadendi, princeps ipse inuadendi extitit: & cum ad manus uen-
tum est (cohortabatur autem Syracusanos equitatus atq; sociorum, itaque inter utro-
rumq; munitiones ibi nullus uetus fuit) uiuere Athenienses, uictisq; mortuos reddide-
re ac trophyum erexere . Gylippus conuocatis copiis negat illarum culpam esse, sed um uistoria.
suam qui uisum equitum iaculatorumq; eripuisset, instructa intra murorum intercape-

Temenites
mons.
Labdalum ca-
pitur.
Atheniensium
clades.

Plēmyrium.

dinem acie, nunc autem se rursus illos educturum esse, iubereque eos ut id cogitarent, cum non minorem habeant quam hostes exercitum, non committendum sibi qui Peloponenses & Doros essent, quin Ionios & insulanos & conuenas homines uincerent, & e regione depellerent. Post haec ubi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atque Athenienses censebant etiam si illi nollent priores in aciem prodire, tamen sibi necessarium fore non contemnere murum hostilem, qui iuxta suum excitabatur, iamque tantum non ad extremitatem sui accesserat: qui si accessisset, faceret ut Syracusanis non iam oppugnarentur, sed oppugnarent, planeque uincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduersus Syracusanos ac conflixerunt. Gylippus autem longius a muris quam nuper armatos produxerat, & equites atque iaculatores in loco spatiose ubi muralia utrorumque opera desinunt transuersos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus finis strum Atheniensium cornu, quod in ipsum urgebat, inuadit, atque in fugam uertit. Ex

Syracusani
uictoria.

Thrasonides.

Atheniensium
uires defi-
ciunt.

Euetion.
Strymon
fluvius.

factum est ut reliquus exercitus a Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte in sequenti uictores perduxerunt murum suum usque ad hostilem, ita ut non possent amplius ab illis neque prohiberi ab aedificando, neque muro, ne a uincitibus quidem circumuallari. Appulere post haec Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadiorum, quae reliquae erant naues numero duodecim, quibus praeerat Thrasonides Corinthius, frustratae Atheniensium nauium custodiam, a quibus adiutis sunt Syracusanis in reliquo muro struendo usque ad simplicem. Et Gylippus urbe disgressus cataram Siciliam obiuit, ad classem pedestremque exercitum comparandum, ad sollicitandas etiam in societate ciuitates, si quae aut non propensae in bellum, aut omnino ab horrentes a bello essent. Alij quoque Syracusanorum Corinthiorumque legati sunt missi Lacedaemonem & Corinthum ut plus copias traxerent, quoquo modo posset, siue onerariis nauibus, siue nauigis, siue aliter dum peruenirent. Præterea tanquam ab Atheniensibus etiam copiae accerferentur, Syracusanis classem explent, & quasi nauibus quoque hostem aggredi, huic rei operam dant, & in alia quaque uehementer incubunt. Quae Nicias adiuitens illorum uires augescere magis indies, suasque decrescere, mittit & ipse idem tidem Athenas qui referrent cum de alijs singulis quae gererent, tum uero de puniti rerum statu quemancipitem arbitrabantur, & de illo actu esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alijs non pauci mitterent. Veritus tamen ne eos qui mittebantur aut dicendi facultas, aut memoria mandatorum deficeret, aut uoluntas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, ratus sententiam suam nihil a nuntio suppressam, cum didicissent Athenienses, precipue ex uero cōsultaturos. Quibus literis illi quos mittebat acceptis ac mandatis quae ipsi exposueruntur erant, abidere. Interea Nicias rem castrensem custodire maiori iam cura erat, quod uoluntaria pericula adire. Sub extremum eiusdem astatatis Euetion Atheniensium dux, cum Perdicca permultiisque Thracibus bellum intulit Amphipoli: & cum eam non expugnasset, adductis in Strymonem omnem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem ope pugnabat, ex Imeræ proficiscens. Atque haec aetas excessit. In eunte hyeme qui missi a Nicia erant Athenas peruenere, & quae mandata erant uerbis exposuere; & si quid percontabatur respondere, atque epistolam reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Atheniensibus recitauit in haec uerba:

Epistola Nicias ad Athenienses.

Quae ante haec gesta sunt ex superioribus epistolis nostris Athenienses cognouisti: Nunc tempus est uos cognito qua in conditione simus, nihilominus consultare. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot prelijs superassemus, murosque extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedaemonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Siciliensium ciuitatibus, quem prima in pugna uiciimus, in secunda ab equitatu frequenti atque iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nunc itaque prætermissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem otium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes mu-

rum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu abortus expugnet. Euenitq; ut qui alios obsidere videamur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet obsideamur. quippe qui haud multum propter hostium equitatum ē loco progredimur. Miserunt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad urbes Siciliæ, in societatem belli sollicitandas, quæ nunc in partibus non sunt, Gyllippum illinc pedestres naualesq; copias si posterit adductus. Constituunt enim quantū audio, pariter adoriri nostras munitiones, peditatu à terra, classe à mari. Neq; cuiq; uestrum hoc arduum esse uideā, q; etiam à mari. Nam nřa classis, ut illi quoq; cognitum habent, inter initia excelluit, tum siccitate nrium, tum hoīm incolumente. Nunc & naues tamdiu* subsidio agentes, & in mari putes factæ, & uiri absumpti sunt. Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id q; aduersariæ nřis nřero pares sunt, atq; etiam plures, quæ nos se inuasuras assidue significant. Quod palā est illos esse facturos, cū penes eos sit, & laceſſere pugna, & suas naues exiccare cōmodius, ut qui obſident alienas naues, quod uix nobis līcuit tanta classe abū dantibus, nec dum coactis quemadmodū nunc om̄i nos classe tutari: qui si quid uel modicum ē tutela nřa remiserimus, cōmeatum nullum habebimus, quem nunc quoq; urbem illoꝝ pteruehentes ægre importamus. Qua de re nautici hoīes cum antea amissi sunt, tū uero nunc amittunt, cū lignatum, cū aquatum, cū aliquid p̄datū longius eunt, ab hostili equitatu cōfecti; seruitis quoq; cū ad pugnandum cōſtitimus transfugientibus, pegrinoꝝ quoq; militū qui cōſcendere naues adacti fuerunt, cōtinuo in urbes dilabunt. Qui uero magnitudine mercedis allecti uenerant, ratiq; se quæſtū facturos potiꝝ dimicaturos, ubi praeter opinionem ex aduerso classem, & alia hostilia uiderunt, partim per occasionem ad hostem trāſeunt, partim ut cuiq; facultas est, abeunt (spatiosa em Sicilia est). quidam etiam mancipia Hyccarica mercati, persuasis trierarchis ut illa p se substituant, disciplinam rei naualis euertunt. Non intelligentibus aut scribo, breue ad tps est ille classariae multitudinis flos, pauciq; agendi nauem ac moderandi periti. Atq; inter hæc oīa id me maxime sollicitum facit, q; mihi duci nō licet ista prohibere. Nā & ingenia uestra Athenieñ. difficultia sunt ad coercendum, nec unde expleamus naues habemus, id quod hosti multis ex locis licet, sed necesse est nobis illinc sumere, unde quādo huic uenimus, & quæ absumpta sunt, & quæ supersunt sumpsimus. Siquidem quæ perstant in societate ciuitates inualidæ sunt, Naxus, & Catana. Quod si hoc unum hostibus accedat, ut oppida Italiae quibus alimur cognito in qua conditione sumus, & q; à uobis non mittunt auxilia, ad illos deficiant, profecto sine prælio debellatū est, nosq; ab istis expugnati. His ego iucundiora uobis scribere poteram, sed non tamen utiliora, si modo decet uos rebus nostris aperte cognitis deliberare, cum præſertim habeam uestra ingenia probe nota, qui iucundissima quidem uultis audire, sed siquid ex ijs non p inde successerit, postmodum accusatis. Tutius duxi uerum promete. Et nunc in ijs ad quæ nos à principio misistis ita sentite, nihil uos neq; militibus neq; ducibus successe posse. Verum cum omnis Sicilia cōſpīret, & alius à Peloponneso exercitus expectet, decernatis aut nos reuocandos esse, qui ne p̄nitibus quidem hostibus pares sumus, aut alium huic exercitum mittendum, nec peditatu minorē nec classe, nec exigua pecunia, & mihi quoq; successorem, utpote ad permanendum inualido ex renibus laboranti. Quod ut impetrem mereor; quia cum recte ualerem in administrandis magistratibus crebro de uobis benemeritus sum. Quicquid autem facturi estis, id ineunte statim uere neutiꝝ differendo facilitate, tanq; hostibus res Sicilieñ. paulatim sibi cōſciliantibus. Nam quod ad Peloponnesi. res attinet, cunctantius illæ quidem fient, tamen nisi aīm aduertitis partim quemadmodum antea uos, latebunt, partim p̄occupabūt. Hæc Nicia narabat epistola, quibus Athenieſes auditis, Niciam quidem magistratu nō amouerunt, sed donec illi collegas mitterent duos eosq; qui cum eodem erant, delegerunt, Menander, Euthydemum, ne solus & idem æger molestia conficeretur. Alium quoq; exercitum censuere mittendum nauticarꝝ pedestriumq; copiarꝝ tam socialium q; suoꝝ, ex

Hyccarica.
mancipia.
ēπισαμένοις
δὲ οὐ μη γέ
φω, citra ne-
gationem legi-
tur.

Menander.
Euthydemus.

formula delectis Niciæ collegis, Demosthene Alcisthenis & Eurymedonte Thucclis filio. Quē Eurymedontē statim circa solsticiū hybernū in Siciliam dimisere cum nauib⁹ decem, cūq; * cētum uiginti talentis argenti, qui etiam nuntiaret illis uentura ipsiſ auxilia, curāq; eoꝝ ciuitati fore. Demosthenes ad apparandum pfectiōnē remansit, tanq; pri⁹ statim uere pfecturus, ad indicendū socijs delectū, ac cōparandas illinc pecunias, naues, & armatos. Super hæc Athenieñ. mittunt circa Peloponnesum naues uiginti ad custodiendum, ne quis ē Corinþo ac Peloponneso traþceret in Siciliam. Nam Co-
 rinthij posteaq; ad eos uenere legati, & res in Sicilia meliore conditiōne esse nuntiauer-
 re, multo magis animo confirmabant, existimantes non int̄peſtiū fuisse cladem, quā
 prius misiſſent. Itaq; ad mittendas eō dē armatoꝝ copias, onerarijs in nauibus ſeſe accin-
 gebant, eodē modo ex cætera Peloponneso Lacedæmonij ſuas & ipſi copias miſſuri. Et
 Corinthij quiq; & uiginti naues impleuere, ut pugnā naualē expirent aduersus specu-
 latorias illas, quæ ſtabat ad Naupactū, ne ab ijs onerariæ ſuæ transire phiberent, oppo-
 ſituri tr̄remiū p̄fidīū. Lacedæmonij uero prout cōſtituerant, expeditionē apparabant,
 urgentibus Syracusanis atq; Corinthijs, cum audiſſent auxilia ab Athenieñ, in Siciliam
 mitti, ut ipſa miſſio prohibereſ Lacedæmonijs terram illoꝝ ingressis, Alcibiade quoq;
 qui ijs aderat admoneſte Deceleam muro obſepiendam eſſe, nec bellū omittendū. Et
 cū hæc, tum p̄cipue illud cōfirmabat Lacedæmonioꝝ aīos, q; arbitrabant Athenienses
 duplex gerentes bellum cōtra ipſos cōtraq; Sicilienses, facilius opprimi poſſe, & eosdē
 prius fœdera rupiſſe. Nā in ſupiore bello ſe id potius admisiſſe. Qm̄ Thebani ſaluis fœ-
 deribus Plateā inuaſiſſent; & cū in prioribus pactionibus dicereſ, ne arma inſerrentur
 ijs, qui iudicio ſtare uellent, ipſi ad hoc ab Atheniēſibus euocati ſtare noluiffent, & ob
 id merito ſe aduersa fortuna uſos, cū in alijs, tum uero in illa apud Pyli calamitate. At
 postq; Athenienses ex agro pfecti cū nauibus triginta, quandā Epidaurici agri partem
 Prasiōꝝ, & alia loca uastauerunt, atq; ē Pylo latrocinia agitabant. Et q̄ties ex fœdere
 à Lacedæmonijs repebant res ereptæ, & in iudiciū uocabant, diſceptationem abnue-
 bant, tum uero arbitrati ſunt p̄iſtinam culpā ſuā in Athenienses refuſam eſſe. Ideoꝝ
 alacri ad bellum aīo edixerunt eadē hyeme ſocijs ut illi ferramēta, dum ipſi cætera ad ex-
 tructiōnē muroꝝ iſtrumenta p̄pararent. Simulq; tanq; ſupplemento in Siciliā mitten-
 do, pecuniā & ipſi cōtulerunt, & cæteros Peloponnesos ad cōferendū adegerunt. Hy-
 emſq; exiſt ac duodeuigimus huius ann⁹ belli, qđ Thucydides cōſcriptis. Sub initiu-
 19. anni initiu. statim inſequētis ueris, Lacedæmonij ſocij maturrime Atticā incurſauere duce Agide
 Lacedemoni- Archidami filio Lacedæmonioꝝ rege, & p̄imū quæ p̄iacent campeſtria uastauere. de-
 orum in Atti- cam irruptio. inde muro Deceleam interſepire cooperunt, diſtributo p̄ ciuitates eo ope. Abiſt autem
 Decelea ab Athenis cīciter centū ac uiginti ſtadijs, tantundē aut nō multo plus à Bœo-
 tia. Extrubat aīt murus tū apud cāpeſtria, tū apud opportunissima ad inſtandū lo-
 ca, etiā Athenas uſq; cōſpicuus. Et Peloponnesos quidē ac ſocij muꝝ in Attica ædiſi-
 cabant. Interea uero qui in Peloponneso erant armatoꝝ, copias in Siciliam miſerunt
 onerarijs nauibus, Lacedæmonij lec̄tissimū quenq; ſeruoꝝ atq; aſcriptioꝝ nūero ſex-
 centos duce Ecclito Spartiata, Bœotij trecentos, ducibus Zenone & Nicōe Thebanis,
 Hegefandroꝝ Thespico. Hī inter p̄imos à Tenaro Laconicæ profecti altum tenuere.
 Nec multo poſt hos Corinthij quīngentos, partim ex ipſa Corintho, p̄im ex Arcadi-
 bus mercede cōductis, pfecto eis Alexarcho Corinthio: Cūq; Corinthijs Sicyonij du-
 centos, quibus p̄erat Sargeus Sicyonius. Illæ aīt quīng; & uiginti Corinthioꝝ naues
 inſtructæ atq; ornatae p̄ hyemē ē regione uiginti Atticaj; nauium, quæ ad Naupactum
 ſtabant, in ſtatione fuerunt, dū illæ quæ armatos ē Peloponneso portabant onerariæ iā
 transiſt, quæ causa tr̄remes ipſæ prius fuerant inſtructæ, ne Athenienses aduersus o-
 nerarias potius q̄ aduersus tr̄remes aīm int̄ederet. Inter initia ueris dū Decelea mu-
 ro intercludebaſ, Athenienses dimiſere triginta circa Peloponnesum naues duce Cha-
 ricle Apollodori, cui mandatū erat, ut proiectus Argos ex iure ſocietatis hottaret Ar-
 giuos ad explēdas naues armatis, Dimerunt itē quemadmodū destinat in Siciliam

Ecclitus.

Zenon Theb.

Nicon.

Hegefandrus.

Alexarchus.

Sargeus.

Charicles.

Demosthenē sexaginta cū nauibus Atheniensiū & quinq^u Chioꝝ, ferentibus ex formū la mille & ducentos Atheniensiū armatos, insulanorūq^{ue} plurimos undiq^{ue} contrahere potuerunt, & ex alijs suæ ditionis socijs, sicubⁱ aliquos opportunos ad rē militarem habebant. Cui p̄ceptū est, ut iuncta cū Charicle classe circunvecti Laconicā oram infesta rent. Et Demosthenes quidē in Aeginā traiecit; ibiꝝ si qui suoꝝ reliqui erāt, & dū Charicles Argios assumeret, opperiebat. In Sicilia uero p eadē ueris tpa Gylippus re- Gylippus ad
Syracusanos.

dīt Syracusas, agens ē ciuitatibus quas psuaserat q̄ potuerat maximū undiq^{ue} exercitū: cōuocatisq^{ue} Syracusanis, inquit: Operæpretiū esse eos q̄ plurimas possent naues armare, ac pugnā experiri naualē. Sperare em̄ se aliq^d periculū dignum facinus in eo bello editus. Ad quod illos etiā Hermocrates hortabat in primis, negās recusandū classe cōfligere cū Atheniēsibus; nō em̄ illos hæreditariā aut ppetuā habere peritiā rei naualis: sed mediterraneos esse magis, q̄ Syracusanos, & cogentibus Medis nauticos factos. Cæter^e audacibus uiris q̄les sunt Athenienses eos uideri asperrimos, qui & ipsi ex aduerso Atheniēsum
peritiā rei naualis. audaciā ferant. Nam q̄ finitimos suos in potestatē redegerunt, id uero non tribuendū esse eoꝝ uiribus, sed audaciæ in uadendi, eoꝝ idem terroris ab aduersarijs pati debere. Seq^{ue} dīcebat probe nosse Syracusanos ex ipsa audacia obuiā eūdī classi Atheniensium, & ex hac te illis inopinata terrorem incutiendo magis prefecturos, q̄ Athenienses ex sua peritiā Syracusanorū imperitiæ rei naualis obfuturos. Capesserent igit̄ rem nauticā eos iubebat, nec p̄igeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & sic uius alterius exhortatiōibus inducti Syracusani, ad pugnam naualem se expediunt, nauesq^{ue} implet. Quod ubi factum est, Gylippus tota nocte cunctū pedestre agmē duxit, ut eodem momento ipse à terra ad muros, qui sunt in Plēmyrio subiret, & naues à mari. Itaq^{ue} ex cōposito triremes Syracusanorū portu magno, quinq^u & triginta in aduersum tendunt ē portu minori, ubi naualia eoꝝ erant, quinq^u & quadraginta circuagunt, eo consilio ut cum ihs qui intus erant misceren^t, & nihilominus Plēmyriū adoriren^t, quo Atheniēses utrinq^{ue} inuasi tumultuaren^t. At illi propere sexaginta ē diuerso nauibus impletis, quin q̄ ex ihs & uiginti certamen iniere cum Syracusanorū, quinq^u & triginta intra portū magnum, cæteris tendūt aduersus eas quæ ē nauibus circuageban^t: cum quibus statim in ore magni portus conflixere, diuq^{ue} inuicem obstitutū his conantibus penetrare, illis penetrare prohibentibus. Interim dum Athenienses qui erant ad Plēmyrium ad mare de scendissent, & ad spectaculū pugnae naualis intenti essent, Gylippus prima luce repente muros adorit, & primū ē tribus maximū capit, deinde & alios minores non resistenter tibus custodibus, cū uiderent primū tā facile captū. In q̄ qui fuerant, ægre in naues & quasdā onerarias effugerunt, & in castra se receperunt, in sequenti eos una ueloci trires me Syracusanorū, qui iā intra portum magnum uictoria nauali potieban^t. Vbi uero & duo reliqui capti sunt murī, ibi Syracusanorū haud dubie uictoria erat. Cæter^e uictores facile fugā capessiuerunt. Nā Syracusanæ illæ quæ pro fauibus portus decertabant, cū prærupissent obstantes nullo sunt ordine ingressæ, sed se inuicē pturbantes hosti præbuere uictoriā: Siquidem classis Atheniensis istas in fugam dedit, & illas à quibus iā intra portū supata fuerat: Quar^{et} decē depresso, ac pmultos in illis mortales interfecit, p̄terq^{ue} ex tribus q̄s uiuos cepit, tres quoq^{ue} ipsius naues corruptæ sunt. Atheniēses extra cōs hostilibus naufragiis, ac posito trophæo parua in insula quæ Plēmyrio p̄iacet, in sua castra rediere. Atq^{ue} hunc in modum Syracusani rē gesserunt in pugna nauali apud Plēmyrium: tñ tribus muris potiti, totidē trophæa statuerunt, & ē duobus muris posterius captis alter^e diruerunt, reliquos p̄sidio imposito tuebantur. In quibus muris ex pugnandis & pierunt multi, & capti sunt: capta insuper quæ ingens erat oīs pecunia, q̄m illis uelut æratio uteban^t Atheniēses, ubi multa inerat pecunia negotiator^e, & res frumentaria, multa etiā trierarchorū. Quippe relicta illic erant quadraginta triremium uela, atq^{ue} alia instrumēta, & tres quæ subductæ erāt triremes. Quæ Plēmyriū expugnatio Athenienses maxio detimento affecit, & in primis q̄ nō tuto iā necessaria importabat, sed cū prælio, importari phibente Syracusanorū nauium occursu. Quæ res cum

*Naumachia
Syracusanorū
& Athen. ad
Plēmyrium.*

Agatharchus timorem ad cætera exequenda militibus, tum languorem animi afferebat. Secundum dum hæc miserunt Syracusani naues duodecim, cum præfecto Agatharcho Syracusano: quarum una legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quæ apud ipsos gesta essent, & se in spem ingressos, simulq; ad acuendos ut bello ibi gerendo magis incumberent: reliquæ Italiam peterent, quod rumor erat naues pecunia onustas ad Athenienses cursum tenere. Eas naues Syracusanæ noctæ magna ex parte corruerunt, & materiam ad ædificandas naues idoneam in ora maritima Caulonijs concremarunt, quæ Atheniæsibus erat præparata. Eadem undecim cum Locros hinc abissent, & illic in statione essent, nauis una è Peloponneso oneraria in qua Thespiei armati uehebantur, aduenit: quibus in suas naues receptis Syracusani domi redibant, obseruantibus eos Atheniensibus cum uiginti nauibus ante Megara, à quibus una omnino intercepta est (nam plures non potuerunt) cæteræ Syracusas elapsæ. In ipso quoq; portu pugnatum est leui certamine sub uallum, quod in mari ante uetera naualia Syracusani iecerant, intra qd; ipsorum naues stationem haberent. Huc Athenienses nauem decem milium sarcinorum turritam & lorictam, ne in aggrediendo sibi noceretur, admouent, uallosq; in mari depactos è nauiculis illaqueant, machinamentisq; conuellunt, quosdam etiam natando educunt, Syracusanis in istos ex nauibus, istis ex oneraria in illos missilia facientibus. Ad extreum Athenienses multum euulseré uallorum. Erant enim eis cum cæteri infesti, tum maxime qui occultabantur non extantes ab aqua de industria sic depacti, ut accedentes naues periculum adirent, nisi prouidissent, ne ueluti in pedicam inducerentur. Hos tamen urinatores mercede sollicitati refixerunt. Sed alios rursus Syracusanis pangebant. Multæ præterea machinations inuicem, quales inter uicinos exercitus & opposita castra habentes fieri credibile est, excogitabantur, leuiacq; conferebantur certamina, nullum deniq; genus experimenti prætermittebatur. Miserunt autem Syracusanis legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciorum, Lacedæmoniorum nuntiatum de Plemmyrio recepto, deq; pugna nauali in qua non tam hostium uiribus quam sua perturbatione superati essent: & quod reliquum erat, se bene sperare ac postulare, ut sibi forent auxilio classe pariter ac peditatu, utpote Atheniæsibus alium exercitum expectantibus, ante cuius exercitus aduentum si illi profligarentur, sit debellatum. Atq; hæc qui in Sicilia erant, egerunt. Demosthenes autem ubi copias coegit, cum quibus ad auxiliandum suis in Siciliam erat transmissurus, soluens ex Aegina in Peloponnesum nauigauit: Charicliq; qui cum triginta nauibus erat, coniunctus est, ac sumptis in naues Argiæ armatis Laconicam petiuerunt. Et primum partem Limeræ agri Epidaurici depopulati sunt. deinde appulsi in agrum Laconicum è regione Cytherorum ubi est Apollinis templum non nihil terræ uastauerunt, & locum quendam Isthmo similem muro cluserunt, quo transfugerent Lacedæmoniorum seruitia, & unde latrones sicut ex Pylo præ datum irent. Quem locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, ut illinc quoq; sumptis socialibus copiis exemplo in Siciliam nauigaret, Charicle, dum murus loco circundaretur, permanente, qui imposito illic præsidio, mox & ipse triginta cum nauibus se recepit, & Argiui pariter. Hac eadem aestate uenerunt Athenas è Thracibus machærophoris à Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, in Siciliam cum Demosthene transmissuri. Hos, quia serius uenerant, Athenienses in Thraciam unde uenissent remittere constituerunt. Nam tenere eos ab bellum quod ex Decelea gerebatur sumptuosum sane uidebatur. Nang; horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebant. Et Decelea posteaquam hac aestate primi ab uniuersis hostium copijs muro conclusa est (nam postea certo temporum spatio pæsijs ciuitatum inuicem succendentibus insessa est) magnam iacturam fecere res Athenienses, & in primis pecuniâ atq; hominum amissione. Nam antehac cum ad breue tempus fierent incursions, non prohibebantur reliqua parte anni frui suis agris Athenienses. Nunc autem hostibus perpetuo obsidentibus, & nonnunquam maiore cum manu inuidentibus, aliquando etiam ex necessitate suæ cuiusq; uicis custodiam

Thraçes machærophori.

Stipendia Thraci.

ac prædas agendi, utique Agide præsente Lacedæmoniorum rege, nec segnem militiam sinente, uehementissime uexabantur, omni' que cirkà regione exuti sunt, & ipso-
rum seruitia amplius uiginti milibus ad hostem transferunt, eaq; manuarias artes ma- Atheniensium
gna ex parte factitania. Ques quoque uniuersæ amissæ sunt ac boues. Necnon equi angustiæ.
quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleanam recurrentium, tum omnem cirkà re-
gionem tutantium, partim claudí siebant arido in solo & assidua ærumna, partim sau-
ciabantur. Etiam commeatus qui prius ex Eubœa per Deceleam breuiore uia subuehe-
batur, nunc circumnauigante Sunio sumptuosa reddebat. Adeo omni' re aduetitia
ciuitas indigebat, & ex urbe præsidium factum erat ciuibus, interdiu per uices ad pim-
nas murorum excubantibus, noctu omnibus, præter equites. Ita alijs sub armis, alijs su-
per muros, aestate pariter & hyeme perseverantes conficieban: & eo quidem tristius,
quod duo simul bella sustinebant, atq; eo peruicaciæ uenerant, quam nemo si audisset
antea fuerit crediturus, ipsos muro à Peloponnesibus circumfessos, tamen ne sic qui-
dem è Sicilia decedere, sed illuc uicissim eodem modo obsidere Syracusas ciuitatem, ni Syracusana
hilo per se quām ipsas Athenas inferiorē, dantes specimē suætum potentia, tum audax potentia spe-
ciæ, maius opinione Græcorum q ab initio belli conceperant. Nam alijs annum, alijs bi- cimen.
ennium, alijs triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum re-
gionem Peloponneses introissent. Atqui à primo horum ingressu annus septimus de-
cimus agebatur, cum in Siciliam transmiserunt, iam eodem bello exhausti, & alterum
bellum sumpserunt, nihil inferius priore quod cum Peloponnesibus gerebant. Vnde & Decelea tunc uehementer afflita, & incidentibus magnis alijs super alios sumpti-
bus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti sunt, & in locū tributi per id tempus uigesi-
mā exegerunt ab ihs, quibus imperabant, maritimis populis, rati plus sibi hac ratiōe pe-
cuniariæ obuentu. Nā & impensæ nō quales prius, sed tanto maiores siebāt, quanto ma-
sus existebat bellū, & obuentiones erant extinctæ. Igī Thraces qui post discessum De-
mosthenis uenerant, exemplō inopia rei pecuniariæ missos fecerunt, dato negotio Di-
trepheo accipiendī, & in pñauigando transibant em per euripum si quid possent ho-
stibus nocere. Hos ille in Tanagrā cū eduxisset, & raptim nōnihil pñdæ egisset, sub uespe-
rū è Chalcide Eubœæ traiecit euripū, & expositos in Bœotiam duxit aduersus Myca- Mycalessus
lessum, & per noctē occultus subsedit ante Mercurij fanū, quod à Mycalessō distat sex- capitur.
decim circiter stadia, ac prima statim luce urbi succedit: eamq; et si magnam, tamen incu-
stoditam nactus, & nihil minus q aliquos unquam à mari tātum facinus ausuros suspi-
cātem capit, qua parte murus inualidus erat & alicubi collapsus, alicubi humiliter stru-
ctus, securitate insidiarum etiam portis apertis. Irrumpentes itaq; in eam Thraces & pri-
uatas & sacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non senili non iuuenili ætati par-
centes, sed omnes ut in quenq; incidebant, puerosq; ac sceminas, quinetiam iumenta &
quascunq; animantes uidebant interimentes. Etenim Thracum genus Barbarico pro-
ximum, ubiuncq; non timet, ibi saeuissimum se præbet. Et tunc alia non exigua extitit
perturbatio, & passim funestum spectaculum: irruentes enim in ludum puerorum, qui
illuc maximus erat, eos omnes (iam enim scholam introierant) conciderunt, quæ cla-
des, adeo inopinata, adeo acerbatori ciuitati incidit, ut nulla alteri magis. Cognita re Thebani
Thraci suppletas eunt, adeptiq; Thraces iam digressos (non tamen longe) præda ex- Thraces
uunt, perterritosq; persequuntur ad euripum usque & ad mare: ubi naues quibus ad- persequuntur
uecti fuerant, stabant: plurimos eorum dum naues descendunt nec natandi gnos
occidunt, cum illi qui in nauibus erant uisa suorum fuga, retraherēt naues extra iustum
sagittarum. At posteaquam iterum se recepere Thraces, non incomposite & aduersus
equitatum Thebanorum, à quo primum inuasi fuerant, procurrerunt, cōglobatiq;, &
ut tempus serebat ordinati sese defensabant, tum pauci eorum periere: nonnulli etiam
intra urbem illuc inter prædandum deprehensi. In summā ex mille trecentis ducenti o-
mnino & quiuaginta, ex Thebanoꝝ aut & alijs qui suppletas iere circiter uigiti equi-
tes armatiq;, unā cū Scirphōda Thebāo, uno ex Bœotijs magistratibus. & Mycalessioꝝ Scirphondas

pars quædam recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullam alterius ut in tam diutinō
 bello miserabiliorē reor fuisse. Adeo atrox ea fuit. Demosthenes autē ē Laconica
 post munitum muro locum in Corcyram traīciens, nauem onerariā in Phia, quæ est
 agri Elei, in statione adeptus corrupit. Qui uero in ea erant elapsi sunt uiri Corinthiis,
 ḥdemq; armati in Siciliam transmissuri: & qui mox alia sumpta oneraria transmisere.
 Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes, & in Cephaleniam, sumpsit illincar-
 matos, & ex Naupacto Messenios accersiuit, atq; in oppositam Acarnaniæ cōtinentem
 traiecit, in Alyziam quoq; & Anactorium, quod ab Atheniensibus tenebatur. Cui cir-
 ca hæc loca agitantī occurrit Eurymedon ē Sicilia remeans, quō cum pecunia ad exer-
 citum portanda per eam hyemem fuerat missus. Is nuntiat cum alia, tum uero se audisse
 inter nauigationem Plemmyriū esse à Syracusanis receptū. Conon insuper qui Naup-
 pacto præterat ad hos uenit nuntiatum, quinq; & uiginti Corinthiorum naues, quæ cō-
 tra Naupactum in statione essent, non desinere bellum gerere pugnandi cupidas. Iu-
 bere igitur eos mittere ad se naues, quod suæ duodeuīginti impares essent ad configē-
 dum cum hostium quinq; & uiginti. Itaq; mittunt cū Conone Demosthenes & Eury-
 medon ex ijs, quas ipsi habebant uelociſſimas decem ad illas, quæ erant ad Naupactū.
 Quibus missis ad delectum agendum se conferunt; Eurymedon quidem in Corcyram
 profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nam collega De-
 mostheni iam datus erat, ubi rediū quemadmodum dictum est. Demosthenes autem
 ex iis quæ circa Acarnaniam sunt loci quoscunq; potuit funditores ac iaculatorē coe-
 git. At legati Syracusanorum qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitates,
 cum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi essent,
 de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, quā transiturus erat hostis, & ad fo-
 cios cum alios, tum Centoripinos & Alyceos, ne illum transfire permittant, sed con-
 gregati prohibeant. Non enim alia uia transfire conaturum. Nam Agrigentini per su-
 um agrum iter denegabant. Itaq; Siculi quemadmodum orati ab Atheniensibus erant,
 Siciliensibus iam iter ingressis insidiās tendunt tribus in locis, ac repente incautos ag-
 gressi ad octingentos ferme occiderunt, omnesq; legatos præter unum Corinthium.
 Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingentos perduxit Syracusas. Per eosdem dies
 ad Syracusanos auxilio uenerunt Camarinæ armati quingenti, iaculatorē trecenti ac
 totidem sagittarii. Miserunt & Geloī naues quinq; iaculatorē quadringtonos, equites
 ducentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia præter Agrigentinos, qui in parti-
 bus non erant, cæteri conſipitatione facta cum haec tenus circumſpectassent, auxilia fere-
 bant Syracusanis contra Athenienses. Accepta tamen apud Siculos clade, Syracusanī
 cohiebantur ab inuadendis protinus Atheniensibus, cum Demosthenes & Euryme-
 don comparato iam exercitu ē Corcyra atq; ē continentē transmifso mari Ionio, tenuer-
 runt Iapygiam promontorium, & illinc Choeradas Iapygiæ insulas, & Iapygum cen-
 tum quinquaginta iaculatorē Messapiæ gentis imposuere in naues, & renouata uetus
 ista quadam amicitia cum Arta eius loci principe (qui iaculatorē indulserat) appule-
 runt ad Metapontium Italæ, induixeruntque Metapontinos ad mittendos iure socie-
 tatis trecentos iaculatorē, & tritemes duas. Quæ cum accepissent, uenerūt Thuriam,
 ubi deprehendunt aduersarios Atheniensium proxime per seditionem exactos. Atque
 illuc contractis omnibus copiis uolentes recognoscere si quis relictus esset, & simul in-
 dicere Thurinos ad capessenda quā libentissime societatem militiæ, & quando eo
 fortunæ uenissent ad eosdem, p hostibus proq; amicis habendos quos haberent Athe-
 nienses, subsederunt atq; ista cōficerunt. Circa hoc idem tempus Peloponnenses &
 classiarii quinq; illarum & uiginti nauium, quæ onerariarum gratia in Siciliam tenden-
 tium ē regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanquam ad pugnam na-
 ualem se instruebant, impletisq; aliis adhuc nauibus, adeo ut paulo essent pauciores At-
 ticas, stationem habuerūt iuxta Erineum Achaæ in Rhypica, loco in speciem lunæ cur-
 uato. Quotum ad præsidū in eminentibus promontoriis peditatus utrinq; dispositus

Phia.

Conon.

Centoripini.
 Alycei.
 Siculi.
 Sicilienses.

Chœrades
 insule.

Artas.

Thuria.

Peloponnen-
 si-
 um nauies.

Erineum.
 Rhypica.

erat tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipsis nauibus inter se stipatis medium tenē
 tibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Atticæ, du
 ce Diphilo cōtenderunt. Et Corinthi principio quidem quievere, postea uero q̄ ipsis Corinthi,
 signum sublatum est, & tempus adesse uisum, obuiam Atheniensibus eunt, ac pugnam
 committunt, in qua perdiu ab utrisq̄ repugnatum est, & Corinthiorum tres naues cor
 ruptæ, Atheniensium nulla quidē depressa prorsus, cæteræ septem inutiles ad agēdum
 factæ in cursu à prora Corinthiæ, crassiora habentium rostra, laceratisq̄ remigio & frō
 tibus. Certatū est autem ancipiti Marte, adeo ut sibi utriq; uictoriā uendicarent, Athe
 nienses tñ naufragijs potiti sunt, sed p̄pellente in altum uēto, nec instantibus ultra Co
 rinthijs utriq; dīempti, nec utriq; alteros insecuri, nec ulli ex alterutris capti; quia Co
 rinthijs ac Pelopōnenses beneficio terræ ppe quam dīmīcarant, liberati sunt, & Atheni
 ensium nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, cōtinuo trophæū
 erexere Corinthijs ceu uictores, q̄ plures hostilium nauis inutiles ad cursum reddidis
 sent, interptantes ob id se nō fuisse superatos, q̄ neutri uicissent. Nā & Corinthijs uicto
 res se esse cēabant, si nō admodū uicti essent: & Athenienses se uictos, nisi admodum
 uicissent. Discessu Peloponnensium, dilapsōq; peditatu, Athenienses erexerunt & ipsi
 trophæum in Achaia, uelut uictores cum abessent ab Erineo, ubi Corinthijs classem ha
 bebant uiginti ferme stadii. Atq; hunc exitum habuit pugna naualis. Demosthenes
 autem atq; Eurymedon posteaq; Thurini ad societatem militiæ se expedierunt, septen
 tī armati, trecenti iaculatori iubēt classem in oram tendere Crotoniatā. Ipsi recensitū
 prius peditatum ad fluuim Sybarim ducunt per agrum Thurinſū; qui cū ad annem
 Hyliam puenissent, p̄misissentq; ad eos Crotoniatæ, qui dicerent nolle se p suā terram
 meare exercitum, descenderunt ad mare, & ubi Hylias in illud excurrit castra habuere.
 Vbi naues eis ob id p̄sto fuerunt. Quibus postera die cōscensis, abidere subinde adeūdo
 ciuitates p̄terq; Lōrensum, donec ad Petrā puenere agri Regini. Hos interea Syra
 cusani cognito uenire, anteq; puenirent uoluere fortunā nauale rursus experiri, atq; ter
 restrē alio peditatu, quē ob id ipsum cōparauerant. Instruxerunt aut̄ tunc & alteram
 classem tanq; superaturi, q̄ è superiori pugna plus aliquid inspexissent, decurtatisq; p
 rīs rostra imposuere, ab iis sublicas protenderunt ante murum, senorum fere intrīse
 cus cubitorum, quo scilicet modo Corinthii aduersus Athenienses ad Naupactum na
 ues instructi è protis pugnauerunt: Quippe putabant Syracusani aduersus Atticas, nō
 ut suas ædificatas à prora, sed graciles, ut quæ nō tam aduersa fronte quām ex circun
 ductu incurrerent, non minus ualitas suas, & in magno portu pugnam multarū na
 uium, non magnum intra spatiū futuram secum facere, qui aduersis proris eisdemq;
 æratis incidentes diffracturi erant suis crassis ac solidis rostris, uacuas Atheniensium
 ac fragiles proras nulla ipsis Atheniensibus facultate, suas naues aut circumagendi au
 educendi propter angustias, quo genere pugnandi maxime illi considerent: quorum
 alterum, ne illi elaberentur quoad possent ipsi, alterum ne naues iūdem circumagerent
 angustia loci præstaret. Itaq; quod inscitia suorum gubernatorum prius contigisse ui
 debatur, ut proris configerent, ex hoc se maxime superiores fore: non enim licitum
 Atheniensibus nauibus iūtu aduersariū repulsis, remigare retrosum ad iactum iterā
 dum aliō nisi terram uersus: nec id nisi per exiguum & in exiguo tractu, iuxta sua ipso
 rum castra, cum cætero portu sint hostes potituri, & suis sicubi succumberent auxilio
 futuri. Illæ uero in arctum redactæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem se
 turbaturæ, id quod in omnibus nauibus pugnis plurimum Atheniensibus obfuit,
 quibus non licebat, quemadmodum Syracusanis in omnem portum retrocedere, nec Nauale pre
 circunflexu in apertum mare euadere: cum illi à pelago ingressum tenerent, nec resili- um Syracus.
 re præsertim futuro ipsis infesto Plemmyrio, & non satis amplio portus ingressu. Talia atq; Atheni
 Syracusanis ex sua peritia suisq; uiribus commentati, simulq; iam præ superiori prælio
 ferociores rem aggrediuntur, peditatu pariter & classe. Et peditatum quidem Gylipa
 pus paulo prius extra urbem eductum ad murum Atheniensium eatenus admo-

uet, unde sibi in urbem esset prospectus. Item qui apud Olympieum erant armati, atque equites et leuis armatura Syracusanorum, utrinque murum & ipsi subeunt. Mox deinde Syracusanæ naues, socialesque procedunt. Athenienses qui à principio perisse solo peditatu opinabantur, ubi naues quoque cernunt ex aduerso tendentes subito perturbantur. Iste partim in muros partim ante muros contra accedentes in acie steterunt. At illorum alii procedunt in equites qui multi erant, iaculatoresque properato uenientes ab Olympia, & ab his qui exterius erant, alii naues condescendunt, alii in littus auxilium ferunt. Et ubi quinq[ue] & septuaginta impletæ sunt naues, obuiam itur hosti, cuius naues erant circiter octoginta. Haec classes, cum diu inuicem eo die incurrisserent, resiliissent, multa tentassent, & neutri possent quipiam alteris eripere duntaxat memoratu dignum (nisi si quod Syracusani unam aut alteram Atheniensium nauem depresserunt) diremptæ sunt, simulque à muris peditatus abscessit. Postero die Syracusani quiete, neutriquam significantes quidnam essent acturi. Nicæas uero cernens pari euentu fuisse pugnatum, ueritus ne rursus idem conaretur hostis, adgit trierarchos ad naues instruendas, si qua quipiam laborasset, onerariasque protrahit ē uallo, quod in uicem portus conclusi defixum erat in mari, reliquias onerarias binūm iugerūm spatio inter se distinxit, ut si qua nauis ab hoste supereretur, tutum ei effugium foret, & rursus per otium egressio. In hoc apparatu totum diem ad noctem usque consumpsere Athenienses. Die insequenti Syracusani aliquanto matuiri, sed eodem conatu & peditatus & classis confixere cū Atheniensibus: & cum eodem quo nudius tertius modo ad multum diei classes obnixe constitissent, inuicem lacestantes, Ariston Corinthius Pyrrichi filius, omnium qui cum Syracusanis erant optimus gubernator, suadet prius suæ classis ducibus mittant in urbem sedulos aliquos, qui iubeant extemplo omnes qui in urbe essent, quod quisque esculentum haberet cōferre ad mare, exhibereque forum rerum uenalium, & ad uendendum adīgi, ut egressi nautæ mercatiq[ue] statim ad naues pranderent, ac subinde alij atque alij idem facerent, & eodem die Athenienses aggrederentur inopinatos. Huic obtemperantes duces nuntium mittunt, mercatus apparatur. Syracusani sine mora cessim euntes ad urbem reuehuntur, egressi propere ibidem prandent. Hos rati Athenienses tanquam superatos cessim ire in urbem, ipsi per otium egressi cum ad alia, tum uero ad prandium expediendum se conferunt, ut qui non crederent amplius eo die futuram pugnam naualem. Cum rursus repente Syracusani consensis nauibus inuehsūtur. Qua de re Athenienses magno tumultu, ac plerique ieiuni nullo ordine naues ascendunt, atque ægre obuiam tendunt. Et cum aliquandiu utriusque se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, nō committendum sibi putauere Athenienses ut differendo à seipsis labore superarentur, sed quamprimum cum hoste decernendum. Itaque dato signo ingruentes pugnam cident. Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant ornauerant que ære, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores uehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigijis circumuecti, nunc ima subeuntes, nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Atheniensium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis viribus dimicantes superant. Athenienses terga uertentes, per oneriarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste usque ad illas insequente, ulterius ire prohibito propter antennas oneriarum, altius quam ut ingressum impedirent leuatis: unde plumbi delphines ad demergendas subeuntes naues pendebant, à quibus duæ Syracusanæ uictoria feroce succedere ausæ corruptæ sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani septem nauibus Atheniensium depressis, multis laceratis multisque uiris tum captis, tum occisis rediere, ac trophæa utriusque pugnae naualis erexere, sibi pro certam suadentes se classe multum Atheniensibus antecellere, peditatu uero inferiores esse. Ehi quidem tanquam rursus hostem utrinque aggressuri se se parabant. Demosthenes & Eurymedon autem interea atque Eurymedon cum auxilijs, quæ acceperant ab Atheniensibus, aduenientu nauibus tribus ferme & septuaginta, præter mercede condus

*Alterum naua
le prælium.*

*Aristonis
Corinthij
confilium.*

*Syracusani
uictoria.*

*Demosthenis
& Eurymedo
nis aduentus.*

etas, cum quinq^u milibus fere armatorum tam popularium quam socialium, cumq^{ue} no
 paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Græcis, necnon funditoribus sagittarijsq^{ue} & hu
 iusmodi genus hominum magna ui. Ex quo statim Syracusanos non paruuus perculsit
 pauor, diffidentes ullum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent circu
 uallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum similem parem^q prori superues
 nisse, & undiq^{ue} eximias Atheniensium uires ostendi, quod superiori exercitu tanquam
 ex imbellibus confecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quonam modo res
 se haberent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendum si
 bi, quod Nicias commisisset; qui cum in ipso principio terribilis appulisset, quia non p
 tinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenisse
 set, & ut à Gylippo è Peloponneso copias afferente præuentus esset, quas copias ne ac
 cerfissent quidem Syracusanis, si confestim eos Nicias inuafisset, & quia se pares hosti
 rebantur esse, ubi uidissent se impares esse atq^{ue} circumuallatos, non perinde etiam si ac
 cerfissent copias adiuuari potuissent. Hæc itaque considerans Demosthenes, sciensq^{ue} se
 tunc primo statim die maxime horribilem esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos præ
 senti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se
 ab Atheniensibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum fa
 cilem, si quis ascensum epipolarum occuparet, & item quæ illinc erant castra (quippe
 nullis uim Atheniensium laturis) properabat inuasionem experiri spe intra breue mo
 mentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusis,
 aut illinc copias abduceret potius, quam incassum uexaret omnes, & qui in militia e
 qui domi erant Athenienses. Ig^titur egressi Athenienses primum Syracusanorum agru
 circa Anapum depopulantur, potiti regiœ quemadmodum prius pedestribus copijs
 patiter & classe, aduersus neutros enim prodire Syracusanis præter equites atq^{ue} iacula
 tores ex Olympio. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentan
 da. Sed cum illæ munimentis admotæ à Syracusanis superne defensantibus incende
 rentur, & reliquæ copiæ diuersis in locis subeuntes expellerentur, non amplius tem
 pus terendum, sed epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Niciæ & alijs collegis su
 is persuasit. Cæterum non posse fieri ut accedentes ascendentésq^{ue} hostem laterent. Edi
 cit igitur quinq^u dierum cibaria, eosq^{ue} qui lapides legerent, ac structores sumit, & cæ
 terum missilium apparatus, cum omnibus quæ extruentibus necessaria sunt, si loco
 potirentur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander sumptis omnibus co
 pijs ad epipolas contendit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant pros
 pe Euryelum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuere custodias Syracusa
 norum, & hostilem qui ibidem erat subeuntes murum capiunt, nonnullos custodum
 occidunt, pluribus elapsis, qui propere apud terna quæ in epipolis erant castra, Syra
 cusorum una, altera cæterorum Siciliensium, tertia aliorum sociorum, nuntiant ho
 stes introisse, sed præcipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem epip
 polarum excubabant. Hos protinus subsidio uenientes nocti Demosthenes atq^{ue} Athe
 nienses, & si strenue resistentes, tamen in fugam uertunt, ac porro celeriter pergunt, ne
 præsentí impetu penetrandi, cuius rei gratia uenerant segnius uterentur. Cæteri proxi
 mas munitiones Syracusanorum non ualentibus resistere custodibus capiunt, pinnas
 detrahunt. At Syracusanis & socij, & Gylippus cum suis subsidio è propugnaculis es
 unt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum
 Atheniensibus congredivint, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus
 iam longius nullo ordine Atheniensibus quasi uictoribus, quod uellent omnino non
 dum expugnata loca hostium quam uelocissime perrupere, ne se impressionem remit
 tentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & cōgressi eos
 fundunt fugantq^{ue}. Hic ingens iā Atheniensium perturbatio oritur atq^{ue} difficultas, quæ
 agnoscere haud facile erat ab his, neq^{ue} ab illis quonam modo singula cōtigerunt. Nā quæ
 interdiu gesta sunt certius illa quidē, sed neq^{ue} omnia nouere, qui assuerunt. Vix quisq^{ue}
Demosthenis
institutum.
Epipole
capitæ.
Primum no
cturnum &
anceps.

qui circa ipsum acta sunt nouit. In nocturna pugna hac quæ sola eo bello iter magnos exercitus facta est, qua ratione quippam aperte quis nouerit? Fulgebat quidem luna, sed ita se inuicem conspiciebant, ut conspicere ad lunam licet, speciem corporis cernerent, familiarem ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex utrisque non pauci uersabantur, ex Atheniensibus cum alii iam uincetur, alii priore adhuc impressione inuicti pergebant, ad quos ex reliquo exercitu plerique aut ascenderant iam, aut aduentabant, adeo ut nescirent quoniam tendere deberent. Nam facta iam à primis fuga, omnia perturbata ac difficultia ad dignoscendum erant. Si quidem & Syracusani socii ipsi uincentes non paruo clamore in iubendo utebantur, quod nequibant aliter per noctem quod uellent significare, & eos qui se ferebant obuiam excipiebant. Et Athenienses suos queritabant, & quicunque occurrerent etiam si amici essent, utique cum iam refugerent, eos hostes esse suspicabantur: cūque signum tesseræ percontarentur, identidem quod nulla re alia internosci poterant, sibiipsis ingentem perturbationem praebebant, & omnes & simul idem percontabantur, id signum hostibus prodendo, cum eorum ipsi inuicem non ita intelligerent, quia uincentes illi nec dissipati minus agnoscebantur. Itaque si qui hostes in hos incidebant, & si magis ualidos tamen diffugiebant, quod isti oritur tesseram norint, quod si ipsi non simulabunt, trucidabantur. Cæterum quod eis præcipue nocuit, fuit modulatio pæanis, qui cum similis utrorumque esset, animos confundebant. Nam ut hostes ita Argivi & Corcyraei & quicquid Doricæ gentis cum Atheniensibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant, quoties pæanem citassent, adeo quidem ut ad postremum cum semel perturbari essent, inter se ipsos passim incurantes, amici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo facerent, sed etiam ad manus uenirent penè ad internacionem. Quorum multi aliis insequentibus per abrupta se se præcipitantes interiere, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum de scensus: & postquam in plana, qui incolumes euaserant, & ex arduis locis descenderat, eorum plerique utique qui erant ex priore exercitu præcipue locorum notitia in castra perfugere, eodemque alii posterius peruenere: nonnullos uia deceptos errabundosque ac palantes, ubi illuxit, Syracusanorum circumfusus equitatus obtruncauit. Postero die Syracusani duo trophæa statuerunt apud epipolas: unum quia intratum est, alterum ubi primum Bœotij restiterunt. Athenienses se uictos confessi mortuos receperunt, quorum non exiguus numerus fuit tam ipsorum, quam sociorum. Plura tamen arma quæ pro numero cæsorum capta. Nam qui ad defiliendum ex abruptis compulsi sunt, abiectis scutis inermes partim, periere partim euasere. Post hæc Syracusani prospero, ex re inopinata, successu, ueluti in pristinam audaciam restituti mittunt Agrigétum, quod seditiōibus agitabatur, Sicanum quindecim cum nauibus ad occupandam si possent eam ciuitatem. Gylippus quoque terrestri itinere Sicilienses urbes adiit, rursus alias copias adducturus, ut qui spem esset ingressus, quandoquidem res ita apud epipolas contingisset uim muros Atheniensium expugnandi. Interea Atheniensium duces tum ex calamitate accepta, tum ex præsentí cunctis in rebus exercitus imbecillitate consultabant, cernentes neque successum habuisse conatus suos, & milites perosos esse mansionem, ut pote morbo implicitos dupli causa, & propter anni tempus (nam id erat quo præcipue ægrotatur) & propter loci situm, ubi erat castra, palustrem, atque asperum, cūque & aliunde nulla spes ostendere. Igis Demostheni nō placebat ulterius manere: sed cū constituisset apud epipolas periclitandum, & eum frustratus euentus esset, decidere potius quam morari, dum mare foret idoneum ad transfretandum, & ipsi possent iam classis accessione hostium castra superare. Esse enim conducibilius patriæ cū iis bellare, qui in ipsoque regione hostiles extruerent muros, quam cū Syracusanis quos iam expugnare arduum esset, neque conueniens illi urbi ingentem pecuniam absumentes incassum assidere. Et Demostheni quidem ita placebat. Nicias autem & ipse male rem habere sentiebat, nolebat tamen id oratione confiteri, ne palam facto ipsorum placito de discedendo, rumor ad hostes emanaret, & idcirco multo difficilis, cū uellent, latere hostē possent, Ad hæc non nihil spei Nicias

Lune splen-
der.

pæanis mus.

Athenienses
uincuntur.

Syracusano-
rum uictoria
& troph.

Agrigentum.
Sicanus.

Morbi causa.

Demosthenis
consilium de
relinquenda
sicilia.

Habebat, quippe qui res hostium magis quam collegae intelligebat, quod credere dete-
rius actum iri cum illis que secum, si in obsidione persequeraretur, exhausturosque se pecu-
nia illos, cum praesertim mari iam latius recenti classe potirentur. Eterant Syracusani
nonnulli qui rem Atheniesium fouverent, & ad ipsum mitterent certos, nec abire sine
rent. Quae ille intelligens, res in ancipi tenebat, circunspectansque differebat. Propa-
lam tamen negauit se exercitum illinc esse abducturum. Probe enim se scire hoc si fecis-
sent, non esse ratu habituros Athenienses iniussu suo de prouincia decedere exercitum,
nec eosdem de ipsis iudicatueros, qui rebus agendis interfuerint, quemadmodum cōmili-
tones, nec ita sensuros de ipsis plectendis, ut ab aliis audissent, sed fidē habituros criminib-
us, quae quis apposite loquendo obiecisset. Quinetiam multos immo adeo plerosque cō-
militonum, qui tunc uociferarent, tanquam dura in conditione positi, cum illuc redissent di-
uersa uociferatueros, quasi duces pecunia corrupti discesserint. Nolle itaque sequi nos, sed
Atheniensium ingenia ob turpe causam, atque iniuste multari ab illis potius quam ab ho-
stibus, si opus esset priuato periculo hoc ipsum pati. Etiam deteriore conditione quam
suas aiebat esse res Syracusanorum, quod sumptum facerent in mercenariis militibus alien-
is, pariter & nauticis tantae classis, idque iam annum in tutanis circa oppidis, & aliarum
rerum inopiam tolerare, aliarum nullam inire ratione, duoque talentorum milia erogar-
se, & multorum etiam esse debitores: & si uel quantulumcunque annuerando militibus
stipendio cessarent, res eorum perituras: ut quae magis auxiliari exercitu starent quam
necessitate, quod secus in ipsis esset, & ideo debere in obsidenda urbe perstante, nec tan-
quam inferiores pecunia, qui multo superiores essent, abscedere. Hæc Nicias dicendo
asserebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum esse Syracusis, & quosdam qui res
Atheniensium perpetratos cuperent, à quibus mandata accipiebat, ne discederet. Sup
hæc fretus classe tunc magis quam antea cum uitius est. Ei Demosthenes neutiquam
assentiebatur de perstanto. Cæterū si non foret iniussu ciuitatis abducēdus exercitus,
sed perstandum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapsum mouerent castra, aut in Ca-
tanam, unde & peditatu frequenter in hosticum incurvant, illudque expugnantes, se ale-
rent pariter & hosti nocerent, & non intra angustias, quæ pro hostibus magis essent, ut
nuper, sed in libero mari decertarent, ubi sua ipsis peritia prodesset, ubi & recipiendi se
& aggrediendi hostem non ex breui & ex præscripto facultate haberent. In summa nau-
la ratione sibi placere ipsos ibidem ulterius manere, sed quam uelociissime iam ac nihil
differre proficiisci. Huius oratione cōprobabat Eurymedon, sed contradicente Nicio, se-
gnicies quedam atque cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nici-
as, quod præ cæteris nosset, ita perstaret. Hunc in modum negligentiores facti Athe-
nienses in loco permandere, cum interim Gylippus atque Sicanus remeauere Syracusas,
Sicanus quidem infecto Agrigentum negotio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret sediti-
osa illa propter Syracusanos in gratiam rediit. Gylippus autem afferens secum, & ex Sici-
lia magnam uim militum, & ex Peloponneso eos armatos, qui onerariis nauibus illinc
missi per uer in Selinuntem appulerant & Libya transmitentes. Nam delati in Libyam
cum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac facienda nauigationis duces, tu-
lerunt dum præterueherentur auxiliū Euhesperitis qui à Libyis oppugnabant, ipsisque
Libyis supatis, et illinc profecti nouam ad urbē Carthaginēse emporiū, unde in Siciliā
breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & unius noctis nauigatioē, & illinc
trajcentes in Selinunte applicuerant. Qui postquam aduenerunt, tum uero Syracu-
sani cōfestim sese expediebant, tanquam hostem interim utrinque aggressuri classe ac Atheniensium
pedestribus copijs. Eundem exercitum intuentes Atheniesium duces accessisse, & res ad fugam mo-
morbo affectis, pœnitibat eos, quod non ante discessissent, & Nicias iam non adeo con-
tradicente, sed tamen postulante ne palam decernere, edixerunt omnibus quam potu-
erunt occultissime abitionē, utique expediti forent cum quis signum cedisset. Ita expe-
ditos rebus, ubi erant profecturi luna defecit. Erat enim plenilunium, Nam rem pro omni-
litio.

nosa habentes, cum Atheniensium pleriq; ad subsistēdum duces hortabantur, tum uero Nicias qui miraculis atq; huiusmodi rebus uehem ēter deditus erat, negabat sibi ali quid cōstitutū esse ante ter nouē dies, quibus uates manendū prædicassent, ut tunc priūm castra mouerent. Quare Atheniensium animis refrigeratis, mansum est. Syracusani hoc percepto, & ipsi tanto prōptiores efficiebantur ad illorū fugam phibendam, tanquam noscentiū iam se nō esse præstantiores Syracusanis uel classe uel peditatu, nō em aliter furtiuam molituros ambitionē. Et simul nolebant eosdē illinc pfectos alicubi in Sicilia considere, unde infestiores hostes eēnt. Sed primo quoq; tēpore cogi ad dī micādum pugna naualī, ubi ipsi incōmodum esset. Itaq; naues implēt, & aliquot dies qui satis esse uisi sunt, cōquiescunt. Vbi tempus instat, primo dī ad muros Atheniensium succedunt; in quos cū pars quādam non tū magna armatorum, equitumq; Atheniensiū p; quasdam portas egressa impetū dedisset, aliquot ex armatis capti sunt à Syracusanis, atq; in fugam uersi: & cum ingressus eēt arctus, septuaginta equites amissere, et nōnullos ex alijs. Atq; hoc qdē die se receperū Syracusanis. Insequēti autē cū classe pro diere sex et septuaginta nauis, & simul ad muros hostiū cū peditatu perrexere. Aduersus quorum classem Athenienses suam eduxere sex & octoginta naues, confligentesq; plūm conseruere. Dextrum eoq; cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduersariās naues circundare conantē, & in eas laxiori ductu tendentē propius terram, Syracusanis ac soēj eo facilius media Atheniensiū classe superata, priūm & ipm adipiscuntur apd cōclusa atq; profunda portus, eumq; cū sua nauis ac ceteris, quæ cōmitabant, conficiunt. Deinde & reliquam classem insequuntur ad terram usq; urgentes. Eam iam superari extraq; lignea septa & sua castra pferri cum cerneret Gylippus audius occidendi egredientes in terram, & facilitatis præbendæ Syracusanis ad retrahendas hostiū naues, q; ab amīcis terra teneretur, pergit cum parte quadam copiæ ad fauces portus, suis auxiliū laturus. Hos uicissim cernentes Tyrrheni (illuc enim p̄sidio pro Atheniēsibus stabant incōposite cōtendētes) ad succurrentū ueniunt, in primos irruunt, eosq; in fugam uertunt, & in paludem cui nomen est Lysimelia deturbant, mox ingruente iam maiore Syracusanorū ac sociorū manu, ipsi quoq; Athenienses, q; de nauibus solliciti erant, suppetias ferunt, ac cōgressi superant atq; persequunt, occisis armatorū non ita multis, nauiumq; suaq; plerasq; tutati in castra retulerūt. Quarum duodeuiginti cepere Syracusanis ac socj earū defensorib; cæsis, & cupientes cōcremare ceteras, onerariam quādam uetus tam malleolis tædisq; cum referissem, inieicto igni (erat autē uentus in Athenienses secundus) dimisere. Aduersus hanc Athenienses de sua classe anxiū machinamēta ad ignē restinguendū adhibuerūt, eaq; propius accedere prohibita restinctaq; flama periculum deuitarunt. Secundum hæc utrīq; trophæa statuerunt: Syracusanis quidem naualis uictoriae pariter & interceptorū prius ante muros hostiles armatorū militum atq; adeo equitū; Athenienses autē tum peditatus prius à Tyrrhenis in paludē, tum ceterorū à se reliquis deinde repulsorū. Parata iam insigni uictoria naualī per Syracusanos qui prius reformidaran classem, quæ cū Demosthene supuenisset, Athenienses exanimati prorsus erant q; longe secus atq; opinati fuerant euenerat, sed exercitum multo magis p̄cenitere cœpit, quod eis demū ciuitatibus bellū esset illatū, quæ eisdē institutis & sub statu & populari degerent, ut ipsi quæq; classem & equitatu & potentiam haberent, & illatū esset à se qui non possent neq; inducere diuersam factiōnē, specie mutandæ aliqua in parte administrationis reipu. neq; subigere maioribus q; illa haberet copiis. Ita & plerasq; spe decepti, de statu rerū suarū anxiū erant. Et postea quād id quod minime opinabantur classe superati sunt, multo uehementius consternato animo expauescabant. At Syracusanī ilicō portū præuecti, fauces ei⁹ præcludere stauebant, ne posset amplius etiam si uellet latere in exeundo hostis. Neque em iam eis de salute sua tuenda curæ erant, sed de hostili prohibēda, arbitrātibus ex præsenti rerū fide id quod erat, melius agi secū quād cū Atheniēsibus, quos unā cum socijs si mari pariter & terra superare potuisset, splendidū sibi certamē hoc apud Græcos uisum iri.

*Nāde præli
um Athēn.
Syracus.*

*Tyrrheni.
Lysimelia p̄a
bus.*

quoniam mox cætera Græcia partim seruitute, p̄t̄im seruitutis metu liberaret. Non enim fore reliquam Atheniensis̄ potentiam posthac validam ad sustinendum bellū quod īserret. Cuius facti se autores magnæ admirationi futuros, tū apud p̄sentēs, tū apud posteros. Et cum propterea operæ pretium erat in id certamen incumbere, tum uero quod nō modo Atheniensium, uerum etiam multorū sociorū uictores existeret. Neque ipsi tūn Syracusani ista cogitabāt, sed h̄ quoq; qui auxiliarū copiarum duces erant, Corinthiarū ac Lacedæmoniarū, quod in primis suas ciuitates periculo exposuerūt, suppeditata p̄ræ cæteris magna classis parte, & egregie nauara opera. Etenim gentes ad hanc unā urbē cōfluxerant plurimæ, secundūt̄ eas, quæ per hoc bellū uel ad Atheniēsem uel ad Lacedæmoniorū urbē cōuenerant. Tot nanq; uel cōtra Siciliam, uel pro Sicilia se illuc cōtulerunt eoq;, aliū ut subactæ regionis participes forent, aliū ut sua pariter tutarent, aut hinc aut illinc steterunt, nō secuti partes uel iudicio aliquo, uel cognitionis gratia potius, q̄ prout cuiusque casus tulit, aut emolumenū aut necessitas. Quorum haec nomina sunt, q̄ uenerunt in Siciliam cū Atheniensibus. Athenienses quidem cū ipsis essent Iones, Syracusanis qui sunt Dores bellū intulerunt ultro, cūq; h̄s eadē lin-
guā & eisdē quoq; institutis utentes Lemnii, Imbrīj, Aeginetæ, qui tūc Aeginam tenebāt. Præterea Hestienses coloni, qui Hestiam in Eubœa incolūt. Sup hos aliū partim subditi, partim socii suis uiuentes legibus, partim tributarij. Ex subditis quidē tributa-
rijs ac stipendiarijs, ab Eubœa Eretrenses, Chalcidenses, Styrenses, Carystij. Ab insu-
lis aut̄ Chīj, Andrij, Teij. Ab Ionia uero Milesii, Samij, Chīj; Quoq; Chīj tributoz im-
munes sunt, tūn nauibus p̄standis obnoxii, cætera liberi, quoq; etiā pleriq; sunt Iones et
factiōis Atheniensis, præter Carystios qui inter Dryopes numerantur. Isti etsi Iones, tūn
aduersus Dores ab Atheniēsibus quibus parebant, coacti sunt ipsoz sequi, p̄ter hos Ae-
oles, quoq; Methymnæi naues, nō tributū pendebant, Tenedii atque Aenii uectigales
erant. Hi Bœotiis, qui Aeoles ut & ipsis sunt, atq; etiam eoq; conditores cū Syracusanis
necessitate hostes fuerunt. Itē Plateenses ex Bœotiis soli Bœotiis iure inimicitiaz
hostes. Rhodiis quoque atq; Cytherii, Dores utriq; sed tū Cytherii Lacedæmoniorū
colonii pro Atheniensibus cōtra Lacedæmonios, qui cū Gylippo erant, tulerunt arma,
& Rhodiis, Dores, utpote ab Argiuis oriundi contra Syracusanos, qui Dores sunt. Itē
cōtra Geloos coloniam suam militantes cū Syracusanis utrique necessario. Insularum
quoque circa Peloponnesum Cephalenses atque Zacynthii liberi illi quidē, tūn quod es-
sent Insulani, Athenienses potius, qui mari potieban̄, sequi cogeban̄. At Corcyrae nō
mō Dores, sed Corinthii plane. Corinthiis atque Syracusanis, cū hoq; coloni illorum
cognati essent, tūn hostes erant tū officij gratia ergo Athenienses, quibus parebant, tum
libenter propter oditū Corinthiorū. Etiam qui nūc Messeniū uocitantur ex Naupacto ex
Pylo, quæ tunc ab Atheniensibus tenebāt. Item Megarenis̄ exules nō multi numero.
Megarenis̄, qui Selinuntini sunt, aduersi erant aduersitate fortunæ, cæterorū socio-
rum magis uoluntarium cōmilitum fuit. Nam Argiui societatis gratia potius q̄ inimi-
citatiaz cū Lacedæmoniis, & suæ cuiusque ad p̄fessens utilitatis. Dores aduersus Dores,
secuti sunt Athenienses, qui sunt Iones. Mantinei atque alii Arcades mercede condu-
cti, aduersus apertos ppetuosq; sibi hostes assueti ire, tunclucrī gratia, nihilominus eos
Arcades qui cū Corinthiis uenerant pro hostib; habebant. Necnon Cretes & Aetoli
li stipendio & ipsis adducti. Contigitq; ut Cretes qui unā cū Rhodiis Gelam condidis-
sent, non pro coloniis starent, sed contra illos ultro stipendia facerent. Acarnanū quoq;
nōnulli cum lucrī, tūn multo magis demerendi Demosthenis gratia, & erga Athenien-
ses benevolentia socia arma in auxilium cōtulerunt. Et hi quidē intra fines Ionij sinus.
Ex Italicis aut̄ Thurini & Metapontini qui eo necessitatibus uenerant seditionis reipu.tē
poribus, ut comites militiae assumerent: Ex Siciliensisbus Naxiī, & Catanienses. Bar-
baroz Aegestani, qui bellū autores extiterant, & plerique Siculoz. Extra quoq; Siciliam
nōnulli Tyrrhenoz quod Syracusanis aduersarii essent, et Iapyges mercenarii. Tot
adeo gentes Atheniensium sunt auspicia secuti. E diuerso autem Syracusanis auxi-

Camarinenses. Ilo fuere Camarinenses illoꝝ finitimi, & qui post hos incolunt Geloi. Nam Agrigeni
 Geloi.
 Agrigentini. tini, quorum urbs ordine p̄xima est, à partibus aberant. Secundū hos siti Selinuntini
 Syracusanas partes sectati sunt, & qui eam Siciliæ partē incolunt, quæ in Libyam uer
 Irenæi.
 Lacedemonij git. Ex ea aut̄ quæ in mare Tyrrhenū, Irenæi, qui soli oīm ē Græcis illic habitabant, so
 Leucadii.
 Corinthii.
 Ambracijs.
 Sicyonij.
 līq̄ illinc auxilio uenerunt. Atq̄ iñ demū ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerunt auxilio
 & Dores, & qui sui iuris erant, & ex Barbaris soli Siculi, q̄ cunq; nō trāsierant ad Athe
 nienses. Ex iñs qui extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmoniū ducē Spartiatā p̄stiterit,
 cæteros cū mancipijs, libertini nup̄ in ciuitatē ascripti, à Lacedæmoniis libertate dona
 ti: Corinthiū soli & classem & peditatu, Leucadū quoq; ppter cognationē, Ambraciūq;
 uenerunt, ex Arcadia mercenarii à Corinthiis: & Sicyonii necessitate militantes, ex iñs
 qui extra Pelopōnesum sunt Bœotii, sup̄ has aduētitias copias, ipsi Sicilienses magnæ
 utiq; ciuitates, ingentē pinde uim oīs generis hoīm suppeditauerūt: Siquidē & arma
 tos sane multos, & naues & equitatū, & aliam innumeram multitudinē cōtraxerunt.
 Versū præ oībus (ut sic dicam) alijs Syracusani ipsi plus copiaꝝ p̄stiterunt, tū pro ciu
 tatis, tum pro periculi magnitudine in quo erant. Atq; hæc utrorsique cōtracta au
 xilia fuere, ac tūc præsto utrīq; parti suæ, neutrīq; alia ulla postmodū supuenere. Igī
 nō immerito Syracusani ac socii parta naualī uictoria, pulchrū sibi certamē arbitraban
 tur debellando omni Atheniensium, qui tantus cēt, exercitu, utraque pte illū mari ter
 rāq; effugere prohibentes. Præcludunt itaq; cōtinuo maioris portus os octo ferme sta
 diorū, transuersis trīremib; onerariis alijsq; nauigiis, ea ancoris stabilitētes, cæteraq; si
 adhuc Athenienses pugnare conent̄ expediunt, nihil etiam paruū puifacientes. A qui
 bus Athenienses se intercludi cernentes, et reliqua quæ iñdem destinauerant intelligentes,
 consultandum sibi putauerunt, congregatiꝝ duces ac p̄fecti, cū propter alias diffi
 cultates, tum p̄cipue ppter inopiam cōmeatus, quē nec ullū in præsens habebant (q; a
 præmissis Catam nuntiis, tanq; pfecturi ne quid ad se deueheret mandarant) nec in
 posterū habituri erant, nisi classe superarent, censuerūt supiores muros esse deferendos,
 Atheniensem
 consultatio. occupatumq; ante naues locum q̄ minimo possent muro concludendū, utensiliū atq;
 ægrotoriū capacem, & hunc p̄sidio custodiendū, cætero peditatu cunctas naues implē
 das, quæcunq; & idonea & nō idonea ad cursum forēt, acoībus reb' in eas cōgestis,
 præliū nauale cōmittendū: ut si ex eo uictores discederent, Catam se reciperen̄t: sin se
 cūs, incēsa classe pedestri itinere, arq; agmīne abirēt, quā parte breuissime locū aliquē,
 seu Barbaricum seu Græcum, qui amicus esset, adipiscerent̄. Quæ posteaq; agi placuit,
 ilicō acta sunt. Nam ē superioribus muris ad littus descēderunt, nauesq; uniuersas cōple
 uerunt, cūctis ingredi adactis, quicunq; per aitatē quoquo mō idoneus esset. Vniuersæ
 aut̄ fuere ad centū ac decem. In quas impositi sunt cōplures sagittarii atq; iaculatores,
 Acarnani aliorūq; militum peregrinorum, ac cætera quæcunq; ab hominib; eius ne
 cessitatē eiusq; cognitionis imponi licebat. Hæc cum pleraq; iam in expedito forent,
 Nicias intuens milites cōsternato esse animo, quod præter solitum in pugna naualī lō
 ge inferiores fuissent, quodq; præ inopia cōmeatus summae rerū fine mora facturi es
 sent, conuocauit prius omnes, exhortatusq; est in hunc modum oratione habita:

Oratio Niciæ ad milites.

Milites, & qui Atheniēses, & qui socii estis, certamē quidē qđ nobis instat præci
 pue oībus cōmune est, ubi de sua quisc̄ salute ac patria non minus q̄ hostes no
 strī laboramus: qui si uicimus nunc in hac pugna naualī, licebit nobis suam cuiq; ciuita
 tem reuifere. Verum non debetis abiecto aīo esse, neq; id pati quod inexpertissimi ho
 minū solent, qui si primis in præliis male successit, nunq̄ deinceps spem habent, semp
 titimentes similem calamitatem. Sed uos quicunq; adestitis Atheniēses permulta iam bel
 la experti, uosq; socii Atheniēsum perpetui commilitones, mementote inopinatos bel
 lorū esse euentus, anticipemq; fortunam, & si eā à nobis stare sperabamus. Eoꝝ uos
 ad pugnandū præparare quemadmodū pugnare par est, tātam uestrū multitudinem,
 quam uidetis. Nam quod ad nos attinet, quæcunq; ipsi utilia fore animaduertimus cir

Ca portus angustias, & futurum nauium tumultū, coneraq; illorū pro contabulationib; bus propugnaculisq; apparatum, unde nobis antehac nocitū est, ea oīa nos cū guber-
natoribus, ex præsenti copia prouidimus cōparauimusq;. Nam sagittarii permulti at-
que faculatores in naues ascendent, & tanta hoīm multitudo, quanta pugnantes quidē
in libero mari non uteremur, qm ad exercendam disciplinam rei naualis impedimen-
to est onus nauiti, sed hīc futura utilis ubi ē nauibus prælium pedestre faciemus. Ex-
cogitauimus præterea cū alia quæ in nauibus ædificāda fuerunt, tū uero aduersus cras
situdinem lignorū, quæ prominet ē proris illorū, quod p̄cipue nobis obfuit ferreas ma-
nus, quæ nauē hostilē cum simul incurrit, retro se recipere prohibeant, si mō qui sup-
stabunt, hoc opus exequantur. Huc em̄ redacti sumus, ut de nauibus pedestre p̄lium ge-
ramus, & prout cōstat nobis expediat, ut neq; ipsi resiliamus à cōplexu classis aduersa, Ferrea manus
neq; illam à nobis resilire permittamus, p̄sertim cū terra futura sit hostilis, præter eām,
ubi noster peditatus inexistet. Quæ uos tenētes memoria, pugnare debetis quoad sup-
petunt uires, nec finere uos ad terram ppelli: & cū nauis in nauē impegerit, non prius
eas dīrimendas putare, q armatos q pro tabulato hostili stant, detruseritis. Atq; in hæc
non minus q nautas uos exhortor, si iusta arma geritis, sed uel magis q̄to eorū hoc opus
est, qui desuper pugnant, & uestra interest sicut aliās, ita nūc quoque pleraq; pedestri
acie uincere. In quo ipso uos etiā nautæ hortor atq; obsecro, ne admodū percusso aīo si-
tis ob acceptas calamitates, cum & meliore ē tabulatis habeatis apparatum, & naues
plures. Quinetiam illā aīo cōcīpīte uoluptatē, dignū uobis esse, ut uos periculo exima-
tis, & qui Athenienses nuncupamini, et q non estis, tñ propter cōmercium linguæ, ac
propter æmulationē nostrorū institutorū, apud oēm Graciam incliti extitistis, consor-
tes etiā imperii nostri, eatenus certe, quatenus ad cōmodum uestrū spectabat, ut cū ter-
rori essetis subditis uestris, tū uero ab alijs lædi nequiritis. Itaq; cum soli libere socii si-
tis imperii nostri, merito nūc illud cauetu ne prodatis. sed cōtemnētes quos s̄apēnē-
tro superastis, Corinthios pariter ac Sicilienses, quoq; nemo q̄diu nostra classis uiguit,
resistere ausus est, eos propulsate ostēditeq; uestram peritiam, etiā ægrotantiū atque af-
flictorum antecellere alieno robori uel experta felicitate subnixo. Rursus iīs, qui inter
uos Athenienses sunt, hæc in memoriam redigo, neque naues alias his similes apud na-
ualia, neque aliam armatorū iuuentutē uobis reliquā esse: & si quid aliud contingat uo-
bis, nisi uincere, protinus hostē illinc huc nauigaturū aduersus nostros hic relíctos, qui
iūalidū erunt ad eos, qui illīc fuerint, & qui superuenerint, tutandos. Vosq; continuo
partim in Syracusanorum uenietis potestatem (cōtra quos qua mēte uenisti, ipsi uos
conscii estis) partim in Lacedæmoniorū, qui illīc stant. Quare cū uobis de his duabus
rebus certamen sit constitutum, si unquam antehac, nunc maxime annitamini memo-
res, & singuli & uniuersi, classem hanc quæ nunc pugnatura est, eam demū esse Atheni-
ensium, & peditatum, & naues, & urbem, & ciuitatem reliquam, denique magnum
nomen Athenarum, pro quib; si qua in re alīum alijs præstat, aut peritia aliqua, aut
animi præstantia, is nunquam opportunius quam hodie se ostentauerit, ne sibi līpli uti-
lis, et cæteris salutaris futurus. His Nicias suos exhortatus, euēstigio iussit ut naues
conscéderent, quod Gylippo atque Syracusanis in promptu erat sentire, quippe illōs,
qui se ad pugnandum præparare cōspicerent, facti etiā certiores de manibus fer-
reis, quas in ipsorum naues iniecturi essent Athenienses. Ideoq; sicut aduersus alia, ita
aduersus hoc remedia adhibuerunt. Proras enim et bona ex parte superiora nauium
coriis contexerunt, ut in his nihil haberet manus iniecta quod prehenderet, sed labere-
tur. Quæ postquam præparata sunt omnia, iūdem qui hæc militibus præparauerunt,
duces eorum ac Gylippus talia apud illos uerba fecere:

Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad milites.

Quod præclare se habeant quæ hactenus geslimus, quodq; de præclaris in poste-
rum rebus certamen nobis futurum sit, Syracusanis atque socii, ut uidemini ple-
rique cognoscitis, Non enim tam prompte prælia adissetis, Si quis tamen id non per-

Inde ac debet sentit, huncedocebimus, Athenienses huc se loci contulisse primum ad Siciliam subigendam, deinde si cœptis bene cessisset, ad subigendam Peloponnesum, cæteramq; Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & superiores & nostræ memoæ Græcorum, uos primi omnium resistentes classe, qua illi cuncta obtinebant aliquoties superastis: & nūc, ut fides est, superabitis. Nam qui bellum inferunt ijs, quibus præesse se dignos putant, si sæpe decepti, & sua quam præsumperant, opiniōe infirmiores succumbant, horum mox animus sicut antea supra uires, ita postmodi infra uires est, id quod nunc Atheniensibus accidere credibile est. At uobis (qui cum adhuc imperiti essetis, tamen obſistere ausi estis) nunc ualidioribus effectis, accedēte per ſuafione uestræ strenuitatis eximiae, quod strenuissimos superastis, duplex adesse singulis ſpes debet: Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fidutiam præbet, quod multa à nobis ad audīendum comparata ſunt: Altera quod hæc ipsa ab illis mutuat ſumus, nonnihil nostro more, noſtrāq; conſuetudine facientes, per quod non incōpositi aduersus singulas eorum naues erimus. At illi cum ſolito frequentiores armati tabulatis ſuperſteterint, ex magna parte, ut ſic dicā terrestres iaculatores, ueluti Acarnanes, alijq; id genus hominum, qui ne ſedentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debent, qui ni ſtantes in nauibus aberrabunt à noſtris hominibus feriendis, & inter ſeipſos alius alio modo titubant ſtumtuabſit, quibus ne multitudine quidem nauium proderit, eas eti plures quām noſtræ ſunt, ne quis ueſtrū reformidet. Illæ enim cum multitā ſint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores uolent, opportunissimæ autem machinamentis, quæ ad eas affligendas comparauimus: quod ueriffimuma eſſe cognoscatis, licet ex ijs, quæ uos arbitramur aperte audiffe. Ingētibus iſti malis euī eti, & præſenti rerum penuria urgēte, ad desperationem redacti ſunt, nec tam appaſtui ſuo confidunt, quām id quod poſſunt temeritati fortunæ: ut aut perrumpentes classem noſtram elabantur, & in altum uela faciant: aut ſi nequeant, terrefrem profectionem moliantur, numerum ut in hoc rerum ſtatū nō deteriora ſecuturi. Cum iſtis ſigitar tam confuſis hominibus, & quos fortuna ſua tradidit infestissimorum hostiū animo, pugnā cōferamus, existimantes æquissimū eſſe ſimul de aduersarijs, qui ad noſ uexandos uenerunt, ſumere ultionem, & saturare animi iracundiam, ſimul inimicos propulsare, rem nobis maxime uoluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam q; inimici atq; inimicissimi nobis ſint iſti omnes cognoscitis, qui huc ad noſ in ſeruitutem redigendos traicerunt, ſi proſpere pugnaffent, nos uiros ſummo ſupplicio, noſtrō li-beros atq; uxores extrema deformitate, totam deniq; ciuitatem maxima ignominia affecturi. Quibus de cauſis nemo ueſtrum mollī animo eſſe debebit, neq; pro lucro du-cre, quod illi abeant nullo periculo noſtro. Nam ſine periculo noſtro abibunt etiam ſi uicerint. Si uero id effecerim⁹, quod facere debemus & uolumus, ut iſtos puniam⁹, eti. Etæq; Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorem q; antea fuerat, profecto pulchrū nobis hoc certamen eſt, & rarissima taliū periculorū ocaſio, ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat, ex proſpera plurimum lucri. His uerbis Syracusanorum duces ac Gylippus, ſuos & ipſi milites adhortati inuicē naues implet, ſimul ac Athenienses idē facere ſenſerunt. At Nicias præſenti rege cōditione attonitus, quod cerneret quale periculum eſſet, quāmq; uicinum, cum tantum nō iam pcessuri eſſent, reputansq; qualia in atrocibus præliis contingere ſolent, existimabat ni hildum ſatis præparati apud ſuos eſſe, nec ſe ſatis eodem alloquutum. Rursus itaq; ſi gillatim trierarchos uocat, eos honorifice & patrum & tribuum & propriis nominibus appellans, oratq; (prout in quoq; aliquid decoris erat) ne dignitatē ſuam prodat, né uenit, quorum egregia maiorum facinora extabat, domesticam uirtutem ac gloriam oblitterarent. Admonebat eſtde patriæ, quæ omnium liberrima eſſet, & ſuaq; cuiuſq; facultatū in illa ad uictū reposita. Alia præterea cōmemorans, quæ tali tempore cō-positi hoſes dicerent, nō qui captarent uideri cuiq; priscoꝝ uti oratione referēdo, quæ de ſingulis cōuenientia ſunt dici: de uxorib; de liberis, de dijs patrijs, ſed quæ in præ-

Nicias desperatio.

senti paurore utilia dictu putantes exclamant. Hæc Nicias nō tam sufficientia q̄ necessaria se locutū ratus, digreditur ab ijs ac peditatū ducit ad mare, & in ordines q̄ primum potest collocat, ut ijs qui in nauibus forent, quam maxime prodesset ad fidutiā p̄suī mendam. Demosthenes aut & Menander & Euthydemus h̄ em̄ duces in naues Atheniensium ascēderant, mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces portus iam præoccupatas præclusasq; ne illac exiret, habentes in animo perrūpere in exteriora. In quos ut undiq; ingruerent Syracusanī ac socij, totidē fere nauibus prius inuenientes, earum parte exitū portus, parte reliquū portū in orbem tutabant, peditatu paxiter eis auxilium ferente, quo cuncti in loco naues substitiſſent. Præerant autem classi apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu uterq; medium Pythen & Corinθij tenebant. Athenienses postea, quād ad obſeſſas fauces subiere, primo impletu cōgressi sunt, collocatumq; ex aduerso nauium agmen superauere, illarumq; retinacula ſoluere tētabant. Sed mox inuecti in eos undiq; Syracusanis ac sociis, nō iam pro angustijs exitus tantum, sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratq; atrox quale nullum superiorum; multa etiam ferocia utriusq; ad alteros incusandos per nautas, qñ uociferans exhortatio exiſtebat, multa quoq; inter aduersos gubernatores artis, aduocatiō atq; contentiō, epibatis ſubſeruientibus quoties nauis nauem incurreret, ne qui tabulatis inſiſtebant, aliorum deſtituti artiſcio deſicerent. Vnusquisq; in loco ſibi aſſignato nitebatur prius extare. Cæterum conſigentibus tot in tam breue ſpatium nauibus, & eaq; plerisque in anguſtissimo (exiguum enim ſpatiū relinquebant, ducentes naues) rari excursus fiebant, nulla facultate aut retrocedēdi aut excedendi, ſed frequētio res implicationes, prout quæq; nauis in alteram incidiſſet, ſive inter fugiendum, ſive inter alteri occurſandū. Et quandiu alia nauis inuadebat, tandiu h̄, qui pro tabulatis erat, abunde missilibus uteban̄, iaculis, ſagittis, ſaxis. Cum uero conferebant, epibatae ad manus ueniebant, conantes utrīq; in alienam transgreſdi nauem. Contingebatq; mul-tis in locis, cum in arcto ſtipatae naues eſſent, ut hi in illorum naues transfilirent, & alii cubi ſingulas binæ aut plures neceſſario coartarent, & gubernatores aliarum tutela, aliarum inſidiæ, neque id per uices, ſed pariter undique circuſiſterent, in geniſ que mul-tarum inter ſe concursantium nauium ſonitus & pauorem præbebat, & auditū eorum quæ uidebantur, adimebat. Multa em̄ utrīq; adhortatio præpositorum ac uociferatio exiſtebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præſenti contētione uincendi; Atheniensiū quidem ſuis, ut perrumperent exclamantiū, utq; ſi quando aliās nunc promptius eniterentur pro ſua ſalute, proq; in patriam reditu: Syracusanorū aut ac ſociorum, q; eis pulchrum uidebatur, ut prohiberent eos effugere, & ſuam quifq; patriam gloria uincendo augerent. Duces quoq; utriusq; classis hoc amplius ſicubi aliquā animaduertiſſent, nō neceſſaria cauſa nauim ceſſim ire, accitū noſ atim eius trierarchi, pcontabante, Athenienses quidē nū cederet, quia terram iam hostiliſſimā magis hospitalē, q; mare nō exiguo labore obtentū arbitrareſt. Syracusanī uero nū quos plane ſciret in aīo habere, quo quo mō effugiendi, hos fugientes ipſe fugeret? Cum apud hos ancipiti Marte dimicatur, utrorumq; peditatum in geniſ certamen & animorū contentio tenebat: Syracusanum de maiori, quād parauerat, decore ſibi comparando: Atheniensem, ne ſecum p̄iū, q; cum classiarīs ageretur. Nam cum omnes facultates Atheniensem in naues im-potitae eſſent, inerant ei futuri metus, ut nemini tantus, & eo uehementior, q; ſuperne ex edito loco pugnam naualem ſpectare cogebatur. Nam cum eſſet ē uicino ſpectaculum, & omnes pariter eōdem intuerentur, ſi qui ſuos alicubi uincentes aspexiſſent, animos attollebant, et ad inuocandos deos, ne ſe ſalute fraudarent, conuer-teban̄. Qui au-tem ſuos uinci, h̄ planctu atq; uociferatione utebantur. Adeo magis animo frangebantur ex ijs, quæ fieri uidebant, quād h̄, qui in ipſo opere uerſabantur. Nonnulli ſicubi anceps certamē cernerent, quod acre & pertinax eſſet, ipſis corpibus, prout animo affetti erant, præ metu innuebant, gestusq; agebant, tanq; & ipſi pugnarēt, & in eadē qua illi ærūna uerſabantur, affidue nanq; exiguum intra ſpatiū aut fugiebant, aut trucida

Sicanus.
Agatharchus
Pythen.

Exhortatiōes
utrorūq; pat-
tiū ad ſuos.

bantur. Apud eundem Atheniensium exercitus quandiu classes cominus dimicabant, licet omnia pariter audire lamenta, clamores, uincentes, succumbentes, & alia quaecumque magno in discrimine exercitus edere plurifariā cogitur. His aequalia patiebant et h̄, qui in nauibus erant. Cæterum Syracusani ac socii cum perdiu obstinate pugnatū esset, classem Atheniensium in fugam uertunt, & inuecti strenue cum magno clamore atque exhortatione, terram uersus psequunt. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia parte, quicunque exteriores capti non erant, citato cursu castra subierunt, ne peditatus qui dem amplius in ambiguo eēt, sed uniuersi ploratu gemituq; miserates, ea quæ siebant uno impetu, partim ad subueniendū nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorum tueruntur: aliū, quæ maxima portio erat, iam pro scipis, quæ sibi salutē parerēt, circunspectant. Fuit autē eo momēto pauortantus, ut nullus ex superioribus extiterit maior. At tale quiddam passi sunt, quale ipsi fecerunt, ad Pylū ubi Lachdæmoni amissa classe perierunt, et illi insulam transgressi, ita in terra nunc Athenienses, nisi quid inopinatum accideret, saluos se fore desperabant. Post gestam acerrime pugnam naualem, in qua multæ naues ac multi uiri perierunt, Syracusani atque socii uictoria potiti, naufragiis etiam ac cæsorum corporibus potiti sunt, reuecti q; ad urbē, trophæum statuerunt. Athenienses aut̄ præ magnitudine presentium malorum, ne cogitauerunt quodem de mortuis ac naufragijs repetendis, sed cōsultabant de abeundo protinus per noctem, & Demosthenes Niciam adiens censebat faciendum, ut repletis reliquiis nauis sub auroram erūperent portu, si possent, quod dicerēt plures adhuc ipsis utiles naues superesse quam hostibus. Supererant enim eis naues circiter sexaginta, hostibus minus quinquaginta. Qui consilio cum Nicias assentiret, uellentq; naues implere, nautæ intuire abnuebant, ut qui pculsi animo erant, q; male pugnassent, nec credebant se post hac esse superiores. Ita cuncti ad discedendum terrestri itinere animū adiecerunt. Horum consilium suspicatus Hermocrates Syracusanus, ratusq; atrocem rem fore, si tantus exercitus itinere pedestri proficiſcēs, alicubi subsideret, unde rursus contra ipsos faceret bellum, adit magistratus, negatq; oportere cōtemni nocturnam hostiū profectiōnē, cōmemorans hæc & alia, quæ ipsi uidebantur. sed potius egredi omnes Syracusanos pariter & socios, ad obſtruendas uias, occupandaq; locorum angustia atq; custodienda. Hocaliī, nihilo illi quidem minus, q; Hermocrates intelligebant, & esse faciendum putabant, sed homines ab ingenti certamine reuersos, libētius iam geturos, & eo ægris imperata facturos, quod dies festus instaret. Instabant em̄ eo die sacrificia Herculis, in quo præ ingenti uictoria gaudio, plerique se conuerterent ad potandum, omnia de nicq; speranda citius illis persuaderi posse, q; ut in præsens sumerent arma ad exēundū. Talia reputantes ac difficilia factu existimantes magistratus, cū inducere non posset Hermocrates, uereretur que ne Athenienses per silentium noctis transeuntes ardua maxime loca occuparent, hoc per se commentus est: Quosdam è comitibus suis equestres mittit ad hostiū castra, obscura iam nocte, qui eousque præuecti unde quis exaudiri posset, quasi essent Atheniensium studiosi, quales quidam in urbe erant, Niciam de rebus urbanis certiorem facere soliti, euocatis certis iuberent referre Nicia, ne mouerent ea nocte tanquam Syracusanis itinera obſidentibus, id potius poſtridie per otium instructo agmine faceret. Hæc cum missi dixissent, discessere: cum' que eadem h̄, qui audierant ducibus Atheniensibus retulissent, duces ipsi ob eum nuntium hac nocte cunctandum censuerunt, nullam subesse fraudem opinati: & quia non statim prodissent, etiam die insequenti, ut se milites pro facultate commodissime instruerent manendum, ac relicti cæteris rebus omnibus abeundum, præterquam ijs quæ ad usum corporis pertinerent. Syracusani interea ac Gylippus cum peditatu priores egressi, itinera passim quibus illos transituros credibile erat, obſtruxerunt, & ad riuorum ac fluminum uada posuere præsidia, & alia opportuna excipienda hosti loca, quæ uisum est ut illum transitu arcerent. Super hæc inuecti classe naues Atheniensium ab littore abstraxerunt: quarum aliquot concrematis, quod facere ipsis quo

Syracusanorū
victoria.

Hermocratis
ſuspicio.

Herculis ſa-
era.

Hermocratis
commentum.

que Atheniēsibus in animo fuerant, cæteras per otium inhibente nemine. Ut quæc alii cubi quassatae religatas portauerint in urbem. Post hæc Nicias ac Demosthenes ubi sa-
ris ipsius uisum est suos instruxisse, tertio à pugna nauali die mōuerunt. Res acerba omni-
bus non eo solum nomine, quod omni classe amissa decederent, è magna spe redacti in
discrimen, & suum & ciuitatis, uerum quod relinquere castra, esset cūctis triste specta-
culum, sensuq; & cogitatione miserum. Nam cum mortui insepulti essent, quoties q; aliquem necessariorum iacentem cōspexerat, mœrore pariter et metu afficiebatur, sed
multo mœstiores reddebantur erga uulneratos atq; ægrotos, tanquam defunctis misé-
riores, quos relinquebant. Nam ad comploratiōem se atque eiulatum conuertentes il-
li miseri, quid agerent nesciebant, ut se soch abduceret, obsecrabant, nominatim unum
quenque in clamantes; & sicubi quis uidisset ullum aut sodalium, aut familiarium, aut
contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant in sequentes, & si
quos prius uires membrorum defecissent, nō sine multis obtestationib; ac ploratibus
descrebantur. Prorsus ut omnis exercitus lachrymis completeretur, & præ huiuscemo-
di angore non facile discederetur, quamuis ex hostico, & maiore, quam quem lachry-
mis ostendebant, mœrore tum ex iis quæ iam passi erant, tum ex h;is, quæ intra se ne pa-
terentur, formidabant. Nec mœsti tantum, sed etiam sibi ipsiis admodum succensentes,
nihil enim aliud quam expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguae, quæ profugeret, si
miles uidebantur, quippe uniuersa multitudo simul proficiscentium non erat infra nu-
merum quadraginta milliū: Quoꝝ cæteri omnes ut quisque poterat sibi utilia: pedites
autē equitesq; præter consuetudinem sua ipsoꝝ cibaria sub armis ferebant, aliū inopia
comitū, aliū dissidentia. Transfugerant em̄ serui cum antea multi, tum uero proxime
plurimi, neq; hæc quæ ferebant, sufficientia erant. Nam rei frumentariæ in castris iam
nihil superat. Cū interim huiusmodi ærumna, quæ aliās ob hoc, q; æqualis & cōmunis
est cum multis, habet aliquid leuamenti, nūc nihilo magis eis tolerabilis uidebat, præ
fertim cogitantibus, quanto ex splendore pristinæ dignitatis in quem exitum miseri
amq; recidissent. Etenim hæc maxima nouitas exercitiū Græco contigit, ut ad quos
subigendos uenisset, ipse metu ne potius ab illis subigeretur abscederet: & qui cum
uotis & cantis in expeditione existent, rursus ab expeditione diuersa uoce ac contra-
rio sono reuerterentur, ex nauticis facti pedestres, et armato agminī magis, quam clas-
si uacantes, tamen ipsiis hæc omnia toleranda uidebantur, propter impendentis iam pe-
riculi magnitudinē. Quos Nicias cernens tam affectos animo esse, & uehementer aba-
lienatos adiens exhortabatur ex reꝝ conditione, consolabaturq; clamore etiam utens
magis quam uoce, ut ad quosque accedebat, ut illorum animos excitaret; & cum ueller
ut qui plurimum, nosset prodeſſe eis ex præſenti quoque rerum statu:

Oratio Niciæ ad Milites.

A Theniēses (inquit) ac socij cū nōnulli iam ex asperiori q; nostra est, cōditione in-
columes euaserint, debetis habere spē, neq; supra modū uobis meti ipsiis succēdere,
aut propter iacturas quas fecisti, aut propter indignitatē quā nūc sustinetis. Ego quo-
que nihilo meliore, quam uos conditione sum, nō uiribus, non quō ex ualetudine effe-
ctus sum cernitis, non fortunis, quibus cum ad uictum, tum ad alia pertinētibus, nulli
aliquando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miserrimos cōspici-
or, quanquam multo cultu deos, multa iustitia ac bonitate homines prosecutus sum,
propter quæ futurorum spes audax illa quidē est, sed certe uos clades acceptæ iam ma-
gis quam pro magnitudine peterent, quæ forsitan alleuentur. Nam & satis feliciter
cum hostibus actum est; & si cui deoꝝ inuisi huc militauimus, satis iam dedimus abun-
dēc pœnarum. Etenim aliū quoque nonnulli aliquando iam bellū alijs intulerunt, qui
cum more hominū egissent, tamen tolerabilia passi sunt. Vos quoq; cū sperare debetis
deū mitius nobiscum eē actus, quippe qui digniores sumus misericordia numinū,
q; odio: tū nō ualde extimescere, cū intueamini uosipſos, qualis armatura uestrasit, &
quantus numerus pergentis agminis. Qui netiam illud cogitare ubi cūq; cōsederitis,

Lamentabilis
Athen.clades.

Fugientium
Athe.copie.

ibí protinus uosi ipsos uobis esse ciuitatem urbemq; neque ab ulla alia Siciliensi ciuitate, aut uenientes facile receptum, aut alicubi collocatos facile expulsum iri. Iter aut ut tuto et ordine fiat ipsi obseruabitis, nihil aliud suo quí animo uersantes, nisi quocunq; loco quis uestrum pugnare coget, se eum obtinendo & patriam, & mœnia sua obtētūrum. Quod iter p̄ perabimus continentī nocte ac die, qm̄ exiguū habemus cōmeatū. Et si perueniemus ad aliquod amicū oppidum Siculorū, h̄i em̄ ob metū Syracusanorum in fide perstant, tunc demū sentite tuto uos in loco confistere. Ad quos p̄mittite qui iubeat eos nobis occurrere pariter, et cōmeatum afferre. In summa hoc sentite cō militones, necessariū uobis fortibus uiris esse, ut quib⁹ nullus uicinus locus est, in quo si ignauē egeritis, salui esse possitis: & si hostem euaseritis, cæteros quidē ē uobis cōse cuturos, quæ reuise reūcupiscitis: Athenieuses aut magnam ciuitatis uestræ potentiam et si collapsam resuscitatueros. Viri em̄ non mœnia & naues sine uiris ciuitas sunt.

Athen. fugia in
patriam.

His Nicias adhortatiōibus milites adibat, sicubi cernebat eos aut non cōtinenti, aut nō ordinata serie pergentes, cogendo atque disponēdo. Nihilominus Demosthenes hæc aut similia apud suos dicebat quadrato agmine eunes. Niciæ copiæ sub ipso priores ibant, suæ sub Demosthene sequebantur, impedimentis & turba plurima intra armatos recepta. Qui posteaq; ad uada peruentū est Anapi amnis, offendūt illic instrūtam Syracusano equitatu assultante, leuicq; armatura iaculis incessante. Atque hac die cōfectis quadraginta fere stadiis tumultū quendam insederunt. Postero die diluculo iter īgresi, cū uiginti cīciter stadia processissent, descēderunt in campestrē quēdam locū, ibiç; castra posuerunt, uolentes sumere cū aliquid esculentum ē suis quisque rebus, tum (habita bā em̄ locus) aquam illic quam secum ferrent, qm̄ multa per stadia quā p̄ecturi erāt, nihil admodum aquæ esset. Interea Syracusani transitum ulteriorē p̄occupantes īadūficarunt. Erat aut tumulus arduus et utrinque rupibus p̄ceps, cuius uertex uocat Lepas. Postero die iter īgressi Athenieuses, à Syracusanis socialibusq; equitibus ac iaculatoribus (quorū magnus erat numerus) utrīq; obequitantibus atque iaculanti bus pgere prohibebant; & cū diu dīmicascent, tandem ī eadē rursus castra rediere, iam non idem eis suppetente cōmeatu, quibus digredi p̄ae hostium equitatu non liceret. Mane tñ mouentes rursus ire pgunt, & uī peruadunt ad tumulū; sed cū inueniunt muro p̄clusum, & muro supstantem pedestrem aciē ex magna parte scutatam, erat aut arctus locus, quem subeuntes Athenieuses expugnare niteban̄; uerum cū à tot uiris ē loco eminenti ferirent, facilis em̄ superne tela uibrabant, nec possent p̄trumpere, retro se recepere atque quieuere, cum p̄fertim existerēt tonitrua pariter & imbræ, quales anni tempore in autumnum iam uergente fieri consuevere: unde exterriti sunt, & eo uehementius q; existimarent in susi exitium ista omnia fieri. His quiescentibus, Gylip pus atq; Syracusani partē quandā copiāq; mittunt ad hos muro īcludēdosā tergo quā uenerant, quod tñ fieri & isti missis ē diuerso quibusdā suoq; phibuere. Mox cū oī manu regressi propius campū confedere. Postero die cū progrederent, eos undiq; circumfusi Syracusani adoriant, multos sauciant, retroq; se cū ī ipsos īpetū Athenieuses facerent, subducebant; cū abirent ingruebant; postremis qbusq; p̄cipue infestī, si forte membratim illos territando totū agmen auerterent. & diu hunc in modū restitere Athenieuses, dehinc p̄gressi quīq; sex uē stadia in cāpo congueuere, ab eisq; in sua castra rediere Syracusani. Sub noctem Niciæ ac Demostheni placitū est, qm̄ male secū ageāref, tum gñali iam ī opia cōmeatus, tum multitudine uulneratorū ab hostibus, identi dem assulantibus, accensis quamplurimis ignib; abducere exercitum, non tamen ea dē amplius qua cōstituerant uia, sed ē cōtrario, quā Syracusani custodiebant mare uer sus. Ferebat autem hæc uia, non ī Catanam, sed ī aduersam prorsus Siciliæ oram, ī Camarinæam, ī Gelam, ī alias circā urbes uel Græcas, uel Barbaras. Accensis igitur plurifariam pyris p̄ noctē proficisciunt, sed q; oībus accidere exercitibus solet, p̄fertim maximis & noctu p̄gentibus, & p̄ hosticū, & hoste quē timerēt nō p̄culagēte, incessit

Camarina.
Gela.

eis trepidatio, pauor, tumultus. Et copiae quidem Nicianæ quemadmodum erant duces in ordine perstiterunt, longeque præcesserunt. At Demosthenicarum dimidium pene ac maior pars interrupta est, ac solutoribus ordinibus pergebat, prima tamen luce peruenere ad mare, & ingressi uiam nomine Helorinam incedebant, ut cum ad Cacyparis fluuium deuenissent, secundum ipsum fluuium iter per superiora & mediterranea tenerent. Sperabant enim sibi illac Siculos occursuros, quos accersissent. Vbi ad fluuium est uentum, offendunt illic quoque custodias quasdam Syracusanorum, obsepietes uada munitiōibus ac uallo. Sed illis uia summotis fluuium transmisere, penetrareque rursum ad aliū nomine Erineum. Hac enim ductores ire iuferant. Interea Syracusanī ac socij ubi illuxit, senseruntque abisse Athenienses, plerique Gylippum insimulabant, quod sciens Athenienses dimisisset, raptimque persequentes quā iter ingressos haud difficile nossent, adipiscuntur eos sub horam prandij, incidentes in Demosthenicos, & tardius & inordinatius, ut qui noctu perturbati fuissent, iter facientes repente prælium carent, circundatoque equitatu eos in idē loci urgēt, eo facilius, quod bifariam diuisi iam erant, Nicianis illinc centum quinquaginta stadia progressis. Nam Nicias ocyus suos ducebat, existimans minime salutare esse tali in tempore cunctari ultiro ac dimicare, sed quamuelocissime fugere eatenus pugnando, quatenus cogeretur. Demosthenes autē multiplici frequentiisque magis labore implicabatur, quod posterius digressus prior ab hostiis urgeretur, & tunc gnarus insequi Syracusanos, non tam progredebat, quam ad pugnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circunueniretur, & magna perturbatione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe deprehensi intra locū, qui munitionibus circundatus esset, & in uia, quae hinc & hinc non infrequentes oleas haberet, circunquaque missilibus incessabantur. Huiusmodi autem assaultibus, non pugna stataria non ab utebantur Syracusanī. Nam summa rerum periclitari aduersus homines salute desperantes, iam non tam ipsorum intererat quam Atheniensium, simulque non nihil cauebant, ne rebus iam proculdubio prospere gestis aliquid interueniret, arbitrantes hoc modo perdomitum hostem à se captū iri. Itaque ubi toto die missilibus eum undique incessentes, uiderunt iam exhaustum uulneribus atque alijs æruimnis, iubent caduceatorem Gylippus Syracusanī que ac socii denuntiare primum, si quis ad se transfire insulanorum uellet, liberum fore, transferuntque aliquot, non tamen multæ ciuitates. Mox deinde omnibus alijs qui cum Demosthene erant, oblata conditio, si traderent arma neminem eorum mortem obiturum, aut uiolentam, aut in uinculis, aut inopia rerum ad uitium necessiarum. Atque ita dedidere seipso cuncti, numero sex milia, omnemque pecuniam depositure, quam habebant, effundentes in scuta resu pinata, & ex ea quatuor scuta repleuere, statimque in urbē à Syracusanis adducti sunt.

At Nicias hoc ipso die cū suis ad flumen Erineum præuenerat, illudque transgressus, in edito quodam loco consederat. Eū postero die adepti Syracusanī, inquiunt, Demosthenicos se se dedidisse, iubentque ipsum idem facere. Ille non habita istis fide paciscit, ut equitem mittet ad explorandum. Vbi eques reuersus retulit Demosthenicos se dedidisse, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracusanī que respondet se paratum esse transigere Atheniensium nomine, si cum exercitu dimittatur, quos sumptus in bellum Syracusanī fecissent, eos omnes restituturum datis obsidibus Atheniensibus, dum pecunia solueretur singulis talentis in singula obsidum capita taxatis. Ea conditione non accepta, Gylippus atque Syracusanī aggressi undique telis petiuere ad uesperum usque. Illi etsi male accepti inopia commeatus, aliorumque necessarios, tamen habentes in animo discedere, seruato silentio noctis arma sumpterunt, sed intelligentes se non latere hostem (nam ille rem sentiens pæanem canebat) rursus ea depositure præter trecentos fere, qui uia peruidentes hostilem custodiam, quā potuere per noctem contenderunt. Niam posteaquam dies illuxit agmen ducētem, Syracusanī socijque inuadunt, eodem quo pridie modo undique lacestantes iaculis sagittis. Inter quae ex omni parte ferientia, equitatu pariter cunctaque multitudine urgē-

Affinarus flu- te, illitamen ad amnem Assinarum festinabant, tū opinantēs fore ut eo transitō aliquāto facilius haberent, tum potandi desiderio quo miseri, teneban̄. Vbi peruenere, nūllo iam ordīne in illum irrumput, pro se quisque p̄imus omnīum transire properantes. Sed hostis ingruens difficilem eis transitum reddebat. Nam cum conserti īre co-gerentur, aliū in alium incidentes inuicem conculcabant telis' que & armis, quo-rum aliū statim peribant, aliū inter se ī impliciti defluebant. Hos ex utraque fluminis par-te Syracusani superstātes (erat autem ripa praeceps) desuper missilibus conficiebant, multos etiam auide potantes, & inter se utiq̄ in cauo fluminis alueo perturbatos. Sed Peloponneses praecipue illuc descendentes trucidarunt eos, qui in fluvio erant. Vn-de subito aqua corrupta est. Ex qua nihilominus cœnosā & cruenta bibebarūt, deq̄ ea inter multos certabatur. Tandem permultis iam cadaueribus alijs super alia iacen-tibus, profligatoq̄ exercitu, partim apud amnem, partim si qui effugerant ab equiti-bus, Nicias Gylippo se dedidit, plus ei habens fidei, quā Syracusanis, permittensq̄ sui potestatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio, à cæde cætero-rum militum abstineri iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Athenienses, sed uiuos capi. Ita cæteri quicunq̄ occultati non essent (multī autē hi erant) uiui sunt capti, necnon missis qui persequerentur, trecenti illi qui noctu per custodias euaserant comprehensi. Verum hi omnes in unum contracti haud multi fuerunt, multi tamen qui supprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta est, ut qui nō ex pactione quēad mo-dum illi qui cum Demosthene capti essent. Quædam tamen eorum pars, neq̄ hæc exī gua interiūt. Verum hæc maxima strages extitit, & nulla minor ex om̄ibus, quæ in Si-cilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum subinde inuaderentur ab sumptu sunt, attamen multi elapsi, quidam statim, quidam postea cum seruissent fuga-inita, quibus in Catanam erat receptus. At Syracusani & socij, acceptis quamplurimis poterant captiuis ac spolijs, frequentes in urbem redierunt. Et cæteros quidē Athenien-sium ac sociorum quoscunq̄ ceperant, in lithotomias demiserunt, tutissimam existimātes eam esse custodiām. Niciam uero ac Demosthenem necauerunt inuitō Gylippo. Is em̄ speciosum sibi ducebant, præter cætera ex eo bello portare ad Lacedæmonios etiam ipsos hostium duces. Quorum alter extitisset eortū hostis acerrimus propter illa, quæ ad Pylum gessisset, alter ob eadē studiosissimus. Nam illos uiros apud insulam captos, Nicias præcipuo affectu prosecutus dimittendos curauit, inductis Atheniēibus ad fa-cienda cum Lacedæmonijs födera. Quo nomine & Lacedæmonii erant in eius amore propensi, & ipse plurimum Gylippo credens se dediderat. Sed quia cum illo homines uulgo loquebantur, ueriti tum quidem Syracusanorum ut ferebatur, ne ob id tormētis interrogatus, tumultum ipsis excitaret in rebus prosperis, tum aliū & præcipue Corin-thij, ne corruptis aliquibus pecunia, quod locuples erat effugeret, aliquid in ipsis iterū rerum nouarum moliturum persuasis ad hoc sociis hominem interemerunt. Et Nicias quidem ob hanc causam aut huic proximam morte affectus est, uir omnium mea æta-te Græcorum minime dignus, qui eo deueniret infelicitatis ob studium uirtutis, quod omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud lithotomias erant Syracusani du-
riter sane tractauerunt inter initia. Siquidem cum essent in loco depresso & arcto tot, et sub dio prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum, ualeitudinem contrahebant, præsertim quod pro-pter loci angustiam omnia ibidē faciebant, quodq̄ cadasera pmiscue coaceruata erāt, tam eorum qui ex uulneribus quam eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis de-cesserant, intolerabilē insuper uexati odore, fame etiam ac siti. Nanq̄ per octo mēses da-ta sunt singulis aquæ singula acerabula, panis bina. Denique nihil non malorum pa-si sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco homines qui illuc inciderunt. In qua uitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc præter Athenienses, & si qui Sicilienses Italici ue cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi. Quot autem capti fuerint etsi omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non intra

Niciae deditio**Lithotomia
custodia.****Lithotomiarū
situs.****Captiuorū di-
ra calamitas.**

Septem millia fuerunt. Quod factum huius bellī tempore maximum in Græcia contigit: & quantum mihi uidetur omnium Græcorum factorum maximum, quæ nobis fando sunt cognita, idē uictoribus splendidissimum, & uictis calamitosissimum, qui in totū & ex omni parte superati, nec ulla in re tenuiter afficti, funditus (ut dicitur) euerfi sunt, peditatu, classe, nullo deniq; non amissio, pauculis è multis domū reuersis. Hac Proverbium. tenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

SOT HVC YDIDIS HISTORIAR V M~~S~~ PELOPONNE SIVM LIBER OCTAV V S.

THE NIS posteaquam nūtiata res est, diu fide caruit, ne militibus quidem creditum, qui illinc euaserant, planè quæ gesta essent referentibus, ita undiq; omnia funditus esse euersa. Sed ubi factum agnouerit, ibi exæstuare Atheniæses aduersus oratores, qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmitendi, tanquam non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq; uaticinis: deniq; omnibus q; tunc aliqd ipsis per sacra consulētibus, suassissent profectionem, tanquam Siciliam subacturis. Vndiq; itaq; omnibus in rebus mœstos ob ea quæ acciderant, circuſistebat etiam in gens metus conſternatioq;. Exuti em & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuentute, qualē superesse alteram non uidebant, afflictabantur. Simulq; nec nauium satis in naualibus, nec pecuniæ in ærario, nec ministeriorum ad nauticos usus cum cerne rent, desperabant in præsens de sua salute, arbitrátes in Píraea aduersus se statim appulsuros classem è Sicilia hostes: præsertim tanta illic uictoria subnixos, & iam omni conatu cum uires duplicitas haberent, unā cum socijs qui ad ipsos ab Atheniæsibus defecissent, terra mariq; oppugnaturos. Non tñ uisum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues undecunq; possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq; pecunia, ad hæc oppida socioriſtabilire, & præcipue Eubœam, & in urbe nonnihil castigare uitæ sumptus, & quedam magistratū deligere seniorum, q; de statu præsenti cum tempus afforet, præ cæteris consultarent: deniq; terrore circumstante, id quod facere uulgas solet, ad omnia recte disponēda accincti erant, & quæ agēda uisa executi sunt, atq; hæc æftas excessit. Insequēti hyeme ob res in Sicilia ab Atheniæsibus adeo male gestas, uniuersi protinus Græci animos erexerant. Enim uero q; neutrum socij erant, non debere se amplius abesse à bello, uel si à nemine rogarentur, censebant: sed ultrò aduersus Atheniæses ire, q; uidelicet putarēt singuli in se illos fuisse uenturos, si in Sicilia rem prospere gessissent, & simul reliquum bellī breue futurum, ciuiscq; se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui socij erat Lacedæmoniog; properabant impēfius quām hactenus fecerant, eximi se protinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, n̄ præcipue & supra uires prompto animo erant ad rebelladum auditate rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendi, quia in sequenti æstate posse euadere uictores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fidutiam capiebat, & eo maiorē, q; credibile erat è Sicilia socios propter accessiōem classis necessario iam cum magnis copijs sub initio ueris præsto futuros. Ita undiq; affulgēte spe statuerant nō detrectare bellum, ratiocinantes si deliberatum foret, se tum liberatos in posterum tali pīculo, quale ipsi impēdebat ab Atheniæsibus, si Siciliam subegissent, cum illis euersis si ne controuersia totius iam Græciæ principes fore. Igīt eorū rex Agis confestim per eādem hyemem profectus ex Decelea cū aliquanto exercitu, pecuniam exegit à socijs ad classem comparandam, & ad Melineum deflectēs sinum, ingētem Oetæorum prædā egit ob uetus inimicitiās, & ex ea pecuniam. Adegit Achæos quoq; Phthiores & ali Octei. os cīrcā populos ditionis Thessalorum sibi suspectos, ipsos etiam Thessalos inuitis pecuniam dare, & aliquantulum obsidum, quos apud Corinthum depositus, cū tentasset Melineus sinus

Nauium adifi eos in societatem abducere. Lacedæmonij porro ceterum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes sibi atque Bœotianis quinas atque uicinas, Phocensibus ac Locris, item Corinthis quindenas, Arcadibus & Pelenensibus & Sicyonij, ite Megarensibus & Troezenijs & Epidaurijs & Hermionibus denas. Alia insuper comparabant, tanquam circa uer protinus inituri bellum. Per hanc ipsam hyemem Athenienses & ipsi quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedere, pro se quisque materiam suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, ut naues quæ cōmeatum ipsis subueherent, tuto præterueherentur, munitionibus quas in Laconica extruxerant, cum in Siciliam transmiserūt, tunc destitutis. Et sicubi quid sumptus non expedire uidebatur, in parsimoniam contracto, sed in primis ne socij ædificaret, prospiciebat.

**Sunium muni-
tur.** **Dū** hæc ab utrisque fiunt, nihil aliud quod inuicem se in apparatu bellii præuenire maturatibus, pri-
mi omnium Eubœi per hanc hyemem ad Agim legatos de sua ad eum defectione mi-
serunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit in Lacedæmone tanquam in Eubœa

**Eubœi ad La-
cedæmonios
deficiunt.** missurus duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaïdæ filium et Melathum, eoque trans-
itum præmuniente illi uenerunt trecentis cum libertinis. Lesbijs interea cupidí & ipsi

Alcamenes. rebellandi uenerunt, à quibus inductus est Agis utique Bœotianis adiutoribus, ut ipsorum
defectioni operam daret. Intermissa Euboica Alcamene, qui in Eubœa iterus erat, da-
Melanthus. to præfecto cum uiginti nauibus, quarum Agis & Bœotiani denas pollicebantur, atque

**Lesbiorum de-
factio.** hæc ignara ciuitate Lacedæmonia transfacta sunt. Etenim penes Agidem fuit ius & copi-
as mittendi, si quod uellet, & contrahendi, & pecunias exigendi, quamdiu apud Dece-

Chij. leam egit, quo tempore uel magis propè dixerim ei socij obtemperabat, quam Lacedæ-
moniæ ciuitati. Quippe habens exercitum, protinus ubi cuncti libebat imperiosus ade-
rat. Et hic quidem cum Lesbis transfigit. Chij autem & Erythræi qui & ipsi defctionem

Erythræi. parabant, non cum Agide tractauerunt, sed cum ciuitate: quibus cum uenit legatus Tis-
saphernes, qui regis Darei filij Artaxerxis prætor inferioris prouinciae erat. Is enim ad
hoc Peloponnenses incitabat, pollicens se affatim stipendijs præbiturum, quoniam nuper

Tissaphernes. & Græcis ciuitatibus prouinciae suæ pro rege tributa exegerat, quæ per Athenienses an-
te lucrifacere nequisset, eas tributa magis percepturum oppugnâdis Atheniensibus
arbitrabat, & simul Lacedæmonios regi socios redditus, atque Amorgem Pisuthni filiu-
um nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negotium dederat, aut ex-
cepturum uiuum, aut interfectus. Itaque Chij atque Tissaphernes cōmuniter eadem rem

Darei legati. transfigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophonitis Megarenis, & Timagoras Athenagoræ Cyzicenus sua uterque patria extorris à Pharnabazo Pharnaci filio,
cuius hospites erant, Lacedæmonem uenerunt ad accipiendas in Helleponsum naues;

Amorges. eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiente confidere si posset ciuitates, quæ in prouincia sua esent, ab Atheniæsibus abducere, & inter regem fuisse ac Lacedæmonios contra-
here societatem. Hæc cum separatim utriusque agerent qui à Pharnabazo, & qui à Tissapher-
ne uenerant, ingens inter Lacedæmonios cōcertatio extitit, his ut in Ioniam et Chium,

Calligetus. illis ut in Helleponsum prius classis mitteret, persuadere nitentibus. Tandem Chiose et Tis-
saphernis postulata multo magis admissa sunt, utpote Alcibiade coadiuatore qui Endio-

Timagoras. tunc ephoro, id est tribuno plebis erat in primis hospes etiā paternus. Vnde propter ho-
spitium nomē Laonicum ei familiæ inditus est. Endius enim Alcibiades cognominabatur.

Prius tamen in Chium Lacedæmonij Phryne uicinum illis hominem miserunt exploratis, non
quid tanta classis eo quod foret, quæta diceret aliae quæ adessent famæ urbis ridentia. Hoc
renuntiante ueritatē famæ ridentere, extēplo Chios et Erythræos in societate acceperūt,
& quadraginta illuc naues mittendas decreuerūt. cui circa se Chii dicerent esse non mi-
nus sexaginta. Ex quibus quadraginta primi missuri erant: decē cū Melanchrida nauar-
cho, sed cū terraemotus extitisset, pro Melanchrida Chalcideum miserūt, & pro decē
nauibus quoniam in Laconica armauerunt, & hyems excessit, atque undevicesimus huius bel-
li annus, quod Thucydides conscripsit.

Phrynes. Ineunte statim uere in sequentis æstatis Chii
ut naues sibi mitterent instantibus, quod timerent ne agitata res cōsicerent Atheniæs: nam

20 anni initii.

Omnes clam illis ierant legationes, miserunt Corinthus Lacedæmoniū viros Spartiatas trevis, qui iuberent Corinthios q̄ celerrime ab altero mari, in id qd Athenas uergit, trās uectis p̄ isthmū oībus nauibus, tā r̄s quas in Lesbū Agis armasset, q̄ cæteris transmitte re in Chis. Erat asit illic sociales naues numero undequadragita. Huius classis in Chis p̄ficiſcentis, cū nollent esse p̄ticipes Calligetus & Timagoras Pharnabazi legati, pecu niā nō dederūt quā attulerant classis noīe quinq̄ & uiginti talenta, sed postea p̄ se alia cōportata classe constituerunt nauigare. Agis ut uidit Lacedæmonios in Chis traīſce re ante oīa destinasse, ne ipse qdē censuit aliud iam agendū, sed socii apud Corinthū cōcilio, atq̄ cōſilio habito decreuerunt in Chis sibi primū esse nauigandū, duce Chalcideo, q̄ in Laconica qnq̄ naues armauerat, deinde in Lesbū duce Alcamene, quem etiā Agis destinabat, postremo in Helleſpontū duce Clearcho Ramphii filio. Verū prius nauis dimidiū trāsportari p̄ isthmū, idq̄ statim traīſcere, ne Atheniēſes tā in eas animū aduerterent, quā p̄ficiſcerent, q̄ in eas quā posteri⁹ transportarent. Nanq̄ ab hac ora p̄palā naues soluebant, cōtempta Atheniensis imbecillitate, quorū nulla admodū clas sis usquam uisibat. Vbi id placuit, unā & uiginti naues continuo traduxerūt: q̄ etsi si mulabant Corinthios ad secū nauigandū, tñ illis cordi non fuit ante isthmia quā tunc instabant celebrata. Et cū Agis uellet indulgendo ne foedera isthmica soluerent, suam ipsius classem facere, Corinthiūq̄ abnuerunt ac tps tererent, Atheniēſes acta Chiorū certius sensere, ac missio illuc uno ē magistratibus Aristocrate, insimularunt Chios, eos isthmiorū cē- q̄ pernegantes, iuſſerunt ex formula naues mittere. Atq̄ ita missae sunt septem, quarū lebitas. mittendarum fuere autores, tū multi rerū agitatarum nescii, tū pauci qui sibi actorum erant consciī, nolentes plebem prius hostilem habere, q̄ tutelæ aliqd accepissent, cū Peloponneses qui tamdiu nō uenirent, nō amplius uenturi expectarentur. Interea ludi isthmici edebant, quibus spectaculis cum interessent Atheniēſes (indicta em̄ fuerant foedera dierū festorū) eo magis dephenderunt Chios spectare ad defensionē. Atq̄ ubi discessum est, ita cōfestim ſeſe p̄pararunt, ne clam ipſis naues à Cenchrīs p̄ficiſcerent. Profectæ aut̄ ſunt illinc post ludos confeſtos una & uigiti naues Alcamene p̄fecto, ad quas totidē obuiam euntes Atheniēſes, primū in pelagus hostē subducebant, ubi illæ nō longo ſpatio ſecutæ ſe auerterūt, ipſi quoq̄ rediere. Quippe ſeptē Chis quas in eo numero ſecū habebat, diffidebat. Sed poſtea impletis aliis ſeptē & triginta eodē p̄ficiſcentes perſecuti ſunt ad Piræū agri Corinthiī, qui est portus desertus & nouiſſimus, ad cōfinia terra Epidauricā. Intra quē Peloponneses, una quā in alto curſum tenebat amissa, contractis cæteris ſe continebant. Eiſ Atheniēſes & à mari nauibus adorti, & in terram egressi tumultū ingentem perturbationemq̄ p̄buerunt, ac naues plerasq̄ lacerauerūt ē terra, atq̄ Alcamenem interfecerūt, aliquot tñ ſuorū amissis. Vbi dirempti ſuere, naues quā ūiſe ſunt aduersus hostiles illic collocauere, cū reliq̄ ad paruulam ūiſulam nō admodū diſtantem, in ſtatōe ſubiere & caſtra poſuere, miſſo Athenas nuntio ūiſulam accerſitū. Nam poſtero die Peloponnesium clasſi auxiliaries Corinthiī affuerunt, nec ita multo pōst alii finitimi. Qui cū cernerent custodiā deferto in loco ſibi perq̄ laboriosam fore, ancipiti cōſilio erant, deq̄ incendenda clasſe cogitabant. Satius deinde ūiſum eam subducere, circundatoq̄ peditatu tutari, dū aliqua cōmode effugiendi offerret occasio. Verum Agis hiſ cognitis miſit ad eos uirum Spartiatam Thermonem. Fuerant aut̄ & Lacedæmoniū certiores iam antea facti de diſcessu nauium ab isthmo, cū p̄cepiffent tribuni plebis Alcameni, ut cum id fieret nuntiū ad ſe mitteret. Ideoq̄ mature quas apud ſe habebant naues quinq̄ mittendas censuerunt Chalcedeo duce unā cum Alcibiade. Deinde cum hi proficiſcerent, nuntiumq̄ de fugia ūiſorum in Piræum accepiffent, animo ſunt conſternati, quod in bello Ionico auſpicando inauſpicate cecidiffet, eoq̄ ſtatuerant non amplius ē ūa terra clasſem diſmittere, imò adeo quā diſmissa eſſet reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rursus ſuaderet Endio, atq̄ alijs tribunis nē relanguerſerent à clasſe mittenda in Chium, prius enim illam præuenituram, quam cladem acceptam Chis ſentirent, & ſe ſi Ioniam adeat, facile ſocias Athē-

Cenchræ:

Pyraeus:

Alcameni cōdes.

Thermon:

nientium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Atheniēsum in
belligitatem & Lacedæmoniorum studia: nā præter cæteros apud illos fidē esse. Ipsi autem Endio separatim dicere speciosum illi fore, si per eū & Ionia deficeret, & rex socius fieret Lacedæmonio, neq; hoc Agidis opus eēt. Erat namq; ipse Agidi aduersarius. Ita Endio atq; aliis tribunis plebis persuasis, abiit cum Chalcideo Lacedæmonio, & celeriter cursum cū quinque nauibus confecerunt.

Gylippus Pelo Per hoc idem tempus recipiebant se ex Sicilia sexdecim Peloponnesium naues duce Gylippo, post gestum illic communiter bellū. Quæ deprehensa atq; uexatae à septē & uiginti Atticis nauibus, quibus præerat Hippocles Menippī, classisē Sicilia redeuntis redditum obseruātibus circa Leucadiam, tñ præter unam effugerunt, Corinthumq; tenuerunt. At Chalcideus atq; Alcibiades ut

pon. repetens, in quasq; incidebant naues, cōprehendebant, ne ipsorum nauigatio palā fieret. Quas non antea missas fecerūt q; Coryci, quæ est in cōtinente tenuissent, & cōgressi cū aliquo Chios, quibus cū res agitabantur, iuslīq; ab eis, cū nemine collocuti ad urbē nauigarēt, illuc ex improuiso affuerunt. Et cū pleriq; Chios admirabundi attonitiq; essent, p; paucos data est opera ut conciliū cogereb̄. Vbi Chalcideo atq; Alcibiade dīcentibus alias quoq; permultas uenire naues, nulla de nauis obsidiōe apud Piræum mentiōe habita, defecerunt Chios ab Atheniensibus, & mox Erythræi. Atq; illinc ijdē profecti cū tribus nauibus Clazomenas ad defectionē induxerunt. Et cuncti Clazomeniū trāsgressi in cōtinente illic oppidulū condiderunt: ut si quid timoris in insula foret, quam incolebant, esset quō refugerent. Et oēs quidem qui rebellauerant in mœnibus muniendis, atq; in apparatu belli erant occupati. Athenienses aut̄ accepto ppere de Chios defectionē nuntio, rebanū magnū circūstare se manifestum periculum, ne cæteri socij post maxīmū urbis rebellionē nollent quiescere. Itaq; mille talenta quæ per om̄ē bellī t̄ps intacta eē cupierant, de quibus tangendis si quis aut retulisset aut suffragiū tulisset, propositis pœnis sanxerant, tunc ex præsentī pauore legibus abrogatis, mouenda decreuerunt. Ex quibus naues instruxere non paucas, & nauis quæ Piræum obsederant, octo iam tūc mitendas, quæ insecutæ classem qua uehebatur Chalcideus, nec afflictae, duce Strombichides de Diotimi, om̄issa obseruatione redierant, nec multo pōst alias subsidarias duodecim Thrasicle præfecto, quæ & ipsæ omiserant obsidionem. Nam septem Chios, quæ sociæ fuerant oppugnatōis apud Piræum, reductis: seruos, qui in eis erāt, libertate donarūt, liberis aut̄ uincula indiderunt. Alias itē in locū reuersaꝝ raptim armatas miserunt contra aduentum classis Peloponnesis, habentes in aio & alias triginta armare. In quibus conficiendis tñ studij adhibuerūt, ut ne tantulum quidem fecerint, nisi quod ad succurrēndum Chio pertineret. Interea Strombichides octo cū nauibus traiecit in Samū, & illinc sumpta una Samia in Teū, incolasq; loci ut quiescerent exorauit. Eōdem & Chalcideus ex Chio cum tribus & uiginti nauib⁹ trajectebat, aderatq; ei Clazomeniō, atq; Erythræoꝝ peditatus. Huius aduentum præsentis Strombichides abscessit: & ubi in altum euectus prospexit multas à Chio naues, fugam in Samum intendit illis insequētibus. Tei peditatum cum à principio excipere noluissent, post Atheniensis fugā introduxerunt. Qui expectato aliquādiu Chalcideo ab insecutione Atheniēsum, necdū reuertente muros demolitus est, quos Atheniēses extruxerant urbis Teæ, qua parte respicit continentē, adiuuantibus eum aliquot q; superuenere barbaris, duce Tage Tissapher nis prætore. Chalcideus atq; Alcibiades Samo tenus insecuti Strombichidē, apud Chium armauerunt nauim Peloponnesium, nautas ibiꝝ p̄sidio reliquerūt, substitutis in eorum locum Chios & alijs uiginti nauibus instructis petiuerunt Miletum, tāquam à se defecturam. Nam Alcibiades cui erat cum primoribus Miletorum necessitudo, uolebat in illis inducendis præteruertere naues ē Peloponneso uenturas, & tū Chios tum sibi cum Chalcideo, tum à quo missus erat Endio addere hoc decus, quēadmodum spō pondisset, quod plurimas ciuitates copijs Chiorum cum Chalcideo ad defectionem induxisset. Itaq; occulte pleraꝝ nauigatione facta, nec ita multum præueniētes Strombichidē & Thrasiclea, qui tūc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat, illum secutus

*Corycus.**Chios.**Erythrei.**Clazomenes.**Talēta Athē.**mille intacta**ex legib.**Chalcideus.**Strombichides.**Thrasicles.**Tea urbs.*

Miletum ad defectionem induxerunt. Horum uestigia persecuti Athenienses cum un
deuiginti nauibus, cū à Milesiis nō reciperen^t, ad Ladam insulā Mileto p̄iacentē subie
runt. Et postea Milesioḡ defectionem statim prima societas inter regem ac Lacedæmo
nios per Tissaphernem atq; Chalcideum inita est hunc in modum:

Societas inter regem & Lacedæmonios.

SVper his societatem cum rege ac Tissapherne Lacedæmonij socijḡ fecere: Quācun Tissaphernis
sq; regionē, & quācunq; urbē rex habet, eius ue p̄genitores habuere, ea regis esto.
Et ex his urbibus quicqd pecunia& aliud ue Atheniensibus pendebatur, rex cōiter ac Lacedæmonij socijḡ prohibento, ne qd pecuniārum Athenienses aliud ue quippam accipiant. Item bellum cū Atheniensibus rex & Lacedæmonij socijḡ cōiter gerunto, bellumq; cū Atheniensib. dissoluere ne liceat, nisi utrīsc̄ uidea^r regi ac Lacedæmonij socijḡ. Quod si qui ab rege defecerint, hi hostes sunt Lacedæmonij ac socij: Si qui uero à Lacedæmonij socijḡ, n̄ regis hostes sunt. In hanc formā societas inita est. Secundum hæc Chii statim adornatis decem aliis nauibus ad Anæ se contulerūt, aīo tum audiendī de Mileto, tū ciuitates ad defectionem sollicitandi, sed accepto nuntio à Chalcideo ut redirēt, qm̄ terrestri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerūt ad Louis templum. Vñ prospexere sexdecim naues Atheniensium uenientes, quibus p̄ erat Diomedon post Thrafcilē Athenis profectus. Quibus cognitis Chii cū una naui Ephesum, cū reliquis in oram Teiam diffugerunt. Sed ea& quatuor ab Atheniensibus interceptæ sunt, uacuæ tñ, hominibus prius in terram elapsis, cæteræ urbē Teiam tenuerunt, & Athenienses quidem in Samum nauigārunt. Chii aut reliquis nauibus contractis, adiuncto sibi peditatu Lebedum ad defectionē induxerūt, & item Eras, post qd & naues & pedites ac suas utrīsc̄ domos se receperunt. Circa eadem tpa uiginti naues Pelopōnenſium quas totidē Atheniēles insecutæ fuerant, & in Piræū ingressas obſidebant, in repentinam erumpētes pugnam Atticas superant, quatuorq; ea& capiūt, atq; illinc petitis Cenchrīs, de integrō adoruant classem in Chium atq; in Ioniam nauigaturi, missō eis ex Lacedæmonie nauarcho Astycho, penes quē iam effet summa rei naualis. Digresso peditatu ex Teo aduenit ipse Tissaphernes: & si quid muri reliquum erat demolitus, abscessit. Nec multo post eius abitum, Diomedon cum decē Atheniēlīs nauib⁹ applicans, pepigit cū Teiis se & illos receptu&. Et illinc profectus, Eras cū urbem adortus expugnare non posset, uela fecit. Per idē tps apud Samū uulgas una cum Atheniensibus, q̄ tribus cū nauibus aderant, aduersus primores arma sumpserūt, & eorum ad ducentos, q̄ maxime potētes erant, interfecere: quadrigetos exilio mulctauere, prædiis illorū & urbanis & rusticis inter se distributis, & Atheniensium decreto tanq; in fide posthac permāsuris indulta libertate, per se postea munia ciuitatis obire, urbemq; sociis distributionis cōicauerunt, interdicta facultate iam ulli ē populo alio quid aliud aut his ab illis, aut illis elocandī conducendīq;. Post hæc eadē æstate Chii quemadmodum instituerant nihil sedulitatis p̄termittentes, etiam absq; Peloponnesi bus, quæ aderant copiis ciuitates ad defectiōem sollicitabant, cū ob alia, tum uero q; uolebant secū q̄plurimos periclitari. Itaq; in expeditionem cum tribus nauibus aduersus Lesbū tendunt, quemadmodū à Lacedæmoniis erat prædicti, secundo loco eundum esse in Lesbū, & inde in Helleponsum. Nam peditatus & Peloponnesium qui aderant, & indigena& circā sociorū in Clazomenas & Cumam abierat: cuius præfectus erat Eulas Spartiates, nauifū uero Diniadas ex finitimiis subditis. Quibus nauib⁹ Chii primum Methymnam quō prius peruenere, deinde relictis hic quatuor nauibus Mitylenem, quō cum cæteris nauibus uenerunt, ad deficiendū impulere. At Astyochus Lacedæmonius nauarchus ē Cenchrīs, ubi in statione fuerat, cum tribus nauibus traiecit in Chium, & tertio q̄ aduenerat die, quīnḡ & uiginti Atticæ naues Lesbū appulerūt, ducibus Leonte & Diomedonte. Siquidem Leon posterior cū decem nauibus in auxiliū ex Athenis aduenerat. Eodem Astyochus eadem die iam aduerserascere, inductus est, ut sumpta una naui Chia se conserret, si quid posset, profuturus; & cum uenisset in

Anæ.
Amorges.
Diomedon.

Lebedus.
Eras.

Astyochus.
Eras oppugnatū.
Samiorum facinus.

Eulas Spartiates.

Stipendium menstruum. rat, menstruum stípēdium nauibus numerauit, singulas uirítim drachmas Atticas, uo
 lens in reliquum tempus soluere ternos obolos, donec regem consuluisset, soluturus ut
 dicebat si ille iussisset integras drachmas. Verum contradicente Hermocrate Syracusa
 norum duce (Theramenes enim cum non esset ipse nauarchus, sed ad tradendam Asty
 ocho classem cum illis nauigaret, segnior erat circa rationem stípendii) conuentum est
 inter eos, ut præter quinq; naues plusquam terni oboli uirítim solueretur. Nam quinq;
 & quinquaginta nauibus terna talenta in singulos menses dabat, cæteris nauibus quæ
 ultra hunc numerum essent, ad hanc ipsam rationem soluebatur. Eadem hyeme qui
Charminus. apud Samum agebat Atheniæs, cum aduenisset illuc è domo alia classis quinq; & træ
Euctemon. ginta nauium, ducib⁹ Charmino & Strombichide & Euctemon, cōtractis & a Chio
Strombichides. & aliunde nauibus, statuerunt inter se fortiti inuadere naualibus copiis Miletum, & clas
Onomaches. sem atq; peditatum mittere in Chium, quod & fecerunt. Nam Strombichides & Ono
 maches & Euctemon cum triginta nauibus, & parte armatorum qui uenerat in Mile
 tum, actuariis nauigiis aduecti in Chium, quam fortiti fuerat. Mox eoz collegæ apud
 Samum remanentes cum quatuor ac septuaginta nauibus ac mare obtinétes aduersus
 Miletum tendunt. Astyochus aut ut erat id tempus, apud Chium obsides deligēs pro
 ditiōis metu, maturabat eam rem perficere, sed postea q; sensit Theramenem cum classe
 uenisse, & negotia societatis in melius proficere, acceptis decem Peloponnesibus naui
 bus, & totidem Chiis abiit, & tentata frustra Ptelei expugnatione transmisit Clazome
 nas. Ibi eos qui cū Atheniæs sentiebant, iussit ad se ditionē faceret & migrarēt in
 Daphnitem: qd itē iubebat & Tamus Ioniæ p̄tor. Illis facere imperata recusantib. ad
 ortus urbem muris carentem, tñ expugnare cū non posset abiit, & ingenti uento usus,
 ipse quidem Phocæam & Cumam tenuit, naues aut cæteræ insulas Clazomenis obia
 centes, Marathusam, Pelam, Drimyssam, & quæcunq; circa loca Clazomenis obnoxia
 erant. Octo dies propter tempestatē immorata, cū partim diripiissent exhaustisq;
 partim oppugnassent, in Phocæam & Cumam ad Astyochum remearunt. Is dum ibi
 agit, à legatis Lesbiorum aditus est de insula illi tradēda, & ab eis quidem p̄suasus. Ve
 rum cū Corinthii atq; alii socii propter superiorem cladem minus libeter illucire uel
 lent, proficiſcīt in Chit. Sed tēpestate disiectæ naues, eodem tādem oēs aliae aliunde p
 uenerunt. Quo postea Pædaritus, qui fuerat apud Erythras, tunc pedibus iter faciens, ē
 Mileto transmisit cū iis copiis quas habebat (Habebat aut in iis ad quingētos milites, q
 relicti cū armis fuerat ex qnq; Chalcideis nauib⁹) Ibi cū quidā Lesbiorz se defecturos
 pollicerent, Astyoch⁹ retulit rē ad Pædaritū atq; ad Chios, tanq; expediret ire cū classe
 ad Lesbū recipiēdam: fore em ut aut plus socioz cōpararēt, aut certe Atheniæsib, si qd
 minus succederet, nocerēt. Sed cū hoc illi audire nollēt, negaretq; Pædaritus naue Chi
 orum se illi permisurū, ipse sumptis quinq; Corinthiis & sexta Megaride, & una Her
 mionide, præter suas Laconicas, cū quibus uenerat, Miletum abiit ad suam nauarchiā,
 sane quā minatus Chiis se neutiquam illis opitulaturū, si qua ope indigerent. Et appell
 lens ad Corycum oræ Erythrea illic stationem habebat. Athenienses aut è Samo cum
 exercitu Chium petierunt, & ad alterum tumuli latus quo detinebantur, ita stationem
 habuerunt, ut utriq; alteris occulti essent. Astyochus accepta à Pædarito epistola, quos
 eam Erythraeos captiuos è Samo missos uenisse Erythras ad molendam proditionē,
 extemplo reuectus est iterum Erythras, ac parum affuit, quin incideret in Atheniæs. Is ac Pædaritus qui ipse quoq; illuc ad eum traiecerat, quæstione habita de iis qui pro
 ditionem moliri uiderentur, ubi compererunt id totū ob salutem ciuitatis è Samo suis
 se confictū, absolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletū, quō destinauerat.
 Interea classis Atheniensiè Coryco p̄teruehens Arginū, incidit in treis naues longas
 Chiorum, easq; simulac conspexit, insecura est, & exorta ingenti tēpestate ægre in por
 tum Chiæ refugerunt. Atheniensiū aut tres quæ p̄ cæteris instructæ erāt, perierunt im
 pactæ mœnibus Chior. Viriq; p̄tm capti sunt, partim imperfecti, cæteræ fugā intēde
 runt in portum Minanti subiectum, nomine Phoenicuntē. Vnde postea in Lesbū p

fecti Athenienses ad munitiones excitandas se præparabant. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinorum, quibus præerat Dorieus Diagorax unus è tribus, cumque duabus alijs, Laconica altera, altera Syracusana, ex Peloponneso traecit in Cnidum, quæ iam à Tissapherne defecerat. Cuius classis aduentum ubi senserat, q[uod] apud Miletum erat, iusserunt dimitum classis Cnidi esse præsidio, naues quæ ad Triopium stabat, succurrere onerarijs, quæ ab Aegypto transmiserent. Est autem Triopium prominens ora Cnidia promontorium, ubi situm est Apollinis templum. Eius rei certiores facti Athenienses profecti ex Samo, sex naues ad Triopium p[ro]ficiarias intercepere, classiariis in terram elapsis. Mox appellentes Cnidum, eamque adorti, urbem muris circumferent, parum absuit quin expugnarent. Postero die rursus subeuntes, cum per noctem oppidanis melius urbem obsepiissent, & ii subintrassent q[uod] ad Triopum è nauibus diffugerant, non iam pefinde in oppugnando nocuere, ac peruastatu illoq[ue] agro in Samum redire. Per idem tempus cum in Miletum uenisset Astyochus ad classem, oīa adhuc quæ ad exercitum spectant, suppeditabat Peloponnesibus, ut q[ui]bus & stipendium abū de solueret, & res ex Iaso direptæ à militib[us] magnæ pecuniæ supererent, & Milesii impigre onera belli sustinerent. Cæteri, cum superiora fœdera per Chalcideum & Tissaphernæ inita Lacedæmoniis uiderent quibusdam rebus manca, nec tam pro sua facere q[uod] pro altera parte, placuit de integro inire Theramene adhibito in hæc uerba:

Pactio[n]es secundæ inter Lacedæmonios & regem Dareum.

Pactio[n]es inter Lacedæmonios sociosq[ue] & regem Dareum, eiusq[ue] filios ac Tissapher nem, ut fœdera sint & amicitia in hanc formulā: Quæcumq[ue] prouincia atq[ue] urbs regis est Darei siue ex patris fuerunt, siue progenitorib[us], in has ne eāt, aut belli aut quoquo mō nocendi ergo, uel Lacedæmonii uel eoq[ue] socii, neq[ue] tributa ex his urbibus exigantur, aut Lacedæmonii aut Lacedæmoniorib[us] socii. Ne uicissim rex, aliquis ue eoq[ue] quibus rex præest, aduersus Lacedæmonios, eorumque socios eat, bellum ergo, aut quoquo mō læden di. Si quid aut Lacedæmonii socii ue rogauerit regem, aut rex Lacedæmonios socios ue, quicq[ue] alterutri persuaserint bñ fieri, id alteri faciat. Bellum autem q[uod] cum Atheniēsib[us] illorib[us] sociis gerit, id ab utriscq[ue] cōiter gera. Q[uod] si id dissoluere placuerit, cōiter utriq[ue] dissoluant. Necnon quantus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipso accitus rege, tam rex soluat stipendium. Si qua autem ciuitatum cum rege cōfederatarum prouincias regis aliquam inuaserint, cæteri prohibeant, & regi quoad poterunt, opitulentur. Rursum si quis è prouincia regis, aut quacunq[ue] ex urbe in qua rex imperium obtinet, inuaserit regionē Lacedæmoniorib[us] sociorum' ue, phibeat rex, & q[uod]ad p[ot] opitule. Post has pactio[n]es Theramenes traditis Astycho nauib[us], celoce profectus è luce abiit. Athenienses autem è Lesbo iam Chium appulsi, terraq[ue] ac mari potiti, Delphiniū muro clausi, locū alioqui & à terra munitum, & portus habentem nec procul ab urbe Chia dirēptum. Chiū cum multis antea præliis afflicti, tū inter se ipsos non admodū bñ aiati, sed Tydeo Ione cū suis tanq[ue] cū Atheniēsib[us] sentiēt, iam à Pædarito morte affectis, & reliqua ciuitate necessario in exiguū redacta, quiescebat mutuo suspecti, et ob id neq[ue] istos neq[ue] eos q[uod] cū Pædarito erat auxiliares idoneos ad pugnā putabant. In Miletū itaq[ue] miti tū ad Astyochū, ut ad se tutados ueniat, et illo mādata nō audiēte, scribit de eo Lacedæmonem Pædaritus tanq[ue] lædente remp. Hactenus apud Chium Atheniēses res suas constituerunt. Cæterum naues eorum quæ apud Samum erat, aduersus eas quæ apud Miletum stabant ductæ sunt; & cum hostes pugnam detrectarēt, rursus in Samū reductæ quiuevere. Per eandem hyemē transacto Pharnabazi negotio per Calligetū Megaresem & Timagoram Cyzicenum, naues à Lacedæmoniis armatae septē & uiginti è Pelo pōneſo circa solstitiū in Ioniam traiecerunt, duce Antisthene Spartiata, cum undecim Spartiatis, quos Lacedæmoniū ad Astyochum mittebant, ut eorū consiliis uteretur, quorum unus fuit Lichas Archesilæ, dato eis negotio, ut postq[ue] Miletū puenissent, curaret ut cū cætera quamoptime haberent, tū uero has naues siue tot, siue plures, siue pauciores in Hellespontum ad Pharnabazum, si uiderebant, mittent, Clearcho Ramphi præ-

Dorieus.

Cnidus.

Triopij situs.

Delphinium.

Pædariti sedulas.

Calligetus.

Timagoras.

Antisthenes.

Lychas.

Pharnabazus.

Astyochus su-
 spicere habitu-
 Melus.
 Caunus.

 Cos Meropi-
 dis.
 Terræmotus
 in Co.

 Charminus.
 Syma.
 Chalce.
 Rhodus.

 Teuglus sa.
 Halicarnassus

 Lorymi.

fecto, qui in eadem classe nauigabat. Astyochum si eisdem placeret, amouerent à nau-
 archia, Antisthenemq; subrogarēt. Ex epistolis enim Pædariti Astyochum suspectum
 habebant. Igit̄ hæ naues à Malea altum tenentes ad Melum appulsæ, nactæ sunt decem
 Atheniensium naues, quæ tres captæ sunt inanes crematæq;. Mox isti ueriti ne reliquæ
 quæ aufugissent, aduentum suū prout cōtigit notum facerent Atheniensibus, Sami sta-
 tionem habentibus, Cretam petunt, & pleraq; nauigatione p; custodiam cōfecta, tenu-
 erūt ad Caunum Cariæ. Inde tanquā ex tuto nuntiū mittunt ad classem quæ stabat ad
 Miletum, ut ab ea exciperent. Interēa Chii & Pædaritus Astyochū, et si cunctantē, ni-
 hilo tñ minus per nuntios orabant, ut sibi obfessis omni cū classe succurreret, nec maxi-
 mam ex oībus sociis in Ionia urbibus pro derelicta haberet, & à mari interclusam, & à
 terra latrocinijs oppressam. Etenim seruitia cum tot essent, quot in una urbe nusquam
 p;terquam Lacedæmone; & ob tantam multitudinem seuerius in delictis, quā alibi ca-
 stigaretur, ubi exercitus Atheniensis tuto se loco post erectas munitiones collocasse ius-
 sus est, ad eum permulta trāssugerunt, & propter notitiam regionis plurima per se de-
 trimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chii debere Astyochum usq; dum spes facultasq; es-
 set muri apud Delphinium inhibendi, auxiliū ipsis ferre, circuallantē exercitu ac na-
 uibus ampliori castro hostium castrum. Astyochus quemadmodum tunc fuerat inter-
 minatus aliter statuerat, tñ ut uidit socios ad hoc incitantes, incurrere statuit. Interim
 accepto nuntio ex Cauno de uigintiseptē nauium, & consiliarioz aduentu, cætera oīa
 posthabēda existimauit, satiusq; esse ut reciperet tot naues p; quas mari potiretur, & La-
 cedæmonij qui ad se explorandum uenissent, tuto transmittenrēt. Igitur omissa nauigati-
 one in Chium, sine mora nauigauit in Caunum. Conq; Meropidem expositis in terrā
 copijs, utiq; cum præteruehitur urbem, diripuit; & carentē muris, & terræmotu col-
 lapsam, qui maximus oīm quos meminimus, illie contigit. Et oppidanis in montana dī-
 lapfis, agrum discursantes, prædas abegerñt, præterquam liberorū hominum (hos em-
 dimittebant) profectus ex Co in Cnidum nocte ab exponēdis in terram nautis reuoca-
 tus est à Cnidijs, ut pergeret protinus aduersus uiginti naues Atheniensium, hortanti-
 bus quēadmodum res se habebat, quibus Charminus unus è ducib; qui agebat apud
 Samum, prærerat, ad speculandum harum septem & uiginti nauis transitum ex Pe-
 loponneso, ad quas Astyochus ipse nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores facti
 Athenienses de horum aduentu, negotium Charmino dederāt, ut eas obseruaret circa
 Symam & Chalcem et Rhodum & Lyciam; Quippe iam esse se in Cauno accepérant.
 Instat itaq; famam nauigationis suæ peruertere Astyochus, tendens in Symam si forte
 classem hostilem in alto aspiceret. Sed pluia & nubilum cælum perturbationem ei p;
 buit, ne classem per tenebras moderari posset. adeo ut sub diluculum disiectis nauibus,
 sinistrum cornu ueniret in conspectum Atheniensium, cum dextrum adhuc circum in-
 sulam deerraret. Has esse naues, quas obseruarent è Cauno, rati Charminus atq; Athe-
 nienses extemplo prouecti eas adorūt, quæ erant pauciores uiginti, illarumq; treis de-
 primunt, & alias lacerant iam plio uictores, donec plures opinione ipsoz nauis appa-
 ruerunt, à qb; undiq; circuuenti fugæ se mandant; ac septē amissis nauibus in Teuglus
 sam insulam cū cæteris, & illinc in Halicarnassum cōtenderunt. His gestis Pelopōnen-
 ses in Cnidū classem appulerūt, adiunctisq; sibi uiginti septem ex Cauno nauibus uni-
 uersa cum classe petierunt Symam, ibiç trophæo posito, rursus in Cnidum redierunt.
 Cognita pugna nauali, Athenienses cum omnibus nauibus è Samo in Symam profici-
 scuntur; & cum neq; inuaderent ipsi classem quæ ad Cnidum stabat, neq; ab ea inuade-
 rentur, sumptis naualibus uasis quæ erant apud Symā, & Lorymis in continente oppu-
 gnatis, redierūt Samū. Peloponneses coacta ad Cnidū oīm classe, siq; deerat appa-
 rabat, & ex eis undecim uiri cū Tissapherne, q; illuc aduenerat, colloquiū habuerunt de
 reb. iam transactis, si qua illaz eis displiceret, deq; bello futuro, qua ratiōe optime & ex
 utrorumq; utilitate maxie gerēdum esset. Et ante oīs Lichas quæ transacta essent cōsi-
 derās negare foedera bñ inita tam à Chalcideo q; à Theramene esse. Indignum em sanc-

si cuiuscumque puincæ rex atque eius progenitores imperasset, eā rex nunc sibi uendicaret.
 Oportere em̄ rursus & insulas oēs & Thessaliam & Locros & deinceps Boeotia tenuis in seruitutē redigere, ac Lacedæmonios pro libertate imperis Medos & Graeciae induere. Itaque iubere alias inire pacts, aut istis statim nō oportere, nec ob eas ullo stipēdīo op̄ esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes infecto negotio, ac præ se indignationē ferēs inde abscessit. Illi à prioribus Rhodiorū publice accersiti, cōstituerunt illuc ire, sperantes & insulam tuū nauticis, tum hoībus pedestribus pollentē se recepturos, & societatis huius bñficio, pterque à Tissapherne pecuniā poscerent, posse alere exercitū. Profecti igit̄ protinus p̄ eandē hyemē ex Cnido cū ad Camirū orā Rhodiæ primū appulissent, Camirus. Lindus. Iellysus. Rhodus ad Peloponenses deficit.

nauibus quatuor & nonaginta, p̄ multis terrorē iniecerunt ignaris regi quæ tractarent, ita ut ab urbe pfugerent, m̄cenibus p̄sertim carente. Quibus postea Lacedæmonii cōuocatis, & duabus item ciuitatibus, Lindo & Iellyso, suaserunt Rhodiis ut ab Atheniē Lindus. Iellysus. Rhodus ad Peloponenses deficit.

sibus deficerent. Atq̄ ita Rhodus ad Peloponenses defecit. Id cum sensissent Atheniēses, sub idem tps ē Samo soluerunt, rē aūuertere cupientes; sed cū altum tenerent, in hostium conspectū uenerunt, sed iam tardiusculi. Ideoq̄ cōfestim in Chalcē abidere, & illic rursus in Samū. Tu postea & ex Chalce & ex Co & ex Samo traīcientes in Rhodium, cum illis belligerabant. Ibi Peloponenses subductis nauibus cætera quieti, p̄ dies octoginta ab Rhodiis duo & trīgīta talenta coegerūt. Interea & iam inde anteq̄ Rhodū ad deficiendū induxissent, dū hæc sunt gesta, Alcibiades post Chalcidei necē, & pugnam apud Miletum in suspicionē Peloponensibus uenit, & de eo interimendo ex Lacedæmone ad Astyochum epistola missa est. Erat enim Agidi inimicus & alioqui infidus habebat. Ob hunc ille metum à principio ad Tissaphernem secessit, mox apud eū q̄ maxime potuit, negotiis Peloponensium nocuit, & edocendis oībus quō se haberent rebus, autor fuit imminuēdī stipendii, ut pro singulis drachmis Atticis terni oboli, nec illi assidue soluerent, iubens Tissaphernem illis dicere, Atheniēses qui uetusiores essent, peritia rei naualis ternos duntaxat obolos classiariis suis numerare, nec tam ppter paup̄itatem, q̄ ne illi affluentia stipendii abuterent, partim corpora sua reddēdo deteriora, dum illud in ea demum impendit, unde imbecillitas cōtingit, partim classem deserendo, dum ptem stipendii sibi debitam nō relinquunt obſidem sui. Idem edocuit ut tricarchos et ciuitatū duces data eis pecunia ad hāc rē sibi cōcedendā induceret p̄ter Syracusanos, quoꝝ dux Hermocrates solus oīm aduersabat, socialis classis noīe. Ciuitates quoꝝ quæ pecunias postularēt, cōfutabat ipse Tissaphernis uice, q̄ diceret Chios quidem impeditentes esse; qui cū sint oīm Graecorum ditissimi, & auxiliariis illoꝝ incolumes effecti, postularent pro sua libertate alios periclitari & corporibus & pecuniis: Alias autē ciuitates iniuste agere, quæ pro Atheniensibus antequam ab eis deficerent sumptus facere solitæ, nollent nunc pro seip̄is tantundē aut etiā plus conferre. Et Tissaphernē nō ab re nunc bellum gerentem suis pecuniis parcere, redditus illis solidum stipendum, si q̄ id ab rege mitteret, & ciuitatib⁹ pro cuiusq̄ merito profutus. Ad hāc Tissaphernem admonebat, ne admodū incūberet bello finiēdo, néue aut accitis quas instruxerat Phœnicū nauibus, aut maiori Graecorū classe conducta, tradere Lacedæmoniis terræ, ac maris imperium uellet, sed sineret utrosq̄ bifariā habere potentia. Fore em̄ ut semp̄ regi liceret in eos à quibus offenderet inducere alteros. Si uero ad alterutros deueniret maris ac terræ imperiū, nō habituꝝ eū adiutores, quibus opprimeret eos, qui reꝝ potiū uellet ipse aliquā per se cū ingenti & impensa & periculo adire certamen. Satius autē esse si aliquātula impēsa cū har̄ rerū difficultate decideret, & sic rebus suis saluis, Graecos int̄ se collideret. Adebat etiam cōmodiores illi fore socios imperii Atheniēses, quippe q̄ min⁹ in terra dñari optarēt, & rationē simul atq̄ opam bellandi utiliorē regi haberet; quod si forēt eius socii, in seruitutē redigeret, sibi quidē ip̄is maris partem, regi autē Graecos oēs qui prouincias illius incolerent. Lacedæmonios uero in contrariū rēdere ad restituedā libertatē, quos neutiquā credibile sit, cū Graecos nūc à Graecis ipsis liberent, nō liberaturos eē à barbaris eosdē, si quos antea ab illis nō liberasserint.

Chij ditissimi.

Iubebat ergo illum prius utrosq; conteri sinere: & cum præcisum esset q; plurimum ex Atheniæsum uiribus, tū demum Peloponneses è prouincia depelleret. Atq; ita se rē habere Tissaphernes ferè sentiebat, quantum ex ijs quæ siebant colligere licebat. Alci- biadi enim ob hæc tanq; bene admoneti fidem habens, parcus Peloponensisbus stipen- dium dabat, nec eos bellum gerere permittebat, sed dicendo tum naues Phœnicum uē turas, tum illos supra modum auidos esse certandi, res euertit, & classem eam quæ fue rat longe ualidissima deflorauit, in cæteris quoq; apertius agens, q; occultaret se non li- beter illis socijs gerere bellum. Atq; hæc Alcibiades simul quod optima factu arbitra- batur Tissapherni pariter & regi corām suasit, simul q; suum in patriam redditum cura bat, cuius imperrandi, si eam nō euerteret, sciebat sibi aliquando fore facultatē. Eumq; ex hac re præcipue existimabat ī petratum iri, si Tissaphernē constaret ipsi esse famili arem, quod & contigit. Nam postea quām eum apud Tissaphernē pollere senserūt mi- lites Atheniæses, qui in Samo erant, & ipse antea ad potentissimos mandata dederat, ut apud optimum quēq; sui restituēdi mentionem haberet. Velle em se in patriam redire sub statu paucorum, non id quidem perniciose, sed ne sub statu populari, à quo esset eie ctus, & cum illis unā administrare repub. quibus amicum redderet Tissaphernē. Tum uero pleriq; trierarchorum Atheniæsum, qui erant apud Samum, & potētissimi quīq; sua sponte inclinauerunt ad statum popularem antiquandum. Quæ res in exercitu pri- mum agitata, mox illinc ad urbem, persuasit ut è Samo nonnulli ad Alcibiadē collo quendi gratia uenirēt. Et illo spondente redditurum se illis amicum Tissaphernem pri- mum, deinde regem, si modo statum popularem non tutarētur, sic enim regem magis confisurum, magnam sanè spem concipiebant, cum hostē superandi, tum uero ipsi pri- mores ciuitatis qui affligebantur maxime, ad se negotia transferendi. Hi cum Samum redissent, re cum idoneis transfacta, coniurauerunt propalam apud multitudinem dicē- tes regem eis amicum fore, & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade restituto, ac statu populari sublato. Vulgus, eti nonnihil ijs quæ tractabantur impræsentiarum angebatur, tñ affligente stipendijs ab rege suppeditandī spe quiescebat. At illi qui statū popularē agitabant, posteaquam uulgo rem communicauerunt, rursus & sibi ipsis et pleriq; sodalium quæ forent ab Alcibiade prospiciebant. Et alijs quidem hæctum am- pla, tum explorata uidebatur. Phrynicus aut qui adhuc duxerat, nihil admodum hor- placebat: & nihilo magis statum paucorū Alcibiades, prout erat, quām popularem de- fiderare uidebatur, nec aliud captare nisi quoquo modo disciplina ciuitatis immutata, accitu sodalium reueteretur. Sibi autem p̄r cæteris hoc non negligēdum, præsertim ne seditiones existerent, quinetiam ne regis quidē interesse, ut à Peloponnesibus iam æque in mari uersantibus, & in illis ī imperio non minimas urbes obtinentibus, accede- ret ad Atheniæses, quibus diffideret, & negotium sibi facefferet, cui liceret Pelopon- nes, à quibus nihil dñi malī passus est, efficere sibi amicos. Præterea se p̄be scire aiebat so- cias ciuitates, cū denuntiatū eis foret, hos statū paucorū nō popularē uiuere, & ita ipsi- esse uiuendū, pfecto nec quæ defecissent, ad īperīi reddituras, nec quæ nō defecissent, stables p̄māsuras. Neq; em p̄optaturas ī paucorū aut populi statu seruitutē, q; in utro- rūq; nāscī possent libertatē. Quinetia eos q; optimates uocarent, opinaturos non mi- nus negotij sibi quām popularē statū per eos exhibendū qui largitionibus uterētur, & duces malorum essent, unde plura ipsi commoda consequātur, & sub illis inaudita cau- sa, homines atq; ī manius ad necem esse rapiēdos. Popularem uero statum & effugī- um suum & illo certiorem esse, & hæc ita sentire, ciuitates ex ipsiis operibus edoctas, planē se scire Phrynicus aiebat, ideoq; nihil eorum sibi, quæ impræsentia ab Alcibi- ade agerentur, placere. Lī tamen qui congregati in societate bellī erant, sicut à principio placuerant hæc, ita nunc admiserunt: ac legatos qui Athenas mitterent cum aliis, tum uero Pisandrum parauerunt, ut de Alcibiade reducēdo, ac statu populari antiquando, deq; contrahenda Atheniensibus cū Tissapherne amicitia tractarēt. At Phrynicus ha- bendæ orationis de Alcibiade reducendo gnarus, & eius ab Atheniæbus admittēdæ,

Tissaphernes
Alcibiadi aſe-
sus.

Atheniensium
de Alcibiade
reducendo cō-
ſiliū.

Optimates.

ueritus ne ob ea quæ à se in contrarium dicta essent, male secum ageretur, si in arbitriū illius deueniret, ad tale genus se conuertit; Mittit ad Astyochum Lacedæmonioꝝ nauarchum circa Miletum adhuc agentem clamdestinas epistolas, in quibus cum alia sim Phrynichi ep̄ plíciter scribebat, tum uero Alcibiadē illorum negotia corrumpere, qui Tissapher stolæ clandem Atheniensibus conciliaret. Sibi ueniam dandam esse, qui aliquid cōsuleret in perstine. niciē hostis, uel cum dedecore suæ ciuitatis. Astyochus de Alcibiade multando, præterquam quod amplius ille nō ueniebat in manus, ne curauit quidem; sed reuersus ad eum in Magnesiam apud Tissaphernē, retulit ambobus quæ sibi scripta essent è Samo: index ipse reifactus, & (ut ferebat) tum his tum alijs rebus communicandis Tissapher ni seſe applicans priuati lucrī gratia, eoꝝ libentius ferens stipendium non esse personatum. Alcibiades non cunctatus, literas in Samum ad magistratus mittit de ijs quæ à Phrynicho ageretur, postulans ut eum morte multarēt. Ob id exæstuans Phrynicus, ut qui ob indicium esset in summum omnino discriumen adductus, rursus ad Astyochū scribit, insimulans illum superioris facti, quod haud probe occultasset, & nunc se paratum esse tradere omnem Atheniensem exercitum, qui esset apud Samum: illis ad intermissionem expositis sigillatim omnibus modis, cum Samus muris careret. Quibus modis ista exequeretur, necꝝ inuidiosum sibi iam esse, cum propter inimicissimos capite periclitetur, si hoc & aliud quocunque potius ageret, quam ut ab illis trucidaretur. Hæc quoque Astyochus ad Alcibiadē detulit, cuius iniquitatem præsentiens Phrynicus, tantumꝝ non ab Alcibiade de his rebus epistolam adesse, præoccupat ipse ad exercitum indicium efferre, inquiēs hostes in animo habere, cum Samus careat muris, nec omnis classis intus habeat stationem, castra inuadere: & quandoquidem ipse pro comperto habeat, debere Samum illos q̄ celerrime muro concludere, & in cæteris custodias agere. Atq; ipse eos pro imperio quo' erat, ad hæc facienda adegit. Et isti quidē partim ad extruēdos muros res præparare, partim celeriter extruere non solum ex hac causa, sed etiam tanquam sic Samus esset duratura. At non ita multo pōst, literæ ab Alcibiade uenit, exercitum à Phrynicho proditum iri, & hostes eum inuasuros. Ex hoc Alcibiades non ex fide, sed ex odio dicere existimatus, & Phrynicho tanquam cum hostibus sententi opponere quæ ipse facienda ab hostibus præuidisset, nihil obfuit, immo testimonium eo iudicio perhibuit. Item pōst Tissaphernem alliendo induxit, ut amicus Atheniensibus foret, timentem quidem Peloponnenses, q̄ maiori cum classe quam Athenienses adessent; cupientem tamen, si quo pacto posset, sibi haberī fidem: præst̄ tim postea q̄ sensit eorum apud Cnidum dissensionem de foederibus per Theramenē initis. Nam id temporis cum illi apud Rhodū essent, iam dissensio extiterat. Post quē Alcibiadis sermonem cum Tissapherne habitum, Lacedæmonios ire assertum cunctas ciuitates in libertatem, superuenit Lichas, negauitq; tolerandam esse pactionem, ut rex obtineret ciuitates, quibus prius aliquādo aut ipse, aut progenitores eius imperassent. Et Alcibiades quidem utpote ad magna connitens, officiose Tissaphernem demerebatur. Legati autem Atheniensium qui cum Pisandro è Samo missi erant, ubi Athenas peruererunt, uerba apud populum fecere altius repetētes, & ante omnia licere illis & regem socium habere, & Peloponnenses uincere, si Alcibiadē restituerent, neceodē modo degerent sub statu populari. Contradicentibus multis, partim pro statu populari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamatibus indignum facinus esse, si is rediret qui leges rupisset, in quem Eumolpides præconesq; de mysticis testimonis dixissent, quo nomine exilium sibi ille cōscisset: quem deniq; si reuocarent, seſe deuouissent. Pisander ubi plurimum concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehēſans singulos contradicentium, percontabatur num quam spem salutis publicæ haberent, Peloponnensisbus nec in mari pauciores q̄ ipsi naues rostratas habētibus, & socias ciuitates plures, suppeditante illis rege ac Tissapherne pecunias, quæ ipsis nullæ reliqua essent, nisi quis ad eos regem traduceret. Et cum interrogasset, & nullam aliam esse dicerent, tunc palam subiiciebat eis; Atqui hoc ut cōficiamus, fas non est, nisi rempublicam pro

Astyochus cō
ſiliorum dete-
ctor.

Pisander.

uidentius administremus, & ad paucorum regimen deferamus, ut nobis rex habeat fidem; ne plus de administratione reipublicæ impræsentiarum quam de salute consulamus, habituri facultatem postmodum si displicebunt ista mutandi: Alcibiadēq; qui hoc unus nūc efficere potest, reducamus. Hæc audiens populus, ægre quidem à principio serebat mentionem status paucorum; sed Pisandro plane docente nullam aliam salutem esse inter metum & spem, ut status reip. immutaretur, annuit: factumq; decreum est, ut Pisander cum decem collegis irent ad transigendum cum Tissapherne atq; Alcibiade, quoquo modo sibi maxime è repub. fore uideretur. Et criminat̄ Pisandro, Phrynicus à præfectura cum suo collega Scironide amotus est, subrogatiq; in eorū locum Diomedon & Leon, & ad classem missi. Dedit autem criminis Pisander Phryni cho, quod diceret eum prodidisse Iasum & Amorgem, uidelicet arbitrabatur eum nō idoneum fore ihs quæ ab Alcibiade transigerentur. Ita Pisander, ubi coniurationes oēs quæ prius fuerant, de iudicij ac magistratibus in ciuitate recitādo, statum popularēm abrogando per factionis suæ homines, & q publice consulerent, cæteraq; quæ ad præsentem usum pertinerēt, curauit ne quid moræ intercederet, ad Tissaphernem ipse cū decem collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedō per eandem hyemem cum ad classem Atheniensium peruenissent, Rhodium petierunt. Vbi nocti subductas Peloponnesiū naues, in quenam locum egressi sunt, ac Rhodijs qui ad arcendam uim occurrerant, prælio superatis, in Chalcem se receperē: & illinc bellum acrius ex Co gerebant,

Xenophanti das. Xenophantidas autem Lacon è Chio in Rhodum uenit, à Pædarito nūtiatum iam ad finem peruenisse Atheniensium murum: Et nisi omni classe subueniatur, actū esse de Chio. Et isti quidem subuenire statuerunt. Attamen Pædaritus interea & qui cum eo auxili ares erant, atq; Chj, ad motis omnibus copijs munitiones Atheniensium circundatas classi oppugnat: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ subductæ erant potiuntur. Sed eò succurrentibus Atheniensibus, primi in fugam uersi sunt Chj, mox Pædaritus ipse reliquis circa fusis occubuit, ac multi Chioz, pluraq; arma capta. Post hæc multo q antea Chj arctius obsideban, & à terra, & à mari, etiam fame inualescente.

Pædariti cædes. Pisander aut̄ legatij collegæ, ubi ad Tissaphernem uentū est, uerba fecerunt de passionib; ineundis. Ille qm̄ magis extimesceret Peloponneses, & quemadmodū ab Alcibiade erat edoctus, uellet utroq; adhuc uehementius cōteri, non se certi omnino Alcibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus se conuertit, ut inter Athenienses & Tissaphernem tanq; nimia postulantē non cōueniret. Quod ut mihi uide, etiā Tissaphernes uolebat: ipse q dem propter metū, Alcibiades aut̄, q ubi animaduertit illū (ut uidebat) non affectare cōuentionē, nolebat uideri Atheniensibus inuaidus ad hoc ei p̄suadendū; sed iam persuaso, & uolenti ad Athenienses se cōferre, ipsos Athenienses non idonea offerre. Postulauit enī Alcibiades coram Tissapherne, cuius uice ipse in loquendo fungebat, adeo quemadmodū supergrederent, ut per Athenienses, etiā ingētibus fane postulatis acquiescerent, staret quo minus conueniret. Nam postulauit omnē Ioniam tradi, rursusq; insulas Ioniæ adiacētes: quæ cum nō abnuerent Athenienses, tandem in tertio cōgressu ne plane deprehēderet p̄q pollere, petiit ut sinerent regē aedificare naues, & ihs terram ipsorsū obire quot & quoties libuisset. Ad hæc postulata nū hil iam amplius assensere Athenienses, sed ea intolerabilia arbitrantes, & se ab Alcibiade esse deceptos, cum iracundia digressi, se Samum receperunt. Post hæc rursus Tissaphernes eadem hyeme contulit se in Caunum animo Peloponneses iterum reuocandi Miletum: initisq; alijs quibuscumque posset passionib; stipendium soluere, ne prorsus sibi hostes redderet, timens tum ne aut coacti pugnare cum Atheniēsibus, clas se ex magna parte stipendio fraudata succumberent, aut ea exarmata, ad uotum sine se Atheniēsibus succederet, tum uel magis, ne illi stipendiū parandi gratia continētem peruastarent. Harum igitur rerum omnū respectu atq; prouidentia, ut (quemadmodum optabat) Græcos inter se coæquaret, accitis Peloponnesibus stipendium nume

Tissaphernes
Peloponnesib.
reconciliatur.

rat, fœderaque cum eis tertio init in hac uerba:

Pactio[n]es tertiae inter Lacedæmonios & regem societatis.

TERTIODECIMO regni Darei anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribuno plebis, pactio[n]es initae sunt apud Mæandri campum inter Lacedæmonios sociosque ac Tissaphernem & Theramenem, Pharnaciisque liberos, de regis decepto Lacedæmoniorum & sociorum negotijs. Quæcumque plaga regis in Asia est, regis esto, decepto sua prouincia rex deliberato pro suo arbitrio. Lacedæmonij socij ueue prouinciam regis ne adesito nocendi ergo. Ne ue rex Lacedæmoniorum sociorum ueue regionem adito ullius malis erago. Quod si quis Lacedæmoniorum aut sociorum, nocendi ergo regionem regis adierit, Lacedæmonij socij prohibeto. Et si quis è ditione regis adierit Lacedæmonios socios ueue nocendi ergo, rex prohibeto. Nauibus quæ nunc adsunt, Tissaphernes stipendium præstat ex pacto, dum naues regis adueniant: quæ ubi aduenerint, Lacedæmonij socij sua classem si uolent alunto: sin à Tissapherne ali uolent, Tissaphernes stipendium præbeto. Eam pecuniam finito bello quātam acceperint Lacedæmonij socij, Tissapherni reddunto. Postquam classis regia uenerit, & illa & Lacedæmoniorum & socialis communiter bellum gerunto, quatenus Tissapherni uidetur Lacedæmonij socij ac socijs. Quod si societatem bellum cōtra Athenienses dissociare libuerit, ex æquo dissolcianto. Atque hæ pactio[n]es initae fuerūt, post quas Tissaphernes operam dedit, ut naues Phœnices (quemadmodum dictum est) adduceret, atque alia quæ spopoderat, animo etiam ostendandi se quæ ad ipsum pertinerent, apparare. Sub extremum iam hymnis Bœotiani Oropum interceperunt, prodito Atheniensium quod ibi erat præsidio, *Oropus.* opera etiam nonnullorum Eretriensium, & ipsorum Oropiorum, captantes Eubœam ad defectionem inducere. Nam cum id oppidum sit situm in Eretria, quod Athenienses tenebant, fieri non poterat, quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eubœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrientes, in Rhodum uenerunt accitum Peloponnesi in Eubœam. Illi Chio potius quæ uexabat succurrentum cum statuissent, & è Rhodo soluentes omni cum classe circa Triopium nauigarent, prospiciunt Atheniensium naues à Chalce altum renentes: & cum neutri in alteros tenderent, abierunt: Athenienses quidem in Samum, Peloponnesi autem in Miletum, cernentes non posse se Chio succurrere sine certamine. Hyems hæc confecta est, & uicesimus huius bellum annus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte statim proximæ ætatis uere, Dercylidas uir Spartiatæ haud magna cum manu missus est itinere pedestri in Hellespontum, sollicitatum ad defectionem Abydum, quæ est Milesiorum colonia. Chij quoque quodiu Astyochus de rendo auxilio ambigit, obsidione urgente, ad conflagendum impulsi sunt nauali certamine. Acceperant autem post mortem Pædariti Astyochi adhuc apud Rhodum agente, Leonem è Miletio uirum Spartiatam pro duce, qui cù Antisthene uenerat epibata, & duodecim naues Miletii pædiarias, quæ Thurinæ erat quinq[ue], Syracusanæ quatuor, & Aneita, & Milesia, & Leontis singulæ. Egressi itaque populariter Chij, & tuto quodam loco occupato, unâ cù sex & triginta suis nauibus aggressi sunt Atheniensis duas & triginta. Et cù atrox esset pugna naualis, neque in ea Chij atque socij forent inferiores, tamen (iam enim erat uesper) in urbem redierunt. Secundum hæc cum Dercylidas pedestri itinere ad Hellespontum peruenisset, statim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & duos post dies Lampsacus. Hoc cognito, Strombichides è Chio repente suppetias uenit, nauibus quatuor & uiginti Atheniensis, inter quas erant militares quæ portabant armatos: & prælio superatis Lampsacenis qui obuiam prodierant, ipso impetu Lampsacum muris carente carpit, ac homines uasaque abripit; ac restitutis in eam liberis hominibus, ad Abydum accessit. Sed cum Abydanos neque ad ditionem impellere, neque oppugnatione tentata expugnare posset, ad Sestum transfretauit, urbem in Chezzone è regione Abydi sitam, quam Medi aliqui tenuerat: ibique præfidū imposuit, ac totius Hellesponti tutelā. Interea & Chij compotes maris effecti sunt magis, & qui ad Miletum erant, atque Astyochus tum audita pugna nauali, tum discessu Strombichidis

21. anni initium.
Dercylidas.

Abydus.

Abydus defecit.

Lampsacus.

Sestus.

Democratia Atheniensium antiquata. audaciores. Itaq; om̄ino duabus nauibus in Chium profectus Astyoch^o, sumpfit quæ illic erant naues, & tota iam classe cōtendit in Samum. Et cum hostes non exirent obuiam, q̄ mutuo suspecti erāt, rursus rediit Miletum. Nam per hoc tempus, atq; etiā prius, Athenis antiquatus erat status popularis. Siquidē postq; Pisander cum collegis ac Tissapherne redierunt Samum, rem illic castrensem ad suum magis arbitrium transulerunt, & Sami ipsi hortabantur optimates ad capessendum secum statum paucorum, et si inter se ad seditionem concitati, ne sub statu paucorum degeretur. Quinetiā Atheniensibus qui illic erant, cum & ipsi inter se contulissent, placuit Alcibiadē (quando quidem hoc ei non esset cordi) missum facere. Non enim amplius idoneum fore, si ueniret, statui paucorum, sed se iam quorum de periculo ageretur, per se dispicere optere, quoniam modo & res ista non remitteretur, & bellica sustineretur, unoquoq; ex sua re familiari impigre pecuniam, & si qua re alia opus esset, conferente, ut qui non aliis iam, sed sibi ipsi laborarent. Talia tunc exhortati, continuo Pisandrum & dimidium legatorum domum dimiserunt ad res ibi transfigendas, dato insuper eis negotio, ut in quascungⁱ subditorum ciuitates possent, statum paucorum instruerent. Alterum dimidium in alia item subditorum oppida, alio alium, necnon Diotrepum ad prouinciam sibi mandatam in Thracia administrandam, tunc agentē circa Chium. Is Thasum profectus, statum ibi popularem aboleuit. A cuius discessu Thasi altero fere mense urbimurum circundederunt, tanquam nihilo iam indigentes cum Atheniensibus statu optimatum, sed libertatē à Lacedæmonijs propediem expectantes. nam eorum exules qui non penes Athenienses, sed apud Lacedæmonios erant, cum suis qui intra urbē erant necessarij, omni ope annixi sunt, ut & naues reciperent, & ciuitas rebellaret. Itaq; ipsis quidem euénit ex sententia, ut & ciuitas citra periculis feruicio eximere, & populus q; fuerat refragaturus administratione summoueret, cæteris aut̄ Atheniensium studiosis è contrario, qui statum paucorum illic constituerant. Nec id in Thaso tantū ut mihi uideatur, sed in alijs quoq; multis subditorez ciuitatibus, quæ resipiscentes à nullo metu eoq; quæ tractabant, illaq; fallaci sub Atheniensibus legitime uiuenti cōditione posthabita, ad eam quæ procudubio erat libertatē transferunt. At Pisander cū collegis profecti, statū popularem ut ipsis uidebaſ ex urbibus sustulerunt, & ex aliquo eaq; armatis in socios sumptis Athenas reuerterunt: ubi cōperiunt iam pleraq; à sodalibus perpetratā. Etenim Androclē quendam in statu populari longe príncipē, & qui inter primos extiterat autor Alcibiadis expellendi, nonnulli iuniorib; consipirati, clām obtruncarant, dupli causa, tum q̄ erat maximæ apud populū autoritatē, tum uel magis aliquo Alcibiadis demerendi, tanq; reuersuri, & Tissaphernē eis amicum reddituri, aliosq; nonnullos tanq; non opportunos eodē clām modo sustulerant. Oratioq; ab eis ex cōposito prospalam habita est, neq; mercedē alijs dari debere nisi militantibus, neq; plures esse particeps regerendaq; quinq; milia, & eos p̄cipue, qui & pecunijs & corporibus praedesse possent. Erat aut̄ hæc res decora apud plerosq; ut q̄ administrationē ciuitatis immutassent, h̄dem ciuitatē administrarent. Adhuc nanḡ & populus & concilium ex cōsuetudine cōgregabatur, ita tamen, ut nihil consultaretur nisi quod consipiratis probaretur. Ex quoq; etiā numero erant qui contineban̄, pensatis prius inter se quæ forent dicenda, nemine iam aliorum contradicente p̄metu, cum tantam cerneret consipitorum manum. Quod si quis contrà hisceret, confessim aliquo idoneo modo necabatur, neq; de percussoribus inquirebaſ: si qui suspecti erāt, suppliciū sumebāt, sed intra filium populus se tenebat, adeo p̄terrefactus, ut taciturnitatē suā lucrificere se putaret, si nihil uiolentiæ patere, & cum multo pluriū q̄ erat consipirationem suspicaret, animo succubebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tum propter mutuam ignorationem. Nec uero fas erat ob hoc ipsum cuiq; apud alii miserari ac lamentari uicem suam, quasi de ulciscendo secreta cōfilia agitaret. Siue enī notū siue ignotū nactus essem quem alloquereris, infidus uidebaſ, singulis ē populo suspiciose in uicem se adeuntibus, ueluti participes forent eoq; quæ agerent. Quoniā ex eo paucorum

Thasi resp. in mutatur.

Androclis cædes.

Atheniensium factores.

numero erant quidam, quos nemo unq; suspicatus esset ad eam se factionem cōuersus
ros, qui præcipue & apud multitudinem ut fides habereſ effecerat, & apud statū pau-
corum ut multum firmamenti esset, uel hoc ipſo q; populares ad mutuam diffidētiam
inducebant. Sub hoc igit̄ tempus Pisander collegæq; uenientes, statim cætera perege-
runt: & ante oīia coacto populo, sententiam dixere de decē scribis deligidis, penes
q; libeř imperium esset, q; conscriptam rogationē certa die ad populum fertent, qua
ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editū lo-
cum, ubi téplum Neptuni est sitū, decem ferme extra urbem stadijs, promulgarunt de-
cem uiri illi, nihil aliud q; hoc demum licere, quo cunq; quis uelit Atheniensium decre-
tum refellere, refellenteq; si quis aut scriperit aduersus leges facere, aut quoq; alio mo-
do læserit, ingentibus pœnis sanxerunt. Hic uero clare locuti sunt, nullum iam pristi-
no instituto magistratū ualere, neq; stipedium numerari, sed quinq; deligi p̄sides, à q; le-
bus rursus centum uiri deligant, qui singuli ternos sibi cooptent, penes quos numero
quadringtonos, cum in curiam uenerint, imperiu sit exequendi quæ optima factu esse
senserint, & quinq; milia ciuium quoties eis uidereſ congregare. Fuit quidē qui hanc
rogationem tulit Pisander, q; ut in cæteris, ita in hoc statu popularē libentissime pro-
palam abrogabat. Qui uero totum negotiū composuit, qua ratione ad hoc deuenireſ
tur iampridem id p̄meditatus, fuit Antiphō, uir Atheniensis sui temporis nulli secun-
dus uirtute, atq; item p̄stantissimus in cōminiscendo, & in iis quæ sentiret promēdis,
qui necq; ad populū neq; ullam in cōtentione uoluntarius pdibat: sed suspectus uul-
go ppter opinionem facultatis in dicendo, cessaret ab agendo: tñ hic unus ut cuiq; ali-
quid aut in iudicio, aut apud populū agenti cōsulebat, plurimum posse p̄desse existi-
mabaſ: & q; postmodū (cum statu quadringtonoꝝ collapso, acta illoꝝ populū ultum
iret, ipſeꝝ in iudicium uocareſ, tanq; unus ex istaꝝ rerum autoribus) uideſ mihi opti-
me omniū ad meam usq; memoriam, causam capitū dixisse. Præstabat aut̄ sese & Phryni-
chus perq; studiosum circa statum paucor̄ Alcibiadis metu, quem intelligebat cuncta
apud Samū à ſe cum Astycho tractata reſciuifſe, ratus (ut credibile erat) cū nunq; ſub
paucor̄ statu reuersurū. Et aduersus atrocia quia is nō ſuccubuerat, plurimum de ſua
uirtute ſpopodifſe uidebat. Theramenes quoq; Agonis filius, inter primos eoꝝ exti-
tit qui statum popularē diſſoluerunt, uir neq; ad dicendum, neq; ad intelligendū inua-
lidus. Itaq; opus à uiris & multis & circumspectis agitatū, etiā arduum, tñ non immeri-
to processit. Arduum em̄ fuit, populum Athenensem centesimo fere ab exactis tyran-
nis anno libertate priuare, ne eum modo nullius imperio ſubiectum, ſed plusq; huius
temporis dīmidio ipſum alijs imperare affuetum. Vbi aut̄ cōcio nemine refragāte,
ſed rata habēte quæ promulgabāt ſoluta eſt, aliq; pōt in curiā introducti ſunt qua-
dringtoni hunc in modum: Erant Athenienses affidue ſub armis propter hostes apud
Deceleam agentes, partim in muris, partim in stationibus ſuo quifq; loco. Igitur illo
die eos q; conſciū non erant, ex conſuetudine abire permittunt, dato præcepto coniura-
tis, ut permanerent non apud arma, ſed ſeorsum: & ſi q; ad teſ quæ agerent notandas
reſtitifſet, hunc ſumptis armis id facere p̄hiberent. Fuerunt autē iij, quibus id negotiū
datum eſt, qui ad hoc ipſum uenerāt cum ſuis armis, Andrii & Tenij & Caryſtiorum
trecenti, & Aeginetæ incolæ, quos illuc habitatum miferant Athenienses. His itaq; diſ-
positis, quadringtoni uiri occulto quifq; pugione uenientes, comitantibus centumui-
ginti adolescentibus, quibus utebantur ſicubi manu illorū opus erat, circuſtunt in-
tra curiam ſenatores, quiq; magis eligebant, eisq; præcipiunt ut ſumpta mercede egre-
derentur. Attulerant autem ipſi mercedem illis totius reliqui temporis, & eam egredi-
entibus perſoluerūt. Itaq; hunc in modum ſenatus nihil refragatus, è curia prorepſit:
nec cæteris quidem ciuitatibus aliquid innouantibus, ſed quiescentibus. Tunc illi in-
gressi curiam, quæſtores ē ſuo corpore ſortiti ſunt, quibuscunq; uotis atq; hostijs magi-
ſtratus inēuntur uisi: poſtea ualde immutato ritu ſtatus popularis, præterquam q; exu-
les Alcibiadis gratia non reſtituerunt, in cæteris imperioſe gerebant; & nonnullos cli-

Decem ſcriba-
rum electio
apud Atheniē
ſes.

Decemvirales
Centumuir. CCC. uiri.

Antiphon.

huc locū citat
Cice. in Bruto

Phrynicbus.

Theramenes.
Agnon.

Quadringen-
torum in curiā
introductio.

Andrii, Tenij
Caryſtij.

cet haud multo quam ipsi uidebantur idonei qui in locum ipsorum substituerentur) interemerunt, non nullos in carcerem coniecerunt, quosdam relegauerunt. Ad Agidem quoque regem Lacedæmoniorum (erat apud Deceleam) misere caduceatorem, qui diceret uelle se redire in gratiam: & consentaneū esse ut ille ipsis potius, quam infido populo * (qui amplius non excitaret) assentiretur. At iste non quieto animo ciuitatem esse existimās, neque sibi populum subito uetusam libertatem traditurum, nec quietum si magnum exercitum conspexisset, ideo non tantum fidei habens illis in præsens, quin crederet etiā turbari posse, nihil de conuentione respondit ijs qui à quadringentis aduenerant, sed accito è Peloponneso ingēti exercitu, haud multo post ipse cum ijs copijs & his quæ ad Deceleam excubabant, descendit ad ipsa mœnia Atheniensium: sperans eo magis turbatos Athenenses in suum arbitrium peruenturos, aut uoluntarios, aut ipso impetu propter tumultum intrā extraq; credibiliter futurum: ne que enim defore putabat, quin muros maiores propter illorum solitudines occuparent. Cum ergo copias proprius mœnia admouisset, Athenenses ne tantulum quidem intra urbem mouerunt: sed emissi equitatu ac parte quadam grauis & leuis armaturæ sagittariorum, depulerunt statim eos qui proprius subiissent, armis & atq; corporibus quorūdam interfectorum potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus eduxit exercitum: & ipse quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manserunt. Eos aut qui superauerant, postquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remisit. Secundum hæc, cum quadringenti uiiri ad eum legationem misissent, & hic nihilominus etiam magis cunctaretur, & ad hoc ipsos hortaretur, Lacedæmonē mittunt ad pacificandum legatos cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem uiros ad leniēdos milites, docendosq; cum alia quæ dicere oporteret, tum uero illud, non in perniciem ciuitatis constitutum esse statum paucorum, sed in salute esse omnium: & quinque militia hominum esse, non quadringētos solum, qui negotia administrarēt. Nec unquam ad eam diem propter expeditiones & peregrinas occupationes ad ullam rem consultandam quantumlibet arduam, plures quinque milibus conuenisse. Non tamē statim ab ipsa status sui constitutione miserunt, ueritati ne id quod euenit, nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo ipsis mouerentur. Etenim iam apud Samum circa statum paucorum res talis erat innouata ea, quæ per ipsum tempus contigit, quo quadringenti sunt constituti. Nam Samiorum qui tunc aduersus proceres surrexerāt, cum antea fuissent status popularis, sed immutati rursus persuasione Pisandri dum uenit, & Atheniensium in Samo conspicuorum, facta coniuratione ad quadringentos homines, statuerant aggredi cæteros tanquam illi populus forent, & Hyperbolon quendam Athenensem, hominem nefarium, exulanter, non potentiae dignitatis ue metu, sed propter scelera & dedecus ciuitatis interemerunt, unā cum Charmino uno èducib; & aliqbus secum Atheniensibus, quibus fidem habebant. & cum ijs alia huiusmodi perpetrarunt, animati & plures inuadere. Hanc rem q; senserant futuram, nuntiauerunt tum ē ducibus Leonti ac Diomedonti (hi emi q; à populo honore affecti essent, & inuiti statum paucorum ferebant) tum Thrasybulo ac Thrasyllo, quorum alter erat trierarchus, alter armatis p̄erat: itemq; cæteris qui præcipue uidebant illi cōspirationi semp aduersi; obsecruntq; ne seipso morti destinatos, ne Samum ab Atheniensibus alienatam, propter quam unā magistratus in id temporis permanisset, contemnerent. Hoc illi audito, singulos milites adeunt, orantq; ne quo modo id permittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenenses, atque liberos oēs qui in ea nauī uehebantur, statui paucorum nedum præsenti semper infesti. Quibus Leon & Diomedon quoties aliquò nauigabant, soliti erant aliquid nauium custodientem relinquere: adeo, eum trecenti illi in Samios impetum fecissent, isti omnes interuentu suo pleroque Samiorum periculo exemerunt, & triginta ē numero trecentorum obtruncarunt, & eorum tres maxime nocentes exilio multarunt, cæteris ignoscētes restituto populari statu, in posterum communiter temp publicam administrarunt, Hanc

Additū ab in-
terprete.

Agidis exerci-
tus cōtra athe-
nienses.

Samiorum fa-
ctio.

Hyperboli cæ-
des.

Charmini cæ-
des.

Thrasybulus.
Thrasyllus.

Parali.

Itaque nauem Paralorum cum ipsorum præfecto Chærea, qui statu mutato nauauerat Chærea Para
lorum præfe-
tienda. Nondum enim resciuerant quadringentos uiros imperio potitos. Cum Athēnas nauis peruenisset, ea protinus quadringenti ablata, Paralorum aliquot duobus tribus ue iuncta indiderunt, reliquos in aliam militarem nauem impositos, mandarunt per Eubœam custodiendos. Chærea simulac ea quæ agerentur animaduertit, utcunq; que latitans rursus in Samum reuersus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in maius uir orationis exasperans, uniuersos ab his qui rem publicam administrarent uerberibus affici, nec cōtra eos quicquam hiscere licere: quinetiam horum uxoribus liberisq; uim afferri, cædem quoque statuisse omnium qui in Samo militarent, qui ab ipso rum sententia discreparent, propinquos comprehendere atque coercere, nisi sibi obtemperatum sit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audientes milites, non modo eos qui statum paucorum introduxerant, sed etiam eos qui particeps erant, statuerunt à principio occidere. Deinde ab ijs qui se interposuere prohibiti, atq; edocti ne hostibus infesta classe uenientibus rem Athenensem perderent, absisterunt. Ac postea uolentes iam aperte rem Samiam ad statum popularem reuocare, Thrasybulus Lyci ac Thrasyllus Cisti enim præcipui autores extiterant status innouandi. Adegerunt ad maximum iusurandum cum cæteros milites, tum uero eos qui erant è statu paucorum, capessituros se rem publicam popularem, idemq; quod ipsi sensueros, bellum aduersus Peloponneses impigre gesturos, trecentos uiros pro hostibus habituros, ac nihil admodum cum illis per caduceatorem transacturos, in eadem uerba iurauerunt. Ex Samijs omnes qui per ætatē ferre arma poterant, cum quibus omnia negotia & quæ ex periculis euentura forent, milites sibi communia esse uoluerunt, arbitrantes neque sibi neque illis ullam reliquam salutem fore, sed utrisque pereundum, siue quadrungenti uiri uincerent, siue hostes è Mileto. Atque hoc tempus per concrationem omne cōsumptum est, militibus Athenas ad popularem statum, illis hos ad paucorum compellentibus. Sed milites coacta protinus concione, superiores duces et si quem trierarchum suspectum habebant, magistratu amouerunt, aliosq; suffecerunt trierarchos ducesq; quorum extitere Thrasybulus Thrasyllusq; qui ad dicendum surgentes, cæteros exhortati sunt cum alijs rationib; non debere ipsos animo labare, qd ciuitas sua defecisset, tum uero his, quod à se qui & plures essent, & omnibus magis abundarent, illa secessisset, nam cum ipsi omnem classem habeant, posse se ciuitates quibus præcessent, adigere ad pecuniam pro uiribus dandam; si illinc abirent, Samum superesse, urbem non inualidam: sed quatenus maritimum robur Atheniensium, quod soli obtinere contenderant, eo imbecillitatis recidisset, satis ualidam ad hostes, & eodem loco arcendos, unde iterum arcuisserint; & se propter classem potentiores quam eos qui in urbe essent, ad comparandum commeatum, cum esset ipsorum beneficio quod Samo præsideret; haec tenus sicutisset illis in Piræum applicare, quod nō liceret in reliquo si rem publicam eisdem restituere recusarent. Itaque magis se posse illos prohibere usum maris, quam ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam esse & nullius momenti faciendum, illos urbem ab hoste etspere, si hoc ipsis utile sit, & eosdem nihil amisisse, suam habeant quam mittant pecuniam, se eam ipsi milites erogent, sed senatum constituisse, & eius gratia ciuitas habeat exercitus; immo in hoc etiam eos deliquisse, quod primas leges resciderint. Se uero debere & suæ saluti consulere, & tentare ut illos ad officium retraherent: nec deteriores illis eosdem censendos, qui aliquid melius consultarent. Alcibiadem quoque proposita sibi per ipsos securitate atque restitutione, societatem inter eos ac tegem cupide conciliaturum: quod' que maximum sit, si cætera frustrentur, certe cum tantam classem habeant, hoc non deesse ut secedant aliquo ex multis locis, ubi & urbes & agros inueniant. Talibus sese alloquijs mutuo in concione horati sunt, & nihilo segnus ea quæ ad bellum gerendum pertinebāt, apparabant. Quæ sentientes decem legati, qui à quadrungentis uiris in Samū missi erant, cum iam in po-

pulo uersarentur, ibidem siluere. Per hoc tempus classiarij Peloponnesium milites qui erant Miletii, inter se suclamabant, tanquam negotia ab Astycho pariter atque Tissapherne perderentur: ab Astycho quidem, quod neque prius pugnare uoluerit, quam diu ipsorum classis præpotens Atheniensis tenuis fuit: neque nunc uelit, cum Athenienses inter se dissidere dicatur, nec eorum naues eodem in loco esse: sed tempus terat opperiendo Phœnices à Tissapherne naues, nomine, non re periculū certaminis facturas. A Tissapherne autem, quod has naues non accierit, quod neque solidum neque assiduum stipedium soluedo, classem Peloponensem destruat. Itaque negabat ulterius expectare opotere, sed pugna naualí decernere, ad quod præcipue Syracusanis instabant. Hoc murmur gliscere sentientes socij atque Astyochus, concilio habito, censuere decertandum: quandoquidē seditionē apud Samum esse nuntiabat. Ergo cum omnibus nauibus numero centum ac duodecim Micalem proficisciunt, iussis eō Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Micales stationem Athenienses habebant, duæ & octoginta naues è Samo profectæ. Distata autem paululum à continentia Samus, qua parte Micalem spectat. Qui cum prospexit Peloponnesiacas naues ex aduerso uenientes, secesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeundum de summa regi periculum, & simul expectantes (præscierant enim hostem è Mileto uenire cupidum pugnandi) Strombichidem in Hellesponto succursurum cum ea classe, qua se è Chio Abydum contulerat: ad quem præmiserant nuntium, cum se in Samū Athenienses subduxissent. Peloponneses ad Micalem classe appulsa, illic castra posuere, & cum eis Milesiorum peditatus atque accollari. Postero die cum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nuntio Strombichidem ab Hellesponto redire, illico Miletum reuicti sunt: aduersus quam uicissim Athenienses post accessionem alterius classis cotenderunt centum atque octo nauibus proposto decertandi, sed nemine obuiam se dante, rursus in Samum reuertuntur. Statim secundum hanc eadē Peloponneses tam numerosa classe, tamen non idoneos se arbitrantes ad prælium conserendum, inopes consiliij unde tot nauibus pecunia suppetaret, plerique Tissapherne male soluente, mittunt ad Pharnabazū (quod iam inde ex Peloponneso pceptum erat) Clearchus Rhamphij filius quadraginta nauis præfectū. Euocauerat enim eos Pharnabazus pberere stipendiū paratus, pactusque per legatum se illis Byzantium ad defensionem impulsus. Ita naues Peloponneses datis uelis altum petentes, ut in cursu faciendo hostē laterent, coorta tempestate iactatae sunt, & eaque aliae quam Delum tenuerunt, plures erat quibus Clearchus uehebatur, posterius Miletum reuersae sunt. Sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellespontum pedibus itinere confecto. Verum eae quae in Hellespontum euaserant cum Helixo Megarai decem naues, Byzantium traxere ad defensionem: quod postea cum resciissent Athenienses qui ad Samum statua habebant, misserunt auxilio atque præsidio loci classem in Hellespontum: & breuis quedam pugna commissa est ante Byzantium inter octonas utrinque naues inter eosdem. Ili qui rebus prærant, & ante omnes Trasybulus cum semper aliás, tum uero postquam statu immutauerat, in eadem sententia fuit ut Alcibiadē reuocaret, ac tandem frequenti militum cōcione ad hoc persuasa, factoque decreto reducēdum (donata uenia) Alcibiadē, ad Tissaphernem nauigavit, Alcibiadēque deduxit in Samū: unā spem fore existimans, si ille Tissaphernem à Peloponnesibus ad ipsos transferret. Alcibiades coacta cōcione, iacturas exiliū sui questus est & deplorauit: multaque loquutus de rep. non in paruam spem futurorum audientes adduxit, supra modum amplificando suam apud Tissaphernem gratiam, ut iū qui holigarchiam domi gerebant, ipsum extimescerent, tum uel magis cōiurationes dissoluerentur, simulque ut ab his qui Sami erant plus fidutiæ caperetur, ac pluris ipse fieret, atque hostes Tissaphernem quam maxime obtrectarent, & à spe in qua erant deciderent. Enim uero asseuerabat amplissimis uerbis, sibi recepisse Tissaphernem nunquam cessaturum dare stipendiū Atheniensibus, si modo eis consideret, quo ad ipsi quippiam reliquā foret, ne si oporteret quidē se ad extremum uenundare totū suum. naues quoque Phœnicū quae iam in Aspendo essent, ad Athenienses, non ad Peloponneses adductū

Glauca.

Sami situs.

Clearchus.

Helixus.

Alcibiadis querimonia.

rum. Ita demum se Atheniensibus habiturū fidem, si ipsum ad eos reuersum excepissent. Hæc illi aliaq; multa simulatq; audiere, in collegium superiorum imperatorū cooptauere, iusq; rerum omnium permisere: tantam subito spem singuli præsumētes, ut nihil minus q; de sua salute, dēq; supplicio quadringentorum dubitarent, parati etiam iam tum propter ea quæ ille dixerat, contemptis qui aderant hostibus, nauigare iu Pi ræum. Ad quod faciendum cum multi instarent, ille uehementer abnuit, negans omisso qui propius esset hoste, in Piræum esse nauigandum: & quandoquidem ipse delectus esset imperator, se rationes belli ante omnia curaturum adito Tissapherne; atq; ex templo è cōcione abiit, uideri uolēs uniuersa cum illo communicare, & maioris apud illum pretij esse, ostentando se q; imperator iam delectus esset, illiq; prodesse posset & obesse. Atq; hinc cōtigit ut per Tissaphernē terrefaceret Athenienses, inuicē per Athenienses Tissaphernem. Pelopōnenses qui Miletī erant, auditō Alcibiadis reditu, cū iam antea Tissaphernem pro infido haberent, multo iam magis obrectabāt. Delatum em̄ multis ē locis ad eos fuerat, quia recusassent prodire obuiā classi Atheniensi ad Miletī usq; ultiō laceſſenti, Tissaphernem multo languidiorē effectum esse ad mercedem soluendam, & iam antea per Alcibiadēm operā datam, ut idē iōpis inuisus esset. Itaq; inter se milites alius alium cōuenientes, quemadmodum prius fecerant, cōspirauerunt, & alij quidam autoritatis homines, non solum q; neq; solidum unq; stipendiū acciperent, & id breuis temporis aut intermissum, nisi quis eos aut in plūm duceret, aut alio abduceret unde alerentur: deserere naues, culpam omnem in Astyochum refundētes, qui priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. Cum autem in huiusmodi conspiratione isti essent, conflatus est quidam in Astyochum tumultus hunc in modum: Syracusanorum nautæ Thurinorumq; quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, stipendiū reposcere. Quibus proteruius quoddam respōsum reddidit: interminatus q; in Hermocratem nautis suis astipulantem, leuauit fustem. Hoc cernentes commilitones utiq; nautæ, cum clamore Astyochum ut ferirent, impetu faciunt. Quod ille p̄uidens, ad aram quandam configit, atq; ita percussus non est. Sed illinc in diuerso discessum ceperit: & Milesii furtim aborti castellum Tissaphernis illic extructum, & p̄uidium quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata est, cum alijs socijs, tum præcipue Syracusanis. Lichæ tamen displicuit, affirmanti debere Milesios aliosq; qui sub ditione regis essent, inseruire atq; obsequi Tissapherni in ijs, quæ moderata essent, donec ratios bellī recte disponerentur. At Milesii ob hæc illi & alia huiusmodi succēfentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco: qui aderant Lacedæmonij, uolebāt. Propter hanc rerum discordiam inter ipsos Tissaphernemq; & Astyochum, superuenit ex Lacedæmone successor Astyochi Mindarus, nauarchiæq; suscepit imperium, et Astyochus abscessit. Cum quo Tissaphernes Gauletem quendam ex ijs quos secū habebat, nomine Cara, legatum misit, utriusque linguae gnarum, tum ad insimulandum Milesiorum factum circa castellum, tum ad se purgandum, sciens sui suclamandi gratia præcipue illuc Milesios ire, & cum eis Hermocratem, qui asseueraret ipsum cum Alcibiade res Peloponneses destruere, in partibus uacillantem, erat enim illius in hunc perpetua simulas propter stipendiū solutionem. Quem extremum iam Syracusanis extorrem, cum alijs duces Syracusanorum nauium Potamis, Myson, & Demarchus Miletum uenissent, insectatus est Tissaphernes multo acrius: ac criminī dedit cum alia, tum uero quod quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secum gereret. Igitur Astyochus Milesiiq; & Hermocrates, à Mileto Lacedæmonem petierunt, & Alcibiades rursus à Tissapherne Samum: Vbi dum adeſt, legati ex Delo adueniunt, quadringtoni quos uiri mittebant, ad demulcendos eos qui Sami erant: & coacto concilio, conantes eos loqui nolebant initio auscultare milites, sed suclamates iubebant interfici qui statū popularē sustulissent. Mox tamen uix reticescentes exaudierunt illico memorare, nō excidiū publici, sed salutis causa, neq; ut ciuitas hostibus procederet, factā esse status immutationem; licuisse em̄ cum hostis ad urbem subiūset, sibi id

Alcibiades ab exilio reuocatus, pristinæ dignitati restituitur.
 Cōspiratio in Astyochum.
 Astyochus mortem aufigit.
 Lichas.
 Mindarus.
 Gauletes.
 Car.
 Potamis.
 Myson.
 Demarchus.

facere, qui ciuitati præsident, alij sc̄q; quinq; milibus, quoniam omnes aliquatenus participes essent, neq; domesticos eorum, aut iniuria quemadmodum Chærea inuidiose retulisset, aut ullo damno affici, sed in suis quenq; locis passim manere. Et cum alia multa cōmemorarent, noluerūt eos ultetius exaudire qui aderant, qm̄ ægre ferebant, & alij alia sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primū uidebat de patria bene fuisse meritus, & ut nemo magis. Properantibus enim Atheniensibus ē Samo aduersus Athenienses nauigare, ex quo planissime fuissent hostes protinus Ionia & Helleponto potituri, intercessit, quo tempore nemo alius cōpescendæ multitudo dini idoneus esset, ille & publice cupidos à nauigando cohibuit, & priuatim irascētes legatis, ne cōiurarent inhibuit, & legatos ipsos remisit per se reddito respōso, se quinque milia quidem à gubernatione non prohibere, quadringentos autem ut amoueret iubere, consilium cōstituerent, quemadmodum prius fuisse quingentorum. Porro quod ad leuandos inopes depositum esset, quo magis stipendium militibus suppeditaret, se magnopere probare: & alia ut hortaretur iussit, ne ue se hosti dederent. Nam ciuitate incolimi multam spem esse, etiam inter se conueniendi: si uero semel alterutri succiberent, aut isti qui Sami, aut illi qui Atheniēs essent, neminem iam fore per quem in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argiorum legati, pollicentes factio- ni populari, quæ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cum quis eos uocaret ut adessent rogatos, ita dimisit. Venerant autem cum Paralis, quibus tunc iniunctum fuerat à quadringentis uiris, ut nauī militari Eubœam lustraret, & legatos à quadringentis missos Læspodium & Aristophontem & Melesiam, deducerent Lacedæmonem. At isti ubi Argos appulerunt, comprehensos eos Argiūis tradiderūt, ueluti ē numero illorum, qui in primis statum popularem antiquassent. Nec isti posthac Athenas rediere, sed hos ex Argo legatos Samum quam habebant triremi adduxere.

Eadem æstate atq; hoc tempore Tissaphernes quo præcipue inuisus Peloponnesibus erat, cum propter alia, tum uero propter Alcibiadē restitutum, tanquam plane cum Atheniēsibus sentiens, huius iniuidiæ abolendæ gratia (ut uidebat) apparabat profectionem ad classem Phœnicem, quæ ad Aspendum stabat, iubens secum ire Licham substituto Tamō (ut dicebat) suo pfecto, qui quoad ipse abesset, exercitiū stipendium præberet. Fertur nō ea gratia abisse, nec facile cognitu est, quo cōfilio abierit in Aspendum, cum illinc classem nō apportarit. Quippe centum quadraginta septē naues Phœnicum Aspendo tenus uenisse constat: cur autem non peruererunt, multis fariam homines interpretantur: Alij, ut res Peloponnesium quemadmodum constituerat, distinetur ab abscessu suo. Ideoq; nihil melius stipendiū Tamus, cui imperatum fuerat, sed deuterius præbuit: Alij, ut perductos ad Aspendum Phœnices exacta pecunia missos faceret, utpote quibus nihil admodum usurus esset. Alij, uitandæ iniuidiæ quæ apud Lacedæmonem flagrabat, hoc esse factum, ut non iniurius esse uideretur, sed plane ad classem se contulisse uere armatam. Mihi uero euidentissimum uidetur, causa demorandi distinendiq; Græcorum negotia, classem non deportasse, ut qdū abesset illic, & cunctaretur, ad exitiū illa deduceret, utq; dum neutro accedit, neutros reddendo præualidos, utrosq; exæquaret. Qui si uoluisset utiq; apertum geri bellum non anceps, profecto (ut credibile est) Lacedæmonijs (nam ad eos se contulisset) uictoriā tradidisset: qdū cum per se quoq; magis parī q; inferiori classe contra hostes steterint. Etenim maxime euidentis tergiuersationis fuit, q; causabatur cur naues non apportasset, q; uidelicet pauciores q; iussisset rex, naues essent contractæ. Sed ipse maiorem apud regem gratiā inire studebat, si non magno sumptu pecunia regiæ, sed paruo tamen eadem confecisset. Quocunq; igitur proposito Tissaphernes Aspendum petierit, Peloponneses illo subēte, tanquam ad naues miserunt Philippum hominem Lacedæmonium duabus cū triremis, & ipse cū Phœnicibus cōgressus est. Quē Alcibiades ubi sensit in Aspendum nauigare, & ipse sumptis tredecim nauibus, eodē contendit, pollicens ihs q; Sami essent, tutū atq; ampliū bñficiū se collatus, qm̄ Phœnicem classem aut ad Atheniēs

*Alcibiadis in
patriā meritū*

*Læspodia.
Aristophon.
Melesia.*

*Tamus.
Aspendus.*

*Nauium Phœnissarum ad
Aspendū appul-
saru numerus*

ses afferret, aut ad Peloponneses afferri prohiberet, gnarus (ut cōsentanēum est) ex longa cōsuetudine Tissaphernis propositi, qui illam non esset adducturus, animo etiā quam maxime obnoxium criminibus eum faciendi apud Peloponneses in suum & Atheniensium fauorem, ut eo magis ille cogeretur per hoc ipsum ad Athenienses accedere. Et hic quidem cōtinuo profectus, superiora Phaselidis & Cauni tenebat. Legati autem à quadrängentis uiris missi, ubi ē Samo peruenere Athenas, Alcibiadis mandata exposuerunt, iubere illum ut hosti resisterent, nec quicquam concederent, habere em̄ plurimum spei & reconciliandi eis exercitum, & Peloponneses superandi. Hæc uerba multo uehementius corroborauere multos, qui iampridē grauabantur consortium collegar̄ in statu paucor̄, & qui libenter se illinc, dum tamen tuti, explicarent. Ii iā tunc uno quodam cōsensu negotia carpere, habētes in hoc duces longe principes illius statutus atq; magnatum, Theramenē Agonis, & Aristocratē Sicilij, & alios q; inter primos quidem rex participes erant, sed (utaiebant) metuentes exercitū Samium atq; Alcibiadem. Legatos mature sane Lacedæmonē miserant, ne quid ciuitatem Athenienses sine maiori parte offenderent. Ita em̄ uitari posse, ne res ad paucos admodū deueniret. Sed quinq; milia re nō nomine declarare oportere, & remp, in altero statum transferri. Prætendebant autē mentionem reip, cum tamen pleriq; eoꝝ priuata ad hoc ambitione inācumberent, qua ratione p̄cipue abolereſt status paucorum è populari effectus. Cuncti namq; suo quisq; die in orbē præterat, nō ut pares essent, sed ut singuli cæteris lōge præessent. H̄i statu autē populari, in q; magistratus per electionē fiunt, facilius ferat quisq; ea quæ eueniunt, tanq; nō repulsus à parib⁹. Et pculdubio ualidæ res Alcibiadis apud Samū hoc extulerunt, q; paucoꝝ status ipsis haud stabilis futurus esse uidebaſ. Ceteratim igitur annitebatur unusquisq; ut ipse potissimum in populo princeps existeret. Huic rationi refragabantur maxime & quadrängenti uiri, & qui primores erant, Phrynicus, qui aliquā dum apud Samū dux esset, ab Alcibiade discessit, et Aristarchus in primis, ac iampridem statui populari aduersus, & Pisander, & Antiphon, & alijs potentissimi. Hi & prius cum rem rapidissime constituissent, & posteaq; ea in Samo immutata est, legatos è corpore suo Lacedæmonem miserunt, & statui paucorum propensius uocabant: & murꝝ in loco, quē uocant Eetioneam, multo etiam q; antea magis excitabāt. Et post redditum suoꝝ ē Samo legatoꝝ, animaduertentes complures etiam ē suis, q; prius pro fidis habiti fuissent, etiā esse immutatos, miserūt propere Antiphonē & Phrynicum decemq; alios cum mādatis, ut quoquo modo dum tolerabili cōditione transigerent cum Lacedæmonijs, q; scilicet timerent & quæ illic fierent, & quæ in Samo; & eo studiosius murꝝ in Eetionea extruebāt. Cuius extruēdi hoc cōsilium fuit (ut aiebat Theramenes, & qui cum eo erant) nō ut illi ē Samo, si infestū uenirent, nō recipereſt iam in Piræum, sed ut potius hostium quoties uellēt, & classis & peditatus recipereſt. Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eam statim nauium ingressus. Hic igitur sic cum eo extruebāt qui antea erat terram uersus muro, ut illic pauci insidentes introitus nauium arbitri essent: Qm̄ ad ipsam alteram portus, cuius os angustum est, turrim terminat, ut antiquus murus terram uersus, & interior nouus mare uersus, proxime hunc statim intra Piræum ædificauerit & porticū maximam, cuius ipsi potiebantur, in quam cogebāt suum queng; frumentum seponere, quo d̄q; intra urbē esset, q; d̄q; mari aduehēreſt, & illinc promentes uenundare. Theramenes istas & iampridē tumultuans denūtiavit, & posteaq; legati ē Lacedæmone prorsus infecta pactione cum uniuersis rediere, aiebat fore ut ob hunc murꝝ periclitaret incolūtis ciuitatis, nam sub hoc idem tempus affuerūt pariter ex Peloponneso duæ & quadraginta naues eoz, qui Eubœi cognominantur, quæ nōnullæ erant ē Tarento & Locris Italicas & Sicilienses: & quædā iam statione habita ad oram Laconiacm, & instructæ ad trāsiendum in Eubœam, præfecto Agisandrida Agisandri Spartiata (ut dicebat Theramenes) non tam in Eubœam euntes, q; ad extructores Eetionea muri: & nisi q; iam custodia ageret, furtim exitū allatarat. Erat autē eoꝝ quæ reprehendebant nonnihil ueri, nec omnino detrahendi studiō

Phaselis.
Caunus.

Aristocrates.

Phrynicus.
Aristarchus.
Pisander.
Antiphon.

Eetionea.

Piræi murus.

Eubœi.

Agisandridas

dictum. Nam præoptabant illi maxime in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse. Si minus, certe habetes classem & muros, suo arbitrio uiuere, hoc quoque excluso, ne à populo rursus restituto ipsi ante omnes euerterentur, uolebant, sed introducendo hostes absq; muris & nauibus pacisci cum eis qualemcunq; ciuitatis statu, dum modo de corporibus suis securi essent. Ideoque hunc murum ac portulas seruabant, introitusq; & receptacula hostium studiose edificabant, ne præuenirent absoluere prooperantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebantur.

& nō dñe.
Phrynicus
caedes.

At ubi reuersus Phrynicus è Lacedæmone legatus, à quodam excubatorum insidijs frequenti in foro uulneratus est; nec ita post è curia abiens, continuo discessit: & percussore eius elapso, adiutor tamen eius homo Argivus à quadringentis uiris comprehensus ac tortus, nullius nomen à quo iussus esset protulit, nihilq; aliud q; scire se coplures homines in peripolarchi, atq; alias ædes cōuenire solitos. Tum uero nihil factum cum esset ex hoc noui, Theramenes iam audientius Aristocratesq;, & alij q; cunq; uel ex ipsis quadringentis, uel extra hos eiusdem sententiae erant, negotia capesserunt. Nam super

Aegina incur-
sionibus infe-
statur.

hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, Aegina excursionibus infestabat. Quo magis negate Theramenes, credibile esse, si in Eu-

Alexicles.

bœam tenderent naues, in sinum Aeginæ suisse deflexuras, & rursus in Epidaurum se recepturas, nisi uenirent exhortandum ad ea peragenda, quæ ipse semper accusasset, eo que non posse se ulterius quiescere. Ad postremum multis & seditiosis suspicio-

Hermon.

sisq; sermonibus habitis, iam opere aggrediendam rem esse censuerunt: siquidem homines grauis armaturæ, qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant, in quibus & Ari-

Thucydides
Pharsalius.

stocates erat præfectus, certa ei delegata custodia, comprehendunt Alexiclem inter collegas status paucorum præcipua dignitate præditum, & domum adductum cohibet. Comprehendunt item cum alios quosdam, tum uero Hermonem præfectum uigiliū,

Pirei murus
diruitur.

qui apud Munichium excubabant, & ex uoluntate maximæ armatorum partis. Quod simulacrenuntiatum est quadringentis uiris (considebant aut in curia, præter eos quibus ista nō placebant) parato animo erant ire ad arma, ac Therameni & ijs qui cum eo erant, nuntiabantur. Theramenes purgans se dicere paratum esse iam ire cum ipsis ad illos rapiendos. Et sumpto secū uno è ducibus sic uoluntarijs, pgit ad Piræi. adiuuabat

eum Aristarchus & equitum iuuētus. Erat autē tumultus ingens atq; horribilis. Nam & qui in urbe degebant, Piræa iam captum, eumq; qui comprehensus esset, morte affe-

ctum esse: & q; in Piræo tantum non adesse contra se urbicos statim suspicabantur, uix senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus, & Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedente, atq; exclamante, ne patriam hoste ipsis insidiante proderet, resedit impetus, & in diuersa digres- si sunt. Theramenes ut uenit in Piræum, erat autem & ipse magistratus, iram in homines grauis armaturæ intra uociferationem ille quidem exercuit. Aristarchus autem & qui aduersarij erant, re uera excanduerunt. Nihilominus illi in opere faciendo perge- re, nec facti poenitere, interrogare tantum Theramenem nunquid ei uideretur ex utili- tate extrui murum, an satius foret dirui. Atq; hoc respondente, si ipsis placeret dirui, si bi quoq; placere; hinc è uestigio condescendunt murum, & alij multi eorum qui erant in Piræo, eumq; demoliriuntur, uulgus exhortantes his uerbis: Quicunque uellet quinque milia q; quadringétos præesse ciuitati, eum debere ad id opus accedere. Occultabat enim rem adhuc sub nomine quinque milium, ne quis eorum qui præesse uellent, propalā sta- tum popularem nuncuparet, metu ne quid aliquis cum alio loquens, per inscitiam la-

psus pro tali utiq; haberetur, & iccirco quadringenti uiri neq; esse uolebant illos qui-

quies mille, neq; q; non essent, manifestum esse existimantes, si tot numero uiri parti-

cipes gubernationis fierent, haud dubie statum esse popularem. Hoc autem occultatu-

mutuo terrorem præbebatur. Postera die quadringéti uiri etsi animo fluctuantes, in cu-

ria tamen congregatur. Item apud Piræum armati, cum Alexiclem quem comprehen-

derant, missum fecissent, ac murum demoliti essent, concessere ad theatrum Dionysia-

cum, quod ante Munichiam est intra Piræum, & positis armis concilium habuerunt: Munichia.
 & ex placito omnium propere petentes urbem, arma in stationem deposuerunt: ad q̄s
 uenerunt quidam à quadringtonis, & alloquentes uiritim ut quenq; uidebant esse, mit
 ti rogarant, suadebant q̄ ut & ipsi quiescerent, & alios quietos efficerent: dicentes ut
 quinque milia hominum nuncuparent, & in eorum partem quatenus illorum uolun-
 tas ferret, ipsos quadringtones, ne quo modo ciuitatem perderent, ne ue hostibus ob-
 iectarent. His uerbis, quæ & multa & multis inculcabantur, multitudo armatorū pla-
 cator quām fuerat effecta est: maximē q̄ extimescens pro uniuersa republica, consen-
 sit, ut ad certam diem concilium haberetur in æde Dionysii, hoc est Bacchi, de concor-
 dia. Vbi uero ad ædem Bacchi uentum est, tantumq; non cōcio coacta erat, nuntiatur
 duas & quadraginta naues in Agisandridam à Megarīs in Salaminem cursum tenere:
 quod nemo hac ex turba hoc ipsum existimauit esse, quod olim à Theramene & ab ijs
 qui cum eo erant, dicebatur classem ad murum iter habere, eo q̄ utiliter esse dirutum.
 Agisandridas autem forsitan quidem ex composito iuxta Epidaurum, atq; illa circa lo-
 ca uersabatur: tamen credibile est, etiam propter præsentem Atheniēsium seditionem
 affluente spe, si offerretur occasio, illic eum substituisse. Atheniēses ea re ipsis nuntiata,
 citato cursu uniuersi in Piræum contenderunt, tanquam bellum domesticum maius q̄
 hostile, nec longinquum, sed ante portum esset. Itaq; eorum alij naues quæ aderant in
 grediuntur, alij alias deducunt, alij in muros qui pro fauibus portus sunt, suppetias fe-
 runt. At classis Peloponnesium aduētans, superato Sunio, tenuit inter Thoricum
 & Prastria: mox appulsa est ad Oropum. Atheniēses raptim & qui ad manus erāt nau-
 tis uti coacti, qualia contingunt in ciuitate seditionibus laborante, ac magno discrīmi-
 ni occurere festinante (nam Eubœa eis omnis erat interclusa Attica) mittūt Thymo-
 charem ducem cum classe in Eretriam: quæ classis ubi peruenit sex & triginta nauium
 cum ijs quæ prius in Eubœa erant, coacta est protinus dimicare, nā Agisandridas iam
 pransus, ab Oropo classem ducebat. Abest autem Oropus ab urbe Eretrensi stadijs fe-
 re sexaginta tractu maris. Dum itaq; illa infesta ueniret classe, Atheniēses propere su-
 as naues condescendunt, opinantes sibi milites iuxta futuros. At illi cibaria in prandium
 mercabantur, nō ex foro, sed domesticatim ex ultima urbis parte, Nam ne quid in fo-
 ro uenderetur Eretrientes prospexerant: ut dum cunctanter naues ingrediuntur, ab ho-
 ste præueniretur, & ita dum ille ingruit, isti utcunq; impletas naues educere cogeren-
 tur. Et signum ex Eretria hosti ad Oropum sustulere, quando mouete contra Atheni-
 enses deberet. Tali Atheniēses apparatu prouecti, pugna supra portum Eretrensem
 commissa, tamen aliquantis per restitere. Deinde in fugam uersos usq; ad littus insecu-
 tus est hostis. Quorum quicunque ad urbem Eretrensem, ut amicam cōfugerunt, in-
 dignissime ab Eretriēsibus interfecti sunt: qui uero in munitiones quas ipsi in Eretria
 tenebant, incolumes fuere, itemq; nauium quæcunque in Chalcidem peruererunt. Ea
 rum duabus & uiginti cum remige militeq; captis, Peloponneses & capti uorum ali-
 is interfictis, alijs conseruatis, trophæum statuerunt. Neq; multo pōst omnem Eubœ-
 am ad defectionem compulerunt, præter Oreum, quod Atheniēses ipsi tenebant, et
 alia circā loca composuerunt. Postquam hæc ad Eubœam gesta, Athenis nuntiata
 sunt, pauor eos ad illam diem maximus cirkustetit. Neq; enim accepta in Sicilia cala-
 mitas, et si tunc īgens uisa, neque aliud unquam tanto terrori fuit, utpote cum exerci-
 tus apud Samum abest, neq; alia adesset classis, neq; qui illas condescenderent, ipsis sediti-
 ose dissidentibus, & incertum quando inter se conuenturis, tantum eis calamitatis in-
 ciderat. Quia cum & classis & Eubœa esset amissa, unde plus quām ex Attica emolu-
 menti perciperetur, quonam modo non forent consternati? & eo quidem uehemen-
 tius propter summam loci uicinitatem, ne continuo uictoria feroce ad uacuum nauis-
 um Piræum appellerent, quos tantum non adesse suspicabantur, id quod illi si audaci-
 ores fuissent, facile fecissent. Ex quo aut aggredientes urbem, magis in seditionem cō-
 citassent ciuitatem; aut manendo obsidissent, cogentes ab Ionia classem, et si aduersari-

Dionysii aedesAgisandridasAtheniēsium in
testinū ad Pi-
ræu bellum.Oropisitus.Pugna acris.Peloponnesi.
um uictoria.Oreum.

- Hellefpon tus.* am statui paucorum, tamen suis rebus domesticis atq; uniuersæ ciuitati succurrere. At que interea & Hellefpon tus & Ionia & insulae & omnia Eubcea tenus, & ut sic dicā, omne Atheniensium imperium ipsis cessisset. Verum nō in hoc tantum bello Lacedæmonijs, sed in alijs etiam multis omnium hostium Atheniēsibus utilissimi extitere; qui quod plurimum inter se motibus differentes essent, alijs properi, alijs cunctabundi, & alijs manu prompti, alijs formidolosi, præcipue in gubernanda classe plurimum Atheniēsibus profuerunt: quod maxime declarauere Syracusanī, qui concordes inter se præclarissime belligerauerunt. Ad hunc nuntium Athenienses uiginti tamen naues armatae, concessionemq; coegerunt statim tum primum in locum, quē uocant Pycnen, ubi etiam alias consueverunt: in qua concione quadringentis uiris amotis, decreuerunt administrationem rerum quinque milibus tradendam esse: ex eo autem numero qui cunque arma gestarēt, neq; ullo pro magistratu mercedem accipere: si secus fecissent, execrabilis esse. Alij quoque deinceps crebræ sunt habitæ conciones, in quibus & legum lationes, & alia ad rem publicam pertinentia constituerunt. Atque inter initia uidentur mihi Athenienses non parum cōmoderem publicam administrasse, inter utramque factionem paucorum, & multitudinis in unum redactam egregio temperamento. Quæ res ex improbis factis quæ siebant, prima sustinuit ciuitatem. Decreuerunt præterea Alcibiadē cæterosq; qui cum eo essent, reuocados in patriam, & ad eum & milites qui cum eo in Samo essent mittendum iubentes, ut ad administrandam rem publicam accederet. Inter hanc statim rerum mutationem, Pisander Alexiclesq; cum suis, & qui præcipui fuerant ē statu paucorum, se in Deceleam subduxerunt. Solus ex eis Aristarchus (erat enim dux) sumptis repente aliquot sagittarijs, qui essent barbarissimi, ad Oenoen pergit, murum Atheniensium in Bœotia confinijs, quem Corinthiū propter suorum à Decelea se recipientium cades, quæ factæ fuerant ex Oenoen, obsidebant uoluntarij, quicq; Bœotianis accitiss. Cum his habito colloquio Aristarchus, seduxit eos qui erant apud Oenoen, quod diceret quandoquidem populares sui intra urbē de cæteris rebus cum Lacedæmonijs transfigissent, debere & ipsos eum locum tradere Bœotianis. De hoc enim transfigi. Cui ut duci fidem habentes illi, quippe qui omnibus rerum ignari, quod obsessi essent, sub pactione abierunt. Hunc in modum & Bœotiani relictam Oenoen receperunt, & Athenis status paucorū seditionē cessauit. Per eadem huius æstatis tempora, Peloponnesi apud Miletum, cum nemo eis stipendium numeraret illorum, quibus à Tissapherne mandatū erat dum contulit se in Aspendum, neque classis Phœnicum, ac ne ipse quidem Tissaphernes ueniret, & qui cum eo missus erat Philippus, ad Mindarum nauarchum scriberet classem non esse ueturam, idq; ipsum Hippocrates uir Spartiata (qui apud Pharselidem agebat) significaret, tūc intellexerunt se prorsus decipi à Tissapherne. Itaque solicitante eos Pharnabazo, qui optabat conducta ea classe, reliquas prouincias suæ urbes compellere ad deficiendum ab Atheniēsibus, quemadmodum Tissaphernes. Mindarus spe aliquid plus ab isto obtinendi, multa diligentia præsentisq; edicto, ut lateret hostem qui erat in Samo, soluēs ē Mileto tribus & septuaginta nauibus, petiūt Hellefpon tum: quò prius per hanc eanam æstatem duodecim alias naues concesserant, & partem quandam cursonibus infestauerunt. Sed Cheronei tempestate usus, ad Icarum coactus est appellere. Vbi propter difficultatem nauigandi quinq; sex' ue moratus dies, peruenit Chium: quē à Milesio soluisse certior factus Thrasyllus, apud Samum & ipse cum quinque & quinqua ginta nauibus proficiscitur, appropertans ne ille præueniret in Hellefpon tum. Cæteris cognito apud Chium esse hostem, ratusq; illic subfessurum, speculatores quidem collat in Lesbo, & in continēte opposita, ne se lateret ille, si quid moueretur: ipse cum reliqua classe Methymna profectus, farinam hordeaceam atq; alia opportuna apparari iubet, tanquam ē Lesbo Chium petiturus, si diutius illic moraretur hostis. Et simili uolebat in Eresum nauigare (defecerat enim Eresus à Lesbo) recepturus eam si posset. Nā Methymnæi exules non ē postremis, sumptis ē Cumæ quinquaginta ferme armatis ar-
- Pycne.*
- cōtiones atheniensium.*
- vno dērāg. Atheniensium resp̄publica.*
- De Alcibiade reuocando.*
- Oenoē.*
- Paucorum statutus sublatuſ.*
- Icarus.*
- Thrasyllus.*
- Methymna.*
- Eresus.*

Etissima familiaritate coniunctis, & è continente alijs mercede conductis ad trecetos,
 cuncti Anaxarcho Thebano ob cognitionem duce delecto, primi adorti fuerant Mesi
 thymnam; quod irritum fuit inceptum, propter praesidium Atheniense, quod è Mytyle
 lena adueniens, commissa pugna, rursus eos extra urbem eiecerat. Verum recepti per
 noctem, Eresum ad defectionem cöpulerant. Aduersus hanc igitur cum tota classe ad-
 ueniens Thrasyllus, de aggredienda cogitabat. Sed eodem anteuerterat Thrasybulus
 cum quinq; nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum triectu allatum esset. Post quem
 Thrasyllus cum appulisset, ad Eresum stationem habebat. Accessere præterea duæ na-
 ues ex Helleponto domum remeantes. Itaque tam Methymnæ quam cæteræ naues
 aderant numero septem et septuaginta. Quarum nauales copia, & machinas & omnis
 generis oppugnationes præparabant ad Eresum expugnandā, si possent. Interea Min-
 darus cum classe Peloponnesi bīduo re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à po-
 pulo Chio ternis & quadraginta nummis Chijs in singulos, tertio die illinc uela in al-
 lum dedere, ne in naues quæ ad Eresum stabant incideret: & à sinistra Lesbum haben-
 tes, per pelagus in continentē peruenere, ac subeuntes portum qui est in Crateris ter-
 ræ Phocaidis. Vbi postquam pransi sunt, præteruecti oram Cumanam, cœnauere in
 Arginussis, quæ sunt in continente aduersus Mytlenem. Vnde multa nocte profici-
 scentes, cum uenissent in Harmatūtem, quæ est è regione Methymnæ in continente, sumpto raptim prandio prætereunt Lectum & Larissam & Amexitum & alia circā loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam est Hellepōti, media nocte in diluculum de-
 clinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigæum, atque ad alia circā littora. Atheni-
 enses qui apud Sestum erant duodeuiginti naues, ubi conspexere & ex speculis ignes,
 qui ipsis pro signo siebant, & frequentes in hostico pyras repente collucere, intellexe-
 runt ingressos esse Peloponneses, & hac ipsa nocte quantum maturare potuerūt, sub-
 euntes Cheronesum, nauigarunt in Elæuntem, uolentes hostilem classem in apertum
 mare uitare. Et sexdecim quidem naues quæ ad Abydum erant, latuere, quamuis præ-
 monitas à socia quæ adueniebat classe, ut exitum Atheniensium nauium obseruarent.
 Cæterum sub ipsum statim diluculum in conspectum uenerunt classes Mindari, & è
 uestigio fugæ se mandarunt: neque tamen omnes fugam occuparunt, sed quæ plures
 erant, in continentē & in Lemnum effugerūt: quatuor in cursu postremæ, prope Elæ-
 untem circumuētæ sunt. una cum ipsis propugnatoribus impacta iuxta delubrum Pro-
 tesilai, duæ sine propugnatoribus, una uacua ante Imbrum combusta. Post hæc cōiun-
 ctis ex Abydo alijs q; nauibus sex & octoginta, uniuersæ hoc ipso die oppugnauere
 Elæuntem: quæ cum ad deditiōnem compelli non posset, petierunt Abydum. Athe-
 nienses clam se non discessuram hostium classem opinantes, per otium Eresi mœnia
 oppugnabant: sed ubi cognouere speculatores fuisse frustratos, relicta protinus oppu-
 gnatione, in Hellepontum suppetias iere: duas q; Peloponnesium naues quæ in per-
 sequendis ferocius hostibus in pelagus euectæ inciderant in eos, exceperunt. Postero
 die in Elæuntem peruenere, ubi stationem habentes, quæcunq; ex Imbro diffugerant
 naues receperunt, & quinq; dies in apparatu pugnæ naualis consumperūt. Post quos
 dies hunc in modum pugnatum est: Atheniensis classis instructa in cornua, Sestū uer-
 sus terram legebatur. Eius aduētu percepto, Peloponensis classis & ipsa obuiam ex Aby-
 do procedit. Atq; ubi animaduertunt ad pugnandum iri, utrique cornua exporre-
 re: Lacedæmonij quidem ab Abydo usque ad Dardanum nauibus octo & sexaginta,
 quarum dextrum cornu tenebant Syracusani, alterum, ubi erant uelociſſimæ quæque
 naues, ipse Mindarus: Athenienses autem Cheronesum uersus ab Idaco usq; ad Arrhi-
 ana nauibus sex & octoginta, quorū sinistrum cornu Thrasylus regebat, dextrū Thra-
 sybulus, cæteri duces assignato quisq; loco. Et maturauere Peloponnenses priores cō-
 fligere, ut sinistro suo dextrum Atheniensium cornu intercluderent facultate extrinſe-
 cus prodeūdi si possent, medium uero ad terram repellere nō procul distantem. Quo
 animaduerso, Athenienses in parte statuerat ipsos intercludere, aduersarij eadem par-

Crateria.

Arginussæ.

Harmatus.

Lectus.

Larissa.

Amexitus.

Rhœtium.

Elæus.

Lemnum.

Sestus.

Abydus.

Dardanum.

Idacus.

Arrhiana.

Canis sepulchrum.

Thrasyllo.

Syracusianorum & Peloponnesi.

Numerus navium ab Atheniensiis captarum.

Harpagius. Priapus.

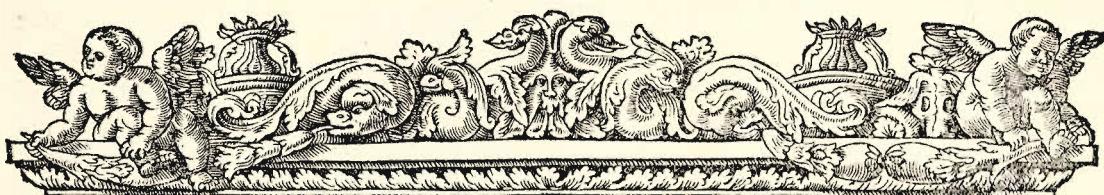
Cos insula.

Antandrij. Ida mons. Astacus.

te perrumpere, euectiq; nauigatione præstabant. Sinistrum autem cornu iam promontorium excederat, quod uocant *Canis sepulchrum*. Quo facto medium classis inuidis ac dissipatis nauibus constabat, & præterea minus plenis: locusq; circa Sepulchrum canis habebat acutum & angularem ambitum, ita ut ea quæ supra illum fiebant, extra conspectum horum essent. Huc igitur Peloponneses inuecti, propellunt usq; in Si cum Athenienses: & cum forent prælio superiores, in terram desiliunt. Neque uero huic mediæ classi succurrere poterant, aut à dextro qui cum Thrasyculo erant, propter multitudinem nauium in ipsos ingruetum, aut à sinistro qui cum Thrasyllo, propter promontorium *Canis sepulchrum*: quo interecto, hæc res illorum oculis subiecta non erat, qui præsertim ab acie *Syracusianarum aliarumq;* non paucorum nauium urgebantur, donec Peloponneses uictoria freti, secure alibi aliam insequendo nauem ceperunt, quadam sui parte ordines soluere. Quod animaduertentes Thrasybulus cum suis, omissa iam contentione circumagendi cornu, conuersi protinus in eas à quibus cohibebantur, repellunt atq; in fugam uertunt; nactiq; partem classis hostilis quæ uicerat, palatam feriunt, & earum plerisq; etiam sine pugna terrorem inferunt. *Syracusani* quoque, qui & ipsi iam cedebant ijs qui cum Thrasyllo erant, eo magis dedere se in fugam, ubi alios etiam fugere uiderunt. Postquam terga data sunt, & Peloponneses fugerunt, præcipue ad flumen Pydium, deinde Abydum, paucas quidem cepere naues Athenienses, quoniam angustæ Helleponti breui hostibus effugia præbebæt. Sed opportunitatem hanc naualis prælii obtinuere uictoriæ. Quippe extimescentes tunc Peloponnesium classem, propter calamitates cum proximam, tum illam in Sicilia acceptam, desierūt & seipsos obiurgare, & hostes iam in re nautica magnificare. De quibus has naues cepere: Chiorum octo, Corinthiorum quinq; Ambraciotorum & Boeotianorum binas, Leucadiorum & Lacedæmoniorum & *Syracusianorum* & Pellenensium singulas. Ex suis autem quindecimi amiserunt. Ac posito super promontorium, ubi *Canis sepulchrum* est trophæo, attractisq; naufragijs, & mortuis ex foedere hosti redditis, nuntium Athenas uictoriæ triremi miserunt. Quæ nauis ubi peruenit, audita illi felicitate sibi insperata, propter clades quæ & circa Eubœam & per seditionem iam contigerant, uehementer animo confirmati sunt, arbitrantes posse res suas, si impigre anniterentur, euadere superiores. Quarto autem quæ pugnatum est die, refectis propter apud Sestum nauibus, Athenienses in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipsis defecerat, conspicati que ad Harpagium & Priapum octo profectas è Byzantio aggressi sunt: ac superatis prælio qui in terra erant, illas intercepere: & perlati Cyzicum muris carentem iterum receperunt, illincq; pecunias exegerunt. Peloponneses interea profecti ex Abydo in Elæuntem, ex suis nauibus captiuis, quæcumq; integræ erat, acceperunt. Nam cæteras Elæuntij concremarant, & in Eubœam Hippocratè & Epiclem ad afferendas illincalias miserunt. Per hæc eadem tempora, Alcibiades tredecim cum nauibus è Cauno & Phaselide Samum remeauit, nuntiatum se naues Phœnici cum auertisse, ne ad Peloponneses irent, & fecisse Tissaphernem in Atheniensium benevolentiam propensiorem quæ fuisse, & instructis præter eas quas habebat nouem nauibus, ab Halicarnasseis ingentem pecuniam exegit, & Con muro conclusit. Quo perfecto, magistratibusq; illuc constitutis, Samum iam sub autumnum rediit. Et Tissaphernes cognito classem Peloponensem è Mileto in Helleponsum profectam, soluens ex Aspendo, properauit in Ioniam. Dumq; Peloponneses apud Helleponsum agitant, Antandrij (sunt autem Aeoles) assumptos ex Abydo armatos, terrestri p ldam montem itinere introduxerunt in urbem, quod scilicet iniuria afficerentur ab Arsaaco Persa Tissaphernis præfecto, qui Delios quoque (qui ab Atheniæbus Delum per causam lustrationis illinc electi, in Atramytum commigrarant) dissimulato occulto odio, cum optimatibus eorum amicitiae ac societatis specie expeditionem indixisset, eduxerat: & obseruato dum illi pranderent, circundata suorum manu, iaculis eos confixerat, Qua de re Antandrij illum formidantes, ne quid in se aliquando sauiretur, &

alioqui quod alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidū eius eiæ cere ex arce. Quo etiam Peloponnesium facto, Tissaphernes (præter illa in Mileto et in Cnido, unde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectum es se contumelias, ac ueritus ne quid amplius ladederet, ad hæc, ægreferens si Pharnabazus minore & sumptu & tpe magis pficeret aduersus Athenienses conductis Peloponen sibus, statuit ad eos ire in Hellespontum, datus criminis quæ geslissent apud Antandrum: & crima sua cum alia, tum uero de nauibus Phoenicum, q accōmodatissime purgaturus. Et cum Ephesum primum uenisset, Diana sacrificium fecit. Dum hyems æstatem hanc insecurā finiet, primus quoq ac uicesimus annus finiet;

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THUCYDIDES
ATHENIENSIS, LIBRI .VIII. ET VLTIMI FINIS.

EX MARCELLINO GRAECO THUCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLARISSIMI VITA, BARTHOLOMAEO PARTHENIO BENACensi INTERPRETE.

HVCYDIDAE Atheniæ Olori filio, Threicium genus fuit; nā pater eius Olorus, ex Thracia nomen *Olorus* accepit. Fuit autem ex affinibus Miltiadæ. Vnde & ubi Miltiades apud Cœlā, ibi & Thucydides sepultus est. Miltiades Hegesipylē Thracum regis filiam in uxore duxit. fuitq discipulus Antiphōtis Rhæmnusii, qui in dicendo grauis, in iudicijs suspectus habitus est: propter quod cum ipsum orantem non facile iudicia tolerarēt, orationes scribere aggressus est: & quibus eo opus erat, exhibuit. De quo Thucydides discipulus testimonium perhibuit, q cuicunq que consilium dedisset, ille in iudicio uictor euadebat. Sed Antiphon improbus est existimatus, & circa finem belli Peloponnesiaci prodictionis accusatus est, quippe qui Lacedæmonijs optima legationis tempore, Atheniensibus uero inutilissima consuluisse deprehēsus est: simulq cum eo Archeptolemus & Onomacles corrupti fuere, quorum domus funditus eversæ sunt, & eorum genus partim abolitum, partim honore priuatum. Cum autē Thucydides in imperatoria dignitate constitutus, negligentior factus esset, acceptaq fide de metallis quæ circa Thasum erant, diues & potens factus est. Bello uero Peloponnesiaco prodictionis accusatus est ob tarditatem & negligentiam. Forte enim Brasidas cepit urbes Atheniensium in Thracia ab Atheniensibus deficientes ad Lacedæmonios, eoq cum oportaret celeriter nauigare, & seruare Eiona propè positam, & uendicare Amphipolim Atheniensibus præcipuam, Eiona quidem præueniens seruare potuit, Amphipolim perdidit. Atqui Cleon suppetias ferens urbibus Thraciæ, nauigauit in Amphipolim, sed tamen commissa pugna à Brasida Lacedæmonio uictus est, petijtq à Marcinio peltato uulneratus. Veruntamē & Brasidas uictoriā adeptus, mortuus est, & Amphipolis ab Atheniensibus ad Lacedæmonios desciuit: ubi & Agnonia ædificia cum diruissent Amphi-

Archeptolemus.
Onomacles.

Cleon.
Brasidas.

Brasidia. politæ, Brasidia appellauerunt, coloniam Atticam odio habentes, & Laconum partes Thucydi. exi- etiam in hoc fouentes, atq; honorem in Lacedæmonia transferentes. Thucydides uero lū et historia. cum exularet, belli Peloponnesiaci historiā scripsit, & propter hoc Lacedæmonijs plu rīnum gratificari uidetur, Atheniēsium autem tyrānidem & avaritiam accusare, cum alia contra eos scribendi nō præstaretur opportunitas. Corinthijs accusantibus, Lace dæmonijs succensentibus, & Mitylenæis culpantibus, grandis in Atheniēsium crimi na insurgebat, Laconicas q; uictorias oratione extollens, & Atticas calamitates augēs, eas præcipue, quæ in Sicilia acceptæ fuerunt. Historiam autem clausit in bello nauali, quod gestum est circa Cynossema, hoc est, circa Hellespontum: ubi uidentur & Athenienses uictoriam comparasse. Quæ uero secuta fuerunt, alijs scribenda reiquit, Xenophonti uidelicet & Theopompo. Nam plura prælia postea commissa sunt. Neq; enim complexus est secūdam pugnam naualem circa Cynossema, quam Theopompus scri psit: neq; eam quæ circa Cyzicum cōmissa est, in qua Thrasybulus, Theramenes, & Al cibiades uictoriam retulerunt: neq; quæ in Arginussis facta est, ubi Athenienses Lace dæmonios superarunt: neq; quæ caput Atticorum malorum fuit, gesta in fluuijs Ca præ, ubi & naues & spem deinceps perdiderunt Athenienses. Tunc enim murus eortū euersus est, & tyrannis triginta uirorum constituta, & in multas calamitates incidit ci uitias, quas diligentius scripsit Theopompus. Thucydides autem inter Atheniēses cla rissimos unus fuit, cumq; grauis in scribēdo uideatur, priusquam scriberet, rebus præ fuit. Primam autem grauitatis in dicendo demōstrationem hanc fecit: Pyrilampes em quidam, ex ciuibus uirum amicum & desideratum, domestici cuiusdam nimio amore interfecit. Hac autem causa in Areopago mota, quam longe sapiens esset, ostendit. Nā cum pro Pyrilampe causam ageret, & Pericles accusaret, obtinuit: unde imperator ab Atheniensibus delectus, princeps populi fuit. Peculatus autem reus factus, tanquā auaritia detentus, idcirco non passi eum amplius præesse populo. Primū enim à Xenocrito ad Sybarim peregre profectus, cum Athenas reuersus esset, perturbationem iudi ci fugiens, captus est. Postea uero in exilium missus per decennium, fugiens autem in Aegina commoratur, & illudicitur historias composuisse. Tunc q; cupiditatem suam maxime admittens patefieri, omnes Aeginatas sc̄enore opprimens, exhaustus. Post ab solutam historiam procēdium ab autore ordinatum fuisse referunt, quoniam de his quæ in bello gesta sunt, in eo meminit: ut de Deli purgatione, quam circa septimū annum ab Euthyno præfecto factam fuisse dicunt. Mentionem quoq; in eo fecit de fine belli, dicens: In finem huius belli. Sed & initio dicit, Motus enim hic maximus Græcis fuit, & parti cuidam Barbarorum, & ut ita dicam, maximæ parti homini. Cum autem octauam historiam absoluisset, morbo extinctus est. Falluntur em qui dicunt nō Thucydidæ esse octauam, sed alterius historici. Mortuus autem Athenis sepultus ē iuxta portas Miltiadartū, in loco Atticæ regionis qui appellatur Cœla: seu cum rediisset Athenas ab exilio, completo tempore præscripto, & in propria patria occubuisse, seu trāslatis eius ossibus ex Thracia, cum illuc decessisset: In utrāq; em partem dicitur, & columna quædam in Cœla erecta est, hoc monosticho insignita:

Thucydides Olori iacet hoc Alimusius antro.

Thucydidis uitæ finis.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornū, ære & impensa M. Go defridi Hittorpij ciuis & bibliopolæ Coloniensis, An no CHR I S T I nati millesimo quingente simo uicesimo septimo, X V. Ca lendas Maij, Adolpho Richo, Alberto Gnesio consulibus,